ଚୋଦିତର ଡାଏରୀ

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ରୋହିତର ଡାଏରୀ

(ବଂଶ ପର୍ବ)

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ଏସ୍‌ବି ପବ୍ଲିକେଶନ୍‌ସ
ଭରତିଆ ଟାଓ୍ୱାର, ବାଦାମବାଡ଼ି, କଟକ-୭୫୩୦୦୯
ବିନୋଦ ବିହାରୀ; କଟକ-୭୫୩୦୦୨

ରୋହିତର ଡାଏରୀ

(ବ୍ୟଂଗ ଗଳ୍ପ)

ଲେଖକ : **ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ**

ପ୍ରକାଶକ :
ନଳିନୀ କାନ୍ତ ନନ୍ଦ
ଏସ୍‌ବି ପବ୍ଲିକେଶନ୍‌ସ
● ବିନୋଦ ବିହାରୀ, କଟକ-୨
● ବାଦାମବାଡ଼ି, କଟକ-୯

ମୁଦ୍ରଣ :
ସୁବି ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ
ଦାସ ସାହି,
କଟକ-୧୨

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ : ୧୯୯୯

ମୂଲ୍ୟ : ଟ ୭୫-୦୦

ROHITARA DIARY

Written by Sri Chittaranjan Das, Published by : Sri Nalini Kanta Nanda, SB Publications, Binodbehari, Cuttack-753002, & Bharatia Tower, Badambadi, Cuttack-753009, Printed at : Subi Printers, Dash Sahi, Cuttack-12

1st Edition—1999 Prise—Rs. **75-00**

ISBN 81 7404 046 3

—ଶ୍ରେଷ୍ଠତର ଗଚ୍ଛିତ ପାଣ୍ଡୁଲିପିଗୁଡ଼ିକ ଏହି ଅଂଶ ପର୍ବରେ ହିଁ ଛପାଯିବ ।

ଏହି ଅବସରରେ ଏଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରକାଶକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନଳିନୀକାନ୍ତ ନନ୍ଦଙ୍କର କଥା ସବାଆଗ ମନେ ପଡୁଛି । ତାଙ୍କର ପିତା ଅଧ୍ୟାପକ ଚୌଧୁରୀ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ନନ୍ଦ ଅମାପ ଉତ୍ସାହରେ ପୃଷ୍ଠାପରେ ପୃଷ୍ଠା ପ୍ରୁଫ୍ ସଂଶୋଧନ କରି ଆସିଛନ୍ତି । ଜଣେ ଲେଖକ ପ୍ରକାଶକଙ୍କର ପ୍ରିୟଜନରେ ପରିଣତ ହେବା,—ଏକଥା ମୋ' ଜୀବନରେ ସତ ହୋଇଛି ।

ଏହି ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖିବାବେଳେ ମୁଁ ସତେଅବା ଉଭୟଙ୍କୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖିପାରୁଛି । ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଂଶ ପର୍ବଟିକୁ ମୁଁ ଉଭୟଙ୍କୁ ହିଁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରୁଛି ।

୧୨ । ୪ । ୮୯

ଏକଦା ରୁଷିଆ ଦେଶରେ ସାମ୍ୟବାଦ ବିରାଜମାନ କରୁଥିଲା । ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଆଦର୍ଶବାଦକୁ ପତାକା କରି ଉଡ଼ାଇ ସେଠାରେ ନିତାନ୍ତ ନୃଶଂସମାନେ ଗୋଟାଏ systemକୁ ଲୋକମାନଙ୍କ ଉପରେ ହୁଏତ ଲଦି ଦେଇଥିଲେ । ସେହି ଉଦ୍ୟମଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ସୋଭିଏତ୍ ରୁଷିଆରେ ଏକ ନୂଆ ସୋଭିଏତ୍ ମଣିଷ ତିଆରି ହେଉଛି ଅଥବା ହୋଇ ସାରିଲାଣି ବୋଲି ପ୍ରଚାରବିଭାଗର ପ୍ରଚାରଦ୍ୱାରା ଏକ ପ୍ରତୀତି ଦିଆ ଯାଉଥିଲା । ଏମିତି ପ୍ରାୟ ସତୁରି ବର୍ଷର ରାଷ୍ଟ୍ରଭୟ ଏବଂ ଅଭିନୟ ପରେ ହଠାତ୍ ଜଣେ ମଣିଷ ସତ କହିବାକୁ ବାହାରିଲା ଓ ସତ ବି କହିଲା । ହୁଏତ ଭାରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ସିଏ ଆବିଷ୍କାର କଲା ଯେ ଦେଶରେ ବହୁସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷ ପ୍ରାୟ ତାହାରି ପରି ହିଁ ଭାବୁଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ନାନାବିଧ ଭୟ ହେତୁ କିଛି କହୁନାହାନ୍ତି ।

ଏହିପରି ଭାବରେ ରୁଷିଆରେ ଏକ ବିପୁଳ ଘରଭଙ୍ଗାର ଯୁଗ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଯୋଉଗୁଡ଼ାକୁ ସେଠାରେ ଭଗବାନ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରା ଯାଉଥିଲା, ସେମାନେ ମିଛ ପିତୁଳା ମାନଙ୍କ ପରି ଗୃହୁଁ ଗୃହୁଁ ପଦାରେ ପଡ଼ିଗଲେ ଏବଂ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲେ । ଭୟଗୁଡ଼ାକ ହଟିଯିବାର ସପକ୍ଷରେ ସାଧାରଣଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ଥନ ଥିବାରୁ ଏକଥା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିଲା । ଏବଂ, ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରାୟ ଗୋଟାଏ ବର୍ଷ ହେଲା ରୁଷିଆ ଏବଂ ରୁଷିଆରୁ ଶାସନ କରୁଥିବା ଏକଶାସବାଦୀ ନୀତିଦ୍ୱାରା ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ସମଗ୍ର ପୂର୍ବ ଇଉରୋପରେ କ'ଣ ସବୁ ଘଟିବାରେ ଲାଗିଛି ? ଏକ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ଓ ଭୟଦ୍ୱାରା ପ୍ରଣୋଦିତ ଅତିଆଞ୍ଚଳିକତା ହିଁ ସେଠାରେ ମାଟିତଳୁ ବାହାରି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରବଳ ହୋଇଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ସାନ ସାନ ଭାଷା ଏକ ରକ୍ତସମ୍ପର୍କକୁ ଆଳ କରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱାଧୀନ ରାଷ୍ଟ୍ର ହେବାକୁ ବାହାରିଲେଣି । ସର୍ବ୍‌ମାନେ, କ୍ରୋଆଟ୍‌ମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ରହି ପାରୁନାହାନ୍ତି, ମାସିଡ଼ୋନ୍‌ମାନେ ମୁସଲମାନ ମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ରହି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରତିତ୍ୟେକଙ୍କ ଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିବେ ବୋଲି ଅସ୍ତ୍ର ଧରି ବାହାରିଲେଣି । ମଣିଷ ସତେଅବା ଇତିହାସରେ ପଛକୁ ଫେରିଯାଉଛି । 'ଜବରଦସ୍ତି' ଦ୍ୱାରା ଯେ କୌଣସି ଅସଲ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ-ନାହିଁ, ପୃଥିବୀର ସେହି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଅଂଶଟିରେ ପ୍ରଧାନତଃ ତାହାହିଁ ଘୋଷିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି ।

୧୩ । ୪ । ୯୨

ଭାରତୀୟ କାଳଗଣନା ଅନୁସାରେ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷର ଶେଷ ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବର୍ଷର ଆରମ୍ଭ । ସେଥିଲାଗି ଓଡ଼ିଶାରେ କେତେ ସ୍ଥାନରେ କେତେ ଉତ୍ସବ ଓ ସମାବେଶର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାଯାଇଛି । ସେଦିନ ରାମନବମୀ ଉପଲକ୍ଷେ ମଧ୍ୟ ଦେଶର କେତେ ଆଡ଼େ କେତେ ଉତ୍ସବ କରାଗଲା । ନେତାମାନେ ଭାଷଣ ଦେବାକୁ ଡକା ହୋଇ ଆସିଥିଲେ । ମୁଁ ଭାବେ, ମଣିଷ ଭିତରେ ସତକୁ ସତ ରାମଭକ୍ତିଟିଏ ରହିଥିଲେ ସିଏ ଘୃଣା କରିପାରିବ କିପରି ? ନୂଆ ବର୍ଷଟିକୁ ଅଭିନନ୍ଦନ ଜଣାଉଥିବା ନୂଆ ମନ ଓ ନୂଆ ହୃଦୟ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବ କିପରି ?

ଭଗବାନଙ୍କର ଦୋହାଇ ଦେଇ ଅନେକ ଅମଣିଷ ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜର ପୂଜା କରନ୍ତି । ନିଜ ନାମରେ ଜୟନାଦ ଦିଅନ୍ତି । ପର୍ବ ପାଳନ କରି ତାହାକୁ ହିଁ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି ହୁରି କରୁଥିବା ଅନେକ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଦୈତ୍ୟ ମହାରାଜସିକତା ସହିତ ଏସବୁର ଉପଭୋଗ କରୁଥାଏ ଏବଂ ଆପଣା ଭିତରର ଦେବତାଟିକୁ ମାଡ଼ି ବସିଥାଏ । ଦେଶଟାଯାକ ଚାରିଆଡ଼େ ସତେଅବା ଏହି ଆତ୍ମକାମୀ ଦୈତ୍ୟମାନେ ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ିକୁ ମାଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି, ଘୃଣାର ନାନାବିଧ ସଙ୍କେତରେ ଜୀବନଦେବତାର ଯାବତୀୟ ମନ୍ଦିରକୁ ଦୂଷିତ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ଦବାଇବା ଲାଗି ସମାନ ଘୃଣା ଓ ସମାନ କ୍ରୂରତା ସହିତ ଆମେ ଆଉଗୋଟାଏ ଦଳ ତିଆରି କଲେ ଉପଦ୍ରବ ବଢ଼ିବ ସିନା, କଦାପି ବନ୍ଦ ହେବନାହିଁ । ଏପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସାନ ଗୋଷ୍ଠୀ ସାହସର ସହିତ ବାହାରିବା ଉଚିତ, ଯେଉଁମାନେ କି ନିଜ ଭଗବାନମାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚିବେ, ଅଫିମ ଖାଇବେନାହିଁ, କୋଳାହଳ କରିବେନାହିଁ । ସେମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଘୃଣାରହିତ ଭାବରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ବଳ ଦେବେ । ହୁଏତ ସେହିମାନେ ହିଁ ଅଫିମିଆମାନଙ୍କୁ ଜିତି ପାରିବେ । ଏକ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଜୀବନ ସମ୍ଭବ ବୋଲି ଅଫିମ ଖାଇ ଉପଦ୍ରବ କରୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ଏବେ ପ୍ରାୟ ଭୁଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେହି ଅନ୍ୟ ସମ୍ଭାବନାଟିକୁ ନଦେଖିଲେ ସେମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବେନାହିଁ, ମଣି ବି ହେବେନାହିଁ ।

୧୭ । ୪ । ୯୨

ମୁଁ ଆଗେ ମୋ'ର ଦେହକୁ ଦୋଷଲ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିଲି । ମୁଁ ମନେ କରୁଥିଲି ବୋଲି କହିଲେ ପୂରା ଠିକ୍ ହେବନାହିଁ । ମୋ'ର ପାରିପାର୍ଶ୍ୱିକ ସଂସ୍କାର ମୋତେ ସେହିପରି ମନେ କରିବାକୁ ଶିଖାଇଥିଲା । ମୁଁ ଦେହକୁ ସହି ପାରୁନଥିଲି, ତାରି ଈର୍ଷା କରୁଥିଲି । ଏହି ଦେହଟା ହିଁ ମୋତେ ସବୁବେଳେ ପଛକୁ ଟାଣିରଖିଛି ବୋଲି ବିରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲି । ଦେହକୁ ଲୁଚାଇ ରଖୁଥିଲି । ସତେ

ଯେପରି ଏହି ଦେହଟା ନ ଥିଲେ ଆଉ ମୋ'ର ଆଦୌ କୁଆଡ଼େ କିଛି ଅସୁବିଧା ହେଉନଥାନ୍ତା, ପ୍ରାୟ ସେହିଭଳି ଭାବିବାକୁ ଖୁବ୍ ଭଲ ପାଉଥିଲି । ଦେହକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ଫନ୍ଦିରେ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜଠାରୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ଅପକର୍ମରେ ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲି । ଏବଂ, ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ମିଶାଇ ଯେଉଁ ଅଡ଼ୁଆ ସୂତାଗୁଳାଟିଏ ମୋ' ଜୀବନ ଭିତରେ ତିଆରି ହୋଇ ରହିଥିଲା, ମୁଁ ତାହାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଭାବରେ ମୋ'ର ନୈତିକ ଜୀବନ ବୋଲି କହୁଥିଲି ।

ଏବେ ସେହି ଦେହ ଅଛି, ମାତ୍ର ତା' ସହିତ ମୋ' ସମ୍ପର୍କର ପରିଧିଗୁଡ଼ିକ ବଦଳି ଯାଇଛି । ଏବେ ମୋ' ଦେହ ମୋତେ ମୋ' ସୋଦର ବୋଲି ଲାଗୁଛି । ତେଣୁ, ଦେହରୂପକ ପେଡ଼ି ପଛରେ ନିଜକୁ ପୋଲିସ୍ ନାମକ ମହାପ୍ରେର ବନ୍ଧ ମୋଟିଏ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ମୋ' ଭିତରେ alter-ego ବୋଲି, ଦୋସର ବୋଲି ଯେତେଯେପରି ଆଉ କିଛିହେଲେ ନାହିଁ । କେନ୍ଦ୍ରଟିର ଚାରି-ପାଖରେ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ସଙ୍ଗୀତରେ ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ କେନ୍ଦ୍ର ହିଁ ଶତକେନ୍ଦ୍ର ହୋଇ ସବୁକିଛି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ପବିତ୍ରତା କହିଲେ ବିଶେଷ କୌଣସି ଏକ ଶ୍ରେଣୀସ୍ଥତାକୁ ନବୁଝାଇ ଏକ ସମଗ୍ର ସ୍ୱୀକୃତି ଓ ସମଗ୍ର ପ୍ରତ୍ୟୟକୁ ବୁଝାଉଛି । ସେହି ପ୍ରତ୍ୟୟଟିକୁ ନିରନ୍ତରର ଧନ କରି ରଖିବାରେ ଦେହ ମଧ୍ୟ ସହଯୋଗ କରୁଛି । ଆଗେ ମୋ' ଭିତରେ ସତେଅବା ଏକ ଦୁଷ୍ଟ ସଂସ୍କାରର ଜାଲରେ ପଡ଼ି କିଏ ଦେହର କଥା ପଡ଼ିଲେ ହିଁ ନାକ ଟେକିବାକୁ ଧାର୍ମିକତା ବୋଲି ଭାବୁଥିଲା । ଆଜି ସେପରି ଆଦୌ ହେଉନାହିଁ । ସିଏ ସେତେ-ବେଳେ ନାକ ଟେକୁଥିଲା, ସିଏ ଆପଣାକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରି ଦେହକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଛି । ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ଦୃଷ୍ଟିଗତ ତଥା ଆଚରଣଗତ ବହୁତ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୋଇଯାଇଛି । ଦେହ ଗୋଟାପୁଣି ସାଙ୍ଗ ଭଳି ରହିଛି ।

୧୮ । ୪ । ୯୬

ପରମ ସତ୍ୟକୁ ଏକ ଦେବତାମାଳାରେ ପରିଣତ କରି ମଣିଷ ଯୁଗ ଯୁଗ ହେଲା ଯାବତୀୟ vulgarityକୁ କେତେ ବାଗରେ ନିଜ ଜୀବନମଣ୍ଡଳ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେଇଛି ।

ମଣିଷ ଆପେ ଆପେ vulgar ହେବାକୁ ମନ କରି ନିଜର ଠାକୁର-ମାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ଠାକୁରକଳ୍ପନା ଗୁଡ଼ିକୁ vulgar ହେବାଲାଗି ପ୍ରାୟ ଏକ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କରିଛି ଅଥବା ସବାଆଗ ଆପେ ଆସ୍ଥାନଟିଏ ହୋଇପାରିବା ଆଗରୁ ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ବିରୂପ କଳ୍ପନାର ନିଶା ଦେଇ ଦଂଶନ କରିବାକୁ ଯାଇଛି, କିଏ ସେକଥାର ନିରୂପଣ କରିପାରିବ ? ମାତ୍ର, ଏହି

କଥାଟି ଭାରି ଜଳଜଳ ହୋଇ ବଢ଼ିଯାଉଛି ଯେ, ଏହି ତଥାକଥିତ fundamentalist ମାନେ ନଥିଲେ ଆମ ସଂସାରର ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ କଦାପି ଏତେ ହୀନସ୍ତା ହେବାକୁ ପଡ଼ୁନଥାନ୍ତା । ଠାକୁରମାନେ ଯୋଉ ଧର୍ମର ହୋଇଥାଆନ୍ତୁ ପଛକେ, ସେମାନେ କେବେ fundamentalist ହୋଇ ନଥିବେ । ଆହୁରି ସ୍ଥୂଳ ଭାବରେ କହିଲେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ଆଲ୍ଲା କଦାପି କୌଣସି ସ୍ୱର୍ଗର ସୀମାଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଆଉ କାହାଠାରୁ ବଡ଼ ବୋଲି କହୁନଥିବେ ଏବଂ ନିଜର ମନ୍ଦିରଟିଏ ତିଆରି ନହେଲେ ସେମାନଙ୍କର ମହିମା କ୍ଷୁଣ୍ଣ ହୋଇ ପଡ଼ିବ ବୋଲି କଦାପି ଚିନ୍ତା କରୁନଥିବେ । ଯୋଉ ମଣିଷ ପାହାଚ ଉଠିବାକୁ ନୁହେଁ, ନିଜର ଧର୍ମନିଶା ଅଥବା ଧର୍ମବାୟୁ ବଢ଼ାଇବ ବୋଲି ଏହି ଧରଣୀପୃଷ୍ଠରେ ଜଣେ fundamentalist ହେବାଲାଗି ମନ ବଳାଇଛି ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ଯାବତୀୟ ଧାର୍ମିକତାର ସମବାଚୀ ବୋଲି ଧରିନେଇଛି, ସେହି ମଣିଷଭିତରେ ହିଁ ଆମ ଏଯୁଗର ସବୁଯାକ ଜିଘାଂସା ପୋକ ବସା ବାନ୍ଧି ରହିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ହୃଦୟ-ନାମକ ସେହି ସମ୍ଭାବନାଟି କେତେ ସହଜରେ ଯେ ନିଶା ଖାଇ ଉଗ୍ର ହୋଇପାରେ ଓ ଆପଣାର ଗମ୍ଭୀରତା ବିଷୟରେ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ରହିପାରେ, ଆମର ଏ ଯୁଗରେ ନିତି ତାହାର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି, ଏବଂ ଏହି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଗୁଡ଼ିକର ସଂଖ୍ୟାରେ ବୃଦ୍ଧି ଏବଂ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରସାରଣ ଘଟିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପୃଥିବୀର ଠାକୁରଧାରାରେ ସାଂଘାତିକ ଅବମୂଲ୍ୟନ ଘଟିବାରେ ଲାଗିଛି । ଭଗବାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ, ବିବେକର ପକ୍ଷରେ, ଜୀବନର ପକ୍ଷରେ ଓ sanityର ପକ୍ଷରେ ରହିବାକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଏବଂ ବାହାରେ ରୀତିମତ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ନିଜର ଧ୍ୟାନରେ ଅବିଚଳିତ ରହିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି ।

୨୯ । ୪ । ୯୨

ଯେଉଁମାନେ କେବଳ ଅଳପ ଦେଖୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଆଖିକୁ ଯେତିକି ଦେଖାଯାଉଛି ସେତିକିକୁ ହିଁ ସବୁକିଛି ବୋଲି ଦେଖୁଛନ୍ତି; ସେମାନେ ସବୁକିଛି ବିଷୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନମନୀୟ ଭାବରେ ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ସେହି ଗୋଟିଏ ପାହାଚକୁ ହାସଲ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ଲାଗି ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଆମେ କ'ଣ ଏହିମାନଙ୍କୁ ମୌଳବାଦୀ ବୋଲି କହିବା ? ମୌଳବାଦୀ ଯେତିକି ଦେଖୁଛି, ସେତିକି ବିଷୟରେ ସିଏ ଏତେ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଦୃଢ଼-ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇଯାଉଛି ଯେ, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଖଡ଼୍ଗ ଧରି ଏକାବେଳକେ ଆଖି ବୁଜିଦେଇ ନିଜର କାର୍ଯ୍ୟ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ବାହାରି ପଡ଼ୁଛି । ତା'ର ମତ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଯେ କୌଣସି ମତ ବି ଥାଇପାରେ, ସିଏ ସେକଥା କଳ୍ପନା ମଧ୍ୟ କରି ପାରୁନାହିଁ ।

ବାହାରର ଆଖିପରି ମଣିଷର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଆଖିମାନ ରହିଛି, ଯାହା-ଦ୍ୱାରା କି ଅନେକ ଅଧିକ ଦୂରକୁ ଦେଖିପାରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଭିତରର ଆଖି ଦେଇ ଦେଖିଲେ ନିଜ ସମେତ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିହୁଏ । ତା'ପରେ ଆଉ ଆପଣା ଆଦର୍ଶଟିକୁ ସଫଳକାମ କରିବା ଲାଗି 'ଖଡ୍‌ଗ ଧରି ବାହାରି' ପଡ଼ିବାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଲାଜ ମାଡ଼େ । ମୁଁ ଯେତିକି ଦେଖୁଛି, ତାହାର ସେପାଖକୁ ଆହୁରି ଅନେକ ପାହାଚ ରହିଛି ବୋଲି ଭିତରୁ ସତେଅବା କୌଣସି ବନ୍ଧୁଠାରୁ ସଙ୍କେତ ମିଳେ । ସେହି ବନ୍ଧୁକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ନିମନ୍ତେ ସେତେବେଳେ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ବ୍ୟାକୁଳତା ଜନ୍ମେ ଏବଂ ସେହି ବ୍ୟାକୁଳତାର ଅନୁରୋଧରେ ହାତରେ ଧରା ଯାଇଥିବା ଖଡ୍‌ଗମାନେ ଖସି ପଡ଼ନ୍ତି । ସାଙ୍ଗମାନେ ବଢ଼ନ୍ତି, ଭିତରେ ବଢ଼ୁ ବଢ଼ୁ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ଏହିପରି ଭାବରେ ମଣିଷ ଅନେକ ଅନାବଶ୍ୟକ କାମୁକତା, ଉଗ୍ରତା ଏବଂ ଅତ୍ୟାତୁରତାର କବଳରୁ ରକ୍ଷା ପାଇ-ଯାଏ । ପୃଥିବୀରେ ଶୁଭ ଏବଂ ହିତର ବୃଦ୍ଧିସାଧନରେ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ସେତେ-ବେଳେ ଯାଇ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ । ନିଜକୁ ଆଉ କୌଣସି ସଂପ୍ରଦାୟ ପାଖରେ ବନ୍ଧା ଦେଇଥିଲା ପରି ମୋଟେ ଲାଗେନାହିଁ । ସଂପ୍ରଦାୟମାନେ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥାନ୍ତି, ତଥାପି ନିଜ ଭିତରେ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପାହାଚ ପରି ଦିଶନ୍ତି । ଏବଂ, ପାହାଚରେ ଅଟକି ଯିବାକୁ ମନ ନଥିଲେ କିଏ କାହିଁକି ପାହାଚ-ଗୁଡ଼ାକୁ-ନେଇ ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ ?

୨୦ । ୪ । ୯୨

ଆଗରେ ବାଟ ସଫା ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବ, ଭିତରେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ଯିଏ ସତତ, ଡାକିଲା ମାତ୍ରକେ, ଅନୁଭବ କଲା ମାତ୍ରକେ ମିଳି ଯାଉ-ଥିବେ, ଖୁସି ଆଉ ଅବିଚଳ ବିଶ୍ୱାସ ବ୍ୟତୀତ ନିଜ ଜୀବନଟିକୁ ବଞ୍ଚିବାର ଆଉ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ମନ୍ତ୍ର ଅଛି ବୋଲି ଭାବିବାକୁ ମଧ୍ୟ ମନେ ପଡୁନଥିବ,—ସେତିକି-ବେଳେ ହିଁ ଏହି ତଥାକଥିତ ମର ସଂସାରରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଅମରତ୍ୱର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରେରଣା ମିଳି ଯାଉଥାଏ । ହଁ, ଆଉ କେଉଁଠି ହେଲେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଦେଉଥିବା ପରି ଅଥବା ହଟିଯିବା ପରି ଆଦୌ ମନେ ହେଉନଥାଏ । ହେ ଭଗବାନ୍, ଏଠି ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ! ହଟିଯିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ଅବକାଶ ହିଁ ନାହିଁ ।

ଏହି ଅମରତ୍ୱକୁ ବୟସ ଦେଇ ମୋଟେ ଗଣି ହୁଏନାହିଁ । ନିଜକୁ ଗୋଟିଏ ଅସରନ୍ତି ପୃଥିବୀ ଓ ଅପରିମିତ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ଠାବ କରି ହୁଏ ଓ ଦେଖି ହୁଏ, ଯୋଉଠି ଖାଲି ଏହି ତଥା-କଥିତ ମୁଁ ନୁହେଁ, ଯେଉଁଠି ଏହି ଅନନ୍ତ ଜୀବନ ଓ ଅନନ୍ତ ସମ୍ଭାବନା ହାତଗୋଡ଼

ଏବଂ ଚମମାଉଁସ ଲାଗିଥିବା ଏକାନ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତି ଏକ ସ୍ୱପ୍ନପରି ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ଭଳି ଓ ପାହାଚ ଉଠୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ସିଏ ବାଟ ଚାଲୁଥାଏ, ମୁଁ ସାଙ୍ଗରେ ଥାଏ ଏବଂ, ମୁଁ ବାଟ ଚାଲୁଥାଏ, ସିଏ ସାଙ୍ଗରେ ଥାଏ । ସାଙ୍ଗରେ ରହିଥିବାର ଏହି ନିତ୍ୟ,—ଅନୁଭୂତି, ବାହାର ତଥା ଅନ୍ତର ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନୁକ୍ଷଣ ସେହି ଅନୁଭୂତି, ସତକୁ ସତ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାର ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଓ ଏହି ପ୍ରତିଷ୍ଠାଟି,—ମୁଁ ଏହାକୁ ହିଁ ଅମରତ୍ୱ ବୋଲି କହିବି । ଏଇଟିକୁ ଏକ ସତ୍ୟରୂପେ ନିଜ ଜୀବନରେ ପଇଠ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଯେକୌଣସି ଶାସ୍ତ୍ରର ପ୍ରମାଣ ଅପେକ୍ଷା ଆମକୁ ଏହାହିଁ ଦୃଢ଼ କରେ, ଆମର ଜୀବନକୁ ବିଶ୍ୱାସରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରେ, ଉଦ୍ୟମ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାଭାବିକ କରି ରଖିଥାଏ । ଏହି ଅନୁଭବଟି ଆମ ଚେତନାର ଅନୁଭବ—ପରିଧି ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଅନେକ ମଣିଷ ଏବାଟେ ନଯାଇ କାହିଁକି ମୁଖ-ଭାବନାର ମିଛ ପାଲଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ନୈରାଶ୍ୟ ସହିତ, ଅସମର୍ଥତା ସହିତ ରମଣ କରୁଥାନ୍ତି କେଜାଣି ? ଭଗବାନ୍ କରନ୍ତୁ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ଆସନ୍ତୁ, ସେମାନେ ଅପ୍ରମତ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ,—ହାତରୁ ଛୁଟି ଯାଇଥିବା ତାଳଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ପୁନର୍ବାର ନିଜର ହାତଭିତରେ ଫେରି ପାଆନ୍ତୁ ।

୨୧ । ୪ । ୯୦

ଆଉ ସିଧା ହୋଇ କେହି କଥା କହୁନାହାନ୍ତି । ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା ପ୍ରଧାନତଃ କେତେଟା ତାତ୍କାଳିକ ପ୍ରୟୋଜନୀୟତାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ସାରିଲାଣି । ଏମାନେ ଯେପରି ସମସ୍ତେ କେବଳ ନିଜେ ହିଁ ଏହି ପୃଥିବୀଗୋଟାକରେ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ସମୃଦ୍ଧିମନ୍ତ ହୋଇ ଦିଶିବାକୁ ଅଭିଳାଷ ରଖି ସମ୍ବନ୍ଧର ବଜାରକୁ ବାହାରିଛନ୍ତି । ପଦେ ପଦେ ନିରାଶ ହୋଇ ବର୍ଯ୍ୟର ନିମନ୍ତେ ପ୍ରବଞ୍ଚନା ମିଳୁଛି । ତଥାପି, ଆପଣା ଭିତରର ଅସଲ ଅନୁଭବ ଓ ଅସଲ ଆବେଦନଟି ଅନୁସାରେ ଅନ୍ୟଟି ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ତାହାକୁ ହିଁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ଯେଉଁ ସାରବସ୍ତୁ ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ନେହବସ୍ତୁଟି ସତେଅବା ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ କେତେ ତଳେ ଯାଇ ପୋତିହୋଇ ରହିଛି । ଏବର ମଣିଷ କ'ଣ ପରିସ୍ଥିତି ଦ୍ୱାରା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଅଥବା ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆତ୍ମକେନ୍ଦ୍ରୀ ହୋଇ ସେହି ଅସଲ ବସ୍ତୁଟିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ନିଜ ଭିତରେ ଉଢ଼ୁଆଳରେ ପୋତି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି ତ ? ଅପର ପାଖରେ ଆପଣାର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସନ୍ତକଟିକୁ ନେଇ ପରିଚିତ ହେବା ଲାଗି ସିଏ ଏବେ ସଙ୍କୋଚ ବୋଧ କରୁଛି କି ?

ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବା ମାତ୍ରକେ ସତେଅବା କୋଉଠି ଆସି ଧକ୍କା ଖାଇଯିବା ପରି ଲାଗେ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷଟିରୁ ଏପରି ଏକ ବ୍ୟବହାର ମିଳେ, ସତେଯେପରି ବିନା ଅନୁମତିରେ ମୁଁ କାହାର

ହୃଦାଭିତରେ ଯାଇ ପଶି ଯାଇଛୁ । ସେତେବେଳେ ଭାବ ସ୍ଥିର ରହିବାକୁ ହୁଏ । ତେବେଯାଇ ଆର ମଣିଷଟିର ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଯାଏ । ସୁଯୋଗ ମିଳିଗଲେ ତା'ପରେ ତା'ର ଅସଲ ଜାଗାଟିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରିବା ମଧ୍ୟ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ସହଜ ହୋଇଥାଏ । ଏବଂ, ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ମଣିଷର ଭିତରେ ଥିବା ଅସଲ ବସ୍ତୁଟିର, ଅସଲ ବନ୍ଧୁଟିର ଅର୍ଥାତ୍ ଅସଲ ସମଧର୍ମୀଟିର ସାକ୍ଷାତ ମିଳେ । ସତେଅବା ଭଗବତ୍ ସାକ୍ଷାତ୍କାରର ପ୍ରୟାସରେ ଏକ ବୃହତ୍ ସିଦ୍ଧି ହାସଲ କରୁଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ସେତେବେଳେ ସବୁ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ, ସବୁ କେତେ ନା କେତେ ଆଶାରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ରହି-ଥିବାର ଉପଲବ୍ଧି ହୁଏ । ଦୂରତାମାନେ ଦୂର ହୁଅନ୍ତି, ତେଣୁ ବୈରାଗ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଦୂର ହୁଏ । ସମସ୍ତେ କେତେ ଆପଣାର ପରି ଲାଗନ୍ତି ।

୨୨ । ୪ । ୯୬

ସମ୍ଭବତଃ ଅସାଧୁମାନେ ହିଁ ସାଧୁମାନଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣନା କରୁଥିବା ସମୟରେ ଏତେ ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇପଡନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରେ ସମ୍ଭବତଃ ଏକାଧିକ ଉପକାର ପାଉଥିବା ହେତୁ ଦୁର୍ଜନଟିଏ ପୋଷି ପାଳି ଜାକି ଧରିଥିବା ଅନେକ ମଣିଷ ସଜ୍ଜନମାନଙ୍କର ପ୍ରସଙ୍ଗ ପକାଇବା ବେଳେ ଶତ ବା ସହସ୍ର ମୁଖରେ ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇଉଠନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରେ ଅସଲ ପୁରୁଷଟିକୁ କୋଉ ତଳେ ପୋତି ରଖିଥିବା ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି ମହାପୁରୁଷ ମାନଙ୍କର ଗୁଣାବଳୀକୁ ବଖାଣିବା ସମୟରେ ସତେଅବା ପରମ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ଗୃହବାହ୍ମ ମେଲ ଭାବପ୍ରବଣ ହୋଇ ଉଠିଥାନ୍ତି । ଓଡିଶାରେ ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଓ ସେହି କାଟର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ କିଛି ଲେଖିବା କିମ୍ବା କହିବା ସମୟରେ ଅଧିକାଂଶତଃ ତାହାହିଁ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ ।

ତ୍ୟାଗୀମାନେ ଆମକୁ ତ୍ୟାଗର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଥାନ୍ତେ, ପଥପ୍ରଦର୍ଶ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଥର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଥାନ୍ତେ । ଜଣେ ଆଦର୍ଶବାନ୍ ପୁରୁଷ ଆଦର୍ଶର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଥାନ୍ତେ । ଜଣେ ମହାପୁରୁଷ ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ମହାନ୍ ସମ୍ଭାବନା ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରେରଣା ଦେଉଥାନ୍ତେ । ଲେଖିବା ଲୋକେ, କହିବା ଲୋକେ ଅନେକ ସମୟରେ ସେହି ସବାପ୍ରଥମ କଥାଟିକୁ ପାସୋର ଦେଇଥାନ୍ତି । ଯେତିକି ଅଧିକ ପାସୋର ଦେଇଥାନ୍ତି, ସେତିକି ଅଧିକ ଭାବପ୍ରବଣ ହେବାକୁ ମୁହଁ ପାଆନ୍ତି । ଲକ୍ଷେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଜଣେ ମଣିଷ ସତକୁ ସତ ନିଜ ଭିତରେ ଏକ ଆହ୍ୱାନ ପାଇଲା, ବାଟ ଗ୍ରହଲା,—ବାହାରିପଡିଲା,—ଆମେସବୁ ଅନ୍ୟମାନେ ତା'ର ଜୀବନରୁ କୌଣସି ଉଦ୍‌ବୋଧନ ପାଇବା ନାହିଁ, କେବଳ ଭଲ ଭଲ ଶାବ୍ଦିକତାରେ ସେଗୁଡ଼ାକର ବର୍ଣ୍ଣନା

କରୁଥିବା,—ସିଏ ଆମର ଏହି ମାଟିକୁ ଧନ୍ୟ କରି ଦେଇଗଲା ବୋଲି ଓଠକୁ କମ୍ପାଇ କହୁଥିବା ଅଥବା ଲେଖୁଥିବା,—ଏଇଟା ବଡ଼ ଅଘାତ । ଏହି ଅଘାତ ମଣିଷକୁ ମଝିଟାରେ ସ୍ତାବକ ବନାଏ ଏବଂ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥାଏ । ସାଧୁଭାବର ପ୍ରଶସ୍ତି ବଢ଼ି ଚାଲିଥାଏ, ମାତ୍ର ଅସାଧୁମାନେ ହିଁ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ରାଜା ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି ।

୨୩ । ୪ । ୯୨

ଅସଲ ଭକ୍ତ ଭେକକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହେନାହିଁ ଅଥବା ଅସଲ ସତ୍ୟକୁ କଦାପି ଏକ ମୂର୍ତ୍ତିବ୍ୟବସ୍ଥା ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ କରି ରଖେନାହିଁ । ଅସଲ ଆଧ୍ୟାତ୍ମି-କତା ଯେପରି କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଚାଳୁଣୀ ତଳେ ଘୋଡ଼ି ରଖିଦେଇ ହୁଏନାହିଁ, ଏହା ପ୍ରାୟ ସେହିପରି କଥା । ତଥାପି ପୃଥିବୀରେ ଭେକ ଚିରଦିନ ରହିଆସିଛି, ମୂର୍ତ୍ତିର ମାଧ୍ୟମରେ ଉପାସନା କରିବାଲାଗି ଲୋକେ, ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଲୋକେ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ ଆସିଛନ୍ତି ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନେ ତଥାପି ରହିଛନ୍ତି । ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନେ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଆତ୍ମମୁଗ୍ଧମସ୍ତ ସଂସ୍କୃତିରେ ମଧ୍ୟ ପରିଣତ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି ସେହି ଆତ୍ମମୁଗ୍ଧ ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ନେଇ ମନୁଷ୍ୟର କଳାତ୍ମକ ମାନସିକତା କେତେ କେତେ ପୁଲକ ଅନୁଭବ କରିଛି । ଧର୍ମଭିତରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା, ମୂର୍ତ୍ତିଭିତରେ ମର୍ମ ଓ ଭେକ-ଭିତରେ ଭକ୍ତି ଲାଗି ଯଥାର୍ଥ ଉଦ୍‌ବୋଧନଟି ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ଧର୍ମୋଦ୍ୟମ କାହିଁକି ସେଆଡ଼କୁ ବେଶୀ ମନ ଦେଇ-ନାହିଁ ଓ ଆପଣାର ମନପସନ୍ଦ ଘରଟିରେ ନିଜକୁ ଏତେ ଅତିବିଶ୍ୱାସ ସହିତ ପୋତି କରି ରଖିଛି, ତାହାର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଚାର ଏବଂ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରାଯାଇପାରେ ।

ମୋ'ର ମଧ୍ୟ ଭେକ ରହିଛି । ନିଜର କୌଣସି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଅଥବା ତନ୍ନିମିତ୍ତ କୌଣସି ସରାଗ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ କିଛି ନା କିଛି ଭେକ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । ଲୟ, ନାମସ୍ମରଣ ଏବଂ ମନନର ନିଜସ୍ୱ ଏକାନ୍ତ-ବାକ୍ତିଗତ ରୀତିମାନ ରହିଛି । ସେଗୁଡ଼ିକ ଏକାଧିକ ଧର୍ମ ତଥା ଉପାସନା ମାର୍ଗରୁ ପ୍ରେରଣା ଆଣିଛି, ସେଗୁଡ଼ିକର ଗ୍ରନ୍ଥରୁ ମଧ୍ୟ କିଛି କିଛି ସଂଗ୍ରହ କରିଛି । ମାତ୍ର, ମୋ' ନିଜର ଅନୁରାଗଗୁଡ଼ିକ ଏହି-ସବୁ ସୂତ୍ରରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୀତିର ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତଥାପି ସେଗୁଡ଼ିକର କୌଣସି ପ୍ରଚାର କରିନାହିଁ । ସେହିସବୁ ରୀତି ସହିତ ଅନ୍ୟ ରୀତିଗୁଡ଼ିକର କେବେ ତୁଳନା କରିନାହିଁ ଏବଂ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ତୁଷ୍ଟି ବୋଧ କରିନାହିଁ । ଏବଂ, ଯିଏ ମୋ' ଆଗରେ ମୋ' ନିଜର ଭେକ, ମୂର୍ତ୍ତି ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟକୁ ନେଇ ଫୁଲେଇ ହେବାକୁ ଆସିଛି, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା

ବିଷୟରେ ତା'ର ରହିଥିବା ଅଯଥା ସାଂଘାତିକତାଗୁଡ଼ିକୁ ସନ୍ଦେହ କରିବାକୁ ବି ଆରମ୍ଭ କରିଛୁ ।

୨୪ । ୪ । ୯୨

ଆମର ଜଣେ କେହି ଆତ୍ମୀୟସ୍ୱଜନ ମରିଗଲେ ଆମେ ଆଗରୁ ମାନସିକ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ହଠାତ୍ ଶୋକଚିତ୍କାର କରି ଉଠିବା ଓ ବେଶ୍ କେତେଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସତେଅବା ଏଠି ଏହି ସଂସାରରେ ତଥାପି ଯେ ଏକ ଭୂମି ରହିଛି, ସେକଥା ଅପାତତଃ ଏକାବେଳେକେ ଭୁଲିଯିବା,—ମୃତ୍ୟୁଲାଗି ମଣିଷର ଏତିକି respon e କ'ଣ ଏତିକି ପ୍ରଦର୍ଶିତ ଦ୍ୱାରା ବ୍ୟକ୍ତ କରାଯାଇ ପାରିବ ? ଇଶ୍ୱରଙ୍କର ସମଗ୍ର ଭୂମିଟି ଏଠୁ ଏହି ଭୂଇଁଟି ଠାରୁ, ପୃଥିବୀର ଜୀବନଠାରୁ ସେଇଭୂଇଁ ଯାଏ ମୃତ୍ୟୁକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ବିସ୍ତାରିତ ହୋଇ ରହିଛି । ମଣିଷ ନିଜର କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ଛୁଇଁ ରହିଥିଲେ ଏହି ସତ୍ୟଟିକୁ ସିଏ କେତେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରେ । ମାତ୍ର, ତଥାପି, ଜଣେ କେହି ନିଜ ମେଳରୁ ସାଙ୍ଗ ଗୁଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ସିଏ ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ବୋବାଳି ଛାଡ଼ିଦେଇ ନିଜର କାମ କିପରି ସାରିଦିଏ ? ତା'ପରେ ସାମାଜିକ ରୀତିଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ପ୍ରେତସଂସ୍କାରର ପର୍ଯ୍ୟାୟଟି ଆରମ୍ଭ ହୁଏ, ଶୋକାର୍ତ୍ତ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ସେହି mechanism ବା drillଟି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି କ୍ରମଶଃ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୁଅନ୍ତି ଓ ଅଶୌଚ କାଳଟି ଚାଲିଗଲେ ସତେଅବା ସବୁ ପାସୋରି ଗଲାପରି ଆପଣାର ପୁରୁଣା ଗୁଳାଟିର ମୁଦ ଭିତରକୁ ପୁନର୍ବାର ଫେରି ଆସନ୍ତି । ପୁଣି କେତେ ଗଣ୍ଠିଲ ଭାବରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଏହି ସଂସାରର ସିଦ୍ଧିଗୁଡ଼ିକୁ ଉପଭୋଗ କରୁଥାନ୍ତି ।

ମୋ' ପ୍ରତିବେଶୀ ଯେଉଁ ବାଟରେ ଗଲେ, ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଦିନେ ସେହି ବାଟରେ ଯିବି । ତେଣୁ, ଷଣେ ଚିତ୍କାର କରିଉଠିବା ଦ୍ୱାରା ମୋ'ର ଯେପରି ଆଦୌ କୌଣସି ଲାଭ ହୁଏନାହିଁ, ପୁଣି ସବୁ ବିସ୍ମରି ଦେଇ ଗୁଳା ଭିତରକୁ ଫେରି ଆସିବାଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଲାଭ ହୁଏନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଜିଅ ଅଛି, ଯାହାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ହୁଏ । ସେହି ଜିଅଟି ଏଠା ସହିତ ସେଠାକୁ ଯୋଡ଼ିକରି ରଖିଥାଏ । ମୋ' ଭିତରେ ଯୋଡ଼ି ରଖିଥାଏ, ମୋ' ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଯୋଡ଼ି ରଖିଥାଏ । ତେଣୁ, ଯିଏ ଗଲା, ତାହା ସହିତ ଏକ ଅଭିନବ ଇଶ୍ୱରଙ୍କ ସୂତ୍ରରେ ମୁଁ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ରହିଛି । ତେଣୁ, ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାର ସେହି ପ୍ରସନ୍ନ ପଥଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ହେବ ।

୨୯ । ୪ । ୯୨

ମଣିଷ ଭିତରେ ମଧୁର ମଣିଷଟି, ସେଇଟି ଅସଲ ମଣିଷ । ନିଜ ଭିତରେ ସେହି ଅସଲ ମଧୁର ମଣିଷଟିକୁ ଖୋଜି ବାହାରିବା ଓ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ

ପରମାଣରେ ତାହାରଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ନିଜକୁ ଏବଂ ସଂସାରକୁ ଦେଖିବା,—ତାହାହିଁ କ'ଣ ମନୁଷ୍ୟର ଯାବତୀୟ ସାଧନା ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ତା'ର ଅସଲ ସାଧନା ? ନିଜର ଗ୍ରହଣଶୀଳତାରେ କୃପଣ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ଆପଣା ଭିତରେ ସେହି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କେନ୍ଦ୍ରଟିରୁ ମୋଟେ ବଞ୍ଚି ପାରେନାହିଁ ।

ଭଗବାନରୂପୀ ସତ୍ତାକଟି ଭିତରେ ମଧୁରତାକୁ ଭୂମି କରି ଛୁଟା ହୋଇ ରହିଥିବା ଏହି ସତ୍ତାକଟି,—ତାହାହିଁ ମଣିଷର ଅସଲ ଆଧାର । ଶାସ୍ତ୍ରକାରମାନେ କେତେ'କଏ ସେହି ସତ୍ତାକଟିକୁ ନାନା ପ୍ରସ୍ଥରେ ଲମ୍ବାଇ କେତେ କ'ଣ ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ସୃଷ୍ଟି ବାହାର କରିଛନ୍ତି, ତତ୍ତ୍ୱସୃଷ୍ଟି ଗୁଡ଼ିକରେ ଅଲଅଲ କଳ୍ପନାମାନ ଦେଇ କେତେଭଳି ମୂର୍ତ୍ତିପିତୁଳା ଗଢ଼ି ଥୋଇ ଦେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ପିତୁଳାମାନଙ୍କ ଅନୁସାରେ ବହୁ ଉପାସନାମାର୍ଗ ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ମଣିଷ ନିଜେ ମନ କଲେ ଯାଇ ନିଜ ଭିତରର ସେହି ମଧୁରତାର ଆସ୍ୱାଦଟିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ । ଯାବତୀୟ ଉପାସନା ଅର୍ଥାତ୍ ଏକଦେଶୀୟତାର ଘାରକୁ ଡେଇଁ ପାରିବା'ର ଅସଲ ଅନୁରାଗଟିକୁ କର୍ଷଣ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ସେ ନିଜ ମଧୁରତାର ମଧୁନନ୍ଦଟିକୁ ଠାବ କରିପାରେ । ମୋ'ର ଜ୍ଞାନ, ମୋ'ର ଭକ୍ତି ଓ ସେଗୁଡ଼ିକର ଆନୁଷଙ୍ଗିକ ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ଧନ୍ଦା ଏବଂ ଯାବତୀୟ ବିଦ୍ୟା ମୋତେ କିପରି ନିମନ୍ତେ ସେହି ମଧୁରତାର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରି ଆଣିଛନ୍ତି, ଅନେକ ସମୟରେ ଭିତରକୁ ଓ ପଛକୁ ଅନାଇବା ବେଳେ ମୁଁ ସବା-ଆଗ ତାହାକୁ ହିଁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିଥାଏ । ସେତେବେଳେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ପଥ ପରି ଦିଶନ୍ତି । ପଥଚାରଣାର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଆପେ ଆପେ ରହି ଯାଆନ୍ତି । ମେ ତେ ସତେଅବା ଆହୁରି ଆଗକୁ ବାଟ ଖୋଲିଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଶୁଭକାମନାକୁ ପାଥେୟ କରି ମୁଁ ଆଗକୁ ବାହାରିଯାଏ । ଏଣୁ, ମୋ' ଜୀବନରେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ହୁଏତ କେବେହେଲେ କଣ୍ଟକ ହୋଇନାହାନ୍ତି । ଅସଲ ଲୟଟି ଭିତରକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଯିବାପାଇଁ କୌଣସି ସଙ୍ଗୀତ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଓ ତାକୁ ଶରୀର ଦେଇ ରଖିଥିବା ଶବ୍ଦ, ତାଳ ଓ ରାଗଗୁଡ଼ିକ କାହିଁକି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ବା କଣ୍ଟକ ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହେବ ? ହଁ, ଆମେ ମନ କଲେ ଏମାନେ ସେହିପରି ଏକ ଭୂମିକାରେ ଯାଇ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ।

୨ । ୫ । ୯୬

ବାସନା କହିଲେ ବହୁ ନକାରାତ୍ମକତା ଦ୍ୱାରା ଗରୁ ହୋଇ ରହିଥିବା ଆମ ପରମ୍ପରାରେ ତୃଷ୍ଣା ଦୁର୍ବାସନା ତଥା ଅଶୁଭବାସନା ଗୁଡ଼ିକୁ ଏପରି ଏକପାଖିଆ କରି ଦେଖାଇ ଦିଆଯାଇଛି ଯେ, ଈଶ୍ୱର—ଉପଲବ୍ଧି ଲାଗି ବାସନା ରଖିବା

ବୋଲି କହିଲେ ଆମକୁ ସତେକେପରି କେମିତି କେମିତି ଲାଗୁଛି । ଆମର ତୁଚ୍ଛା କଳାପାଖଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଠଉରାଇବାରେ ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ବିବେଚନାଶକ୍ତିକୁ ସାରିଥିବା ଆମର କେତେ ମହାଜନ ମଧ୍ୟ କହି ଆସିଛନ୍ତି ଯେ, ତଥାକଥିତ ବାସନାଗୁଡ଼ିକୁ ଛଣ୍ଡାଇ ଆସି ପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ଆମ ଭଗବାନଙ୍କର ଭାଜନ ହୋଇ ପାରିବା । ମାତ୍ର, ନିଜ ଜୀବନରେ ମୁଁ ଯେଉଁଠାରୁ ଯେଉଁଯାଏ ଆସିଲିଣି, ତାହାକୁ ଅନାଇ ଦେଖିବାବେଳକୁ ମୋତେ ସେହି ଗୁରୁବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ପାରୁନାହିଁ ।

ହିଁ ସେଠୁ ଏଯାଏ ଗୋଟିଏ ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ସୋପାନମାଳା,—ତଥାକଥିତ ତଳକୁ ତଥାକଥିତ ଉପର ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଛି । ନିରପେକ୍ଷ ଉଦାସୀନ ହୋଇ ବାହାରୁ ଦେଖିଲେ ସବୁକିଛି ତଳ ଉପର ହୋଇ ଦିଶୁଛି, ଏବଂ ତଳ-ଗୁଡ଼ିକୁ ବାସନା ବୋଲି କହିବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଉପରଗୁଡ଼ିକୁ ଠିକ୍ ସେହି ନାମରେ ଅଭିହିତ କରିବାକୁ ଆଦୌ ମନ ହେଉନାହିଁ । ମାତ୍ର, ନିଜେ ନିଜର ସାଥୀ ପରି, ସାକ୍ଷୀ ପରି, ସହୋଦର ପରି ଅନୁରାଗ ସହିତ ଦେଖିବାକୁ ମନ କଲା ମାତ୍ରକେ, ତଳରୁ ଉପରଯାଏ ସବୁକିଛି ଗୋଟିଏ ସମଗ୍ରତା ପରି ହିଁ ଅନୁଭୂତ ହେଉଛି, ଏଠି ତଳ କେଉଁଠା, ପୁଣି ଉପରଟା ବା କେଉଁଠା ? ସବୁଯାକ ଖାଲି ବ୍ୟାକୁଳତା, ଖାଲି ସମଗ୍ରରୁ ସମଗ୍ରତର ଭାବରେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ-ବାର ଇଚ୍ଛା, ହେବାର ଇଚ୍ଛା, ପୂର୍ଣ୍ଣରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣତର ଭାବରେ ସମ୍ମିଳିତ ହେବାର ଇଚ୍ଛା । ଗୋଟିଏ ଆଉଟି ଆଡ଼କୁ ବାଟ କାଟି ନେଇଛି, ଆଉଟି ଏଇଟିକୁ ପକାଇ କରି ରଖିଛି, ଆପଣାର ବହୁସମ୍ଭାରର ଇତିହାସ ଭିତରେ କେତେ ଆଦରରେ ସାଇତି ରଖିଛି । ସିଏ ବାସନା, ଇଏ ବି ବାସନା । ଗୋଟିଏ ଆଉଟିଠାରୁ ଅଲଗା ବୋଲି କହିଲେ ମୋତେ ମିଛ ହିଁ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୬ । ୫ । ୯୬

ଖାଲି ଅତୀତ ଯେ ମନଉପରେ ବୋଝ ପରି ଲଦି ହୋଇ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ ତା' ନୁହେଁ, ତଥାକଥିତ ଭବିଷ୍ୟତଟା ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ଆମ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ଭର୍ତ୍ତା ପରି ଆମକୁ ଭାରି ଆକର୍ଷଣମୟ ପରାକ୍ରମ ସହିତ ଟାଣିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଷୟରେ ଆମକୁ ଏକାନ୍ତ ବିମୁଖ ଏବଂ ଅନ୍ୟମନସ୍କ କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବ୍ୟତୀତ ଯେ ଅତୀତ ବା ଭବିଷ୍ୟତ କୌଣସି ଗୋଟିକର ସେପରି କୌଣସି ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ, ସେକଥାଟି ବିଷୟରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ରହିବାଲାଗି ଆମକୁ ଅତୀତ ଏବଂ ଭବିଷ୍ୟତ ତରଫରୁ ଅନୁକ୍ଷଣ କେତେ ପ୍ରଲୋଭନ ଓ ପ୍ରରୋଚନା ମିଳିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ତେଣୁ, ବେଳେବେଳେ ଇହନିଷ୍ଠ ହୋଇ ରହିବା ନିମନ୍ତେ ରୀତିମତ ସଂଗ୍ରାମ

କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେହି ବର୍ତ୍ତମାନ ଉପରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ସାମନା କରିପାରିବା ସକାଶେ ନିଜସହିତ ମଧ୍ୟ କେତେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ବାସ୍ତବକୁ ଏଡ଼ିବା ଲାଗି ଆଦର୍ଶ ସଜେଇଥିବା ଲାବଣ୍ୟବନ୍ତ ହୋଇ ଆଗରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥାଏ ଏବଂ ଗର୍ଜିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

ଏହିଠାରେ ହିଁ ଦୃଢପ୍ରତିଷ୍ଠ ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ପାରିଲେ ଅତୀତ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ଏକାବେଳେକେ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ଦିଶନ୍ତି । ଏକାନ୍ତ ସହଯୋଗୀ ପରି ଦିଶନ୍ତି । ଆଦୌ କୌଣସି ଭାବପ୍ରବଣତା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଅଳସସ୍ୱପ୍ନନିମଗ୍ନ କରି ରଖିବାଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭୂତ ହୁଏନାହିଁ । ଅତୀତକୁ ନେଇ ଯାବତୀୟ ଗୌରବବୋଧ ସେତେବେଳେ ପ୍ରାୟ ଏକ ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତିରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ଅନୁକ୍ଷଣ କାମରେ ଲାଗୁଥାଏ, ଅନବରତ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଭବିଷ୍ୟତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯାବତୀୟ ସ୍ୱପ୍ନ ମଧ୍ୟ ଏଇଠି ମୋତେ ନିର୍ମିତ କରି ଏକାବେଳେକେ ଦୃଶ୍ୟମାନ୍ ହାତଗୋଡ଼ ସହିତ ବିଚରଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଯଦି ନିଜକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ନିର୍ମିତିରୂପେ ତିଆରି କରିବାର କଥା, ଆମକୁ ଏହିଠାରେ ହିଁ ଠିଆ ହୋଇ ଶିଖିବାକୁ ହେବ, ଏହିଠାରେ ରହି ଅତୀତ ତଥା ଭବିଷ୍ୟତ ମଧ୍ୟରୁ ଯାବତୀୟ ପ୍ରେରଣାକୁ ଆବାହନ କରି ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୩ । ୫ । ୯୬

କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିର ଦେହରେ ଦୂରରୁ କେହି ପେଶିଥିବା ଶରଟିଏ ଆସି ବାଜିଲେ ତୁମେ ଆହତ ବ୍ୟକ୍ତିର ବିହିତ ଉପଚାରମାନ କରି ତାକୁ ସୁସ୍ଥ କରାଇବ ନା ତାହାର ଜାତି ପଚାରିବ, କୁଳ ପଚାରିବ, ସେତେବେଳେ କେଉଁ ଦିଗରୁ ପବନ ବୋହୁଥିଲା, ସେହି ବିଷୟରେ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ମନ କରିବ,— ଏକଥା ଭାରତବର୍ଷରେ ଦିନେ ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧ ପଚାରିଥିଲେ । ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟି କେବଳ ଭାରତବର୍ଷ ଲାଗି ପଚରା ହୋଇନଥିଲା, ସମଗ୍ର ମାନବଜାତି ଲାଗି ପଚରା ହୋଇଥିଲା । ଆମର ଏହି ତଥାକଥିତ ଅଧିକ information ଓ ଅଧିକ mediaର ଯୁଗରେ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଟି ପଚରା ହେବାର ଏକାନ୍ତ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି ।

ଏବେ ଉପଦ୍ରବକାରୀଙ୍କୁ ନଦେଖି ତାର ଧର୍ମକୁ ଦେଖାଯାଉଛି, ତା'ର ଜାତିକୁ ଦେଖାଯାଉଛି, ତା' ଚମଡ଼ାର ରଙ୍ଗକୁ ଦେଖାଯାଉଛି; ଏବଂ, ତା'ର ଜାତୀୟତାରୁ ତାକୁ ଠାବ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଉଛି । ମାତ୍ର କେତେବର୍ଷ ତଳେ ମଣିଷକୁ ତା'ର ରାଜନୀତିକ ମତବାଦ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକ ମନେ କରାଯାଉଥିବା ପ୍ରତିଶୋଧ ମଧ୍ୟ ନିଆ ଯାଉଥିଲା । ସେକଥା ତଥାପି ବୁଝି ହେଉଥିଲା । ମାତ୍ର, ଏବେ ଯେତେବେଳେ ଧର୍ମ, ଜାତି, ଜାତୀୟତା

ଓ ଦେହର ... ... ଆଗ ଦେଖାଯାଉଛି ଓ ସେହିଭଳି ଦେଖୁଥିବା ମଣ୍ଡ ଅଳପ-ମାନେ ଧର୍ମ ଓ ... ... ଢଙ୍ଗ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଉଛନ୍ତି, ସନ୍ତ୍ରାସବାଦୀ ହେଉଛନ୍ତି. ଆମେ ଏଥିଲାଗି ମଣିଷ ଭିତରେ ଅନ୍ତରକ୍ତ ଭାବରେ ଏକଜୁଟ ହୋଇ ବଢି ଆସିଥିବା ଅମଣିଷଟାକୁ ଦୋଷ ଦେବା ନା ଏ ଯୁଗରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଲଭ ହୋଇ ପାରିଥିବା ବନ୍ଧୁକ ଓ ବୋମାଗୁଡ଼ାକୁ ଦୋଷ ଦେବା ? ଢଙ୍ଗା କେବଳ ପଞ୍ଜାବରେ, କାଶ୍ମୀର ଉପତ୍ୟକାରେ ନୁହେଁ, ଧନୀ ଦେଶ, ଗଣତନ୍ତ୍ରର କୁବେରପୁର ଆମେରିକାରେ ମଧ୍ୟ ଲାଗିଲାଣି । ଅପରାଧୀକୁ ଆଳ କରି ଅପରାଧୀର ଚମର ... ଆଗ ଦେଖାଯାଉଛି ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନିଆ-ଯାଉଛି । ଏବଂ, ଖୋରାକ ଯୋଗାଇଦେବା ସକାଶେ ଛୁରୀ, ତରବାରୀ, ବୋମା ଓ ବନ୍ଧୁକମାନେ ସର୍ବଦା ହାଜିର ... ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

୪ । ୫ । ୯୨

ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ bj ctivising the Truth ବିଷୟରେ କହିଛନ୍ତି ଏବଂ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରାୟ ସାବଭୌମ ଶିବିରରେ the Truthକୁ ପିତୁଳାରେ ପରିଣତ କରି ରଖିବାର ତାମସା ଚାଲିଛି । ଏବଂ, ପିତୁଳାପୂଜକମାନେ ପିତୁଳା-ମାନଙ୍କୁ ଆଳକରି ପରସ୍ପର ସହିତ ଯୁଦ୍ଧରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

ଏପରି କାହିଁକି ହେଉଛି ? ଇତିହାସରେ ଅଧିକାଂଶତଃ କାହିଁକି ଏହିପରି ହୋଇଆସିଛି ? କେବଳ ତଥାକଥିତ ଧର୍ମ ବା ତଥାକଥିତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର କ୍ଷେତ୍ର-ମାନଙ୍କରେ ନୁହେଁ, ସାମୂହିକ ଜୀବନର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ତାହାହିଁ ହୋଇଛି । ଗୁରୁମାନେ ମଣିଷର ବାଟ କଟାଇ ତାକୁ ଆଗକୁ ନେଇଯିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ତାକୁ ଭଲି ଭଲି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଭିତରେ କାବୁ କରି, ତୁଚ୍ଛା ପୌତ୍ତଳିକରେ ପରିଣତ କରି ରଖି ଦେଇଛନ୍ତି । ତଥାକଥିତ ପରମସତ୍ୟମାନେ କଣ୍ଢେଇ ବନି ବେଶ ହୋଇ ସିଂହାସନରେ ବସି କେଡେ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ସେଥିରୁ ମନୁଷ୍ୟ ସ୍ୱୟଂ ସୁନ୍ଦର ହେବାର ପୋତ୍ସାହନ ବା ପ୍ରେରଣା ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଲବ୍ଧ ହୋଇ ପାରନାହିଁ । ବହୁ ଗଦା ଗଦା ଲେଖାଯାଇଛି, ତୁଚ୍ଛା ଅଗାଡମାନେ ମଠାବସ୍ଥିତ ଭଗବାନଙ୍କର ମହିମାପ୍ରଚାର ଲାଗି ଦିଗ୍‌ବିଜୟ ଯାତ୍ରାରେ ବାହାରି-ଛନ୍ତି । ଢାକ, ଢୋଲ, ଭେରୀ ଓ କାହାଳୀମାନଙ୍କର ଭିଆଣ ହୋଇଛି । ଭଲି ଭଲି ପ୍ରତୀକ ଓ ଭେକମାନଙ୍କର ବି ଭିଆଣ ହୋଇଛି । ସତ୍ୟକୁ ପିତୁଳା କରି ବସାଇ ଦିଆଯାଇଛି ଏବଂ ଜୀବନକୁ ଅଲକ୍ଷଣା ହେବାଲାଗି ଛାଡ଼ି ଦିଆଯାଇଛି । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୃଶ୍ୟମାନ୍ ଭାବରେ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଅଲକ୍ଷଣା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଛିଟ ଓ ତପସ ଧରି ଭଗବାନଙ୍କ ନାମରେ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବେଢା ଭିତରେ ବୁଲୁଥିବାର ଦେଖେ, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ବାହାରେ ବିନା କୌଣସି ପାଟି କରେନାହିଁ, ମାତ୍ର

ଭିତରେ ଖୁବ ସାବଧାନ ହୋଇଯାଏ । ଭିତରେ ବସିଥିବା ପରମ ମଙ୍ଗଳଟି ପାଖରେ ପୁନର୍ବାର ମୋ'ର ଅଫଳ ଆନୁଗତ୍ୟର ଶପଥ ନେବାକୁ ଧାଇଁଯାଏ । ମୁଁ ଅନୁକ୍ଷଣ ସେହିଠାରୁ ହିଁ ବଳ ପାଏ, ଯାନ୍ତ୍ରନା ବି ପାଏ । ସେହି ବଳଟି ମୋ'ର ଛିଅମାନେ ଲାଗି ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହାଟ ଲଗାଇଥିବା ଏହି କାଳିୟୀ-ମାନେ ମୋତେ କଦାପି ବିଚଳିତ କରି ପାରିବେନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ଭିତରୁ ଭରସା ପାଏ । ମୋ'ର ମେରୁଦଣ୍ଡ ସିଧା ହୋଇ ରହିବାର ଭରସା ପାଏ ।

୬ । ୫ । ୯୬

•ବାସନା ବଢୁଥିବ, ଆବଶ୍ୟକତା ବଢୁଥିବ,—ଚେତନା ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅଭାବବୋଧ ମଧ୍ୟ ବଢିବାରେ ଲାଗିଥିବ । ଜୀବନର ଏକ ସର୍ବନିମ୍ନ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନିମନ୍ତେ ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ନିଜଭିତରେ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ପ୍ରତିଷ୍ଠାବୋଧ ଆସିପାରିବା ନିମନ୍ତେ ସବାଆଗ ଯେଉଁ ଭୌତିକ ଭୂମିଟିର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି, ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଜୀବନରେ ସେହି ଆବଶ୍ୟକତାର ପୂରଣ ଲାଗି ଏକ ଦୃଢ ଭୂମି ଓ ଦୃଢ ପରିପାର୍ଶ୍ୱର ନିର୍ଭର ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିବ । କେବଳ ମୋ' ପାଇଁ ବା ତା' ପାଇଁ ନୁହେଁ, ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ପାଇଁ ସେହି ନିର୍ଭର ରହିଥିବ । ସେହି ନିର୍ଭରଟି ସବାଆଗ ପୃଥିବୀ ଉପରେ ବଳବତ୍ତର ରହି ପାରି-ନଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୃଥିବୀ କଦାପି ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ମାତ୍ର, ସାମଗ୍ରୀ ଯେତିକି ଅଧିକ ହେଉଥିବ, ପୃଥିବୀର ଅର୍ଥାତ୍ ପୃଥିବୀରେ ଘର ବାନ୍ଧିଥିବା ମଣିଷର ସୁସ୍ଥତା ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଯେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବ, ସେଭଳି ସୂତ୍ରରେ ଆଦୌ କୌଣସି ନିଶ୍ଚୟତା ନାହିଁ । ସାମଗ୍ରୀମାନେ ସୁସ୍ଥତାକୁ ଏକ ପ୍ରାଥମିକ ଭୂମି ବା ପ୍ରତ୍ୟୟ ଯୋଗାଇଦେବେ ସିନା, ମାତ୍ର ମନୁଷ୍ୟର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଉତ୍ତୋଳନ ଗୁଡ଼ିକ ନିମନ୍ତେ ସାମଗ୍ରୀକୁ କଦାପି ଏକ ପ୍ରେରଣକାରୀ କାରଣ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ତା'ର ନିଜ ବାଟଟିକୁ ନିଜେ ଟାଣିବ । ମୋ'ର ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକ ମୋତେ କେଉଁଠାକୁ ଆସି ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକର ବାଡ଼କୁ ଡେଇଁ ସେପାଖକୁ ଚାଲିଯିବାକୁ ହେବ, ତାହାର ବାଟଟିକୁ କାଢ଼ିବାରେ ଏବଂ ସେହି ନିଶ୍ଚୟତାଟିରେ ପହଞ୍ଚିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରୁଥିବେ । ସାମଗ୍ରୀ-ଗୁଡ଼ିକରେ ଅସଲ ସୁଖ ଓ ଅସଲ ଉତ୍ତୋଳନ ନାହିଁ ବୋଲି ଋଷିମୁନିମାନେ ଯାହା ଯୁଗେ ଯୁଗେ କହି ଆସିଛନ୍ତି, ସେକଥା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସତ । ମାତ୍ର, ସେମାନେ ଏହିପରି ଏକ ନୀତିବଚନର ଆଳରେ ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଅତ୍ୟା-ବଶ୍ୟକ ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିବାର ଏକ ଅବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଅମାନୁ-ଷିକତା ମଧ୍ୟରେ ବାନ୍ଧି କରି ରଖି ଆସିଛନ୍ତି । ଫଳରେ ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକାଂଶ ସତ୍ୟ କେବଳ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ହିଁ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଛି ଏବଂ ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକ ଅତ୍ୟନ୍ତ

କପଟପ୍ରେରିତ ହୋଇ ରହିଛି । ସାମଗ୍ରୀ–ଭରପୂର ହୋଇ ରହିଛି ଏବଂ ଏଣେ କୋଟି କୋଟି ମଣିଷ ନାନାଭାବେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଏକାନ୍ତ ଦୟନୀୟ ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଛନ୍ତି । ଅଗ୍ରଗତିର ସବୁଯାକ ଲକ୍ଷଣ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜୀବନ ବଡ଼ ଅଲକ୍ଷଣା ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ସବାଆଗ ଏଇଟା ହିଁ ବଦଳୁ । ତେବେଯାଇ ଶୁଭର ଯୁଗ ଆସିବ, ଅସଲ ଚେତନାର ଅବତରଣ ନିମନ୍ତେ ଆବଶ୍ୟକ ଭୂମି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯିବ ।

୭ । ୫ । ୯୨

ମୋ' ଜୀବନରେ ସମାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ଗାରଟିକୁ ମୁଁ ଟାଣିବି । ଏହି ଗାର ଟାଣିବାର କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ନୈତିକତା କରିଛି, ଶାସ୍ତ୍ର କରିଛି; ନୀତି ଏବଂ ଧର୍ମର ପ୍ରହରୀରୂପେ ରାଷ୍ଟ୍ର ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ସରାଗ ଏବଂ ପରାକ୍ରମ ଦେଖାଇଛି । ତାହାର ବେଶୀ କିଛି ଫଳ ଫଳିନାହିଁ ।

ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକର ସେହି ଗାରଟି ପରେ ଜୀବନରେ ଛୁଇଁ ପାରିବା ଲାଗି ଆହୁରି ଅନେକ ଗାର ରହିଛି ବୋଲି ହୃଦୟ ବୁଝିଗଲା ପରେ ଏହି ପ୍ରଥମ ଗାରଟିକୁ ଡେଇଁଯିବା ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ ସହଜ ହୋଇଯାଏ । ସଂସାର ଆଉ ବନ୍ଧନ ହୋଇ ରହେନାହିଁ, ସଂସାର ମୁକ୍ତିର ସାଧନ ହୁଏ । ବାସନାମାନେ ତା'ପରେ ଆଉ କଦାପି ଜାଲରେ ଧକାଇଦେବେ ବୋଲି ଚକାନ୍ତ କରି ଆସନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ସତକୁ ସତ ଡେଣା ପରି କାମରେ ଲାଗନ୍ତି, ଛିଥ ହୋଇ ଯୋଡ଼ି ପାରନ୍ତି, ଏଠା ସହିତ ସେଇଠିତ ସଂଯୋଗସ୍ଥାପନ କରାଇ ଦିଅନ୍ତି । ତେଣୁ, ବାସନାଗୁଡ଼ାକୁ ଲୁଚି ଲୁଚି ଆଦରି ରହିବାର ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ବି ରହେନାହିଁ । ସମସ୍ତ କାଣି, ଭିତରର ଆକାଂକ୍ଷାଗୁଡ଼ିକୁ ଠଉରାଇ ପାରି ଗାର ଡେଇଁବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଉଥିଲେ ସଂସାର ମୋଟେ ଅନିତ୍ୟ ଲାଗେନାହିଁ, ମାୟା ଭଳି ଲାଗିବା ତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୂରର କଥା । ସଂସାର ଏକ ପଥପରି ଲାଗେ, କୌଣସି ଜଣେ ପରମବନ୍ଧୁ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କରି ଦିଆ ଯାଇଥିବା ପଥ ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ସେଥିପାଇଁ ବାଟଟିକୁ ଚାଲିବା ହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବମୀମାଂସାକାରୀ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇଯାଏ । ଏବଂ, ସମ୍ଭବତଃ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା ହେଉଛି, ପରମବନ୍ଧୁଟି ସତତ ନିଜର ଭିତରେ ହିଁ ବାସ କରୁଥିବାର ଅନୁଭୂତ ହୁଅନ୍ତି, ଦେଖା ଯାଆନ୍ତି । ଏତେ ପାଖରେ, ନିଜ-ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିପାରିଲେ ଅଳିଅଳି ଭାବରେ ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଇ ଆସିଥିବା ମାୟାବାଦମାନେ କୁଆଡ଼େ ଲାଜରା ହୋଇ ପଳାୟନ କରନ୍ତି । ଗାର ଡେଇଁ ପାରୁଥିବା ମଣିଷକୁ ସଂସାରରେ ସବୁ ମଣିଷ ପଥବନ୍ଧୁ ଧରି ଲାଗନ୍ତି । ପ ଚଣ୍ଡ ପରି ଆଦୌ କେହି ଲାଗନ୍ତିନାହିଁ । ନିଜପାଇଁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ସତକୁ ସତ ତାଙ୍କର ପାଇଁ

ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାରେ ପରିଣତ ହୁଏ । ତାଙ୍କର ପାଇଁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଯେଉଁ ବସ୍ତୁ ଉପଲବ୍ଧ ହୁଏ, ତାହାହିଁ ପରିବାଣର କାରଣ ହୁଏ, ତାହାହିଁ ଯୁକ୍ତ କରି ରଖିଥାଏ ।

୭ । ୫ । ୯୨

ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନତଃ ମାଗୁଥିବା ମଣିଷ କ୍ରମେ ପ୍ରାପ୍ତ ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଯୌଗିକ ହୋଇଯାଏ । ପିଞ୍ଜୁଳାଟିଏ ତା ପାଇଁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ପିଞ୍ଜୁଳା ହୋଇ ରହିଥାଏ, ଏବଂ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତଗତ inhibitionର ପ୍ରକୋପ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ସିଏ ସ୍ୱଭାବତଃ ତାହାହିଁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ ଓ ତାକୁ ହିଁ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକତା ବୋଲି ମଣୁଥାଏ ।

ଅସଲ ଚେତନା ଏବଂ ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ଅସଲ ଉନ୍ମୋଳନକୁ ମନ କରୁଥିବା ମଣିଷ ମୂର୍ତ୍ତି ବା ପ୍ରତିମାକୁ ସୋପାନ କରି ମର୍ମଯାଏ ଆରୋହଣ କରି ଯାଇପାରେ । ଉନ୍ମୋଳନକାମୀ ମନୁଷ୍ୟ- ଉନ୍ମୋଳନ ହିଁ ମାଗେ, ଉନ୍ମୋଳନ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛିହେଲେ ମାଗେନାହିଁ । ଆପଣାର ଉନ୍ମୋଳିତ ଦୃଷ୍ଟି ତଥା ଉନ୍ମୋଳିତ ଅନୁରାଗରେ ସେ ଆପଣାର ନୁହେ, ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱର ହିଁ ଯଥାର୍ଥ କଲ୍ୟାଣ ଅର୍ଥାତ୍ ଯଥାର୍ଥ ଉନ୍ମୋଳନ କାମନା କରିଥାଏ । କେବଳ ନିଜପାଇଁ ମାଗିବାର ଉତ୍ସାହ ରଖିଥିଲେ ମଣିଷ ଭଗବାନଙ୍କୁ କଳି ରଚିବା ପାଇଁ ଆପଣା ଲାଳସା ଏବଂ ସ୍ୱାର୍ଥର କାନ୍ଥଗୁଡାକୁ ତିଆରି କରିପକାଏ । ଏହିଗୁଡାକୁ ପୁଟ ଦେଇ ସିଏ ଏକ ଚମତ୍କାର ଆରୋପଣର ଆଲଙ୍କାରିତାରେ ପୁରାଣ ଲେଖେ, ସ୍ତୋତ୍ର ଫାନ୍ଦେ, ପର୍ବ ଓ ପାର୍ବଣର ଘର ମାରି ମୂର୍ତ୍ତିରୂପେ ଥୁଆ ହୋଇଥିବା ତା' ଭଗବାନଙ୍କୁ କାବୁ କରି ରଖିଥାଏ । ଏହିଭଳି ଏକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉନ୍ମୋଳନ ଅଥବା ଉନ୍ମୋଚନର ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ନଥାଏ । ଇତିହାସର ଧର୍ମମାନେ ଏହିପରି ଭାବରେ ନାନା କାନ୍ଥଦ୍ୱାରା ନିଜକୁ କଳି ରଖିଛନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରାୟ ଯାବତୀୟ ଉନ୍ମୋଳନକୁ ବର୍ଜିତ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସତ୍ୟର ମୁହଁକୁ ନାନାବିଧ ରାଜସିକତା ଏବଂ ତାମସିକତାର ଢାଙ୍କୁଣି ଦ୍ୱାରା ଘୋଡାଇ ରଖିଛନ୍ତି । ଅପଢକମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ନିତାନ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡିକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆଣିଛନ୍ତି, ଉନ୍ମୋଳନଗୁଡାକୁ ଉପାସନା ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ମାଗି ମାଗି ଏପରି ଅକିଞ୍ଚନ ହୋଇ-ଗଲାଣି ଯେ, ନିଜଭିତରେ ସଦାବର୍ତ୍ତମାନ ହୋଇ ରହିଥିବା ଚିରୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ସାନ୍ନିଧ୍ୟଟିକୁ ମଧ୍ୟ ସେ କ୍ରମେ ପାସୋରିଦେଇ ସାରିଲାଣି । ଆପଣା ଭିତରୁ ଅସଲ ସ୍ୱଧର୍ମଗୁଡିକୁ ହରାଇ ସିଏ ଭୀରୁ ହୋଇ ବସିଲାଣି । ତା' ଭିତରର ଭୀରୁ ଓ ତା' ଭିତରର ଯୌଗିକ ପରମ୍ପରାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଅନ୍ଧାର ଘୋଟି କରି ରହିଛି ।

୮ । ୫ । ୯୬

ମୋତେ ଯଦି ନାଚ ଆସେ, ତେବେ ମୁଁ ନାଚିବା ଆଡ଼କୁ ଯିବି । ଯଦି ମୁଁ ଶାସନରେ ଥିବି, ତେବେ ନାଚିବା ଆଡ଼ମାନଙ୍କୁ ଯାଇ ଭାଷଣ ଦେବା ସକାଶେ ମୋତେସମୟ କେତେବେଳେ ମିଳିବ ? ଭାରତବର୍ଷରେ, ଏବଂ ଅଧିକ ଉପଦ୍ରବ ସହିତ ଓଡ଼ିଶାରେ ବିଗତ କେତେବର୍ଷ ହେଲା ଯେଉଁ ଅସୁସ୍ଥ ପରମ୍ପରାଟି ଫୁଲପାଣି ପାଇ ସାନଗଛଟିଏ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା, ତାହା କ୍ରମେ ସତକୁ ସତ ଏକ ବ୍ୟାଧିରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ବସିଲାଣି । ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ନଗଲେ ଏଠାରେ ଆମର ଆଦୌ କୌଣସି ଜମାଏତ ବସି ପାରୁନାହିଁ ଏବଂ ତାହାକୁ ହିଁ ସାଂସ୍କୃତିକ ସ୍ତର ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି ।

ଏହାକୁ ମୁଁ ଏକ ବ୍ୟାଧି ବୋଲି କହିବି । ଆମ କ୍ଷମତାସୀନ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଅନାଇ ହୁଏତ ଏକ ନିର୍ଲଜ୍ଜତା ବୋଲି କହିବି । ଯେଉଁ ମଣିଷ ନିଜର ସୀମାଗୁଡ଼ିକୁ ନଜାଣେ, ସେଇ ହେଉଛି ଏକ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ମଣିଷ । ଏବଂ, ଯିଏ ଆପଣାର ଯଥାର୍ଥ ସ୍ୱଭାବଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିନଥାଏ, ବିଚରା ସେଇ ଆପଣା ଜୀବନ ବିଚରଣର ସୀମାଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣିବାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସତକୁ ସତ କେଉଁଠିହେଲେ ଆପଣାକୁ ସ୍ୱୀକୃତ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନଥିବା ମଣିଷ ସତେଅବା ସବୁ ଜାଗାରେ ସବାଆଗ ଆସନ ମାଡ଼ି ବସିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ । ସମ୍ଭବତଃ ଏହିଭଳି ଅଧିକାରଶୂନ୍ୟ ଏବଂ ଉତ୍ତରାଧିକାରଶୂନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଆଗ ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ନହୋଇ କ୍ଷମତାଗୁଡ଼ିକୁ ଆତ୍ମସାତ୍ କରିନେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି ଏବଂ ସବୁ ଜାଗାରେ ପୁଣି ସିଂହାସନ ଉପରେ ଯାଇ ବସିଯିବାକୁ ଉଦ୍ଦଣ୍ଡ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ, ହାକିମ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ,—ତା'ର ଅବଶ୍ୟ ଏକ ସୀମା ଅଛି । ତ' ସ୍ୱଭାବ ଅନୁସାରେ ତା'ର ବିଶେଷ ଅନୁରାଗଟିକୁ ବା ଅନୁରାଗଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନିବାର ଶାଳୀନତା ତା'ର ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ତେଣୁ, ସବୁଠାରେ ସିଂହାସନଟାକୁ ମନ କରି ସିଏ ଆମର ଆସରଗୁଡ଼ିକୁ ତୁଚ୍ଛା କେତେଟା ମିଛ—ପ୍ରଦର୍ଶନର ଗୁହାଳରେ ପରିଣତ କରି ନଦେଉ । ସିଏ ଆସରକୁ ଅବଶ୍ୟ ଆସୁ, ମାତ୍ର ସାଧାରଣ ଶ୍ରୋତାରୂପେ ଆସୁ, ଯଥାର୍ଥ ଆଗ୍ରହ ନେଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଧାଡ଼ିରେ ବସୁ, ଅନୁରାଗୀମାନଙ୍କୁ ଶୁଣୁ ଓ ନିଜ ଭିତରେ ଅନୁରାଗ ଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ଭାବନାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ସୁସ୍ଥ ବିସ୍ତାର ମଧ୍ୟ ଘଟାଉ । ସିଏ ନିଜର ସୀମାଟିକୁ ଚିହ୍ନୁ । ବଡ଼ପ୍ରଭୁ ପରି ପ୍ରମତ୍ତତା ନଦେଖାଉ, ଫଳରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖିରେ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ନହେଉ ।

୯ । ୫ । ୯୬

ଜିଜ୍ଞାସାର ପରିଚୟ ହେଉଛି ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପରିଚୟ । ଜିଜ୍ଞାସାର ସ୍ତର ହିଁ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟର ଚେତନାର ସ୍ତର ତଥା ଅନୁରାଗର ସ୍ତର ବିଷୟରେ ଆମକୁ ସମ୍ୟକ୍ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ । ଏବଂ,

ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ଚଉକିଟା ଦ୍ୱାରା ନିଜର ପରିଚୟ ଦେବାଲାଗି ବ୍ୟାକୁଳ ହେଉଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ବିଚରା ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟହୀନ ।" ନିଜଭିତରେ ଆପଣାର ସୀମାଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସେମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖଦ ଭାବରେ ଅନବହିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

ଆପଣାର ସୀମାଗୁଡ଼ିକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ପାରୁଥିବା ଜଣେ ମଣିଷ ହିଁ ଜିଜ୍ଞାସୁ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟତା ଅର୍ଜନ କରି ପାରିବ । ଯେଉଁମାନେ ରାଜନୀତିରେ ରହିଥିବାରୁ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଶାସନର ମର୍ଯ୍ୟାଦାବନ୍ତ ସ୍ଥାନ ଗୁଡ଼ିକରେ ଅବସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ନିଜକୁ ଯେକୌଣସି ସାଧାରଣ ଅବସରରେ ଦକ୍ଷତମ ବିଶାରଦ ବୋଲି ଧରି ନେଉଛନ୍ତି କିପରି ? ସେମାନଙ୍କୁ ରଜା ସଜାଇ ସଭାକୁ ଡାକୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହୁଏତ ଆଉକିଛି ଅନ୍ୟ ସୁଯୋଗ ହାସଲ କରିବାର ମତଲବରେ ସ୍ଥାନୀୟମାନଙ୍କୁ ସଭାକୁ ଡାକି ବଜାଇବାର ଫିକର କରୁଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ସ୍ୱୟଂ ରାଜାମାନଙ୍କର ତ ଏହି କଥାଟିକୁ ବୁଝି ପାରିବା ଉଚିତ । ହଁ, ସେମାନେ ଆସନ୍ତୁ; ଶୁଣିବାକୁ ଆସନ୍ତୁ, ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ଜିଜ୍ଞାସୁମାନଙ୍କର ଧାଡ଼ିରେ ବସନ୍ତୁ, ଅନ୍ତତଃ ସେତିକି ସମୟ ନିମନ୍ତେ ନିଜର ଚଉକି—ପରିଚୟଟାକୁ ପାସୋରି ପାରନ୍ତୁ । ତେବେ ସେମାନଙ୍କର ଅସଲ ସାବାଳକତାର ହୁଏତ ପରିଚୟ ମିଳନ୍ତା । ପଦରୁ ବାହାରିଗଲେ, ଆନଛଡ଼ା ହୋଇଗଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦୌ କେହି ପଚାରିବେ ନାହିଁ, ଚଉକିରେ ବସିଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରିବେ, ଏକଥା ସେମାନେ ଖୁବ୍ ଉତ୍ତମରୂପେ ଜାଣିଥିବେ । ତଥାପି ଯେ ସେମାନେ ନିଜକୁ ପଦାରେ ପକାଇ ନିଜକୁ ରଜା ବୋଲି ଦେଖାଇବାକୁ ଆସନ୍ତି, ଏହାହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ପରିଚୟ ଦିଏ । ସେମାନେ ଆମ ସାମୂହିକ ଜୀବନର ଦିଗଗୁଡ଼ିକୁ ଭାରି ନିନ୍ଦିତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି ।

୧୦ । ୫ । ୯୬

ପୃଥିବୀରେ କୋଟି କୋଟି ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ମଝିରେ ମଝିରେ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଦୁର୍ବିପାକ ଘଟିଗଲେ ସେଥିରୁ ଶହେ କି କେତେ ଶହ ମରିଗଲେ ସେଥିରେ ଦୁଃଖିତ ହେବାର କିଛି ନାହିଁ ବୋଲି ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି କହିଥାନ୍ତି । ଅନେକେ ରହସ୍ୟଗାମୀ ଏହାକୁ ପ୍ରକୃତିର ଏକ ଲୀଳା ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ଏକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ଝୁଙ୍କ ରହିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ତାହାକୁ natural selection ବୋଲି କହନ୍ତି । ମଧ୍ୟାଏ ପିମ୍ପୁଡ଼ିଙ୍କ ଉପରେ ତୁମର କମ୍ବା କାଳର ଗୋଡ଼ ପଡ଼ିଯିବା ଫଳରେ ଯଦି ସେଥିରୁ କିଛି ମାଛି ମକଡ଼ ହୋଇ ମରିଗଲେ, ସେଥିରେ ପୁଣି

ବିଚଳିତ ହେବାର କ'ଣ ରହିଛି ବୋଲି ଘଟଣାଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ନହୋଇ ତଳିରେ ଚାଲୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ମତ ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ପ୍ରକୃତି ପ୍ରକୃତରେ ନଖ ଆଉ ଦାନ୍ତ ବିସ୍ତାର କରି ଅପେକ୍ଷା କରିଥାଏ ଏବଂ ଆପଣାର ଖିଆଲ ହେବା ମାତ୍ରକେ ପୁଳାଏ ମଣିଷଙ୍କୁ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଉପଲକ୍ଷ୍ୟର ଭିଆଣ କରି ନେଇଯାଏ, ଏପରି ଏକ ଯୁକ୍ତିରେ କଟକରେ ବିଷାକ୍ତ ମଦ ପିଇ ପ୍ରାଣ ହରାଇଥିବା ଓ ହରାଉଥିବା କେତେଶହ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଦୁଃଖ ଶୋକୁ ଦେଖିବାକୁ ମୋ'ର ମନ ଆଦୌ ରାଜି ହେଉନାହିଁ । ଆପଣାର ମୃତ୍ୟୁରେ ଖୋଦ୍ ମଣିଷର ନିଜର ମଧ୍ୟ ଏକ ହାତ ରହିଥାଏ । ଗୋଟାଏ ଭୁବନେଶ୍ୱରର ସରକାର ଅଧିକ ପଇସା କମାଇବାର ନିର୍ବୋଧତାରେ ପଣ୍ଡ ମଦଦୋକାନମାନ ଖୋଲୁ, ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଆକର୍ଷିତ ହୋଇ ଅମଣିଷମାନେ ଠିକା ନେଇଥିବା ଏହିସବୁ ଦୋକାନକୁ ଏତେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆସନ୍ତୁ ଏବଂ ମଦ ପିଇ ପ୍ରାଣ ହରାନ୍ତୁ ବୋଲି ପ୍ରକୃତି ଯେ ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଯୋଜନା କରିଥିଲା, ମୁଁ ଏକଥା କଦାପି ମାନି ନେବିନାହିଁ । ଏହି ଘଟଣା ପଛରେ ମଣିଷର କେତେ ହାତ ଯେ ଅଛି, ସେକଥା ଜଣେ ମୋଟା ବୁଦ୍ଧିଆକୁ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦେଖାଯିବ । ମଣିଷର ପ୍ରକୃତି କହିଲେ କୌଣସି ମହାପ୍ରତାପୀ ଦୈତ୍ୟକୁ କଦାପି ବୁଝାଏ ନାହିଁ । ଏହା ଏକାବେଳେକେ ଅନେକ ସମ୍ଭାବନାକୁ ବୁଝାଏ । ମଣିଷ ସେହି ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକୁ ବାଛିବ, ନିରନ୍ତର ବାଛୁଥିବ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତଥା ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବାଛିବ । ଏହି ପୃଥ୍ୱୀବର୍ତ୍ତିନର ଦାୟିତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ଯିଏ ବା ଯେଉଁମାନେ ଯେଉଁ ସ୍ତରରେ ଗ୍ରହଣ କରିଛି, ସିଏ ତଥା ସେମାନେ ସେହି ଅନୁସାରେ ହିଁ ବାଛୁଥିବେ । ନିଜ ଭାଗ୍ୟର ଗୁଳାଗୁଡ଼ିକୁ ତିଆରି କରୁଥିବେ ।

୧୧ । ୫ । ୯୨

ଦିନେ ଦିନେ ସବୁଯାକ ଦୃଷ୍ଟି ପ୍ରାୟ ଗୋଟାପୁଞ୍ଜା ନିଜ ଉପରେ ଆସି ସଂକେନ୍ଦ୍ରିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏବଂ ଆଉ ଦିନେ ଦିନେ ସେହିପରି ପ୍ରାୟ ଗୋଟାପୁଞ୍ଜା ଆପଣା ବାହାରେ ରହିଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥିବା ପୃଥିବୀଟି ଉପରେ ସଂକେନ୍ଦ୍ରିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ମୋତେ ଦୁଇନିଯାକ ସଂକେନ୍ଦ୍ରଣ ଭଲ ଲାଗେ, ସୁସ୍ଥ ଲାଗେ, ବଳଦାୟକ ମନେହୁଏ । ତଥାକଥିତ ନିଜର ଭିତର ଓ ତଥାକଥିତ ନିଜର ବାହାର ଦୁଇଟିଯାକକୁ ଏକାଠି କରି ଯୋଡ଼ିଥିବା ଆଉ ଗୋଟିଏ ସ୍ପନ୍ଦନକେନ୍ଦ୍ର ରହିଛି, ଯାହାକି ଦୁଇଟିଯାକକୁ ପରସ୍ପରର ପରିପୂରକ କରି ରଖିଥାଏ । ଏବଂ ସେହି ପରିପୂରକତା ପ୍ରକୃତରେ ଅନେକ ପରିତ୍ରାଣର କାରଣ ହୁଏ, ଅନେକ ପ୍ରମାଦରୁ ରକ୍ଷା କରେ ।

ବାହାରର ସକଳ ସଂଶୟକୁ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ପାର ହେବାର କଥା ବିଜ୍ଞମାନେ କହି ଯାଇଛନ୍ତି । ଆହୁରି କେତେକ ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି,

ଯେଉଁମାନେ କି ଅନ୍ତରର ସକଳ ସମସ୍ୟାକୁ ବାହାରର କୌଣସି ସମାଧାନକାଠିର ସାହାଯ୍ୟରେ ସମାଧାନ କରିବାର ଅନ୍ୟ ବାଟଟିକୁ ଅଧିକ ପସନ୍ଦ କରିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଭିତରର ଅଡ଼ୁଆଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ଆପଣାକୁ ଉପଦ୍ରୁତ ବୋଧକଲେ ବାହାର ଗୁଡ଼ାକର ଶରଣ ଯାଇଥାନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଆଉମାନେ ବାହାରର ଅଡ଼ୁଆ-ଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ଭିତରର ଶରଣ ଯାଆନ୍ତି । ଏଇଟା ମଧ୍ୟ ମୋତେ ସତେଅବା ଏକ ବିଭାଜନ ପରି ମନେ ହୋଇଥାଏ । ମୁଁ ଭାବେ ଆପଣାର ଅନୁରାଗ ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ମତିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ସଂଯୁକ୍ତକାରୀ ପ୍ରସ୍ଥ ଅନୁକ୍ଷଣ ମହଜୁଦ ରହିଛି, ଯାହାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିଲେ ବାହାର ଏବଂ ଭିତରକୁ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଅଲଗା କରି ଦେଖିବାକୁ ଏବଂ ତଦନୁରୂପ ଏକ ବିଭାଜନ-କାରୀ ବିବେକ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହେବାର ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ରହେ-ନାହିଁ । ଭିତରର ଦେହ ଉପରେ ବାହାର ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ ଏବଂ ବାହାରଟା ଉପରେ ଭିତର ମଧ୍ୟ ବିସ୍ତାରିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତେଣୁ, ଅନାୟାସରେ ଭିତର ଏବଂ ବାହାର ଉଭୟ ଅଳିନ୍ଦରେ ଯୁଗପତ୍ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ କ୍ରିୟାଶୀଳ କରି ରଖିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଯାଏ । ତେଣୁ, ଭିତରର ଠାକୁରମାନଙ୍କ ଠାରେ ନିରାଶ ହୋଇ ବାହାରର କୌଣସି ଠାକୁରଙ୍କର ବେଢ଼ା ଭିତରକୁ ପଳାଇବାକୁ ହୁଏନାହିଁ ଅଥବା ବାହାରର ଠାକୁରମାନଙ୍କ ଠାରୁ ମାଡ଼ ଖାଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅବଶ ଭାବରେ ଭିତରର ଠାକୁରମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରିବାର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ନଥାଏ ।

୧୨ । ୫ । ୯୨

ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ଲେଖିଛନ୍ତି, ସିଏ ଭିଡ଼ ଭିତରେ ସବୁବେଳେ ବାଉଳା ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ମୁଁ ଭିଡ଼ ଭିତରେ ଥାଏ; ମାତ୍ର ଭିଡ଼କୁ ଦେଖେନାହିଁ, ଭିଡ଼ ଭିତରେ ରହିଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଦେଖେ । ଏବଂ, ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଜଣେ ମଣିଷ ବାଉଳା ହୋଇଯିବ କାହିଁକି ?

ବେଳେ ବେଳେ ଅବଶ୍ୟ ଏପରି ଅନେକ ଭିଡ଼ର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ହୁଏ, ଯେଉଁଠାରେ କି ମଣିଷମାନେ ନଥାନ୍ତି, କେବଳ ଭିଡ଼ଟାଏ ହିଁ ରହିଥାଏ । ସମସ୍ତେ ସତେଅବା ନିଜର ଏକକତ୍ୱକୁ ତଥା ଅନନ୍ୟତ୍ୱକୁ ଭିଡ଼ ଭିତରେ ବିସର୍ଜନ କରି ଦେଇଥାନ୍ତି । ସେଠି ଭିଡ଼ରେ ପୋଡ଼ିହୋଇ ପଡ଼ିବାର ଅନେକ ଆଶଙ୍କା ରହିଥାଏ । ତେଣୁ, ନିଜଭିତରେ ଟିକିଏ ବିଶେଷ ଭାବରେ ସାବଧାନ ଓ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ଏବଂ, ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ ରହିପାରିଲେ ତୁଚ୍ଛା ଭିଡ଼ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ବୋଧିତ କରିଆଣିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଯାଏ । ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ମୂଳତଃ ଏକୁଟିଆ, ଏକସିଙ୍ଗିଆ ହୋଇ

ରହିବେ ବୋଲି ଭିଡ଼କୁ ଡରନ୍ତି । ସେମାନେ ମଣିଷକୁ ଡରନ୍ତି, ମଣିଷକୁ ଅପର ମଣନ୍ତି, ମଣିଷକୁ ଘୃଣା କରନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ସେମାନେ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ କେଉଁଠି ଘୃଣା କରୁଥାନ୍ତି, ନିଜ ଭିତରର କିଛିକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ଅହରହ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଭଲ ପାଉଛନ୍ତି ବୋଲି ଆଶ୍ୱ କରୁଥାନ୍ତି ସିନା, ମାତ୍ର ଆପଣାକୁ ଘୃଣା ବି କରୁଥାନ୍ତି । ଭଲ ପାଇବା ଭିତରେ ତଥାପି ଘୃଣା ବି କରିବା, ଇଏ ହେଉଛି ସାଧାରଣତଃ ନିଜ ସହିତ ପ୍ରକୃତ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧି ନପାରିଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କର ଖିଦ୍ର । ଏପରି ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଆଗେ ଡର ଲାଗୁଥିଲା, ଏବେ ଡର ଲାଗୁନାହିଁ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ଅଳିଆମଳିଆର ଜଙ୍ଗଲଟାକୁ ଆଡେଇ ଆଡେଇ କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥ ଏକ ସରୋବର ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରି ପାରୁଛି, ଯେଉଁଠି ଥିର ହୋଇ ପଦ୍ମଟିଏ ଫୁଟିଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଭିତରେ ସରୋବରଟିଏ ଅଛି, ଯେଉଁଠାରେ କି ଥିର ହୋଇ ପଦ୍ମଟିଏ ଫୁଟିଛି । ଆଉଜଣକୁ ଛୁଇଁଲେ ମାତ୍ରକେ ଯିଏ ସେହି ପଦ୍ମଟିକୁ ଛୁଇଁପାରେ, ପୃଥିବୀରେ ମୁଁ ତାହାକୁ ହିଁ ପ୍ରକୃତ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ବୋଲି କହିବି ।

୧୩ । ୪ । ୯୭

ଏକୁଟିଆ ରହିଥିବା ସମୟରେ କ'ଣ କମ୍ ସନ୍ତାପିତ ହେବାକୁ ପଡେ ? ତଳ୍ଲି ମଣିଷପଲଗୁଡ଼ାକ ଲାଗି ସେତେବେଳେ ଆଧୁନିକ ସମାଜରେ ଅଲ୍ପବହୁତ ସଚେତନ ଭାବରେ ବ୍ୟକ୍ତି ଜନ୍ମଲାଭ କଲା, ସେତେବେଳେ ସିଏ କେତେ ସଗର୍ବରେ ଇଚ୍ଛା ଆପଣାଭିତରେ ହିଁ ସବୁଯାକ ସତ୍ୟକୁ ପାଇଯିବ ଓ ସବୁଯାକ ସତ୍ୟକୁ ଭୋଗ କରିବ ବୋଲି ଆଶ୍ୱ ବାନ୍ଧିଥିଲା । ତା'—ପରେ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କେତେ ମଞ୍ଜୁଳ ଓ ବର୍ତ୍ତୁଳ ଦିଶିଲେ, ବଡ଼ ଆକାଂକ୍ଷା ଭିତରେ ସଡେଅବା ଏକା ଛଡ଼ା ହୋଇଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କଲେ । ମାତ୍ର, କ୍ରମେ ଅନ୍ୟ ଆହ୍ୱାନଟିର ବି ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଲା । ପରମ ସଂଗ୍ରହ ପରସ ସଞ୍ଚୟ ଏବଂ ପରମ ବିକାଶଲାଭ ପରେ ପରମ —ସମର୍ପଣର ଆହ୍ୱାନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା । ଅନେକ ଆତ୍ମକେନ୍ଦ୍ରୀମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ନାନା ଅନ୍ତର୍ଗତ କାରଣରୁ ଗଣ୍ଡିଗୁଡ଼ିକୁ ମୋଟେ ଡିଙ୍ଗାଇ ପାରିଲେନାହିଁ । ସେମାନେ ଏହି ଦ୍ୱିତୀୟ ସୋପାନଟିକୁ ଆସି ହାରିଗଲେ । Sharingର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ନପାରି alienated ହେଲେ; ସବୁକିଛି ଗଦା ହୋଇ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ alienated ହେଲେ । Alienationକୁ ସଡେଅବା ଏକ ଦେବଗଡ଼ର ସମ୍ମାନ ଦେଇ କବିତା ଲେଖାଗଲା, ଏବେ ମଧ୍ୟ ଲେଖା ଚାଲିଛି । 'ମୁଁ' 'ମୁଁ' ଶବ୍ଦରେ ଗଗନ ଫାଟିଲା, ନିଜ ଭିତରେ ଭଗବାନ ଅବସନ୍ନ ହୋଇଗଲେ ।

ଭିଡ଼କୁ ସେଇମାନେ ଡରନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ସୂକ୍ଷ୍ମଟିକୁ ପାଇନଥାନ୍ତି । ସୂକ୍ଷ୍ମଟିକୁ ଠାବ କରିବାର ବ୍ୟାକୁଳତା, ନିଜକୁ ଠାବ କରିବାର ବ୍ୟାକୁଳତା ଠାରୁ

ତାହା କ'ଣ ଏକ ଭିନ୍ନ ଧାତୁର ? ତେଣୁ, ଯେଉଁ ଆତ୍ମସନ୍ଧାନୀମାନେ ନିଜକୁ ଠାବ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ବୋଲି କହନ୍ତି ଅଥଚ ପ୍ରକୃତିକୁ ଠାବରେଇ ନେଇ ପାରନ୍ତି-ନାହିଁ, ସେମାନେ ନିଜର ଆପଣା ସଜନ ନାମରେ କୋଉ ଅଜୁଆବଣ ଭିତରେ ଗୁରୁଇ ତୁରୁଇ ହୋଇ ରହି ନଥାନ୍ତି ତ ଏବଂ ସେହିପରି ହିଁ ରହିବାକୁ ପସନ୍ଦ କରୁନଥାନ୍ତି ତ ? ମୁଁ ତଥାକଥିତ ବହୁ ଆତ୍ମବାଦୀଙ୍କୁ ଦେଖିଛି, ଯେଉଁମାନେ କି ଏହିଭଳି ଗୁରୁଇ ତୁରୁଇ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି; ଏକ ଦାର୍ଶନିକ ପରୀକ୍ଷ୍ଣ ମୁଖତାକୁ ଅସଲ ଖାଦ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି ଓ ଯାବତୀୟ ଖିଅ ଲଗାଇବାକୁ ଭୟ କରୁଥାନ୍ତି । ହୁଏତ ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟି ନଥାଏ ବୋଲି ଅସଲ ଖିଅଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ହାତରେ ଅନୁଭବ କରି ହୁଏନାହିଁ ।

୧୪ । ୫ । ୯୨

ଦୁଃଖ ଗୁଳିଗଲେ ଯାଇ କ'ଣ ସୁଖ ଆସେ ? ଜୀବନ ଲାଗି ରହିଥାଏ । କେତେବେଳେ ନିତ-ସାକ୍ଷାତ୍କାରର ଅନୁଭବ ମିଳୁଥାଏ ଓ ତାହାର ଫଳରେ ସୁଖର ବି ଅନୁଭବ ହେଉଥାଏ । ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଥିବାର, ଖିଅ ଲଗାଇ ରହି-ଥିବାର ଅନୁଭୂତି — ତାହାହିଁ ସୁଖ । ନାନାବିଧ କାରଣରୁ ସେହି ସ୍ପର୍ଶଟି ଆଉ ମିଳୁନଥିବା ପରି ଲାଗେ, ନିଜ ହାତ ଭିତରେ, ଅନୁଭୂତର ହାତ ଭିତରେ ଖିଅଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ହୁଏନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ସବୁ ଚହଲିଯାଏ, ତାହା ଦୁଃଖ । ସୁଖବେଳେ ମଧ୍ୟ କେତେ ବାତ୍ୟା ବୋହୁଥାଏ, ମାତ୍ର ଖୁଣ୍ଟ ପରି ଭିତରେ କିଏ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଥାଏ, ପ୍ରସନ୍ନତା ଭରି ରଖିଥାଏ, ପୃଷ୍ଠି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସଂସାରର ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ବିଧିଗୁଡ଼ାକ ଅନୁସାରେ ଦୁଃଖ ବୋଲି ଯାହାକିଛିକୁ କୁହାଯାଏ, ସେଥି ସବୁକିଛି ଅଙ୍ଗେ ନିଭି କଥା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତଥାପି ଚିତ୍ତ ସ୍ଥିର ଥାଏ,—ପ୍ରସନ୍ନ ଥାଏ ।

ତେବେ, ଦୁଃଖ ପରେ ସୁଖ ବା ସୁଖ ପରେ ଦୁଃଖ ଆସେ ବୋଲି ସାଧୁ-ମାନେ କ'ଣ ପାଇଁ କହିଥାନ୍ତି ? ସେମାନେ ଧନଦୌଲତ ଆସିବାର ଓ ଗୁଳି-ଯିବାର କଥା କହୁଥାନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ତୁଚ୍ଛା ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ାକର କଥା କହୁଥାଆନ୍ତି । ଯେଉଁ ସଂସାର ବସ୍ତୁକୁ ସୁଖ ବୋଲି ମଣେ, ସେହି ସଂସାରର ମନ ନେବାଲାଗି ସେମାନେ ସେପରି କହୁଥାନ୍ତି । ଯେଉଁ ସଂସାରର ଧନ ଓ ଦୌଲତ ସେମାନଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ପକାଇବ ବୋଲି ସେମାନେ ଯାବତୀୟ ଭୋଗକୁ ପରିହାର କରି ସାଧୁ ହେବାକୁ ମନସ୍ଥ କଲେ, ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ସଂସାରର ଖାତିରକୁ ରକ୍ଷା କରି ସେମାନେ ସେପରି କହୁଥାନ୍ତି । ସୁଖ ପରେ ଦୁଃଖ ଆସେନାହିଁ, ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସର ଖୁଣ୍ଟ ହଲିଗଲେ ଦୁଃଖ ଆସେ, ଗୋଡ଼ଗୁଡ଼ାକ କେଉଁଠି ପ୍ରତ୍ୟୟର ସହିତ ଠାକ ପାରୁ-ନଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ସବୁ ଗୁଳିଗଲା ପରି ଲାଗେ । ବସ୍ତୁତଃ ଆଦୌ କିଛି ଗୁଳିଯାଇ

କଥାଏ । ଖିଦ୍, ସମ୍ପଦ, ଜୀବନର challenge ଗୁଡ଼ିକର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀ କମିଯାଇ ବଦଳି ଯାଇଥାଏ ଏବଂ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଏକ ନୂତନ ସ୍ତରରେ ନୂତନ challenge ଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପାହାଚଟିଏ ଉଠିଯିବା ଲାଗି ଏକ ଆହ୍ୱାନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଥାଏ । ଏହାକୁ କିଏ କାହିଁକି ଦୁଃଖ ବୋଲି କହିବ ?

୧୫ । ୫ । ୯୬

କାଲି ଏକଦା ଜଣେ ପ୍ରବୀଣ ଓ ଅଧୁନା ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଶିକ୍ଷକମହାଶୟଙ୍କୁ ମୋ'ର ହାବଭାବରୁ କ'ଣ ଆଭାସ ପାଇଗଲେ କେଜାଣି, ଏକାବେଳେକେ ମୋ' ପାଖକୁ ଲାଗିଆସି ନିଜର ଅନ୍ତବାହିତ ଶିକ୍ଷକଜୀବନ ବିଷୟରେ ପରମୋତ୍ସାହିତ ଭାବରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବମାନ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଅର୍ଥାଭାବ ହେତୁ ସିଏ ପାଠପଢାରେ ବେଶୀ ଉପରକୁ ଯାଇ ପାରିନଥିଲେ ଅଥବା କୌଣସି ଅଧିକ ଗୃହକର ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟାଶୀ ହୋଇ ପାରିନଥିଲେ; ତଥାପି କଠୋର ସଂଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟଦେଇ ପାହାଚ ଉଠି ବାଧା କାଟି ସିଏ ଯେତିକି କୃତିତ୍ୱର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ପାରିଛନ୍ତି, ଅତି ଭାବବିହ୍ୱଳ ଭାବରେ ମୋ' ଆଗରେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଭଳି ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ଜଣେ ପ୍ରବୀଣ ଶିକ୍ଷକ ଓଡ଼ିଶାରେ କୁଆଡ଼େ କେଉଁଠି ହେଲେ ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ତତ୍କାଳୀନ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗର ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ ହାକିମମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଭାବରେ ଏକାଧିକ ଅବସରରେ ସ୍ୱୀକାର କରୁଥିଲେ । ସେ ନିଜେ ବଡ଼ ହୋଇନାହାନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର କେତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ପଦଧାରୀ ମାନଙ୍କର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ ହାଇସ୍କୁଲ ସ୍ତରରେ ପାଠ ପଢ଼ାଇ ଭବିଷ୍ୟତ ଲାଗି ସେମାନଙ୍କର ବଡ଼ ଏବଂ ସଫଳ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ଅମୁକ ହାଇସ୍କୁଲରେ ଦୀର୍ଘ ଏତେ ବର୍ଷ ରହିବା କାଳରେ ସେ ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକର ସମ୍ମାନ ଦେଉଥିଲେ ଓ ମାନୁଥିଲେ, ଇତ୍ୟାଦି କେତେକେତେ କଥା । ତାଙ୍କର ଯାବତୀୟ କଥା ଓ ବର୍ଣ୍ଣନା ମଧ୍ୟରେ 'ମୁଁ' 'ମୁଁ' 'ମୁଁ' 'ମୁଁ' ଶବ୍ଦଟା ଶୁଣିବା ମଣିଷର କାନକୁ ସତେଅବା ବଧିର କରି ଦେଉଥିଲା ।

ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶାନ୍ତ ସ୍ୱରରେ ଦରୁ କହି ଯାଉଥିଲେ । ମୁଁ ଶୁଣି ଯାଉଥିଲି ଓ ମୋ' ନିଜ କାନର ଧୈର୍ଯ୍ୟକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଉଥିଲି । ବୟସ ବଢିଲେ ମଣିଷ ତାହାର ପରିକ୍ରମରେ ପଡ଼ି 'ମୁଁ' 'ମୁଁ' ହେବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଅନ୍ୟକିଛି ଭାବି ବା କହିପାରେ ନାହିଁ ଅଥବା 'ମୁଁ' 'ମୁଁ'ର ସେହି ବିଶେଷ ସ୍ୱଭାବଟିର କବଳରେ ପଡ଼ିବାଦ୍ୱାରା ଯେ କ୍ରମଶଃ ତାହାରଦ୍ୱାରା ହିଁ ନିଜର ପ୍ରାୟ ଅଜାଣତରେ ବୁଢ଼ା ହୋଇଯାଏ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହାନୁଭୂତି ସହିତ ମୁଁ ସେହିକଥା ହିଁ ଭାବୁଥିଲି । ବୁଢ଼ା ହେବାର ଏପରି ଏକ ନିଶ୍ଚିତ ଫଳପ୍ରଦ ଉପାୟ ଯେତେବେଳେ ଜଗତରେ

ରହିଛି, ବୁଢ଼ା ନହେବାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଅଳ୍ପବଳ ମଣିଷର ହାତରେ କେତେ ସୁନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବାଟଟିଏ ବି ମହଜୁଦ ରହିଛି !

୧୭ । ୫ । ୯୬

ଏବେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଲୋକ କହିଲେଣି, ଦୁନିଆରେ ଆଉ କେହି କାହାର ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । କେହି ଏଠି କାହାର ନୁହନ୍ତି ବୋଲି ଆମ ଜଣାଣ ଓ ଭଜନର ଲେଖକମାନେ କେତେ ଫୁଲେଇ ହୋଇ କାଳକାଳରୁ କହି ଆସିଛନ୍ତି । ଆଗକାଳର ମନୁଷ୍ୟମାନେ ନାନା ବାହ୍ୟ କାରଣରୁ ଆପଣାକୁ ଅସହାୟ କିମ୍ବା ଅଳ୍ପ ସହାୟ ଭଳି ମନେ କରୁଥିଲେ ବୋଲି ସମ୍ଭବତଃ ସେପରି କହୁଥିଲେ ଅଥବା ସେପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ଏବର ମଣିଷମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ଚାଲାଖ ହେବାକୁ ଅସଲ ଶିକ୍ଷା ବୋଲି ମନେ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ସେପରି କହୁଛନ୍ତି ।

କେହି କାହାର ନୁହନ୍ତି ବୋଲି କହୁଥିବା ମଣିଷମାନେ କେଉଁଠି କେଉଁ ଅବଶ୍ୟାସଟିକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଲୁଚେଇ ରଖିଥାଆନ୍ତି । ଏବଂ ତାହାରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ଡାକୁଥାନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ସତକୁ ସତ ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ଅନୁଭବ କଲେ ମଣିଷକୁ ସଂସାରଟା ଯାକ ସମସ୍ତେ କେବଳ ବନ୍ଧୁ ଭଳି ଦେଖା-ଯିବେ, ତାହା ହେଉଛି ଏକ ପରୀକ୍ଷିତ ସତ୍ୟ । ମାତ୍ର, ବନ୍ଧୁହୀନ ମଣିଷ ହୁଏତ ଆଉଗୋଟିଏ କାରଣରୁ ମଧ୍ୟ ଭଗବାନଙ୍କର ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ କବାଟ କିଳି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକନ୍ତି, ଆଖି ବୁଜି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକନ୍ତି । କେବଳ ଆପଣା ଘରଟି ଭିତରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ କେବଳ ଆପଣାପାଇଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଲୋଡୁଥାନ୍ତି, ସେଥିଲାଗି ବୃହତ୍ତର ପୃଥିବୀରେ ଅନ୍ୟ କାହାରିକୁ ଦେଖି ପାରୁନଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ଆଦୌ କାହାର ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଏବଂ, ଖାସ୍ ସେହି କାରଣରୁ ବନ୍ଧୁଟିଏ ପାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ମୋ' ବାଟରେ ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଏକ ଅନ୍ୟ ଅନୁଭବ ନେଇ ଏଯାଏ ଆସିଛି । ମଣିଷ ଯେତିକି ଯେତିକି ତାଙ୍କର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଉଥାଏ, ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପୃଥିବୀରେ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ସେତିକି ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିଛି । ତେଣୁ, ସଂସାର ଭିତରେ କେବଳ ବନ୍ଧୁ ହିଁ ବନ୍ଧୁ ଦେଖିଛି ଓ ପାଇଛି । ଏଠି ଏହି ସଂସାରରେ କେହି କାହାର ନୁହନ୍ତି ବୋଲି କହିବାକୁ ମୋ'ର କେବେହେଲେ ମନ ହୋଇନାହିଁ । ଏବଂ, ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା ହେଉଛି, ସଂସାରଯାକକୁ ବନ୍ଧୁ କରି ପାଇଥିବାରୁ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର ବନ୍ଧୁ କରି ପାଇଛି ।

୧୭ । ୫ । ୯୨

ସମସ୍ତେ ଏକା ଏକା ଆଦର୍ଶ ଆଡ଼କୁ ଦଉଡ଼ୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲୋକମାନେ ଗୁମ୍ଫା ଭିତରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଥିବେ ଏବଂ ତୁଚ୍ଛା ମିଛଟାରେ ସଭିଙ୍କୁ ସତ ଅଭୀଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିବାର ଭ୍ରମ ଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିଥିବେ । ନିଜର ଆଦର୍ଶଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଏକା ଏକା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାର ଉତ୍ସାହରେ କେତେ ମଣିଷ ଯେ କ୍ରମେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ଇତିହାସରୁ ତାହାର ଏକାଧିକ ଉଦାହରଣ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ ।

ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ଆଦର୍ଶବାଦୀମାନେ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସବାଆଗ କ୍ଷମତା ହାସଲ କରିବାକୁ ମନ କରିଛନ୍ତି ଓ ହାସଲ କରିବାର ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଏବଂ, ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ ହେଉ ହେଉ ଯାବତୀୟ ଆଦର୍ଶକୁ ହରାଇ ବସିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଯାହା ପ୍ରକୃତରେ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ, ତାହାର କେବଳ ଏକ ଅତିବିକୃତ ଆକୃତିକୁ ସମ୍ଭବ କରି ପାରିଛନ୍ତି ଓ ତଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀକୁ ଅନେକ ଅନେକ ଅନର୍ଥକୁ ଡାକି ଆଣିଛନ୍ତି । କେଉଁ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଦୁରବସ୍ଥାର କବଳରେ ପଡ଼ି ମଣିଷ ନିଜର ବାଟ ଚାଲିବାରେ, ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବାରେ ଓ ଏପରିକି ଭୋଗ କରିବାରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସାମିଲ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁନଥାଏ କେଜାଣି ? ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଏକ ସୁନ୍ଦର ଘର କରି ତିଆରି କରିବେ ବୋଲି କେଉଁ ଉତ୍ସାହରେ ଆଦର୍ଶମାନେ, ଧର୍ମମାନେ ତଥା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୁରୋଗାମୀମାନେ ଆଗକୁ ବାହାରିଛନ୍ତି, ମାତ୍ର କେତେ ଶୀଘ୍ର ସେମାନେ ସେହି ସବୁକିଛିକୁ ଓଲଟପାଲଟ କରି ପକାଇଛନ୍ତି । ଏବଂ, ଭେକ, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଆହୁରି କେତେ କ'ଣର ବହୁ ବର୍ଣ୍ଣାଢ୍ୟ ଭିଆଣ ଦ୍ୱାରା ସବୁକିଛିକୁ କେତେ ବିକୃତ କରି ପକାଇଛନ୍ତି ! ଆପଣାର ତତ୍କାଳୀନ ପରିଧି-ଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆଉକିଛି ଇଚ୍ଛା କରିବା ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ସତକୁ ସତ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ଯଦି ଆଦର୍ଶ ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ତେବେ କେଇ ଖୋଜ ଆଗକୁ ଯିବା ମାତ୍ରକେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ସହିତ ସତେ ଅବା ଏକ ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ସୂତ୍ରରେ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅବଶ୍ୟ ଏକ ଉପଲବ୍ଧି ହେବ । ଏବଂ ତାହାହିଁ ଆଦର୍ଶକୁ ତଥା ଆଦର୍ଶବାନ୍ ଯେକୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବହୁ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ଓ ଯଥାର୍ଥ ବଳ ଆଣି ଦେବ । ଏକା ଏକା ବାଟ ଚାଲିବା ଲାଗି ତା'ର ଯାବତୀୟ ଅଭିମାନ କେତେ ସହଜରେ ପରାଭୂତ ହୋଇଯିବ ।

୧୮ । ୫ । ୯୨

ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ଅସହାୟତାବୋଧରୁ ହିଁ ସଂସାରବିମୁଖତା ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥାଏ । ଏବଂ ସଂସାରବିମୁଖତା ମନୁଷ୍ୟକୁ ଏକ ମୂଳଭୂତ ଉପେକ୍ଷାଦର୍ଶନର

ଜାଲରେ ଆଣି ପକାଇଦିଏ । ଏବଂ, ସେହି ଜାଲରେ ପଡ଼ି ଯାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି କର୍ମବାଦୀ ହୁଏ । କର୍ମବାଦୀ ବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ସ୍ୱାର୍ଥପରାୟଣ ହୁଏ, ତେଣୁ ନିର୍ମମ ହୁଏ, ନିଷ୍ଠୁର ହୁଏ । ଆଉ ଯେଉଁଠାରେ ହେଉଥାଉ ବା ନହୋଇଥାଉ, ଅନ୍ତତଃ ଭାରତବର୍ଷରେ ତାହାହିଁ ହୋଇଛି । ଭାରତରେ କବିମାନେ ଯାହା କହିଆନ୍ତୁ ବା କହି ଆସିଥାନ୍ତୁ ପଛକେ, ଏଠି ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ଅସହାୟତା ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନ କଟାଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଭାରତୀୟ ସାମୂହିକ ଜୀବନବ୍ୟବସ୍ଥାର ଯାବତୀୟ system ହିଁ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଅସହାୟ କରି ରଖିଛି । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୃଶ୍ୟମାନ୍ ଭାବରେ ଅସହାୟ କରି ରଖିଛି । ମଣିଷଟିଏ ଗୁମ୍ଫାରେ ପଶି ଜୀବନଯାପନ କଲେ ଯେପରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୃଶ୍ୟମାନ୍ ଭାବରେ ତାହାକୁ ଦେଖିହୁଏ, ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଦୃଶ୍ୟମାନ୍ ଭାବରେ ।

ଏହିସବୁ ଅସହାୟତାକୁ ଦୂର କରି ପାରିବା ନିମନ୍ତେ ଆଖି ଆଗରେ କିଛି ବଳ ନାହିଁ କିମ୍ବା ସମ୍ବଳ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ଏହି ଅସହାୟତା ମଧ୍ୟରେ ପାଣି ହେବାକୁ ଏକ ଅସହ୍ୟ ଦଣ୍ଡ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସଂସାର ଛାଡ଼ି ସନ୍ନ୍ୟାସ ଗ୍ରହଣ କରି ପଳାଇଛନ୍ତି । ସନ୍ନ୍ୟାସୀ କାଳେ କାଳେ ଏହି ଭାରତବର୍ଷରେ ଏକ ଲୋଭର ବସ୍ତୁ ହୋଇ ରହିଛି । ବୁଢ଼ାକୁ, ମଲାକୁ ଏବଂ ମୃତକୁ ଦେଖି ସାରିବା ପରେ ସତେଅବା ଏମାନଙ୍କର ଏକ ଅମୋଘ ପ୍ରତିକାର ରୂପେ ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧ ଜଣେ ସଂସାରତ୍ୟାଗୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀକୁ ଦେଖିଛନ୍ତି, ଏବଂ ସେହିଭଳି ଏକ ସମାଧାନ ଭିତରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଜଣେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ଅନ୍ତର୍ବଳ, ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ସାହସ ଏବଂ ସନ୍ନ୍ୟାସୀର ଶ୍ରଦ୍ଧା ନେଇ, ଆପଣା ଭିତରେ ଏକ ଅନୁରାଗକୁ ହିଁ ସମଗ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ଯଦି ଭାରତର ବିହ୍ୱଳ ବିବେକଗୁଡ଼ିକ ମଲା, ବୁଢ଼ା ଓ ମୃତ ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିବାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ପାଇଥାନ୍ତା, ତେବେ ଭାରତର ଉଦ୍ୟମ ଓ ଭାରତର ଇତିହାସ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହୋଇ ଥାଆନ୍ତା । ଭାରତବର୍ଷର ମଣିଷମାନେ, ଯେଉଁମାନେ ସଂସାର ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ, କଦାପି ଏପରି ସଂସାରବିମୁଖ ହୋଇନଥାନ୍ତେ, ଏବଂ ଅସହାୟତାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ମାନି ନେଇ ନଥାନ୍ତେ ।

୧୯ । ୫ । ୯୬

ସଭାପରିମାନଙ୍କରେ ଯେଉଁମାନେ ସଂସ୍କୃତି ବିଷୟରେ ଏତେ ପାଟି କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛନ୍ତି ? ବିଚରା ଏହି ଆସୀନମାନେ ଖୁବ୍ ଭଲ କରି ଜାଣିଛନ୍ତି ଯେ, ଆପେ ଅଧିକାର କରି ରହିଥିବା ଆସନଟା ସକାଶେ ହିଁ ଲୋକମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଏହି ଆସନଟା ଖସିଗଲା ପରେ, ସେମାନେ ଆଦୌ ସଂସ୍କୃତି ଭିତରେ ରହିଲେ କି ନାହିଁ,

ସେମାନେ ଗଧ ହେଲେ ନା ଘୋଡ଼ା ହେଲେ, ସେକଥା କେହି ପଚାରିବାକୁ ବି ଯିବନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିପାଇଁ ସମସ୍ତ ଥିବାତକ ଅର୍ଥାତ୍ ହାତ ଭିତରେ କିଛି କ୍ଷମତା ଓ କ୍ଷମତା ଆଣି ଦେଉଥିବା କିଛି ପଇସା ଥିବାତକ ସେମାନେ ଯାହା ପାରୁଛନ୍ତି, ତାହା ଉଦ୍‌ଗାର ଦେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

ବାତାବରଣଟା କପଟପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଏ ବୋଲି ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟି ରହିବାକୁ କପଟୀ ହେବାପାଇଁ ଯେ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ, ଏକଥା ଯେଉଁମାନେ ମଣିଷ କାହିଁକି ଯେ କହନ୍ତି, ମୁଁ ସେକଥା ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ଏହି ବାତାବରଣର ଯାବତୀୟ ପ୍ରଦୂଷଣ ପଛରେ କପଟୀ ମଣିଷମାନଙ୍କର ହିଁ ସର୍ବଦା ଏକ ଭୂମିକା ରହିଥାଏ । ସେହି ଭୂମିକାର ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଯେଉଁମାନେ ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ସ୍ୱୀକାର କରନ୍ତି ନାହିଁ, ସାଧାରଣତଃ ସେହିମାନେ ହିଁ ବାତାବରଣ ଉପରେ ସବୁଯାକ ଦାୟିତ୍ୱକୁ ନେଇ ଢାଳି ଦେଇଥାନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ବାତାବରଣ କପଟୀ ହୋଇଗଲା, କାରଣ ଏହି ବାତାବରଣ ଭିତରେ ଆତଯାତ ହେଉଥିବା ବହୁସଂଖ୍ୟକ ମଣିଷ କପଟୀ ହେବାକୁ ମନ କଲେ; ସେମାନେ କାହିଁକି କପଟୀ ହେବାକୁ ମନ କଲେ, ସେଥିଲାଗି ମଧ୍ୟ ବାତାବରଣକୁ କଦାପି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦାୟୀ କରାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । କାରଣ, ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ଆଦୌ କୌଣସି ବାତାବରଣର କଳ୍ପନା ହିଁ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଅନେକ ବିକଳ୍ପ ମଧ୍ୟରୁ କୌଣସି ଗୋଟିକୁ ବାଛି ନେବାପାଇଁ ଏକ ଆହ୍ୱାନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାଏ । ଜଣେ ଖାଲି ମଣିଷ ପ୍ରାୟ କିଛି ବାଛେନାହିଁ, ସିଏ ପବନଗୁଡ଼ାକୁ ଯେପରି ଘ୍ରାଣ କରୁଥାଏ, ତାହାରି ଅନୁସାରେ ପ୍ରାୟ ଏପାଖକୁ ଅଥବା ସେପାଖକୁ ଆଉଜି ପଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

୨୦ । ୫ । ୯୨

ନିଜ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଏକ **weaning** କରିବାକୁ ପଡ଼େ ଓ ସମ୍ଭବତଃ ତାହାହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ କଷ୍ଟକର । ଆମର ପିଲାକାଳରେ ହିଁ ଅସଲ **weaning**ଟି କଦାପିସରି ଯାଏନାହିଁ, ତାହା ଜୀବନଯାକ ଲାଗି ରହିଥାଏ ।

ନିଜର ଅନେକ ତଥାକଥିତ ସମ୍ବଳଠାରୁ ନିଜକୁ **wean** କରି ଆଣିବାକୁ ପଡ଼େ । ବୃହତ୍ତର ପରିଧିଟିଏ ଠାବ ହୋଇଗଲେ, ସମସ୍ତେ ଯେ କେବଳ ସେହି କାରଣରୁ ଆଗରୁ ଯାକୁଡ଼ି ଧରିଥିବା ଅନେକ କ୍ଷୁଦ୍ରତର ପରିଧି ମଧ୍ୟରୁ ଫଟ୍ କରି ତେଇଁ ପଳାଇ ଆସନ୍ତି, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ସେଥିପାଇଁ ଗାଢ଼ମତ ଉଦ୍ୟମ କରିବାକୁ ହୁଏ, ଅନେକ ସମୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ବି କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ନୂଆ ଠାକୁରଟିଏ ପାଇଲେ ଅନେକ ମଣିଷ ଆପଣାର ଅଭ୍ୟସ୍ତ ପୁରୁଣା ଠାକୁରମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ମଧ୍ୟ ସହଜରେ ବାହାରି ଆସି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ପୁରୁଣା ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ

ଭିତରେ ସେମାନେ ସତେଅବା ନୂଆ ହଳଦୀ ମାରିଦେଇ ଅଥବା ନୂଆ ଚକଣଟିଏ ଲଗାଇଦେଇ ତାହାକୁ ହିଁ ନୂଆ ଠାକୁର ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତି । ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ ସହିତ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଖାପ ଲଗାଇ ବଞ୍ଚି ପାରିବା ଲାଗି ଅନେକ ମଣିଷ ଆପଣାର ଦେଶଠାରୁ ଆପଣାକୁ **wean** କରି ଆଣି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଏକ ଉନ୍ନତର ଆଦର୍ଶର ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ସମୟରେ ପୁରାତନ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତର ଆଦର୍ଶ ମଧ୍ୟରୁ ନିଜକୁ **wean** କରି ଆଣିବା ବେଶ୍ କଷ୍ଟକର ହୋଇଥାଏ । ଯେଉଁ ମଣିଷଟି ସତତ ବୃଦ୍ଧିଲାଭ କରିବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହେବାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ସର୍ବମୂଳ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିପାରେ, କେବଳ ସେଇ ଅନାୟାସରେ **weaning** ନାମକ ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପ୍ରୟୋଜନ ଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇପାରେ । ତାକୁ ପଶ୍ଚାତରେ କୋଉଠି କିଛୁ ଆଦୌ ଲୁଚାଇସିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଆପଣାର ଅଭୀପ୍ସାଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ଆପଣାକୁ କେବଳ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେବାକୁ ହିଁ ହୋଇଥାଏ । ନିଜ ନିଜ ଧର୍ମରେ ରହିଥିବା ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଯଦି ଗବାକ୍ଷଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲି ଯାଉଥିବା ଅନୁସାରେ ନିଜକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ, ତେବେ ଜଗତର ସବୁ ଘରେ ଆନ ଯାଇବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କୁ କଦାପି ନିଜ ଘରଟିକୁ ଛାଡ଼ି ଆସିବାକୁ ପଡନ୍ତା ନାହିଁ । ପୃଥିବୀର ଅନେକ ଭାଷା ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ ଲାଭ କଲେ ଯେମିତି ନିଜର ଭାଷାଟିକୁ ମୋଟେ ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ, ଇଏ ଠିକ୍ ସେହିଭଳି କଥା ।

୨୯ । ୫ । ୯୬

ଶକ୍ତି, ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ମତି । ସମ୍ମତିରୁ ଶକତି । ଅସମ୍ମତ ମଣିଷର ଶକ୍ତି କୌଣସି କାମରେ ଲାଗେନାହିଁ, ତେଣୁ ସିଏ ଆପଣା ଶକ୍ତିର କୌଣସି ପରିଚୟ ପାଇ ପାରେନାହିଁ । ମୁଁ ଯେତିକି ଯେତିକି ସମ୍ମତ ହେଉଥିବି, ନିଜ ଶକ୍ତିର ସେତିକି ସେତିକି ପରିଚୟ ମଧ୍ୟ ପାଉଥିବି, ଏହାହିଁ ଜଣେ ସମ୍ମତ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଚମତ୍କୃତ ଓ ଅଭିଭୂତ କରିବା ଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ଯେଉଁମାନେ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ଶକ୍ତିର ଯାଚନା କରନ୍ତି, ସେମାନେ ସମ୍ମତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ତ ?

ଶକ୍ତିର ଉତ୍ସ ମୋ' ଭିତରେ ରହିଛି । ମୋତେ ଶକ୍ତି ଦେବାପାଇଁ ସାକ୍ଷାତ ସତୀର୍ଥ ବା ସହୋଦର ହୋଇ ଏହି ଆକାଶ ରହିଛି, ବୃକ୍ଷଲତା ରହିଛନ୍ତି । ଆଲୋକ ରହିଛି, ଭୁବନଯାକର ଜୀବନସଙ୍ଗ ବି ମହକୁଦ ରହିଛି । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ସମ୍ମତ ହୋଇପାରେ, କେବଳ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକରୁ ଶକ୍ତିର ଆହରଣ କରିପାରେ । ତେଣୁ, ମୁଁ ଶକ୍ତି ମାଗିବି ନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ଦୁର୍ବଳ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ମୁଁ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବି ନାହିଁ, ଦୁଏତ ଏପରିକି ଭଗବାନଙ୍କୁ ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ୍ ବୋଲି କହି ନିଜ ଆଡ଼ିତା

ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରେମଛନ୍ଦନ ବି କରିବିନାହିଁ । ମୁଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମ୍ମତ ହୋଇ ରହିବାର ଅନ୍ୟ ପଥଟି ଉପରେ ହିଁ ଅଧିକ ଭରସା ରଖିବି । ସାଧନା କହିଲେ ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ଅର୍ଥରେ ଏହି ସମ୍ମତ ରହିବାକୁ ହିଁ ବୁଝାଏ । ଆଗେ ମୁଁ କେତେ-ବଡ଼ ପାଟି କରି ରୋଦନ କରୁଥିଲି ଏବଂ ନିଜର ନିଃସ୍ୱତା ଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତିପାଦନ କରିବାଲାଗି ମୁଁ କେତେ ନା କେତେ ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଉଥିଲି । ଏବେ ସମୀପକୁ ଆସି ଦେଖୁଛି ଯେ, ମୁଁ କେବେହେଲେ ବି ଏତେ ନିଃସ୍ୱ ନଥିଲି । ଅସମ୍ମତିକୁ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟର ଏକମାତ୍ର ନିଃସ୍ୱତା ବୋଲି କହିବାର ବାଟଟି ମୋ' ଜୀବନରେ ଖୋଲିଗଲା ପରେ ଏଣିକି ମୁଁ ନିଜକୁ ନେଇ ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବଣିଜ କରି ବାହାରୁଛି । ଏହି ବଣିଜରେ ଅସଲ ମୁଦ୍ରା ହେଉଛି ମୋ'ର ସମ୍ମତି । ଅସମ୍ମତ ମଣିଷମାନେ ମୋ' ଘରପାଖରେ କେତେ କେତେ ଉଗ୍ରତା ସହକାରେ ଘଣ୍ଟି ବଜାଇ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ମୋ' ନିଜ ବାଟରେ ଅଟଳ ରହିବି । ମୁଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମ୍ମତି ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହେଉଥିବି ।

୭ । ୬ । ୯୨

ମଣିଷ ଏକାଠି ଯାଉଥିବ, ତଥାପି ଆପଣା ଆପଣାର ବାଟରେ ଯାଉଥିବ । ନିଜର ସ୍ୱଭାବ ଅନୁସାରେ ବାଟଟିଏ ବାଛି ବା ବାଟଟିଏ ବାହାର କରି ସତତ ଚାଲୁଥିବ । ଅନ୍ୟ ବାଟମାନେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ବାଟୋଇମାନେ ତାକୁ ନିରନ୍ତର ଉତ୍ସାହ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିବେ । ଏବଂ, ବାଟ ବାଟକୁ ଈର୍ଷା କରୁନଥିବ, ଜଣେ ବାଟୋଇ ଆଉ ଜଣେ ବାଟୋଇକୁ ଈର୍ଷା କରୁନଥିବ । ଆମେ ଯେ ବର୍ଷକୁ ଦୁଇଥର ଏହି ଶିବିର ବୋଲି ଏକ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଏକାଠି ହେଉଛୁ, ଏତିକି ହେଉଛି ତାହାର ମର୍ମକଥା ।

ବାଟମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଯେଉଁମାନେ ଝଗଡ଼ା କରନ୍ତି, ସେମାନେ ହୁଏତ ଆପଣାର ବାଟବୋଲି କିଛି ପାଇନଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାର ସ୍ୱଭାବ ବୋଲି ସେମାନେ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ କିଛି ଆଦୌ ଆବିଷ୍କାର କରିନଥାନ୍ତି । ଏବଂ, ଯିଏ ଆପଣାର ସ୍ୱଭାବକୁ ଆବିଷ୍କାର କରି ନପାରିଛି, ସିଏ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପାଇଛି ବୋଲି କିପରି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ? ସିଏ ଭଗବାନ ନାମରେ ହୁଏତ କୌଣସି ଏକ ପିଠୁଳାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିଛି ଏବଂ ପିଠୁଳାଟିକୁ ଆଳ କରି କେତେପ୍ରକାରେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ବସିଛି । ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଏକ ଆକର୍ଷଣୀୟ ମାର୍ଗ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବା ମାତ୍ରକେ ହିଁ ମଣିଷ ପିଠୁଳାମାନଙ୍କୁ ଆଳ କରି ପୃଥିବୀରେ ବହୁ କଳହର ସୃଷ୍ଟି କରେ । ବାଟଟିଏ ଚାଲିବାକୁ ରହିଛି ବୋଲି ସିଏ କେତେ ମଉଜିଆ ହୋଇ ପାସୋରି ପକାଏ । ବାଟ ଚାଲିବାର ଅସଲ ମଜ୍ଜାଟିକୁ ଅନେକ ମଣିଷ ଅତ୍ୟନ୍ତ ରସହୀନ ଭାବରେ ଅନ୍ୟ ନାନାବିଧ ମଉଜ ଭିତରେ ନଷ୍ଟ କରି

ଦେଇଥାନ୍ତି । ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ ସମେତ ପୃଥିବୀରୁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରାପ୍ତ ବା ସନ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତା' ବଦଳରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଜ୍ୱର ହିଁ ପୃଥିବୀଟାକୁ ଉତ୍ପୀଡ଼ିତ କରି ରଖିଥାଏ । ସେହି ଜ୍ୱର ଆମ ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ନୀତି ଏବଂ ରୀତିନୀତିକୁ ଆକ୍ରାନ୍ତ କରି ରଖିଥାଏ । କୌଣସି ନା କୌଣସି ପାହାଚରେ ଅଟକି ରହିବାକୁ ହିଁ ଚରମ ଧର୍ମପଥ ବୋଲି ଆଦରି ନେଇଥିବା ମଣିଷମାନେ କେତେ ଗୁରୁତ୍ୱର ସହିତ ପୃଥିବୀରେ କୋଲାହଳମାନଙ୍କୁ ବହୁବର୍ଣ୍ଣି କରି ରଖିଥାନ୍ତି ।

୩ । ୬ । ୯୬

ଜୀବନଧାରଣର ଶୈଳୀକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହି ପୃଥିବୀଯାକ ଧନୀ, ମାନୀ, ଜ୍ଞାନୀ ଓ ଗୁଣୀମାନେ ପ୍ରାୟ ଏକ ପାରମ୍ପରିକ ଔଦ୍ଧତ୍ୟ ସହିତ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ଏପରି ଏକ ସାମନ୍ତବାଦୀ ମାନରେ ଯାପନ କରି ଆସିଛନ୍ତି, ଯାହାକୁ କେବଳ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ବୋଲି ହିଁ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।

ପୃଥିବୀରେ ସକଳ ଯୁଗରେ ଦରିଦ୍ର ଓ ବଞ୍ଚିତମାନେ ହିଁ ଅଧିକ ଥିଲେ, ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ପୃଥିବୀରେ ଅମାନୁଷିକ ବିଳାସଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଉପଭିତରେ ରହି ଆସିଥିଲେ । ବହୁମାନଙ୍କରେ ଧର୍ମମାନେ ଯେତେ ଯାହା କଥା ବଖାଣି ଆସିଥାନ୍ତୁ ପଛକେ, ସମାଜରେ ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଗୁଡ଼ିକରେ ଆଚରିତ ହୋଇ ଆସିଥିବା ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ଉକ୍ତ ବିଳାସଗୁଡ଼ିକୁ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇ ଆସିଥିଲେ, ଅନେକ ସମୟରେ ବିଳାସୀମାନେ ଆପଣାର ସେହି ଆତ୍ମତୃପ୍ତିତାକୁ କଳା ଓ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି ବି କହି ଆସିଥିଲେ । ପୃଥିବୀ ଏବେ ଆପଣାକୁ ନୂଆ ଶୈଳୀରେ ଗଢ଼ିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛି । ବିଶ୍ୱସ୍ତରର ସମ୍ମେଳନମାନଙ୍କରେ ଏବେ ସେସବୁ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଏକାନ୍ତ ଖୋଲାଖୋଲି ଭାବରେ ପଡ଼ିଲାଣି । ତଥାପି, ବିଳାସୀ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଚେତା ଆସିନାହିଁ । ବିଳାସମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଜମକାଇଆ କରିବାର ମତଲବରେ ସେମାନେ ଏହି ପୃଥିବୀଯାକକୁ ବଣିଆଗିରିର କବଳ ଭିତରେ ରଖିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକାଂଶ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟତା ଏହି ବଣିଆ ଜୀବନର ମୂଳସୂତ୍ର ଅନୁସାରେ ଚାଲିଛି । ବଣିଆମାନଙ୍କର ନିଜ ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଦରିଦ୍ରମାନେ ଅଛନ୍ତି, ବଞ୍ଚିତମାନେ ରହିଛନ୍ତି । ଲେଖା ଓ ଆହୁରି ଲେଖା ମଣିଷମାନେ ବିଜ୍ଞାନର ଉଦ୍ଭଟର ପ୍ରୟୋଗମାନ କରି ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଲାଗି ପ୍ରାୟ ଏକ ବିଳାସଯୁକ୍ତ ସମ୍ପନ୍ନତା ସମ୍ଭବ କରିଦେବେ ବୋଲି ଦମ୍ଭର ସହିତ କହୁଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ସେହି ବାଟ ମନୁଷ୍ୟ-ସମାଜକୁ ବେଶୀ ଦୂର ନେଇ ପାରିବନାହିଁ । ତେଣୁ, ଶୈଳୀଗୁଡ଼ିକୁ ବଦଳାଇ-ବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ସଚେତନ ଭାବରେ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତାର ଏକ ଜୀବନଶୈଳୀକୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୪ । ୭ । ୯୨

ଯିଏ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ କରିପାରିଲା, ସେଇ ନେତା । ଯିଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚଳାଇ ପାରିଲା, ସିଏ ନେତା ନୁହେଁ । ଏବେ ତ ହାତରେ ପାଞ୍ଚଣ ଧରି ପରମ ଆତ୍ମସୁଖରେ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଅଡ଼ାଇ ପାରୁଥିବା ନେତାମାନେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି । ଅନେକ ନେତା ବୟସ ଅନୁସାରେ, ମାତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ମଧ୍ୟ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଇ ପାରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ କେନ୍ଦ୍ରରେ ରହିଛନ୍ତି, ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ପରିଚାଳିତମାନେ ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଲେ ସେହି ନେତାଙ୍କୁ କାନ୍ଧରେ ବସାଇ ରାସ୍ତାରେ ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରି ବାହାରି ପାରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ହିଁ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଆପଣାକୁ ସେତଅବା ଜଣେ ଜଣେ ବୀର ଏବଂ ଅପରାଜେୟ ହନୁମାନ ପରି ମନେ ବି କରି ପାରୁଛନ୍ତି ।

ଅସାଧାରଣ ହେଲେ ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ କରି ହୁଏନାହିଁ । କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଅନୁରୋଧରେ ବେଳେ ବେଳେ ଉପରର ଆସନରୁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ କରି ହୁଏନାହିଁ । ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ହୁଏ । ଏକାବେଳେକେ ବାଟ ଚାଲିବାର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅର୍ଥରେ ହିଁ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ହୁଏ । ସେହିପରି ବାଟ ଚାଲିବାରୁ ଯଥାର୍ଥ ଆନନ୍ଦ ପାଇପାରିଲେ ଯାଇହୁଏ । ଅସଲ ନେତାର ନେତୃତ୍ୱରେ ଗୋଷ୍ଠୀର ସମସ୍ତେ ହେଉଛନ୍ତି ନେତା, ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ସମସ୍ତଙ୍କର । ନିୟମଗୁଡ଼ିକୁ ସମସ୍ତେ ପାଳନ କରନ୍ତି ଓ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଏକ ନୂତନ ସୋପାନରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଇ ପାରିଲେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ଆଗରୁ ଚଳି ଆସୁଥିବା ନିୟମଗୁଡ଼ିକୁ ଭାଙ୍ଗି ବି ଦେଇପାରନ୍ତି । ପାରମ୍ପରିକ ଆଖି ଓ ପାରମ୍ପରିକ ଚଳଣିକୁ ତାହା ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅରାଜକତା ପରି ବୋଧହୁଏ ସତ, ମାତ୍ର ତଥାପି ରାଜ୍ୟ ଚାଲିଥାଏ । ଶାସନ ସେହି ରାଜ୍ୟରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ନିର୍ଣ୍ଣାୟକ ହୋଇ ରହିନଥାଏ, ଅଗ୍ରଗତି ହିଁ ମାନଦଣ୍ଡ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହି ଅଗ୍ରଗତିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରତ୍ୟେକର ସହଯୋଗ କରନ୍ତି, ଏକାଠି ବାଟ ଚାଲି ସେମାନେ ସେହି ସହଯୋଗକୁ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହିଁ ପ୍ରମାଣିତ କରନ୍ତି । ସମ୍ମାନ ଥାଏ, ଅନୁରାଗ ରହିଥାଏ ମାତ୍ର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ନଥାଏ । ଯିଏ ସତକୁ ସତ କର୍ତ୍ତା,— ସେଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ହୃଦୟରେ ବସିଥାନ୍ତି, ବାଟ ଦେଖାଉଥାନ୍ତି, ବ୍ୟକ୍ତିର ମାଧ୍ୟମରେ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ବାଟ ଦେଖାଉଥାନ୍ତି ।

୫ । ୭ । ୯୨

କାହାରି ମନରେ କଷ୍ଟ ଦେବା କିମ୍ବା କ୍ଷୋଭ ଉପୁଜାଇବା ମୋ'ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ ସତ, ମାତ୍ର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସବୁବେଳେ ଖୁସି କରି ରଖିବାକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କେବେହେଲେ ମୋ' ଜୀବନରେ ଏକ କାମ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରୂପେ ଆଦୌ ଗ୍ରହଣ କରିନାହିଁ । କିଏ ମୋ'ର ଆଚରଣରେ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା ବୋଲି ମୁଁ

କେବେହେଲେ ବାହୁନିବାକୁ ମନ କରେନାହିଁ; ଅଥବା ମୋତେ କିଏ ଧକ୍କାଟାଏ ମାରି କ୍ଷୋଭ ଦେବାର ଚେଷ୍ଟା କଲା ବୋଲି ମୁଁ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା କେବେ ବ୍ୟସ୍ତ ବା ଅବଶ ହୋଇ ପଡ଼ିନାହିଁ ।

ଉପରର କଥାରେ ଅଥବା ଆଚରଣରେ ପରସ୍ପରକୁ ଖୁସୀ କରି ରଖିବା ଲାଗି ଆମେ କଦାପି ପୃଥିବୀକୁ ଆସିନାହୁଁ । ଆମ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ତଥା ସମ୍ମୁଖ ଯୋଡ଼ିବା ଦ୍ୱାରା ଏଠି ନିଜ ଜୀବନର ଅସଲ ଅନୁରାଗ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଆଗକୁ ନେଇଯିବା ସକାଶେ ହିଁ ଆମେ ପୃଥିବୀରେ ଜନ୍ମଟିଏ ପାଇଛୁ । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରସ୍ପରକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ମଧ୍ୟ ଆମର ଏକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ମାତ୍ର, ବାହ୍ୟ ଆଚରଣରେ ପରସ୍ପରକୁ ଖୁସୀ କରି ରଖିବାଦ୍ୱାରା ସେହି ସାହାଯ୍ୟ କରିବା କଦାପି ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ଯାହା ସବାଆଗ ଦରକାର, ତାହା ହେଉଛି ନିଷ୍କପଟ ହେବା । କପଟ ଥିବ, ତଥାପି ଜଣେ ମଣିଷ ଅନୁରାଗରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବ, ଏକଥା କେବେହେଲେ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ନାନା କାରଣ ବଶତଃ ଏହି ପୃଥିବୀରେ କପଟୀ ମଣିଷମାନେ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ କପଟ କରି ଉପରମଧୁରିଆ ହେବାକୁ ବସିଲେ ସଂସାରରେ କପଟମାତ୍ରା କଦାପି ଊଣା ହେବନାହିଁ । ତେଣୁ, ନିଜର ନିଷ୍କପଟତାକୁ ଆଗରେ ରଖି ହିଁ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ହେବ । ଅନେକ କପଟସନ୍ଧିରେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ବାନ୍ଧି ହୋଇ ବସିବାର ଦୁର୍ଗତିରୁ ଅନ୍ତତଃ ରକ୍ଷା ମିଳିଯାଇ ପାରିବ । କାହାକୁ ଦୁଃଖ ଦେବାର ମତଲବରେ ମୁଁ କାହାକୁ ଦୁଃଖ ଦେବାକୁ କଦାପି ଇଚ୍ଛା କରିନାହିଁ । ଯିଏ ଦୁଃଖ ପାଉଛି, ନିଜର କପଟ ପାଇଁ ହିଁ ଦୁଃଖ ପାଉଛି । ସିଏ କପଟ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ମଧ୍ୟକୁ ଆସୁ, ତାହାଦ୍ୱାରା ହିଁ ସିଏ ନିଜର ମଧ୍ୟ ସର୍ବାଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବ ।

୬ । ୭ । ୯୨

ଯେଉଁମାନେ ନିଜର କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଗ୍ରହକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରି ଥାଆନ୍ତି, ବିଗ୍ରହର ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ମଧ୍ୟ ହୋଇପାରିବ ବୋଲି ସଙ୍କେତ ଅଥବା ଆହ୍ୱାନ ପାଇଲେ ସେମାନେ ନିଜଭିତରେ ଭାରି ମର୍ମନ୍ତୁଦ ଭାବରେ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ଏବଂ, ଏଥିଲାଗି ଯେ ସେହିମାନେ କଷ୍ଟ ପାଆନ୍ତି, ଯେଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜକୁ ହିଁ ଦାୟୀ କରିଯିବ । ଖୁବ୍‌ସମ୍ଭବ ସେମାନେ ନିଜର ତଥାକଥିତ ବିଗ୍ରହଗୁଡ଼ିକୁ ଆଦୌ ଅର୍ଜିନଥାନ୍ତି । ଧାର ଆଣିବାପରି ମାଗି ଆଣିଥାନ୍ତି । କିମ୍ବା, କୌଣସି ଭାବପ୍ରବଣ କାରଣରୁ କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଗ୍ରହକୁ ନିଜର ବୋଲି କହୁଥାନ୍ତି ।

ମୁଁ ସେପରି ଭାବେନାହିଁ । କାରଣ, ମୋ' ନିଜର ବିଗ୍ରହଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ କଦାପି ଏକମାତ୍ର ବିଗ୍ରହ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରେନାହିଁ । ଅନ୍ୟ କାହାରି ମନରେ

ଆଘାତ ଦେବାକୁ ମୁଁ କଦାପି ନିଜର ବିଶ୍ବାସଗୁଡ଼ିକୁ ଜାହିର କରେନାହିଁ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ବିଶ୍ବାସଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣିବାଲାଗି ହିଁ ମୁଁ ନିଜର ଦ୍ବାରଗୁଡ଼ିକୁ ସବୁବେଳେ ଖୋଲି ରଖିଥାଏ । ହଁ, ଆପଣାର ବିଶ୍ବାସକୁ ଗୋଟାଏ ଗୁଡ଼ା ନିଜର ବିଶ୍ବାସ ବୋଲି କହିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଭାରି ଭୁଲ୍ କରିବି । କେତେ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରେରଣା ଏବଂ ସାମଗ୍ରୀ ନେଇ ମୋ'ର ଏହି ବିଶ୍ବାସଗୁଡ଼ାକ ଗଠିତ ହୋଇ ଆସିଛି ଓ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଗଠିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋତେ ସତତ ସାହାଯ୍ୟ କରି ଆସିଛନ୍ତି, ଏବେ ମଧ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ବିଶ୍ବାସ ବଦଳୁଛି, ବିଶ୍ବାସ ମଜଭୁତ ହେଉଛି; ବିଶ୍ବାସ ବଦଳୁଛି: ବିଶ୍ବାସ ମଜବୁତ ହେଉଛି । ଏବଂ, ତାହିଁ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଖାଲି ବିଶ୍ବାସ ବା ବିଶ୍ବାସପ୍ରତି ନୁହେଁ, ଜୀବନପ୍ରତି ଏବଂ ଜଗତ ପ୍ରତି ମଧ୍ୟ ଅନୁରାଗ ବଢ଼ୁଛି । ପ୍ରତ୍ୟହ ବନ୍ଧୁଭେଟ ଳାଗିରହିଛି, ବିଶ୍ବାସଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଭେଟ ହେଉଛି । ସେହି ପରିସ୍ଥିତି ମୋତେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମ୍ପଦବାନ୍ କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ମଣିଷମାନେ କାହିଁକି କମ୍ପା ଉପରେ ନିଜର କେତେଟା ବଦ୍ଧ ଧାରଣା ଓ ବଦ୍ଧ ବିଶ୍ବାସକୁ ସିନ୍ଦୁକ ଭିତରେ ପୂରାଇ ତାହାକୁ ନିଜର ବୋଲି ଯେ କହୁଥାନ୍ତି ଓ ମୁହଁ,ମୁହଁ, ଆଘାତ ପାଇ ମୁହଁ,ମୁହଁ, ବ୍ୟଥିତ ହେଉଥାନ୍ତି, ମୁଁ ସେକଥା ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ଏପରି ଏକ ଅମଳବୁଦ୍ଧ ଜୀବନଦୃଷ୍ଟି ଗଢ଼ିଉଠିବା ପଛରେ ନିଶ୍ଚୟ କେତେକ ଏକାନ୍ତ ଭାବରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାରଣ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିବ ।

୭ । ୭ । ୯୬

କଟକରେ ଉଠାଇଥିବା ବିଷାକ୍ତ ମଦ ପିଇ ଛଅକୋଡ଼ିରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ମୃତ୍ୟୁମୁଖରେ ପଡ଼ିଲେ । ସେମାନେ ମଦକୁ ପିଇନଥିଲେ ଯେ ମଦ ସେମାନଙ୍କୁ ପିଇଗଲା । ମଦ ମଣିଷକୁ ପିଇଗଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ଯେ କାହିଁକି ମଦ ପିଏ ଓ ମରେ, କେବଳ ମଦ ହିଁ ମୋଟେ ତାହାର କାରଣ ନୁହେଁ । ତାହାର କାରଣ ସାମୂହିକ ଜୀବନର ଏକ ସମଗ୍ର ସ୍ଥିତି, ଯାହାକୁ ଏକାଧାରରେ ଆର୍ଥିକ, ସାମାଜିକ ଓ ଏପରିକି ରାଜନୀତିକ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।

ନିଶାନିବାରଣକୁ ଆମ ସାମାଜିକ ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ପ୍ରଧାନତଃ ଗୋଟିଏ ନୈତିକ ସମସ୍ୟା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ଆସିଛି । ଆହୁରି ଅନେକ ସାମାଜିକ ସମସ୍ୟାକୁ ନୀତିକାରମାନେ ଏକ ନୈତିକ ସମସ୍ୟା ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ଭାରତ ପାଇଁ ମୋଟେ କୌଣସି ନୂଆ କଥା ନୁହେଁ । ଆପଣ ଦେଖିଲେ, ନିଜର ଆଖିକୁ ସୁନ୍ଦର ବୋଲି ଦେଖା ଯାଉନଥିବା କୌଣସି କଥାକୁ ଦେଖିଲେ ତାକୁ ଚଟକେ ଯାହା କୁହାଯାଏ, ବହୁ ବ୍ୟସନତା ସହିତ ଘର କରି ରହିଥିବା ଆମ ସମାଜରେ ସାଧାରଣତଃ ତାହାକୁ ଏକ ନୈତିକ ଘଟଣା ବା ସମସ୍ୟା ବୋଲି

କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୋକମାନେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାମମାନେ କରନ୍ତି ଅଥବା ତଥାକଥିତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାମଗୁଡ଼ିକ ମଣିଷକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କରି ରଖିଥାଏ, ଭାରତୀୟ ହିନ୍ଦୁ ସମାଜକୁ ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ରଖି ସେହି କଥାଟିର ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଚାର ମଧ୍ୟ କରାଯାଇ ପାରିବ । ମଦ ଖାଇବା ଏହିପରି ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାମ । ଏବଂ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୋକମାନେ ହିଁ ମଦ ପିଅନ୍ତି ବୋଲି କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ମହଲରେ ଏକ ନୈତିକ ଧାରଣା କାଳ-କାଳରୁ ରହି ଆସିଛି । ପୁନଶ୍ଚ, ହିସାବ ମଧ୍ୟ କହିଦେଉଛି ଯେ, ଏଥର କଟକରେ ଯେଉଁ ମଣିଷମାନେ ମଦ ପିଇ ମଲେ, ଅନ୍ତତଃ ଆର୍ଥିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ସେମାନେ ଆମ ସମାଜର ନିମ୍ନ ବର୍ଗର ମଣିଷ । ସେମାନେ ହୁଏତ ମୂଳତଃ ନାନାଭାବେ ବଞ୍ଚିତ ଓ ବିଡ଼ମ୍ବିତ ହୋଇଥିବାରୁ ମଦ ପିଇବାଟାକୁ ନିଜର ଏକ ଅଭ୍ୟାସରେ ପରିଣତ କରି ରଖିଥିଲେ । ସମାଜରେ ବଡ଼ମାନେ ସେହି ଅଭ୍ୟାସର ସୁଯୋଗ ନେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ମଉଜ ଓ ମସ୍ତି ଯୋଗାଇ ଦେବାକୁ ମଦରେ ଆଉ କ'ଣସବୁ ଆଣି ମିଶାଇଦେଲେ । ସେହି ବଡ଼ମାନେ ବଡ଼ ଆଇନମାନଙ୍କରେ ହିଁ ବସିନଥିବେ, ଏବଂ ନୀତିକାରମାନେ କ'ଣ ତଥାପି ସମାଜର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ କରି ପାରିବେ ?

୮ । ୬ । ୯୦

ଅହଂବୋଧ (sense of the self) ଆଗକୁ ଯାଇ ସ୍ୱାଭିମାନ ବା ଆତ୍ମବୋଧରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରେ ଅଥବା କୌଣସି କାରଣରୁ ଅବାଗିଆ ହୋଇ ଅହଙ୍କାରରେ ମଧ୍ୟ ପରିଣତ ହୋଇପାରେ ।

ଅହଙ୍କାରୀ ମଣିଷମାନେ ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଆଖିକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ମନେ ହୋଇଥାଏ । ଅହଙ୍କାରଟା ମଣିଷର କେନ୍ଦ୍ର ହିସାବରେ ନୁହେଁ, ତା'ର ବହୁ ଅବମାନିତ କେନ୍ଦ୍ରଟି ଉପରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଏକ ଯୋଡ଼ିଏ ପରି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ହିରଣ୍ମୟ ପାତ୍ର ପରି କେତେ ଚକଚକ ଓ ଟହଟହ ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । ସେହି ଚକଚକକୁ ନାନାବିଧ ଅନ୍ତଃଉତ୍ତେଜନାର କବଳରେ ପଡ଼ି ଅନେକ ମଣିଷ ପ୍ରକୃତରେ ନିଜର ଅସଲ ସମ୍ପଦ ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାନ୍ତି । ମଣିଷର ଉତ୍ତେଜିତ ବୁଦ୍ଧିଟା ମଧ୍ୟ ସେଥିପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେଉଥାଏ । ସ୍ୱାଭିମାନ ହେଉଛି ମୂଳଭୂତ ଭାବରେ ଏକ ଅନ୍ୟ ପଦାର୍ଥ । ମଣିଷ ହିସାବରେ ଜଣେ ମଣିଷର ଯେଉଁ ଅନ୍ତର୍ଗତ dignity ରହିଛି, ସ୍ୱାଭିମାନ ସେଇଥିରୁ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥାଏ । ସେହି ସ୍ୱାଭିମାନ ଆଦୌ ଉଗ୍ର ହୁଏନାହିଁ । ଆପଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ ହିଁ ତାହା ଆପଣାକୁ ଦେଖୁଥାଏ ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକ ଆତ୍ମଦାନ ତଥା ଆତ୍ମନିର୍ମାଣର ଏକ ସତତ ସଂକଳ୍ପ ଦ୍ୱାରା ଆପଣାକୁ ଶାଣିତ ଓ ବିକଶିତ କରାଇ ନେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଅହଙ୍କାର ବୁଦ୍ଧି

ପାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାହା ବାହାରଟି ସହିତ ପ୍ରାୟ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଜଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସ୍ୱାଭିମାନ ବିକାଶ ଲାଭକରି ଏପରି ଏକ ସହଜ ଗୌରବବୋଧ ଅଥଚ ସହଜ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରେ ଯାହାକି ଜଣେ ମଣିଷକୁ କୌଣସି ବୃହତ୍ତର ମୂଲ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚି ଶିଖାଏ । ସେହି ମୂଲ୍ୟଟିର କଳ୍ପିତ ବୃହତ୍ତମ ଛବିଟିକୁ ଭଗବାନ ବୋଲି କୁହାଯାଏ ଓ ଅନୁଭବ କରି ଯାଇଥାଏ । ଅସଲ ସ୍ୱାଭିମାନରେ ତଥାପି ବିକୃତ ଭକ୍ତି କରିଦେଇ ଅନେକ ତାହାକୁ ଅବଶ୍ୟ ଏକ ସାମୂହିକ ଖୋଳ ଭିତରେ ଆଣି ପୂରାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି । ସେଥିରେ ଏକାଧିକ ପ୍ରମାଦର ଆଶଙ୍କା ରହିଥାଏ । ଇତିହାସରେ ସେହି ପ୍ରମାଦରୁ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବହୁତ କିଛି ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ଏବେ ମଧ୍ୟ କମ୍ କଷଣ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ୁ-ନାହିଁ ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟମାନେ କମ୍ କଷଣର କାରଣ ହେଉନାହାନ୍ତି ।

୯ । ୭ । ୯୨

ଜଣେ ପ୍ରେମିକାର ଯେଉଁ ସ୍ୱାଭିମାନ ସ୍ୱତଃ ତା' ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତା'ର ପ୍ରଧାନତମ ପ୍ରେରକଶକ୍ତି ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସ୍ୱାଭିମାନ କହିଲେ ଅନ୍ତତଃ ନିଜ ଜୀବନରେ ମୁଁ ସେହିକଥା ବୁଝିଥାଏ । ଜଗତରେ ସମସ୍ତେ ଗୋଟାଇ ସାଉଁଟି ଲୁଣ୍ଠନ କରି ନେଇ ଯାଉଥିବାକୁ ହିଁ ଠିକ୍ ବୋଲି ଆଚରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କୋଉଟି ନା କୋଉଟି ଆପଣାକୁ ଦେଇ ପାରୁଛି, ଯାହାରପାଇଁ ବା କୌଣସି-ଟିଏ ପାଇଁ ନିଜର ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚି ପାରୁଛି, କାହାର ହୋଇଯାଇ ପାରୁଛି ଏବଂ ସେହି ହୋଇଯାଇ ପାରିବାର ସମଗ୍ର ନୈତିକତାରେ ମୁଁ ସଂସାରକୁ ଦେଖୁଛି, ତାହା ହିଁ ମୋ' ସ୍ୱାଭିମାନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଗୌରବ । ତୁମେ ମୋତେ ଯେତେ ଯାହା ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତୁମ କଥାରେ ଭୁଲିଯିବାକୁ ମୋଟେ ସମ୍ମତ ହେବିନାହିଁ । ଭିତରେ ତଦନୁରୂପ ଏକ ସ୍ୱାଭିମାନ ସଚେତ ଅବା ମେରୁଦଣ୍ଡ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଯାଇ ଜୀବନରେ ସେକଥା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।

ନିଜର ଦେଶ ପାଇଁ, ନିଜର ଧର୍ମ ପାଇଁ, ନିଜର ଆଦର୍ଶ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ମଣିଷର ଅବଶ୍ୟ ଏକ ସ୍ୱାଭିମାନ ଥାଇପାରେ । ମାତ୍ର, ସବୁ ମୂଳରେ ସେହି ହୋଇଯାଇ ପାରିବାର ଅସଲ ଆବେଦନଟି ନିତାନ୍ତ ରହିଥିବା ଦରକାର । ମୁଁ ତ କହିବି, ନିଜ ସ୍ୱାଭିମାନକୁ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭୂମିକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ କରିନେଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଏହିସବୁ ଯାବତୀୟ ସଂପ୍ରସାରଣ ଯଥାର୍ଥରେ ପ୍ରମାଦଶୂନ୍ୟ ହୋଇ-ପାରେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଅଧ୍ୟାତ୍ମସତ୍ତାଟି ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜକୁ ଏହି ସବୁଟି ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଧର୍ମରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଇଥାଏ ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ବିଶ୍ୱ ସହିତ ସଂଯୋଗ ଖୋଜୁଥାଏ,

ସେହିଠାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଉପଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ସ୍ୱାଧୀନ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ତା' ନହେଲେ ଦେଶକୁ, ଧର୍ମକୁ ଓ ଆଦର୍ଶକୁ ବଞ୍ଚିବାର ଆନରେ କେତେ କେତେ ପ୍ରମାଦ ଆସି ମାଡ଼ିଯାଏ । ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେହି ପ୍ରମାଦଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ପଥକୁ ନାନା ଉତ୍ତେଜନାରେ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖିଛି ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବିଭ୍ରାନ୍ତ କରି ରଖିଛି । ଅହଙ୍କାର ହିଁ ସ୍ୱାଭିମାନର ବେଶ ପିନ୍ଧି ପୃଥିବୀରେ ବଡ଼ ହୋଇ ବାହାରିବାକୁ ମନ କରୁଛି ।

୧୦ । ୭ । ୯୬

'ଗ୍ରେହଡର ଡାଏରୀ'ର କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଖଣ୍ଡ ପାଇଁ ପୁରୁଣା ଡାଏରୀ-ଖାତା ଗୁଡ଼ିକରୁ ଏବେ ମୁଁ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଉତାରୁଛି । କେବଳ ଅତୀତର କଥାଗୁଡ଼ିକ ଯେ ମନେ ପଡ଼ିଯାଉଛି, ସେତିକି ନୁହେଁ, ଧାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ି ଉତାରୁଥିବା ସମୟରେ ସତେଅବା ଜଣେ ସାଥୀର ଦର୍ଶନ ମିଳିଯାଉଛି । ସେହି ସାଥୀ ସେତେବେଳେ ଯେପରି ରହିଥିଲା, ବର୍ତ୍ତମାନ କେବଳ ସେହିଭଳି ହୋଇ ଆଦୌ ନାହିଁ । ତଥାପି ଏକ ସାଧର୍ମ୍ୟର ସୂତ୍ର ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଲାଗିରହିଛି ।

ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ସାଧର୍ମ୍ୟର ସୂତ୍ର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟକୁ ତା' ଅତୀତ ସହିତ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲଗାଇକି ତା'ର ଭବିଷ୍ୟତ ସହିତ ଯୋଡ଼ିକରି ରଖିଥାଏ । ଅନେକ ମଣିଷ କୋଉଠାରେ କ'ଣ ବାଉଳା ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତି କେଜାଣି, ଯାବତୀୟ ବାଟ ଚାଲିବାର ଅନ୍ତରାଳରେ ଏହିପରି ସୂତ୍ରଟିଏ ସେମାନଙ୍କୁ ଜୀବନର ଅସଲ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଆଣି ଅନୁଭୂତ କରାଇବାରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥାଏ ବୋଲି ପ୍ରାୟ ଭୁଲି ଯାଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ହୁଏତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସଂଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତପରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ହୋଇ ବଞ୍ଚୁଥାନ୍ତି । ତୁଚ୍ଛା ଖାପ ଖାଇ ଯାଉଥାଆନ୍ତି । ଖାପ ଖାଇଯିବାକୁ ହିଁ ନିଜ ଜୀବନର ପରମ ଉପଭୋଗ୍ୟ ଆଦର୍ଶ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଉଥିବା ମଣିଷ ତା' ଭିତରେ ସାଧର୍ମ୍ୟକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରିବାର ଅଭିଳାଷଟିଏ ରହିଛି ବୋଲି ହୁଏତ ଖିଆଲ ବି କରି ପାରେନାହିଁ । ବାହାରର ତାତ୍କାଳିକ ସଫଳତା ଓ ବଣିକଗୁଡ଼ାକର ପ୍ରକୋପ ଦ୍ୱାରା ସେହି ଅଭିଳାଷଟି ଏକାନ୍ତ ହାତଛଡ଼ା ହୋଇ ରହି ଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ, ଖୁବ୍ କୋଳାହଳରେ ଜୀବନ ଚାଲେ, ଭିତର ଆଡ଼କୁ କାନ ଡେରିଲେ ସତେଅବା ଖାଲି ଗୋ' ଗୋ' ଶୁଭୁଥାଏ, ଜୀବନଟା ସତେଅବା ଦଉଡ଼ୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ମାତ୍ର ଏହିସବୁ ଦଉଡ଼ କାହିଁକି ଲାଗିଥାଏ କେଜାଣି ? କାହିଁକି ବୋଲି ପଚାରିଲେ ହିଁ ତତ୍ପରତାରେ ଜୀବନରେ ଯାବତୀୟ ପ୍ରମାଦର ଉଳୁ ହୁଏ । ପ୍ରମାଦ ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ପଚାରିବାକୁ ହୁଏ ଏବଂ ଅଧାବାଟର ସବଂଧ ଅର୍ଦ୍ଧସତ୍ୟକୁ ଛାଡ଼ି ସାଧର୍ମ୍ୟ ବାଟରେ ଆସି

ପହଞ୍ଚିବାକୁ ପଡ଼େ । ନହେଲେ ଭିତରେ ଯେ ଋଣମାନେ ଅପୂରା ରହିଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ଅପୂରା ରହିବାର ଦୁଃଖରୁ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିବା ନାନାବିଧ ଦୁଷ୍ଟତା ଜୀବନ ଉପରେ ସଇସ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି ।

୧୧ । ୭ । ୯୭

ପଳାଇବାକୁ ମୋତେ କୌଣସି ଆଦେଶ ନାହିଁ । ଜୀବନରେ ଗୁରୁ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପାଖରେ ନାନା ପାହାଚରେ ମୁଁ ଅଟକି ଯାଇଛି ଓ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ନିରନ୍ତର ମୋ' ଉତ୍ସାହଯାତ୍ରାର ଅନ୍ତରଙ୍ଗତମ ସାଥୀରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି, ସେମାନେ କେହି ଏହି ଜଗତରୁ ପଳାଇ ଯାଇନାହାନ୍ତି । ତେନେଦଂ ବର୍ତ୍ତିତେ ଜଗତ୍ ।

ପଳାଇ ଯିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ବାଟ ସମ୍ମୁଖରେ ସର୍ବଦା ମହଜୁଦ ରହିଛି । ବିଶେଷତଃ ଭାରତବର୍ଷ ଭଳି ଗୋଟିଏ ଦେଶରେ ପଳାଇ ଯିବାର ପ୍ରଲୋଭନଟି ହିଁ ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ଆକର୍ଷଣଠାରୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ । ଅଧିକ ଜାଣିଥିବା ଲୋକମାନେ କାଳେ କାଳେ ଏଠି ମାୟା-ସଂସାରର ମାୟା ଭିତରୁ ଆପଣାକୁ ଅସଂଲଗ୍ନ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ସଂସାର ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜ୍ଞାନବନ୍ତ ଭାବରେ ଏହି ସଂସାରଟିକୁ ଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି; ତଥାପି ମାୟାର ଏତେଟିକିଏ କାଦୁଅ ଯେପରି ସେମାନଙ୍କର ଦେହରେ ନଲାଗେ, ସେଥିଲାଗି ସର୍ବଦା ଯତ୍ନବାନ୍ ରହିଛନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ, କଳା ଓ ତଥାକଥିତ ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟ ଭାରତବର୍ଷରେ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ପ୍ରଲୋଭନଯୁକ୍ତ କରି ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଛି । ମୁଁ ସେହି ପ୍ରଲୋଭନ ଭିତରେ ମୋଟେ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମତଃ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୋ' ଗୁରୁମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ ସର୍ବଦା କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବି । ଅଜ୍ଞାନ ଭିତରେ ହିଁ ଜ୍ଞାନର ଅସଲ ମାହାସବୁ ପରୀକ୍ଷା ହେବ । ଘରପାଖରେ ଲାଗି ରହିଥିବା ବିକ୍ଷୋଭଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ହିଁ ଆମର ଯାବତୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଏବଂ ଆଦର୍ଶର ଅସଲ ପରୀକ୍ଷା ହେବ । ଯାବତୀୟ ଉତ୍ତେଜନା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ଅନୁଦ୍ବେଗର ପକ୍ଷେ ରହିବା, ଯାବତୀୟ ଅସ୍ୱୀକୃତି ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ସ୍ୱୀକୃତିର ପକ୍ଷେ ରହିବା ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ଆପଣାର ଅନ୍ତର୍ଗତତମ ଦାୟିତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ବାଛିନେବା ଓ ବରଣ କରିନେବା,—ମୋତେ ଏହି ବାଟଟି ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଆକର୍ଷଣ କରିଛି, ବିକାଶ ଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ମୋ' ଭିତରେ ସମ୍ମତ ହୋଇଥିବା ଉପାଦାନଗୁଡ଼ିକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଆସିଛି । ମୋ'ର ପ୍ରଭୁ ସବାଆଗ ମୋ' ଭିତରେ, ତା'ପରେ ଏହି ପୃଥିବୀରେ, ତା'ପରେ ଯାଇ ପୃଥିବୀର ବାହାରେ । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ମୁଁ ଏହି ପୃଥିବୀରୁ ହିଁ ପାହାଚ ପକାଇ ପକାଇ ଏଯାଏ ଆସିଛି ।

ମୁଁ ଆଗକୁ ଚାଲିଛି, ମାତ୍ର ପୃଥିବୀ ମୋଟେ ଚାଲୁନାହିଁ । ତେଣୁ, ପୃଥିବୀରୁ ପଳାଇ ଯିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ବା ଆସିବ କୁଆଡୁ ?

୧୮ । ୭ । ୯୨

ମହାପୁରୁଷ ମାନଙ୍କର ଅନୁଗାମୀମାନେ ମହାପୁରୁଷ ମାନଙ୍କୁ ଭାରି ସାନ କରି ପକାଇଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଯଥାର୍ଥ ଛବିଟିକୁ ଏମନେ ବିକୃତ କରି ପକାଇଛନ୍ତି । ମନ୍ଦିର ତୋଳିବାର ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଗଢିବାର ଉତ୍ସାହରେ ସେମାନେ ଅସଲ ପ୍ରେରଣା ଏବଂ ଅସଲ ଆହ୍ୱାନକୁ ସତେଅବା ଗୌଣ ଏବଂ ଅନ୍ତରାଳ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଚେଲାମାନେ ହିଁ ଯାବତୀୟ ସଂସ୍ଥାପନାର ଗଡ଼କୁ ଜଡ଼ ନଳର ଅଧୀନ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଇଏ ହେଉଛି ଏକାବେଳେକେ ଏକ ଅନ୍ୟ ଉତ୍ସାହ । ସେହି ଉତ୍ସାହରେ ଅସଲ ବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ସତେଅବା ପୋତିହୋଇ ଯାଇଛି । ସଂସାରଟା ଭାରି ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଛି ।

ଏହି ପରିସ୍ଥିତିରେ ମହାପୁରୁଷମାନେ ଲେଖି ଯାଇଥିବା ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରାମାଣିକ ଦସ୍ତାବିଜ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଶାସ୍ତ୍ର-ଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ପ୍ରେରଣା ଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାର୍ଥ ଏବଂ ଅବିକୃତ ଭାବରେ ଜିଆଇ ରଖିପାରିବେ । ଭବିଷ୍ୟତ ଲାଗି ଏକ ସର୍ବଦା-ଉପଲବ୍ଧ ସମ୍ପଦରେ ପରିଣତ କରି ରଖିବେ । ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଭକ୍ତମାନେ ଆଉ ଯାହାକିଛି କରନ୍ତୁ ପଛକେ, ଅନ୍ତତଃ ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ବିକୃତ କରିଦେଇ ପାରିବେନାହିଁ । ମହାପୁରୁଷ ମାନଙ୍କୁ ପୂଜୁଥିବା ଓ ସେମାନଙ୍କ ନାମରେ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ବାଡ଼ମାନ ବସାଇ ରଖିଥିବା ଭକ୍ତମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିଲାଗି ହିଁ ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ମଖ ଗାଦୀରେ ଗଦା କରି ରଖି ପୂଜା କରିବାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ବ୍ୟଗ୍ରତା ପ୍ରକାଶ କରି ଆସିଛନ୍ତି । ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଯାହାସବୁ ଲେଖାହୋଇ ରହିଛି, ସେମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ସତକୁ ସତ ପ୍ରବେଶ କରିବାଲାଗି ଅନେକ ସମୟରେ କୁଣ୍ଠା ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । ତଥାପି, ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତି ବହୁତ ଦରକାର ଯେଉଁମାନେ ଯାବତୀୟ ଗାଦୀ ଓ ମନ୍ଦିରର ମୋହ ଭିତରୁ ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାକୁ ସାହାସ କରି ପାରୁଥିବେ, ଯେଉଁମାନେ କି ପ୍ରେରଣାଟିଏ ବା ଆହ୍ୱାନଟିଏ ପୁଞ୍ଜି କରି ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ମନ କରୁଥିବେ । ଯେଉଁମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପିତୁଳାଟିଏ କରି ବସାଇ ଦେବାକୁ ସର୍ବାପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମନ କଲେ, ସମ୍ଭବତଃ କାଳକ୍ରମେ ସେହିମାନେ ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କ ନାମରେ ନାନା ଅଡ଼ମ୍ବର ଏବଂ ସନ୍ନ୍ୟାସବାଦ ଆଡ଼କୁ ବାଟ କଢାଇ ଆଣିଲେ । ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକ ବିଗାଡ଼ିଦେଲେ, ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବିକୃତ କରି ପକାଇଲେ ।

୧୯ । ୭ । ୯୨

ମହାପୁରୁଷ ମାନଙ୍କର ପ୍ରେରଣାକୁ ଯଥାର୍ଥ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ସେମାନଙ୍କର ରଚନା ବା ବାଣୀ ମଧ୍ୟକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଅର୍ଥାତ୍

ସେମାନଙ୍କର ବିଚାର ତଥା vision ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେମାନଙ୍କର ଚେଲାମାନେ ଯେଉଁସବୁ ପ୍ରଦର୍ଶନ ମାଧ୍ୟମରେ ମହାପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ଉପସ୍ଥାପିତ କରାଇବାର ଉଦ୍ୟମମାନ କରିଛନ୍ତି ଓ କରୁଛନ୍ତି, ସେଠାରେ ଅଟକିଗଲେ ଆମେ ଭ୍ରମ ଭିତରେ ହିଁ ରହିଯିବା । ମାର୍ଗଟିଏ, ସମ୍ପ୍ରଦାୟଟିଏ, ମଠଟିଏ ବା ପୀଠଟିଏ ଗଢ଼ାହେବାର ଅତ୍ୟୁତ୍ସାହରେ ପଡ଼ି ଚେଲାମାନେ ଅସଲ ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକୁ ବହୁପ୍ରକାରେ ବିକୃତ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରୁଥିବୀ ଯେଉଁଠାରେ ଅଛି, ତାହାକୁ ଆପଣାର ଅନେକାନେକ ସ୍ୱାର୍ଥସିଦ୍ଧି ଲାଗି ସେହିଠାରେ ହିଁ ହାତଗୋଡ଼ ଛନ୍ଦି ରଖି ଦେଇଛନ୍ତି । ଧର୍ମର ଇତିହାସ, ବିଚାରର ଇତିହାସ, ଦର୍ଶନର ଇତିହାସ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି ଦୁଃଖଦ ଓ ନୈରାଶ୍ୟକାରୀ କାହାଣୀର ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ ରହିଛି ।

ଯେଉଁମାନେ ଯୀଶୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଚର୍ଚ୍ଚିଷ୍ଟ ଧର୍ମର ଆପଣା ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କଲେ, ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୀତଳ କରି ପକାଇଲେ । ତେଣୁ, ସତ୍ୟକୁ ତାଙ୍କୁଣି ଦେଇ ରଖିଲେ । ସେହି ଧର୍ମର ଘେରବାଡ଼ ଭିତରେ କ୍ୱଚିତ୍ ଜଣେ ବା ଦେଢ଼ଜଣ ଆଲବର୍ଟ୍ ସ୍ୱାଇତ୍‌ଜର୍ ହୁଏତ ବାହାରିଲେ, ଯେଉଁମାନେ ସିଧା ଈଶ୍ୱରପ୍ରେରଣା ସହିତ ଏକ ଟିଅ ଲଗାଇବାକୁ ପ୍ରୟାସ କଲେ । ଇହୁଦୀ ଧର୍ମରେ ସେହିପରି ମାର୍ଟିନ ବୁବର୍‌ଙ୍କୁ ଆମେ ଜଣେ ପ୍ରତିନିଧିରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବା । ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ପରମ୍ପରା ତ ଏହି ଚରାନ୍ତର ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ କେତେ ବିବିଧମାନ ମଠ ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଗଲା । ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ଠିକ୍ ସେହିକଥା ମନେ ପଡ଼ୁଛି । ଏକ ସମୂଳ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅର୍ଥାତ୍ ଉତ୍କ୍ରମଣର ଗୋଟିଏ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଯୋଜନାକୁ ତତ୍ପରସେଣମାନେ କେତେ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ଠାକୁରିଆ କରି ରଖିବାର ପ୍ରୟାସମାନ କରୁଛନ୍ତି । ଚେତନାର ସନ୍ଧାନ କରି ଓ ଚେତନା'ରେ ପାହାଚ ଉଠି ବାହାରିଥିବା ମଣିଷଟିକୁ ତାହା କେତେ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ମନେ ହେଉଥିବ !

୨୦ । ୭ । ୯୨

ଜୀବନରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଅନେକ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥାନ୍ତି ଏବଂ ସାହିତ୍ୟକୁ ଜୀବନର ସବୁକିଛି ବୋଲି କହନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ ନାଆଁରେ ସଭାମାନଙ୍କରେ ସେମାନେ କେତେ ନାଚନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟର ଘରଟିକୁ ଭାରି ଅସୁନ୍ଦର କରି ପକାନ୍ତି । ଉପରେ ନାଚ ଲାଗି ରହିଥାଏ ।

ଭାରତବର୍ଷର ସାମୂହିକ ଜୀବନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହି ଆସିଛି । ସମ୍ଭବତଃ ଆବହମାନ କାଳରୁ ହିଁ ତାହା ଅଳ୍ପବହୁତ ଏହିପରି ରହିଆସିଛି । ଥୋକେ ମଣିଷ, ଯେଉଁମାନେ ସେହି ସ୍ଥିତିଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ସାଧ

ନାହାନ୍ତି ଅଥବା ଏପରିକି ଆସ୍ଥାନ ଏବଂ ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକୁ ଅବଜ୍ଞା କରି ରଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ ବି କରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଶୁଦ୍ଧ ସାହିତ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ଏବେ ସେହିମାନେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଉତ୍କଟ ହୋଇ ଉଠିଛନ୍ତି । ସେହି ମନୁଷ୍ୟମାନେ କ୍ଷମତାରେ ଅଛନ୍ତି, ରାଜନୀତିରେ ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ କପଟ ସ୍ୱାର୍ଥଗତ ନାନା ଅଭିସନ୍ଧି ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର କ୍ଷମତା, ରାଜନୀତି ଏବଂ ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ୱେଷୀ ଯାବତୀୟ ଧାବନ ଏହି ଦେଶର ପ୍ରାୟ କୌଣସି କଲ୍ୟାଣ କରି ପାରୁନାହିଁ । ହୁଏତ କଥିତ ଦୟାପ୍ରଦର୍ଶନ ଦ୍ୱାରା ଯାହାକିଛି ହେଉଛି; ମାତ୍ର ମନୁଷ୍ୟକୁ, ତା'ର ଯଥାଯୋଗ୍ୟ ଆସନରେ ନେଇ ବସାଇବା କହିଲେ ଯେଉଁ ଏକ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର social system ଟିକୁ ବୁଝାଏ, ସେମାନେ ସେହି system ଲାଗି ଏକ ସମୁଚିତ ମୂଳଦୁଆ ପକାଇବାରେ ପ୍ରାୟ କିଛିହେଲେ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଅସମର୍ଥମାନେ ସବୁଠାରୁ ଏକ କ୍ଷତିପୂରଣ ଲାଗି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲୋଭପ୍ରମତ୍ତ ଭାବରେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଯାଇ ପଶୁଛନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟକୁ ଜୀବନଠାରୁ ଅଲଗା ବୋଲି ବାକ୍‌ଭଙ୍ଗିମ ବଜାଇ ସେମାନେ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ କରି ରଖିବାକୁ ଭାରି ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ଏବେ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେହି ଲାଗିରେ ପଶି ଏପରି ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି ଯେ, କ୍ଷମତାସୀନ ମାନଙ୍କୁ, ଏକ ଅସାମାଜିକ ସାମୂହିକତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠୀମାନଙ୍କୁ ସିଂହାସନରେ ଆଣି ବସାଇଲେ ପ୍ରାୟ ଆଉ କିଛିହେଲେ କରି ପାରୁନାହିଁ । ସାହସମାନେ ହତବାକ୍ ହୋଇ ଅନାଇଛନ୍ତି । ଏବଂ ଜମ୍ବୁକମାନେ କେଡ଼େ ଉଲ୍ଲାସରେ ପୁଚ୍ଛକୁ ମୁକୁଟ କରି ନାଚିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

୨୪ । ୭ । ୯୨

ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଭିତରେ ଏପରି ଗୋଟାଏ ଅନ୍ୟମଣିଷ ରହିଛି, ଯିଏକି ତାକୁ ସର୍ବଦା କେବଳ ନିଜକାମୀ କରି ରଖିଥାଏ । ଆମେ ଅନେକ ଅର୍ଥରେ ତାହାକୁ ହିଁ ତା'ର ପ୍ରତିକୂଳ ଶକ୍ତି ବୋଲି କହିପାରିବା । ସେହି ପ୍ରତିକୂଳ ଶକ୍ତି ଏକ ଜନ୍ମଜାତ ପଦାର୍ଥ ଆଦୌ ନୁହେଁ; ତାହା ଏପରି ଏକ ପଥରମୁଣ୍ଡା ଅଦୌ ନୁହେଁ, ଯାହାକୁ ବୋହିବା ଲାଗି ମଣିଷ ପୃଥିବୀରେ ଯେଉଁ ଅପଭଗବାନର ଅଭିଶାପ ପାଇ ଦୋଷାର ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ପ୍ରତିକୂଳ ଶକ୍ତି ମଣିଷର ତା' ନିଜ ତିଆରି । ପିଲାଟି ଦିନରୁ ସିଏ ନିଜ ଭିତରକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ଆଣିଥିବା ତା'ର ଯାବତୀୟ ମିଛ ବନ୍ଧୁ,—ତା'ର ଭୟ, ତା'ର ବାଦ, ମଣିଷମଣ୍ଡଳରେ କେବଳ ଏକା ତିଷ୍ଠି ରହିବା ଲାଗି ତା'ର କାମନା, ତା'ର ଅହଙ୍କାର,—ଏହି ସବୁକିଛି ଏକାଠି ମିଶି ତା'ର ପ୍ରତିକୂଳ ଶକ୍ତିକୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ମଣିଷ ଭିତରେ ତା' ପାଇଁ ଜଣେ ଥାନ ମଧ୍ୟ ଗୁଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଜଣେ ମଣିଷ ଯେ ସକଳ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପ୍ରତିକୂଳ ଶକ୍ତିର ଚାପ ଆଗରେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇବାକୁ ବାଧ୍ୟ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ପ୍ରତିକୂଳ ଶକ୍ତି ଜଣେ ମଣିଷର ଅସଲ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଠାରୁ କଦାପି ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ନୁହନ୍ତି । ତେଣୁ, ସେ ନିଜର ପ୍ରତିକୂଳ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ ଆହ୍ୱାନରୂପେ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବ ଓ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମୁକାବିଲା ମଧ୍ୟ କରି ପାରିବ । ଅନେକ ସମୟରେ ଏହି ମୁକାବିଲା କରିବା ହିଁ ଜୀବନରେ ପାହାଚ ଉଠିବାର କାରଣ ହୋଇଥାଏ । ମାତ୍ର, ପ୍ରତିକୂଳ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ମଣିଷର ତଥାକଥିତ ଅବଚେତନା ଭିତରେ ଯଦି କିଞ୍ଚିତ୍ ପ୍ରେମ ରହିଥାଏ, ତେବେ ତାହା କେବେହେଲେ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ତା'ପରେ, ପ୍ରତିକୂଳ ଶକ୍ତିଟିଏ ଦୁଆର ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ଦୁଆରଟି ହୁଏତ ଖୋଲା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆମେ ଜୀବନରେ ଯାହାକିଛିକୁ ଡରୁ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସତେଅବା ସ୍ୱୟଂ ନିଜ ଭିତରକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଆଣିଥାଉ । ନିଜ ଭିତରେ ଯାହାସହିତ ଲଢ଼ୁଥାଉ, ତାହାକୁ ସେଇ ନିଜଭିତରେ ସ୍ଥାନଟିଏ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ରହିଥାଉ ।

୨୫ । ୬ । ୯୬

କେତେକ ମଣିଷ ଆପଣାର, କେବଳ ଆପଣାର ବୋଲି କହି ପାରୁଥିବା ଘରଟିଏ ତିଆରି କରିବାର ଅତିପ୍ରମତ୍ତତାରେ ସବାଆଗ ନିଜର ଡେଣାଗୁଡ଼ିକୁ କାଟିପକାନ୍ତି । ସ୍ୱଭାବତଃ ଶତଧାବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ବୋହୁଥିବା ଆପଣାର ମମତାଗୁଡ଼ିକୁ କାଟି ଛାଣି କେବଳ ଏକଧାରା କରିପକାନ୍ତି ଏବଂ ଗୁମ୍ଫା ଭିତରେ ଯାଇ ପଶନ୍ତି । ଗାତରେ ପଶନ୍ତି ।

ସେହି ଗାତଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଅଭିଧାନରେ ଘର ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ସେହି ଘରପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ସଂସାର ନଥାଏ, ସଂବେଦନା ବୋଲି ପ୍ରାୟ କିଛି ନଥାଏ, ଡୋରଟିଏ ବୋଲି କିଛି ନଥାଏ । ଯେଉଁ ଡୋରଟି ନିଜଭିତରେ ଲାଗିଥିଲେ ଜଣେ ମଣିଷ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସଂସାରଯାକକୁ ଆପଣାର କରି ଦେଖେ ଓ ସେହି ସଂସାର ଲାଗି ଆପଣାକୁ ସଂଯୁକ୍ତ ଓ ପ୍ରେରିତ କରି ରଖିଥାଏ, ଗାତରେ ପଶିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସେହି ଡୋରଟି ସମ୍ଭବତଃ ଭାରି ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଯେଉଁଠି ଘର କହିଲେ ଯାବତୀୟ ସମ୍ପ୍ରସାରଣର ସମାପ୍ତିକୁ ବୁଝାଏ, ସେହି ଘରକୁ ମୋ'ର ସବୁବେଳେ ପ୍ରାଣେ ଭୟ । ଏହିପରି ଏକ ଭୟର ପ୍ରାଣ ପାଇ ସମ୍ଭବତଃ ଈଶ୍ୱରବାସନା ରହିଥିବା ମାୟାବାଦୀମାନେ ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଏହି ସଂସାରଘରେ ମାତ୍ର ଦୁଇଦିନର କୁଣିଆ ବୋଲି କହି ଆମକୁ ତାଗିଦ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଏଠାରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ନପଡ଼ିବା ଲାଗି ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ମାୟାବାଦୀ ନୁହେଁ, ମୁଁ ହେଉଛି

ସଂପ୍ରସାରଣବାଦୀ; ଅଧିକାରବାଦୀ ନୁହେଁ, ମୁଁ ସମର୍ପଣବାଦୀ । ତୋର ବାନ୍ଧିବାର ଲୋଭ, ଯେଉଁ ତୋର ବାନ୍ଧ ଆପଣାକୁ ସତତ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବିମୋଚିତ କରି ଦେଉଥିବାର ଲୋଭ ହେଉଛି ମୋ'ର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଲୋଭ । ଯିଏ ମୋତେ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି, ସିଏ ମୋ'ର ଏହି ଅସଲ ଲୋଭଟିକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝୁ । ସେହି ଲୋଭ ଦେଇ ସିଏ ମୋତେ ଚିହ୍ନୁ, ସେହି ଲୋଭ ଦେଇ ମୋତେ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଉ । ନହେଲେ ସିଏ ମୋତେ ଦେଖି ପାରିବନାହିଁ, ନିଜର କାଠି-ଗୁଡ଼ାକୁ ପକାଇ ମୋତେ ବିଚଳିତ କରି ପକାଉଥିବ ସିନା, ସିଏ ମୋତେ କଦାପି ଛୁଇଁ ପାରିବନାହିଁ ।

୧୭ । ୬ । ୯୨

ମନୀଷ ନିଜଭିତରେ କେତେ ଭଙ୍ଗରେ ଖଣ୍ଡିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ, କେତେ ଖଣ୍ଡରେ ବିଭାଜିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସିଏ ସେହି କାରଣରୁ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ କେତେ ଆବଡ଼ାଖାବଡ଼ା କରି ସଂସାରକୁ ଦେଖିଥାଏ, କେତେ କେତେ ଈର୍ଷା ଏବଂ ତଜ୍ଜନିତ କ୍ରୋଧର ତାପରେ ସନ୍ତାପିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଈଶ୍ୱର—ଅନୁଭବ ତାକୁ ତାହାର ଏହି ଦୁରବସ୍ଥାରୁ ଆରୋଗ୍ୟ କରେ ଅଥବା, ସିଏ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଆପଣାର ସେହି ଦୁରବସ୍ଥା ଭିତରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଆସିଲେ ଯାଇ ଯାବତୀୟ ଈଶ୍ୱର—ଅନୁଭବରେ ଯୋଗ୍ୟ ହୁଏ, କିଏ ସେକଥାକୁ ଖଣ୍ଡି ପକାଇ ଗଣନା କରି ଆଗପଛ ବୋଲି କହିଦେଇ ପାରିବ ?

ସ୍ୱାରକ ମନୀଷ, ଈର୍ଷାନ୍ୱିତ ମନୀଷ ମଧ୍ୟ ଈଶ୍ୱର—ଅନୁଭବକୁ କଣ୍ଢେଇଟିଏ କରି ବନାଇଦେଇ ତାହାର ପୂଜା କରିପାରେ; ସେହି କଣ୍ଢେଇର ଗୃହପାଖରେ ଦେଉଳଟିଏ ଛିଆ କରିସାରେ ଏବଂ ଦେଉଳ ଉପରେ ନେତ ମଧ୍ୟ ଉଡ଼ାଇ-ପାରେ । ଈଶ୍ୱର—ଅନୁଭବର ପିଣ୍ଡଟା ଉପରେ ଜରିକାଗଜ ମଡ଼ାଇ ପୃଥିବୀରେ କେତେ କେତେ ଧର୍ମ ଏବଂ ଧାର୍ମିକତାର ଉତ୍ଥାନ ହୋଇ ଆସିଛି, ଏବେମଧ୍ୟ ହେଉଛି । ତଥାପି ମନୀଷମାନେ କେତେ ସୁମଣ୍ଡିତ ଭାବରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସନ୍ତାପଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । କଣ୍ଢେଇମାନଙ୍କୁ ସତେଅବା କେଉଁ ପ୍ରତିଯୋଗିତାର ବଜାରରୁ ଠାବ କରି ଆଣିଥିବା ପରି ସେମାନେ କଣ୍ଢେଇ କଣ୍ଢେଇ ଭିତରେ ବାଦ ଲଗାଇ ଦେଉଛନ୍ତି, ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ନାମରେ ବହୁ ଧର୍ମୋ-ପନ୍ୟାସର ରଚନା କରୁଛନ୍ତି, କରିଛନ୍ତି । ଏବଂ, ଈଶ୍ୱର—ଅନୁଭବ ସୁଦୂର-ପରାହତ ହୋଇ ରହିଛି । ଉତ୍ତେଜିତ ଭକ୍ତମାନେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଧର୍ମଚ୍ୟୁତ ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳ ପରି ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ଯଥାର୍ଥ ଈଶ୍ୱର—ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମନୀଷ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ବାହାରନ୍ତୁ, ତେବେଯାଇ ଏଠାରେ ଶାର୍ଦ୍ଦୂଳମାନଙ୍କର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ସମ୍ଭବ ହେବ, ଧରଣୀ ଶାନ୍ତ ହେବ ।

ମଣିଷମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାର ଯୋଗ୍ୟ ହେବେ, ଏକ ଆରେକର ପରିପୂରକ ହୋଇ ରହିବେ ।

୨୭ । ୬ । ୯୨

ବାହାରର ଧନାଢ୍ୟତା ମଣିଷକୁ ତା'ଭିତରେ ବେଳେ ବେଳେ ଭାରି ବୋକା ଆଉ ପୋଲା କରିଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଏଇଟା ଯେ କେବଳ ଧନାଢ୍ୟତାର ଦୋଷ, ସେକଥା କଦାପି କହି ହେବନାହିଁ । ଜଣେ ଜଣେ ମଣିଷ ଏକ ଆତ୍ମତୃପ୍ତିକର ବିଭ୍ରାନ୍ତି ଭିତରେ ପଡ଼ି ଧନାଢ୍ୟ ହେବାକୁ ହିଁ ନିଜ ଜୀବନ ପ୍ରତିଷ୍ଠାର ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତକ ବା dimension ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାନ୍ତି । ସେଇଥିଲାଗି ହଇରାଣ ହୁଅନ୍ତି । ବିଶେଷତଃ ଭାରତବର୍ଷ ଭଳି ଏକ ଦେଶରେ, ଯେଉଁଠାରେ ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷଙ୍କ ପାଖରେ ଏକ ସର୍ବଜନମ୍ନ ସର୍ବମୁଖିତା ରହିଥିବା ଜୀବନର ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ତ୍ତି କରିବାକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଧନ ନଥାଏ, ସେହି ଦେଶରେ କେତେକ ମଣିଷ ନିଜର ଧନାଢ୍ୟତାକୁ ହିଁ ନିଜର ସର୍ବଗରିଷ୍ଠ ମୁକୁଟ ବୋଲି ଦେଖାଇବାକୁ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

ନିଜର ଧନାଢ୍ୟତାକୁ corridor ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ଏହି ନିର୍ବୋଧମାନେ ସାମାଜିକତା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥାନ୍ତି । ନିଜକୁ ଉଦାର ଦାନୀ ପରି ଦେଖାଇ ହୁଅନ୍ତି । ସଂସ୍କୃତି ଭିତରେ ଥୋଇ ଥୋଇ ନାଚି ମାନ ପାଇବାକୁ ଆସନ୍ତି । କଳା ବା ସାହିତ୍ୟରେ ଧାରି ଧାରୁ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ହାତରୁ ଧନ ଖରଚ କରି ସାହିତ୍ୟରେ ଯୋଗ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପୁରସ୍କାର ଦିଆଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରନ୍ତି । ଏବଂ, କିଛି ତୋଷାମଦକାରୀ ଥାଆନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ସେମାନଙ୍କୁ ଜିତ୍ପଲ୍ଲିଆର ସତେଅବା ଆହୁରି ସାତ ପାହାଚ ଉଠାଇ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଆହୁରି ବାଉଳା କରିପକାନ୍ତି । ଏତେ ଏତେ ଗହଣକୁ ଆସି ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ନିଜେ କେବେହେଲେ କବିତାଟିଏ ଲେଖିବାକୁ ମନ କରନ୍ତିନାହିଁ । ଯଦି ଧନବଳରେ କବିମାନଙ୍କୁ ପାଳି ହେଉଛି, ତେବେ ସେମାନେ ବୃଥା ଶ୍ରମ କରି ସତକୁ ସତ କବିତା ଭିତରକୁ ପଶିବାଲାଗି କାହିଁକି ମନ କରିବେ ? ସଂସ୍କୃତିପାଳକମାନେ ଏହିଭଳି ଏକ ଆତ୍ମବଞ୍ଚନା ମଧ୍ୟରେ ପଡ଼ି ଆପଣାର ଧନାଢ୍ୟତାକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି ଧରିନଅନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରକୁ ସେମାନେ କେତେଭଳି ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ଡାକି ଆଣନ୍ତି । ସେହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଉତ୍ତେଜନା ସେମାନଙ୍କୁ ତା'ପରେ ହୁଏତ କ୍ଷମତା ଆଡ଼କୁ ଓ ରାଜନୀତି ଆଡ଼କୁ ବି ଟାଣେ । ଗୁଳା ପଡ଼ି ସେହିମାନଙ୍କ ନାମ ଉଠେ, ସଜ୍ଜକୁ ଯାଏ, ଚଉକୀ ପଡ଼େ । କିଛି ନହୋଇ ଯଦି ସବୁ ହାସଲ କରି ହେଉଛି, ତେବେ ଆଦୌ କିଛି ହେବାଲାଗି କାହିଁକି ଚେଷ୍ଟା କରିବା,— ଏକ ବିଶେଷ ପ୍ରମତ୍ତତା ସହିତ ସେମାନେ ସେହିଭଳି ଏକ ଆତ୍ମବଞ୍ଚନା ମଧ୍ୟରେ ପଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତି ।

୨୮ । ୭ । ୯୬

ସେହି ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଅର୍ଥାତ୍ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଠାବଟି କ'ଣ, ସେହି ବିଷୟରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ବୁଝି ପାରିବାଭଳି ହୁଏତ କେତେକ କଥା ଅବଶ୍ୟ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଓ ସମସ୍ତେ ଅଜାଣ ଭିତରେ ଧରି ପାରିବାଭଳି କିଛି ପ୍ରତୀକାତ୍ମକତାର ସାହାଯ୍ୟ ନିଆଯାଇ ପାରିବ । ମାତ୍ର, ସେହି ଠାବକୁ ମୁଁ ବା ଜଣେ ମଣିଷ କିପରି ଯାଇ-ପାରିବ, ତାହା ମୋଟେ ଏକ ସାଧାରଣ ସ୍ତରର semblance ସୃଷ୍ଟି କରି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ତାହା ହେଉଛି ଏକାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସ୍ତରର,—କେବଳ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ସେସମ୍ପର୍କରେ ଏକତ୍ର ବିଚାର କରିଦେବ, ଏକତ୍ର ଅନ୍ୱେଷଣ କରିହେବ, ଏକତ୍ର ଅନୁଭବ କରିହେବ । ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ପ୍ରାଚୀନ ପରମ୍ପରାରେ ଗୁରୁ ଏବଂ ଶିଷ୍ୟର ଭିଆଣ କରାଯାଇଥିଲା ଓ ଯାବତୀୟ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସଙ୍କ୍ରମଣ ଅର୍ଥାତ୍ ସଞ୍ଚାରଣର କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାହାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଥିଲା । ଏହାର ମୂଳ କାରଣ ହେଉଛି ଯେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱଭାବ ଅଲଗା ଓ ତେଣୁ ଗ୍ରନ୍ଥି ମଧ୍ୟ ଅଲଗା । ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଆଉଜଣେ ମନୁଷ୍ୟର ଅନନ୍ୟ ସ୍ୱଭାବଟିର ଚାବି ମିଳି ପାରିବ ଏବଂ ସେହି ଚାବିଟିର ସାହାଯ୍ୟରେ ତା' ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରାହେବ । ଏକଥା ସଭାରେ ହେବନାହିଁ, କୌଣସି ସାମୂହିକ ନୈତିକ ବାକ୍ୟର ନିକ୍ଷେପଣ ଦ୍ୱାରା ହେବନାହିଁ । ପାଖରେ ବସିଲେ ଯାଇ ହେବ, ସବୁକୁ ସବୁ ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଦୃଷ୍ଟି ଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ହେବ ।

ଭଲ ପାଇବାର ପକ୍ଷ ନେଇ କବିମାନଙ୍କ ସମେତ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଓ ଅସମ୍ପୃକ୍ତ କେତେ କିଏ କେତେ କଥା କହିପାରିବେ । ଘୃଣା କରିବା ଯେ କେତେ ମାରାତ୍ମକ ଓ କ୍ଷତିକାରକ, ଏହି ବିଷୟରେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତତଃ ପାଞ୍ଚଟା ଅଥବା ପନ୍ଦରଟା କଥା ଅବଶ୍ୟ କହିହେବ । ମାତ୍ର ଜୀବନରେ, ନିଜର ଭଲ ପାଇବାଟାକୁ ଯେ କିପରି ନିଜର ସର୍ବମୂଳ attitudeରେ ପରିଣତ କରିହେବ ଅଥବା କିପରି ଘୃଣାର କବଳରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରାଯାଇ ପାରିବ, ସେକଥା ଦୁଇଜଣ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଏକାଠି ବସିଲେ ଏବଂ ପରସ୍ପର ସହିତ ଚାବି ଲଗାଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଆଲୋଚନା କରିହେବ ଓ ସେହି ଆଲୋଚନାରୁ କିଛି ଫଳ ହୁଏତ ମିଳିବ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ, ସାଧାରଣ ଭାବରେ ବହୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିବା ନାନା ଶାସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ଅତୀତରେ ବିଶେଷ ଫଳପ୍ରଦ ବୋଲି ଆଦୌ ପ୍ରମାଣିତ କରି ପାରିନାହାନ୍ତି, ଏବେ ମଧ୍ୟ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି ।

୨୯ । ୭ । ୯୬

ପୃଥିବୀ ଯେଉଁଭଳି ରହିଛି, ତାହା ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ, ମାତ୍ର, ପୃଥିବୀ ଛାଡ଼ି ପଳାଇ ଯିବାକୁ ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା ହେଉନାହିଁ । ପୃଥିବୀ ପ୍ରତି

ମୋ'ର ମମତା ଆପଣାଙ୍କୁ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିବାର ମମତା, ଏଥିରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ମୋହ ନାହିଁ । ଏହାପରେ ନିଶ୍ଚିତରେ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣସବୁ ଲେଖା-ହୋଇ ରହିଛି ବା ନ ରହିଛି, ସେହି ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ ଏଭଳି କୌଣସି ଭୟ ନାହିଁ, ଯାହାକି ମୋତେ ଏଇଠି ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ମାଡି କାମୁଡି ଧରି ରଖିବା ନିମନ୍ତେ କାତର କରି ରଖିଥିବ ।

ପୃଥିବୀର ଏହି ଯାବତୀୟ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ସତ୍ତ୍ୱେ ପୃଥିବୀ ହେଉଛି ତଥାପି ଏକମାତ୍ର ସ୍ଥାନ, ଯେଉଁଠାରେ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଆଡକୁ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ହେବ । ପଛକୁ ଅନାଇ, ମୁଁ ନିଜ ଭିତରେ ଯେତିକି ବାଟ ଆସି ପାରିଲିଣି ବୋଲି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛି, ସେଥିରୁ ଅନେକ ଗୁଣ ଆହୁରି ଅନେକ ବାଟ ଅର୍ଥାତ୍ ଆହୁରି ଅନେକ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଓ ସଖ୍ୟ ମୋ' ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି ବୋଲି ଏକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ମଧ୍ୟ ମୋ' ଭିତରେ ଜନ୍ମ ନେଇ କରୁଛି । ତାହାହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ଆପଣାର ଅସଲ ଡୋରଗୁଡିକୁ ଅନୁଭବ କରିବା-ଲାଗି ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ । ଏବଂ, ଡୋରଗୁଡିକୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତ୍ୟୟଟିକୁ ଆସ୍ୱାଦ ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷର ବା ମୋ'ର ଆଉ ଚିନ୍ତା କରିବାର କ'ଣ ଅଛି ? ଏହି ପ୍ରତ୍ୟୟଟି ମୋ' ଭିତରେ ଚିରକାଳ ରହିଥାଉ । ମୋ' ଜୀବନରେ କାଳର ନିରୂପଣଟି ଯଦି ଅନନ୍ତକାଳ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ଏହି ପ୍ରତ୍ୟୟଟି ହିଁ ମୋତେ ନିରନ୍ତର ଆପଣାର ଯଥାର୍ଥ ଘରଟି ଭିତରେ ରହିଥିବାର ଓ ଆପଣାର ପଥ ଓ ପଥରେ ଚାଲୁଥିବାର ଯାବତୀୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ତଥା ବହିର୍ଗତ କାରଣ ଆଣି ଯୋଗାଇ ଦେଇ ଯାଉଥିବ । ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ମୋ'ର ଗିରିଶିଖରଟି ଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଯାଉଥିବ ଏବଂ ମୋତେ ବଢିବାର ତଥା ବାଟ ଚାଲିବାର ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ଯୋଗାଇ ଦେଉଥିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ସିଏ ମୋ' ପାଖେପାଖେ ରହୁଥିବେ, ମୋ' ସାଥିରେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବେ । ଏବଂ, ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ଘରୁ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ମୋତେ ମନ ହେଉନଥିବ ।

୩୦ । ୭ । ୯୨

ଭଗବାନଙ୍କୁ ମୋ'ର ବୋଲି କହି ବେଶ୍ ଗୋଟାଏ ଧକ୍କା ବା ଉତ୍ତେଜନା ଅନୁଭବ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ନିଜେ ଭଗବାନଙ୍କର ହୋଇଯାଇ ପାରିବାରେ ମନୁଷ୍ୟ ଲାଗି ଅନେକ ବିମୋଚନ ଏବଂ ମୋହମୁକ୍ତି ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ମୋ'ର ବୋଲି କହୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ସଚରାଚର ଅନୁରାଗ ଭିତରେ ନଥାଏ; ସିଏ ଯେଉଁ କାଳରେ ନିଜେ ନିଜକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିଛି ବୋଲି କେତେ ସରାଗରେ କହୁଥାଏ, ସେହି କାଳରେ ନିଜେ [illegible]

ଛର୍ଦ୍ଦପନ୍ତ ହେଉଥାଏ । ଅଥଚ, ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ, ଆପେ ଭଗବାନଙ୍କର ହୋଇଯାଇ ପାରିଲେ ନମିତ୍ତର ଯୋଗ୍ୟ ଏବଂ ଆହୁରି ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ହେବାର ସେହି ସୋପାନକ୍ରମରେ ସତେଅବା ସେଇ ମୋ' ଭିତରେ ଥାଇ ମୋତେ ପରିଚାଳିତ କରି ନେଉଛନ୍ତି ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅନୁଭବ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଅନୁଭବ ହିଁ ଆମ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଯଥାର୍ଥ ସମର୍ପଣକୁ ସାର୍ଥକତା ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ ।

ଓଡ଼ିଶାରେ ଚତୁର ପ୍ରଗଳଭମାନେ ଯେଉଁଦିନ ଠାରୁ ଜଗନ୍ନାଥ ଆମର ବୋଲି କହିଲେଣି, ସେହିଦିନଠାରୁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସହିତ ଯଥାର୍ଥ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଲାଭ କରିବାର ଅସଲ ଧାରାଟି ସତେଅବା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଗୌଣ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ଆମର ଅଳ୍ପତାଗୁଡ଼ାକୁ ବହୁବିଧ ରାଜସିକତାରେ ପରିଣତ କରି ଆମେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସତେଅବା ଆମ ଜଗନ୍ନାଥ-ଚେତନା ମଧ୍ୟରେ ନେଇ ପୂରାଇ ଦେଲୁଣି ଓ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ସମେତ ଆମ ନିଜକୁ ତଥା ଓଡ଼ିଶାର ସାମୂହିକ ଧର୍ମ-ଚେତନା ଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଗାତରେ ନେଇ ପୂରାଇ ଦେଲୁଣି । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ଯାବତୀୟ ପ୍ରଶସ୍ତିଗାନରେ ସମ୍ଭବତଃ ଜଗନ୍ନାଥ' କମ୍ ଅଛନ୍ତି, ଆମେ ନିଜେ ଅଧିକପଣରେ ରହିଛୁ । ଚତୁରମାନେ ସତେଅବା ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଆପଣାକୁ ଜଣେ ଜଣେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ଦେବ ବୋଲି ମନେ କରୁଛନ୍ତି କି କ'ଣ କେଜାଣି, ସେମାନେ ଆପଣାର ନାନାବିଧ ଅଭିଯାନରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଖଟାଇ ରଖିଥିଲି ପରି କଥା କହୁଛନ୍ତି । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବା, ଅନ୍ତଚେତନାରେ ଆବିଷ୍କାର କରି ତାଙ୍କୁ ବାହାରେ ଆମର ବହୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଭିତରେ ଆବିଷ୍କାର କରି ବଞ୍ଚିବା, ତାହା ଏକାବେଳେକେ ଏକ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟାପାର ।

୧ । ୭ । ୯୬

ସେହି ନେବା ଓ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ହୋଇ ରହିବା, ଦୁଇଟା କଦାପି ଗୋଟିଏ କଥା ନୁହେଁ । ଇଂରାଜୀରେ ଏହି ଦୁଇଟି ଦୃଷ୍ଟିକୁ Tolerance ଓ Receptivity ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଅନେକ ମଣିଷ କେତେ telerant, ମାତ୍ର କେତେ କମ୍ ଗ୍ରହଣଶୀଳ । ଅନେକ ସମୟରେ ନିଜ ଭିତରେ ଗ୍ରହଣଶୀଳତାର ଗୁଣଟି ନଥିଲେ ମଣିଷ ନିଜକୁ ଠାର୍କି ରଖିବାକୁ ହୁଏତ ବାହାରେ tolerant ହୋଇଥାଏ । ନଚେତ୍ ଅଗ୍ରହଣଶୀଳ ହୋଇଥିଲେ ବାହାରର ଏହି ସହିନେବାର ବୃତ୍ତିକୁ ଅନେକେ tolerance ବୋଲି ମନେ କରିଥାନ୍ତି ।

ଭାରତବର୍ଷ ଇତିହାସର ଦାଉରେ ଏକାବେଳେକେ ଅନେକ ଧର୍ମ ଓ ଅନେକ ସଂସ୍କୃତିକୁ ସହି ନେବାକୁ ପ୍ରାୟ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଆସିଛି । ଅର୍ଥାତ୍, ଭାରତବର୍ଷର ସାମୂହିକ ଭୂମିରେ ଏକାବେଳେକେ ଅନେକ ଧର୍ମ ଓ ଅନେକ

ସଂସ୍କୃତିର ମନୀଷୀମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ସହିନେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଏମାନଙ୍କର ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ରହିଥିବା ଅବଜ୍ଞାଭାବ କ'ଣ ଏହାଦ୍ୱାରା ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ କମିଛି ? ଗୋଟିଏ ଗାଆଁରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ପରସ୍ପର ଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ପରସ୍ପରର ଭଲଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନେବାର କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ; ପରସ୍ପରର ସତ୍ୟକୁ ଏକ ଉନ୍ମୋଚିତ ଅନୁରାଗ ସହିତ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ appreciate କରିବା ମଧ୍ୟ ଅଧିକତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇନାହିଁ । ସେପରି ହୋଇଥିଲେ ଭାରତବର୍ଷର ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ମ୍ଳେଚ୍ଛ ବା ଯବନ ଆଦି ଶବ୍ଦ ହିଁ ରହିନଥାନ୍ତା । ଗ୍ରହଣଶୀଳତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଏକ ଅନ୍ୟ କଥା । ନିଜେ ଭିତରେ grow କରିବାକୁ ହିଁ ଜୀବନରେ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଜଣେ ମନୀଷୀ ହିଁ ନିଜ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ହୋଇପାରିବ । ଗ୍ରହଣଶୀଳ ମନୀଷୀ ଜାତି ବାରିବନାହିଁ, ଦୂରତ୍ୱଗୁଡ଼ାକୁ ଆଦୌ ଶୁଦ୍ଧତା ବା ନିରାପତ୍ତା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବନାହିଁ । ଏପରିକି ସେ ଭେକ ବାରିବନାହିଁ, ଭେକଗୁଡ଼ିକର ତଳେ ପୋତି ହୋଇ ରହିଥିବା ହୃଦୟକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାର ପ୍ରୟାସ କରୁଥିବ । ଭାରତବର୍ଷର କୌଣସି ଧର୍ମଗୋଷ୍ଠୀ ଅଥବା ସାଂସ୍କୃତିକ ଏକକ ଭିତରେ ସତତ grow କରୁଥିବା ଏଭଳି ସମ୍ଭାବନାଯୁକ୍ତ ମଣିଷ ସାଧାରଣତଃ ଦେଖିବାକୁ ମିଳନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ବେଶ୍ tolerance ଦେଖାନ୍ତି, ଦୂରରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଆଉ ଜଣକର ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ସହି ନିଅନ୍ତି, ମାତ୍ର କଦାପି ପାଖକୁ ଆସନ୍ତିନାହିଁ ।

୨ । ୭ । ୯୮

ତୁମେ ଅମୁକ ବିଭାଗର ପଦ୍ମ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସରକାରୀ ଅଫିସରେ ରହିବ, ଅଥଚ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଖରେ ସେହି ବିଭାଗରେ ଆଦୌ କିଛି ହେଉନାହିଁ ବୋଲି ଅତୀବ ଉତ୍ସାହରେ ଗାଳି ଦେଉଥିବ, ଇଏ ପୁଣି କେଉଁ ନ୍ୟାୟର କଥା ? ସେଦିନ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗର ଜଣେ ଅଫିସର ଅମଲଙ୍କର ତାଙ୍କ ନିଜ ବିଭାଗ ବିଷୟରେ ଅଭିଯୋଗମାନ ଶୁଣୁଥିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଅନାଇ ରହି ମୁଁ ନିଜ ଭିତରେ ସେହିକଥା ଭାବୁଥିଲି । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ବିଟଗ୍ରାମ କର୍ମାଧୀଶ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସିଏ ସମସ୍ତଙ୍କର ଶ୍ରାଦ୍ଧ କରି ଆସିଲେ ଏବଂ ସରକାରୀ ଶିକ୍ଷାଯନ୍ତ୍ରଟା ଗୋଟାପୁରା ତସ୍କରମାନଙ୍କ ହାତରେ ପଡ଼ିଛି ବୋଲି ମୋ' ମନରେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଜନ୍ମାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ ।

ପ୍ରତ୍ୟୟ ଅବଶ୍ୟ ଜନ୍ମିଲା, ମାତ୍ର ତଥାପି ସମାଧାନ ହେଲନାହିଁ । ଏହାରେ ମୁଖ୍ୟକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଜଣେ ହୋଇ ତୁମେ ରହିଥିବ, ସେଥିଲାଗି ତୁମକୁ ଦରମାରେ ଘୁମ ପଇସା ମିଳୁଥିବ,—ଅଥଚ ଘରେ ତସ୍କରମାନେ ରାଜତ୍ୱ କରୁଛନ୍ତି

ଓ ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ ତୁମେ ଆଉ କ'ଣ ବା କହିପାରିବ ବୋଲି କେତେ ଉତ୍ସାହରେ କହିବାରେ ଲାଗିଥିବ ! ସାରସ୍ୱତ ଅମଳଜ୍ୟୋତିର ଅମଳ ଓ ସ୍ୱାଭିମାନ ଜଙ୍କ ଭିତରେ ଏହି ଅସହାୟ ବାହାଦୁରୀର ମନୋଭାବ କୋଉଠାରୁ ଆସି ପଶି ଗଲାଣି । ମୁଁ ନିଜେ କେବେ ଅମଳ ହୋଇ ନାହିଁ କିମ୍ବା ବାଧ୍ୟ ଭୃତ୍ୟଟିଏ ହେବାକୁ ଆଗ୍ରହ କରିନାହିଁ ବୋଲି ସମ୍ଭବତଃ ଏଭଳି କଥାମାନ ମୋତେ ଏତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗୁଛି । ଅବଶ୍ୟ ଅନେକ ଜାଗାରେ ଭୃତ୍ୟ ହୋଇଛି; ଜୀବନରେ ଆଗକୁ ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଯାହା କିଛି କରୁଛି, ତାହାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଜଣେ ସ୍ୱତଃପ୍ରେରିତ ଭୃତ୍ୟର ମନୋଭାବ ଏବଂ ଆନୁଗତ୍ୟ ନେଇ କରୁଛି । ମାତ୍ର, ମୋ' ମାଲିକ ଭିତରେ ଏପରି ଆଦୌ କିଛି ନାହିଁ, ଯାହାକି ମୋତେ ମୋ' ଦାୟିତ୍ୱର ଗୁହାଳରେ ଅସହାୟ ଛେଳିଟିଏ କରି ବାନ୍ଧିଆସିଛି । ଏଣେ ମୋ' ବେକରେ ସୁନାର ଘୁଙ୍ଗୁର ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇ ତେଣେ ମୋତେ ଅସହାୟ କରି ରଖିଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ଏହି ବାବୁମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାପାଇଁ ନେହାତ ଏକ କୁଣ୍ଠା ହିଁ ଲାଗେ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ କ'ଣ ଲୁଚିଛି ଯେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏପରି ଉତ୍ସାହିତ ଭାବରେ ଅସହାୟ କରି ରଖିଛି, ମୁଁ ତାହାର ପତ୍ତା ପାଏନାହିଁ ।

୪।୬।୯୨

ପୃଥିବୀରେ ବହୁ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ଏହି ପୃଥିବୀର ଅସଲ ଛନ୍ଦଟିରେ ଯୋଗ ଦେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ନିଜକୁ ନାନାବିଧ ସାଜରେ ସଜାଇ ରଖିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ତଥାପି ଭାରି ଅସୁନ୍ଦର ଓ ନୀରସ ଦେଖା ଯାଉଥାନ୍ତି । ଜ୍ଞାନ ଥାଏ, ଆଗ୍ରହ ଥାଏ, ବିଦ୍ୟା ଥାଏ, ବ୍ୟାବହାରିକ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତା ପ୍ରଚୁର ଥାଏ,—ତଥାପି ସେମାନେ ଏଠି ଅସଲ ଛନ୍ଦଟି ସହିତ ଆପଣାକୁ ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ କରି ରଖିନଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ଯେଉଁ ମହିମାମୟ ବିବର୍ତ୍ତନର ଧାରାଟି ପୃଥିବୀଲାଗି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତ ହୋଇ ରହିଛି, କେଜାଣି କାହିଁକି ସେମାନେ ସେହି ଧାରାଟିରୁ ଅଲଗା ରହିଥା'ନ୍ତି ।

ଏହି ଧାରାଟିକୁ ଗ୍ରହଣ ଆଉ ଯେତେ ଯାହା ଧର୍ମ ପୃଥିବୀରେ ରହିଛି, ଯେତେ ଯାହା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଚତୁରତା ମଣିଷକୁ ଅନ୍ୟମନସ୍କ କରି ରଖିଛି, ସେହିସବୁ ଯାବତୀୟ କଥାର ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ରହିଛି କି ? ଯଦି ଜଣେ ମଣିଷ ସେହି ବିବର୍ତ୍ତନଟି ସହିତ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ରାଜି ହୋଇ ପାରୁନଥିବ, ତେବେ ସିଏ ନାନା ଆଳ ଦେଖାଇ ନିଜପାଇଁ ଆଉରି କେତେକେତେ ଅନ୍ୟ ତାତ୍କାଳିକତାକୁ ନିଜ ଜୀବନର କେନ୍ଦ୍ରରୂପେ ମାନୁଥିବ ସିନା, ମାତ୍ର, ତା'ର ଯାବତୀୟ ବଞ୍ଚିବାର ଅସଲ ସଙ୍ଗତି ଓ ଅସଲ ଔଚିତ୍ୟକୁ ସେ କଦାପି ଲାଭ କରି ପାରୁନଥିବ । ମୁଁ ପୃଥିବୀଟାକୁ ନିଜର ଅନୁକୂଳ କରି ବାଗେଇ ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ପୃଥିବୀର କେନ୍ଦ୍ରଟି ସହିତ ପ୍ରକୃତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଖିଅ ଲଗାଇ ପାରିବିନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ତଥାକଥିତ କେବଳ ନିଜର ଧର୍ମ ବା ନିଜର ସଂସ୍କୃତି ଭିତରେ ମୁହଁ ମାଡ଼ି ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ନାନା ଆଳରେ 'ପୌତ୍ତଳିକ ହେଉଛନ୍ତି ସିନା, ମାତ୍ର ପିତୁଳାଗୁଡ଼ିକୁ ଯେଉଁ ସତ୍ୟର ଆହ୍ୱାନ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଉନ୍ମୋଳନ ଆଣି ଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତା, ସେମାନେ ସେହି ଆହ୍ୱାନର ମୋଟେ ଭାଜନ ହୋଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ପୌତ୍ତଳିକ ମଣିଷ ନିଜ ଭିତରର ସତ୍ୟଟିକୁ ସ୍ପଷ୍ଟରୂପେ ସ୍ୱୀକାର ନକରି ପିତୁଳାମାନଙ୍କୁ ଆବୋରି ଧରିବାରେ ପ୍ରକୃତରେ କି ଆନନ୍ଦ ପାଉଛି ?

୫ । ୭ । ୯୨

ପୃଥିବୀରେ ସମସ୍ତେ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଭଲ ମଣିଷଟିଏ ହୋଇ ଆପଣାର ସବୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସାରି ଦେଉଛନ୍ତି ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ନିଜର ପରମ ନୈତିକତା ବୋଲି ମାନୁଛନ୍ତି । ଖରାପ ସମାଜରେ ପ୍ରକୃତରେ ଭଲ ମଣିଷଟିଏ ହେବା ଆଦୌ ସହଜ କଥା ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ମାତ୍ର, ଜଣେ ମଣିଷ ଯଦି ସଜ୍ଜନଟିଏ ହେବାକୁ ହିଁ ତା' ଜୀବନର ପରମ ଲକ୍ଷ୍ୟ ବୋଲି ଧରିନିଏ, ତେବେ ତାକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି କିପରି କୁହାଯିବ ?

ଏକ ଲୋଭୀ ସମାଜରେ ଯଦି କେହି ତଥାପି ନିର୍ଲୋଭ ହେବାକୁ ମନ କରିବ, ତେବେ ସିଏ ଅଚିରେ ଧରା ପଡ଼ିଯିବ । କପଟୀମାନଙ୍କର ଏକ ସମାଜରେ ଯଦି ନିଷ୍କପଟ ହେବାକୁ ଜଣେ ପଣ କରି ବାହାରିବ, ତେବେ ତାକୁ କପଟୀମାନଙ୍କର ଚକ୍ଷୁଃଶୂଳ ହେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ଏକ ଆରେକୁ ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ଧାଉଁଥିବା ଏକ ସମାଜରେ ଯଦି ଜଣେ କ'ଣ ଭାବି ସମସ୍ତଙ୍କର ସତକୁ ସତ ବନ୍ଧୁ ହେବାକୁ ବାହାରିବ, ତେବେ ହାଟରେ ସମସ୍ତେ ତାକୁ ବୋକା ବୋଲି ହସିବେ । ଏବଂ, ଅସତ୍ୟର ବହୁ ଗ୍ରନ୍ଥିଳତା ଭିତରେ ଜଡ଼ୈକ୍ଲବ ହୋଇ ରହିଥିବା ଏକ ସମାଜରେ ଯଦି ଜଣେ ମଣିଷ ଭିତରୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପାଇଥିବା ପରି ସତ୍ୟର ଆଗ୍ରହ ରଖି ବାଟ ଚାଲିବ, ଯଦି ସେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ହେବ, ତେବେ ପରାକ୍ରମୀ ପକ୍ଷୀଯୂଥ ହୋଇ ବନ୍ଧୁ ମଣିଷ ତାକୁ ଖୁମ୍ପି କରି ମାରି ପକାଇବାକୁ ଦଉଡ଼ି ଆସିବେ । ଦୁର୍ଜନତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଏଠାରେ ଖାପ ଖାଇ, ମାନି ନେଇ ଶାନ୍ତିରେ ସମୟ କଟାଇ ଦେବାକୁ ମନସ୍ଥ କରିଥିବା ସଜ୍ଜନ ହୁଏତ କେତେ ଭାଗରେ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚି ପାରିବ ଓ ଏପରି କରିପାରୁଛି ବୋଲି ଚତୁରତାର ସହିତ ନିଜର ନକ୍ଷତ୍ରମାନଙ୍କୁ ହୁଏତ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଉଥିବ । ସିଏ ଏହି ସଂସାରଟାକୁ ପଡ଼ିଆ ଅବା ଭଗବାନଙ୍କର ବଗିଚା ବୋଲି ମାନି ନେଇଥିବ ଏବଂ ନିରାପଦରେ

ବାଟ ଭୁଲୁଥିବ । ମାତ୍ର, ଭଗବାନ୍ କ'ଣ ମଣିଷଠାରୁ ମାତ୍ର ଏତିକ ପ୍ରତ୍ୟାଶା କରୁଥିବେ ? ତେବେ ସିଏ ତା' ଭିତରେ ପରମବନ୍ଧୁ ହୋଇ ଅବସ୍ଥିତ ରହିବ କୁ କାହିଁକି କୌଣସି ଶ୍ରମ ସ୍ୱୀକାର କରୁଥାନ୍ତେ ?

୬ । ୭ । ୯୨

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାରୁ ହଟିବାକୁ ମନ କଲେ ମଣିଷ କେତେ ଶୀଘ୍ର ନୈତିକ ଭିତରକୁ ଖସିଆସେ ! ହଁ, ଖସି ହିଁ ଆସେ, କାରଣ କୌଣସି ଶତ୍ରୁ କିମ୍ବା ପ୍ରତିକୂଳ ଶକ୍ତି ତା' ଇଚ୍ଛା ବା ଆଗ୍ରହ ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାକୁ ଆଦୌ ଖସାଇ ଦିଏ-ନାହିଁ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ବାଟଟି ଭିତରୁ ବାହାରକୁ ପଡିଥାଏ ଏବଂ ସେଥିରେ ସତତ ଆରୋହଣ ଓ ସତତ ସଂପ୍ରସାରଣର ଯାବତୀୟ ସାକ୍ଷାତ୍କାରର ନିତ୍ୟ ଆନନ୍ଦ ଆଣି ଦେଇ ଯାଉଥାଏ । ପ୍ରାୟ ସେହି ଅନ୍ତର୍ଗତ କାରଣରୁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯାହାତ ଉଠିବାକୁ କିମ୍ବା ସଂପ୍ରସାରିତ ହେବାକୁ ମନା କରେନାହିଁ । ଅଟକିଯିବା ମାତ୍ରକେ ହିଁ ତା'ର କେତେଟା ବୋଲି ମାନିବାକୁ ମନ ହୁଏ । ବୋଲି ମନାଇବାର ମାର୍ଗ ବା ସଂପ୍ରଦାୟମାନେ ପୃଥିବୀରେ ସର୍ବଦା ଥାଆନ୍ତି । ମଣିଷ ସେଇଥିରୁ ଗୋଟାକୁ ଆଦରିନିଏ ଏବଂ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ସେଥିରେ ଖାପ ଖାଇଯାଏ । ତା'ପରେ ସତେଅବା ସେହି ମାର୍ଗ ଅଥବା ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଗୋଟାଏ ନମୁନାରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ ।

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାରେ ମାନିବା ଅପେକ୍ଷା ହୋଇଯିବାର ଭାଗଟି ହିଁ ଅନେକ ଗୁଣ ବେଶୀ । ସତତ ସମ୍ମତ ହେବା, ନିଜର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ଭବ ସହିତ ସମ୍ମତ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବା ଏବଂ ସେହି ସମ୍ଭବକୁ ଏକ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଭୂମିକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ କରିନେଇ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦକ୍ଷେପରେ ସେହି ଆକାଂକ୍ଷିତର ସତକୁ ସତ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଉ-ଥିବା,—ତାହାହିଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ସ୍ୱାଭାବିକ ଗତି । ଏହି ବାଟରେ ଗତି ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ, ମାତ୍ର ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ମାନୁଥିବା ପରି ମୋଟେ ମନେ ହୁଏ ନାହିଁ, ମୋଟେ ଧୋପାର ହେଉଥିବା ପରି ଲାଗେନାହିଁ । ଜଣେ ନୈତିକ ମଣିଷ ପରି କୋଉ ବାହ୍ୟ ଗୁରୁପାଟରେ ନିଜର କାନକୁ ଦେଖାଇ ତାହାର ହାତଦ୍ୱାରା ଟଣା ହେବାକୁ ପଡେନାହିଁ । ତେଣୁ, ଉଗ୍ର ହେବାର, ଆତୁର ଅଥବା ଉଦ୍ବେଜିତ ହେବାର କୌଣସି ଅବକାଶ ନଥାଏ । ବିଧିର ଅନୁସାରେ କାହାପାଇଁ ଚିହ୍ନିତ ଅଥବା ପ୍ରସୀମିତ ହୋଇ ରହିବାର ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଅବକାଶ ନଥାଏ । ଯାହାତ ଉଠୁଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କେବଳ ଭିତରୁ ନୁହେଁ, ବାହାରୁ ମଧ୍ୟ ଯାବତୀୟ ଖୋଲ ଖସିଯିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସତେଅବା ଆପଣାଛୁଏଁ କେତେ କୁଆଡ଼େ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ରହିବାର ଉପାୟ ବଣି ଯାଉଥାଏ । ଏବଂ, ସଂପ୍ରସାରିତ ହେଉଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁକ୍ତି ମିଳି ଯାଉଥାଏ ।

୭ । ୭ । ୯୬

ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି, ଆମେ ସବାଆଗ 'କେମିତି'ଟାକୁ ଜାଣିବୁ । 'କେମିତି'ଟାକୁ ଜାଣିଲେ ହିଁ - ସେମାନେ ସତେଅବା ସବୁକିଛି ସାଧି କରିପାରିବେ ବୋଲି ବିଗ୍ରହ କରୁଛନ୍ତି । ଏକଦା ଏହି 'କେମିତି'କୁ ଜାଣିବାରେ କମିଆଟାକୁ ବିଜ୍ଞାନ ବୋଲି କୁହା ଯାଉଥିଲା । 'କେମିତି'ଟାକୁ ଜାଣିବା ଯେ ଆଦୌ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ, 'କାହିଁକି'ଟାକୁ ଜାଣିବାର ଆବଶ୍ୟକତାଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମନୁଷ୍ୟମାନେ କ୍ରମେ ସେହି ବିଷୟରେ ଅଧିକ ସଚେତନ ହେଲେ । 'କାହିଁକି'ର ଉପଲବ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନେ 'କେମିତି'ର ଜ୍ଞାନକୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ସମଗ୍ରଭାବେ ଆୟତ୍ତ କରିପାରିଲେ ।

ମୋ' ଭିତରଟା ସ୍ଥିର ହେବ, ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିଥିବ, ବାହାରର ଯାବତୀୟ ସ୍ୱଭାବପ୍ରେରିତ ଗତିଶୀଳତା ଓ କ୍ରିୟାଶୀଳତା ସହିତ ପ୍ରାୟ ସମପ୍ରେରିତ ଭାବରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିଥିବ, ପ୍ରସନ୍ନ ରହିଥିବ ଏବଂ ସମ୍ମତ ରହିଥିବ;—ଏଇଟା କ'ଣ କେବଳ 'କେମିତି'ଟାକୁ ଜାଣିଲେ ସାଧି ହୋଇଯିବ ? ମୁଁ ଆପଣାର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଯାବତୀୟ ସମ୍ଭାବନାକୁ ସତତ ବିକଶିତ କରି ଆଣୁଥିବ, ଏବଂ ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ଗୁଣସାମର୍ଥ୍ୟର ଉପାର୍ଜନକୁ ମୁଁ ନିଃଶଙ୍କ ଚିତ୍ତରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଧର୍ମଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହେଲାପରି ଜଗତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅଜାଡ଼ି ଦେଇ ପାରୁଥିବ,—ଇଏ କ'ଣ 'କେମିତି'ଟାରୁ ଜାଣିଲେ ହୋଇଯିବ ? ନିଜ ଭିତରର ସ୍ୱଭାବଗତ 'କାହିଁକି'ଟାର ସ୍ପର୍ଶ ଓ ପ୍ରେରଣା ଲାଭ ନକଲେ ନିଜର ସ୍ୱାଭାବିକ 'କେମିତି'ଟାକୁ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ କିପରି ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିବ ? ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଛି, ନିଜଭିତରେ ଏପରି ଏକ 'କାହିଁକି'ର ଥାନ ରହିଛି, ଯାହାକୁ କି ଆପଣା ଜୀବନର ସମ୍ଭାବ୍ୟ ଯାବତୀୟ 'କେମିତି'ର ଜନନୀ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏବଂ, ଯିଏ ଯେହି 'କାହିଁକି'ଟିର ଉଦ୍ଘାଟନଟିକୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଛି, ତାକୁ 'କେମିତି'ମାନଙ୍କୁ ଖୋଜି ପାଇବାଲାଗି କଦାପି କୌଣସି ଶାସ୍ତ୍ର ପାଖକୁ ବା କିଛି ପରାମର୍ଶଦାତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ପଡ଼ୁନାହିଁ । 'କାହିଁକି'ର ଉତ୍ସ ସ୍ୱରୂପ, ସେଇ ଅସଲ 'କେମିତି' ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସର୍ବଦା ଉତ୍ସ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ହୁଏତ ଅନେକ ସଙ୍ଗତିର ସହିତ କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ମୋ' 'କାହିଁକି'ର ତୃଷ୍ଣାଗୁଡ଼ିକ ମୋତେ ମୋ' 'କେମିତି' ଗୁଡ଼ିକର ଅବଶ୍ୟ ସନ୍ଧାନ ଦେଇଯାଇ ପାରୁଥିବ ।

୮ । ୭ । ୯୬

Challenge ଆସେ, challenge ରହିଥାଏ । ମାତ୍ର, ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଆମ ନିଜର ବାସନା ଓ ନିଜର ସାହସ ଅନୁସାରେ ତାହାକୁ ଗ୍ରହଣ

କରିଥାଉ । ସେହି ଅନୁସାରେ ତାହାର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ କରିଥାଉ । ବେଳେ ବେଳେ ଆପଣା ବ୍ୟାଖ୍ୟାର ମାତ୍ରା ମାରି ତାହାକୁ ଫେରାଇ ମଧ୍ୟ ଦେଇଥାଉ ।

କିଅବା ନକାରବାଦୀ ହୋଇ ସମ୍ଭବତଃ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ଯେ challenge ବୋଲି କୌଣସି କିଛି ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ବସ୍ତୁରୂପ ଧରି ଆଦୌ ନଥାଏ, ଯାହାକୁ କି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି ଦେଖାଇ ଦେଇହେବ କିମ୍ବା ଯାହାକୁ ସମସ୍ତେ ଆଖିଟାକୁ ମେଲି କରି ଧରିପାରିଲେ ହିଁ ଅବଶ୍ୟ ଦେଖି ପାରିବେ । ଆମ ନିଜ challengeଟିର ପସାର, ପରିସର ତଥା magnitudeକୁ ଆମେ ସ୍ୱୟଂ ରୂପ ଓ ଭାଷ୍ୟ ଦେଇଥାଉ । ଆମର ସମ୍ମତି ହିଁ ତାହାକୁ ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ଅଥବା ଅନୁପଯୁକ୍ତ ବିସ୍ତାର ଏବଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଦେଇଥାଏ । ଆଗକୁ ଗୋଟିଏ ପାଦ ପକାଇବା ଲାଗି ସିଏ ଯେତିକି ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥାଏ ଅଥବା ଯେତିକି ପରିମାଣରେ ନିଜକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିଦେବା ନିମନ୍ତେ ରାଜି ଥାଏ, ସେତିକି ପରିମାଣରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଯେତିକି ଆସ୍ପୃହା ଦେଇ challengeଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଲାଗି ସମର୍ଥ ହୁଏ । ଇତିହାସର କୌଣସି ସନ୍ଦେଶ ଅଥବା କୌଣସି ଚକ୍ଷୁଷ୍ମାନ୍ ଦ୍ରଷ୍ଟାର ଆବେଦନକୁ ମଣିଷମାନେ ନିଜ ନିଜର ଦୃଷ୍ଟିକାଠି ଦ୍ୱାରା ମାପନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ଜୀବନରେ ତାହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ, ଅନେକ ସମୟରେ challenge ଆସେ, ମାତ୍ର ତା’ଲାଗି କୌଣସି response ମିଳେନାହିଁ । ଅଥବା challenge ନିରନ୍ତର ରହିଥାଏ, ବେଳେ ବେଳେ ସତେଅବା ମୂର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଅଙ୍କୁଶ ପରି ଖେଞ୍ଚି ମଧ୍ୟ ଦେଉଥାଏ, ତଥାପି ଅନେକ ମଣିଷ ତାହା ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଛି ବୋଲି ଆଦୌ ଅନୁଭବ କରୁନଥାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ଆମ ନିଜର ଅନ୍ତର୍ଗତ ସମ୍ବେଦନାଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଗ୍ରହଣଶୀଳ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ଆମର challenge ଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାଯୁକ୍ତ ଆୟତନ ଦେଇ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବୁ । ନିଜକୁ ଉଆର କରି ରଖିଥିଲେ ଯାଇ ଆମେ ଗଭୀର ଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରିବୁ ଏବଂ ଉଚ୍ଚତାଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ସତକୁ ସତ ମନ କରି ପାରିବୁ ।

୯ । ୭ । ୯୨

ଯଥେଷ୍ଟ ଶକ୍ତି ଅର୍ଜନ କରିନଥିବା ମଣିଷ କେଉଁଠି ଚଞ୍ଚଳ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହୋଇଯାଏ, ତା’ ଶିଖରରୁ ତଳକୁ ଖସିଯାଏ । ତେଣୁ, ଶକ୍ତି ଯେ କେବଳ ବଳ ଦିଏ ତା’ ନୁହେଁ, ଶକ୍ତି ଆମକୁ କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥ ହୋଇ ରହିବାରେ ମଧ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ସେହି କେନ୍ଦ୍ରଟିକୁ ଆପଣାର ପରମ ଅବଲମ୍ବନ ରୂପେ ମାନିବା, ଏକଥା କେବଳ ଜଣେ ଶକ୍ତିମାନ୍ ମନୁଷ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ ।

ଯଥାର୍ଥ ଶକ୍ତିଦ୍ୱାରା ଶକ୍ତିମାନ୍ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ କଦାପି ଅହଂ-ସଚେତ ବି ହୁଏନାହିଁ । ବାହାରେ ତଥା ଭିତରେ ଯେଉଁଠାରେ ଏକ ଅକାରଣ

ଏବଂ ଅନାବଶ୍ୟକ ଅହଂଯୁକ୍ତତା ରହିଥାଏ, ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ କେଉଁଠି ଏକ ଦୁର୍ବଳତା ବା ଶକ୍ତିହୀନତା ମଧ୍ୟ ଲୁଚି ଲୁଚି ରହିଥାଏ । ସେହି ଶକ୍ତିହୀନତାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାରେ ଆମର ଅହଙ୍କାରମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି କି ? ଆପଣାର ଅହଂଗତ ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ିକରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ହିଁ ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରର ଅମିତ ଶକ୍ତିର ପରିଚୟ ପାଇଛି । ସେହି ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଠାବ କରିପାରିଛି ଏବଂ ସମ୍ପଦବାନ୍ ହୋଇଛି । ଅହଂଦ୍ୱାରା ଛନ୍ଦି ମକଚି ହୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷ-ମାନେ କେତେ ଚଞ୍ଚଳ ଯେ ନିଜ କେନ୍ଦ୍ରଟିରୁ ଖସିଯାଆନ୍ତି ଓ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବାର ବହୁ ହରକତରେ ସନ୍ତାପିତ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି, ମୁଁ ତାହାର ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖିଛି । ଏବଂ, ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ, ଅହଂଶୂନ୍ୟ ସ୍ୱାଭାବିକ ମଣିଷଟିଏ ମୋତେ ସର୍ବଦା ସଂକେନ୍ଦ୍ରିତ ଏବଂ ଶକ୍ତିମାନ୍ ହୋଇ ରହିବାରେ କେତେ ନା କେତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି । ଦୁର୍ବଳ ମଣିଷର ନିଜର ଅହଂପ୍ରତି ଗୋଟାଏ ମୋହ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ଆପଣାର ଅସଲ ବଳର କେନ୍ଦ୍ରଟିରୁ ହାତଛଡ଼ା ହୋଇ ରହି-ଥିବାରୁ ସିଏ ଏତେ ଟିକିଏ ଦୋହଲିଗଲେ ମାତ୍ରକେ ଅହଂଟାକୁ ଯାଇ ଯାବୁଡ଼ି ଧରେ ଏବଂ ଆପଣା ପାଖରେ ସତେଅବା ଭାରି ଶୋଚନୀୟ ହୋଇ ଦେଖାଦିଏ । ମୋ'ର ସ୍ୱଶକ୍ତି ହିଁ ମୋତେ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ହେବାର ଦୁର୍ଗତିରୁ ସତତ ରକ୍ଷା କରିବାରେ ସମର୍ଥ ହେଉ । କାମରେ ଲାଗିଲା ବେଳକୁ ଯାହା ସ୍ୱଶକ୍ତି, ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ତାଙ୍କରି ଶକ୍ତି ।

୧୦ । ୭ । ୯୦

ସ୍ଥାନ ଅସ୍ଥାନ ବାଛିଥିଲେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଠାରୁ ଆଉ ଗୋଟାଏ ସ୍ଥାନର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଅଧିକ ବା ଅଳ୍ପ ବୋଲି ଏକ ଭାବନା ଭାରି ଭାବ-ପ୍ରବଣ ଭାବରେ ଜଣେ ମଣିଷକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥାଏ । ସ୍ଥାନର ମାହାତ୍ମ୍ୟ ନାମକ ଏହି ପ୍ରକରଣଟି ଧର୍ମ ଓ ଉପାସନାର ମେଳରେ ସଂପ୍ରଦାୟମାନେ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଏକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ହିସାବରେ ପୌତ୍ତଳିକତା ସହିତ ତାହାର ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଛି । ପୌତ୍ତଳିକ ପିତୁଳା ପଜା କରୁ କରୁ ତାହାରି ଭିତରେ ଲାଗିଯାଏ, ପିତୁଳା ଭିତରେ ହିଁ ଯାବତୀୟ ମର୍ମକୁ ଦେଖେ ଓ ପିତୁଳା ବାହାରେ ତୁଚ୍ଛା ମାୟା ଦେଖିଥାଏ । ଏହି ଅଭ୍ୟାସଟି ଦ୍ୱାରା ତା'ର ପିତୁଳା ପୂଜାଟା ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଅକାରଣ ହୋଇଯାଏ । ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନରେ ସେ ଗୁଡ଼ାଏ ଭାବପ୍ରବଣତା ପୂରାଇ ରଖିଥାଏ ଓ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଯାଏ ।

ମାହାତ୍ମ୍ୟ ବୋଲା ହୋଇଥିବା ଏହି ଯେଉଁ ସ୍ଥାନଗୁଡ଼ିକ,—ଏଗୁଡ଼ିକ ମଣିଷକୁ ତା'ର ଅସଲ ଆସ୍ଥାନଟିକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ତା' ଭିତରକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେଇ ଯାଉଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର ଏହି ତଥାକଥିତ ବିଶେଷ ସ୍ଥାନ ଓ ତୀର୍ଥଗୁଡ଼ିକୁ ଆସିଲେ

ମନେହୁଏ, ସତେଯେପରି ମଣିଷମାନେ ବାହାରେ ଏହିସବୁ ବିଶେଷତାକୁ ଆସି ଏପରି ମଜ୍ଜି ରହି ଯାଇଛନ୍ତି ଯେ, ବାହାରେ ସତକୁ ସତ ଆଦୌ କିଛି ଆହ୍ୱାନ ରହିଛି ବୋଲି ସେମାନଙ୍କର ଆଉ ହୋଧ୍ ବି ହେଉନାହିଁ । ବରଂ ପୃଥିବୀସାକର ମଣିଷଙ୍କୁ ସେମାନେ ଏହି ତଥାକଥିତ ଆନନ୍ଦିକୁ ଆସି ଦେବତାଦର୍ଶନ କରିବା ଲାଗି ଏକ ପ୍ରଲୋଭନର ଇତିହାସ ନିର୍ମାଣ କରି ରଖିଛନ୍ତି ଓ ପୃଥିବୀର ମଣିଷକୁ ତା'ର ଅସଲ ଆରୋହଣ ତଥା ଅନ୍ତଃପ୍ରବେଶ ଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସତେଅବା ଭାରି ବାଉଳା କରି ରଖିଛନ୍ତି । ତାକୁ ତା' ନିଜ ସମ୍ଭାବନା ଓ ଉନ୍ମୋଚନ ଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ବାଉଳା କରି ପକାଇଛନ୍ତି । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥାନମାନଙ୍କରେ ହିଁ ଯାବତୀୟ ମାହାତ୍ମ୍ୟକୁ ଖୋଜି ବୁଲୁଥିବା ମଣିଷ ନିଜ ହୃଦ୍‌ବିସ୍ତାରର ଅସଲ କ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକରେ ସତେଅବା ଜଡ଼ବତ୍ ହୋଇ ରହିଛି । ଥାନରେ ଘଣ୍ଟଗୁଡ଼ିକ ଏତେ ଅତି ପରାକ୍ରମ ସହିତ ବାଜିବାକୁ ଲାଗିଛନ୍ତି ଯେ ତଦ୍ୱାରା ତା'ର ଅସଲ କାନଗୁଡ଼ିକ ଏକାବେଳେକେ ବଧିର ହୋଇଯାଉଛି ।

୧୧ । ୭ । ୯୬

ଭାରତବର୍ଷର ମହାପୁରୁଷମାନେ ସେମାନଙ୍କର କାଳରେ ଯାହାସବୁ କହୁଥିଲେ ବା ଲେଖୁଥିଲେ, ଆମେ ଆମ କାଳର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ହିଁ ସେଗୁଡ଼ିକର ପୁନର୍ବିନ୍ୟାସ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା । କେବଳ ଭାବପ୍ରବଣତା ଦ୍ୱାରା ମଣିଷ କେମିତି ଯେ ହୁଡ଼ି ଯିବେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେ ଯାହାପାଇଁ ଜୀବନପଣ କରୁଥାଏ, ନିଜକୁ ତା'ଠାରୁ ଅଲଗା କରି ରଖିଥାଏ, ଭାରତବର୍ଷରେ କେବଳ ପୁରାତନ ଯୁଗରେ ନୁହେଁ, ଆମର ଏହି ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ବହୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳିଯାଇ ପାରିବ । ସେକାଳର ଯାବତୀୟ ଉନ୍ମାଦନାମୟ କଥା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମର ସାମୂହିକ ସମ୍ବନ୍ଧଗତ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ହୁଏତ କେଉଁଠାରେ କ'ଣ ଅଣଉପାଦାନମାନ ଆସି ପଶିଗଲା, ଯାହା ଫଳରେ ଆମର ସକଳ ସାଧୁତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମ ପ୍ରୟାସମାନଙ୍କରେ ନାନାବିଧ ଅସାଧୁତା ଆସି ପ୍ରବେଶ କଲା । ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମୋହ ଭାବରେ ସେହି କଥାଟିର ଆଲୋଚନା ଓ ଚର୍ଚ୍ଚା ହେବା ଉଚିତ ଏବଂ ବିସ୍ମରଣର ଅସଲ ବିନ୍ଦୁ-ଗୁଡ଼ିକର ଆବିଷ୍କାର ହେବା ଉଚିତ ।

ଗରିବମାନଙ୍କର କଥାକୁ ଏ ଦେଶରେ ବଡ଼ଲୋକମାନେ କହିଲେ ଓ ସେଥିରୁ ନିଜପାଇଁ କେତେ ଆନନ୍ଦ ପାଇଲେ । ବଞ୍ଚିତମାନଙ୍କର କଥା ବଞ୍ଚକ-ମାନେ କହିଲେ ଏବଂ ସେଥିରୁ କେତେ ମିଛ ପ୍ରବୋଧନା ଲାଭ କଲେ । ବାହାରେ ଥାଇ ପ୍ରାପ୍ତ ଯାବତୀୟ ଉନ୍ମୋଚନ ପଥକୁ ଓଗାଳି ବସିଥିବା ଭାଗ୍ୟବନ୍ତ ଏବଂ ବିଦ୍ୟାବନ୍ତମାନେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଦୁଃଖୀମାନଙ୍କୁ ଦୟା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବାର କେତେ ଯୋଜନା କଲେ ଏବଂ ତେଣେ ବିମୋଚନର ଯାବତୀୟ ଜଳପ୍ରବାହକୁ

ସ୍ୱୟଂ ଅଧାବାଟରୁ ଶୋଷି ନେଲେ । ଏଗୁଡ଼ିକର ସବାଆଗ ଚର୍ଚ୍ଚା ନକଲେ ଏବଂ ଆପଣା ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ଗୁଡ଼ିକର ଏକ ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟୟପତ୍ର ନଦେଲେ ସେମାନଙ୍କୁ କିଏ କାହିଁକି ଗ୍ରହଣ କରିବ ? ଗୈରିକ ବସନ ପିନ୍ଧିଲେ ଅଥବା ହାତରେ ଧର୍ମପୁସ୍ତକ ଧରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ କେହି ସାଧୁ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବେ ନାହିଁ । ଭାରତବର୍ଷରେ ପ୍ରଚଳିତ ହୋଇ ଆସିଥିବା ଏହି ରୀତିଟିର ସାହସୀ ବ୍ୟତିକ୍ରମମାନ ଦେଖାଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ହୁଏତ ଏଠାରେ ଯଥାର୍ଥ ଆରମ୍ଭ ବୋଲି କିଛି ହୋଇପାରିବ । ମଣିଷକୁ ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇ ପାରିଲାଭଳି ଏକ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

୧୭ । ୭ । ୯୬

ଏହି ସପ୍ତାହରେ ବାଙ୍ଗାଲୋର୍ କେନ୍ଦ୍ର କାରାଗାର ଭିତରକୁ ଯିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା ଦୀର୍ଘ ଅଡ଼ଗ୍କାଶି ବର୍ଷ ପରେ । ୧୯୭୪ ମସିହାରେ ସେଠାରେ ମୋତେ ଯେଉଁ ନିଭୃତ କକ୍ଷ ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖାଯାଇଥିଲା, ସେଗୁଡ଼ିକ ଆଉ ନାହିଁ । ପୁରା କାରାଗାରଟିକୁ ଏବେ ଏକ ନୂଆ ରୂପରେ ତିଆରି କରାଯାଇଛି । ତଥାପି, ସେକାଳର ପୁରୁଣା କେତୋଟି ଗଛକୁ ଦେଖି ମୁଁ ପୁରୁଣା ନିବାସ ଥାନଟିକୁ ବେଶ୍ ଚିହ୍ନି ନେଇ ପାରିଲି ।

ଏବଂ, ବିଗତ ସେହି କାଳଟି ମଧ୍ୟ କେତେ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ମୋ'ର ନୟନ-ପଥଗାମୀ ହୋଇ ପାରୁଥିଲା । ସେହି କାଳଟି ମୋ' ନିଜ ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ରଖିଥିଲା, ଏବଂ ସମଗ୍ର ଦେଶଲାଗି ମଧ୍ୟ ଯେଉଁ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ରଖୁଥିଲା, ମୁଁ ତାହାକୁ ସତେଅବା ମୋ'ର ଏକାନ୍ତ ସମ୍ମୁଖରେ ଏକ ଏକାନ୍ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ରୂପେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିଲି । ଅତୀତକୁ ଦେଖିଲେ ଅନେକ ମଣିଷ ଭାରି ଝୁରିଲାପରି ହୁଅନ୍ତି । ମୁଁ ଝୁରୁନଥିଲି । ଅତୀତର ସେହି ସାମୂହିକ ଉଦ୍‌ବେଳନରେ ଯେ ମୁଁ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି, ମୁଁ ସେଥିଲାଗି ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ସେତେବେଳେ ଆମ ଅନେକଙ୍କର ଜୀବନ ଏକ ଶପଥମୟ ଜୀବନ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଆମେ ସେହି ଶପଥକୁ ହିଁ କେନ୍ଦ୍ରରେ ରଖି ନିଜର ଜୀବନକୁ ତାହାର ଯନ୍ତ୍ରରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲୁ । ସେହି ଶପଥଟି ବାହାରକୁ ଗୋଟିଏ ଦେଶର ରାଜନୈତିକ ମୁକ୍ତିଲାଭକୁ ସର୍ବସ୍ୱ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ପରି ଦେଖାଯାଉଥିଲା ସତ, ମାତ୍ର ତା ଭିତରେ ସର୍ବମାନବୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଏକ ଜୀବନ୍ତ ଆହ୍ୱାନ ମଧ୍ୟ କେତେ ସଚଳ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ତେଣୁ, ଭାରତ ରାଜନୀତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା କଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଶପଥ ତଥାପି ରହିଲା, ସେହି ମୂଲ୍ୟବୋଧମାନେ ସମୋଦ୍‌ବେଳିତ ହୋଇ ପ୍ରାୟ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନ ପ୍ରେରଣାରେ ପରିଣତ

ହୋଇଗଲା ! ତେଣୁ, ଅନ୍ତତଃ ନିଜପାଇଁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ହେଲେ ସଂଗ୍ରାମ ସରି ଗଲାନାହିଁ । ସେହି ସଂଗ୍ରାମ ମୋ' ଜୀବନରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଛି । ଭିତରର ବିଶ୍ୱାସମାନେ ଦୃଢ଼ମୂଳ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଭିତରେ ଭୋଗର କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନଥାଏ; ତେଣୁ, ଏହି ଦେଶଟାକୁ ଅଥବା ଏହି କାଳଟାକୁ ଭୋଗ କରିବାର କଥାଟିକୁ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି କେବେହେଲେ ଚିନ୍ତା କରି ପାରିନାହିଁ ।

୧୮ । ୭ । ୯୬

ଅଧ୍ୟାପକଟିଏ ହେବାଲାଗି ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ସାହିତ୍ୟର ଅନୁଶୀଳନ କରନ୍ତି । କହୁ କହୁ କହିବାର କଳାଟିକୁ ଆୟତ୍ତ କରନ୍ତି ଏବଂ ଲେଖୁ ଲେଖୁ ଲେଖିବାର ଶୈଳୀଟିଏ ମଧ୍ୟ ପାଇଯାଆନ୍ତି । ତଥାପି, ସତେଅବା ନିଜ ଜୀବନ-ସାକ ଅଧ୍ୟାପକଟିଏ ହୋଇ ରହି ଯାଆନ୍ତି, ସାହିତ୍ୟର ସାକ୍ଷୀ ମାତ୍ର ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟକୁ ଭଲ ପାଇବା, ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରେରଣାରେ ବାଟଟିଏ ଚାଲିବା, —ଏସବୁ ତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୂରର କଥା । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଲେ ଖାଲି ସେମାନଙ୍କର କଥାରୁ ନୁହେଁ, ସେମାନଙ୍କର ଦେହରୁ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ଅଧ୍ୟାପକତାର କେତେ କେତେ ଗନ୍ଧ ମିଳି ଯାଉଥାଏ ସିନା, ମାତ୍ର ସାହିତ୍ୟର ବାସନ ଟି ମୋଟେ ମିଳେନାହିଁ; ସତେଯେପରି ଅଧ୍ୟାପକଟିଏ ହୋଇଥିବାର ଅଧିକାର ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଅଧିକାର ପାଇଛନ୍ତି, ସେହିଭଳି ମନେ ହୋଇଥାଏ । ସେମାନେ ଭାରି ଧରା ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତି ।

ସାହିତ୍ୟକୁ ଭଲ ପାଇ, ସାହିତ୍ୟରେ ଆନ୍ତରିକତାର ବାଟଟିଏ ଚାଲି ଯେଉଁମାନେ ଅଧ୍ୟାପନା ଭିତରକୁ ଆସିଥାଆନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର କଥା ଏକାବେଳେକେ ଅଲଗା । ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ସେମାନେ ଅଧ୍ୟାପନା ନାମକ ଏକ system ଭିତରେ ମୋଟେ ଖାପ ଖାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଭାରି ଛଟପଟ ହେଉଥାଆନ୍ତି । ଅଧ୍ୟାପନା ସମୟରେ ଆପଣାର ଅଧ୍ୟାପକପଣ ତଥା ଅଧ୍ୟାପକପଦକୁ ଭୁଲିଯାଆନ୍ତି, ଏକାବେଳେକେ ବନ୍ଧୁଟିଏ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଏମାନେ ଅନୁରାଗର ସଂକ୍ରମଣ କରାନ୍ତି । କେବଳ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ତଥାକଥିତ କୌଣସି ବିଶେଷ ଅନୁରାଗର ନୁହେଁ, ଜୀବନପ୍ରତି ଏକ ସମଗ୍ର ଓ ସଚ୍ଚିହ୍ନନ ଅନୁରାଗର ସଂକ୍ରମଣ କରାନ୍ତି । ସେମାନେ ଗାର ମାନନ୍ତି ନାହିଁ, ଗାରମାନଙ୍କୁ କେତେ ସାବଲୀଳ ଭାବରେ ଡିଆଁ ଇ ନଥାନ୍ତି । ସବାଆଗ ଅଧ୍ୟାପକଟିଏ ହୋଇ ରହିବାକୁ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପଶିଥିବା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସତର୍କତା ସହିତ ଗାରଭିତରେ ରହିଥାଏ । ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ କେବେହେଲେ ବି ନଡେଇଁବାକୁ ସାଧୁପଦେଶ ଦେଉଥାଏ । ସିଏ ଘରେ ଥାଏ, କେବେହେଲେ ପ୍ରୀତିକୁ ମନ କରେନାହିଁ । ଯାବତୀୟ ପ୍ରୀତିକୁ ଈର୍ଷା

କଟରେ, ହିଂସା କରେ । ଆପଣାର ଗୁଣମାନଙ୍କୁ ସିଏ କୌଣସି ସଙ୍ଗ ଦେଇ ପାରେନାହିଁ ।

୧୯ । ୭ । ୯୬

ଭଲ ପାଇ ବାର ବାର ଭୁଲ୍ କରିବ, ବାର ବାର ଝୁଣ୍ଟିବ ଓ ବାର ବାର ବୋକା ବନିବ ପଛକେ, ଘୃଣା କରି ତଥାକଥିତ ସଫଳତା ଓ ଗରିଷ୍ଠତା ହାସଲ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ତାହା ଅନେକ ଗୁଣରେ ଅଧିକ ଭଲ । ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଘୃଣା କରୁଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ଏପରି ଭାବରେ ବଢ଼ିଛି ଓ ନିଜ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ସୁପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଭଲ ପାଇବାର ବୃତ୍ତିଟିକୁ ମଣିଷମାନେ ସବୁତଅବା ବାହାରୁ ବାଧ ହେଲାପରି ଏପରି ଭାବରେ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ଯେ, ଭଲ ପାଇବା ଆମର ଜୀବନବେଦୀରୁ କ୍ରମେ ବିଦାୟ ନେଇ ଯାଉଥିବା ପରି ଲାଗୁଛି । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥରେ ଭଲ ପାଇବା କହିଲେ ଏବେ ଗୁପ୍ ଚୁପ୍ ହୋଇ ଅଥବା ଗାତରେ ପଶି ସବୁତଅବା କୌଣସି ଅକାର୍ଯ୍ୟ କରି ପକାଇବାକୁ ହିଁ ବୁଝାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି । ଏବେ, ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଭଲ ପାଇବା କହିଲେ ପ୍ରାୟ ସେତିକିକୁ ବୁଝିଲାଣି । ଭଲ ପାଇବା ଯେ ପ୍ରସାର ଆଣିଦିଏ, ଭୂମିରେ ଥାଇ ଆକାଶକୁ ହାତ ବଢ଼ାଏ, ସେକଥା ଏବେ ଆଉ କାହାର ମନେ ନଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି ।

ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ମଣିଷଲାଗି ଭଲ ପାଇବା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଯୋଗମାର୍ଗ ଆଉ କ'ଣ ଥାଇପାରେ ? ଏବଂ, ଯୁକ୍ତ ହେବା ବ୍ୟତୀତ ମଧ୍ୟ ଭଲ ପାଇବା ପଛରେ ଆଉ କ'ଣ ଅନ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବି ରହିଛି ? ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ସତ ଯେ, ଭଲ ପାଇବାର ଅକୁଶଳୀ ଆପଣାକାମୀମାନେ ଯେଉଁ ପରିଧି ଭିତରେ ରହିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ସବୁତଅବା ସେତିକିରେ ଗୁରାଇ ଗୁରାଇ ହୋଇ ରହି-ଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ପୃଥିବୀଯାକକୁ ଆପଣାର ସ୍ନେହ ପରିଧିଟା ଭିତରକୁ ଟାଣି ଆଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି । ତାହାକୁ ସଚରାଚର କାମୁକତା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଭଲ ନପାଇ ପାରିବାର ଅନ୍ତଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଏକ କାମୁକତା ଗୁପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସକଳ ଘୃଣା ଭିତରେ ଯେଉଁ ହିଂସତା ଗୁପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ତାହା କାମୁକତା । ହିଂସତା ଅର୍ଥାତ୍ କାମୁକତା ଗଲେ ଯାଇ ଭଲ ପାଇବାର ବୃତ୍ତି ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଆପଣାକୁ ଦେଇ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ଯାଇ କାହାର ହୋଇପାରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।

୨୦ । ୭ । ୯୬

ମନ୍ଦିରବାଲା କହୁଛନ୍ତି, ଆମେ ଆଗେ ହିନ୍ଦୁ, ତା'ପରେ ଯାଇ ମଣିଷ । ମସ୍‌ଜିଦ୍‌ବାଲା କହୁଛନ୍ତି, ଆମେ ଆଗ ମୁସଲମାନ ଓ ତା'ପରେ ଯାଇ ମଣିଷ ।

ପୃଥିବୀରେ ଆହୁରି କୋଟି କୋଟି ମଣିଷ ସେହିପରି ଭାବରେ ନିଜକୁ ଆଗ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍, ଇହୁଦୀ, ଶିଖ ଅଥବା ଆଉକ'ଣ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ପତୁଲାମାନଙ୍କୁ ଆଳ କରି ସେମାନେ ଏଭଳି କହୁଛନ୍ତି, ସେହି ପିତୁଲାମାନଙ୍କୁ ଧିକ୍ । ଯେଉଁ ମୂର୍ତ୍ତିମାନେ ମଣିଷକୁ ଯାବତୀୟ ଉପାସନା ତଥା ଉପଲବ୍ଧିର ଅସଲ ମର୍ମ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇ ନ ପାରନ୍ତି, ସେମାନେ ଆମ ପାରସ୍ପରିକ ସମ୍ପର୍କ ଏବଂ ଅନୁରାଗଗତ ଜୀବନରେ ଅନେକ ଅପଦସ୍ଥିତିର କାରଣ ହୁଅନ୍ତି । ସେହି ଅପଦସ୍ଥିତି ପଦାକୁ ବିସ୍ଫୋରିତ ହେଲେ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ରସିକତାହୀନ ହୀଭତ୍ସତାରେ ପରିଣତ ହୋଇଥାଏ । ସେହି ବୀଭତ୍ସତା ଯେତେବେଳେ ଏକ ରାଜନୀତିର ଭେକ ପିନ୍ଧି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୋଇ ନାଚିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ, ତାହା ବସ୍ତୁତଃ ମାନବଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଭାଗ୍ୟ ଏବଂ ସଂସ୍କୃତି ଲାଗି କାଳ ହୋଇଥାଏ ।

ଏହି ହିନ୍ଦୁମାନେ ଅଥବା ଏହି ମୁସଲମାନମାନେ କ'ଣ ଯାବତୀୟ ଧର୍ମୀୟତା ପଛରେ ରହିଥିବା ମର୍ମସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଆଦୌ ଚିହ୍ନି ପାରୁନାହାନ୍ତି ? ଯେତେବେଳେ ଧର୍ମ ଜିଜ୍ଞାସାର ପଥରୁ ହୁଟି ଆସକ୍ତିର କବଳରେ ପଡ଼ିଯାଏ, ସମ୍ଭବତଃ ସେତିକିବେଳେ ତାହା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏପରି ନିର୍ବୋଧ କରେ, ଏପରି ଦେଶ୍ରୁମୀୟ ଭାବରେ ଆତ୍ମବିସ୍ମୃତ କରି ରଖିଥାଏ । ଆମ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ପୃଥିବୀରେ ନିର୍ବୋଧ ମଣିଷମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ନେଇ ଏଭଳି ନାନାବିଧ ଅନାଚାର ଏବଂ ଅରସିକତା ଆରମ୍ଭ କରି ବସିଲେଣି ଯେ କ୍ରମେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନତଃ ନିର୍ବୋଧ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା ବୋଲି କହିବାକୁ ମନ ହେଲାଣି । ଏହି ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଏପରି ଭାବରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଖୋଳ ଭିତରେ ଯାଇ ପଶିଛନ୍ତି ଏବଂ କ୍ରମେ ସେହି ଖୋଳଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସତ୍ୟସାରଯୁକ୍ତ ଅସଲ ପୁରୁଷକାର ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରୁଛନ୍ତି । ସେହି ଖୋଳ ଭିତରୁ ବାହାରି ଆସିବା ନିମନ୍ତେ ହିଁ ଯେ ଖୋଳଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ପଶିବାକୁ ହୁଏ, ଆମ ଅତିବୁଦ୍ଧିମାନେ ସେକଥା ଏକାବେଳେକେ ପାସୋରି ପକାଇଛନ୍ତି । ପାସୋରି ଦେବାର ସେହି ଅପସିଦ୍ଧାନ୍ତି ପଛରେ ମନ୍ଦିର, ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଓ ଗୀର୍ଜା ଇତ୍ୟାଦିର ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କମ୍ ହାତ ରହିନାହିଁ ।

୨୧ । ୭ । ୯୨

ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ସଂସାରତ୍ୟାଗୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନେ କରସେବା କରୁଛନ୍ତି । କରସେବାର ପରମୋତ୍ସାହ ସେମାନଙ୍କୁ ଏପରି ମଜ୍ଜାଇ ରଖିଛି ଯେ, ସେମାନେ ସେହି କଣରେ ଘେରାଉ ବି କରୁଛନ୍ତି, ଭଗବାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ବିବିଧ ଉଚ୍ଚକିତ ଜୟନାଦ କରି ଭଗବାନଙ୍କର ମାନରକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି ।

ସ୍ୱଜନ୍ମାନ୍ତର କର୍ଦ୍ଦମମୟ ମତଲବଗୁଡ଼ାକର ଜାଲରୁ ବାହାରି କ୍ଷଣେ ଏହିସବୁ ଅବ୍ୟାପାର ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ଏହି ବିହ୍ୱଳ ସଂସାରତ୍ୟାଗୀ ମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟରେ ଭାରତୀୟ ଧର୍ମସଂସ୍କୃତି ଭିତରେ କାଳକାଳରୁ ରହି ଆସିଥିବା ଏକ ସ୍ୱକୀୟ ରୋଗର ଲକ୍ଷଣଗୁଡ଼ିକୁ ବେଶ୍ ଅନ୍ଦାଜ କରିଯାଇ ପାରିବ । ଏହି ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନେ ପରମ୍ପରାଗତ ଭାବରେ ସଂସାର ଛାଡ଼ିଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ସେମାନେ ସତକୁ ସତ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଂସାର ଛାଡ଼ିଥିଲେ ଅଥବା ଆପଣା ମଧ୍ୟରେ ଥିବା କୌଣସି ମୂଳଭୂତ ଜୀବନବିରକ୍ତିର ତାଡ଼ନାରେ ସଂସାର ଛାଡ଼ିଥିଲେ, ଆମକୁ ସେହି ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ କିଞ୍ଚିତ୍ ଅନ୍ତର୍ଦୃଷ୍ଟି ମିଳିଯାଇ ପାରିବ । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ କେତେ କ'ଣ ଅବସାଦ ଓ ତଜ୍ଜନିତ ଅସୂୟା ଲୁକ୍କାୟିତ ଏବଂ ଅବଦମିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଭଗବାନ୍ ନାମକ ଏକ ଆବରଣ ତଳେ ସେମାନେ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାଲାଗି ହୁଏତ ଖୁବ ପରିଶ୍ରମ କରିଥିଲେ । ଭଗବାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଟାଣିହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ସେମାନେ ତ ଯାବତୀୟ ଧର୍ମ ଓ ଧର୍ମସନ୍ତାପର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତୋଳିତ ହୋଇଯାଇ ପାରିଥାନ୍ତେ ଏବଂ କଦାପି ଏ ଧର୍ମର ପକ୍ଷରେ ଅଥବା ସେ ଧର୍ମର ପ୍ରତିପକ୍ଷରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ଲାଗି ଯାଇ-ନଥାନ୍ତେ । ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ତାହାହିଁ କାଳ ହେଲା । ଏବଂ, ତାହାର ଫଳରେ ସେମାନେ ଆମ ସଂସାରଲାଗି ମଧ୍ୟ କାଳ ହେଲେ । ସଂସାର ଭିତରେ, ଆମର ଏହି ଯାବତୀୟ ମମତାମୟ ସାଧାରଣ ଜୀବନ ଭିତରେ ରହିଥିଲେ ସେମାନେ ହୁଏତ ଅଧିକ ନମନୀୟ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତେ, ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଏତେ-ଗୁଡ଼ାଏ ଆତ୍ମଅସୂୟାମୂଳକ କୋପ ଅବଦମିତ ହୋଇ ରହିବାର କୌଣସି ଅବକାଶ ହିଁ ପାଇନଥାନ୍ତେ । ତେବେ, କ୍ରୋଧମାନେ ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥିବା ସମୟରେ ସେମାନେ ହୁଏତ ଧର୍ମର କଥା କହିଥାନ୍ତେ ଓ ବିହ୍ୱଳତା ତଥା କାତରତାଗୁଡ଼ାକୁ ଶାନ୍ତ କରି ରଖିବାରେ କିଛି ପରିମାଣରେ ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ କରି ପାରିଥାନ୍ତେ ।

୨୨ । ୭ । ୯୨

ସାଧୁମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପାଇବା ଲାଗି ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ପାଇଲେ କି ନାହିଁ, ସେକଥା କେବଳ ସେହିମାନେ ହିଁ ଜାଣିଥିବେ । ମାତ୍ର, ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ଘଟୁଥିବା ଅବ୍ୟାପାରମାନ ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଉଛି ଯେ, ସେମାନେ ସତେଅବା ଆପଣାର ଉପଲବ୍ଧି ତଥା ଅନୁପଲବ୍ଧିଗୁଡ଼ିକୁ ଧରି ପକାଇ ଦେବାକୁ ହିଁ ପୃଥିବୀର ଶାନ୍ତିଭଙ୍ଗ କରିବାର କାରଣ ହେଲେ । ଏହି ସାଧୁମାନେ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ପାଖରେ ହିଁ ରହିଗଲେ, ମୂର୍ତ୍ତି ଏବଂ ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ାକରେ ରହିଗଲେ । ଏମିତି ରହିଗଲେ ଯେ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ମୋଟେ ଯାଇ ହୁଏ

ନାହିଁ, ଯେମାନେ ସ୍ଵଚ୍ଛନ୍ଦଚେତନାରେ ଦୟେଳଆକୁ ପାସୋର ପକାଇଲେ । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଶାନ୍ତିଭଙ୍ଗ କଲେ ଓ ଭଗବାନଙ୍କର ବାଟକୁ ବଣା କରି ରଖିଲେ । ମନ୍ଦିର ଭିତରୁ ଆପଣାର ଜିଦ୍‌ଖୋର ଚେତନାକୁ ମୁକୁଳାଇ ଆଣି ପାରିଲେନାହିଁ ।

ଆପଣାର ଧର୍ମସଙ୍କଟ ଓ ଚରିତ୍ରପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭିତରେ ପଡ଼ିଥିବା ଏହି ସାଧୁମାନଙ୍କୁ ଏଣିକି ହୁଏତ ସଂସାରୀମାନେ ବାଟ ଦେଖାଇବେ । ଏହି ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ସତ୍ତ୍ୱେ ଯେଉଁମାନେ ପୃଥିବୀରେ ରହିଛନ୍ତି, ଏହି ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟରେ ଏହିଠାରେ ଥିବା ସୀମାଗୁଡ଼ିକ ଠାରୁ ବୃହତ୍ତର କିଛି ଖୋଜୁଛନ୍ତି, ବାରମ୍ବାର ଝୁଣ୍ଟି ତଥାପି ବାଟଟିଏ ଖୋଲୁଛନ୍ତି ଓ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ସତେଅବା ସଙ୍ଗାତିଟିଏ ଆବିଷ୍କାର କରିହେବ ବୋଲି ବିଶ୍ଵାସ ରଖିଛନ୍ତି, ସେଇ ସଂସାରୀମାନେ ଏବେ ସାଧୁମାନଙ୍କୁ ବାଟ ବି ଦେଖାଇବେ । ପୃଥିବୀରେ ମନ୍ଦିର ରହୁ, ମସ୍‌ଜିଦ୍ ରହୁ, କିଛି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । ମାତ୍ର ସବୁ ଉପରେ ସଦ୍‌ଭାବନା ରହୁ । ସଦ୍‌ଭାବନାର ସାହସ ବଳବତ୍ତର ରହିଥାଉ । ଏହି ସାଧୁମାନେ ପଳାଇ ଯିବାର ଓ ଆପଣା ଜୀବନର ନାନାବିଧ privation ହେତୁ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ରହିବାର ସକଳ ଦୁର୍ଗତି ଅଥବା ଅଧୋଗତି ଭିତରୁ ସଂସାରକୁ ଫେରି ଆସନ୍ତୁ । ମାୟା ଭିତରେ ରହି ମାୟାକୁ କାଟନ୍ତୁ । ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ଅଟକି ରହିଯିବାକୁ ମଧ୍ୟ ମାୟା ବୋଲି ବୁଝନ୍ତୁ । ସେମାନେ କୁଣ୍ଠା ଓ ତଜ୍ଜନିତ ଯାବତୀୟ ଅପଚେତନାକୁ ଛାଡ଼ି ହୃଦୟ ମଧ୍ୟକୁ ଆସନ୍ତୁ ।

୦୩ । ୭ । ୯୬

ଏକ ବିକଳ୍ପ ହୋଇ ପାରିବାର ପ୍ରସ୍ତାବ ନିଜ ଜୀବନରେ ଲାଗି ରହିଥିଲେ ପୃଥିବୀରେ ନିତି ଲାଗି ରହିଥିବା ବିକୃତିଗୁଡ଼ାକୁ ଆଦୌ ଭୟ ଲାଗିବନାହିଁ । ବିକୃତି ସବୁଦିନେ ଥିଲା । ସମ୍ଭବତଃ ବିକଳ୍ପର ଅଭାବରୁ ହିଁ ଆମ ଏକାଳଟାରେ ବିକୃତିଟା ହିଁ ଆକାଶଗୋଟାକୁ ଆଚ୍ଛାଦିତ କରି ପକାଇଲାଣି ବୋଲି ବେଳେ ବେଳେ ମନେ ହେଉଛି । ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିଲାଗି ଡର ବି ମାଡ଼ୁଛି । ଆଶଙ୍କା ହେଉଛି, ଏହି ବିକୃତିମାନେ, ଘୃଣାମାନେ, ଉତ୍ତେଜନାମାନେ ଓ ଅସୂୟାମାନେ ଆମର ଏହି ପୃଥିବୀଟିକୁ ଗ୍ରାସି ପକାଇବେ କି? ନିଜ ଭିତରେ ବିକଳ୍ପଟିକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ଧରିଥିବା ବନ୍ଧୁଟି ଉପରେ ଆଖି ପଡ଼ିଯିବା ମାତ୍ରକେ ଯାଇ ଆଶଙ୍କାରୁ ମୁକ୍ତି ମିଳୁଛି ।

ବିକୃତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନିଜକୁ ଖାପ ଖୁଆଇ ନେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ଏକ ବାସ୍ତବ ପଦକ୍ଷେପ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ବିକୃତି ବଦଳରେ ଆଉଗୋଟିଏ

ବସ୍ତୁତର ଶରଣ ନେଇ ତାହାକୁ ହିଁ ସମାଧାନ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି । ଘୃଣା ବଦଳରେ ନୂଆ ଘୃଣାର ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଉଛି । ରାଜନୀତି ଓ ନୈତିକତା ସବୁ ଯେପରି ଏତିକି ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବାଟ ରହିଛି ବୋଲି ପରଖି ବି କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ବାଟ ସବୁଦିନେ ଥିଲା, ଏବେ ମଧ୍ୟ ବାଟ ରହିଛି । ମଣିଷ ଭିତରେ ଏକ ପରମ ଶୁଭଙ୍କର ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଟ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । ମାତ୍ର, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ତା'ଲାଗି ବାଟ ଛାଡିଦେଇ ପାରିବାକୁ ଏବଂ ତାହାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ଯେଉଁ ବିଶ୍ୱାସ ଆବଶ୍ୟକ, ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ସେହି ବିଶ୍ୱାସଟି ଭାରି ହାତଛଡା ହୋଇଯାଇଛି । ସେହି ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ଆମକୁ ବାହାରୁ କେହି ଆଣି ଦେଇ ଯିବନାହିଁ । ସେହି ବିଶ୍ୱାସଟିକୁ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ହିଁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ହେବ । ନିଜର ଶ୍ରେଷ୍ଠତର ଓ ସର୍ବୋତ୍ତମକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରିଲେ ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ଆମ ଭିତରେ ଆମ ପରମବନ୍ଧୁର ଉପସ୍ଥିତି ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ସର୍ବୋତ୍ତମକୁ ଛୁଇଁ ପାରିବାର ଭାଜନ ହେବା । ସେତେବେଳେ ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ଖଣ୍ଡସତ୍ୟ ଏତେବଡ ରୂପ ହୋଇ ଦିଶିବନାହିଁ, ସେତେବେଳେ ଏକାବେଳେକେ ସବୁ ହିଁ ଦେଖାଯିବ ।

୨୦ । ୭ । ୯୨

ସମର୍ପିତ ମଣିଷ ନିରାଶ ହେବନାହିଁ । ଏକ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ଆଦର୍ଶଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀଟାକୁ ଆମୂଳ ଧରି ମଣ କରିବାକୁ ବାହାରିଥିବା ମଣିଷ ବାର ବାର ନିରାଶ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବ । ତା'ର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ମୋଟେ ଫଳ ଫଳୁନଥିବ, ପୃଥିବୀ ତା' ଆଦର୍ଶର ଆୟତ୍ତ ଭିତରକୁ ମୋଟେ ଆସୁନଥିବ । ଏବଂ, ଆଦର୍ଶବାଦୀ କ୍ରୋଧୀ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ନିରାଶ ହୋଇ ପଡୁଥିବ । ଅନେକ ସମୟରେ ନିଜକୁ ଭଲ କରି ବୁଝିବା ପୂର୍ବରୁ ମଣିଷ ନିଜକୁ ହାତ-ପାଆନ୍ତାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥିବା ଏକ ଆଦର୍ଶ ପାଖରେ ବନ୍ଦୀ କରି ଦେଇଥାଏ । ଯଥାର୍ଥ ସମର୍ପଣରୁ ବହୁତ ଦୂରରେ ରହିଥାଏ । ପିଲାଟି ଦିନରୁ ହଠାତ୍ କୌଣସି ବାଟକୁ ଆଦର ନେଇ ତାହାରି ପାଖରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇଯିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଯଦି ଆମକୁ ସବୁଆଡ଼ୁ ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ସହାନୁଭୂତି ସହିତ ପୁଙ୍ଖାନୁପୁଙ୍ଖ ଭାବରେ ବୁଝି ନିଜଲାଗି ବାଟଟିଏ ବାହାର କରିବାର ପ୍ରେରଣା ଦିଆଯାଉଥାନ୍ତା, ତେବେ ପୃଥିବୀରେ ସତକୁ ସତ କେତେ ଅଧିକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଥାନ୍ତା, କେତେ କମ୍ ଜ୍ୱର ଥାଆନ୍ତା, ଉପଦ୍ରବୀ ହେବା ସକାଶେ ଆଦୌ କୌଣସି କାରଣ ନଥାନ୍ତା ।

ନିଜ ଭିତରେ ନିଜର ସର୍ବୋତ୍ତମଟିକୁ ଚିହ୍ନି ତାକୁ ସାଙ୍ଗ କରି ଖୁସୀ ହୋଇ ବାଟଟିଏ ଚାଲିବା, ତାହାହିଁ ଭଗବତ୍ସମର୍ପିତ ଜୀବନ । ଯେଉଁମାନେ

ପୃଥିବୀରେ ଭଗବାନଙ୍କର ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ମଟଡ଼ଲ ଧରାଇଦେଇ ମଣିଷକୁ ମାର୍କା ମରାଇ ରଖିବାକୁ ବୁଦ୍ଧି ଯେଉଁମାନେ ଧରି ବାହାରିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ଅଧିକାଂଶତଃ ଯାବତୀୟ ଯଥାର୍ଥ ସମର୍ପଣର ପଥରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି,—ସେମାନେ ବାଟଗୁଡ଼ାକୁ ଓଗାଳି ରହିଥାନ୍ତି । ଆପଣା ଉତ୍ତେଜନା ଓ ଅସୂୟାର ଅନେକ ମେଘଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଆକାଶଟାକୁ, ସମ୍ଭାବନାର ଆକାଶ ଏବଂ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିର ଆକାଶକୁ ଘାରି ଆଚ୍ଛନ୍ନ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଅଯୌକ୍ତିକ-ପ୍ରଣୋଦିତ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଦ୍ୱାରା କେତେବେଳେ ମନ୍ଦିର ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଉପରକୁ ମାଡ଼ିଆସେ ଓ ଆଉ କେତେବେଳେ ମସଜିଦ୍ ମନ୍ଦିର ଉପରକୁ ମାଡ଼ି ଯାଉଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ଭଗବାନ ଅବମାନିତ ଓ ତିରସ୍କୃତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଏବେ ପୃଥିବୀଯାକ ସତେଅବା ସେହି ତାମସିକତା ଅଧିକ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁଛି । ଯୋଦ୍ଧାମାନେ ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ତରବାରି ଧରି ଆପଣାର ସମର୍ପିତିକୁ ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ବାହାରିଛନ୍ତି ।

୧୫ । ୭ । ୯୨

ଗୁରୁ ପ୍ରେରଣା ଦେବ, ଅର୍ଥାତ୍ ବାଟ ଖୋଲିଦେବ । ବାଟଗୁଡ଼ାକୁ ଆଦୌ ଓଗାଳି ବସିବନାହିଁ । ତଥାକଥିତ କେତେ ଗୁରୁ ଏପରି ଥାଆନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ କି ଶିଷ୍ୟ ଏବଂ ଅନୁପ୍ରେରିତ ମାନଙ୍କର ବାଟକୁ ଓଗାଳି ରହନ୍ତି ଅଥବା ତଥାକଥିତ ଅନୁପ୍ରେରିତମାନେ ବି ଏଭଳି ଥାଆନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ନିଜର ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ ଆଳ କରି ଅଧାବାଟରେ ଅଟକି ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି,—ଏକଥାଟାକୁ ଗାର ପକାଇଦେଇ କେହି କଦାପି କହି ପାରିବନାହିଁ ।

ଗୁରୁ ବାଟ ଖୋଲିଦେବ, ଅର୍ଥାତ୍ ସିଏ ଆପଣାକୁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଏକ passage ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ପରମ ଆସ୍ପଦ ବା ପରମ ସ୍ଥାନପାଖକୁ ବାଟ ଖୋଲିଦେବ । ଏବଂ, ସେହି ପରମ ସ୍ଥାନ ବା ଆସ୍ପଦ ମୂଳତଃ ନିଜ ଭିତରେ ହିଁ ରହିଛି । ମନୁଷ୍ୟର ବୃତ୍ତି ଏବଂ ବାସନାଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ତା' ଶୈଶବ ଅବସ୍ଥାରୁ ହିଁ ଏପରି ବହିର୍ମୁଖୀ ହୋଇ ରହିବା ନିମନ୍ତେ ତାଲିମ ପାଇ ଯାଇଥାଆନ୍ତି ଯେ, ତାକୁ ଅନ୍ତର୍ମୁଖୀ କରିବାଲାଗି ଜଣେ ଗୁରୁର ସହାୟତା ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । ଗୁରୁ ଯେତିକି ଯେତିକି ବାଟ ଖୋଲିଦେବ, ସିଏ ସେତିକି ସେତିକି ତା'ର ଜଣେ ଅନୁଗାମୀକୁ ନିଜ ଭିତରକୁ ଯିବାଲାଗି ପ୍ରେରଣା ଦେବ, ବାଟ ବତାଇଦେଇ ପାରିବ । ଯେଉଁ ଗୁରୁ ସତକୁ ସତ ନିଜ ଭିତରକୁ ବାଟ ପାଇଥିବ, ସିଏ କିପରି ଆଉ ଜଣେ ଅନୁରାଗୀକୁ ତା' ନିଜ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହ ନଦେବ, ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଭାରି ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ଯେହିକଥା ଭାବିଥାଏ । ଏବଂ, ଯଦି ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସେହି ଅସଲ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ପାଇଥିବା ଗୁରୁମାନେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ରହି ଥାଆନ୍ତେ, ତେବେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ମିଛଟାରେ କଦାପି ଏତେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ

ସମ୍ପ୍ରଦାୟ, ମଠ ଏବଂ ପନ୍ଥାମାନଙ୍କ ତିଆର ହୋଇନଥାନ୍ତା । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ କେତେକ ମଣିଷ ସମ୍ଭବତଃ ନିଜର ଏକ ପ୍ରକ୍ଷିପ୍ତୀକୃତ ଅହଂକୁ ହିଁ ଭଗବାନ ବୋଲି ଧରିନିଅନ୍ତି । ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜ ଅହଂଟା ଭିତରେ ହିଁ ନିଜକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିବା ତଥାକଥିତ ଅନୁଗାମୀମାନେ ନିଜର ସେହି ବୃତ୍ତିଟିକୁ ପୁହାଇବା ଭଳି ଗୁରୁଟିଏ ବି ଖୋଜି ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ଏବଂ, ସେହି ଦୁଇ ପକ୍ଷର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ପୂରଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ ପୃଥିବୀରେ ମାର୍ଗ, ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଓ ମଠର ମିଛ ଆଖଡ଼ାମାନ ବସେ, ଅହେତୁକ ଭାବରେ ମିଛ କନ୍ଦଳ ଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଧର୍ମବୃତ୍ତି ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ ।

୨୫ । ୬ । ୯୨

ଆକାଶବାଣୀର ଗୋଟିଏ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକରେ ଏକ ପରିବାର ନାନା ସମସ୍ୟା ଭିତରେ ରହିଥିବା ବେଳେ ଦିନେ ହଠାତ୍ ପରିବାରର ପୁଅଟିଏ ଆସି ଖବର ଦେଲା ଯେ, ତା' ମାଆଙ୍କ ନାମରେ ଏକଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ଲଟେରୀ ଉଠିଛି । ସୁସମ୍ବାଦ ଶୁଣି ମାଆ "ଜଗନ୍ନାଥ ଶେଷକୁ ଆମକୁ ଦୟା କଲେ" ବୋଲି କେଡ଼େ ବିହ୍ୱଳ ଭାବରେ କହି ପକାଇଲେ ।

ଜଗନ୍ନାଥ ଶେଷକୁ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ଏଭଳି କାମରେ ବି ଲାଗି ପାରିଲେ ! ସତ୍ୟକୁ ଏବଂ ଚେତନାକୁ ଠାକୁର କରି ମଣିଷ ଯେ ତାକୁ ଲଟେରୀ ଯାଏ ଆଣି-ଲାଣି, ଆମେ ତାହାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଆଦିମ ସ୍ତରକୁ ଫେରିଯିବା ବୋଲି କହିବା ନା ତା'ର ଅସଲ ଘରକୁ ଫେରିଆସିବା ବୋଲି ଜାଣିବା ? ମଣିଷମାନେ କେବଳ ଆପଣାକୁ ଲୋଡ଼ିବାବେଳେ ହିଁ ଏହିପରି ଭାବରେ ମୁଗ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଦୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି । ଦୁଷ୍ଟ ମଣିଷ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର କାମରେ ଲଗାଏ । ଦୁଷ୍ଟ ମଣିଷ ଖାଲି ଆପଣାର ଦୁଃଖଟାକୁ ଦେଖେ, ସେଇଟାକୁ ହିଁ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରିଥାଏ । ଦୁଷ୍ଟ ମଣିଷ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଏନାହିଁ, ସତ୍ୟର ପାଖକୁ ଯାଏନାହିଁ; ସିଏ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଓ ସତ୍ୟକୁ ଆପଣାର ଗାତ ଭିତରକୁ ଟାଣି ଆଣିବାରେ ହିଁ ସତେଅବା ଚରମ ପୁରୁଷାର୍ଥ ହାସଲ କରିବାରେ ଆନନ୍ଦ ଉପଲବ୍ଧି କରୁଥାଏ । ଏହିସବୁ ବୃତ୍ତିକୁ ଆମେ ଚେତନା ବୋଲି କହିବା ନା ଅଚେତନା ବୋଲି କହିବା ? ଜଗନ୍ନାଥ ଦୟାକଲେ ମୋ' ଚେତନା ବଦଳି ଯାଆନ୍ତା, ଜଗନ୍ନାଥ ସତକୁ ସତ ଦୟା କଲେ ମୁଁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଭିତରେ ସମଗ୍ର ଜଗତକୁ ଦେଖନ୍ତି ଓ ନିଜର ଦୁଃଖ ପାସୋରି ପକାନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଜଗତ ମୋତେ ଆଉ ମୋଟେ ମିଥ୍ୟା ବୋଲି ଲାଗନ୍ତା ନାହିଁ । ଜଗତଯାକ ମୋତେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର କଳା ବନ୍ଦନ କରୁଥିବା ପରି ଦିଶନ୍ତା ଓ ତାହାହିଁ ମୋ'ର ସବୁଠାରୁ

ବଡ଼ ଖୁସୀର କାରଣ ହୁଅନ୍ତା । ମୋତେ ଜଗନ୍ନାଥ ଏକ ସମର୍ପିତ ଜୀବନଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ନମନୀୟ କରି ଆଣନ୍ତେ, ମୋ'ର ଜୀବନ ଧନ୍ୟ ହୁଅନ୍ତା !

୨୭ । ୭ । ୯୨

ଭିତରେ କୌଣସି ଥାନରେ କିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣତାର ଏକ ସ୍ୱାଦ ଲାଭ କରୁଛି, ସେଇଥିଲାଗି ବାହାରେ ଏହି ଯାବତୀୟ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ଦ୍ୱାରା ବହୁଶଙ୍କାଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପଥଟିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ତା'ଲାଗି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ଯାଉଛି । ପୂର୍ଣ୍ଣତା ସକାଶେ ଏହି ସତତ ବ୍ୟାକୁଳତା, ସମ୍ଭବତଃ ତାହା ହିଁ, ପୂର୍ଣ୍ଣତା ବୋଲି କୋଉଠି ଏକ ଆହ୍ୱାନ ଯେ ରହିଛି, ତାହାର ଏକ ଅକାଟ୍ୟ ପ୍ରମାଣ । ବନ୍ଧୁଲାଗି ଏଇ ସତତ ବ୍ୟାକୁଳତା, ବନ୍ଧୁଟିଏ ଯେ ସତକୁ ସତ ରହିଛି, ଏହା କ'ଣ ତାହାର ଏକ ଅକାଟ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ?

ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଗି, ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ଲାଗି ପୂର୍ଣ୍ଣରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣତର ହେବାଲାଗି ଏହି ବ୍ୟାକୁଳତା—ଏହାହିଁ ପରମ ଜୀବନବାସନା, ଯାହାକୁ ଶାସ୍ତ୍ରରେ biophilia ବା Life Instinet ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଏବଂ, ଯାବତୀୟ ନୈରାଶ୍ୟ; ନିଜର ବା ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ଓ ଅସମର୍ଥତାକୁ ନେଇ ଏକ ଅନମନୀୟ ଜିଦ୍ ସହିତ ମୁହଁ କାଢ଼ି ବସିବା,—ଏହାକୁ ଅପର ପକ୍ଷରେ ହୁଏତ death instinct ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଯେତେବେଳେ ଆପଣା ଭିତରେ death instinctର ସଂସ୍କାରଗତ ସମସ୍ତ ପ୍ରରୋଚନା ଉପରେ ଜୀବନବାସନା ତଥାପି ସବଳ ଓ ସହଜାନୁଭୂତ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସେତେବେଳେ ଅନ୍ୟମାନେ ସମସ୍ତେ ସତେଅବା କେବଳ ସହାର୍ଥୀ ପରି ହିଁ ମନେ ହୁଅନ୍ତି, ସମସ୍ତେ ସାଙ୍ଗରେ ବାଟ ଚାଲୁଥିଲା ପରି ଲାଗନ୍ତି । କାହାକୁ ଜଣେହେଲେ ପଛରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆଗକୁ ବାହାରି ଯିବାକୁ ମୋଟେ ମନ ହୁଏନାହିଁ । ଜଣେ ମଧ୍ୟ ପଛରେ ରହିଗଲେ ଭଗବାନ ସତେ ଯେପରି ତା'ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଅଟକିଯିବେ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ତେଣୁ, ସାଙ୍ଗରେ ନେବାକୁ ହୁଏ । କେବଳ ବାହାରେ ନୁହେଁ, ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗରେ ନେବାକୁ ହୁଏ । ନିଜର ଯାବତୀୟ ଅର୍ଜନରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭାଗ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ତାହା ହିଁ, ଯେହି ଭାଗ ଦେବା ଓ ଏକାଠି ବାଟ ଚାଲିବା ସତେଯେପରି ସମୃଦ୍ଧି ଏବଂ ସକଳାଙ୍ଗତାର ଏକମାତ୍ର ଚାବିକାଠି ବୋଲି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ସଂସାର ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ, ମୁଣ୍ଡରେ ଭବିଷ୍ୟତର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଟୀକା ଲଗାଇ ଏହି ବର୍ତ୍ତମାନଟା ମଧ୍ୟ ଝଲମଲ ହୋଇ ଦିଶୁଥାଏ । କେଉଁ ସୁନିଶ୍ଚିତ ଅନାଗତକୁ ଛୁଇଁ କରି ରହିଥିବା ପରି ବର୍ତ୍ତମାନର ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ପବିତ୍ରତାରେ ଭରି ରହିଥିବା ପରି ଲାଗୁଥାନ୍ତି ।

୨୮ । ୭ । ୯୨

ହିଂସ୍ର ଲୋକମାନେ ତ ଭାରି ସହଜରେ ଧରା ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତି, ମାତ୍ର ଉଦାସୀନ ଲୋକମାନେ ମୋଟେ ଧରା ପଡ଼ନ୍ତିନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଉଦାସୀନ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ସତେଅବା ସବୁକଥାକୁ ଅଧିକ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣିଥିବାରୁ ହିଁ ଉଦାସୀନ ରହିବାକୁ ନଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି,—ସେମାନେ ସକଳ ଅବସରରେ ସେହିପରି ଏକ ଧାରଣା ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି ।

ମୁଁ ଭାବେ, ଅଧିକ ଜ୍ଞାନ କେବଳ ଅଧିକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆଡ଼କୁ ହିଁ ପରିଚାଳିତ କରିନେଇ ପାରିବ । ଏବଂ, ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କିପରି ଯେ ଉଦାସୀନ ହୋଇପାରିବ, ମୁଁ ସେକଥା ଆଦୌ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ଆମକୁ ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ଶ୍ରଦ୍ଧା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠ କରାଇ ନପାରେ, ମୁଁ ତାହାକୁ ଜ୍ଞାନ ବୋଲି କିପରି ବା କହିବି ? ଭାରତ ବର୍ଷରେ ଯଥାର୍ଥ ଜ୍ଞାନ ଓ ଯଥାର୍ଥ ବିବେକର ଦ୍ୱାହି ଦେଇ ମାୟାବାଦ ଯେଉଁ ଦିନଠାରୁ ଆମର ହୃଦୟଗୁଡ଼ିକୁ ଦୋହଲାଇ ପକାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲା, ସେହି ଦିନଠାରୁ ଏଠି ସମ୍ଭବତଃ ଆତ୍ମମୁଖୀ ମଣିଷମାନେ ଉଦାସୀନ ହେଲେ । ଉଦାସୀନତାକୁ ହିଁ ଜ୍ଞାନର ଫଳ ବୋଲି କୁହାଗଲା । ତା'ପରେ ମଣିଷକୁ ଅନାଇଲେ ଆଉ ମୋଟେ ଭଗବାନ ଦେଖା ଗଲେନାହିଁ । ଭଗବାନ ସତେଅବା ଶୁଷ୍କ ଦର୍ଶନ ଭିତରେ ତାଙ୍କି ହୋଇ ରହିଗଲେ । ସଜ୍ଜନତା କହିଲେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଉଦାସୀନତାକୁ ବୁଝାଇଲା । ଏବଂ, ସାଧାରଣ ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ଜୀବନସ୍ତରକୁ ଆସି ତାହା କର୍ମବାଦରୂପେ ଆମ ବିବେକର ଗ୍ରୀବା ଉପରେ ବସିରହିଲା । ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଉଦାସୀନ ହୋଇ ବସିଥିବା ଜଣେ ମଣିଷ ହୁଏତ ଆପଣା ଚାରିପଟର ସହିତ ସଙ୍ଗତି ରକ୍ଷା କରିବା ସକାଶେ କର୍ମବାଦୀ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆଖି ବୁଜିଦେବାକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରରୋଚନା ପାଇବ । ଭଲ ଭଲ ମଣିଷମାନେ ଆପଣାକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରି ଦେବାଲାଗି ଏକାନ୍ତ ଅକ୍ଷମ ହୋଇ କିପରି ଉଦାସୀନତାକୁ ମାର୍ଗ ବୋଲି ମାନି ନେଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ଆପଣାର ଅଳପଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ କଏଦ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ବେଳେ ବେଳେ ପରମ କୌତୂହଳରେ ମୁଁ ସେହିକଥା ଦେଖୁଥାଏ ।

୨୯ । ୭ । ୯୨

ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ନିଜକୁ ନିଜଠାରୁ ବୃହତ୍ତର କୌଣସି ଏକ ସତ୍ତା ଅର୍ଥାତ୍ ସତ୍ୟପାଖରେ ସମର୍ପଣ କରିବା । ସେହି ସତ୍ୟଲାଗି ନିଜର ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବା ଲାଗି ସଙ୍କଳ୍ପ ନେବା । ଆପାତତଃ ଯେତିକି ବୃତ୍ତ ଭିତରେ ମୋ'ର ଏହି ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ଜୀବନଟି ଅତିବାହିତ ହେଉଛି, ସେହି ବୃତ୍ତରେ ଥାଇ ଏକ ବୃହତ୍ତର ବୃତ୍ତର ଅଭୀପ୍ସା ରଖିବା, ତାହାହିଁ ପ୍ରାର୍ଥନା । ମୁଁ

ଯେଉଁଥିରେ ଅଳ୍ପ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକକୁ ବାସନା କଲେ ମଣିଷ ତଥାପି ଯାହାକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା ବୋଲି କହେ, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ତା'ର ନିଜର କ'ଣ ହେଉଥିବ କି ନାହିଁ କେଜାଣି, ମାତ୍ର ପୃଥିବୀର ଆଦୌ କୌଣସି ଉପକାର ହୁଏନାହିଁ । ଏବଂ, ଯଦି ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ମଙ୍ଗଳ ହେଉ ବୋଲି ଆବେଦନ କରାଯାଉ ନଥିବ, ତେବେ ତାହା ଭଗବାନଙ୍କ ପାଏ ଯାଇ ପାରୁଛି ବୋଲି ବା କିପରି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ?

ଏହି ମାନଦଣ୍ଡରେ ମାପି ଦେଖିଲେ ପୃଥିବୀରେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା କରା ଯାଉଥିବା ଅଧିକାଂଶ ପ୍ରାର୍ଥନାକୁ ହୁଏତ ପ୍ରାର୍ଥନା ବୋଲି କୁହା ହିଁ ଯିବ-ନାହିଁ । ପୃଥିବୀର ମନ୍ଦିର, ମସ୍‌ଜିଦ ଓ ଗୀର୍ଜାମାନଙ୍କରେ ସାଧାରଣତଃ ଯେଉଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଯାଏ, ସେଥିରେ ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥଳରେ କେବଳ ସ୍ୱାର୍ଥଭାବନା ଭରି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ପୃଥିବୀ ଆଡକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ଦୃଷ୍ଟି ନଥାଏ, ସତେଅବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୟଭୀତ ହୋଇ ଏବଂ କେବଳ ନିଜପାଇଁ କିଛି ମାଗି ମନୁଷ୍ୟମାନେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥାନ୍ତି । ଭୟ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଏହି ସଂସାରରେ ଏକାନ୍ତ କଦାକାଳା ଭାବରେ କେବଳ ନିଜର ଶୁଭ ମନାସୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଅତ୍ୟାସୁରୀ ଦୈତ୍ୟମାନଙ୍କ ହାତରେ ଛାଡିଦେବା ହିଁ ସାର ହେବ । ତେଣୁ, ଯାବତୀୟ ପ୍ରାର୍ଥନା ପୂର୍ବରୁ ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରସ୍ତୁତି,—ଏକ ଉପଯୁକ୍ତ ଚେତନା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ତେବେଯାଇ ପ୍ରାର୍ଥନା ସବୁକୁ ସତ ଆମ ଜୀବନର ବୃତ୍ତ ଭିତରେ ଯଥାର୍ଥରେ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ କିଛି ଘଟାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ସମର୍ଥ ହେବ ।

୩୦ । ୭ । ୯୬

ଏକାବେଳେକେ ହାଲୁକା ହୋଇ ନିଜ ଭିତର ଆଡକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ଭାବନାଟିକ ମିଳିଯାଏ, ଭାବନାର ଅନୁରୂପ ଶବ୍ଦ ମିଳିଯାଏ ଏବଂ ସେହି ଶବ୍ଦକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାଲାଗି ଅନୁରୂପ ହୋଇ ଚେତନାଟିଏ ମଧ୍ୟ ମିଳିଯାଏ । ନିଜ ଭିତରେ ସବୁ ରହିଛି —ଏବଂ, ବାହାରର ଯାବତୀୟ ଅନୁଭବ ପରିପକ୍ୱ ହେଲେ ଯାଇ ଏହି ସତ୍ୟଟିର ଦର୍ଶନ ମିଳେ । ବାହାରେ ତ ସବୁକିଛି ଥାଏ; ମାତ୍ର ଅଭି-ବ୍ୟକ୍ତି ଭିତରୁ ହୁଏ ।

ବାହାର ମୋ'ର, ଭିତର ବି ମୋ'ର । ବାହାର ମୁଁ, ଭିତର ବି ମୁଁ । ମୁଁ ନମିତ୍ତ । ଯାହାକୁ ନିଜ ସିଂହାସନରେ ବସାଇଛି, ପୃଥିବୀକୁ ଦେଖିବାର ଆଖି ଦୁଇଟିକୁ ଯାହାଠାରୁ ମାଗି ଆଣିଛି, ସେଇ ହେଉଛି କର୍ତ୍ତା, ସେଇ ପରମବନ୍ଧୁ, ପରମ ଅନୁମନ୍ତା । ଅନେକ ମଣିଷ ତା' ପାଖକୁ ଆସିବା ପାଇଁ କେତେ କଷଣ ପାଆନ୍ତି, କେତେ ଶ୍ରମ କରନ୍ତି, ନିଜକୁ କେତେପ୍ରକାର ବାନ୍ଧି ବୁନ୍ଧି ରଖିବାର ଉଦ୍ୟମ କରୁଥାନ୍ତି,—ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇ ଦେଖିଲେ ମୋତେ ସେଥିଲାଗି

ବେଳେ ବେଳେ ଖୁବ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ । ମୁଁ ଯେପରି ଏସବୁ ଆଦୌ କିଛି କରିନାହିଁ । ଖାଲି ନିର୍ମଳ ଭାବରେ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ମୁ ତାକୁ ଦେଖିଛି ଏବଂ ତା'ପରେ ସେଇ ମୋ'ଲାଗି ସବୁ କରୁଛି, ମୋତେ ମୋ'ର ହୃଦୟସ୍ଥ ଗୀତଟିକୁ ପ୍ରଦାନ ବି କରୁଛି । ମୁଁ ବନ୍ଧୁର ଦର୍ଶନାଭିଳାଷୀ ହୋଇ ବାହାରିବା ପୂର୍ବରୁ ସତେଅବା ସେଇ ମୋ' ଯାବତୀୟ ପ୍ରତୀକ୍ଷାର ଦ୍ୱାରକୁ ଖୋଲିଦେଇ ଏକାବେଳେକେ ସାମନାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଛି । ସତେଅବା ମୋଟେ ଡାକିବାକୁ ପଡ଼ିନାହିଁ, ଡାକିବା ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ସିଏ ଆସି ତା'ର ଅନୁମନ୍ତ୍ରା ଥାନରେ ବସିଯାଇଛି । ଆର୍ତ୍ତି ଭକ୍ତି ଯେ କାହାକୁ କୁହାଯାଏ, ମୁଁ ସେକଥା ଆଜଯାଏ ଜାଣିନାହିଁ । ମଣିଷର ଖୁସି ଓ ମଣିଷର ସମ୍ପତ୍ତି ଯେ ମଣିଷକୁ ଏତେମନ୍ତେ ଧନବାନ୍ କରି ଦେଇପାରେ, ସେକଥା ମୁଁ ଆପଣା ପାଖରେ ଜାଣିଛି । ଶାସ୍ତ୍ରମାନେ ସତେଅବା ମିଥ୍ୟାପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଶାସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ନିଜ ଆଖିରେ ଓ ନିଜ ହୃଦୟଦ୍ୱାରା ଦେଖିବାର ସେହି ଅନ୍ୟ ବାଟଟିକୁ ମୁଁ ଏହି ପ୍ରନ୍ତିସ୍ଥାଟି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଲାଭ କରିଛି ।

୩୧ । ୭ । ୯୧

ଏମିତି ଏକ ସାହିତ୍ୟ ରହିଛି, ଯାହା ଫନ୍ଦା ଯାଏନାହିଁ, ଯାହା କେବଳ କହି ହୋଇଯାଏ । ଲେଖୁଥିବା ସମୟରେ ସତେଅବା କାହାପାଖରେ ପ୍ରେମନିବେଦନ କରୁଥିବା ପରି ଲାଗୁଥାଏ । ଯାହା ପାଖରେ ସେହି ନିବେଦନଟିକୁ କରି ଯାଉଥାଏ, ସିଏ ନିଜ ଭିତରେ ଥାଏ, ତେଣୁ ଏଣୁ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଭରି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେହି ସାହିତ୍ୟ ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଆଣିଦିଏ, ସମ୍ମାର୍ଜନା ପରି ସଦନଟିର ଭିତରକୁ ପରିଷ୍କାର କରି ରଖେ । ଯୋଗ୍ୟ କରାଏ, ଉନ୍ମୋଳିତ କରିନିଏ, ସମର୍ପଣର ନୂଆ ନୂଆ ପଥର ସନ୍ଧାନ ଦେଇ ଯାଉଥାଏ । ସେହି ସାହିତ୍ୟ ଗଦ୍ୟରେ ଲେଖା ହେଉଛି କି ପଦ୍ୟରେ ଲେଖା ହେଉଛି, ତାକୁ ଆଦୌ କେହି ପଢ଼ିବେ କି ପଢ଼ିବେନାହିଁ, ସେତେବେଳେ ସେସବୁ ବିଷୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ହୋସ୍ ନଥାଏ ।

ଲେଖିବାର ଶୈଳୀଟି ଅଲଗା ହୋଇ କୋଉଠି କ'ଣ ରହିଥାଏ, ମୁଁ ସେକଥାକୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଠଉରାଇ ନେଇ ପାରିଲିନାହିଁ । ଏକମାତ୍ର ଶୈଳୀ ହେଉଛି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଶୈଳୀ, ଅର୍ଥାତ୍ କାହାର ହୋଇଯିବାର ଶୈଳୀ, ନିଜକୁ ଅକୃପଣ ଓ ଅକୁଣ୍ଠିତ ଭାବରେ ସଂପ୍ରସାରିତ କରିଦେବାର ଶୈଳୀ, ଭଲ ପାଇବାର ଶୈଳୀ । ଯୋ ଯଚ୍ଛ୍ରଦ୍ଧଃ ସ ଏବ ସଃ । ଶ୍ରଦ୍ଧାରୁ ହିଁ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ପତ୍ତି, ଯାବତୀୟ ଶୈଳୀ ମଧ୍ୟ କେବଳ ସେହିଠାରୁ । ତେଣୁ, ସାହିତ୍ୟରେ

ଏତେ ଅତ୍ୟଧିକ ପରିମାଣରେ ଶୈଳୀର ବା ଫର୍ମର ଚର୍ଚ୍ଚା ନହେଉ । କିନ୍ତୁ ଅଧିକ ଅନୁରାଗ ସହିତ ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶୀର ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଉ, ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଉ, କିଏ କେତେ ଅକୃପଣ ଭାବରେ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚୁଛି, ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଏଣିକି ତାହାର ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଉ । ମଣିଷ କେତେ ଖୋଲା ଓ କପଟରହିତ ହେଲେ ଯାଇ ଯେ ସେହି କାଟର କୌଣସି ଚର୍ଚ୍ଚା କରି ପାରିବ, ମୁଁ ସେକଥା ମଧ୍ୟ ଜାଣିଛି । ଅନେକ ସମାଲୋଚକ ଖୋଲା ହୋଇ ପାରନଥାନ୍ତି ବୋଲି କ'ଣ ପ୍ରଧାନତଃ ଶୈଳୀ-ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ଯାବତୀୟ ଆଲୋଚନାକୁ ସାରି ଦିଅନ୍ତି ? ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟର ଆଲୋଚନାକୁ କେତେ ନିଷ୍ଠୁର ଭାବରେ ଅଳପ ଭିତରେ ଝୁନ୍ଦି ରଖିନଥାନ୍ତି । ଅଳପଟାକୁ ଅଧିକ କରି ଶିରା କାଢ଼ି ଦେଖାଇବାରେ ସେମାନଙ୍କୁ କି ଆନନ୍ଦ ମିଳେ କେଜାଣି ? ସେମାନେ କେବଳ ନିଜର ସ୍ୱେଚ୍ଛାନିର୍ବାଚିତ କୁନି ସୀମାଗୁଡ଼ିକର ହିଁ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥାନ୍ତି ।

୧ । ୮ । ୯୬

ଯଦି ମୁଁ ଧର୍ମରେ ଅଟକିଯାଏ, ତେବେ ମୋ'ର ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ମଧ୍ୟ କ୍ରମଶଃ ଏକ ଧର୍ମରେ ପରିଣତ ହୋଇଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ । ଏବଂ, ସେତେବେଳେ ବେଦ ଓ ଉପନିଷଦରୁ ଯେତେ ଉଦ୍ଧୃତ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଆହରଣ କରି ପୁଲକ ଅନୁଭବ କଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ମୋ'ର ଆଉ କୌଣସି କାମରେ ଆସିବନାହିଁ । ଠିକ୍ ସେହିପରି, ଯଦି ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ନିମନ୍ତେ ମୋ'ର ପ୍ରକୃତିରେ ବାସନା ରହିଛି ଏବଂ ମୋ' ନିଜ ସହିତ ଯଦି ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଲାଗି ଏକ ଅନୁସନ୍ଧାନ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରକୃତିରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଛି, ତେବେ ମୁଁ ଯେଉଁ ଧର୍ମରେ ଲାଳିତ ପାଳିତ ହେଉଥାଏ ପଛକେ, ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାପାଇଁ ମୋତେ ମୋଟେ କୌଣସି ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ ।

ମାତ୍ର, ଆମେ ଅନେକ ସମୟରେ ଅଳପଭିତରେ ରହିଯିବାକୁ ହିଁ ଧ୍ୟେୟ ପରି ଗ୍ରହଣ କରି ପକାଉ । ଯେଉଁଥିରେ ପୁଲକ ଅନୁଭବ କରୁ । ମୋ'ର ଧର୍ମ ବୋଲି କହି ସତେଅବା ଅଠା ପରି ତାହାର ବାହ୍ୟତା ଓ ତାତ୍କାଳିକତା ଭିତରେ ଲାଖିଯାଉ । ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ତାହାକୁ କଦାପି ମୋ'ର ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ବୋଲି କହିବାକୁ ମନ କରିବନାହିଁ । ଜୀବନର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱାରୋହଣକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ସୋପାନ ରହିଥାଏ, ଯେଉଁଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଏହି ସବୁକିଛି ମୋ'ର ବୋଲି ମନେହୁଏ, ତଥାପି ଖାସ୍ କୌଣସି କିଛିକୁ ମୋ'ର ବୋଲି କହିବାର ସେହି ବିଶେଷ ପ୍ରୟୋଜନଟି ଆଦୌ ରହେନାହିଁ । ସାଗର ଭିତରେ ମିଶିଯିବା ପରେ ମହାନଦୀର ଆଉ କଦାପି ଓଡ଼ିଶାଟାକୁ ମୋ'ର ବୋଲି କହିବାର ଆଗ୍ରହ ହେଉ ନଥିବ । ଅଧ୍ୟାତ୍ମ କିଛି ଛାଡ଼େନାହିଁ, ସବୁଟି ସହିତ ଯୁକ୍ତ କରାଇ

ରଖିଥାଏ । ତେଣୁ, ବିଶେଷ ଭାବରେ ମୋ'ର ବୋଲି ଆଉ କିଛି ହେଲେ ନଥାଏ । ଅଥଚ, ମୁଁ ସବୁର ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି କେତେ ସହଜରେ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ଏହିପରି ସମର୍ପଣ ଦ୍ୱାରା ଧନ୍ୟ ହୋଇଥିବା ମଣିଷ ଧର୍ମରେ ଥାଏ, ଏବଂ ଧର୍ମକୁ ପାରି ବି ହୋଇ ଯାଇଥାଏ ।

୨ । ୮ । ୯୨

ଯାବତୀୟ ଶକ୍ତି ଏହି ପୃଥିବୀରେ ମୋଟେ ଅତି ପରାକ୍ରମୀ ଏବଂ ଅତି-ଉପଦ୍ରବୀ କରିବା ନିମନ୍ତେ ନୁହେଁ, ଏହା ନ୍ୟାୟତଃ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବା ନିମନ୍ତେ । ଏହି ମୂଳସତ୍ୟଟି ପାଖରୁ ଚ୍ୟୁତ ହୋଇ ପ୍ରକୃତରେ ତନ୍ତ୍ରମାର୍ଗ ଆଉକୁଆଡେ ହୁଡିଗଲା । ତାନ୍ତ୍ରିକ ସାଧକମାନେ ନିଜପାଇଁ ଶକ୍ତି ମାଗିଲେ, ଅଲୌକିକତାରେ ଏତେବଡ ହୋଇ ଦିଶିବା ସକାଶେ ଏବଂ ଅସାଧାରଣତାକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ଉପଦ୍ରବୀ ବ୍ୟବସାୟରେ ପରିଣତ କରିବାର ମତଲବରେ ସେମାନେ ଶକ୍ତିର ସାଧନା କଲେ । ବିଶ୍ୱନିୟମରେ ସିଧା ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଘଟାଇଲେ । ବ୍ୟତିକ୍ରମୀ ହେଲେ । ପ୍ରତାପ ଦେଖାଇଲେ ।

ପୃଥିବୀରେ ବିଧାତାଙ୍କର ଯାବତୀୟ ଯୋଜନାକୁ ଭଣ୍ଡୁର କରିଦେବାର ଇତିହାସରେ ଆମେ ହୁଏତ ଏହି ଦୁଷ୍ଟ ବୃତ୍ତିଟିକୁ ଅସଲ ବାମାଚାର ବୋଲି କହିପାରିବା । ମୋ' ଶକ୍ତି ମୋ' ଲାଗି ନୁହେଁ, ମୁଁ ଯେପରି ସମଗ୍ର ଜଗତକୁ ସ୍ୱବଶ କରି ରଖିପାରିବି, ସେଥିଲାଗି ମୋ' ପାଖରେ ରହିଥିବା ଶକ୍ତି ଆଦୌ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ଜ୍ଞାନ, ବିଦ୍ୟା, ଧନ, ଅସ୍ତ୍ର, ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ଆମେ ସେଗୁଡିକର ନିଜ ନିଜ dimension ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଶକ୍ତି ବୋଲି କହିପାରିବା । ଏବେ ଏଗୁଡିକ ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପୃଥିବୀର ମଙ୍ଗଳପାଇଁ ଅର୍ଥାତ୍ ବିଧାତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛାପୂରଣ କରିବା ଲାଗି ମୋଟେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉନାହାନ୍ତି । ପ୍ରମତ୍ତ ମଣିଷକୁ ଅଧିକ ପ୍ରମତ୍ତ କରିବାରେ ହିଁ ପ୍ରାୟ ସତତ ସେମାନେ କାମରେ ଲାଗୁଛନ୍ତି । ଅସଲ ତନ୍ତ୍ରମାର୍ଗକୁ ଫେରିଯାଇ ପାରିଲେ ହୁଏତ ଆମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଉପଦ୍ରୁତ କରି ରଖିଥିବା ଅପଶକ୍ତିଗୁଡିକ ଉପରେ ବିଜୟ ହାସଲ କରିପାରନ୍ତେ । ଏହି ଯାବତୀୟ ଶକ୍ତିର ଉତ୍ତରାଧିକାର ସହିତ ଯଦି ଆମେ ନିଜ ଜୀବନରେ ତଥା ଆମ ସାମୂହିକ ଜୀବନର ସକଳ ଅବସରରେ ଭକ୍ତିକୁ ପରିପୂରକ ରୂପେ ଆମର ଅବଲମ୍ବନ କରି ରଖିପାରନ୍ତେ, ତେବେଯାଇ ଏହି ଶକ୍ତି ତାହାର ଅସଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧନ କରିପାରନ୍ତା । ଏସବୁ ମୋ'ର କିଛି ନୁହେଁ, ମୋ' ପାଇଁ ନୁହେ,— ଏସବୁ ତାଙ୍କର, ସବୁର,—ଏହିଭଳି ଏକ ମନୋଦୃଷ୍ଟିକୁ ସମ୍ଭବତଃ ମୂଳତଃ ଭକ୍ତର ଦୃଷ୍ଟି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ମାତ୍ର, ଯୋଉ ମଣିଷ ଭକ୍ତିକୁ ମଧ୍ୟ

ସ୍ୱପରିକମଳଭଳି ଏକ ଦୁଷ୍ଟସାଧନ ପରି ବ୍ୟବହାର କଲଣି, ତୁମେ ତାକୁ ଆଉ କି ଉପାୟରେ ଘରକୁ ଫେରାଇଆଣି ପାରିବ, ତୁମେ ତା' ହୃଦୟ ଭିତରକୁ କିପରି ବାଟ ପାଇବ ?

୩।୮।୫୬

ପୂଜା ଏବଂ ଉପାସନା ମଧ୍ୟରେ ଯେତେବେଳେ ପୂଜକ ଏବଂ ଉପାସକର କେବଳ ନିଜପାଇଁ କିଛି ମାଗିବାର ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରବୃତ୍ତିଟି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା, ସେହି ଦିନଠାରୁ ହିଁ ଠାକୁର ପଛକୁ ହଟିଗଲେ ଓ ଗୌଣ ହୋଇ ରହିଲେ; ମଣିଷ ଭିତରର ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାଟା ହିଁ ସବାଆଗ ଆସନଟାକୁ ଦଖଲ କରି ବସିଲା । ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମରେ ଏକଥା ହେଲା । ମଣିଷମାନେ, ଅର୍ଥାତ୍ କେତେକ ମଣିଷ ସଂସାରରେ ଯେତେ ବଳୀୟାର ହେଲେ, ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ଧନଦାତା, ଶକ୍ତିଦାତା ଓ ଆହୁରି କେତେକ'ଣର ଦାତା ବୋଲି ନିଯୁକ୍ତ କରା ରଖାଗଲା, ସେମାନଙ୍କୁ କେତେ କ'ଣ ଦେଇ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରି ରଖାଗଲା ଏବଂ ପୃଥିବୀରେ ବଳୀୟାର ମାନଙ୍କର ହିଁ ଉପଦ୍ରବ ଚାଲିଲା । ମଣିଷର ନିଜ ଭିତରେ ଯେ ଯାବତୀୟ ଦିବ୍ୟ ସମ୍ଭାବନା ଗୁପ୍ତ ହୋଇ ରହିଛି, ବଳୀୟାର ମାନଙ୍କର ଅଭିସନ୍ଧିରେ ପଣ୍ଡ ଧର୍ମୀମାନେ ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ସତେଅବା ଗୁପ୍ତ କରି ରଖିଲେ । ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ଶାସ୍ତ୍ରଭିତରେ ଗୁପ୍ତ କରି ରଖାଗଲା । ଏବଂ ତା'ପରେ ମଣିଷ ଉପରେ ଉପଦ୍ରବ ଚାଲିଲା ।

ଯଦି ସତ୍ୟ କେଉଁଠାରେ ଥାଏ, ତେବେ ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ । ଯଦି ଭଗବାନ କେଉଁଠାରେ ଥାଆନ୍ତି, ତେବେ ସିଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଅଛନ୍ତି; ସମସ୍ତଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ସମ୍ଭାବନାରୂପେ ସିଏ ଅସଲ ଉଦ୍‌ଘାଟନଟି ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି । ଆମର ସାମୂହିକ ଧର୍ମଜୀବନ ଆମକୁ ସେହି ଉଦ୍‌ଘାଟନ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା । ମାତ୍ର, ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଓ ଔପଚାରିକ ଧର୍ମ ବହୁବିଧ ସ୍ୱାର୍ଥପ୍ରମତ୍ତ ଉପାସନା ଏବଂ ପୂଜାବିଧି ଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ହେତୁ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ ଏପରି ପ୍ରସୀମିତ କରି ରଖିଦେଇଛି ଯେ, ମଣିଷ ସତେଅବା ନିଜର ରକ୍ତ ଗୁଡ଼ାକରେ ନିଜର ଉଦୟସମ୍ଭାବନାକୁ ବାନ୍ଧି ଅଟକାଇ ରଖୁଛି । ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କରେ ପ୍ରଧାନତଃ ଅତ୍ୟାକାଙ୍‌କ୍ଷୀମାନଙ୍କର ଗୋଳ ଲାଗିଛି, ଅତ୍ୟାକାଙ୍‌କ୍ଷୀମାନେ ହିଁ ପୃଥିବୀଟାକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅଥବା ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ଶାସନ କରୁଛନ୍ତି । ବିଚରା ଭଗବାନ ମଣିଷକୁ ଆଉ ମୋଟେ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ସିଏ ସତେଅବା ସାହସୀ ଏବଂ ସତକୁ ସତ ଭଗବଦନୁଗତ ମଣିଷମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି ।

୪।୮।୯୬

ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ପ୍ରତୀକଉପାସନା, ଆଉଗୋଟିଏ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ-ରୂପ ସନା । ପ୍ରତୀକର ଉପାସକମାନେ କାଳେ କାଳେ ପ୍ରତୀକଟାକୁ ହିଁ ଉପାସନାର ଯାବତୀୟ ସବୁକିଛି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରତୀକଟିର ମାଧ୍ୟମରେ ସେମାନେ ସତକୁ ସତ ଯାହାର ଉପାସନା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ, ତାହାକୁ ଉତ୍ତୁଆଲ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ସାଧାରଣ ମଣିଷ ଲାଗି ସେହି ପ୍ରତୀକ ଉପାସନା ହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି ଅସାଧାରଣ ଧର୍ମଜନମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଝଲତାର ସହିତ କେତେ ସରବ ଭାବରେ ଘୋଷଣା କରି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ପ୍ରତୀକ-ଉପାସନା ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ହୋଇ ପ୍ରତିମା-ଉପାସନାରେ ପରିଣତ ହୁଏ, ଏବଂ ପ୍ରତିମା-ଉପାସନା ମଣିଷକୁ ଆହୁରି ତଳକୁ ଖସାଇ ନେଇ ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ପ୍ରତିମାତୃଷ୍ଣାରେ ଅବଶେଷ ହୋଇ ରହିଯାଏ । ଯାବତୀୟ ପ୍ରତିମାତୃଷ୍ଣା ଇତିହାସରେ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଅମଣିଷ ହେବାରେ ହିଁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରି ଆସିଛି । ପ୍ରତିମାକୁ ଆଳ କରି ଉତ୍ତେଜିତ ଧାର୍ମିକମାନେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ବାହାରିଛନ୍ତି ଓ ଯାବତୀୟ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ଲାଗି ପୃଥିବୀକୁ ପ୍ରାୟ ଅଯୋଗ୍ୟ କରି ରଖି ଆସିଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଉପାସନା ସେହି ପ୍ରଚଳିତ ଅର୍ଥରେ ଆଦୌ ଏକ ଉପାସନା ନୁହେଁ । ଏହା ହେଉଛି ଏକ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା, ସମ୍ପୃକ୍ତି ଯୋଡ଼ିବା; ଏହି ସବୁକିଛି ସହିତ ଆତ୍ମୀୟତାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ରହିବା । ତାଙ୍କୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାକୁ ହେଲେ ଯେ ସବୁଦିନେ ଏକ ପ୍ରତିମାର ପ୍ରୟୋଜନ ଲାଗି ରହିଥିବ, ସେହି ଭ୍ରମଟିକୁ ପାର ହୋଇଯିବା । ସବାଆଗ ତାଙ୍କୁ ନିଜଭିତରେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରତିମା ପ୍ରତି କୌଣସି allergy ଦେଖାଇବ ନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ସବୁବେଳେ ନାନା ନାବାଳକମାନଙ୍କ ପରି ସିଏ ଆଦୌ କାହାକୁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବା ନିମନ୍ତେ କଦାପି ଏକ ଆଲମ୍ବନ ଖୋଜି ଯିବନାହିଁ । ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ହେଉଛି ଏକ ସ୍ୱୟଂସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତାର ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା, ବାହ୍ୟ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ଅଧ୍ୟାତ୍ମ ପାଖକୁ ଆସିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ବାହ୍ୟ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ସବୁଦିନ ସକାଶେ ମଣିଷକୁ ନାବାଳକ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ପ୍ରତିମାତୃଷ୍ଣା ଓ ପ୍ରତୀକ-ଉପାସନା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ସବୁଦିନ ଲାଗି ନାବାଳକ ହୋଇ ରହିବାପାଇଁ ଏକ ଅବକାଶ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି ।

୫।୮।୯୬

ପ୍ରାୟ ଦଶ ଏଗାରବର୍ଷ ତଳେ ଅଲୁକୋପମ ଜଣେ ତରୁଣ ମୋତେ କେତେ ଆଶ୍ଚାନ୍ୱିତ ହୋଇ ପଚାରିଥିଲେ ଯେ ସିଏ ବାହାରୁ ମଧ୍ୟ ଏଭଳି ଦେଖିବାକୁ

ଗୃହାନ୍ତି, ଯେପରିକ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପ୍ରତିଭାପୂର୍ଣ୍ଣ ମଣିଷ ବୋଲି ଜାଣିପାରିବେ । ତାଙ୍କର ମୁଖମଣ୍ଡଳରୁ ଏପରି ଏକ ଦୀପ୍ତି ସର୍ବଦା ପ୍ରକାଶ ପାଉବ, ଯାହାଫଳରେ କି ତାଙ୍କୁ ଦେଖୁଥିବା ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମନିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି ବୋଲି ଚିହ୍ନିନେଇ ପାରିବେ । ଏକଥା ହାସଲ କରିବାର କିଛି ଉପାୟ ରହିଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ବତାଇ ଦେବାପାଇଁ ତରୁଣବନ୍ଧୁ ମୋତେ ସେଦିନ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ।

ମୁଁ କିଛିପରି ଦିଶିବାକୁ କେବେହେଲେ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ । ମୁଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ଦିଶିବି, ଅଧିକ ସତେଜ ଦିଶିବି, ବିଶେଷ ଠାଣି ଏବଂ, ବିଶେଷ ଦୀପ୍ତିରେ କୁହା ଯାଉଥିବା ମୋ'ର କଥାଗୁଡ଼ିକ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୋତେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଲଗା ବୋଲି ସୂଚିତ କରାଉଥିବ,—ମୁଁ ଏକଥାକୁ ସବୁଦିନେ ଏଡ଼ି ଏଡ଼ି ଆସିଛି । ଚେଷ୍ଟା କରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଏପରି ମିଶିଯିବା, ଯେପରିକି ସେହି ତଥାକଥିତ ବିଶେଷ ଗୁଣଟି ସକାଶେ ସମସ୍ତେ ମୋତେ ଅଲଗା କରି ଚିହ୍ନି ପାରିବେ ଏବଂ ତଦନୁରୂପ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେବେ, ମୁଁ ସେକଥା ମଧ୍ୟ କେବେ କରିନାହିଁ । ଭିତରର ହେବାଟାକୁ ବାହାରର ବିବିଧ ଲକ୍ଷଣ ଏବଂ ମଣ୍ଡନ ଦ୍ୱାରା ଦେଖାଇବା ନିମନ୍ତେ ମଣିଷ ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନେ କେତେ କ'ଣ କରିଛନ୍ତି, କରୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ଏହିସବୁ କରି ଦୂରତାଗୁଡ଼ାକୁ ବଜାୟ ରଖିବାକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଭୟ କରିଛି । କାରଣ, ମୁଁ ବାହାରେ ଯେତିକି ଯେତିକି ଅଲଗା ଦିଶିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବି, ମୋ' ଭିତରର ଶିଶୁଟି ସେ ସମ୍ଭବତଃ ସେତିକି ସେତିକି ବୁଢ଼ା ହୋଇଯିବାର ବିଷାଦ କରିବାରେ ଲାଗିଯିବ, ମୋ' ଭିତରେ ଏହି ଆଶଙ୍କାଟି ସର୍ବଦା ରହି ଆସିଛି । ମୋ'ର ବାଟଚାଲି ମୋ' ଭେକରେ ନୁହେଁ, ମୋ' ଦିଶିବାରେ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ,—ମୋ'ର ବାଟଚାଲି ମୋ' ପ୍ରୀତିରେ,—ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାରେ, ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ଧନ୍ୟ ହେବାରେ ।

୬ । ୮ । ୪୬

ସ୍ଥିରଆଡ଼େ ଅବସ୍ଥା ଭିତରଟାକୁ ଏକାବେଳେକେ ଦୋହଲାଇ ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରକୃତରେ ଯଥେଷ୍ଟ । ବିଶ୍ୱାସ ତୁଟାଇଦେବା ପାଇଁ ଓ ଆଶାଗୁଡ଼ିକୁ ହରାଇ ଦେବାପାଇଁ ମନ କରିବା ମାତ୍ରକେ ବିଶ୍ୱାସ ତୁଟିଯିବାକୁ ଓ ଆଶାଗୁଡ଼ିକ ହଜିଯିବାକୁ ଆଦୌ ବେଶୀ ସମୟ ଲାଗିବନାହିଁ । ତଥାପି ଏଠୁ ମାୟା ତୁଟୁନାହିଁ । ଏଠାରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ରହିବାର ମାୟା ନୁହେଁ, ଏହିଠାରେ ହିଁ ବାଟ ଚାଲିବାର ମାୟା ।

ଦେଶର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଅନଶନ କରି ଜୀବନ ତ୍ୟାଗ କରିବା ଲାଗି ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା ବୋଲି ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ତାଙ୍କର କବିତାରେ

ଲେଖିଛନ୍ତି । ଭାରତ ଦ୍ୱିଖଣ୍ଡିତ ହୋଇ ସ୍ୱାଧୀନ ହେଲା ଏବଂ ତା'ପରେ ସ୍ଥିତି ଯେପରି ଜାଉଳ ଏବଂ ବିମର୍ଷକାରୀ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖି ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଏହି ସଂସାରରେ ଶହେ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚି ରହି ଭଗବାନଙ୍କର ସେବା କରିବାର ବାସନାକୁ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ଏବଂ, ତା'ପରେ, ସତେଅବା ତେଣୁ ବରାବର କରି ଯାଇଥିଲା ପରି ତାଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରାଗଲା ଓ ତଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କର ବାସନା ପୂରଣ ହେଲା । ନିଜ ଭିତରର ନୀରବତା ଆଡ଼କୁ ମୁଁ ଯେତେ-ବେଳେ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରୁଛି, ସେତେବେଳେ ସେଠାରେ କେବଳ ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ ଦେଖି ପାରୁଛି । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ବହୁ କଷ୍ଟ ଦ୍ୱାରା ଅର୍ଜିତ ମୋ'ର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିଶ୍ୱାସ ନୁହେଁ, ଏହା ହେଉଛି ସତେଅବା ନଷ୍ଟତଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥିବା ଏକ ବିଶ୍ୱବିଶ୍ୱାସ । ଯେପରି ବିଶ୍ୱବେଦନା ବୋଲି ଗୋଟିଏ କଥା ରହିଛି, ବିଶ୍ୱବିଶ୍ୱାସ ବୋଲି କଥାଟିଏ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । ବିଶ୍ୱବେଦନା ଏବଂ ବିଶ୍ୱବିଶ୍ୱାସ ଆଦୌ ପରସ୍ପରର ବିପରୀତ ନୁହନ୍ତି । ଏହି ବେଦନାଦ୍ୱାରା ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ହୁଏତ ଅନୁକ୍ଷଣ ପରୀକ୍ଷିତ ହେଉଛି, ଅନୁକ୍ଷଣ ଶୁଦ୍ଧ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ବେଦନା ହିଁ ଅଳପକୁ ଭୂମାରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରାଇବାରେ ସହାୟତା କରୁଛି । ତେଣୁ, ପଳାଇ ଯିବାକୁ ମନ ହେଉନାହିଁ । ଏଇଠି ତାଙ୍କର ଚରଣ ଯୁଗଳକୁ ଦେଖି ପାରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଏଇଠି ବିଶ୍ୱମୟ ମୋ' ହୃଦୟର ସ୍ପନ୍ଦନକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ପଳାଇ ଯିବନାହିଁ, ଡେର ଛଡ଼ାଇବି ନାହିଁ, ଘୃଣା କରିବନାହିଁ, ବୈରାଗୀ ହେବନାହିଁ ।

୭ । ୮ । ୯୦

ପାଜିର ବିବେକ ସବୁବେଳେ clear, ତା'ର ରାସ୍ତାଟା ସବୁବେଳେ ସିଧା । ଆତ୍ମକାମୀର ବିବେକ ମଧ୍ୟ ସବୁବେଳେ clean,—ତା' ରାସ୍ତାବି ସବୁ-ବେଳେ ସିଧା । ଏବଂ, ସେହି ପାଜି ଓ ଆତ୍ମକାମୀ ମାନଙ୍କର ଯଦି ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଆଦର୍ଶବାଦ ରହିଥାଏ, ତେବେ ସେମାନଙ୍କର ପାଜିପଣ ଅଥବା ଆତ୍ମକାମିତା ଯେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଦୂରକୁ ଯାଇପାରେ, ସେମାନେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ତାହାର କଳନା କରି ପାରିବେନାହିଁ । ଏବେ, ବିଚରା ପୃଥିବୀଲାଗି ମଧ୍ୟ ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭୟାବହ ଓ ଦୁଃସହ ହୋଇ ଉଠୁଥିବ ।

ପାଜି ବା ଆତ୍ମକାମୀ କିଛି ବିଶ୍ୱର କଲାବେଳେ ସେହି ବିଶ୍ୱର ଭିତରେ ଆଉ କାହାରିଲାଗି ସ୍ଥାନ ନଥାଏ । ମଣିଷ ଭିତରେ ଅସଲ ବିବେକଟି ଯେତିକି ଯେତିକି ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ମୁକୁଳିତ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ, ସେତିକି ସେତିକି ତାକୁ ଅନ୍ୟମାନେ ବି ଦିଶନ୍ତି, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଜମିରେ ବି ସ୍ଥାନ କରିବାକୁ

ହୁଏ । ତେଣୁ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଅସଲ ନିଷ୍ପତ୍ତି-ଗୁଡ଼ିକ ନିର୍ମମ ଏବଂ ଅନପେକ୍ଷ ଭାବରେ କଦାପି ହୋଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଆତ୍ମକାମୀ ମଣିଷ କେବଳ ନିଜର ବାଟଟିକୁ ଦେଖେ, ନିଜର ଆଦର୍ଶବାଦଟିକୁ ଦେଖେ । ଆତ୍ମକାମୀ ମଣିଷ ହିଁ ପାଜି ହୁଏ । ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନେ ବି ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ମତ ରହିଛି, ରୁଚି ଓ ଅଭିରୁଚିମାନ ରହିଛି,—ଆମେ ଏସବୁ ସତ୍ୟକୁ ଯେତିକି ଯେତିକି ନିଜର ବିବେକ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବାଲାଗି ବାଟ ଛାଡ଼ି-ଦେଉ, ସେତିକି ସେତିକି ଆମର **exclusiveness** ଗୁଡ଼ିକ କମିବାରେ ଲାଗନ୍ତି । ଆମ ଭିତରେ ଆଗରୁ ଉପଦ୍ରବ କରି ଆସୁଥିବା ପାଜିଟାର ପରାକ୍ରମ ଭାଙ୍ଗି ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଥାଏ । ଭଗବାନ୍ ଦୃଶ୍ୟମାନ୍ ହେବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଏବଂ, ଭଗବାନ ଦୃଶ୍ୟମାନ୍ ହେଲେ ଅନ୍ୟମାନେ ବି ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ବିବେକ ମୋ' ବିବେକକୁ ମାର୍ଜିତ କରି ଶିଖାଏ, ଏବଂ ମୋ' ଆତ୍ମକାମିତାର ଆଣ୍ଠୁ ଭାଙ୍ଗିଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ତା'ପରେ ନିଜର ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିଷ୍ପତ୍ତି ବେଳେ ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋ'ସହିତ ରହିଥାନ୍ତି, ମୋତେ ପାଜି ନହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।

୮ । ୮ । ୯୨

ସବାଆଗ ନିଜର ଏହି ଘରଟି ଭଲ ଲାଗିବ । ଆପଣାର ସ୍ୱପ୍ନସବୁ ଭଲ ଲାଗିବେ । ଯୋଉ ବାସନାର ଡେଣାରେ ମୁଁ ନିଜକୁ ଚଢେଇମାଆ ତା'ର ଶାବକମାନଙ୍କୁ ଆଦର ଦେଇ ଘୋଡାଇ ରଖିବା ପରି ଆଶ୍ରା ଦେଇ ଆଦର ଦେଇ ରଖିଥିବି, ସେହି ବାସନାଗୁଡ଼ିକ ଭଲ ଲାଗିବ । ନିଜଭିତରେ ରହିଥିବା ଆଲୋକର ଉପସ୍ଥିତି ଭଲ ଲାଗିବ, ନିଜ ଭିତରର ଆସ୍ଥାନଟିର ଉତ୍ତରାଧିକାରକୁ ନେଇ ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରି ହେଉଥିବ । ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ବଗିଚା ଭିତରେ କେତେ ନା କେତେ ଫୁଲ ଫୁଟିଥିବା ପରି ଦିଶି ଯାଉଥିବ । ଆପଣାର ଗନ୍ଧରେ ଆପେ ମୋହିତ ହୋଇ ପଡୁଥିବାର ଅନୁଭବ ହେବ । ସେହି ଗନ୍ଧ ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀ ଭିତରକୁ ବିସ୍ତୃତ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ପରି ମନେହେବ,—ଏବଂ, ତା'ପରେ ପୃଥିବୀର ସବୁକିଛି ଭଲ ଲାଗିବ । ସମସ୍ତଙ୍କର ମୁହଁ ନିଜ ହୃଦ୍‌ବିସ୍ତାରର ଜଳାଶୟଟି ଉପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହେବ । ଏହି ସବୁକିଛି ମୋ'ର ବୋଲି ଅନୁଭବ ହେବ ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ତାଙ୍କର ବୋଲି ଅନୁଭବ ହେଉଥିବ ।

ନିଜ ଘରଟିକୁ ଭଲ ପାଇବାକୁ ଯାଇ ଅନେକ ମଣିଷ ନିଜ ଭିତରେ ଏପରି ଦସ୍ୟୁମାସ୍ତ ଭାବରେ କଳାହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି କାହିଁକି ? କଳା ହୋଇ

ରହିବାର ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ହେଲେ ହିଁ ନିଜ ବିଷୟରେ ଏକ ଅଲ୍ପତାବୋଧ ନିଜକୁ ଘାରି ରଖିଥାଏ । ମଣିଷ ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ କୃପଣ ହୁଏ । ତା'ର ପ୍ରେମ କୃପଣ ହୁଏ, ତା'ର concern ଗୁଡ଼ିକ କୃପଣ ହୁଅନ୍ତି, କୃପଣତା ଓ ତଜ୍ଜନିତ ଭୟ ହିଁ ସତେଯେପରି ତା'ର ultimate concern ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଗାର ଡେଇଁବା କାଠିକର ପାଠ ହୋଇପଡ଼େ । କୃପଣ ମଣିଷ ଧର୍ମର ଗାର ଡେଇଁ ପାରେନାହିଁ, ଆପଣାର ତଥାକଥିତ ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକର ଗାରକୁ ଡେଇଁ ପାରେ-ନାହିଁ । ଆପଣା ମୋହଗୁଡ଼ିକର ଗାରକୁ ଡେଇଁ ପାରେନାହିଁ । ଏହି ନଡେଇଁ ପାରିବାଟାକୁ ସତେଅବା ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ଓ ଦୁର୍ଗତିରେ ପଡ଼ି ସିଏ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କହେ ଏବଂ ଅଠାଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଲାଖି ରହିଥାଏ । ସବାଆଗ ନିଜର ଘରଟି ଭଲ ଲାଗିଲେ, ନିଜକୁ ନେଇ ଯଥାର୍ଥ ସ୍ୱୀକୃତି ଏବଂ ଯଥାର୍ଥ ସାକ୍ଷାତ୍କାରଟି ରହିଥିଲେ, ଆପଣାକୁ ଅନନ୍ତ ବିଧିରେ ଏବଂ ଅନନ୍ତ ଗତିରେ ସଂପ୍ରସାରିତ କରି-ଦେବା ଭାରି ସହଜ ହୋଇଯାଏ । ତା'ପରେ ସମସ୍ତ ଜୀବନ ଏକ ଅଧ୍ୟାତ୍ମରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ଏଠୁ ସେଠାଯାଏ ଖିଅ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ବନ୍ଧୁ ଘର-ଭିତରେ ସତତ ବିରାଜିତ ରହିଥାନ୍ତି, ଘରଟି ସମସ୍ତ ସଂସାର ଭିତରକୁ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

୯ । ୮ । ୯୨

୧୯୪୨ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ନଅତାରିଖ ଦିନ କେବଳ ଇଂରେଜ ଶାସନକୁ ଭାରତବର୍ଷ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ କୁହାଯାଇନଥିଲା । ଇଂରେଜ ମଣିଷମାନଙ୍କ ସହିତ ଭାରତବାସୀଙ୍କର କୌଣସି ଝଗଡ଼ା ନଥିଲା । ଝଗଡ଼ା ଥିଲା ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଦେଶ ଉପରେ ମାଲିକାନା ଜାରି କରି ରଖିବା ବିରୁଦ୍ଧରେ । ତେଣୁ, ଅସଲ କଳହ ଥିଲା ଶୋଷଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ, ମଣିଷର ମଣିଷ ଉପରେ ହେଉଥିବା ଅବଜ୍ଞା ବିରୁଦ୍ଧରେ, ବିଳାସୀମାନଙ୍କର ଉଦାସୀନତା ବିରୁଦ୍ଧରେ । ସେଥିଲାଗି, ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତାର ହସ୍ତାନ୍ତର ପରେ ମଧ୍ୟ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଆମକୁ ସତର୍କ କରିଦେଇ କହିଥିଲେ ଯେ, ଆମେ ଆହୁରି ଏକ ବୃହତ୍ତର ବିପ୍ଳବ ଲାଗି ଏଥର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା, କାରଣ ଅସଲ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସାମାଜିକ ବିପ୍ଳବଦ୍ୱାରା ହିଁ ସମ୍ଭବ ହେବ । ଭୋଗୀ-ମାନେ, କ୍ଳାନ୍ତମାନେ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କର ବୋଲ ମାନିଲେନାହିଁ, ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ସିଂହାସନରେ ବସିବାକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ଦେଶକୁ ଭୋଗ କରି ଆସିଥିବା ବର୍ଗଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରତୀକମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସିଂହାସନ ଉପରୁ ଅଗଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବର ପଚାଶବର୍ଷ ପୂର୍ତ୍ତିର ପାଳନ କରିବାକୁ ଆଡ଼ମ୍ବର ସହକାରେ ବହୁ ଯୋଜନା କରିଛନ୍ତି । ସିଏମାନେ ଆମକୁ ଆମ ନିଜ ଦେଶ ଓ ନିଜ ଭାଗ୍ୟ ବିଷୟରେ ପ୍ରେରଣା ଦେବେ ବୋଲି ବକ୍ତୃତା ଢଆଳି କରାଇ

ପଢ଼ିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ଯୋଉମାନେ ଅପରାଧୀ ହୋଇ ଜେଲ୍ ଭିତରେ ଥାଆନ୍ତେ, ସେମାନେ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିଷୟରେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେବାକୁ ବାହାରିଛନ୍ତି । ଅସଲ ବିପ୍ଳବ ସବୁକୁ ସବୁ ଏହିମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ହୋଇଥାଆନ୍ତା । ସେଥିଲାଗି ଯଦି କାହାର ନେତୃତ୍ୱ ଦେବାର ବଳ ଅଛି, ତେବେ ଆଜିର ଏହି ସ୍ମରଣୀୟ ଅବସରଟିରେ ସେଇ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରୁ । ସଭାରେ ନୁହେଁ, ସିଏ ନିଜ ପାଖରେ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରୁ । ଯାବତୀୟ ଆତ୍ମକାମିତା ଓ ତଜ୍ଜନିତ ଉଦାସୀନତା ଯେପରି ଭାରତ ଗୁଡ଼ାକ ଗ୍ରାସିଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ, ସେଥିଲାଗି ସଂଗ୍ରାମ କରିବାକୁ ସେ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରୁ । କେବଳ ତଥାକଥିତ ରାଜନୀତିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୁହେଁ, ସାମୂହିକ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇ ରଖିବାକୁ ସିଏ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରୁ ।

୧୦ । ୮ । ୯୬

ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରାୟ ଆପଣାର ସ୍ୱଭାବଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରଧାନତଃ allergic ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି କିପରି ତଥାପି allergic ନହୋଇ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖଟିକୁ ବୁଝିବାକୁ ହେବ, ସେଥିଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ଅନେକ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରାୟ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ପରି ନିଜକୁ ସହାନୁଭୂତିସମ୍ପନ୍ନ କରି ରଖିନଥିଲେ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ ।

ଘୃଣା କରିବାର ଲୋକମାନେ ଘୃଣା କରିବାର ସହସ୍ର କାରଣ ସର୍ବଦା ଦେଖାଇ ଥାଆନ୍ତି । କାରଣ ତାହା ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥାଏ ଓ ସଂସାରରେ ଆଦୌ ନଥାଏ, ସେମାନେ ସେହି କଥାଟିକୁ ଶୁଣିବାକୁ ମଧ୍ୟ ବିରକ୍ତି ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ ହୋଇ ଜୀବନବଞ୍ଚିବାକୁ ସମର୍ଥ ନହେବା, ତାହାହିଁ allergy,—ଶ୍ରଦ୍ଧାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଦୁଆର ଫିଟେ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀ ଆଡ଼କୁ ସତେଅବା ସହସ୍ର ଦ୍ୱାର ଖୋଲିଯାଏ । ଏବଂ, ଦୁଆର ଖୋଲିଯାଇ ପାରିଲେ ତଥା ଖୋଲି ଯାଉଥିବା ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରିଲେ allergy ନାମକ ସେହି ବିଚିତ୍ର ଅବସ୍ଥାଟିକୁ ଲାଭ କରିବାର ଦୁର୍ଗତିରୁ ପରିତ୍ରାଣ ମିଳିଥାଏ । ଆମେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂସ୍କାର ଭିତରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଥାଉ, ସମ୍ଭବତଃ ତାହାହିଁ ସଂସାର ଭିତରେ ଆମକୁ allergic ହେବାଲାଗି ଉତ୍ତେଜନା ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ । ଯାହା ମୋ'ଠା ସହିତ ମେଳ ଖାଉନାହିଁ, ତାହା ଖରାପ, ମୋ'ର ଅଭ୍ୟାସ ଓ ଆଗ୍ରହଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଯାହା ଖାପ ଖାଉନାହିଁ, ତାହା ନିନ୍ଦନୀୟ; ଭଗବାନଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ଏପରି ଏକ ଦୁର୍ଘଟଣାରୁ ହିଁ ଯାବତୀୟ allergyର ଅଘଟମାରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ତୁମେ ଏହି allergyକୁ ପୃଥିବୀରୁ ଦୂର

କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛ ? ତେବେ, allergy ରହିଥିବା ମଣିଷଟି ପ୍ରତି ମଧ୍ଯ ତୁମେ କଦାପି allergic ହେବନାହିଁ । ତୁମେ ଯେଉଁ ବ୍ୟାଧିର ଅପନୋଦନ କରି ବାହାରିଛ, ତୁମେ ନିଜେ ସେହି ବ୍ୟାଧିର କବଳରେ ମୋଟେ ପଡିବନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, allergic ମଣିଷ ପାଖରେ ମଧ୍ଯ ତୁମେ ହାଲୁକା ହୋଇ ପାରିବ, ନିଜ ଭିତରେ ଆଦୌ କୌଣସି inhibition ଦ୍ୱାରା ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହି ନଥିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ଶ୍ରଦ୍ଧାଦ୍ୱାରା ନିଜକୁ ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପାରୁଥିବ,—ତୁମେ ତେବେଯାଇ allergy ନାମକ ଦୁର୍ଗର ଦ୍ୱାରକୁ ଭଙ୍ଗି ଦେଇ ପାରିବ ।

୧୧ । ୮ । ୯୨

ଯେଉଁଦିନ ନିଜପାଖରେ ନିଜକୁ ଦୁର୍ବହପ୍ରାୟ ମନେ ହେବ, ସମ୍ଭବତଃ ସଂସାରଟା ମଧ୍ଯ ସେହିଦିନ ଭାରି ଲାଗିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ ।

ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇଦେବା ସମୟରେ ସବୁଜ କ୍ଷେତ ଦେଖାଯାଏ; ଏବଂ, ସେହି ସବୁଜ ରଙ୍ଗ ହିଁ ମୋ' ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ସ୍ୱପ୍ନର ପତାକ ହୋଇ ମୋତେ ସବୁବେଳେ ଆଚ୍ଛାଦନ କରି ରଖିଥାଏ । ନିଜକୁ ନିଜପାଖରେ ଆଦୌ ଖଣ୍ଡିଆ ବୋଲି ମନେ ହୁଏନାହିଁ, ନିଜ ଭିତରର ନିଜ ଅବସ୍ଥାନ ପାଖରେ ମୋ' ନିଜ ଭିତରର ଗୁଣ୍ଠିତ ଗ୍ରନ୍ଥି ଗ୍ରନ୍ଥି ହୋଇ ଲୁଚିବାର କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ହିଁ ନଥାଏ । ତେଣୁ, ଏହି ସଂସାରର ମଧ୍ଯ ଧାନ୍ଦୁର ଘରପରି ଲାଗୁଥାଏ । ଠିକ୍ କୌଣସି ଉଦ୍ୟାନରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଥିଲା ପରି ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଖୁବ୍ ପାଖକୁ ଯାଇହୁଏ, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିହୁଏ । ଯେଉଁ ବିଶେଷ କାଟର ମନୁଷ୍ୟମାନେ କଥାକଥାରେ alienationର କଥା କହନ୍ତି ଏବଂ ସଂସାର ନାମରେ *ହାତଗଣତି ଅଭିଯୋଗ ବାଢିଦେଇ ଫୁଲେଇ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ* ବସିଥିବା ସମୟରେ ସେମାନଙ୍କର ଭିତରକୁ ମଧ୍ଯ ଅନାଇ ଦେଖିବାଲାଗି ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଜୀବନଟାଯାକ ଏହିପରି ଏକ invitational approach ହିଁ ମୋ'ର ସର୍ବପ୍ରଧାନ approach ହୋଇ ରହିଆସିଛି । ଯେଉଁମାନେ ନିଜକୁ କେତେଟା ମାଠଦ୍ୱାରା ବାନ୍ଧି ଦେଇ ଧୋବଲୁଗା ପିନ୍ଧି ପୃଥିବୀ ଭିତରକୁ ବାହାରି ଥାଆନ୍ତି, ସେମାନେ କେବେହେଲେ କାହାରିକୁ ନିଜ ପାଖକୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଆଣି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ନିଜଭିତରେ ରହିଥିବା ବନ୍ଧୁଟିକୁ ମଧ୍ଯ ସେମାନେ ନିଜଭିତରେ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରିଆଣି ପିଢ଼ା ଉପରେ ବସାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ମୋ' ଭିତରେ ମୋତେ ଯେପରି ପ୍ରତ୍ୟହ ହିଁ ଜନ୍ମଦିନର ଉତ୍ସବ ଲାଗି ରହିଥାଏ,—ସବୁଦିନେ ପୀଢ଼ା ପଡୁଥାଏ, ସବୁଦିନେ ଚନ୍ଦନପାଟି ଲଗାଇ ଦିଆ ହେଉଥାଏ ଓ ସବୁଦିନେ ବନ୍ଦାପନା କରା ହେଉଥାଏ । ସେଥିଲାଗି ପୃଥିବୀ ମଧ୍ଯ ସବୁଦିନେ

ମୋ' ସାଙ୍ଗରେ ଥାଏ । ଏଠି କେବେହେଲେ ଲୁଚି ରହିବାକୁ ମନ ହୁଏନାହିଁ କିମ୍ବା ପୃଥିବୀରୂପକ ଏହି ଘରୁ କ'ଣସବୁ ଝାମ୍ପି ନେଇ ଏକୁଟିଆ ଭୋଗ କରିବାର ମତଲବରେ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ମଧ୍ୟ ହୁଏନାହିଁ । ଭିତରର ଘରଟି ବାହାରକୁ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଘରପରି ଚହ୍ଲି ନେଉଥାଏ ।

୧୨ । ୮ । ୯୬

ଯେଉଁମାନେ ବିଶ୍ୱବିବର୍ତ୍ତନ ସହିତ ସହଯୋଗ କରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଧନ ବଞ୍ଚିବେ କି ନାହିଁ, ସେକଥା କେହି କହି ପାରିବେନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ଏକଥାରେ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ଯେ, ସେମାନେ ନିଜର ଜୀବନଟିକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତର ଭାବରେ ଅବଶ୍ୟ ବଞ୍ଚିବେ । କୌଣସି ଆତ୍ମ-କାମନା ସେମାନଙ୍କୁ ପଥଚ୍ୟୁତ କରିନେଇ ପାରିବନାହିଁ । ସେମାନେ କମ ଭୟାକ୍ରାନ୍ତ ହେବେ, କମ ଈର୍ଷାପରାୟଣ ହେବେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ପାହାଚଟିକୁ ସେମାନେ ନିଜ-ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବେ ଏବଂ ତା'ପରେ ଆହୁରି ଅନେକ ପାହାଚ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି ବୋଲି ନିଜର ଚେତନା ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବେ ।

ବିବର୍ତ୍ତନରେ ସହଯୋଗ କରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ଏକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତର ସାହସିକ ନିର୍ଭର ସହିତ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା । ଅର୍ଥାତ୍‌, ଯଥାବଶ୍ୟକ ପରିବର୍ତ୍ତନଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ନିଜ ଭିତରେ ସମ୍ମତି ଦେଇ, ନିଜ ଜୀବନକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ନିମନ୍ତେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅନୁକୂଳ କରି ରଖିବା ଏବଂ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଓ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସାର୍ଥକ ଭାବରେ ସେହି ପରିବର୍ତ୍ତନର କାମରେ ଲାଗିବା । ଆପଣାଠାରୁ ବୃହତ୍ତର କୌଣସି ଲକ୍ଷ୍ୟର ସାଧନ ଲାଗି ନିଜର ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚୁଥିବା ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ଯୋଗ୍ୟତର କରି ଗଢୁଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କଦାପି ସ୍ୱାର୍ଥପର ହେବନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ଖୋଳଟି ଭିତରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସ୍ଥୂଳ ହୋଇ ରହିବାକୁ କଦାପି ଇଚ୍ଛା କରିବନାହିଁ । ଏହି ସଂସାର ତାକୁ ସର୍ବଦା ଭଲ ଲାଗିବ । ନିଜେ କାମରେ ଲାଗି ପାରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରକୃତରେ ଯେତିକି ଭଲ ଲାଗେ, ସେତିକି ଭଲ ଲାଗିବ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ନାନା କାରଣରୁ ମଣିଷମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି ଏବଂ ତେଣୁ ସହଯୋଗୀ ତଥା ସମର୍ପିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ଏବେ ଅଧିକ ତୀବ୍ର ଭାବରେ ଅନୁଭୂତ ହେଉଛି । ଆଗାମୀ ଅବତାରଟି ହୁଏତ ସେହିଭଳି ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମାଧ୍ୟମରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ସଜ ହେଉଛି ।

୧୩ । ୮ । ୯୬

ଯେତେବେଳେ ଜଣେ ମଣିଷ ଭିତର ବା ବାହାରର କୌଣସି ବିସାଦରେ ପଡ଼ି ଅଟକି ଯିବାକୁ ସ୍ଥିର କରେ, ସେତେବେଳେ ତା'ର ସାବତୀୟ

ଭଣ୍ଡାମି ଆରମ୍ଭ ହୁଏ; ନିଜ ସହିତ ଭଣ୍ଡାମି ଏବଂ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀ ସହିତ ମଧ୍ୟ ଭଣ୍ଡାମି । ଜଣେ ହିନ୍ଦୁ, ଜଣେ ମୁସଲମାନ ଏବଂ ଏପରିକି ଜଣେ ନାସ୍ତିକ ବି ଯେତେବେଳେ ଅଧବାଟରେ ଅଟକିଯାଏ, ଓ ତା' ନିଜର ଆଶ୍ରିତ ଧର୍ମଟିକୁ ବା ମତଟିକୁ ଏକମାତ୍ର ପଥ ବା ସତ୍ୟ ବୋଲି କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ, ସେତିକିବେଳେ ଭଣ୍ଡାମି ଆରମ୍ଭ ହୁଏ, ତା' ସରୋବରଟିର ଜଳ ପଚିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ ।

ତେଣୁ, କୋଉ ବାଟଟା ଠିକ୍ ଓ କୋଉ ବାଟଟା ଭୁଲ, ତଥାକଥିତ ନାସ୍ତିକ ହେବା ଠିକ୍ ଅଥବା ତଥାକଥିତ ଈଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱାସୀ ହେବା ଠିକ୍, ଏଇଟା ଆଦୌ ଅସଲ ପ୍ରଶ୍ନ ନୁହେଁ । ଅସଲ ପ୍ରଶ୍ନ ହେଉଛି, ମୁଁ ବାଟ ଚାଲୁଛି ନା ବାଟରେ କୌଣସି ଅପସଂସ୍କାର ଅଥବା ଅପସଂକୋଚର ଫାନ୍ଦରେ ପଡ଼ି ଅଟକି ଯାଇଛି । ଅଟକିଯିବା ମାତ୍ରକେ ହିଁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖା ହେଉଛି, ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ମନ୍ଦିର ଗଢ଼ାହୋଇଛି ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ମଣିଷମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଅସଲ ଆସ୍ଥାନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଦିଆଯାଉଛି । ଏବଂ, ସେଇଠାରୁ ଯାବତୀୟ ଗୋଳ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । ଠାକୁରମାନଙ୍କର ଦ୍ୱାହି ଦେଇ ଅସଲ ଉପଲବ୍ଧିଗୁଡ଼ିକୁ ଆଘାତ କରାଯାଇଛି । ମିଛ ଗୁରୁମାନେ, ଭଣ୍ଡଗୁରୁମାନେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଆରମ୍ଭ କରି ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ତାହାରି ଭିତରେ ଅଟକାଇ ରଖିବାର ବିବିଧ ଆୟୋଜନ କରିଛନ୍ତି । ଦିଗ୍ବିଜୟ କରିବା ନାଆଁରେ ପୃଥିବୀରେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଗୋଳ ଲଗାଇ ରଖିଥିବା polenics ଗୁଡ଼ାକର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ଏବଂ ଭିତରୁ ଆଉ ଅନ୍ତର୍ଯାମୀ ବିକା ହୋଇ ଅନାଇଛନ୍ତି । ଏହି ଯାବତୀୟ ଭଣ୍ଡାମିକୁ ରୋକିବାକୁ ହେଲେ ନିଜ ବାଟଟିକୁ ହିଁ ଚାଲିବାକୁ ହେବ । ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷକୁ ନିଜର ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାକୁ ହେବ । ବନ୍ଧୁ-ଘରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣା ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ଆନ୍ତରିକତାକୁ ନିଜ ଭିତରୁ ବିକଶିତ କରି ଆଣିବାକୁ ହେବ । ତେବେ ଯାଇ ଅନ୍ଧାର ଯିବ, ସହୃଦୟତାର ଉଦୟ ହେବ, ଭଗବାନ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇ ଦେଖାଯିବେ ।

୧୪ । ୮ । ୯୬

ନିଜର ଜନ୍ମ ଅଉ କାହାରି ଜନ୍ମଦିନକୁ ସ୍ମରଣ କରିବାର ଅର୍ଥ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାଧ୍ୟମରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଜୀବନ ଯେ ଅଗ୍ରସର ଏବଂ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୋଇଯିବାରେ ଲାଗିଛି, ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ହିଁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜ୍ଞାପନ କରିବା । ମୋ' ନିଜଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ସତ୍ୟ ଆପଣାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାରେ ଲାଗିଛି, ତାହା ହେଉଛି ମୋ' ଜୀବନରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଗୌରବର କଥା ଏବଂ ଜନ୍ମଦିନ

ଭଳି ଗୋଟିଏ ଅବସରରେ ସେହି ଗୌରବଟିକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ସ୍ମରଣ କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ସ୍ମରଣରୁ ଆନନ୍ଦ ଆସେ । ଆହୁରି ଅଧିକ ସାର୍ଥକ ଭାବରେ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହ ଆସେ ଏବଂ ସେହି ଉତ୍ସାହ କ୍ରମେ ସମର୍ପଣକୁ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଯାଏ । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ଗୋଟିଏ ଦେଶର ଜନ୍ମ-ଦିନକୁ ଆମେ ସେହିପରି ଭାବରେ ସମର୍ପଣ ତଥା ସଂକଳ୍ପର ଏକ ଦିନରୂପେ ଅନୁଭବ କରିପାରିବା ।

ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଆଉଜଣଙ୍କର ଜନ୍ମଦିନ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ କମ୍ ପ୍ରେରଣା ଦିଏ-ନାହିଁ । ପ୍ରିୟତର ଜଣେ ସାଥୀଙ୍କୁ ଦେଖି ନିଜର ପ୍ରୀତି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ନିଜର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି-ବଦ୍ଧତା ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇଆସେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଯେ ନିଜନିଜର ନିଯୁକ୍ତି ଅନୁସାରେ ଏଠି ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଛୁ, ସେହି ଭାବନା ପ୍ରକୃତରେ ଏକ elevation ଆଣି ଦେଇଯାଏ । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଜନ୍ମପ୍ରେରଣା ମଧ୍ୟଦେଇ ପୃଥିବୀ ଯେ ନବ ନବ ଜନ୍ମ ଲାଭ କରି ଆଗକୁ ଚାଲୁଛି, ପୁରୁଣାଗୁଡ଼ିକ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପିତ କରିଦେଇ ନୂତନର ଆବିର୍ଭାବରେ ଯେ ନିମିତ୍ତରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି, ସେହିକଥାଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ଏବଂ ଯାହା ଏହିପରି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ, ଯାହା ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିର ସୂତ୍ରରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିଲା ପରି ଲାଗେ, ମୁଁ ତାହାକୁ ହିଁ ସତ୍ୟ ବୋଲି କହିବି । ସତ୍ୟ ଅନୁଭୂତିପ୍ରସୂତ । ଅନୁଭୂତି ସତତ ବାଟ ଚାଲୁଥିବାରୁ ପ୍ରସୂତ । ବାହ୍ୟରେ କୌଣସି କୋଉଠି ସତ୍ୟ ବୋଲି ଗୁମ୍ଫା ଭିତରେ ଅଥବା ପର୍ବତଗଳେ କିଛି ରହିଛି ଏବଂ ତାହାକୁ ସେଠାରୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ଆଣିବାକୁ ହେବ ଓ ସେହି ଧନରେ ତୁମେ ଧନୀ ହୋଇ ପାରିବ, ମୁଁ ଏହି କଥାଟିକୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋଟେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିଲି-ନାହିଁ । ମାତ୍ର, ସତ୍ୟ ମୋ'ର ଭିତରେ ରହିଛି, ମୋ' ଭିତରୁ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରକୁ ଲାଗି ରହି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ସୂତ୍ରରେ ଯେ ତାହା ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଛି, ବିଭିନ୍ନ ସୋପାନରେ ଓ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥଳରେ ମୁଁ ଯେପରି ତାହାର ପରିଚୟ ହିଁ ଲାଭ କରି ଚାଲିଛି । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିବାର ଘଟଣାଟି ତାହାରି ହେତୁ ଏତେ ମହିମାମୟ ହୋଇ ରହିଛି ।

୧୫।୮।୭୨

ଏହି ସବୁକିଛିର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଥିଲା । ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା, ଦେଶରେ ସମ୍ପତ୍ତି ବଢ଼ିବା ଦରକାର ଥିଲା, ସାମଗ୍ରୀମାନ ସହସ୍ର-ଗୁଣ ହେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଥିଲା । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା, ଜୀବନ ଧନାଢ୍ୟ ହେବ; meaningful ହେବ,—ଏହିସବୁ ବାହ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନତା ସହିତ ଅନ୍ତର୍ଗତ

ସମ୍ପନ୍ନତା ବୋଲି ଆଉଗୋଟିଏ ଇପ୍ସିତ ଯେ ଅଛି, ସେହି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଓ ସେହି ପ୍ରୟାସ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମୂର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଉଠିବ ।

ମଣିଷ ଖାଇବ, ଭଲ ଘରେ ରହିବ, ତା'ଜୀବନର ଆବଶ୍ୟକ ଜିନିଷପତ୍ର-ଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ତାକୁ ଆଉ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ;—କାରଣ, ତେବେଯାଇ ସେ ଅସଲ ଧନଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଜି ପାରିବ, ଅସଲ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିପାରିବ, ନିଜର ବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ସେ ସୃଜନଶୀଳ କରିପାରିବ । ସାହିତ୍ୟ ହେବ, ସଙ୍ଗୀତ ହେବ, ସଂସ୍କୃତିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମୃଦ୍ଧି ଆସିବ । ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିଭାଷା ଦେଇ କହିଲେ, ତା'ର ଭିତରର ଆକୁଳତା ଏବଂ ଅନୁରାଗ ଗୁଡ଼ିକ ତା'ର ଜନ୍ମଗତ ଶକ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ପରିଚାଳିତ କରିବ । ତା' ଜୀବନକୁ ଘୃଣା କମିଯିବ; କାରଣ ତା' ହୀନମନ୍ୟତା ଲାଗି ଆଉ ସେପରି କୌଣସି ଅବକାଶ ହିଁ ନଥିବ । ପଇସା ଥିବ, ମାତ୍ର ପଇସା ତା'ର ବିବେକଗୁଡ଼ିକୁ ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ବାନ୍ଧି ରଖିନଥିବ । ଅସଲ ସ୍ୱାଧୀନତା, ଅସଲ ରାଜନୀତି, ଅସଲ ସାମାଜିକତା ତାହାକୁ ହିଁ କୁହାଯିବ । ମାତ୍ର, ଭାରତବର୍ଷରେ କେଉଁ ଦୈତ୍ୟକୁ ଜୀବନାସନର ଅଧିଷ୍ଠାତା କରି ଆଣି ବସାଇ ଦିଆଗଲା ଯେ, ମଣିଷ ଧନ କମାଇ ଆହୁରି ଅଧିକ ଧନକୁ ଆଶା କଲା, ନିଜ ପାଖରେ ଆବଶ୍ୟକତାରୁ ଦଶଗୁଣ ଅଧିକ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଅପରକୁ ଈର୍ଷା କଲା, ଅନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କୁ ବିନା କାରଣରେ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିବାରେ ସତେଅବା ଏକ ବିଶେଷ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କଲା । ରାଜନୀତି ନିପଟ କ୍ଷମତାଲୋଭରେ ପରିଣତ ହେଲା, ଅତ୍ୟନ୍ତ କୁତ୍ସିତ ଓ ଅତିଦର୍ପିତ ଭାବରେ ଆତ୍ମକାମୀ ହେଲା । ସାହିତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ଓ ସଂସ୍କୃତି ସବୁକିଛି ଏକ ଅପଧର୍ମର ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଭିତରେ ପଡ଼ି କ୍ଷମତାକୁ, ପଇସାକୁ ତୋଷାମଦ କଲା,—ମଙ୍ଗରାଜ-ମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଦୁସୁଲି ହୋଇ ବସିବାକୁ ମହାଭାଗ୍ୟ ମଣିଲା । ତଥାପି ଯେ ଏଠି ବିକଳ୍ପମାନେ ରହିଛନ୍ତି, ତାହାହିଁ ଦୁଆରଟିକୁ ଏକ ଅନ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରି ରଖିଛି ।

୨୭।୮।୯୬

ଏଇ ମୋ' ଦେଶ ବୋଲି କହିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ମୁଁ ଏ ଦେଶପାଇଁ ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ଦେଶର ମଣିଷମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ହେବି । ଏହି ଦେଶର ମଣିଷ-ମାନଙ୍କୁ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ସକଳ ପ୍ରକାରେ ଧୋକା ଦେଇ, ବଞ୍ଚିତ କରି ଏବଂ ନାନାବିଧ ଶୋଷଣ ଓ ଅସହାୟତା ମଧ୍ୟରେ ରହିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରି ମୁଁ ଏହି ଦେଶକୁ କଦାପି ମୋ'ର ବୋଲି କହିବିନାହିଁ । ଏହି ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରକାରର ମଣିଷମାନେ ଏବେ କ୍ରମେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଅତିବେଶୀ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଛି । ଆମ ଦେଶରେ

ପ୍ରଚଳିତ ଶିକ୍ଷାବ୍ୟବସ୍ଥା ମଧ୍ୟ ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଲୋକଙ୍କର ସଂଖ୍ୟାକୁ ଅଧିକ ଓ ଆହୁରି ଅଧିକ କରିବାରେ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବାରେ ଲାଗିଛି ।

ଆମ ଦେଶରେ ଯେଉଁମାନେ କ୍ଷମତାରେ ରହିଛନ୍ତି, ରାଜନୀତି ସମେତ ଯାବତୀୟ ପ୍ରକାରର କ୍ଷମତାସ୍ଥାନରେ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଅଧିକାଂଶତଃ ଦେଶ ପାଇଁ ଆପଣାକୁ ଯୋଗ୍ୟ ଓ ଦାୟବଦ୍ଧ କରି ଗଢୁନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ କେବଳ ନିଜେ ବଡ଼ ଏବଂ ସଫଳ ହେବାର ଫନ୍ଦି ଭିତରେ କେତେ ନିର୍ଲଜ ଓ ଝହଝହ ହୋଇ ଖାଲି କଥା କହିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏ ଦେଶ ମୋ'ର ସତ, ମାତ୍ର ମୋ'ର ଭୋଗ କରିବାପାଇଁ ନୁହେଁ, ତାହା ହେଉଛି ମୋ'ର ବିଦ୍ୟା, ମୋ'ର ଶକ୍ତି ଏବଂ ମୋ'ର ମେଧା ଲାଗି ଏକ ବୃହତ୍ତର ଭୂମି ଯୋଗାଇ ଦେବାପାଇଁ । ମୁଁ ସେହିସବୁ ଭୂମି ଉପରେ ନିଜ ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକର ଡାଳରେ ଫୁଲ ଫୁଟାଇବି, ଫଳ ଫଳାଇବି ଏବଂ ସେହି ଯାବତୀୟ ଅର୍ଜନକୁ ଏ ଦେଶର ମଣିଷମାନଙ୍କ ଲାଗି କାମରେ ଲଗାଇବି । ଭାରତରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିଥିବା ସମୟରେ ଭାରତର ନେତାମାନେ ଭାରତର ନିୟତି ପାଖରେ ସେହି ଶପଥଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ସେହି calling ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ବି କରୁଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଶ୍ୱାସଟିରେ ବାଡ଼ି ପଡ଼ିଛି । ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସ ମରି ମରି ଯାଉଛି ଓ ତେଣେ ଦକ୍ଷିରମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସାମଗ୍ରୀ ଠୁଳ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର କଳ୍ପିତ ଇହସ୍ୱର୍ଗରେ ସଢେଇବା ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ାକ ଓ ଭୋଗଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ସଢେଇବା ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସ୍ୱୀକୃତି ବୋଲି ଘୋଷିତ ହୋଇଛି । ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର 'ସତରେ ଦେଶ ବୋଲି କିଛି ଅଛି କି ? ଦେଶ କହିଲେ ଯାହାକୁ ସବାଆଗ ସବୁ ମଣିଷ ବୁଝୁନାହାନ୍ତି, ତା' ଦେଶ ତା'ର ଶଠତା ଭିତରେ ହିଁ ଯାବୁଦି ହୋଇ ରହିଛି । ଆଗକୁ ଯିବାର ସବୁଯାକ ବାଟ ସଢେଇବା ବସ୍ତୁ ତ ହୋଇ ରହିଛି ।

୧୭ । ୮ । ୯୬

ବରଷାରେ ଉନ୍ନତି,—ଇଏ ମୋ'ର ଶାନ୍ତିନିକେତନର ଅର୍ଜନ । ଏକା-ବେଳେକେ ସେହିଦିନ ଠାରୁ ହିଁ ଦେହ ଏହି ଉନ୍ନତିକୁ ଏପରି ଆଦରେଇ ନେଇଛି ଯେ, ଏଥିରେ କିଛି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ରହିଛି ବୋଲି ମନେ ହେଉନାହିଁ ।

ବରଷା ପଛରେ ବିଜ୍ଞାନ ଅଛି, ଋତୁଚକ୍ରର ବିଧାନ ରହିଛି; ଏହି ବରଷା ପୃଥିବୀରେ କେତେ ମଙ୍ଗଳକାରୀ ବୋଲି ଭକ୍ତକବିଙ୍କର କେତେ ପ୍ରଶସ୍ତି ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ବରଷା ବିଷୟରେ ବହୁ ଉପମା ଦେଇ କ'ଣସବୁ ଲେଖି କବିମାନେ ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟବୋଧର କେତେ କେତେ ଶାଳୀନ ପରିଚୟ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ମାତ୍ର, ବରଷାର ଏକ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟ ରହିଛି ଏବଂ, ସେହି ହୃଦୟର ମୋ'ର ଏହି ନିଜ ହୃଦୟଟି ସହିତ ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସମ୍ବନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ବରଷାର ହୃଦୟଟିକୁ ଅନୁଭବ କରି ଜୀବନରେ କେତେ କେତେ ବାର ମୋ'ର ନିଜ ହୃଦୟ ଭିତରକୁ ବାଟ ଫିଟିଯାଇଛି । ପଣ୍ଡିତମାନେ ଚେତନର ତଳକୁ ଏକ ଅବଚେତନ ଓ ପୁଣି ତା' ତଳକୁ ଏକ ଅଚେତନ ରହିଛି ବୋଲି ଯେପରି ଜରିବ କାଟିଦେଇ କହିଥାନ୍ତି, ବରଷାର ହୃଦୟଟିକୁ ସାଙ୍ଗ କରି ନିଜ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲାବେଳେ ସେହିସବୁ ଗାରକୁ ମାନି ବାଟ ଚାଲିବାର କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ଆଦୌ ଅନୁଭୂତ ହୋଇନାହିଁ । ଏହି ଅବଚେତନ ପୁଣି କ'ଣ ? ଖିଅ ଲଗାଇ ପାରିଲେ, ଭେଦି-ଯାଇ ପାରିଲେ, ଆଦର ସହିତ ପାଖରେ ବସାଇ ପାରିଲେ ସିଏ ମଧ୍ୟ ଚେତନ । ଏବଂ, ସେହି ତଥାକଥିତ ଅଚେତନ, ସିଏ ତ ଅସଲ ଚେତନ । ତିନୋଟି ବା ସବୁଟିକୁ ନେଇ ଇଏ ଏକ ପୂର୍ଣ୍ଣଚେତନ, ଏକ ସମଗ୍ରଚେତନ । ଆମେ ସେହି ସମଗ୍ରଟି ମଧ୍ୟରେ ଯେତିକି ଆଗକୁ ଆଗକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବା, ଆମେ ସେତିକି ସେତିକି କେବଳ ଚେତନାର ହିଁ ଆବିଷ୍କାର କରୁଥିବା ଏବଂ ସେହି ଆବିଷ୍କାର ଦ୍ୱାରା ଧନାଢ୍ୟ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବା । ଇଏ ଆଦୌ ତତ୍ତ୍ୱ ନୁହେଁ, ବା କୌଣସି ପ୍ରଚଳିତ କିମ୍ବା ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ତତ୍ତ୍ୱର ଖଣ୍ଡନ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ଏହା ହେଉଛି ସମ୍ପ୍ରସାରଣର କଥା । ଏବଂ , ହୃଦୟ କହିଲେ ଆପେ ଆପେ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ-ଯିବାର ଏହି ଧର୍ମଟି ବ୍ୟତୀତ ବି ଆଉ କ'ଣ ବୁଝାଏ ? ମୁଁ ବରଷା ଭିତରେ ସେହି ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବାର ବ୍ୟାକୁଳତାଟିକୁ ଅନୁଭବ କରେ । ବର୍ଷାରେ ତିନୁଥିବା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସତେଯେପରି ହୃଦୟଟିକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ଏବଂ ବର୍ଷଣସାନ୍ନିଧ୍ୟର ଏକ ଉଷ୍ମତା ମୋ'ଭିତରକୁ ସଞ୍ଚାରିତ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । ତୀର୍ଥସ୍ନାତା ଧରଣୀ ସେହି ସଞ୍ଚାରଣର ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ ରହେ ।

୧୮ । ୮ । ୯୬

ମଣିଷର ଗୃହପାଖରେ ତା'ର ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ାକ ଏତେ ଜବର ଭାବରେ ପହରା ଦେଉଥାନ୍ତି ଓ ତାକୁ ସତେଅବା ତା' ମଞ୍ଚ ଭିତରୁ ଏପରି ଭାବରେ ଜବତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି ଯେ, ଆପଣା ସଂସ୍କୃତିର ଅସଲ ସ୍ୱରୂପଟି ଯାଏ ଯିବାଲାଗି ସିଏ ଅନେକ ସମୟରେ ସାହସ କରି ପାରେନାହିଁ । ନିଜ ସଂସ୍କୃତି ବିଷୟରେ ସିଏ ବହିରେ ପଢେ, ଉପଦେଶର ମାଧ୍ୟମରେ ବହୁ କଥା ଶୁଣେ, ଶୁଣିଥିବା କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଭାବବିହ୍ୱଳ ହୁଏ, ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ ଏବଂ ସେଇଥିରୁ କେତେ ପୁଲକ ଅନୁଭବ କରେ । ମାତ୍ର, ତଥାପି ନିଜର ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ବଞ୍ଚୁଥାଏ, ସେହି ସଂସ୍କାର-ମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଆପଣାର super ego ବୋଲି ମାନୁଥାଏ । ତେଣୁ, ମଣିଷର

ଭିତରକୁ ଗଭୀର ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ସହିତ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିବା ମନୋ-ବିଜ୍ଞାନୀମାନେ ଯାହାକୁ the real super-ego ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, ସିଏ ସେଯାଏ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରେନାହିଁ, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ବି ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ସେଇଟିକୁ ପ୍ରେରଣାସଙ୍ଗୀ କରି ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବା ତ ଆହୁରି ଅନେକ ଦୂରର କଥା । କେବଳ ସାହସୀ ମଣିଷ ହିଁ ସଂସ୍କୃତିକୁ ବଞ୍ଚିବାର ଭାଜନ ହୋଇଥାଏ । ଭୀରୁ କେବଳ ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ ।

ସଂସ୍କାର ଅନେକ ପ୍ରକାର । ମନୁଷ୍ୟ ନିଜ ଭିତରେ ତା'ର ଅସଲ ସମ୍ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ଯେତିକି ଆବିଷ୍କାର କରିପାରେ, ନିଜର ସଂସ୍କୃତିଗୁଡ଼ିକ ତାକୁ ସେତିକି ଅନୁପାତରେ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଅନ୍ତି । ଭିତରେ ଗୋଚର ହୁଅନ୍ତି, ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଚର ହୁଅନ୍ତି । ଏତେ ଦୂରକୁ ମନ ନକରୁଥିବା ମଣିଷ ସଂସ୍କାରକୁ ସବୁକିଛି ବୋଲି ଆବୋରି ରହିଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍‌, ତା'ର ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକ ତାକୁ ପ୍ରାୟ ଗିଳି କରି ରହିଥାନ୍ତି । ତଥାପି, ଏପରି ଗୋଟିଏ ସ୍ତରର ସଂସ୍କାର ହିଁ ଏତ ରହିଛି, ଯାହାକି ସଂସ୍କୃତି ଆଡ଼କୁ ବାଟ ବି ଦିଶାଇଦିଏ । ସେହି ସଂସ୍କାର ସବୁ ସମାଜରେ ରହିଛି । ଅର୍ଥାତ୍‌, ବିଧାନଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ, ଅଭ୍ୟାସଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ, ଗାରଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ବିଧାନକୁ, ଅଭ୍ୟାସକୁ ଓ ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବାର ଏକ ସମ୍ଭାବନା ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଛି । ଏହି ଚେତନାଟି ଭିତରେ ସେହି ଚେତନାଟି ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ରହିଛି । ତେଣୁ, ମୁଁ ସଂସ୍କାରକୁ ବି ଦୋଷ ଦେବିନାହିଁ । ସବୁ ସମ୍ଭାବନା, ସବୁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ମହଜୁଦ ହୋଇ ଥାଉ ଥାଉ ମୁଁ କାହିଁକି ତଥାପି ଏତିକିରେ ରହିଯାଉଛି, ପଇତାଟିଏ ପିନ୍ଧି ବ୍ରାହ୍ମଣ ହୋଇଗଲି ବୋଲି ଧରି ନେଉଛି, ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ମୋ'ର ଅଳସତା-ଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ଦୋଷୀ କରିବି । ଅଳସତା ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା, ତାହା ବି କ'ଣ ଗୋଟାଏ ସଂସ୍କାର ?

୧୯ । ୮ । ୯୬

ମୁଁ ଅମୁକ ଜାତିର, ଅମୁକ ଧର୍ମର ବା ଅମୁକ ଦେଶର, ଏଇଟା ହେଉଛି ସଂସ୍କାର । ଏହିସବୁ ଅନୁଭୂତି ଆମର ଏହି ସଂସ୍କାରଗତ ପରିଧି ମଧ୍ୟରୁ ହିଁ ହୋଇ-ଥାଏ । ଆମେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଅର୍ଥାତ ଯଥାର୍ଥ ବାସନାର ଉଦ୍ରେକ କରାଇ ପାରିଲେ ଏହି ସଂସ୍କାର ଭିତରୁ ସଂସ୍କୃତି ଭିତରକୁ ଯେ ବିକଶିତ ହୋଇଯାଇ ପାରିବା, ଏକ ସମ୍ଭାବନାରୂପେ ତାହା ଆମ ଭିତରେ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥାଏ । ଆମକୁ ଆମ ସଂସ୍କାର-ଗୁଡ଼ିକ ସେଥିଲାଗି କେତେଦୂର ଉତ୍ସାହିତ କରନ୍ତି ବା ନକରନ୍ତି, ଅବଶ୍ୟ ସେହି ମାନଦଣ୍ଡରେ ଗୋଟିଏ ସଂସ୍କାରର ଆଉଗୋଟିଏ ସଂସ୍କାର ସହିତ ତୁଳନା ମଧ୍ୟ କରାଯାଇପାରେ । କାରଣ, ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂସ୍କାର ଏକାବେଳେକେ ବାନ୍ଧି

ପକାନ୍ତି, ମୋଟେ ଗାର ଡେଇଁବାକୁ ସୁଦ୍ଧା ଦିଅନ୍ତିନାହିଁ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂସ୍କାରରେ ଅଧିକ ଓ ଆହୁରି ଅଧିକକୁ ବାସନା କରିପାରିବା ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ସହଜ ହୋଇଥାଏ ।

ଏହି ସଂସ୍କୃତି ପୁଣି କ'ଣ ? ଯିଏ ଏହି ଗାରଗୁଡ଼ାକ, ଏହି ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ରହିଥାଏ, ଅଥଚ ଏକ ବୃହତ୍ତର ବାସନାରେ ବଞ୍ଚୁଥାଏ, ସଂସ୍କୃତି କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ ସେଇ କହିପାରିବ । ଯିଏ ନିଜର ଗାରଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ଗିଳିହୋଇ ରହିଥାଏ, ନିଜର ପ୍ରତିମା ଅର୍ଥାତ୍ pattern ଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଗିଳିହୋଇ ରହିଥାଏ, ସିଏ ମଧ୍ୟ ନିଜର ସେହି ଚଳଣିଟାକୁ କେଡ଼େ ଗର୍ବରେ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କହୁଥାଏ ସିନା, ମାତ୍ର ତାହାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଏହି ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ଅପସଂସ୍କୃତି ଫୁଲପାଣି ପାଇ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ଅପସଂସ୍କୃତି ସର୍ବଦା ନାନା ପ୍ରମାଦର କାରଣ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏବେ କେତେକ ସଂସ୍କାରଗତ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଭ୍ୟାସଗତ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ହେତୁ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଜାତୀୟ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ନିଜର ଜାତୀୟତା ବୋଲି କହି ଚାରିଆଡ଼େ ବାଡ଼ ବସାଇ ରଖିଥିବା ମଣିଷ ଯାହାସବୁକୁ ନେଇ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ତାହା ହେଉଛି ଅଧିକାଂଶତଃ ଏକ ସଂସ୍କାର ବା ଏକ ଅଭ୍ୟାସ । ସେଇଟା ସଂସ୍କୃତି ନୁହେଁ । ସଂସ୍କାରର ବାଡ଼ମାନ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ମଣିଷ ସହିତ ମଣିଷକୁ ଯାହାକିଛି ତଥାପି ବାନ୍ଧିରଖେ, ଉତ୍ପ୍ରେରଣା ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ଏବଂ ଆଗକୁ — ନିଜ ଭିତରକୁ ଏବଂ ସମଗ୍ର ସଂସାର ଭିତରକୁ ବାଟ କଢ଼ାଏ, ତାହା ସଂସ୍କୃତି । ଅନେକ ଅନେକ ସଂସ୍କାରକୁ ହଜମ କରି ସେପଟକୁ ବାହାରିଗଲେ ଯାଇ ସଂସ୍କୃତି ।

୨୦ । ୮ । ୯୨

ସବାମୂଳ ସମସ୍ୟା ହେଉଛି distanceର ସମସ୍ୟା । ଏବଂ, ଯାବତୀୟ distance ପଛରେ ଏକ ଭୟ ଲୁକ୍କାୟିତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଆମେ ମନ କଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆମେ ପରସ୍ପରକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଲେ ଯେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ସକାଶେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଯାବତୀୟ ସମ୍ପଦ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇପାରିବ, ଏହି ବିଶ୍ୱାସଟିରେ ନିଜେ ସମ୍ମତି ନଦେଲେ ସେଇଥିରୁ ଭୟ ଆସେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି-ଭୟ ଆମର ଧର୍ମ, ଆମ ରାଜନୀତି, ଆମ ଜୀବନକାଳବାହାରର ସମଗ୍ର ସଂସାରଟିକୁ, ଏବଂ ସବୁକିଛିକୁ ଗ୍ରାସ କରି ରହିଛି । ଅତୀତ ଯୁଗମାନଙ୍କରେ ଆପଣା ସକାଶେ ଯଥେଷ୍ଟ ଯୋଗାଡ଼ କରି ପାରିବାକୁ ଜଣେ ଆଉଜଣକ ଠାରୁ ଛଡ଼ାଇନେବା ବ୍ୟତୀତ ସତେଯେପରି ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପନ୍ଥା ହିଁ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇ ପାରୁନଥିଲା । ସେହି ସଂସ୍କାରଟି ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଯାହାକୁ ଆମେ ସମାଜ ବୋଲି କହୁଛୁ, ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ

ସେହି ସମାଜରେ ଅସମାନତା ଗୁଡ଼ାକୁ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ବୋଲି ଧରି ନିଆଯାଇଛି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ମଣିଷ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ବୋଲି ମଣୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଏଥିରେ ଆଦୌ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଗଲେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ନିଜେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ବୋଲି ଅନେକ ଭୟ କରୁଛନ୍ତି ।

କାଲେ କାଲେ କେତେକଙ୍କୁ ହୀନ ଓ ଅବର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି କହି ସବର୍ଣ୍ଣମାନେ ଆପଣା ଲାଗି ସମାଜରେ ସବୁକିଛି ଭୋଗିବାକୁ ମନ କରି ଆସିଛନ୍ତି । ଏବଂ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେତେବେଳେ ଏକ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟକୁ ତା'ର ସ୍ୱାଭାବିକ ସମ୍ମାନବୋଧଟିକୁ ଆଣି ଦେବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି, ମଣିଷ ତା' ସାମାଜିକ ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ମାନିନେବାକୁ ରାଜି ହେଉନାହିଁ । ସିଏ ତାହାକୁ ମନୁଷ୍ୟକୃତ ଏକ ଅନ୍ୟାୟ ବୋଲି ଭାବୁଛି । ମାତ୍ର, ତେଣେ ଭୋଗ କରି ଆସିଥିବା ବର୍ଗ ବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସେମାନଙ୍କର ପାରମ୍ପରିକ ବିଶେଷ ସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ରାଜି ହେଉନାହାନ୍ତି । ସବର୍ଣ୍ଣ କେବଳ ସବର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆପଣା'ର କଥା ଭାବୁଛି, ସଚେତନ ଅନ୍ୟପକ୍ଷଟି ମଧ୍ୟ କେବଳ ଆପଣା କଥାକୁ ଭାବୁଛି । ଏବଂ, ମଝିରେ ଏକ ଦୂରତା ଆଁ କରି ରହିଛି । ଏକାବେଳେକେ ଦୁଇପକ୍ଷର କଥା ଭାବିବା, ମନୁଷ୍ୟ ହିସାବରେ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ କଥା ଭାବିବା, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେକଥାଟି ଯେପରି ଆମ ଅଭ୍ୟାସ ସହିତ ଆଦୌ ମେଳ ଖାଉନାହିଁ । ତେଣୁ, ଯୁଗ ବୁଡ଼ିଗଲା ବୋଲି ଗୁହାରିଆଉ ଚିତ୍କାର ଉଠୁଛି । ଯାହା ଅଛି, ତାହା ସେହିପରି ଥାଉ ବୋଲି ଏକ ଦୁଷ୍ଟ ଦର୍ଶନ ସତେଅବା ମଣିଷମାନଙ୍କର ବିବେକକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଛି, ଏହି ଦେଶର ରାଜନୀତିକୁ ବଡ଼ ଅନମନୀୟ ଭାବରେ କାମୁଡ଼ି ଧରିଛି ।

୨୧ । ୮ । ୯୨

ସାହିତ୍ୟ ସତକୁ ସତ ଗୋଟାଏ ନିଶା । ସେହି ନିଶା ଖୁବ୍ ଲାଗୁ ଓ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଲାଗୁ । ମାତ୍ର ତାହା କାଳସାପ ପରି ନଲାଗୁ । ଥରେ ଲାଗି ତା'ପରେ ଛାଡ଼ି ଚାଲି ନଯାଉ । ତାହା କ୍ରମେ ସମଗ୍ର ଜୀବନକୁ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଯାଉ । ସାହିତ୍ୟ ଲେଖିବା ସମୟରେ ମଣିଷ ଯେତିକି କୋମଳ, ନମନୀୟ ଓ ସମର୍ପିତ ହୋଇ ରହିପାରୁଛି, ତା'ର ସମଗ୍ର ଜୀବନର ସକଳ କ୍ଷଣରେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ସେତିକି କୋମଳ, ନମନୀୟ, ସମର୍ପିତ ଅର୍ଥାତ୍ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ହୋଇ ରହିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଉ । ଅର୍ଥାତ୍, ଅଳପ ଭାଷାରେ କହିଲେ, ସେହି ନିଶା ଭିତର ଆଡ଼କୁ ଲାଗୁ । ଭିତରେ ବନ୍ଧ ପରି ବସି ରହିଥିବା ସମସ୍ତ ଜୁଗୁପ୍ସା ଓ ସମସ୍ତ କପଟତାକୁ ତାହା ଦୂରୀଭୂତ କରିଦେଉ । ଭଲ ପାଇଲେ ମଣିଷ ଯେମିତି

ଫିଟିଯାଏ, ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇଯାଏ, ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଏ; ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଭାବ ଭିତରକୁ ଆସି ମଣିଷର ଜୀବନଟା ଯାକ ସେହିପରି ଶୁଦ୍ଧ, ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଉ, ସତତ-ଗ୍ରହଣଶୀଳ ହେଉ ।

ସମାଜର କୃତ୍ରିମତା ସାହିତ୍ୟକୁ ଆସି ଗ୍ରାସ ନକରୁ । କୃତ୍ରିମତାକୁ ଗ୍ରାସ କରି ପାରିବାର ଯୋଗ୍ୟତା ହାସଲ କରିବାକୁ ହେଲେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଯେତେ ଯେତେ ପରିମାଣରେ ସାହସୀ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟବାଲାଙ୍କ ପାଖରେ ସେହି ସାହିତ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ହିଁ ମିଳୁନାହିଁ । ସେଠାରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଆଡ଼ମ୍ବର ରହିଥାଏ, ଗୁଡ଼ାଏ ବଚନିକା ବି ରହିଥାଏ, ଯାହାକି ନିତାନ୍ତ ଅର୍ବାଚୀନ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଧରା ପଡ଼ି ଯାଉଥାଏ । ସଭା କରି କେତେଟା ମିଛ ନାଚ ନାଚିବା ଏବଂ ମିଛ ପ୍ରଶସ୍ତି ଗାଇବା,—ଏକଥା କେବଳ ଭୀରୁମାନେ କରନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟକୁ ଯିଏ ପ୍ରଧାନତଃ ବହି ଲେଖିବା ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାଏ ଓ ବହି ଲେଖି ପ୍ରଦର୍ଶନୀରେ ବହିକୁ ଦେଖାଇ ଛାତି ଫୁଲାଏ, ସେଭଳି ମଣିଷକୁ ସାହିତ୍ୟର ନିଶା ଘାରିଥାଏ । ଏହି ଅନ୍ୟ ନିଶାଗୁଡ଼ାକ ଏ ଯୁଗରେ ସତେଅବା ଭାରି ପ୍ରବଳ ଓ ଲଜ୍ଜାହୀନ ଭାବରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟ ସମେତ ପାରସ୍ପରିକତାର ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବହୁ ଉପଦ୍ରବ କରୁଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ସେହି ଅନ୍ୟ ନିଶାଖୋର ମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ପ୍ରଧାନତଃ ସାହିତ୍ୟିକ ବୋଲି ନୁହେଁ, ଉପଦ୍ରବୀ ବୋଲି ହିଁ ଜାଣିବି ।

୨୨।୮।୯୨

ସାହିତ୍ୟ ଜୀବନକୁ ଘାରୁ, ଜୀବନ ସାହିତ୍ୟକୁ ଘାରୁ । ଦୁଇଟାଯାକ ପ୍ରକୃତରେ ସେଇ ଗୋଟିଏ କଥା । ତୁମେ ଯୋଉ ପାଖରୁ ଆରମ୍ଭ କର ପଛକେ, ଯଦି ଅନ୍ତରର ସହିତ ଆପଣାକୁ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଏବଂ ସଚଳ ରଖି ପାରିଥିବ, ତେବେ ତୁମେ ଦୁଇଟାଯାକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହିଁ କୃତ୍ରିମତାର କବଳରୁ ରକ୍ଷା ପାଇ ପାରିବ ।

ଯୋଉମାନେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଆପଣାର ନାନା ଅନ୍ୟପ୍ରୟୋଜନଗତ ମତଲବରେ ଲଗାଉଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି କୃତ୍ରିମ ହୁଅନ୍ତି । ଅଳପ କୃତ୍ରିମ ହେଉ ହେଉ ଅଧିକ କୃତ୍ରିମ ହୁଅନ୍ତି, ବାହାରେ କୃତ୍ରିମ ହେଉ ହେଉ ଭିତରେ ବି କୃତ୍ରିମ ହୁଅନ୍ତି । ନିଜଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ନିଜ ମହତ ସଉଦା କରିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି, ନିଜ ଭିତରେ ସାହୁକାର ବନି ନିଜ ଭିତରର ଆର ଖଣ୍ଡଟାକୁ ସତେଅବା ନିଜର କୋଠିଆ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ସାହିତ୍ୟିକର କୃତ୍ରିମତା କେବଳ ଯେ ତା'ର ଲେଖାରୁ ଜଣାପଡ଼େ ସେକଥା ନୁହେଁ, 'ତା' ଜୀବନରୁ ମଧ୍ୟ ଧରା ପଡ଼ିଯାଏ । ସିଏ ହିଁ ଗୋଟାଏ ନିଶା, ସିଏ ବି ଖୋଟାଏ

ଦଶା । ନିଶା ଖାଉଥିବା ଜଣେ ମଣିଷର ପାଖକୁ ଆସିବା ମାତ୍ରକେ ଯେପରି ନିଶାଟାକୁ ଘ୍ରାଣ କରିହୁଏ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ଦଶାଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଦଶାରେ ପଡିଥିବା ଜଣେ ମଣିଷର ସମ୍ମୁଖରେ ଆସିବା ମାତ୍ରକେ ଘ୍ରାଣ କରି ହୁଏ । ତା' ସହିତ ତା'ର ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସମଦଶାପନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତା'ର ସାହିତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ବାହାରକୁ ଯେତେ ଚାକଚକ୍ୟ ଏବଂ ଆଡ଼ମ୍ବରମୟ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ଯେ ସିଏ ଆପଣା ପାଖରେ ବଡ଼ ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିଛି ଓ ତେଣୁ ସାହିତ୍ୟର ମାଧ୍ୟମରେ ସେହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ କୃତ୍ରିମ ଭରଣା କରିବାକୁ ଏକ ମେହେନତି କରୁଛି, ସେହି କଥାଟି ଧରା ପଡିଯାଏ । ସାହିତ୍ୟର ସାଧନାରେ ଏପରି ସାହିତ୍ୟିକମାନଙ୍କୁ ଆଦୌ ବୀର ବୋଲି କହିବାକୁ ମନ ହୁଏନାହିଁ । ସେମାନେ ନିଜଭଳି ଯୁଗଟାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୀରୁ ହୋଇ ରହିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ସର୍ବଦା ଭୀରୁମାନେ ହିଁ ନିଃସଙ୍ଗତାର ଭଣିତା କରିବାରେ ଲାଗିଥା'ନ୍ତି, କେବେହେଲେ ସଙ୍ଗ ଦେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ ।

୨୩ । ୮ । ୯୨

ଏହି ପୃଥିବୀ ଯେ କ୍ରମେ ଗଡ଼ି ଗଡ଼ି ଚାଲିଛି, ଏହା ଯେ ପ୍ରକୃତରେ କୋଉଠି ଆସି ଅଟକିବ ନାହିଁ, ସେହି ବିଷୟରେ ଏବେ ପୃଥିବୀବାସୀ ଢେର ଆଶଙ୍କା ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ଭାବୁଛି, ପୃଥିବୀ ଆଦୌ ଅଟକିବ ବା କାହିଁକି ? ଅଥବା, ମୋ'ର ବକ୍ଷତଳେ, ମୋ' ଶ୍ରଦ୍ଧା ପାଖରେ ଓ ମୋ' ଭିତରେ ରହିଥିବା ଉପାସନାରତ ମନୁଷ୍ୟଟି ପାଖରେ ମଝିରେ ମଝିରେ ଆସି ଅଟକି ଠିଆହୋଇ ଗଲାପରି ଏକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଦେଇ ଯାଉଥିବ ସିନା, ସିଏ ମୋଟେ ଅଟକି ରହିବ-ନାହିଁ ! ସିଏ ଚାଲିଥିବ । ତାହାର ଚାଲିବା ସହିତ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଥିବ । ତାହାହିଁ ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇ ରହିଛି ।

ଏହି ପୃଥିବୀ ଏକାଧାରରେ ଗୋଟିଏ ଘର ଏବଂ ଗୋଟିଏ ରାସ୍ତା । ଏପରି ଏକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ମୋ' ଭିତରେ ରହିଥିବା ଉଚିତ, ଯାହାକି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଘରେ ରହିଥିବା ପରି ଏବଂ ତଥାପି ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିବ । ଅନେକ ମଣିଷ ଖାଲି ଘରଟିଏ ଲୋଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସତେଅବା ନିଜର ସେହି ଘରଟି ଭିତରେ ସତ୍ୟ ବା ଭଗବାନ ନାମକ କୌଣସି ଏକ ପଦାର୍ଥକୁ ସଂଗୁପ୍ତି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି । ଆଉ ଅନେକେ ହୁଏତ ଖାଲି ପଥକୁ ଲୋଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ନିଜଭିତରେ ଆସ୍ଥାନଟିଏ ତିଆରି କରି ପାରୁ-ନଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଖୋଜୁଥିବା ଦରବତି ବାହାରେ କେଉଁଠାରେ ରହିଛି ବୋଲି କେବଳ ସେଇଆଡକୁ ଧାଇଁ ଯିବାପାଇଁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି । ମୋ' ଜୀବନରେ ଏହି ଦୁଇଟିଯାକ ଏକାବେଳେକେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଛି । ମୋତେ ଘର ମିଳିଛି,

ପଥଟିଏ ବି ମିଳିଛି । ଯଦି ସିଏ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ଘର ଓ ପଥ ଯୁଗପତ୍ ଭାବରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଉପଲବ୍‌ଧ ହେବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ-ଥାଏ । ଆପଣାକୁ ମନ୍ଦିରଟିଏ ପରି ଲାଗେ, ଯେଉଁଠି ସିଏ ନିରନ୍ତର ଆସୀନ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି; ଆପଣାକୁ ପଥଟିଏ ପରି ବି ଲାଗେ, ଯାହା ଉପରେ ସେଇ ବାଟ ଚାଲୁଛନ୍ତି । ବାଟ ଓ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ମଣିଷ ଉଭୟେ ଏକା ନେତ୍ର ଭିତରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇ ପାରିଲେ ସମ୍ଭବତଃ ଆଉ କୌଣସି ଭୟ ନଥାଏ । ସେତେ-ବେଳେ, "ପଥେ ତେ ତା'ର ଦୁହେଁର ବାଣୀ ବାଜେ ।"

୨୪ । ୮ । ୯୧

ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଅତୀତ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ । ବର୍ତ୍ତମାନଟା ଭଲ ଲାଗେ-ନାହିଁ ବୋଲି ଅତୀତ ଭଲ ଲାଗେ । ସ୍ମୃତିଗୁଡ଼ିକର ଚାରଣା କରିବାର ଅବସରଟିଏ ପାଇ ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଖରୁ ଦଉଡ଼ି ପଳାନ୍ତି । ପଳାଇ ଯିବାରୁ ପୁଲକ ଲାଭ କରନ୍ତି । ଆଉକେତେ ମଣିଷଙ୍କୁ ଅତୀତ ଦୁଃଖ ଦିଏ । ସେମାନେ ସେହି ଅତୀତକୁ ଝୁରି ହୁଅନ୍ତି । ସେଦିନ ଗୁଡ଼ିକ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା ବୋଲି ଅସ୍ଥିର ହୁଅନ୍ତି । ଯୁବାବେଳେ ପିଲାଦିନକୁ ବାହୁନନ୍ତି, ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ ଯୌବନକାଳକୁ ବାହୁନିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଅତୀତର ମାୟାରେ ଘାରିହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

ମୋ' ନିଜ ଜୀବନର ଅତୀତ ଭିତରେ ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାର ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନ ରହିଛି । ମାତ୍ର, ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାର କଥା ମନେପଡ଼ିଲେ ମୁଁ ପଳାଇ ଯିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ପୁଲକ ଅନୁଭବ କରେନାହିଁ, ବାହୁନିବାର ବି କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ପାଏନାହିଁ । ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡା ମୋ' ଜୀବନର ଗୋଟିଏ ପାହାଚ ପରି ଦିଶେ । ଏବେ ବି ମୁଁ ଯୋଉ ପାହାଚଟିରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି, ତାହା ଚମ୍ପତି-ମୁଣ୍ଡାର ପାହାଚଟି ମଧ୍ୟରେ ସତେଅବା ନିଜର ଏକ ସହୋଦରକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିଥାଏ । ସେଠାରେ ସେହି ଚାରୋଟି ବର୍ଷ ମୋ'ର ଜୀବନରେ ଏକ ଦିଗ୍‌ନିର୍ଣ୍ଣୟ ସମ୍ଭବ କରିବାରେ ବହୁତ ସହାୟତା କରିଛି । ମୁଁ ପରେ ଅମୁକ ବା ସମୁକ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ନିଜ ଭିତରୁ ପ୍ରଧାନତଃ କେଉଁଭଳି ଆଖିଟିଏ ନେଇ ନିଜ ଜୀବନକୁ ଚାଲିବି, ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶାନ୍ତିନିକେତନ, ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡା ଓ ଇଉରୋପ ପ୍ରତ୍ୟେକର ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଅବଦାନମାନ ରହିଛି । କେଉଁ ପାହାଚଟି ଆଉ କେଉଁ ପାହାଚଟି ଠାରୁ କେତେ ବଡ଼ ବା କେତେ ସାନ, ସେକଥାର ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁନାହିଁ । ଆପଣାର ମହିମାରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଅନନ୍ୟ —ତଥାପି ଗୋଟିଏ ଆଉଗୋଟିକର ପରିପୂରକ । ଜେଲ୍ ଭିତରେ କଟିଥିବା ମୋ' ଜୀବନର କେତୋଟି ବର୍ଷ, ସେଗୁଡ଼ିକର ମଧ୍ୟ ମୋ'

ଜୀବନରେ କେବଳ ଭିତର ଇତିହାସରେ ଗୋଟିଏ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଧ୍ୟାୟ ଓ ମହତ୍ତ୍ୱ-ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାହାଚ ପରି ସ୍ଥାନ ରହିଛି । ତେଣୁ, ଭଲ ବା ଖରାପ ଲାଗିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ, ପଛକୁ ସୁଖି ଦୁଃଖ ପାଇବାର ବି ପ୍ରଶ୍ନ ନାହିଁ । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି ଗୋଟିଏ ଆଉଗୋଟିକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେଇ ସତେଅବା ମୋ' ଯାତ୍ରାପଥର ମେରୁ-ଦଣ୍ଡଟିକୁ ଗଠନ କରିଛନ୍ତି । ମୋ' ପରିଚିତିଟିକୁ ଏକ ସ୍ୱକୀୟ ସମଗ୍ରତା ପ୍ରଦାନ କରାଛନ୍ତି । ସେହି ସମଗ୍ରତା ମଧ୍ୟରେ ଚମତ୍କୃତା ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଝଟକି ଉଠୁଛି, ମୋତେ ତା'ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ କରି ରଖୁଛି ।

୨୫ । ୮ । ୯୨

ନିଜଭିତରେ ଯିଏ ଅଛି, ସିଏ ମୋ'ର ସାଙ୍ଗ । ମୁଁ ତାହାର ସହିତ ଯେତେବେଳେ ମୋ'ର ସୃଜିଟିକୁ ପ୍ରାୟ ନିଜ ହାତରେ ଛୁଣ୍ଡାଇ ଅନ୍ୟକିଛି ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧିରେ ପଡ଼େ, କେବଳ ସେତିକବେଳେ ହିଁ ଭିତରେ କୋଉ ଶତ୍ରୁ ପଳି ପଶିଯାଇ ମୋତେ ହଇରାଣ କରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ମନେ ହୁଏ ।

ଭିତରେ ରହିଥିବା ଯାହାକୁ ମୁଁ ବନ୍ଧୁ ବା ସାଙ୍ଗ ବୋଲି କହିଲି, ସିଏ କେବଳ ମୋ'ରି ବନ୍ଧୁ ବା ସାଙ୍ଗ ନୁହେଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ସାରା ସଂସାରର ବିରୁଦ୍ଧରେ କୌଣସି ଅଲଗା ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରି ମୋତେ କୌଣସି ବିଶେଷ ସିଂହାସନରେ ନେଇ ବସାଇବାକୁ ସିଏ ମୋତେ ସାଙ୍ଗ କରି ବାଛୁନାହିଁ । ତା' ନିଜ କାମରେ ଲଗାଇବା ସକାଶେ ସିଏ ମୋତେ ବାଛୁଛି । ଅର୍ଥାତ୍, ମୋ'ର ନିଜ କାମ ଓ ତା' ନିଜ କାମ ଭିତରେ ମୋ' ଆଖିରେ ଯେତେବେଳେ ଆଦୌ କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ନରହିବ, ମୁଁ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ତାକୁ ମୋ'ର ସାଙ୍ଗ ବୋଲି ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରିବ । ମାତ୍ର, ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଅଲଗା ହୋଇ ଏକୁଟିଆ ବସିବି ବୋଲି କୌଣସି ସିଂହାସନକୁ ମନ କରୁଥିବ ଓ ସେହି ମନ କରିବାଦ୍ୱାରା ପ୍ରାୟ ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇ ନିଜର ଜଙ୍ଗଲଟି ଭିତରେ ବୁଲୁଥିବ, ସେତେବେଳେ ମୋ'ର ସେହି ସାଙ୍ଗଟି ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ଶତ୍ରୁ ପରି ଦେଖା ଯାଉଥିବ ! ତାହାକୁ ମୁଁ କେବଳ ନିଜର କରିବି ବୋଲି କେତେ ଫନ୍ଦି କରୁଥିବ,—ତା'ଆଗରେ କେତେ ଭୋଗରାଗ ବାଢ଼ୁଥିବ, ତାକୁ ମନାଇ କେବଳ ମୋ'ରି ଆଡ଼କୁ ଟାଣିଆଣିବାକୁ ଯାବତୀୟ ଖଳତା ସହିତ କେତେ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଓ କେତେ ଭାବପ୍ରବଣତା ବି ଦେଖାଉଥିବ । ମଣିଷମାନଙ୍କର ଏହି ସଂସାରରେ ସେଗୁଡ଼ାକ କ'ଣ କମ୍ ରହିଛି ? ମୁଁ ସତେଅବା ଏହାକୁ ହିଁ ମାୟା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । କେତେ ମତ ଓ କେତେ ଧର୍ମର ମାୟାରେ ମଣିଷମାନେ ଯନ୍ତ୍ରାରୂଢ଼ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି;—ସିଏଆଡ଼କୁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ସବାଆଗ ସେଇଟା ହିଁ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଥାଏ । ମୁଁ ଏପରି

ଭାବରେ ମୋତେ ଯନ୍ତ୍ରାରୂଢ଼ ହୋଇନାହିଁ । ମୁଁ ଆପେ ଆପେ ଯାଇ ଧରା ଦେଇଛି, ତେଣୁ ଯନ୍ତ୍ରାରୂଢ଼ ହୋଇନାହିଁ । ଆପେ ଆପେ ଧରା ଦେଲେ ଭଗବାନ ବନ୍ଧୁପରି ଦିଶନ୍ତି, ସତ୍ୟ ବି ବନ୍ଧୁ ପରି ଦିଶେ । ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ସେଇ ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ପରି ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । ଜଣେ ମଣିଷକୁ ତା' ଭିତରର ସେହି ବନ୍ଧୁଟି ସହିତ ନେଇ ଭେଟ କରାଇଦେବା, ତାହାହିଁ ଅସଲ ବନ୍ଧୁତା ।

୨୬ । ୮ । ୯୨

ରାତିଯାକ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ, ସକାଳକୁ କିଛି ମନେ ନଥାଏ । ମୁଁ ନିଜର ରାତି ଆଉ ଦିନ ବିଷୟରେ ସମ୍ଭବତଃ ଏତିକିମାତ୍ର ପ୍ରକୃତ କଥା କହି ପାରିବି । ମୋ'ର ଦିନଟି ନିଜକୁ ନିଃଶେଷ ଭାବରେ ରାତି ପାଖରେ ଦେଇଦିଏ ଓ ରାତିଟି ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ନିଃଶେଷ ଭାବରେ ନିଜକୁ ଦିନ ପାଖରେ ଦେଇଦିଏ । ନ ବାଡେଇ କଦାଚନ । ରାତିର କୌଣସି ଅତୃପ୍ତ ମୋ'ର ଦିନଗୁଡ଼ିକୁ ବିବ୍ରତ କରେନାହିଁ କିମ୍ବା ଦିନର କୌଣସି ଅତୃପ୍ତି ମୋ' ରାତିଗୁଡ଼ିକୁ ବିବ୍ରତ କରେନାହିଁ । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ମୁଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ନିଜ ଘରକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସିପାରେ ଏବଂ ସକାଳେ ସେହିପରି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆଲୋକମୟତାର ଏହି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଜଗତ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ ବି କରିପାରେ । ଜାଗରଣ ଓ ସ୍ୱପ୍ନ ମଧ୍ୟରେ କେଉଁଠାରେ କି ଅନ୍ତର୍ଗତ ସୂତ୍ର ଲାଗି ରହିଛି କେଜାଣି, ଦୁଇଟିର ମଧ୍ୟରେ ରହି ମୁଁ କେବେହେଲେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଟାଣିହୋଇ ରହିଥିଲା ପରି ଅନୁଭବ କରେନାହିଁ । ଦିନବେଳେ ଯାହା, ରାତିରେ ମଧ୍ୟ ସେଇଆ । ସୂତ୍ରଟି ଅବଶ୍ୟ ଲାଗିଥାଏ । ଖିଅଟି ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଦିନବେଳେ ମୁଁ ଯାହା ସହିତ ସହଯୋଗ କରେ ଓ ଯାହାର ଭୃତ୍ୟ ହୋଇ ସଂସାର ଭିତରେ ସଂଲଗ୍ନ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ମୋ'ର ରାତିଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାହାରି ସହିତ ସହଯୋଗ କରେ, ତାହାରି ଭୃତ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥିଲାଗି; କେତେବେଳେ ହେଲେ ଖଣ୍ଡିଆ ଲାଗେନାହିଁ । ଦିନଯାକର କର୍ମଠତା ପରେ ରାତିକୁ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ନିଜର ନିବିଡ଼ତଟି ମଧ୍ୟକୁ ଫେରିଆସେ, ସେତେବେଳେ, ମୁଁ ଦିନଯାକ କୋଉଠି ହାରିଲି କି ଜିତିଲି, ମୁଁ ଆଦୌ ସେକଥା ହିସାବ କରୁନଥାଏ । ମୋ' ସାଙ୍ଗରେ ସତେଅବା ସମସ୍ତେ ରହିଥାଆନ୍ତି, ମାତ୍ର ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଜୀବନଟା ଠିକ୍ ସନ୍ଧ୍ୟାସମୟର ଆକାଶ ଭଳି ପ୍ରଶାନ୍ତ ଏବଂ ପ୍ରସନ୍ନ ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । ରାତିଯାକ ମୁଁ ସେହି ନିବିଡ଼ତା ଭିତରେ ରହେ, ନିବିଡ଼ତାର ସ୍ୱପ୍ନମାନ ଦେଖେ, କାହାର ସାଥୀ ହୋଇ ଖେଳୁଥାଏ । ସକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖେଳୁଥାଏ । ଏବଂ, ସକାଳ ହେଲେ

ବାହାରକୁ ବାହାରିଆସେ । ନିଜକୁ ସତେଅବା ଗୋଟିଏ ଫୁଲଡାଲି ପରି ମନେ ହୁଏ । ଏ ରାତିସାରା ମୁଁ ଯେପରି ଏହିପରି ଫୁଲର ଡାଲିଟିଏ ହୋଇ ଜଗତ ଭିତରକୁ ଯାଇପାରିବି ବୋଲି ତପସ୍ୟା କରୁଥିଲି, ଠିକ୍ ସେହିପରି ମନେ ହୁଏ । ରାତିର ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବତଃ ସମାନ ଅଧିକାର ସହିତ ତପସ୍ୟାର ସୋପାନକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇଯାଇ ପାରିବେ ।

୨୭ । ୮ । ୯୬

ମୁଁ ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗ ଖୋଜୁଥାଏ । ସାହିତ୍ୟକୁ ଆଳ କରି ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ନିଜକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ହିଁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଆଦୌ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ହଁ, ସାହିତ୍ୟରେ ନୂତନ ଶୈଳୀର ତଥାକଥିତ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଥିବା ଅନେକ ଲେଖକ ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ହିଁ ଅଭିପ୍ରାୟ ରଖିଥାଆନ୍ତି । ଶୈଳୀର ମଧ୍ୟ ଏକ ହୃଦୟ ରହିଛି । ଅର୍ଥାତ୍, ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶୈଳୀର ପ୍ରୟୋଗ କଲେ ଯେ ଜଣେ ଲେଖକର ହୃଦୟ ଆପେ ଆପେ ଖୋଲା ହୋଇଯାଏ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ; ମାତ୍ର ହୃଦୟକୁ ଖୋଲା ରଖି ଯାହାକିଛି ମଧ୍ୟ ଲେଖୁଥିବା ଲେଖକର ଶୈଳୀ ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବା ଲାଗି ସାହିତ୍ୟକୁ ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ଆଉଜଣେ ଲେଖକର ଶୈଳୀଠାରୁ ଭିନ୍ନ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଏ ।

ହଁ, ମୋ' ନିଜ ଲେଖାର ମାଧ୍ୟମରେ ମୁଁ ମୂଳତଃ ସାଙ୍ଗ ଖୋଜି ଆସିଛି । ସଂସାରରେ ଯଶଃ ଅପେକ୍ଷା ସାଙ୍ଗ ଅଧିକ ପାଇଛି,—ତାହାହିଁ ହେଉଛି ମୋ'ର ଗୌରବ, ମୋ' ଲେଖକଜୀବନର ଗୌରବ । ଜଣେ ପାଠକକୁ ନିଜର ସାଙ୍ଗ କରି ଆଣିପାରିବା ନିମନ୍ତେ ମୋ' ଲେଖାର ମାଧ୍ୟମରେ ମୁଁ ନିରନ୍ତର ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିଥାଏ । ମୁଁ ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ, ଶୈଳୀରେ ବାଟ ଭୁଲେନାହିଁ, ସ୍ୱଗତରେ ମଧ୍ୟ ବାଟ ଭୁଲେନାହିଁ । ବାଟ ଭୁଲୁ ଭୁଲୁ ଶୈଳୀଟିଏ ପାଇଯାଏ, ଆପଣାକୁ ବାହାରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅକୃତ୍ରିମ ଭାବରେ ବଞ୍ଚୁ ବଞ୍ଚୁ ମୁଁ ନିଜ ନିବିଡ଼ତାର ସନ୍ଧାନ ପାଏ । ସେହି ନିବିଡ଼ତାକୁ ନେଇ ମୁଁ କୌଣସି ଗୁମ୍ଫା ଭିତରକୁ ଆଦୌ ପଶି ଯାଏନାହିଁ । ମୋ' ନିବିଡ଼ତାକୁ ଏକା ବଞ୍ଚିବାର କୌଣସି ଦୁଷ୍ଟତା ବା 'କୃପଣତା ମୋ'ର ନଥାଏ । ନିବିଡ଼ ହୃଦୟଟିଏ ନିବିଡ଼ ସ୍ୱରଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଜୁଥାଏ ଯାହାଦ୍ୱାରା କି ସିଏ ଏହି ବାହାରର ସବୁଟି ସହିତ ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଇ ପାରିବ । ମୋ' ଜୀବନରେ ଅସଲ ନିବିଡ଼ତା ହେଉଛି ମୋ' ସମ୍ବନ୍ଧଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ନିବିଡ଼ତା । ମୋ' ସାହିତ୍ୟ ସେହି ନିବିଡ଼ତାକୁ ଲାଭ କରିବାରେ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି, ମୋତେ ମୋ'ର ସ୍ୱଧର୍ମ ଅନୁସାରେ ପରିତ୍ରାଣର ପଥ ଦେଖାଇ ପାରିଛି । ମୋତେ ଅଶେଷ କରିଛି । ଏହି

ପୃଥିବୀର ଅଶେଷ ସଙ୍ଗ ସହିତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିବାରେ ମୋତେ ସାହସୀ କରିଛୁ; ସେଥିପାଇଁ ଯଥାର୍ଥ ବିଶ୍ୱାସମାନଙ୍କୁ ଆଣି ଦେଇଯାଇଛୁ ।

୨୮ । ୮ । ୯୬

ସାଙ୍ଗ ଖୋଜି ସଂସାରକୁ ବାହାରିଲେ ନିଜକୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ସାଙ୍ଗ ବୋଲି ଲାଗେ, ତେଣୁ, ତା'ପରେ ମୋତେ କେତେଜଣ ସାଙ୍ଗ ମିଳିଲେ କି ନାହିଁ, ସେକଥା ସୁମାରି କରିବାଲାଗି ଆଉ ସମସ୍ୟା ନଥାଏ । ସଂସାରଟାଯାକ ସାଙ୍ଗ ପରି ଦେଖାଯାଏ, ସଂସାର ଭିତରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିବା ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ ସତେଅବା ବାହାରକୁ ବାହାରି ଆସନ୍ତି ଏବଂ ସାଙ୍ଗ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ସେହି ଅସଲ ସାଙ୍ଗଟିର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାରେ ଜୀବନଯାକ କଟିଯାଏ; ତାହାହିଁ ଆନନ୍ଦ ଆଣିଦିଏ, ତାହାହିଁ ଉନ୍ମୋଚନ ଘଟାଏ ।

ତେଣୁ, ଯେଉଁମାନେ ଆଗ କୌଣସି ପନ୍ଥ ବା ପକ୍ଷକୁ, କୌଣସି ବାଦ କିମ୍ବା ବିବାଦକୁ ଅବଲମ୍ବନ-ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଯାଆନ୍ତି, ନିଜର ପକ୍ଷଟି ଜୟଲାଭ କରିବ ବୋଲି ହୁଙ୍କାର ଦେଉଥାନ୍ତି, ଗ୍ରନ୍ଥି ଦେଇ ଦେଇ ଘୃଣାଭିତରେ ପଶିଯାଆନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ଗୁମରଗୁଡ଼ାକୁ ଆଦୌ ସେତେ-ବେଶୀ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ତୁମେ ଯେଉଁଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କର ପଛକେ, ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ସାଙ୍ଗଟିଏ ହେବାଲାଗି ମନ କରିଥିବ, ତେବେ ସମଗ୍ର ସଂସାରକୁ ସାଙ୍ଗ କରି ନପାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମର ସାଙ୍ଗଖୋଜା କେବେହେଲେ ସରିବନାହିଁ । ତୁମେ ଯେତେ ଗଭୀରଯାଏ ଗଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଆହୁରି ଅନେକ ଗଭୀର ଭେଦିବାଲାଗି ବାକି ରହିଥିବ । ତୁମେ ଯେତେ ଯେତେ ଉଚ୍ଚକୁ ଗଲେ ବି ଆଗରେ ତଥାପି ଉଚ୍ଚତାମାନେ ରହିଥିବେ ଓ ତୁମକୁ ଟାଣୁଥିବେ । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ସାଙ୍ଗ ଖୋଜିଲେ ସମ୍ଭବତଃ ସେହି କାରଣରୁ ସାହିତ୍ୟ ଅସରନ୍ତି ପରି ଲାଗେ, ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ଅସରନ୍ତି ପରି ଲାଗେ । ତେଣୁ, ତୁମେ କେଉଁ ଭାଷାରେ ଲେଖୁଛ, ଗଦ୍ୟ ଲେଖୁଛ କି ପଦ୍ୟ ଲେଖୁଛ, ସେକଥା ଆଉ ମୋଟେ ସ୍ମରଣ ରହେନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ଏପରି ଏକ ଅତିକ୍ରମଣ ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ଯେତେବେଳେ କି ଗୋଡ଼ତଳେ ରହିଥିବା ମାଟିଟି ଏକାନ୍ତ ଆପଣାର ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସେଥିଲାଗି ଭିତରେ କୌଣସି ଈର୍ଷା କିମ୍ବା ଅହଙ୍କାରର ଅନୁଭବ ହୁଏନାହିଁ । ନିଜର ମାଟିଟିକୁ ଚିହ୍ନିବାର ମାଧ୍ୟମରେ ସବୁ ମାଟିକୁ ଚିହ୍ନି ହୁଏ । ଯାବତୀୟ exclusiveness କୁ ଆଡ଼େଇ ପାର ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଆମ ଠାକୁର ଆଉ ମୋଟେ କେବଳ ଆମ ଠାକୁର ପରି ଦିଶନ୍ତିନାହିଁ । ସିଏ ସମସ୍ତ ଜଗତର ଠାକୁର ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ନିଜର ଅସଲ ଜାତିଟି ସେତିକିବେଳେ ଉପଲବ୍ଧ ହୁଏ, ତେଣୁ କଳି ହୋଇ ରହିବାର ଯାବତୀୟ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଦୂର ହୋଇଯାଏ ।

୨୯ । ୮ । ୯୨

ଜୀବନରେ ଜାଗା ଖୋଜି ଯେତେ ଜାଗା ବୁଲିଲି, ସେଇ ସବୁଯାକ ଜାଗାର ମାୟା, ମୋ' ସହିତ ଲାଗିକରି ରହିଛି । ମଣିଷ ଖୋଜି ଅର୍ଥାତ୍ ବନ୍ଧୁ ଖୋଜି ମୁଁ ଯେତେ ମଣିଷଙ୍କର ଦ୍ୱାରଦେଶରେ ଯାଇ ଯେତେବେଳେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିଲି, ସମସ୍ତେ ଏକ ଅଦ୍‌ଭୁତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନବାଚୀ ମାୟାରେ ମୋତେ ବାନ୍ଧି ରଖିଛନ୍ତି ।

ସକାରାତ୍ମକ ମାୟା; ତାହି ହିଁ ଡୋର । ଏହି ସବୁଯାକ ଡୋର ଏକାଠି ମିଶି ଜୀବନରେ ସ୍ନେହନାମକ ଉପାଦାନଟିକୁ ସାକାରତା ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷତା ପ୍ରଦାନ କରିଛନ୍ତି । ବନ୍ଧୁତା ହେଉଛି ଆତ୍ମାହାର ଯୋଗ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଗୁଣ, ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧୁ ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ଧନ, ଯାହା ଏହି ଜୀବନକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଧନୀ କରି ରଖିଛି । ମୁଁ ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇ ଦେଖି ପାରୁଛି ମୁଁ କହିଲେ ମୂଳତଃ ଏହି ନାନାମାୟାରେ ଅବଗାହିବାର ଆନନ୍ଦରେ ସତେଅବା ଏକ କେନ୍ଦ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଥିବା କ'ଣଟିଏ । ସେହି କେନ୍ଦ୍ରରୁ ହିଁ ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ପ୍ରସରଣ, ଏବଂ ସେହି ପ୍ରସରଣ ହେଉଛି ଜୀବନ । ନିଜର ବାଟ ଉପରେ ମୁଁ ଯେତେ ଯେତେ ପରିଚୟମାନ ଲାଭ କରିଛି, ମୁଁ ସବୁଗୁଡ଼ିକୁ ଯେ ବୋଲକରି କରି ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଣ୍ଡାଇଛି, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ । ତଥାପି ସବୁଯାକ ପରିଚୟ ଲାଗି ମୁଁ ସକଳ ପରିଚୟର ବିଧାତାଙ୍କ ପାଖରେ ନିଜର କୃତଜ୍ଞତା ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି । ସବୁ ମହଜ ମୋ'ର ନିଜ ମହଜଟିକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଦେବାରେ ନିମନ୍ତ୍ରି ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ମାୟାକୁ କାଟିବା ନୁହେଁ, ମାୟାକୁ ହିଁ ଜୀବନର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସାକାର ପ୍ରାପ୍ତି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନେବା, ତାହା ହିଁ ସମ୍ପର୍କପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାର ଅସଲ ରହସ୍ୟ । ତଥାକଥିତ ମାୟା ଭିତରେ ମର୍ମ ରହିଛି । ସେହି ମର୍ମ ମୋ' ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ମୁଁ ସେଥିଲାଗି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖୋଜୁଛି, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ୁଛି ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାଗରେ ନେଇ ହିଁ ମୋ'ର ତଥାକଥିତ ନିଜ ସଂସାରଟି, ଏକାନ୍ତ ନିବିଡ଼ ସଂସାରଟି ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯାଉଛି । ଯେଉଁଥିଲାଗି ଭଗବାନ ହେଉଛନ୍ତି ଭୂମା ଏବଂ ସେହି ଭୂମା ସହିତ ବାକ୍ତିଗତ ପରିଚୟଟିଏ ଲାଭ କରି ମୁଁ ଏତେ ସମ୍ପଦବାନ୍ ହୋଇ ପାରିଛି । ମୁଁ ତୁଚ୍ଛା ଉପରଟାକୁ ଡେଇଁ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିଛି ।

୩୦ । ୮ । ୯୨

ଖାଲି ବୈରାଗୀ ହେବା ଯେମିତି ଅନିଷ୍ଟକାରକ ଏବଂ ସାଂଘାତିକ, ଖାଲି ସାହିତ୍ୟିକ ହେବା ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଠିକ୍ ସେମିତି ଅନିଷ୍ଟକାରକ ଏବଂ ସାଂଘାତିକ ।

ଖାଲି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଉପାସନା କରୁଥିବା ସେହି ଅଦ୍‌ଭୁତ ଅନୁରାଗୀମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଦେଖିଛି, ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାର ସେହି ତଥାକଥିତ ଐକାନ୍ତିକତା ହେତୁ ଭାରି ଅସୁନ୍ଦର ହୋଇ ରହିଥା'ନ୍ତି । ଖାଲି ସଂସାରୀମାନେ ଯେପରି ଏହି ସଂସାରରେ ବହୁ ଉପଦ୍ରବ ଭିଆଇ ରଖିଥା'ନ୍ତି, ଖାଲି ବୈରାଗୀମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଭିତରେ ପ୍ରାୟ ସେତିକି ଉପଦ୍ରୁତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ କାହାରି ନା କାହାରି ଲାଙ୍ଗୁଳ ଧରି କୁଆଡ଼େ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ମନ କରୁଥାନ୍ତି । ତେଣୁ ଆପଣାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ଗତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ଏହି ସମଗ୍ର ଆକାଶରୂପୀ ଜୀବନବିଧାତାର ଦରବାରରେ ସେମାନେ ଭାରି ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହନ୍ତି, ପୃଥିବୀଟାଯାକ ପ୍ରବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହି-ବାରେ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତି ।

ଖାଲି ସାହିତ୍ୟ କଲାବାଲାଏ ସାହିତ୍ୟ କଲାବେଳେ ଅଥବା ସାହିତ୍ୟର କଥା କହୁଥିବା ସମୟରେ ଆପଣାକୁ ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଦେବତା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି । ବିଭ୍ରାନ୍ତିରେ ପଡ଼ି ସେମାନେ ତାହାକୁ ଏକ ଉନ୍ମେଳନ ବୋଲି କହନ୍ତି । ସେଇଠାରୁ ସାତଖଣ୍ଡ ମାଫ୍ ପାଇ ସେମାନେ ଜୀବନରେ, ନିଜର ଆଠପହର ଭିତରଟାରେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ରାକ୍ଷସ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ମୁଁ କହିବି, ସମସ୍ତେ ଆସ, ଏକାବେଳେକେ ସବୁଟିକୁ ଦେଖ । ନିଜ ଭିତରର ସବୁଟିକୁ ଦେଖ, ଏକାବେଳେକେ ସବୁଟିର ଅନୁରାଗୀ ହୁଅ,—ଅର୍ଥାତ୍, ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚ, ଜଗତଯାକର ଜୀବନକୁ ଅଗ୍ରସର କରାଇ ନେବାରେ ତୁମେ ସହଯୋଗ କର । କୋଉଠି ଏକ ଗୁମ୍ଫା ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ଅଥବା ଗିଲା ହୋଇ ରହିବାକୁ ନିଜ ପାଖରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ମନା କରିଦିଅ । ଅମୃତର କୋଉ ଗାତରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଯିବା ଅପେକ୍ଷା ଏହି ମାଟି ଉପରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଥାଇ ସମର୍ପିତ ସମଗ୍ର ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚି ପାରିଲେ ଆମେ ସ୍ୱର୍ଗଗୁଡ଼ିକୁ ହୁଏତ ଏଇଠାରେ ହିଁ ପାଇପାରନ୍ତୁ । ସେତେବେଳେ ଦର୍ଶନ କହିଲେ ଆଦୌ କୌଣସି ବୁଦ୍ଧିଗତ ପଳାୟନକୁ ନବୁଝାଇ ପ୍ରକୃତରେ କିଛି ଦେଖିବା ଓ କିଛି ସ୍ପର୍ଶ ପାଇବାକୁ ବୁଝାନ୍ତା । ସାହିତ୍ୟ, ବୈରାଗ୍ୟ ଏବଂ ଆଉ ସବୁକିଛି ସେତେବେଳେ ମୂଳତଃ ଏହି ସ୍ପର୍ଶଲାଭ ଲାଗି ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନିଅନ୍ତେ ।

୫ । ୯ । ୯୬

ସେଦିନ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଓଡ଼ିଆ କବିତା ବୁଝାଉ ବୁଝାଉ ତିନିଘଣ୍ଟା ସମୟ ଅତିବାହିତ ହୋଇଗଲା । ପିଲାମାନେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ମଜ୍ଜି ଯାଇଥିଲେ ଓ ମୋତେ ବି ମଜ୍ଜାଇ ରଖିଥିଲେ । କବିତାଟି ସେମାନଙ୍କର ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଅର୍ଥାତ୍ ସାହିତ୍ୟବହିରେ ଥିଲା । ପ୍ରଧାନତଃ ପରୀକ୍ଷାକୁ ଆଖି ଆଗରେ ରଖି ସେମାନେ

କବିତାଟିକୁ ବୁଝିବା କଥା । ଆରମ୍ଭ କଲାବେଳକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି ହିସାବରେ ସବୁକିଛି ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ପିଲାମାନେ ସେହି ମନୋମୁଦ୍ରାରେ ରହିଥିଲେ, ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ପ୍ରାୟ ସେହିମାନଙ୍କର ସ୍ତରରେ ରହିଥିଲି ।

ମାତ୍ର, ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲା ପରେ ଆମ ଉଭୟ ପକ୍ଷର ଅଜାଣତରେ ଅଥଚ ଆମର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସହଯୋଗରେ କବିତାଟି ଆମକୁ ତା' ଭିତରକୁ ଟାଣି ନେଇଗଲା । ଗୋଟିଏ ଭଲ କବିତା କହିଲେ ସଂଜ୍ଞା ଯେଉଁ ବହୁ ପରସ୍ପରଯୁକ୍ତ ବିଶ୍ୱକୁ ବୁଝାଏ, ଆମେ ସେହି ବିଶ୍ୱଟି ଆଡକୁ ଟାଣି ହୋଇଗଲୁ । ସେହି ବିଶ୍ୱଟି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲୁ । ଉଭୟ ପକ୍ଷର ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମେ ଖୋଲି ଖୋଲି ଯାଉଥିଲା । ଏବଂ, ଭିତରେ ଠିକ୍ ଏହିପରି ଭାବରେ ଦୁଆରସବୁ ଖୋଲିପାରି ପାରିଲେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରକୁ ଯେ ଦ୍ୱାର ଖୋଲିଯାଏ, ତ ଦ୍ୱାର ଏକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଭୂତ ଆଉଥରେ ମିଳିଲା । ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ସାହିତ୍ୟର ଅଗାଧତା ଓ ଆଉଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ସର୍ବଦା କରି ରହିଥିବା ଗ୍ରହଣଶୀଳତାର ଅଗାଧତା,—ଦୁହେଁ ସଚେତଅବା ପରସ୍ପରକୁ ଉଦ୍‌ବୋଧିତ କରି ଆଣିଲେ, ପରସ୍ପରକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଲେ ଏବଂ ପରିତ୍ରାଣ ଲାଭ କଲେ । ପିଲାମାନେ ତା'ପରେ ସାଙ୍ଗପରି ବସିଲେ ଏବଂ ଆମେ ଏକାଠି ମିଶି ଏକ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରୁ ପରୀକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ କିଛି ପଢୁଛୁ ବୋଲି ଏକାବେଳେକେ ପାସୋରି ଦେଇଥିଲୁ । ଏହିପରି ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲେ ପ୍ରକୃତରେ କିଛି ଛାଉଠି ମୋଟେ ସରେନାହିଁ । ଦେବା ସରେନାହିଁ କି ଗ୍ରହଣ କରିବା ସରେନାହିଁ । ବୁଝୁଛି ଏହି ସହଜ ଦେବା-ନେବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି, ସମ୍ଭବତଃ ଏହାହିଁ ଶିକ୍ଷକ ତଥା ଛାତ୍ର ଉଭୟ ପକ୍ଷକୁ ଏକ ଅମରତ୍ୱର ସ୍ୱାଦ ଆଣି ଦେଇଥାଆନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ଜିଜ୍ଞାସା ଓ ଏକ ପାରସ୍ପରିକ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ହିଁ ପୃଥିବୀର ଏକମାତ୍ର ରସ ଓ ସତ୍ୟ ବୋଲି ମନେ ହୁଅନ୍ତି । ଏବଂ, ତାହା ସେଦିନ ଆମକୁ ପରସ୍ପରର ପ୍ରକୃତରେ ଖୁବତେ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ କରାଇଆଣିଲା ! କେବଳ ସାହିତ୍ୟପଢ଼ାରେ ନୁହେଁ, ଏହି ଆନନ୍ଦମୟ ଜୀବନର ବାଟଟିକୁ ଚାଲିବାରେ ମଧ୍ୟ !

୬ । ୯ । ୯୬

ଯେଉଁମାନେ ଖାଲି ସାହିତ୍ୟ ପଢାନ୍ତି; ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ ପଢାନ୍ତି କେଜାଣି ? ସେଦିନ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସେହି କବିତାଟିକୁ ପଢାଉ ପଢାଉ ଇତିହାସ ଆସିଲା, ଭୂଗୋଳ ଆସିଲା, ବିଜ୍ଞାନ ଆସିଲା; ମନୋବିଜ୍ଞାନ ତ ଏପାଖରୁ ସେପାଖଯାଏ ଭେଦ କରି ରହିଥିଲା !

ସାହିତ୍ୟକୁ ବିନୋଦନ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସାହିତ୍ୟ ସଚେତ-ଅବା ଗୋଟାଏ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଇଲାକା ପରି ଦେଖା ଯାଉଥାଏ । ଭାବରାଜ୍ୟ ବ୍ୟାପାରର

କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଦି କେହି ଏକ ନିବିଡ଼ତାର ସ୍ତରରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ଯାଇପାରେ, ତେବେ ତା'ର ସକଳ ଅନୁଭବ ଏବଂ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ନକହି ଆଉ କ'ଣ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ? ଅନେକ ମନୀଷୀ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ସାହିତ୍ୟରସକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରସ ବୋଲି ଅନୁମାନ କରିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସାହିତ୍ୟକୁ ସତେଅବା ଆପଣାର କୃତ୍ରିମ ଦନ୍ତପଂକ୍ତି ବୋଲି ଭାବୁଥାନ୍ତି ଏବଂ ଜୀବନର କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିର୍ଧୂମ ପାକୁଆ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି କି କ'ଣ କେଜାଣି, ସେମାନେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆବଶ୍ୟକତାରେ ପଡ଼ି, ନିଜର କୃତ୍ରିମ ଦନ୍ତପଂକ୍ତିକୁ ପିନ୍ଧି ଆପଣାକୁ ଅନ୍ତତଃ ଘରକର ସକାଶେ ପୂର୍ଣ୍ଣାବୟବ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା ପରି ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି ଏବଂ ଆପଣାର ପାକୁଆ ଜୀବନରେ ତଥାପି ଦନ୍ତଯୁକ୍ତ ହେବାପରି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ସଖ୍ୟର ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ତର ରହିଛି, ଯାହାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିଲେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଯାବତୀୟ ଆବେଦନ ଏକ ସାହିତ୍ୟିକ ଆବେଦନରେ ପରିଣତ ହୋଇଥାଏ । ଦୁଆର ଫିଟିଯାଏ ଏବଂ ମଣିଷ ସତେଅବା ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ନକରି ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ବାଟ ହିଁ ପାଏନାହିଁ । ଦୁଆର ଫିଟି-ଯିବା, ତାହା ହିଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯଥାର୍ଥ କବିତାକୁ ବୁଝିବାର ଗୋଟିଏ ସ୍ତର ରହିଛି, ଯାହାକୁ କି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସମୀଚୀନ ଭାବରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଶିକ୍ଷାଦାନ, ସାହିତ୍ୟ ପଢ଼ାଇବା ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ସେହି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନୀତ କରି ନେଇପାରେ । ଜଣେ ମନ କଲେ ସେହି ଉନ୍ମୋଚନ ଅବଶ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ । ସେଦିନ ଧନଘଣ୍ଟାର ସଖ୍ୟସ୍ଥାପନ ପରେ ଭିତରଟା କେଡ଼େ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଲାଗୁଥିଲା ଏବଂ ପିଲାମାନେ ବି କେଡ଼େ ନିଜର ଓ କେତେ ନିକଟର ପରି ମନେ ହେଉଥିଲେ !

୭ । ୯ । ୯୬

ଅହରହ ବର୍ଷଣର ଆଚ୍ଛାଦନ ତଳେ ଢାଙ୍କି ହୋଇ ରହିଥିବା ଏହି ଶ୍ୟାମଳ ପାହାଡ଼ ଓ ଶସ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର,—ଏସବୁ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ସୁନ୍ଦର ଦେଖା ନଯାଉଛି ! ବର୍ଷଣର ଆଚ୍ଛାଦନ ତଳୁ ଅଳପ ଅଳପ ବଢ଼ିଥିବା ଧାନଗଛର କ୍ଷେତଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଓ ପ୍ରସନ୍ନ ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ଚେତନାର ସ୍ତରବିନ୍ୟାସ କରିଥିବା ବିଜ୍ଞାନୀମାନେ କହନ୍ତି, ବାହାରଟା କୁଆଡେ ସବୁବେଳେ ଭିତରଟାକୁ ଢାଙ୍କି ରଖିଥାଏ । ଭିତରଟା ପ୍ରକୃତରେ ଯେମିତି, ବାହାରକୁ କୁଆଡେ ତାହା ଆଦୌ ସେପରି ଦେଖା ଯାଏନାହିଁ । ଏହିପରି ଭାବରେ ତଥାକଥିତ ଚେତନ ଓ ତଥାକଥିତ ଅବଚେତନ ମଧ୍ୟରେ କୁଆଡେ ଗୋଟାଏ ନିତ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଏପରି ଏକ ନିତ୍ୟଚେତନର ଆବିଷ୍କାର କ'ଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରନ୍ତାନାହିଁ, ଯାହାର ପୂର୍ଣ୍ଣବିସ୍ତୃତି ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ସଚେତନ ଓ ଅବଚେତନ ଉଭୟଙ୍କୁ ଦେଖିହେବ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନୁଭବ କରି ହେଉଥିବ ?

ବାହାରଟା ଭିତରକୁ ଅନ୍ତରାଳ କରି ରଖିନାହିଁ, ବାହାରଟା ଭିତରକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଅଧିକ ମନୋରମ କରି ରଖିଛି, ଅଧିକ ଆକର୍ଷକ କରି ରଖିଛି । ଭିତରଟା ମଧ୍ୟ ବାହାରକୁ କେତେ କେତେ ସଚଳତା ଯୋଗାଇଦେଇ ପାରୁଛି, ଯାହାକି କେବଳ ବାହାରଟାର ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁଥିଲେ ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ହେଉନଥାନ୍ତା । ଭିତରଟା ସକାଶେ ବାହାରଟା ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଅନନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ଧନାଢ୍ୟ ହୋଇ ନରହିଛି ଏବଂ ବାହାରଟା ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ଭିତରଟା କେତେ ସମ୍ଭାବନାମୟ ହୋଇ ନପାରୁଛି ! ବାହାରଟା ମାଟି ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି, ବିଶ୍ଳେଷଣବୁଦ୍ଧି ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି ଏବଂ ସେହି ବୁଦ୍ଧି ଭିତରର ବିବେକଟିକୁ, ଭିତରର ଯାବତୀୟ ସମ୍ବେଦନଶୀଳତାକୁ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ମନୋରମ ଭାବରେ ବିଚାର ଓ ବିବିଧ କରି ରଖିଛି । ଗୋଟିଏ ଆଖି ବାହାରୁ ଭିତର ଆଡ଼କୁ ଦେଖି ପାରୁଛି ଏବଂ ଆଉଗୋଟିଏ ଆଖି ଭିତରୁ ବାହାର ଆଡ଼କୁ ଦେଖି ପାରୁଛି । ତେଣୁ ଭିତରର ଆଖିରେ ବାହାରର ଯାବତୀୟ ବୁଦ୍ଧି ଓ ବିବେକ ଅଭିବ୍ୟଞ୍ଜିତ ହୋଇ ରହିଛି ଏବଂ ବାହାରର ଆଖିଟିରେ ଭିତରର ଯାବତୀୟ ହୃଦୟଟି କେତେ ସୁନିର୍ଣ୍ଣିତ ଭାବରେ ସାକାରତା ଲାଭ କରିଛି । ଖାଲି ବୁଦ୍ଧି ଓ ଖାଲି ହୃଦୟ, ଖାଲି ବାହାର ଓ ଖାଲି ଭିତର,—ଆମର ଯାବତୀୟ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଏବଂ ବୈମନସ୍ୟ ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ଖାଲିତା ମଧ୍ୟରୁ ହିଁ ଜନ୍ମଲାଭ କରୁଛି ।

୮ । ୯ । ୯୬

'ସେହିଭଳି ଡାଏରୀ' ମୋତେ କେବଳ ପଛକୁ ଅନାଇବାର ସମ୍ବେଦନା ଆଣି ଦେବନାହିଁ, ମୋତେ ଆଗକୁ, ଆହୁରି ଆଗକୁ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରି ପାରିବାର ପ୍ରେରଣା ମଧ୍ୟ ଆଣିଦେବ । ଆହୁରି ଆଗକୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆହୁରି ଗଭୀରକୁ । ମୁଁ ଦୀର୍ଘ କେତେବର୍ଷ ତଳେ କ'ଣ ସବୁ ଲେଖିଥିଲେ, ଏବେ ସେଗୁଡ଼ିକ ଛପା ହେଲାଣି । ବହିର ଆକୃତରେ ସାକାର ହେଲାଣି । ସ୍ମୃତିଗୁଡ଼ିକ ଠୁଆ ହୋଇ ଦେଖାଯିବ, ଇଏ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କମ୍ ପ୍ରେରଣାଦାୟକ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ମୋ'ର ସ୍ମୃତି ମୋତେ ଯେପରି କେବେହେଲେ ସେହି ପଛଟା ଭିତରେ ମୁହଁମଡ଼ା କରି ରଖି ଦେବନାହିଁ । ପଛକୁ ଅନାଇ ବେଳେ ବେଳେ କେତେ ମଣିଷ ନିଜକୁ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ରାଜା ପରି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷର ଅତୀତକୁ ଅନାଇ ଅନେକ ଭାରତୀୟ ଆପଣାକୁ ଜଣେ ଜଣେ କେତେବଡ଼ କ'ଣ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିଥାନ୍ତି । ଏହି ଅତୀତର ସ୍ମରଣ ଓ ଅତୀତର ଗୌରଣା ମୋତେ ମଧ୍ୟ କମ୍ ପୁଲକ ଦିଏନାହିଁ । ନିତି ଗୁଲୁଥିବା ମୋ' ହୃଦୟ ଏବଂ ଅନୁରାଗ ଗୁଡ଼ିକର ଗୋଡ଼କୁ ତାହା ସତେଅବା କେତେ କେତେ ଶୈଥିଲ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ କେତେ କେତେ ମହିମାବୋଧର ଅଧିକାରୀ କରନ୍ତି । ଦେଶର ଦୈନ୍ୟରେ, ଅତୀତରେ ଯେପରି ଏକ

ମହିମା ରହିଛି, ନିଜ ଜୀବନର ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସୋପାନଗୁଡ଼ିକୁ ଚଢ଼ିବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଅତୀତର ଅନେକ ମହିମା ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଅସ୍ୱୀକାର କରିନାହିଁ । ମାତ୍ର, ମୋ' ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅନୁଭବଶାଳୀ ବୃଦ୍ଧଟି ମୋତେ ସବୁଦିନେ ମୋ' ଭିତରେ ରହିଥିବା ଶିଶୁଟିର ହିଁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ଆସିଛି ।

ହୃଦୟ ଭିତରେ ବୃଦ୍ଧଟିଏ ରହିଛି, ମୋ'ର ଅତି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସେହି ଶିଶୁଟି ମଧ୍ୟ ରହିଛି । କେଉଁଟା ଆଗ, କେଉଁଟା ପଛ, ମୋ' ଭିତରେ କେଉଁଟା ଆଉଟାଠାରୁ ଅଧିକ ଗେହ୍ଲା ? ସେହି କଥାକୁ ଓଜନ କରି ଦେଖିବାକୁ ମୋ' ଭିତରେ କେବେହେଲେ କୌଣସି ସ୍ପୃହା ହୋଇନାହିଁ । କାରଣ, ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ମୋତେ ଆଳ କରି କେବେ କୌଣସି କଳହ ଲାଗିନାହିଁ । ଶିଶୁଟି ଭିତରେ ଏକ କୁହର ଦୃଢ଼ତା ରହିଛି; ସେହି ଦୃଢ଼ତା ହେଉଛି ମୋ'ର ସଂସ୍କୃତି, ମୋ'ର ଅତୀତ, ମୋ' ଗୋଡ଼ତଳେ ରହିଥିବା ଭୂଇଁ । ଏବଂ, ଏହି ବୃଦ୍ଧଟି ଭିତରେ ମୋ' ଶିଶୁଟିର ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଦେଖିପାରୁଛି । ଏହି ପୁରୁଣା ପର୍ବତମାନଙ୍କ ଉପରେ ଭର ଦେଇ ଆଜିର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଯେପରି ପୃଥିବୀର ସବୁ-ଯାକ ଶିଶୁଙ୍କର ହସକୁ ମୁଣିରୁ ବାହାର କରି ଚାରିଆଡ଼େ ବାଣ୍ଟି ହୋଇ ଯାଉଛି, ଏକଥାଟି ଠିକ୍ ସେହିପରି ।

୨୪ । ୮ । ୯୬

ଜୀବନରେ ବାଛି ନେଇଥିବା ମୂଲ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛନ୍ତି ଲକ୍ଷ୍ୟ, ଆମର ତଥା-କଥିତ ସଂସ୍କୃତି ହେଉଛି ତା'ର ମାଧ୍ୟମ ।

ଏବଂ, ଯେତେବେଳେ ମୂଲ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରାୟ କିଛି ନଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍, ଯଦି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ମୂହୁର୍ତ୍ତର ସତ୍ୟ ଲାଗି ନିଜ ଜୀବନକୁ ଉପଯୁକ୍ତ କରି ଆଣିବାର ଉଦ୍ୟମକୁ ହିଁ ତା' ଜୀବନର ସର୍ବମୂଳ ମୂଲ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନଥାଏ, ସେତେବେଳେ ତୁଚ୍ଛା ମାଧ୍ୟମଟାକୁ କରିରେ ସଜାଇ ଯେତେ ଦେଖାଇ-ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତାହାର କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ନଥାଏ । ଏବଂ, ଯେତେବେଳେ କେତେକ ବିଚିତ୍ର ପ୍ରକାରର ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଆଦୌ କୌଣସି ମୂଲ୍ୟବୋଧର ପରିଚୟ ନଦେଇ ସାମୂହିକ ଜୀବନର କେତେଗୁଡ଼ାଏ ବାହ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥିକୁ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କହି ସଭାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ଫୁଲେଇ ହୁଅନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ଅସଲ ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟ ଯଥାସମ୍ଭବ ଶୀଘ୍ର ଗୁଡ଼ି ପଳାଇବାକୁ ମନ କରୁଥାଏ । ଆତ୍ମ-କାମୀ ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କର ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କେଉଁଠି କ'ଣ ଆସିବ ? କେତେଜଣ ଆତ୍ମକାମୀ ଯଦି ସଭା ମଣ୍ଡନ କରି ଓଡ଼ିଆର ସଂସ୍କୃତି ବିଷୟରେ ଘଣ୍ଟି ବଜାଇ

ବାହାରନ୍ତି, ତେବେ ସେମାନଙ୍କର ତୁଚ୍ଛା ଆଡ଼ମ୍ବର ଦେଖି କେବଳ କ୍ଲାନ୍ତି ଲାଗିବ ସିନା, ମାତ୍ର ଆଉ ଆଦୌ କୌଣସି ଲାଭ ହେବନାହିଁ । ନିଜକୁ ହିଁ ସବୁକିଛି ବୋଲି ଦେଖୁଥିବା ଉଗ୍ରମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ଜାତି ଓ ଜାତୀୟତାର କଥା କହନ୍ତି । ନିଜ କ୍ଷମତାଶୀଳତାକୁ ନିଜର ଏକମାତ୍ର ବୃହତ୍ତର ପରିଚୟ ବୋଲି ମଣୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସତେଅବା ଆପଣାର ମୂଳ ମାନବ-ପରିଚୟଟିକୁ ହରାଇ ବସିଥିବା ଗ୍ଲାନିରୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ସଂସ୍କୃତି କହିଲେ ଏକ ସାମୂହିକ ଆସ୍ଫାଳନ ବ୍ୟତୀତ ସମ୍ଭବତଃ ଆଉ କିଛିହେଲେ ବୁଝିବାଲାଗି ମୋଟେ ରାଜି ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ । ତେଣୁ, ସଂସ୍କୃତି ନାମରେ ସେମାନେ ଯେତେ ଉତ୍ସବ ଏବଂ ମଣ୍ଡନର ଆୟୋଜନ କରନ୍ତି, ତାହା ଅଧିକାଂଶତଃ ଏକ ଅପସଂସ୍କୃତିକୁ ହିଁ ପ୍ରଶସ୍ତ କରିବାର କାରଣ ହୋଇଥାଏ । ପୃଥିବୀରେ ସଂସ୍କୃତି ନାମରେ ଅପସଂସ୍କୃତି କୋଉଠି ରାଜା ହୋଇ ବସିନାହିଁ ଯେ ଆମେ ଓଡ଼ିଶାକୁ ସେଥିଲାଗି ଏକ ବିଶେଷ ଅପବାଦକୁ ମନା କରିବା ? ମାତ୍ର, ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଗୁଡ଼ିକର ଆହ୍ୱାନ ସାରା ପୃଥିବୀ ପରି ଆମ ଓଡ଼ିଶା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଅସଲ ସଂସ୍କୃତି ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଲାଗି ନିଜକୁ ନୁଆଇ ନେବାର ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଆମେ ଏଠି ମଧ୍ୟ ଅପସଂସ୍କୃତି ରୋକି ପାରିବା ।

୧୪ । ୯ । ୯୨

ପୁଅ ପାଠପଢ଼ା ଶେଷ କଲା । ଚାକିରି ଖୋଜିଲା ଏବଂ ଚାକିରି ପାଇଲା । ଏଥର ସିଏ ତା' ଜୀବନକୁ ଖୋଜିବ । ଚାକିରିଟା ସେଥିପାଇଁ ଏକ ଆବଶ୍ୟକ ଭୂମି ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ । ଏଣିକି ବାପମାଆ ପୁଅପାଇଁ ବେଶୀ ଚିନ୍ତା କରିବେନାହିଁ । ପୁଅ ନିଜର ସଂସାରଟିକୁ ଗଢ଼ୁଥିବ, ସେମାନେ ଖୁସି ହୋଇ ତାହା ଅବଲୋକନ କରୁଥିବେ । ଏବଂ, ଏଣେ ସମଗ୍ର ସଂସାର ପାଇଁ ହିଁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ନିଜକୁ ଅଭ୍ୟସ୍ତ କରି ନେଉଥିବେ ।

ଅନେକ ବାପମାଆ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ମରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ପୁଅର ସଂସାର ସହିତ ଆପଣାକୁ ଲିପ୍ତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ଏହି ବାପମାଆମାନେ ଜଞ୍ଜାଳକୁ ଛାଡ଼ନ୍ତିନାହିଁ । ଏପରି ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଜଞ୍ଜାଳକୁ ଭଲ ବି ପାଉଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ କେବେହେଲେ ସାବାଳକତା ଆସେନାହିଁ । ଜଞ୍ଜାଳର ଗୋଟାଏ ପାହାଚରୁ ବାହାରି ଏମାନେ ଆଉଗୋଟାଏ ପାହାଚରେ ଲାଖିଯାଆନ୍ତି ଏବଂ ସେଇଥିରୁ ବହୁତ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜେ ପୁଅର ସଂସାରରେ ଧାଣ୍ଡି ନହେଲେ ପୁଅମାନେ ସତେଯେପରି କେବେହେଲେ ସଂସାରକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବେନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କର ମନରେ ଏହିପରି ଏକ ଅହଙ୍କାର ଏବଂ ଅବିଶ୍ୱାସ ଦାନା ବାନ୍ଧି ରହି ଯାଇଥାଏ । ଏହି ବାପାମାନଙ୍କର ଓ ମାଆମାନଙ୍କର ଗୁହାମୁକ୍ତି ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଗୁହା ବାହାରେ ଯେ ଗୋଟାଏ

ସଂସାର ରହିଛି, ଅସଲ ଭଗବାନ ଯେ ଯାବତୀୟ ଗୁହାର ବାହାରେ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ ସେହି ଉପଲବ୍ଧି କେବେହେଲେ ହୁଏନାହିଁ । ଭାରତୀୟ ରାଜନୀତିରେ ଆମ ଏତକାଳରେ ପଲେ ବାପା ଓ ମାଆ ବାହାରିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ନିଜର ପୁଅମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ରାଜନୀତି ଭିତରେ ପିଠାଟାଏ ପକାଇଦେଇ ଯିବାକୁ ନିଜର କୌଳିକ ଧର୍ମପ୍ରାୟ ବିଚାର କରୁଛନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସାବାଳକତା ଆସି ପାରନାହିଁ । ଏବଂ, ମଣିଷ ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ଭାବରେ ସାବାଳକ ନହେଲେ ସଂସାରକୁ ବା କିପରି ଚହ୍ନିବ, ସେହି ସଂସାର ଭିତରେ ଆପଣାର ଭୂମିକାଟିକୁ ମଧ୍ୟ ସେ କିପରି ଅବଧାରିତ କରିପାରିବ ? ତେଣୁ ପୁଅ ତା' ସଂସାର ଗଢ଼ୁ । ଅର୍ଥାତ୍, ସିଏ ନିଜ ଆଖିରେ ସଂସାରକୁ ଦେଖୁ, ସଂସାରକୁ ଆତ୍ମସ୍ଥ କରୁ । ବାପା ଓ ମାଆ ସେଇଥିରେ ଖୁସି ହୁଅନ୍ତୁ । ମାତ୍ର, ଦୂରରେ ଥାଇ ଖୁସି ହୁଅନ୍ତୁ । ତାହାହିଁ ଅସଲ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ଅସଲ ସ୍ନେହ ଓ ଅସଲ ମମତ୍ୱ ।

୧୭।୯।୯୨

ଅସଲ ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ସମାଜବାଦ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥାଏ ଏବଂ ଅସଲ ସମାଜବାଦରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଅବଶ୍ୟ ରହିଥାଏ । ପୃଥିବୀରେ ସମାଜବାଦ ହାରିଗଲା ଓ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିଲା ବୋଲି ଯେଉଁ ତଥାକଥିତ ଗଣତନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଏବେ କହି ବୁଲୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସତେଅବା ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଏବଂ ପରିଚିତ ସାମନ୍ତବାଦ ଓ ପୁଞ୍ଜିବାଦକୁ ହିଁ ଗଣତନ୍ତ୍ର ବୋଲି ବୁଝୁଛନ୍ତି ।

ମଣିଷ ଭିତରେ ସଂସ୍କାରବଶତଃ ଯେଉଁ ସାମନ୍ତ ବା ସ୍ୱାର୍ଥପରଟି ଘାପ ମାରି ରହିଥାଏ, ସେଇ ଗଣତନ୍ତ୍ରକୁ ଦୂଷିତ କରେ, ସମାଜବାଦକୁ ବି ଦୂଷିତ କରେ । ପୃଥିବୀସାରାର ସାଆନ୍ତମାନେ ଏବେ ସମାଜବାଦକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ପରାଜିତ କରି, ସାଆନ୍ତମାନଙ୍କୁ ମାନିନେବାଟା ଯେ ଏକମାତ୍ର ପନ୍ଥା, ମନୁଷ୍ୟ ଜାତିକୁ ସେହିକଥା ବୁଝାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଯେ, ପୃଥିବୀରେ ତଥାକଥିତ ଗଣତନ୍ତ୍ର-ପଦ୍ଧତିକୁ ଚଳାଉଥିବା ଏହି ସାଆନ୍ତମାନଙ୍କ ହାତରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପୁଞ୍ଜି ରହିଛି, ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଏହିମାନେ ହିଁ ପୃଥିବୀଟାକୁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଭୋଗ କରିବା ଲାଗି ସତେଅବା ଭଗବାନଙ୍କଠାରୁ ଲାଇସେନସ୍ ଆଣିଛନ୍ତି ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ପୃଥିବୀର ରାଜନୀତିଟାକୁ ନିଜ ରଜ୍ଜୁରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବା ଲାଗି ଫିକର କରୁଛନ୍ତି । ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ରହିଥିବା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପୃଥିବୀକୁ ସେମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ଦୟା କରି ଓ ଅନୁଗ୍ରହ ଦେଖାଇ କିପରି ଶାନ୍ତ କରି ରଖିବେ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି ? ସମାଜବାଦୀ ଶାସନରୁ ଯେପରି ସାଆନ୍ତମାନେ ବିଦା ହୋଇ ଗଲେ, ବର୍ତ୍ତମାନର ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନରୁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ସାଆନ୍ତମାନେ ବିଦା ହୋଇ ଯିବେ । ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ସମ୍ମାନ ଓ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇ ସେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଶାସନ ଚାଲିବ, ତାକୁ

ତୁମେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ବୋଲି କହିବ ନା ସମାଜବାଦ ବୋଲି କହିବ ? ତୁମେ ସାଧୁତାକୁ ଯେକୌଣସି ନାମ ଦେଇ ଡାକିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ସାଧୁତାକୁ ହିଁ ବୁଝାଇବ । ଏବଂ, ଅସାଧୁତାକୁ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଯେତେ ସାହା ମନଲୋଭା ନାଆଁ ଦେଇ ଜାରି କରି ରଖିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଅସାଧୁତାକୁ ହିଁ ବୁଝାଇବ ଏବଂ ଅସାଧୁମାନଙ୍କର ଉମପଣ ଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଜାରି କରି ରଖିଥିବ । ନାଆଁ ଗୁଡ଼ାକ ଯାଉ, ସହୃଦୟତାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେଉ ।

୧୭ । ୯ । ୯୨

ବନ୍ଧୁ ଶିକ୍ଷାଯନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ, ଅର୍ଥାତ୍ ସରକାରୀ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗରେ ସେ ବଡ଼ ବଡ଼ ପଦରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲେ । ପଦ ଅନୁସାରେ ଦରମା ପାଉଥିଲେ । କେଉଁଠି ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇଥିଲେ ତ ଆଉ କେଉଁଠି ଆଉ କ'ଣ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ବେଢାଏ ପାଠ ପଢ଼ିଥିଲେ । ପାଠରୁ ଯେଉଁ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜିଜ୍ଞାସା ଏବଂ ଆପଣାକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ବାସନା ଆପେ ଆପେ ଉନ୍ମେଷିତ ହୋଇଆସେ, ସେହି ଜିଜ୍ଞାସା ଏବଂ ସେହି ବାସନା ତାଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରବଳ ଥିଲା । ସିଏ ସବୁବେଳେ କହୁଥିଲେ ଯେ, ଚାକିରିରୁ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିବା ପରେ ସେ ବହୁତ କିଛି କରିବେ ଓ ବହୁତ କିଛି ଲେଖିବେ ।

ଚାକିରିରୁ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିବା ପରେ ତାଙ୍କର ବେଶ୍ କେତେ ବର୍ଷ ହୋଇଗଲା, ମାତ୍ର ସିଏ କିଛି କହିଲେନାହିଁ କି ଲେଖିଲେ ନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ ଚାକିରି ଭିତରେ ଥିବା ସମୟରୁ ମଧ୍ୟ ସେ ନିଜର ଅସଲ ଅନ୍ତର୍ମନଟି ପାଖରୁ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରି ସାରିଥିଲେ । ପଦର ପ୍ରଲୋଭନ ତାଙ୍କୁ ନିଜପାଖରେ ହୁଏତ ପୂରା ଗୋଟାଏ ଗଧରେ ପରିଣତ କରି ଦେଇଥିଲା । ପୁଳାଏ ପଇସା ନେଇ ଗୋଟାଏ ବୃହତ୍ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ମେସିନ୍‌କୁ ଚଳାଇବା, ସତେଯେପରି କ୍ରମେ ତାହାହିଁ ତାଙ୍କର ଧର୍ମରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିବା ପରେ ସେ ସତେଅବା ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଲୁଚିଗଲେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଲୁଚି ରହିଲେ । ନିଜ ଅଧ୍ୟକ୍ଷଜୀବନର ଗୁମ୍ଫାଟି ଭିତରୁ ବାହାରି ସିଏ ହୁଏତ ଦେଖିଲେ ଯେ ପୃଥିବୀ ଅନେକ ଆଗକୁ ଚାଲିଯାଇଛି ଏବଂ ସିଏ ନିଜେ ଅନେକ ପଛରେ ରହି ଯାଇଛନ୍ତି । ଗୁମ୍ଫାଟି ଭିତରେ ସ୍ଥାନିକ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ର ବା ଗୋଟିଏ ରୁଟିନ୍‌କୁ ଚଳାଇବା, ଇଏ ଗୋଟାଏ କଥା; ଏବଂ ଆପଣାର ହୃଦୟସ୍ତରରେ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ମଣ୍ଡି ଆପଣାର ଭଲ କିଛି ହେବା ଓ କିଛି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ ସମ୍ଭବ କରିବା,—ଇଏ ହେଉଛି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଆଉଗୋଟାଏ କଥା । ଶୁଣୁଛୁ, ଚାକିରିରେ ଥିବା ସମୟରେ ସିଏ କେଉଁଠି ଗୋଟିଏ ଭଲ ଘର କରିଛନ୍ତି ଓ ଏବେ ସେହିଠାରେ ରହୁଛନ୍ତି । ଏକାବେଳକେ ନିରୁଜ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

ଗ୍ରୂକର ବେଳେ ଓ ଗ୍ରୂକର ପରେ ଏକ ଅତ' ଆକର୍ଷକ inhibition ଯେପର ତାଙ୍କ ଜୀବନର ପରମୋଧର୍ମ ହୋଇ ରହଗଲା । ସିଏ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ପାସୋର ଗଲେ । ନଜପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ପାସୋର ହୋଇ ରହଗଲେ ।

୧୮ । ୯ । ୯୬

ଗ୍ରୂକରରୁ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରବା ପରେ ସମାଜସେବା କରବା, ଧର୍ମ କାମ ଦ୍ୱାରା ଭଗବାନଙ୍କର ସେବା କରବା, ସାଧାରଣଙ୍କର ନାନା ସମସ୍ୟା ଭିତରେ ପଶି ଦ' ଚାରଟା ଭଲ କାମ କରଦେବା,—ଏହାଦ୍ୱାରା ସ୍ୱୟଂ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସମୟ କଟିଯିବାଟା ଖୁବ୍ ଭଲରେ ହୋଇଯାଉଛି ସତ, ମାତ୍ର ତଦ୍ୱାରା ସମାଜରେ କ ଲାଭ ହେଉଛି, ଏବଂ, ଏହି ସଂସାରଟାକୁ ଯଦ ଭଗବାନଙ୍କର ସଂସାର ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ତେବେ ଭଗବାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏହାଦ୍ୱାରା କ ଲାଭ ହେଉଛି ? ସମାଜକୁ, ମଣିଷକୁ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ରଖିବାରେ ଏହି ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ସେବାଉତ୍ସାହୀ ମଣିଷମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ପ୍ରଭୂତ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ସମାଜରେ ସେବା କର ସମାଜରେ ପରବର୍ତ୍ତନ ଆଣିବାର କାର୍ଯ୍ୟଟି ପ୍ରଧାନତଃ ବାନପ୍ରସ୍ଥୀ ମାନଙ୍କର କବଳରେ ପଡ଼ି ଭଣ୍ଡୁର ହୋଇ ଯାଉଛି । ଏବଂ, ସମାଜର ପରବର୍ତ୍ତନ ତଥା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜାଗରଣର ଯେକୌଣସି ଯଥାର୍ଥ କାମ,—ଏସବୁ ଯେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବୈପ୍ଳବିକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଏବଂ ତେଣୁ ବିପ୍ଳବୀମାନଙ୍କର କାମ, ସେହି କଥାଟିକୁ ଖାଲି ଭୁଲାଇ ଦଆଯାଉଛି ।

ଯେଉଁମାନେ ମଜବୁତ ଥିଲାବେଳେ ନଜର ଓ ନଜ ପରବାରର ଉତ୍ତମ ଭରଣପୋଷଣ ନମନ୍ତେ ଗ୍ରୂକର କରୁଥିଲେ ଏବଂ ମଲ୍ଲଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ବଗାଡ଼ି ଦେଇ ଅଥବା ଅଲଗୁଆ କର ରଖି ଆପେ ଲାଭବାନ୍ ହେଉଥିଲେ, ସେମାନେ ଅବସର ଗ୍ରହଣ ପରେ କାହାର ଯଥାର୍ଥ ଉନ୍ନୟନରେ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ ସାହାଯ୍ୟ କର ପାରବେ ? ନଜ ତରୁଣ ବୟସରେ ସେମାନେ ଗୋଟିଏ ମହାଶୋଷଣର ଯନ୍ତ୍ରରେ କେତେ ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ ଭାଗନେଲେ, ଦେଶ ବୋଲି କ'ଣ ଜାଣିଲେ-ନାହିଁ ଅଥବା ଏହି ଦେଶର ଅନ୍ୟ ଅନେକ ମଣିଷ ରହଛନ୍ତି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର ବି କଲେନାହିଁ । ଏବଂ, ଦାନ୍ତ ପଡ଼ିଆସିବା ବେଳକୁ ସେମାନେ ଯଦ ଭଲ କାମର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହୋତ୍ସାହ ସହିତ ଏପର ଧୁରନ୍ଧର ହୋଇ ବାହାରବେ, ତେବେ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ କେଉଁଠାରେ କ'ଣ ଅସାଧୁତା ଅବଶ୍ୟ ଯାଇ ପଶିଯାଇଛି ବୋଲି ସନ୍ଦେହ କରବାର ବହୁ ଅବକାଶ ରହୁଛି । ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରଥିବା ଓ ତଥାପି ଗ୍ଳାନି ଗ୍ରସ୍ତ ନଥିବା, ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ବେଳେ ବେଳେ ହଠାତ୍ କେମିତି କେମିତି ଲାଗେ । ସେମାନେ ଯେଉଁଭଳି ଗଦ୍‌ଗଦ ଭାବରେ ନଜେ କରୁଥିବା ମହାନ୍ ସେବାକାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣନା ଦଅନ୍ତି,

ସେସବୁକୁ ଶୁଣି ସେବାର ତଥାକଥିତ ଯେଉଁଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଦୟା ଜାତ ହୋଇଥାଏ ।

୧୯ । ୯ । ୯୬

ସେଦିନ ଓଡ଼ିଆ ସଂସ୍କୃତି ବିଷୟରେ ବିଚାର ଓ ବିମର୍ଷ ହେଉଥିବା ବେଳେ କଥା ଉଠିଲା ଯେ, ଓଡ଼ିଆମାନେ ଖାଲି ଗୋଟିଏ ଭାଷାରେ କଥା କହିଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ହେବନାହିଁ । ସବୁ ଓଡ଼ିଆ ଏକା ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିବେ, ଏକା ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବେ,—ଏକାଭଳି ଆହୁରି କ'ଣସବୁ କରିବେ, ତେବେଯାଇ ହେବ । ତେବେଯାଇଁ ସଂହତି ଆସିବ । ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଏକଥା ଦେଖିଆସିଛି ଯେ, ଜର୍ମାନୀରେ ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ଯାଇଥିବା ଓଡ଼ିଆ ପିଲାମାନେ ପଖାଳଭାତ, ଶାଗଭଜା ଓ ସେହିପରି ଆଉକିଛିର ଆୟୋଜନ କରି ବିଦେଶରେ ନିଜକୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ଥିବା-ପରି ବି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତି । ସାମୟିକ ଭାବରେ ଏଭଳି କିଛି ପୁଲକ ଅନୁଭବ କରିବାରେ କିଛି ଦୋଷ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ମାତ୍ର, ଏଗୁଡ଼ାକୁ ପ୍ରଳମ୍ବିତ କରି ଆମେ ହୁଏତ ସ୍ୱର୍ଗଯାଏ ମଧ୍ୟ ମାଡ଼ିଯିବାର ଧୃଷ୍ଟତା ଦେଖାଇପାରୁ । ଅର୍ଥାତ୍, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆ ପୃଥିବୀର ଯେଉଁ ସ୍ଥାନକୁ ଯାଉ ପଛକେ, ସିଏ ସାଙ୍ଗରେ ଜଗନ୍ନାଥମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ନେଇକରି ଯାଇଥିବ ଓ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟହ ପୂଜା କରି ପାଦୁକ ପାଇବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆ ପାନ ଖାଇ ପାଟି ନାଲି କରିବ, ପାଖରେ ବା ଅନ୍ତତଃ ଘରେ ବଟୁଆଟିଏ ରଖିଥିବ,—ଏହିପରି ଆହୁରି କ'ଣ କ'ଣ ପ୍ରସ୍ତାବ ମଧ୍ୟ ଆସିପାରେ ।

ସ୍ୱକୀୟତାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଅପରାଧ ନାହିଁ, ମାତ୍ର ଯେତେବେଳେ ସେହି ସ୍ୱକୀୟତା ଆପଣାକୁ ଅନ୍ତତଃ ଆପଣାର ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଏବଂ ଅନୁଭବରେ ପ୍ରସାରିତ, ବହୁପ୍ରସାରିତ କରିଦେବାର ଅସଲ ଧର୍ମଟିକୁ ହରାଇ ବସିବ, ସେତେ-ବେଳେ ତାହା ମଣିଷକୁ ମୂଷା କରି ପକାଇବ, ତାକୁ ଗାତରେ ପୂରାଇ ରଖିବାର ଉଗ୍ର ପ୍ରରୋଚନା ଦେବ, ବିଷଧରେ ପରିଣତ କରିଦେବ । ସଂସ୍କୃତି କହିଲେ ଏକ **homogeneity**କୁ ଅବଶ୍ୟ ବୁଝାଇବ, ମାତ୍ର ସେହି ସଦୃଶତା ବା ସଜାତୀୟତାର ଉପରକୁ ମଧ୍ୟ ଆହୁରି ବହୁତ ସ୍ତର ସବୁବେଳେ ରହିଛି । ଯଦି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓଡ଼ିଆ ନିଜକୁ ସବାଆଗ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରିବ, ଘୃଣା ଛାଡ଼ିବ, ମୈତ୍ରୀ ବଢାଇବ, ଯାବତୀୟ ଅଙ୍କୁଆ ଗୁଣ ପରି-ହାର କରିବ, ସମସ୍ତ ସଂସାରକୁ ଘର ବୋଲି ମଣିବ, ଆନ୍ଧ୍ର, କମ୍ପା ବିହାରର ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନିଜଭଳି ଜଣେ ଜଣେ ମଣିଷ ଜ୍ଞାନରେ ଦେଖିବ, ତେବେ ତଦ୍ୱାରା ତା'ର ଓଡ଼ିଆତ୍ୱ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବିପନ୍ନ ହେବନାହିଁ ।

ସେପରି ହେଲେ ଓଡ଼ିଆର ଘର ଅଧିକ ସୁନ୍ଦର ଦିଶିବ, ଚେରଗୁଡ଼ିକ ଅଧିକ ସମୃଦ୍ଧ ହେବ;—ଦୁଷ୍ଟତା ଯିବ, ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣତା ବି ଚାଲିଯିବ ।

୨୦ । ୯ । ୯୨

ଏକଦା ସତ୍ୟ, ନ୍ୟାୟ ଓ ମାନବିକ ଜାଗୃତିର କଥା କହୁଥିବା ସର୍ବୋଦୟୀମାନେ ଏବେ ସର୍ବୋଦୟର କଥା ନକହି ପରିବେଶର ସୁରକ୍ଷା କଥା କହୁଛନ୍ତି । ସର୍ବୋଦୟ ଏବଂ ପରିବେଶର ସୁରକ୍ଷା ମଧ୍ୟରେ ଆଦୌ ଏତେଟିକିଏ ଫରକ ନାହିଁ ବୋଲି ଆମକୁ ବୁଝାଇଦେବା ସକାଶେ ସେମାନେ ନଥିପତ୍ର ଓ ତଥ୍ୟ ଦେଖାଇ କେତେ କ'ଣ କହି ଯାଉଛନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷରେ ଏକଦା ସମାଜବାଦର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଲଢାଇ କରିଥିବା ସମାଜବାଦୀମାନେ ବି ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତୁଚ୍ଛା ପରିବେଶର ସୁରକ୍ଷା ବିଷୟରେ କହିଲେଣି ଓ ସ୍ଥାନ ସ୍ଥାନ ଲଢେଇର ଡାକରା ଦେଇ ଆପଣାର ବିବେକକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଲେଣି । ପରିବେଶ କହିଲେ ସେମାନେ ମଣିଷକୁ ଯେତେ ବୁଝୁନାହାନ୍ତି, ଗଛ, ଜଙ୍ଗଲ, ନଦୀ ଓ ହ୍ରଦମାନଙ୍କୁ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ବୁଝୁଛନ୍ତି । ଗଛ, ଜଙ୍ଗଲ, ନଦୀ ଓ ହ୍ରଦମାନଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ନହେଲେ ମଣିଷ ଆଉ ବଞ୍ଚି ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ସତେଅବା କେତେ ବ୍ୟାକୁଳରେ କହିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ, ସାମାଜିକ system ଓ ମଣିଷଦ୍ୱାରା ମଣିଷର ଶୋଷଣକୁ ରୋଧି ପାରିବା ଲାଗି କ'ଣ ସେମାନେ ଏହି ଗଛ, ଅରଣ୍ୟ ଓ ହ୍ରଦର ଦ୍ୱାହି ନଦେଇ କିଛି କହି ପାରନ୍ତେନାହିଁ ?

ଅବଶ୍ୟ ଏକଥା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ ଯେ, ଏକଦା ସର୍ବୋଦୟୀ ଏବଂ ସମାଜବାଦୀ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କାଳକ୍ରମେ ବୟସରେ ବୃଦ୍ଧତ୍ୱରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେଣି ବୋଲି ତଥାକଥିତ ପରିବେଶର ସୁରକ୍ଷାକୁ ଆପଣାକୁ କ୍ରିୟାଶୀଳ କରି ରଖିବାର ଏକ ପଥରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପଛରେ ସେମାନଙ୍କର ମୂଳ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ କରିବା ନିମନ୍ତେ ସେମାନେ ଆପଣାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ବିଷୟରେ ଏତେ ଧୁରନ୍ଧର ଭାବରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ ଯେ, ସେମାନଙ୍କ ପଛରେ ନବୀନମାନଙ୍କର ଏକ ଶିବିର ତିଆରି କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ହୁଏତ କୌଣସି ବେଳ ନଥିଲା । ତେଣୁ, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ହିଁ ଭାରତବର୍ଷରେ ସମାଜବାଦ ଏବଂ ସର୍ବୋଦୟର କାର୍ଯ୍ୟ ସତେଅବା ସରିଗଲା ବୋଲି ହିଁ ବୋଧ ହେଲା । ପୁରୁଣା ସମାଜବାଦୀ ଗୋଟାଏ ଦଳରୁ ଆଉଗୋଟାଏ ଦଳକୁ ଡେଇଁଲେ, ପୁରୁଣା ସର୍ବୋଦୟୀ ନିଜ ଘରେ ଦୁଇ ବା ତତୋଽଧିକ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିଲେ ଏବଂ ତେଣିକି

ପରିବେଶ ନାମରେ ଗଛ ଓ ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କଲେ । ଏହା ଏକ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ।

୨୧ । ୯ । ୯୦

'ଦିବ୍ୟ ଜୀବନ' ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ the obligations of habitର କଥା କହିଛନ୍ତି । ଆମର ଦେହ, ଆମର ପ୍ରାଣ ଓ ଆମର ମନ ଅନେକ ସମୟରେ ଏହିପରି ନାନା ଅଭ୍ୟାସକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଆଦରି ନେଇଥାଏ ଓ ସେହି ଅଭ୍ୟାସଗୁଡ଼ିକର ବାଡ଼ ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ସ୍ୱାଭାବିକ ମଣୁଥାଏ । ଅନେକ ମଣିଷ ବା ଅନେକ ସମାଜ ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁଠାରେ କି ସଂସ୍କୃତି କହିଲେ ବାସ୍ତବତଃ obligations of habits ବ୍ୟତୀତ ପ୍ରାୟ ଆଉ କିଛିକୁ ହିଁ ବୁଝାଏ ନାହିଁ । ଏହି habitsକୁ ମଧ୍ୟ ଏକାଧିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତଥାକଥିତ sanction ବା sanctification ମାନ ଦିଆଯାଇ ପ୍ରାୟ ଗୋଟାପୁଣା ସେଇଥିରୁ ହିଁ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଧର୍ମର ଭିଆଣ କରାଯାଇଛି । ଅଧିକାଂଶ କାହିଁକି, ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଦିବାସୀ ସମାଜର ସଂସ୍କୃତି ହେଉଛି ନିୟମତଃ ସେହି obligations of habitsର ସଂସ୍କୃତି ।

ଅଭ୍ୟାସର ଯାବତୀୟ ଦାସତ୍ୱରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ଯେତେବେଳେ ଆମେ ଆମର ଅସଲ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁ ଏବଂ ନିଜ ଜୀବନକୁ କିଛିଟା ପରିମାଣରେ ସେଇଆଡ଼କୁ ମୁହାଁଇ ରଖିବାକୁ ମନ କରୁ, ସେତେବେଳେ ଆମ ଜୀବନକୁ ପ୍ରାୟ built-in ଯାବତୀୟ ଦୌର୍ବଲ୍ୟର ଅନ୍ତ ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ ଏବଂ ଆମ ଜୀବନରେ ଏକ ବିମୋଚନର ପ୍ରକ୍ରିୟା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ । ତଥାକଥିତ ଅନେକ ନୈତିକତାର ସ୍ତର ହେଉଛି ସେହି obligations of habitsର ସ୍ତର । ତାହାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବା ଏବଂ ଆପଣାର ଅନ୍ତର୍ଗତ ପ୍ରୟୋଜନଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣି ସେହି ଅନୁସାରେ ଆପଣାକୁ ଏକ ସହଜତା, ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତିତା ଏବଂ ସ୍ୱୀକୃତି ମଧ୍ୟରେ ଆଣି ପକାଇବା ଆମର ସବୁକିଛି ଅସଲ ସଂସ୍କୃତି ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଠାରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ବାହାରର marketplaceର, ତଥାକଥିତ ସାମୂହିକ ନାନା conformityର ଯାବତୀୟ ଅଧରୁ ଏକ obligations of spiritକୁ ଫେରି ଆସିବା,—ଆମେ ହୁଏତ ଏହାକୁ ଆମର ଯାବତୀୟ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉଦ୍ୟମର ସର୍ବମୂଳ ସୋପାନ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ସତେଅବା କାହାର ପାଦତଳେ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଯାଇ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗୁମ୍ଫର ପ୍ରସୀମନ ଭିତରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିବା, ବାହାରର ଜୀବନସ୍ତରରେ କେତେ ମଞ୍ଚରେ ଏହାକୁ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି

କୁହାହୋଇ ଆସିଛି । ମାତ୍ର, ଖୁସୀଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ନିଜେ ନିଜକୁ ଆହ୍ୱାନଟିଏ କରିପାରି ତାହାରି ଉପରେ ଆପେ ସ୍ୱନିର୍ଭର କରିଥିବା ପାଦଟିଏ ଆଣି ଆପିବା ଓ ଆପଣାକୁ ସମ୍ପଦବାନ୍ ମନେ କରିବା,—ତାହା ହେଉଛି ଏକ ଅନ୍ୟ ଅଭିପ୍‌ସାର କଥା ।

୨୧ । ୬ । ୬୨

ଭିତରେ ଯିଏ ଅଛି, ସିଏ କେବଳ ଅଭ୍ୟାସଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ମଣ ହୋଇ ରହିବାକୁ କଦାପି ଇଚ୍ଛା କରେନାହିଁ । ଭିତରେ ଯିଏ ଅଛି, ବାଟଟିଏ ବାହାର କରିବାରେ ଓ ବାଟଟିଏ ଖୋଲିବାରେ ହିଁ ତା'ର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମନ । ତାହାର ସତ୍ୟନିଷ୍ଠା ଲାଭ କରିଥିବା ମଣିଷ ହିଁ ସତକୁ ସତ ଅସଲ ସଂସ୍କୃତିର ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣିଥାଏ ଏବଂ ବାହ୍ୟ ସ୍ତରର ଏହି ଯାବତୀୟ ପ୍ରତୀକଗୁଡ଼ିକୁ ମୂଳତଃ ଭୂମିପରି ବ୍ୟବହାର କରି ସିଏ ପ୍ରତୀକଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁଯାଏ । ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ, ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏର ଆରାଧନା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମନ୍ଦିରର ଏବଂ ମୂର୍ତ୍ତିର ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ ତଥାପି ଡେଇଁଯାଇ ପାରୁଥିବା ପରି ଏହି ବିବେକଟିକୁ ମଧ୍ୟ ସାଧ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ ।

ଜୀବନରେ ଅଭ୍ୟାସ ଅନେକ ରହିଛି । ମାତ୍ର, ସେହି ଅଭ୍ୟାସମାନେ ମୋତେ ବାନ୍ଧି କରି କାହିଁକି ରଖିବେ ? ଅଭ୍ୟାସ ତିଆରି ହେଉଥିବ ଓ ଅଭ୍ୟାସ ଭଙ୍ଗା ବି ହେଉଥିବ । ତିଆରି କରିବା ଓ ଭାଙ୍ଗିବା, ଉଭୟ କାର୍ଯ୍ୟ ମୁହିଁ କରୁଥିବି ଓ ମୋ'ର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଆବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ତାହା ହେଉଥିବ । ବାହାରର ଯାବତୀୟ ଅଭ୍ୟାସ ମାନି ବାହାରେ ଅନେକଙ୍କ ଭଳି ଦିଶିବା ଓ ସେଥିରୁ ହିଁ ମୁଁ ଠିକ ରାସ୍ତାରେ ରହିଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା ହେଉଛି ଗୋଟିଏ ସ୍ତର; ଏବଂ, ନିଜେ ନିଜର ସ୍ୱଭାବଗତ ଅଥବା ସ୍ୱଧର୍ମଗତ ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣି ସେହି ଅନୁସାରେ ଖୁସୀରେ ନିଜ ଜୀବନରେ କେତେକ ଅଭ୍ୟାସକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ବାଟ ଖୋଲିବା, ତାହା ଆଉଗୋଟିଏ କଥା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଏହି ଦୁଇଟି ସ୍ତର ବା ଦୁଇଟି ପାହାଚ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ଗୁଣାତ୍ମକ ବ୍ୟବଧାନଟିକୁ ବୁଝିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ତେବେଯାଇ ସିଏ ଗୋଟିକ ଉପରେ ଗୋଡ଼ ରଖି ଆଉ-ଗୋଟିକ ଉପରକୁ ଉଠି ଯାଇପାରେ । ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଅନୁଶୀଳନ ମଧ୍ୟରେ ସେହି ବିବେକଟି ହିଁ ଆମକୁ ବାଟ ଦେଖାଇ ପାରୁଥିବା ଉଚିତ । ଭିତରେ ନିଜର ଅସଲ ବାଟଟିକୁ ଖୋଲିବା ପାଇଁ ହିଁ ବାହାରର ଏହି ଯାବତୀୟ ଆଗ୍ରହ ମୋ' ଲାଗି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଉତ୍ପ୍ରେରକ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ, ଭିତରେ ଅସଲ ଡୋରଟି ସହିତ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିବାରେ ବାହାରର ଯାବତୀୟ ଡୋର ସହାୟକ ହେବ । ତେବେ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରମାଦ ରହିବନାହିଁ ।

୨୩ । ୯ । ୯୨

ଦୀର୍ଘ କେତେବର୍ଷରେ ଡାଏରୀ ଲେଖି ଲେଖି ନିଜ ସହିତ ମୋ'ର ଏକ ବିଶେଷ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇ ପାରିଛି । ଆମେ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ସାଧାରଣତଃ ଯେଉଁ ବାସ୍ତବ ବା ବ୍ୟାବହାରିକ ସଂସ୍କୃତିରେ ପରିଚାଳିତ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛୁ, ସେଥିରେ ନିଜକୁ ପ୍ରାପ୍ତ ମାଟି ଗୋଡି ଜୀବନରେ ଦେଖିବାକୁ ହିଁ ଆମକୁ ଅଧିକ ପ୍ରରୋଚନା ମିଳୁଛି । ସେହି ପ୍ରରୋଚନା ହିଁ ଅଧିକ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ଜୀବନରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ହୋଇ କାମ କରୁଛି । ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରରେ ସବୁଥିବା ଏକ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ରୂପେ ଆଉ କେତେ କଥା କୁହାଯାଇଛି, ମାତ୍ର ସେସବୁ ସେହି ଶାସ୍ତ୍ରସ୍ଥ ପ୍ରେରଣା ଭିତରେ ହିଁ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଯାଉଛି, ଜୀବନପ୍ରେରଣାର ସୀମାକୁ ଟି ମାଡ଼ି ପାରୁନାହିଁ । ଡାଏରୀ ଲେଖି ଲେଖି ହିଁ ମୁଁ କ୍ରମେ ମୋ' ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରି ଶିଖିଲି, ଭିତରେ ଅସଲ ବନ୍ଧୁଟିକୁ ଭେଟିଲି । ସେହି ସାକ୍ଷାତ୍କାର ବା ସେହି ସ୍ପର୍ଶ ହିଁ ମୋ' ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ଅଲଗା ପ୍ରକାରର କରିଦେଲା । ନିଜ ଭିତରକୁ ପଶି ପାରିଲି ବୋଲି ପୃଥିବୀରେ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ସମେତ ଆଉ ଯାବତୀୟ ଶାସ୍ତ୍ର ମୋତେ ଏକ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଅର୍ଥପ୍ରେରଣା ଏବଂ ମୂଲ୍ୟପ୍ରେରଣା ମଧ୍ୟ ଦେଇପାରିଲେ । ଯିଏ ନିଜ ଭିତରେ ଅସଲ ସାଙ୍ଗଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରିବ, ସିଏ ନିଜକୁ ଆଉ କାହିଁକି ଅକିଞ୍ଚନ ଓ ଅସହାୟ ବୋଲି ଭାବିବାକୁ ଯିବ ? ଏବଂ ନିଜକୁ ଅସହାୟ ବୋଲି ଭାବୁନଥିବା ମଣିଷ କାହିଁକି ବା ଅହଂକେନ୍ଦ୍ରୀ ହେବ ?

ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାଟି ପ୍ରକୃତରେ ଏକାଧିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୋ' ପରିତ୍ରାଣର କାରଣ ହେଲା । ନିଜକୁ ଏକ ଅନ୍ୟ ଅନୁରାଗ ଓ ଅନ୍ୟ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ଦେଇ ଦେଖି ଦେଖି ମୁଁ ଅନ୍ୟ ମଣିଷଙ୍କ ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ଓ ଅନୁରାଗବଦ୍ଧ ହୋଇ ଶିଖିଲି । ସେମାନଙ୍କୁ ଦଳି ଦେଇ, ଅସ୍ୱୀକାର କରି ଟାଳି ମୁହିଁ ଯେ ସୁଖ ପାଇବାକୁ, ସିଡ଼ି ପରେ ସିଡ଼ି ଲଭ କରିବାକୁ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଆସିଛି, ସେହି ଦୁଷ୍ଟ ଭ୍ରମରେ ପଡି ରହିବାକୁ ମୋତେ ଆଉ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗିଲାନାହିଁ । ମୁଁ ଅନ୍ୟ-ମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସଙ୍ଗୀ କରି ପାଇଲି, ପଥଉପରର ସଙ୍ଗୀ କରି ପାଇଲି । ଏହି ପୃଥିବୀରେ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସମସ୍ତେ ମୋ'ର ସମଧର୍ମୀ ପରି ଲାଗିଲେ । କାହାକୁ କେବଳ ଉପରଭାଗରୁ ଦେଖି ଫୋପାଡି ଦେବାର ଖୋଇଟା ମୋତେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଅପରାଧ ପରି ମନେ ହେଲା ।

୨୪ । ୯ । ୯୨

ଯଦି କେବଳ ବାହାରେ ବିଜ୍ଞମାନଙ୍କର ଉପଦେଶ ଶୁଣି ଶୁଣି ମୁଁ ଜୀବନଟିଏ ଗଢ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତି, ତେବେ ସଂସାର ପାଖରେ ତଥା ନିଜ ପାଖରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ଅପଦସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଜୀବନରେ

ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଦେଖିଛି, ଯେଉଁମାନେ କଥା କହିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦେବା ମାତ୍ରକେ ଏକାବେଳେକେ କେତେ ପୁସ୍ତକ ମନୀଷୀ ବା ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ଉକ୍ତି ଆଣି ଅଜାଡ଼ି ପକାନ୍ତି । ସତେ ଯେପରି ଏହି ଉକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟତୀତ ସେମାନଙ୍କର ଅନୁଭବ ମୂଳିରେ ସେମାନେ ଆଉ କିଛିହେଲେ ରଖି ନାହାନ୍ତି ! ମୋର ଜୀବନଲିପି ଖାତାରେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟହ ନିଜସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରି ମୁଁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟହ ଗଢ଼ିହୋଇ ଆସିଛି; ନିଜର ଗଢ଼ିହେବା ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟ ମାତ୍ରଙ୍କର ସବୁରି ଯେ ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଧାରା ରହିଛି । ମୁଁ ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ମଧ୍ୟ ଆବିଷ୍କାର କରିଛି । ତେଣୁ, ମୁଁ ବାହାରର କାହାରି ପରି ହେବାକୁ କଦାପି ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ । ବହୁଁ ଆନନ୍ଦରେ, ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ରହିଛି, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ବାଣୀ ବା ବାର୍ତ୍ତାମାନ ଉଧାର କରି ଆଣି ମୁଁ କେବେହେଲେ ସେହିମାନଙ୍କ ପରିଦ୍ୱାରା ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରିନାହିଁ ।

ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ଅନୁଭବରୁ ହିଁ ଚିହ୍ନିଛି । କିଏ କେତେ କ'ଣ ବୋଲି କୋଉଠୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ଆପଣାକୁ ମୋଟା କରି ଦର୍ଶାଉଛି, ମୋତେ ସେଗୁଡ଼ାକ କେବେହେଲେ ଆକର୍ଷଣ କରିନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଦର୍ପଣ ଭିତରେ ରହିଛି, ଯାହାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ହୁଏ । ନିଜର ଯାବତୀୟ ଗ୍ରହଣ ତଥା ଅନୁଭବରେ ସେହି ଦର୍ପଣର ନିର୍ଭରଟି ମିଳିଯିବା ପରେ ଏହି ବାହାର ସଂସାରରେ ଆଉ କାହାରି ଲାଗି କୌଣସି ଅସୁସ୍ଥା ହୁଏନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ଠିକ୍ ମୋ'ରି ପରି ଏକ ସ୍ୱକୀୟ ଦର୍ପଣ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିବ ଓ ସିଏ ତାହାରି ଅନୁସାରେ ହିଁ ସତ୍ୟକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବ ବୋଲି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସଟିଏ ଆସିଯାଏ । ଯେଉଁ ମଣିଷମାନେ ଶାସ୍ତ୍ରକୁ ଭରସା କରି ନିଜ ଜୀବନର ଧାରାଟିକୁ ଠିକ୍ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ସତେଅବା ବାହାରେ ବାହାରେ ରହିଯାନ୍ତି । ବାହାର ନୀତିବାକ୍ୟକୁ ମାନି ନୈତିକ ହେବା ପରି ଏଇଟା ମଧ୍ୟ ମଣିଷକୁ ଭାରି ଅପାକଳ କରି ରଖିଥାଏ । ଭିତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ମୂଳ ନଥାଇ ସେମାନେ ବାହାରେ କେତେ ଫୁଲେଇ ହେଉଥାଆନ୍ତି ।

୨୫ । ୯ । ୯୨

ଖାଲି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅଧିକାର କରି ରହିବାପରି ହୋଇଥିଲେ ତାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବନାହିଁ ଅଥବା ଖାଲି ସିଏ ମୋତେ ଅଧିକାର କରି ରହିବା ପରି ହୋଇଥିଲେ ସେଇଟି ମଧ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବନାହିଁ । "ଯୋଗସମନ୍ୱୟ"ର ଭାଷାରେ ଉଭୟେ ଉଭୟଙ୍କୁ ଅଧିକାର କରି ରହିଥିବା ଉଚିତ ।

ଗୋଟିଏ ଘଟଣା, ମାତ୍ର ଆମ ଏପାଖରୁ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଅଲଗା ଅଲଗା । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅଧିକାର କରି ରହିଥିବା ବ୍ୟାପାରଟିର ପ୍ରତିଫଳ ଅଥବା ପ୍ରମାଦଫଳ

ଏବେ ଆମକୁ ପୃଥିବୀଯାକ ଭ୍ରମିବାକୁ ପଡୁଛି। ହିନ୍ଦୁ ତା' ଦେବତାଙ୍କୁ ଅଧିକାର କରି ରହିଛି; ମୁସଲମାନ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍, ଶିଖ, ବୌଦ୍ଧ ଓ ଏପରିକି ଆସ୍ତିକ ଓ ନାସ୍ତିକ ଆପଣା ଆପଣାର ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅଧିକାର କରି ବସିଛନ୍ତି। ଅର୍ଥାତ୍, ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି ଓ ପରସ୍ପରକୁ ନିର୍ମୂଳ କରିବାର ଦୁଷ୍ଟ ବୁଦ୍ଧିଟିକୁ ହିଁ ସେମାନେ ଧର୍ମବୁଦ୍ଧି ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି। ଏବଂ ଅପର ପକ୍ଷରେ, ମୋତେ ସିଏ ଅଧିକାର କରି ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଯିଏ ଏକପାଖିଆ ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛି, ସିଏ ପ୍ରାୟ ଗୋଟାପୁଣା ନିଷ୍କ୍ରିୟ ହୋଇ ରହିଛି, ଆମ ନୈତିକତାର ଭାଷାରେ କହିଲେ ସିଏ ସଜ୍ଜନ ହୋଇ ରହିଛି। ତା'ର ହାତ ଗୋଡ ହଲୁନାହିଁ। ସିଏ ସତେଅବା ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଉଦାସୀନ ହୋଇ ରହିଛି; ଭିତରେ ଠାକୁରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆବେଷ୍ଟିତ ହୋଇ ରହିଛି ଓ ବାହାରେ ପଥର ହୋଇ ଯାଇଛି। ତାଙ୍କର ହୋଇଗଲେ ଯେ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହୁଏ, ସହସ୍ର ଗୁଣ ଅଧିକ କ୍ରିୟାଶୀଳ ହେବାକୁ ହୁଏ, ସେହି କଥାଟିକୁ ପାସୋରି ଦେଇଛି। ଯିଏ ମୋତେ ଅଧିକାର କରି ରହିଛନ୍ତି ଅଥବା ମୁଁ ଯାହାଙ୍କୁ ଅଧିକାର କରି ନେଇଛି, ସିଏ ମୋ' ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି, —ଏହି ଭାବନାଟି ସତକୁ ସତ ଏକ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇବାରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ମୁଁ ବାଗକୁ ଆସି ପାରିବ, ବାଟକୁ ଆସି ପାରିବ। ତେଣୁ, ଏ ଯାତ୍ରା ଉଭୟ ପଟରୁ, ଏହି ଅନୁରାଗ ଉଭୟ ପଟରୁ। ସବଳର ଅନୁରାଗ, ସବଳର ସମର୍ପଣ; ସବଳର ଯାତ୍ରା। କ୍ରିୟା ତେବେଯାଇ ଅସଲ ଜୀବନ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପାରିବ ଏବଂ ସତତ ଗତିଶୀଳ ହୋଇ ରହି-ପାରିବ। ସେତେବେଳେ ଜଣେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତି କଦାପି ଉଦାସୀନ ହୋଇ ରହି ପାରିବନାହିଁ, ସିଏ ଅହଙ୍କାରୀ ବି ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ। ସିଏ ଅସଲ ପନ୍ଥଟି ସହିତ ସାଥୀ ହୋଇ ବାହାରିବ, ଅଲଗା ଖିଅଟିକୁ ଯୋଡି ପାରିବ।

୧୭। ୯। ୯୬

ପରସ୍ପରକୁ ଅଧିକାର କରି ରହିବା, ତାହା ହେଉଛି ଆଉ ଏକ ଅଭିନବ ଧାରା। ଜୀବନ ପାଖରେ, ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ସମର୍ପି ଦେଇଥିବାର ଆଉଗୋଟିଏ ଧାରା। ମୁଁ ନିଜେ ଆହୁରି କେତେ ମଣିଷଙ୍କ ପାଖରେ ଅଧିକୃତ ହୋଇ ରହିଛି ଏବଂ ମୁଁ ଆହୁରି କେତେ ମଣିଷଙ୍କୁ ଅଧିକାର କରି ରହିଛି। ବାଉଳା ହେବାକୁ ନୁ' ନାହିଁ; ଉଦାସୀନ ହେବାକୁ ନୁ' ନାହିଁ। ଅବଜ୍ଞା କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ନୁ' ନାହିଁ। ଏହି ସଂସାରରେ କେଉଁଠାରେ, କେମିତିଏ ସତେଅବା ମା'ଆ ପରି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଓ ଏହି ସବୁଟିକୁ ସମ୍ଭାଳି ରଖିଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ ହୋଇଗଲା ପରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଏହି ଅଧିକାରବୃତ୍ତି ଆସିଯାଏ ଏବଂ ଅଧିକୃତ ହୋଇ ରହି-ଥିବାର ସେହି ଅନୁଭୂତିଟି ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜ ଭାବରେ ସତେଅବା ଜୀବନର ଏକ ଧାରାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଥାଏ।

ଅଧିକୃତ ହୋଇ ରହିବା, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଲାଗି ଦାୟୀ ରହିବା, ଏହାହିଁ ଶୃଙ୍ଖଳା । ଏଥିରେ ତଥାକଥିତ ସାମୂହିକତାର କୌଣସି ଗନ୍ଧ ନାହିଁ, ଏଥିରେ ଆତ୍ମୀୟତା ହିଁ ଭରି ରହିଛି । ଆପଣାକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଇ ସମଗ୍ର ସଂସାରକୁ ନିଜର ବୋଲି ପାଇବା, ସିଏ ହେଉଛି ଏକ ଅନ୍ୟ ସ୍ୱାଦ । ସେହି ସ୍ୱାଦ 'ବାମପନ୍ଥି' ମଠ ବା ପନ୍ଥର କୌଣସି ବହିରେ ଲେଖା ହୋଇନାହିଁ । କୌଣସି ଧର୍ମୋପଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ସେକଥା କୁହା ଯାଇନାହିଁ । ଧର୍ମମାନେ ମର୍ମତଃ ଯାହା ହେବେ ବୋଲି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ପଛକେ, ଆପଣାର ଆଚରଣରେ ମଣିଷକୁ ଭାରି ଅଲଗା ଓ ଏକୁଟିଆ କରି ପକାଇଛନ୍ତି । ଧର୍ମମାନେ ସଂସାରରେ ଆପଣାର ଜମିବାଡ଼ି ଖୁବ୍ ବଢ଼ାଇ ପାରିଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ମଣିଷକୁ ମଣିଷଠାରୁ ସତେଅବା ହରି ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଏବଂ, ଧର୍ମଦ୍ୱେଷୀମାନେ କି ସେଥିରୁ ଯାହାକିଛି ଲାଭ ଉଠାଇଛନ୍ତି ? ନାସ୍ତିକତାବାଦ ଏହି ସଂସାରକୁ ମାଲିକ ହୋଇ ବସିବାପରେ ଧର୍ମମାନେ ସତେଅବା ଅଧିକ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହେବାର ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଇଛନ୍ତି । କ୍ଷମତାର ମଣିଷ ଓ ତଥାକଥିତ ଧର୍ମର ମଣିଷ କ୍ରମେ ଅଭିନ୍ନ ବୋଲି ଜଣାଯାଉ ଲାଗିଲେଣି । ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅଧିକୃତ ହୋଇ ରହିବା ହିଁ ଏକମାତ୍ର ମାର୍ଗ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ସେମାନେ ପ୍ରୟାସ ବି କଲେଣି ।

୨୭।୯।୯୨

ପ୍ରଥମେ ପ୍ରଥମେ, ଲେଖାଟିଏ ଲେଖୁ ଲେଖୁ ଏବଂ ପରେ ସେଇଟି ପ୍ରକାଶ ପାଇ ପାଇ ମୋ' ନିଜର ସମ୍ପତ୍ତି ସତେଅବା କେତେ ବଢ଼ିଗଲା ପରି ଲାଗୁଥିଲା । ଭିତରେ ରହିଥିବା ବାସନାମାନେ ସତେଅବା କେତେ ସଫଳତା ପାଇଲେ ବୋଲି କେତେ ଏତେବଡ଼ ହୋଇ ଫୁଲି ଉଠୁଥିଲେ ଓ ମୁଁ ତାହାକୁ ଧୂଳିକରୁପେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲେଖକ ସମ୍ଭବତଃ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ନିଜକୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ନେଇ ଠିଆ କରାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେ, ଛପା ଅକ୍ଷରରେ ନିଜର ଲେଖାଟିଏ ଦେଖିଲେ ନିଜକୁ ସତେଅବା ସୁନା ଅକ୍ଷରରେ ଦେଖୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ ।

ଏବେ ଆଉ ସେହି ବୃତ୍ତି ନାହିଁ । ଏବେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଯାହା, ମୋ' ଲେଖାମାନେ ସତେଅବା ତାହାର ପରିଚୟକୁ ବହନ କରି ଫୁଟି ଉଠିଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ଆଗେ ମୁଁ ସେଇମାନଙ୍କୁ ଆଭରଣ ପରି ନିଜ ଉପରେ ସଜାଇବା ପାଇଁ ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଉଥିଲି, ଏବଂ ତାହାର ଦ୍ୱାରା ପୂରି ଉଠିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଗୁଡ଼ିକ ମୋ' ଜୀବନରେ ଆଉ ଆଭରଣ ପରି ଆଦୌ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁନାହାନ୍ତି । ଜୀବନରେ ସମ୍ଭବତଃ ଏପରି ଗୋଟିଏ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଆସେ ଯେତେବେଳେ କି ଆଉ ଆଭରଣ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ଅନୁଭୂତ ହୁଏନାହିଁ ।

ସେତେବେଳେ ଖାଲି ନିଜେ ଫୁଟିଉଠିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ, ଅହରହ ମନେ ହେଉଥାଏ । ଏହି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାର ବଗିଚାଟିଏ, ଏହି ସଂସାର ମଧ୍ୟରେ ନିତି ନୂଆ ହୋଇ ଫୁଲଟିଏ ପରି ଫୁଟି ଉଠୁଥିବା,—ଏଇ କ'ଣ କେବଳ ଏକ ବାସନା ? ଆଦୌ ନୁହେଁ । ସବୁ ବାସନାର ସଂପୂରଣ ଏହି ଫୁଟି ଉଠିବାରେ ହିଁ ହୁଏ । ତା'ପରେ ମାଳୀର ହାତଗୁଡ଼ିକ ଜଳଜଳ କରି ଦେଖିହୁଏ, ପ୍ରତିଦିନର ଯାବତୀୟ ଅନୁଶୀଳନ ତଥା ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିରେ ତାଙ୍କରି ହାତ ମୋତେ ଛୁଇଁକରି ରହିଥିବା ପରି ଲାଗେ । ତାହାହିଁ ପୃଷ୍ଟି କରିଦିଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ମୋ' କଲମରୁ ଲେଖାଟିଏ ବାହାରିବାର ମାଧ୍ୟମରେ ମୁଁ ପୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ଅଧିକ କିଛି ପାଇବାର ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକ କିଛି ପ୍ରତ୍ୟାଶା କରିବାର ନଥାଏ । ମୋ'ର ଏହିସବୁ ପାହାଚଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ପୁଣି ବଜାରକୁ ପଠାଇ କୌଣସି ପ୍ରଶଂସାର କଉଡ଼ି ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ କାହିଁକି ମନ କରିବି ? ପାହାଚଗୁଡ଼ା ହିଁ ମୋ'ର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରତ୍ୟୟଦାୟକ ପ୍ରମାଣପତ୍ର ।

୮ । ୯ । ୯୨

ପ୍ରଥମେ ଲେଖିଲାବେଳେ ଅହଂଟା ରଜା ହୋଇ ବସିଥାଏ । ମୁଁ ଲେଖିବି, ମୋ'ର ଲେଖା ପ୍ରକାଶ ପାଇବ, ମୁଁ ଆଦୃତ ହେବି, ମୁଁ ଆସନ ପାଇବି ଇତ୍ୟାଦି ନାନାଭଳି ଉତ୍ସାହପୂର୍ଣ୍ଣ ଗେହ୍ଲା କଥା ଲେଖକର ମନ ଉପରେ ଅନୁରାଗ ବୋଳି ରଖିଥାଏ । ନିଜେ ନିଜକୁ ସଜାଇ, ସୁଠାମ କରି ହୃଦୟ ପୂରାଇ ଦେଖିବା,—ନିଜ ଭିତରେ ସତେଅବା କେଉଁ ଯଶୋଦାଙ୍କର ଆକଟ ମାନି ଗେହ୍ଲା ବାଳୁତଟିଏ ପରି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ଯଶୋଦା ଯେଉଁ ମୁରଲୀଟିକୁ ଆଣି ଧରାଇ ଦିଅନ୍ତି, ସେଇଟିକୁ ନିଜେ ଫୁଙ୍କିବାରେ କେତେ ଆନନ୍ଦ ଲାଗେ । ହୁଏତ ଏହାର ବି ଏକ ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଥାଏ, ପରେ ବେଳ ଆସିଲେ ଆପେ ଆପେ ଅପସରି ଯିବା ସକାଶେ ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାଲାଗି ଏହାର ଏକ ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଥାଏ ।

ମାତ୍ର, ନିଜକୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରି ଆଣିବାରେ, ସେହି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ମଧ୍ୟରେ ନିଜକୁ ଗୋଟାପୁରା ଧରାଇ ଦେବାରେ ସେହି ଅନନ୍ୟ ରସାତ୍ମକତା ହୁଏତ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ । ତେଣୁ, ଗଉଁଟା ଧୀରେ ଧୀରେ ଭାଙ୍ଗେ, ଆପେ ଆପେ ହାର ପଛକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯାଏ ଏବଂ ଭିତରୁ ଫୁଲଟିଏ ଫୁଟି ଆସୁଥିବାର ଅନୁଭବ ହୁଏ । ସେହି ଅନୁଭବ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ସମର୍ପଣର ଅନୁଭବ;—ନିଜର ସିଂହାସନରେ ମୁଁ ମୋ'ର ସବୁକିଛି ନିବେଦନ କରିଦେଇ ଯେଉଁ ବିଶ୍ୱସମ୍ରାଟଙ୍କୁ ପରମବନ୍ଧୁ କରି ବସାଇଛି, ତାହାର ଅନୁଭବ । ସ୍ୱାନ୍ତୀୟ ଯାତ୍ରାରେ ତାହାହିଁ ହେଉଛି ପରମ ଗୌରବ ଓ ପରମ ବୋଧ । ସେତେବେଳେ ସେହି ଭିତରେ ହିଁ ସବୁଯାକ

ସେଠି କେତେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ କୁଆଡ଼େ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ,—ଅହଙ୍କାର ଏକାନ୍ତ ଅନାବଶ୍ୟକ ମନେହୁଏ । ସାହିତ୍ୟର ସେହି ସ୍ତରଟିକୁ ଉଠିଯିବା, ପୂର୍ଣ୍ଣ ଖୁସିରେ ସେହିଯାଏ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବା ଏବଂ ନିଜ ହାତରେ ଥିବା ସବୁଯାକ ଡୋରକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଥିବା ପରମବନ୍ଧୁଟି ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦେଇ ପାରିବା,—ଏହା ସାହିତ୍ୟର ବି କାର୍ଯ୍ୟ; ମାତ୍ର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଲାଗି ଆପେ ଆପେ ସମ୍ମତ ହୋଇ ପାରିଥିବା ସାହିତ୍ୟର କାର୍ଯ୍ୟ । ଯେତେବେଳେ ସାହିତ୍ୟ ଆପଣାକୁ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଇଲାକାରୂପେ ଅବଲୋକନ କରିବାକୁ ନ ଶିଖୁଣି ପାସୋରି ଦିଏ, ଏକ ଅନନ୍ତ ପ୍ରସାର ଭିତରକୁ ଆଉଜି ପଡ଼େ, ସେଇଠାରେ ଆଶ୍ରୟ ପାଏ, ଧନ୍ୟ ହୁଏ । ତଥାକଥିତ ସାହିତ୍ୟର ଯାବତୀୟ ଆଲୋଚନା ଓ ସମାଲୋଚନା ସେହି ବ୍ୟାପାରଟିର ମଧ୍ୟ ଖବର ରଖିଥିବା ଉଚିତ ।

୨୯ । ୯ । ୯୨

ଉପାସନା ମଣିଷକୁ ନୀରବ କରାଇଦିଏ । ଦେବୀଙ୍କର ସାନ୍ନିଧ୍ୟକୁ ଅନୁଭବ କଲେ ନିଜ ଭିତରେ ଶକ୍ତିର ଅନୁଭବ ହୁଏ । ମାତ୍ର, ଏହି ଯେଉଁ ମଣିଷମାନେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଉଳ ଉପରେ ଯନ୍ତ୍ର ଖଞ୍ଜି ଦେବୀଙ୍କର ଜଣାଣମନ୍ତ୍ର ଗୁଡ଼ିକୁ ବଜାରର କାନଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ଅଜାଡ଼ି ଦେବାକୁ ବର୍ଷକୁ ବର୍ଷ ପ୍ରୟାସ କରି ଆସୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ସତକୁ ସତ କେତେ ଦୁର୍ବଳ ନହୋଇଥିବେ ! ନିଜର ସ୍ୱାର୍ଥପାଇଁ ଉନ୍ନତି ଉନ୍ନତି ଜଗତ ପାଇଁ ଜଗଦ୍‌ଜନନୀଙ୍କୁ ହୁଏତ ଦିନେ ହେଲେ ମନେ ନପକାଉଥିବା ମଣିଷମାନେ ଦୁର୍ବଳ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କ'ଣ ହୋଇପାରନ୍ତି ? ଏପରି ମହିଷାସୁରମାନେ ବର୍ଷଯାକ ଆତ୍ମସୁଖ ଲାଗି ଦେବୀଙ୍କୁ ଡାହା ହୋଇ ପଡ଼ିବାପାଇଁ କେତେ ମିହନ୍ତ କରୁଛନ୍ତି ! ତେଣୁ, ସାନ୍ନିଧ୍ୟ କହିଲେ ସେମାନେ ନୀରବ ହୋଇଯିବାକୁ କିପରି ବା ବୁଝିପାରନ୍ତେ !

ଏହି ଘୋ' ଘୋ' ପର୍ବପାଳନ ଏବଂ ଘୋ' ଘୋ' ଅର୍ଚ୍ଚନାକୁ ମୁଁ କଦାପି ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ରୀତି ବୋଲି କହି ପାରିବିନାହିଁ । ଏହାକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ଧର୍ମର ଏକ ରୀତି ବୋଲି କହିବାକୁ ହୁଏତ ଲାଜ ବି ମାଡ଼ିବ । ନିଜ ଭିତରେ ଦେବତାର ଆବିଷ୍କାର କରି ତାହାର ବୋଲ ମାନି ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବାକୁ କେବେହେଲେ ମନ ନକରି ଯେଉଁ ଲୋଭୀସକଳମାନେ ଦେବତାର ଅନୁଗ୍ରହକୁ ଗୋଟାପୁଣା ଭୋଗ କରିବେ ବୋଲି ଧର୍ମାସକ୍ତ ହୋଇରହିବାର ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକୁ ଆପୁରି କରି ରଖିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବସ୍ତୁତଃ କୌଣସି ଧର୍ମର ନୁହନ୍ତି । ଧର୍ମକୁ ପୋଥି ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ରଖି ଭାରତବର୍ଷରେ ଯେଉଁ ସ୍ୱଭାବମ୍ଲେଚ୍ଛମାନେ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଗଧ ଓ ଗାଈ କରି ରଖିବାର ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରି ଆସିଛନ୍ତି, ସେହିମାନଙ୍କର ବରାଦ ଅନୁସାରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ପୁରୁଷ ପୁରୁଷ ଧରି ଚାଲି ଆସିଲାଣି । ଏବେ ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କର ବରାଦ ଅନୁସାରେ ଚାଲିଛି । ଏହି ବରାଦଗୁଡ଼ିକ କାଳକ୍ରମେ ପ୍ରାୟ

ଏପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ stereotypeରେ ପରିଣତ ହୋଇ ସାରିଲଣି ଯେ, ଏବେ ମଣିଷମାନେ ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଆଉକିଛି ସମ୍ଭବ ବୋଲି କଳ୍ପନା କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରେ ଶକ୍ତି ଅଛି, ନିଜ ଭିତରେ ଦିବ୍ୟତା ରହିଛି ବୋଲି ଏହି ସ୍ବେଚ୍ଛାପସନ୍ଦରର ସ୍ୱକୀୟ କାନଅତଡା ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଧର୍ମଗୁରୁ ମଣିଷମାନେ ଭୁଲି ସାରିଲେଣି ।

୩୦ । ୯ । ୯୨

ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସି ଆପେ ଆପେ ନୀରବ ହୋଇଯିବା, ଏହି ସ୍ୱାଭାବିକ କଥାଟା ଆପଣାକୁ ଏକାନ୍ତ ଭାବରେ ସାମାଜିକ କରି ରଖିଥିବା ମଣିଷ କାହିଁକି ଏତେ ଯୁଗ ଧରି ଶିଖି ପାରିନାହିଁ ? ଏକ ବୃହତ୍ତର ବୃତ୍ତର ସନ୍ନିଧିକୁ ଆସି କ୍ଷୁଦ୍ରତର ବୃତ୍ତଟି କାହିଁକି ଆପେ ଆପେ ଚୁପ ହୋଇଯାଇ ପାରେନାହିଁ ? କ୍ଷୁଦ୍ରତରର ହୃଦୟରେ ବା ବିବେକ ଭିତରେ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୃହତ୍ତରର ପ୍ରତି ଏକ ଭୟ ଘର କରି ରହିଥିବ, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାକୁ ତଥାପି ଏକ ବୃତ୍ତ ବୋଲି ଉପଲବ୍ଧି କରିବା ଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ଅନ୍ତରାୟ ରହିଥାଏ କି ?

କ୍ଷୁଦ୍ରତର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବୃତ୍ତ ତଥାପି ଏକ ବୃତ୍ତ । ମୁଁ ତ ଭାବେ, ବୃହତ୍ତର ସହିତ ପରିଚୟ ଘଟିଲେ କ୍ଷୁଦ୍ରତରଟିର ସବାଆଗ ଏହି ଉପଲବ୍ଧିଟି ହେବା ଉଚିତ ଏବଂ ସେହି ଉପଲବ୍ଧି ତା' ମନରୁ ଯାବତୀୟ ଭୟର ଅପହାରଣ କରିଦେଇ ପାରୁଥିବା ଉଚିତ । ମାତ୍ର, ଆମ ଜଗତର ସାମୂହିକତା, ସାମାଜିକତା ତଥା ଧାର୍ମିକତାଗୁଡ଼ିକୁ କାଳକାଳର ଏପରି ଏକ ଅବାଗ ଆଡ଼କୁ ମୁହାଇ ଦିଆଯାଇଛି ଯେ, ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଓ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମୁକ୍ତିଦାୟୀ ଗୌରବବୋଧଟିରୁ ବାସନ୍ଦ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ଆପଣା ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଦେବତାର ଉପସ୍ଥିତିକୁ ଅନୁଭବ କରିବ, ନଚେତ୍ ସେ ଦେବତାର କୌଣସି ପଦାର୍ଥ ପୂଜା ବା ଉପାସନାର ଭାଜନ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ଏହି ଅସଲ ସତ୍ୟଟିକୁ ଆମର ଲୌକିକ ଧର୍ମାଚରଣଗୁଡ଼ିକ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଠାରୁ କାହିଁକି ଲୁଚାଇ ରଖି ଆସିଛନ୍ତି ? ଅଳପ ଭିତରେ ରହି ମଣିଷ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅହଂକାରୀ ହେବା ଲାଗି ତା'ର ଯାବତୀୟ ଉପାସନାକୁ ସତେଅବା ଏକ ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଇଆସିଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ମହାପୁରୁଷମାନେ ସେହି ସ୍ଥିତିଟିକୁ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି, ମାତ୍ର କାଳକ୍ରମେ ଜାଲରେ ପଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି । ଅଥବା, ସେମାନଙ୍କର ଚେଲାମାନେ ସେମାନଙ୍କର ମୁହଁକୁ ବନ୍ଦ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ହଁ; ସେମାନଙ୍କୁ ଭଗବାନ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି ଏବଂ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆପଣାର କ୍ଷୁଦ୍ର ଅହଙ୍କାରଗୁଡ଼ିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଯତ୍ନସହକାରେ ଜିଆଇ ରଖିଛନ୍ତି ।

୧ । ୧୦ । ୯୨

ଭାରତବର୍ଷର ସରକାର ଓ ସେହି ସରକାରକୁ କବ୍ଜା କରି ଚଳାଉଥିବା କର୍ତ୍ତାମାନେ ଏଠି ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଐତିହ୍ୟକୁ ବାଟମାରଣା କରି ପକାଇଲେ । ସରକାରୀ କ୍ଷମତାରେ ବସିଥିବା ନେତାମାନେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ସତେଅବା କିଣିନେବା ପରି ତାଙ୍କୁ ନିଜର ଏକ ପ୍ରଧାନ ପୁଞ୍ଜି ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କଲେ ଏବଂ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଭୁଲାଇ ରଖିଲେ । ଭାରତବର୍ଷରେ ମହାପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ନେଇ କାଳେ କାଳେ ଯାହା ହୋଇଆସିଛି, ଗାନ୍ଧୀବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସେହି ଘଟଣା ଘଟିଲା । ଏବେ ମଧ୍ୟ ସାମନ୍ତବାଦ ସରକାର ଓ ଅମଲାତନ୍ତ୍ରର ପଗଡ଼ି ପରିଧାନ କରି ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନାମରେ କେତେ କ'ଣ କହିଯାଉଛି ଓ କରିଯାଉଛି । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଆଜି କୋଉଏଟା ବନ୍ଧ ଏହି ଦେଶରେ ବଞ୍ଚିଥିଲେ ଏଠି ଯେଉଁମାନଙ୍କ ବିରୋଧରେ ସବାଆଗ ଲଢିଥାଆନ୍ତେ, ଏବେ ସେହିମାନେ ହିଁ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ନିଜ ଗୁହାଳରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଛନ୍ତି ।

ଏହି ଶତାବ୍ଦୀର ପଞ୍ଚମ ଏବଂ ଷଷ୍ଠ ଦଶକରେ ଯତକୁ ଯତ ଗାନ୍ଧୀଅନୁଗାମୀମାନେ ଯେପରି ଆଚରଣ କଲେ, ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଁ ସେହିକଥା ଭାବିଥାଏ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସାମନ୍ତବାଦୀ ହାଟରେ ଗାନ୍ଧୀ—ଐତିହ୍ୟର ବନ୍ଦୀ ହୋଇଯିବାର ବ୍ୟାପାରରେ କମ୍ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିନାହାନ୍ତି । ଏବଂ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହିମାନେ ଦେଶକୁ ବଞ୍ଚାଅ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ବଞ୍ଚାଅ ବୋଲି ଏତେ ପାଟି କରି ବାହାରିଲେଣି । ଯିଏ ଆପଣାର ସୁଯୋଗଟିକୁ ହରାଏ, ସିଏ ଯେତେ କ୍ରୋଧ ସହିତ ହୁରି କଲେ ମଧ୍ୟ ଯୁଗ ତା' ପାଖକୁ କଦାପି ଫେରି ଆସେନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି, ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ ପ୍ରଧାନତଃ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ପ୍ରେରଣା ବହୁ ବହୁ ପରିବର୍ତ୍ତନର କାରଣ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭାରତବର୍ଷରେ 'ଗାନ୍ଧୀ' ସତେଅବା ଏକ କମିକ ଶବ୍ଦରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଲାଣି । ତଥାପି, ଏତିକି ଖୁସିର କଥା ଯେ ଚାଳିଶବର୍ଷ ହେଲା ଦେଶଟାକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିବା systemଟା ବିରୋଧରେ ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ବଢ଼ୁଛି । ସେମାନେ ଉପରେ ରାଜନୀତି ନାମରେ ଚାଲିଥିବା ଏହି ଯାବତୀୟ ପ୍ରହସନକୁ ଆଉ କଦାପି ମାନି ନେବେନାହିଁ ଅଥବା ସହ୍ୟ କରିବେନାହିଁ ବୋଲି କ୍ରମେ ଅଧିକ ବଦ୍ଧପରିକର ହେଉଛନ୍ତି । ଯଥାର୍ଥ ନେତୃତ୍ୱ ପାଇଲେ ତାହାହିଁ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ପୁଣି ଆମ ଜୀବନ ମଧ୍ୟକୁ ଫେରାଇ ଆଣିପାରିବ ।

୨ । ୧୦ । ୯୨

ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କରେ ଆନନ୍ଦମୟ ଓ କରୁଣାମୟ ବୋଲି ଲେଖା ହୋଇଛି । ଯୁଗ ଯୁଗଧରି ଲେଖାହୋଇ ଆସିଛି । ଏହି ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରୁ

ଭାବପ୍ରବଣତାଦ୍ୱାରା ବିଶେଷ ଭାବରେ ଆର୍ଦ୍ର ହୋଇ ବିଶେଷ ମଣିଷମାନେ ତାହା ଲେଖିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ଧର୍ମମାନେ ତୀବ୍ର ଉତ୍ସାହରେ ଏକାବେଳେକେ ଶହେଟା ଘଣ୍ଟି ବଜାଇ ତାହାର ପ୍ରଚାର କରି ଆସିଛନ୍ତି । ତେବେ, ମଣିଷମାନଙ୍କର ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଏତେଏତେ ନିରାନନ୍ଦ ଏବଂ ନିଷ୍କରୁଣତା ଘୋଟିଯାଇ ପାରିଲା କିପରି ? ମଣିଷ ଯାହା ନୁହେଁ ଏବଂ ତଥାପି ସିଏ ଯାହାଲାଗି ବାଞ୍ଛା କରୁଛି, ସିଏ କ'ଣ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ନିଜ କଳ୍ପନା ସାହାଯ୍ୟରେ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଥାପିଦେଲା ଏବଂ ତାହାକୁ ହିଁ ଭଗବାନ୍ ବୋଲି କହିଲା କି ? ଯଦି ସିଏ ସତକୁ ସତ ସେହି ଠାକୁରଙ୍କର ହିଁ ପୂଜା କରିଥାନ୍ତା, ତେବେ ହିଁ ପୃଥିବୀ ଏପରି ନିରାନନ୍ଦମୟ ହୋଇ କଦାପି ରହିନଥାନ୍ତା । ପୃଥିବୀର ମଣିଷ ତା'ର ପୃଥିବୀକୁ ଆନନ୍ଦମୟ କରି ରଖି-ବାରେ ସହଯୋଗ କରୁଥାନ୍ତା ।

ସେହି ଆନନ୍ଦମୟ ଓ କରୁଣାମୟଙ୍କୁ ନିଜ ଭିତରେ ଆପଣା କରି ଅନନ୍ତ ଅନୁରାଗ ସହିତ ସବାଆଗ ତାହାର ସାଙ୍ଗରେ ଡୋରି ଲଗାଇ ରହି ପାରିଥିଲେ ହୁଏତ ମନୁଷ୍ୟ କଦାପି ଏମିତି ଭାବରେ ହୀନ ଯାଇନଥାନ୍ତା । ସିଏ ସବାଆଗ ଜଣେ ଅନୁରାଗୀ ହୋଇଥାନ୍ତା, କରୁଣାର ବିତରଣରେ ସ୍ୱୟଂସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଯନ୍ତ୍ରଟିଏ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ଏବଂ, ଏହିସବୁ ହେବାପାଇଁ ତା'ର ବାସନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ବାହାରର ଏହିସବୁ ଭେକ, ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଓ ଦେଉଳର ଭିଆଣମାନେ ତାକୁ କଦାପି ଅଟକାଇ ରଖି ପାରିନଥାନ୍ତେ । ସିଏ ବାହାରେ ରହିଛନ୍ତି ଓ ସବୁକିଛିର ନିରୂପଣ କରିଦେଉଛନ୍ତି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରମାଦ ନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଯୁଗପତ୍ ଭାବରେ ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଅହରହ ଅନୁଭବ କରିପାରିବା ମଧ୍ୟ ଉଚିତ । ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ ବାହାରେ ଏହି ଭେକମାନେ, ଏହି ଦୂରତାମାନେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆମ ପୃଥିବୀରେ ନିରାନନ୍ଦ ଓ ନିଷ୍କରୁଣତା ବଢ଼ାଉ ଥିବାର ଏହି କାରଣମାନେ କଦାପି ଏତେ ପ୍ରବଳ ହୋଇ-ନଥାନ୍ତେ । ମଣିଷ କଦାପି ଭକ୍ତି ଓ ଆନୁଗତ୍ୟ ନାମରେ ଏପରି ବର୍ବର ହେବାକୁ ମନ କରୁନଥାନ୍ତା । ହୁଏତ ଓଲଟା ହୁଅନ୍ତା; ତାଙ୍କୁ ଭିତରେ ଦେଖିପାରିଲେ ସେ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶୁଥାଆନ୍ତେ ।

୩ । ୧୦ । ୮୨

ଆମ ସାହସ, ଆମ ନିର୍ଭୀକତା; ମୁଁ ଯାହାକୁ ଠିକ୍ କଥା ବୋଲି ଜାଣୁଛି, ଅପ୍ରମତ୍ତ ଭାବରେ ତାହାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ପାରିବା, ଏବଂ ସେହି ଅନୁସାରେ ଜୀବନ-ଟିଏ ବଞ୍ଚିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବା, ଏହା ହେଉଛି ଗାନ୍ଧୀଚରିତର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆବେଦନ ଓ ବାର୍ତ୍ତା;—କାଲି 'ଗାନ୍ଧୀ' ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ଦେଖିସାରିବା ପରେ ଅନେକ

ସମସ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ସେହି କଥାଟି ଭାରି ଆନ୍ଦୋଳିତ କରି ରଖିଥିଲା । ଆଗ ସାହସ,—ତା'ପରେ ଅହିଂସା, ତା'ପରେ ଯାଇ ସତ୍ୟ, ତା'ପରେ ଯାଇ ଧର୍ମ ଓ ତା'ପରେ ଭଗବାନ୍ ।

ଯାହାର ସାହସ ନାହିଁ, ତା'ର ଅହିଂସା ପୁଣି କପରି ଅହିଂସା ହୋଇଥିବ, ତା'ର ସତ୍ୟ ବା କଭଳି ସତ୍ୟ ହୋଇଥିବ ? ଭୀରୁର କୌଣସି ଧର୍ମ ମଧ୍ୟ ନାହିଁ ବୋଲି ସ୍ୱୟଂ ଗାନ୍ଧିଜୀ ମଧ୍ୟ କେତେ ଜାଗାରେ କେତେ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିଦେଇ କହିଛନ୍ତି । ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶାସନ ସହିତ ସଂଗ୍ରାମରେ ସାହସ ହିଁ ଶେଷକୁ ଜୟଲାଭ କଲା । ସାହସ ହେଉଛି ଅସତ୍ୟ ସହିତ ଅସହଯୋଗ କରିବାର ସାହସ । ତେଣୁ, ଜଣେ ଭୀରୁ ମଣିଷ କଦାପି ଯଥାର୍ଥ ଅସହଯୋଗର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବ-ନାହିଁ । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷର ଯାବତୀୟ ନେତୃତ୍ୱ ଏବଂ ଯାବତୀୟ ବିବେକରୁ ସାହସକୁ ଅପହରଣ କରି ନିଆଯାଇଛି । ଏବେ ଅସମ୍ମତ ଗଧମାନେ ହିଁ ଶିକ୍ଷା କଥା କହୁଛନ୍ତି, ସଂସ୍କୃତି କଥା କହୁଛନ୍ତି, ଏହି ଦେଶକୁ ଗଢିବେ ବୋଲି ସେହିମାନେ ହିଁ ଆଜି ଗଣ୍ଡଗ୍ରାମ ହୋଇ ବାହାରିଛନ୍ତି । କ୍ଷମତାର ସବୁଯାକ ଫାଶ ଗଧମାନଙ୍କ ହାତରେ ରହିଛି ଏବଂ ସେହି ଫାଶରେ ସେହିମାନେ ହିଁ ଗୁରାଇ ଭୁରାଇ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ତୁଚ୍ଛା ଭୀରୁମାନେ ଧର୍ମର ଭାଲୁଗୁମ୍ଫା ଭିତରେ ନିଜର ମନ୍ଦିର ଆଉ ମସଜିଦକୁ ନେଇ ପରସ୍ପର ଆଡକୁ ମୁହାଁମୁହିଁ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସାହସୀ ହୋଇପାରିଲେ ଯାଇ ସେମାନେ ଆଜ୍ଞାର ସେପାଖକୁ ଦେଖିପାରନ୍ତେ; ଧର୍ମର ସେପାଖକୁ, ଶାସ୍ତ୍ରର ସେପାଖକୁ, ସ୍ୱାର୍ଥପ୍ରଣୋଦିତ ଉତ୍ତେଜନା ଗୁଡ଼ାକର ସେପାଖକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିପାରନ୍ତେ । ତେଣୁ, ଏହି ଗଧମାନେ, ଅସମ୍ମତମାନେ ଆଗ ସାହସୀ ହୁଅନ୍ତୁ,—ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ନିଃଶଙ୍କ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠଟିର ଆବିଷ୍କାର କରିବାର ଭାଜନ ହୁଅନ୍ତୁ, ସେମାନେ ତେବେ ଯାଇ ସତ୍ୟର ଭାଜନ ହେବେ, ପ୍ରୀତିର ଭାଜନ ହେବେ, ପୁରୁଷାର୍ଥର ବି ଭାଜନ ହୋଇପାରିବେ ।

୪ । ୧୦ । ୯୬

"କୃଷ୍ଣ" କ'ଣ କେବଳ ମିଥ୍‌ଗ୍ରାହ୍ୟର ଏକ କଳ୍ପନା ? ଯଦି ତାହାହିଁ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ସେହି ମିଥ୍‌କୁ ତିଆରି କରିଥିବା ସଂସ୍କୃତିଠାରେ ମୁଁ ମୋ'ର ଶତକୋଟି ପ୍ରଣାମ ଜଣାଇବି । ଯେଉଁଠି ଭଗବାନ ସ୍ୱୟଂ ଆସି ଜଗତରେ ଏତେ ଏତେ ଲୀଳାର କାହାଣୀରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିପାରନ୍ତି, ସେଠି ମଣିଷର ଆତ୍ମୋନ୍ମୋଚନ ଲାଗି ସତକୁ ସତ କେତେ ଅନୁକୂଳ ଅନ୍ତଃପରିବେଶ କରା ନଯାଇଛି ! ଭଗବାନ ଯେ ଧର୍ମତଃ ଏକ ଶିଶୁ, ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସେହି ଚିରନ୍ତନ ଶିଶୁ ହିଁ ସେହି ସତ୍ୟଟିର ସନ୍ଧାନ କରି ପାରିଥିବ । ସେହି ଶିଶୁ ବଂଶୀ ବଜାଏ, ଗାଈ ଚରାଇ ଜଙ୍ଗଲରେ ବୁଲେ, ଡଙ୍ଗାରେ ନାଉରୀ ହୁଏ, ଆପଣାର ମଣିଷଙ୍କୁ

ଦେଖିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରୀତିର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଲେ 'ବାହୁ ଟେକି ନାଚେ, ଗେଗୁଲି କରି ଲହୁଣୀ ଖାଏ,—ମା'ଆଙ୍କୁ ଗଞ୍ଜଣା ଦିଏ;—ଏହିପରି ମିଥିଟିଏ ସାରା ପୃଥିବୀ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପୁଲକଦାୟୀ ଓ ଉନ୍ମୋଚନକାରୀ ହୋଇ ଅବଶ୍ୟ ରହିପାରିବ ।

ଭାରତବର୍ଷର ନୃତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ଓ ବାଦ୍ୟ ଭଗବାନଙ୍କର ସେହି ଶିଶୁ-କଳ୍ପନାରୁ କେତେ ଅନ୍ତଃପ୍ରେରଣା ନପାଇଥିବ ! କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନେଇ ଯେଉଁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ-ଗୁଡ଼ିକ ଭାରତବର୍ଷରେ କାହିଁକି କେଉଁ ଦୁନ୍ଦୁଭିରେ ପଡ଼ି ଏକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଗଢ଼ିଲେ, ଅନେକ ସମୟରେ ସେକଥା ଭାବି ମୁଁ ଭାରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ । ଶିଶୁର ପୁଣି କେଉଁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଅଛି, ଏବଂ, ଉନ୍ମୋଚନର ପୁଣି କେଉଁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଅଛି, ଏବଂ ଉନ୍ମୋ-ଚନର ପୁଣି କେଉଁ ଜାତି ରହିଛି ? ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅରସିକ ହୋଇ ନଥିଲେ ତୁଚ୍ଛା ସ୍ୱହିକାରୀମାନେ କଦାପି କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନେଇ ଗୋଟିଏ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରୂପୀ ନବୁଜ ଘର ଭିତରେ ବନ୍ଦ ରଖି ନଥାନ୍ତେ । କାଲି ଅନୁଭବ କରୁ କରୁ ମୁଁ ଏହିପରି କେତେ କ'ଣ ଅନୁଭବ କରି ପକାଇଲି ଏବଂ କୌଣସି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମୋତେ ଆଦୌ ଧରି ରଖି ପାରିଲେନାହିଁ । ମୁଁ ଭାବିଲି, ପରେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପାଇଁ ପିଲାଦିନରେ ଶିଶୁଟିଏ ହୋଇଥିବାରୁ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନିଶ୍ଚୟ ବହୁତ ଖାଦ୍ୟ ମିଳିଥିବ । ଶିଶୁ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗ କରି ଆମେ ମଣିଷମାନେ ଯଦି ଏହି ସଂସାରର କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତୁ, ତେବେ ସଂସାରଟା ମଧ୍ୟ କେଡ଼େ ସାଧ ଏବଂ ସତ୍ୟଲାଗି କେତେ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତା ! ବୟସ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମଣିଷମାନେ କଦାପି ଏପରି କଠିନ ଏବଂ ଅନମନୀୟ ହେଉନଥାନ୍ତେ । ବୟସ ଯେତେ ବଢ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ଯେମନେ ପରସ୍ପର ସହ ଭିତରେ ପିଲାବେଳର କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରୁଥାନ୍ତେ ଓ ପରସ୍ପର ସହିତ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତେ । ତେବେ ସେମାନେ କେଡ଼େ ସହଜ ବି ହୋଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ !

୫ । ୧୦ । ୯୬

ସେଦିନ ଦୂରଦର୍ଶନରେ ଦେବୀଙ୍କର ସଂସ୍କୃତ ଜଣାଣ ବୋଲା ହେଉଥିଲା । ମଝିରେ ମୃଣ୍ମୟୀ ଦେବୀ ଦୁର୍ଗା ମଣ୍ଡପ ଉପରେ ଥିଲେ ଓ ଏପାଖରେ ଦୁଇଜଣ ଗାୟିକା ଓ ସେପାଖରେ ଦୁଇଜଣ ଗାୟକ ଉପବିଷ୍ଟ ରହି 'ଗତିସ୍ତ୍ୱଂ ଗତିସ୍ତ୍ୱଂ ତ୍ୱମେକା ଭବାନି' ସ୍ତୋତ୍ରଟିକୁ ଗାନ କରୁଥିଲେ । ସତକୁ ସତ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଲୟ ପରିବେଶର ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରୁଥିଲେ । ଆରାଧନାର ଗୋଟାଏ ସ୍ତରକୁ ଗଲେ ଦୁର୍ଗା ଯେ ଆଉ ମୋଟେ କେବଳ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଆରାଧ୍ୟ ହୋଇ ରହନ୍ତି ନାହିଁ, ସିଏ ଯେ ସମର୍ପିତ ସମସ୍ତଙ୍କର ଆରାଧ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି, ଶୁଣିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସ୍ତୋତ୍ରର ଧାଡ଼ିଗୁଡ଼ିକ ଶ୍ରୋତାର ଭିତରେ ସେପରି ଏକ ଅନୁସ୍ପନ୍ଦନ

ସୃଷ୍ଟି କରିପାରୁଥିଲେ । ଶ୍ରୀ ସିକନ୍ଦର ଆଲମ୍ ମଧ୍ୟ ଗାୟକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଜଣେ ଥିଲେ । ସେତେବେଳେ କେହ ମୋଟେ ଅହିନ୍ଦୁ ବୋଲି ଦିଶୁନଥିଲେ । କେବଳ ସମର୍ପିତ ହୃଦୟ ଦେଖା ଯାଉଥିଲେ । ମୁଁ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଭାବୁଥିଲି, ଆରାଧନା ଏବଂ ନିବେଦନର ଗୋଟିଏ ସ୍ତର ରହିଛି, ଆମେ ଯେଉଁଠାରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିଲେ ସମ୍ଭବତଃ ଦେବତାମାନେ ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ବେଳିତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି; ସେମାନେ ଆଉ ଏ ଜାତି କମ୍ବା ସେ ଜାତି କମ୍ବା ଏ ଧର୍ମ ଓ ସେ ଧର୍ମ ଭିତରେ ନରହି ସତକୁ ସତ ଏକ ଭଗବତ୍‌ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଆମେ ସେହି ଆରାଧନାକାରୀଙ୍କୁ ଧନ୍ୟ ବୋଲି କହିବା, ଯିଏ ନିଜ ସହିତ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ଉଚ୍ଚତର ସ୍ତରକୁ ଉଦ୍ବେଳିତ କରି ନେଇପାରେ ।

ଜଣେ ଯୋଗ୍ୟ ଆରାଧନାକାରୀ ଅର୍ଥାତ୍ ଆତ୍ମନିବେଦନକାରୀ ଜନ୍ମତଃ ହିନ୍ଦୁ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଲ୍ଲାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନିଜର ନିବେଦନଶକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ସେହି ଅନନ୍ୟ ସ୍ତରକୁ ଉଦ୍ବେଳିତ କରିନେଇ ପାରିବ ଏବଂ ତା'ର ରାମ-ଆରାଧନା ତାକୁ ତା'ର ଏହି ପ୍ରୟାସରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବଳରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବ । ଭାରତବର୍ଷର ଯେଉଁ ଅଧୋଗମନର ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ତଥାକଥିତ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଶ୍ରୀ ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସ ବା ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦଙ୍କୁ କେବଳ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲି ଦେଖନ୍ତି ଓ ସେଇଥିରୁ ପ୍ରୀତି-ଲାଭ କରନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଏଠାରେ ଆଲୋଚିତ ହୋଇଥିବା ଉଦ୍ବେଳନ-ସାମର୍ଥ୍ୟକୁ ନିଜର ଜୀବନରେ ଉଦବୋଧିତ କରି ଆଣିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ କଷ୍ଟକର ହୋଇପାରେ, ମାତ୍ର ତାହା କଦାପି ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଏବଂ ଯାହା ସମ୍ଭବ, ତାହା ଅବଶ୍ୟ କାମ୍ୟ ।

୭ । ୧୦ । ୯୨

ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କେତେ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଧର୍ମର ଗବେଷଣା କରାଯାଇ ପାରିବ । ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଜଣେ seekerର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଓ ଆଉଗୋଟିଏ ହେଉଛି ଜଣେ scholarର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ । ଧର୍ମର ମର୍ମପ୍ରବେଶ-କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭାବପ୍ରବଣତାକୁ ତ ଆଦୌ କୌଣସି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ବୋଲି ବିଚାର କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଏବଂ, ମୋ' ନିଜର ତଥାକଥିତ ଧର୍ମକୁ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଥବା ଏକମାତ୍ର ଯଥାର୍ଥ ଧର୍ମ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାକୁ ଯେଉଁସବୁ ପ୍ରୟାସ ଓ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ, ତାହାକୁ ଅନ୍ତତଃ ଧର୍ମର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏକ ଅଯୋଗ୍ୟତା ଅଥବା ଅପରିପକ୍ୱତା ବୋଲି କୁହାଯିବ ।

ଜଣେ seekerର ଦୃଷ୍ଟିନେଇ ଯଦି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ତା' ନିଜ ଧର୍ମ ଭିତରେ ପଶିବାକୁ ମନ କରିବ, ତେବେ ତାକୁ ଏଭଳି ଅବକାଶ ଅନେକ ମିଳିବ, ଯେତେବେଳେ କି ସିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସେହି ଧର୍ମର

ଐତିହାସିକ ଓ ସୈଦ୍ଧାନ୍ତିକ ସୀମାଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁ ଯିବାଲାଗି ଏକ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଆବଶ୍ୟକତା ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବ । ଅର୍ଥାତ୍, ଜନ୍ମତଃ ହିନ୍ଦୁ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯଦି ମୁଁ seekerର ଆଗ୍ରହ ନେଇ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଯିବ; ତେବେ ମୁଁ ସେହି ଧର୍ମର ତଥାକଥିତ ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ ଭାରି ସହଜରେ ଡେଇଁ ଯାଇ ପାରିବ । ଗ୍ରହଣଶୀଳତା ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହେବାଲାଗି ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଇଚ୍ଛୁକତା ମୋତେ ଯେଉଁଥିରୁ ସଂସ୍କାର କିମ୍ବା କୌଣସି ଗାରଭିତରେ କଳି ରଖି ପାରିବନାହିଁ । ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମରେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ସମ୍ପ୍ରସାରଣ ଘଟିଛି, ତାହା ମୂଳତଃ ସେହି ଗ୍ରହଣଶୀଳତା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଘଟିଛି । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଏତେ ଏତେ ବାଟ, ଏତେ ସହଯାତ୍ରୀ,—ତେଣୁ, ସେମାନେ ମୋ'ର ମଧ୍ୟ ସହଯାତ୍ରୀ ହୋଇ ନପାରିବେ କାହିଁକି ? ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜ ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ମୁଁ କାହିଁକି ଅନୁଭବ କରି ନପାରିବ ? ସମଧର୍ମୀଟିଏ ପାଇବାର ଅର୍ଥ ମୋ'ର ମାର୍କା ଓ ମୋ' ବେଢ଼ଣରେ ବେଢ଼ି ହୋଇଥିବା ତଥାକଥିତ ମୋ' ଧର୍ମର ଜଣେ ଅନୁଗାମୀଙ୍କୁ ପାଇବା ବୋଲି କଦାପି ବୁଝାଇବ ନାହିଁ । ମୋ'ରି ଅନ୍ତର ପରି ଅନ୍ତରଟିଏ ପାଇବାକୁ ହିଁ ବୁଝାଇବ । ସେହି ପାଇବା ହିଁ ମୋତେ ଆନନ୍ଦ ଦେବ, ଉତ୍ସାହିତ କରିବ, ମୋ'ର ତଥାକଥିତ ନିଜ ଧର୍ମଟିକୁ ମଧ୍ୟ ତାହା ସମ୍ପଦଶାଳୀ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ।

୭ । ୧୦ । ୯୬

ଅସଲ ସାଧକ ଯିଏ, ତାକୁ ଏହି ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗୁଞ୍ଜ ପରି ମନେହେବ । ଅସାର ମନେ ହେବନାହିଁ । ପାଣି ବୋହୁଥିବା ମଣିଷ ଗାଳକୁ କିପରି ଅସାର ବୋଲି ମଣିବ ? ମାତ୍ର, ସିଏ କଦାପି ଗାଳଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ପାଣି ବୋଲି ମନେ କରିବନାହିଁ । ଗାଳଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ବଡ଼ସାନ ବାରିବନାହିଁ ଅଥବା ଖାଲି ଆପଣାର ଗାଳଟି ଖାଣ୍ଟି ସୁନାରେ ଗଢ଼ା ହୋଇଛି ବୋଲି କଦାପି ଦାବୀ କରିବନାହିଁ । ତା'ର ଜୀବନରେ ହୁଏତ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହେବ ଯେ, ସିଏ ପାଣିର ସନ୍ଧାନ ପାଇବା ମାତ୍ରକେ ସେହି ପାଣି କେଉଁ ଗାଳରେ ରହିଛି, ତାହାର ସମ୍ବାଦ ସଂଗ୍ରହ କରିବାରେ ଆଦୌ ସମୟର ଅପଚୟ କରିବନାହିଁ ଏବଂ ପରମ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସହକାରେ ସିଏ ସେହି ପାଣିକୁ ପିଇଯାଇ ପାରୁଥିବ । ଜଣେ ଖାଲି scholar ହୁଏତ [illegible] ସବୁ ଗାଳକୁ ଏକା ବୋଲି ମନେ କରିବ; ମାତ୍ର ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସବୁ ଗାଳକୁ ସମ୍ମାନର ସହିତ ଓ ସ୍ୱୀକୃତିର ସହିତ ଦେଖିବାକୁ ହେଲେ ତା ଭିତରେ କେଉଁଠି [illegible]ଟିଏ ରହିଥିବା ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ହେବ ।

ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି scholarରୁ ଆରମ୍ଭ କରି seeker ହୁଅନ୍ତି ଏବଂ ଆହୁରି କେତେ ବ୍ୟକ୍ତି seekerରୁ ଆରମ୍ଭ କରି scholar ମଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆନନ୍ଦ କୁମାର ସ୍ୱାମୀଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଧର୍ମଗବେଷଣାର ପ୍ରତ୍ୟେକ, ଇଚ୍ଛୁକ ଆଗରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଦିଶିଯାଇ ପାରୁଥିବା ଉଚିତ । ତାଙ୍କ ଭିତରେ ମୂଳତଃ seekerଟିଏ ରହିଥିଲା, ଯାହାକି ତାଙ୍କ ପ୍ରଗାଢ଼ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ସମୁଦ୍ର ମଧ୍ୟକୁ ଆଣି ପ୍ରବେଶ କରାଇ ସାରିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର seekingକୁ ଅବ୍ୟାହତ ରଖି ପାରିଥିଲା । ଭିତରେ seekerଟିଏ ବସିଥିଲେ ଯାବତୀୟ scholarship ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ ଏକାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଏକ ଅନୁରାଗରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ ଓ ଆପଣା ଭିତରର ସେହି seekerଟିକୁ କ୍ରମେ ଜାଗ୍ରତ କରିଆଣେ, ସେହି କଥାଟିର ଭୂରି ଭୂରି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ରହିଛି । ସେହି ଗୋଟିଏ ବହିକୁ ଦେଖିଲାବେଳେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି କେବଳ ତଥ୍ୟଭଣ୍ଡାରକୁ ଦେଖିପାରେ, ଏବଂ ଆଉ କେହି ସରସ୍ୱତୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିପାରେ । ନିଜ ଭିତରେ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କର ପ୍ରସାଦ ଲାଭ କରିଥିଲେ ସେ ଅବଶ୍ୟ ବହିଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିପାରେ । ଏବଂ, ମୁଁ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କୁ ବହିଭିତରେ ଦେଖିବି କି ନାହିଁ, ତାହା କ'ଣ କେବେ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଥାଏ ?

୧୫ । ୧୦ । ୯୨

ଏକ ପାରମ୍ପରିକ ଚେତନା ଅର୍ଥାତ୍ ପାରମ୍ପରିକ ସମ୍ପତ୍ତି ବ୍ୟତୀତ ଭଗବାନ ଆଉ କ'ଣ ହୋଇଥିବେ ? ଆପଣାର ଏକା ବାଟଟିକୁ ଗୁଳିବାଲାଗ ବେଶ୍ ଏକ ଉତ୍ତେଜନାରେ ବାହାରିଥିବା ମଣିଷ ଭଗବାନଙ୍କୁ କେତେ ରୂପ ଦେଲା, ତାଙ୍କର ମୁହଁ ଉପରେ କେତେ କେତେ ମୁଖା ଆଣି ପିନ୍ଧାଇଲା, ତଥାପି ଭଗବାନଙ୍କର ସାନ୍ନିଧ୍ୟକୁ ଆସି ପାରିଲାନାହିଁ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ପୃଥିବୀର ମାର୍କାଦିଆ ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକୁ ହୁଏତ ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ମଡ଼ାଇ ଦିଆ ଯାଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମୁଖା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏବଂ, ଭଗବାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାର, ସ୍ପର୍ଶ କରିବାର ପ୍ରେରଣାଟି ଭିତରେ ନପଶି ଯେଉଁମାନେ ମୁଖାଟାରୁ ହିଁ ମୁହଁର ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରିବାପାଇଁ ସତେଅବା ଜିଦ୍ ଧରି ରହିଥାନ୍ତି, ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ମଣିଷମାନେ ଧର୍ମକୁ ନେଇ ସଚରାଚର ଯାବତୀୟ ଭ୍ରମ କରିଛନ୍ତି, ଧର୍ମର ବଲ୍‌କଲଗୁଡ଼ାକୁ ଦେହରେ ପିନ୍ଧି ବଣ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଅବଶ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

ଜଣେ ମଣିଷ ଆଉଜଣେ ମଣିଷକୁ କିଭଳି ଚେତନାରେ ଦେଖୁଛି, ତାକୁ ଅସଲ ସ୍ୱୀକୃତି ଜଣାଇବାକୁ ସିଏ କେତେଦୂର ରାଜି ବା ଅରାଜି ହେଉଛି, ଆମେ ସେଇଥିରୁ ତା'ର ଭଗବତ ଅନୁଭୂତି ବିଷୟରେ ଅବଶ୍ୟ ଏକ କଳନା କରି-ପାରିବା । 'ଭଗବାନ କାଠ, ପଥର ସବୁଟି ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଶାସ୍ତ୍ରରେ

ବସ୍ଥାନ କର ଯିଏ ସମାଜରେ ମଣିଷକୁ ନଦେଖି ତା'ର ଜାତି, ବଂଶ ଏବଂ ଭେକକୁ ଦେଖେ ଏବଂ ଭାଗ୍ୟବାଦ ନାମକ ଏକ ଅପଦର୍ଶନକୁ ଆଦର ଦେଇଥାଏ, ସିଏ ସତକୁ ସତ ନିଜ ହୃଦୟରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ନେଇ ବସାଇଛି ବୋଲି କାହିଁକି କୁହାଯିବ ? ମୁଖାମାନଙ୍କୁ ପୂଜା କରୁଥିବା ଏବଂ ଅସଲ ମୁହଁଟି ବିଷୟରେ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ସର୍ବାଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଏହି ସଂସାରରେ ସର୍ବଦା ରହି ଆସିଛନ୍ତି । ପିଲାଟି ଦିନରୁ ସେହି ମୁଖାଟିକୁ ନେଇ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିବାର ଅପସଂସ୍କାର ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଣି କରି ରଖା-ଯାଇଛି । କ୍ୱଚିତ୍ ଏପରି କେତେକ ମଣିଷ ବାହାରିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ମୁଖାମାନଙ୍କୁ ଉପବାଡ଼ି କରି ପିନ୍ଧିବାଲାଗି ଆଦୌ ସମ୍ମତ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିଛନ୍ତି, ଏକ ଅନ୍ୟ ପାରସ୍ପରିକତାର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇଛନ୍ତି । ଏକ ଅନ୍ୟ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇଛନ୍ତି ।

୧୬ । ୧୦ । ୯୬

ଏ ପୃଥିବୀ ଯାଉଛି ଯିବ; କିନ୍ତୁ ବନ୍ଧନ ତଥାପି ରହିବ । ଠାକୁର ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ମନ୍ଦିରରୁ ପଥର ପଛରେ ପଥର ଖସିବ, ତଥାପି ଠାକୁର ରହିବେ, ଜଗନ୍ନାଥ ଅବଶ୍ୟ ରହିବେ । ପଥର ଦ୍ୱାରା ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ଦରକୁ କାନ୍ଥ ଦେଇ ବାଡ଼ ଦେଇ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କରି ରଖିବାଲାଗି ମୋହାନ୍ତର ମଣିଷର ସକଳ ବୁଦ୍ଧି ପରାହତ ହେବ । ଯାହା ଯିବାର କଥା, ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଯିବ । ଏବଂ; ଯାହା ରହିବାର କଥା, ତାହା ଅବଶ୍ୟ ରହିବ । ଜଗତ୍‌ବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ challenge ହୋଇ ରହିଥିବ, ମନୁଷ୍ୟଆତ୍ମାକୁ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଉଥିବ ।

ବିଚରା ଯେଉଁମାନେ ଗଳିଯାଉଥିବା ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକୁ ସତେଅବା ଚିରଦିନ ନିମନ୍ତେ ସ୍ଥାୟୀ କରି ରଖିବେ ବୋଲି 'ନାନାଭାବେ ଲିପ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ କେତେ ଅଳପ ଦିଶୁଛନ୍ତି, କେତେ ଦରିଦ୍ର ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକ ଅନ୍ୟ ପୃଥିବୀ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ଅଥଚ ସେମାନେ ସେଇ ପୁରୁଣା ପୃଥିବୀଟାକୁ କାମୁଡ଼ି ପଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି । ଏକ ନୂତନ ସକାଳ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ବେଳେ ସେମାନେ ବିଗତ ସକାଳଟିକୁ ଶଙ୍ଖମର୍ମର ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ କରି ଡାହାଣ ଓ ବାମ ନାନା ଆଗ୍ରହରେ ତାହାର ପୂଜା କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ପୁରୁଣାକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କ ହାତରେ କ୍ଷମତା ରହିଛି, ପୃଥିବୀଯାକର ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ସେହିମାନଙ୍କ ହାତରେ ରହିଛି,—ରାବଣ-ମାନଙ୍କ ହାତରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଲଙ୍କାର ସବୁଯାକ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ରହିଛି । ମାତ୍ର, କାଳ ତଥାପି ଆଗକୁ ଗଡ଼ିଯିବ, ଆଗାମୀ କାଳ ବନ୍ଧନ ହୋଇ-ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିବା ମଣିଷ-ମାନଙ୍କର ପେଟରୁ, ସଙ୍କଳ୍ପରୁ ଜନ୍ମଲାଭ କରିବ । ମୋହମାନେ କେତେ ଗର୍ଜନ

କରିବେ, କେତେ ଦାନ୍ତ ରଗଡ଼ିବେ, ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଇ ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରି ରଖିବାକୁ କେତେ ଅପଚେଷ୍ଟା କରିବେ,—ତଥାପି ଅଳ୍ପମାନେ ବଡ଼ା ହୋଇ ଚାଲିଯିବେ । ଯାହା ଆସୁଛି, ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଆସିବ । ଏବଂ, ଏହି ବହୁଜନ-ମାନେ ହିଁ ତାହାକୁ ସବାଆଗ ଚହ୍ନିବେ, ଏବଂ ସବାଆଗ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ବାହାରିବେ । ଆପେ ଯଥାର୍ଥରେ ଗୋଟିଏ ବହୁଜନ ହୋଇ ରହିବା, ତାହାହିଁ ଯଥାର୍ଥ ବାସନା, ତାହାହିଁ ଯଥାର୍ଥ ସଙ୍କଳ୍ପ । ଆପେ ଆପଣାର ଜନନୀ ହୋଇ ଆପଣାର ନୂତନ ସମ୍ଭାବନାଟିକୁ ଜନ୍ମ ଦେବା, ତାହାହିଁ ଯଥାର୍ଥ ଧର୍ମ, ଯଥାର୍ଥ ଗତି ।

୧୭ । ୧୦ । ୯୬

ଓଡ଼ିଶାରେ critical thinking ପାଇଁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଏକ ସର୍ବଜନସ୍ମ consensus ତିଆରି ହୋଇ ପାରିଲାନାହିଁ । ଯାବତୀୟ ଭାବପ୍ରବଣତା ପଛରେ ଯେଉଁ ସ୍ୱାର୍ଥକାମିତା ପରୋକ୍ଷରେ ବା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ସଚଳ ରହିଥାଏ, ସମ୍ଭବତଃ ତାହାକୁ ହିଁ ଉକ୍ତ consensus ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ନପାରିବାର କାରଣ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଏକ ଜନ୍ମଦିନ ରହିଛି । ସେହି ସୂତ୍ରରେ ଯେକୌଣସି ଲେଖକ ବା ସାହିତ୍ୟିକର ମଧ୍ୟ ଏକ ଜନ୍ମଦିନ ରହିଛି । ତାହାକୁ ଅବଶ୍ୟ ପାଳନ କରାଯାଇ ପାରିବ । କେତେଜଣ ଲେଖକ ଏକ ଅବସର ବା ଆନୁଷ୍ଠାନିକତାର ସୃଷ୍ଟି କରି ତାହା କରୁଛନ୍ତି । ତାହା ଆହୁରି ଉତ୍ସାହରେ ହେଉ । ମାତ୍ର, କେବଳ ଜନ୍ମଦିନର ଶୁଭ ମନାସିବା ଏବଂ, ତା'ପରେ ପାନଗୁଆ ଖାଇ ଘରକୁ ଯିବାରେ ଏହି ଅବସରଟିକୁ ସମାପ୍ତ କରି ଦିଆନଯାଉ । ଯେଉଁମାନେ ସମ୍ପୃକ୍ତ କୌଣସି ଲେଖକଙ୍କର ଲେଖା ପ୍ରତି ପ୍ରକୃତରେ ଅନୁରାଗୀ, ସେମାନେ ତାଙ୍କ ଜନ୍ମଦିନକୁ ତାଙ୍କର କୃତିଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ସମୀକ୍ଷାତ୍ମକ ଆଲୋଚନାର ଏକ ଅବସର ରୂପେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତୁ । ଏବଂ, ଯଦି ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ତେବେ ଲେଖକଙ୍କର ଲେଖାଗୁଡ଼ିକୁ ଭୂମି କରି ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଏବଂ ଏପରିକି ସମଗ୍ରତଃ ସାହିତ୍ୟ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଆଲୋଚନା ହେଉ । ଅନ୍ତଃଦର୍ଶନ ହେଉ, ଦୃଷ୍ଟିର ଆଦାନପ୍ରଦାନ ହେଉ । ଏଥିପାଇଁ କୌଣସି ସଭା ଡାକିବା ଓ କୌଣସି ପ୍ରଗଲ୍ଭ ମନ୍ତ୍ରୀବରଙ୍କୁ ଚଉକୀରେ ବସାଇ ଖବରକାଗଜରେ ବାହାରିବା ଭଳି ଏକ ଔପଚାରିକ ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ଏହି ଆଲୋଚନା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଘରୋଇ ଭାବରେ, ଅତ୍ୟନ୍ତ କୋଳାହଳ ଶୂନ୍ୟ ଭାବରେ ହେଉ । ମାତ୍ର, ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁରାଗ ଏବଂ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପାରସ୍ପରି-କତା ସହିତ ହେଉ । କୌଣସି ପ୍ରକାର କୃତ୍ରିମତା ବା ହାସ୍ୟାସ୍ପଦତା ଅବସରର

ଅସଲ ପରିମଳଟିକୁ ନଷ୍ଟ କରି ନଦେଉ । ଆଲୋଚନାରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଅଧିଷ୍ଠ ।। ହୋଇ ରହୁ । ମୃଦୁବାକ୍ୟ ବାସନ୍ଦ ହୋଇ ରହୁ । ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ସାଧକମାନେ ପରସ୍ପରର ପ୍ରକୃତ ବନ୍ଧୁ ହୋଇ ରହିବେ । ପ୍ରଶଂସା ପାଇବା'ର ବଜାରରେ ପରସ୍ପର ସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆଉ ମୋଟେ ଛଟପଟ ହେବାକୁ ମନ କରିବେନାହିଁ ।

୧୮।୧୦।୯୨

ଯେଉଁମାନେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ନିଜର କାମରେ ଲଗାଇ ଆସିଲେ, ସେମାନେ ଭଗବାନଙ୍କର କାମରେ ଆଉ କାହିଁକି ଓ କିପରି ଲାଗି ପାରିବେ ? ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଭଗବାନଙ୍କର ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଛି ବୋଲି ସେମାନେ ନିଜ ବିବେକର ଗଣ୍ଡଗୁଆଁ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ଘୋଷି ଘୋଷି ଆସିଲେ । ଏବଂ, ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଛି ବୋଲି ସେମାନେ ଆଉ କେତେବେଳେ ଶିଖିଥାନ୍ତେ ? ଏବଂ, ମୋ'ଠାରେ ଭଗବାନଙ୍କର ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଛି ବୋଲି ମୁଁ ଯେଉଁଦିନ ସତକୁ ସତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତି ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବି, ବସ୍ତୁତଃ ସେହିଦିନ ହିଁ ତାଙ୍କର ଯନ୍ତ୍ର ହୋଇ ପାରିବି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଯନ୍ତ୍ରପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ମନ୍ଦିର ଓ ମହୋତ୍ସବର ତାମସା ବସାଇ ସଂସାରରେ ବେଉସା କରି ବାହାରିବାକୁ ହିଁ ଧର୍ମ ବୋଲି କହୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ନିଜର ସେହି ଅସଲ ପରିଚୟଟିକୁ କିପରି ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିବେ ? ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ତଥାକଥିତ ଧର୍ମରେ ସର୍ବଦା ଭଗବାନଙ୍କୁ କାମରେ ଲଗାଯାଉଛି । ମଣିଷ ଭଗବାନଙ୍କର କାମରେ ଲାଗିବା-ପାଇଁ ସମ୍ମତ ଏବଂ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୃଥିବୀ ଯେ କଦାପି ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ, ସେହି ଆତ୍ମକାମୀମାନଙ୍କୁ ଏହି କଥାଟିରେ ଆଉ କିଏ ଆସି ହୃଦ୍-ବୋଧ କରାଇ ପାରିବ ?

ଭଗବାନଙ୍କର ଯନ୍ତ୍ର ହୋଇ ବାହାରି ପାରିଲେ ଏହି ମନ୍ଦିର, ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଓ ସେହିଭଳି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯାବତୀୟ ଗାରଗୁଡ଼ାକୁ କେତେ ସହଜରେ ପାରି ହୋଇଯିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ । ଗାରଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବା ଯେ ମଣିଷର ଅସଲ କାମ୍ୟ ଆଦୌ ନୁହେ ଏବଂ ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁଯିବା ପାଇଁ ଯେ ଗାରଗୁଡ଼ିକର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ବୋଲି ଯେତେବେଳେ ବୁଦ୍ଧି ମିଳିଯିବ, ସେତିକିବେଳେ ଯାଇ କେତେ ସହଜରେ ମଣିଷ ବାଟକୁ ଆସିଯିବ । ଏବଂ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଗାରଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ଝଗଡ଼ା କରୁଥିବା ଜାତ୍‌ଖୋର୍‌ମାନଙ୍କୁ କିଏ ସେକଥା ବୁଝାଇ କହିପାରିବ ? ସେମାନେ ତ ନିଜପାଇଁ ସବୁଯାକ ଗଡ଼ କରିଥିବା

ସକାଶେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ବାନର କରି ନଚାଇବେ ବୋଲି 'ବଦ୍ଧପରିକର ହୋଇ' ବାହାରିଛନ୍ତି !

୧୯ । ୧୦ । ୯୨

ଆପଣାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାର ସର୍ବଶେଷ ଶବ୍ଦ ହେଉଛି କୃତଜ୍ଞତା । ଯାହାର ଜୀବନରେ ଏଇଟି ସର୍ବପ୍ରଥମ ଶବ୍ଦରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପାରିଛି, ତାକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଧନ୍ୟ ବୋଲି କୁହାଯିବ ।

ଅସଲ ପ୍ରାର୍ଥନା ସମ୍ଭବତଃ ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ମାଗେନାହିଁ । ଅସଲ ପ୍ରାର୍ଥନା କୃତଜ୍ଞତା ହିଁ ପ୍ରକାଶ କରେ । ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ନିଜର କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରିବା କରୁ ସିଏ ଭଗବାନଙ୍କର ସଂସାର ସହିତ ଏକ ଅଭିନବ ଏବଂ ଅପରୂପ ଆତ୍ମୀୟତାରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ଆପଣାକୁ ଏହି ସଂସାର ଲାଗି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସମର୍ପିତ କରି ରଖି ପାରିବାପାଇଁ ବଳ ପାଏ । ବାହାରେ ସିଏ ଯାହା ପାଖରେ ଆପଣାର କୃତଜ୍ଞତା ବ୍ୟକ୍ତ କରୁଥାଏ, ନିଜ ଭିତରୁ ସିଏ ସତେଅବା ତାଙ୍କର ପାଖରୁ ବଳ ପାଏ । ଭିତର ଏବଂ ବାହାର ମଧ୍ୟରେ ଏହିପରି ଭାବରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକ ସେତୁ ପରି ହୋଇ 'ସଂସାର'ରେ ବଞ୍ଚିପାରୁଛି, ପ୍ରକୃତରେ ସେଇ ମହାଜୀବନର ସକଳ ମହିମାକୁ ନିଜର ଯାବତୀୟ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ମଧ୍ୟରେ ଧାରଣ କରି ପାରିଛି । ପ୍ରାର୍ଥନାର ମାଧ୍ୟମରେ ମାଗୁଥିବା ମଣିଷ ସଂସାରରେ ହୁଏତ କେତେ କ'ଣ ହୋଇପାରେ ସତ, ମାତ୍ର ସେତୁଟିଏ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଆତୁର ମଣିଷ କଦାପି ସେତୁଟିଏ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଜଣେ କାମାତୁର ମଣିଷ ପରି ଜଣେ ଭୟାତୁର ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନତଃ ଆତ୍ମକାମୀ ଏବଂ ଭୋଗବାଦୀ ମଣିଷ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ମନୁଷ୍ୟ ନିଜେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଯାଇ ନିଜ ଭିତରର ଏହି ଅର୍ଗଳିଟିକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ବାହାରକୁ ବାହାରି ଆସି ପାରିବ ଏବଂ ଯଥାର୍ଥ ଖିଅଟିଏ ଲଗାଇ ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚି ପାରିବ । ଏକ ଆର୍ତ୍ତି ଜୀବନର ସକଳ କଷଣଭୋଗକୁ ସିଏ ପାରି ହୋଇଯିବ । ନିଜ ଅଙ୍ଗେ ନିଭି ଜୀବନରୁ ମୁଁ ଜାଣିଛି, କୃତଜ୍ଞତାର ଏକ ମୂଳଭୂତ ଜୀବନଦୃଷ୍ଟି ମଣିଷକୁ ଅନେକାନେକ ରୋଗରୁ ଏବଂ ଅଳ୍ପତାଜନିତ ଅନେକ କ୍ଳେଶରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସହଜ ରୀତିରେ ମୁକ୍ତ କରି ରଖିଥାଏ । ଆର୍ତ୍ତି ମଣିଷକୁ ହିଁ ଯାବତୀୟ କ୍ଳେଶ ଓ ବ୍ୟାଧିର ଜୀବାଣୁମାନେ ଭାରି ସହଜରେ ଆକ୍ରମଣ କରନ୍ତି । କେଡ଼େ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ମୁଁ, ସେହି ଆର୍ତ୍ତିତାର ରୀରଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ପାରି ହୋଇ ଆସିଛି । ଏହି ପାରି ହୋଇ ଆସିଥିବା ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ସର୍ବଦା କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିଛି ।

୨୦ । ୧୦ । ୯୨

ଭଗବାନ ମଣିଷକୁ ସନ୍ତାନ ଦେଲେ ସେହି ସୌଭାଗ୍ୟର ମାଧ୍ୟମରେ ପୃଥିବୀଯାକର ସବୁ ଶିଶୁ ଓ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କୁ ସେ ସ୍ନେହଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖି ପାରିବ,

ବୋଲି । ଭଗବାନ ମଣିଷକୁ ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କୃତିନାମକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗବାକ୍ଷ ଆଣି ଯୋଗାଇଦେଲେ ଯେହି ବାଟେ ପୃଥିବୀଯାକର ସବୁ ସଂସ୍କୃତି ଓ ସବୁ ଧର୍ମ ସହିତ ଡୋର ଲଗାଇ ପାରିବାକୁ ଏବଂ ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ନିଜର ଧର୍ମ ତଥା ସଂସ୍କୃତିକୁ ଅଧିକ ବଳିଷ୍ଠ ଓ ଅଧିକ ଦୃଷ୍ଟିସମ୍ପନ୍ନ କରି ପାରିବାକୁ । ଭଗବାନ ମଣିଷକୁ ଦେଶଟିଏ ଦେଲେ, ଯେପରିକି ସିଏ ନିଜ ଦେଶକୁ ଭଲ ପାଇ ଓ ନିଜ ଦେଶଟି ପାଇଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମର୍ପିତ ଭାବରେ ବଞ୍ଚି ପୃଥିବୀଯାକର ସବୁ ଦେଶକୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ଅନୁରାଗର ସହିତ ବୁଝି ପାରିବ ଏବଂ ଅଧିକ ଅନୁରାଗର ସହିତ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିବ ।

ମାତ୍ର, ମଣିଷ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା କେଉଁ ଦୁଷ୍ଟ ପୋକର କବଳରେ ପଡ଼ିବାକୁ କାହିଁକି ମନ କଲା କେଜାଣି, ସିଏ ଆପଣାର ଛୁଆଟିକୁ ନିଜର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାଲାଗି ଆହୁରି ଅନେକ ଛୁଆଙ୍କୁ ଏକାନ୍ତ ପର ବୋଲି ଦେଖିବାକୁ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ମନେ କଲା ! ନିଜର ଧର୍ମକୁ ବା ସଂସ୍କୃତିକୁ ନେଇ ଘର କରି ରହିବାର ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଅନେକ ମଣିଷ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ ଓ ଅନ୍ୟ ସଂସ୍କୃତି ଗୁଡ଼ିକୁ ଘୃଣା କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କଲେ ଏବଂ, ନିଜ ଦେଶକୁ ଏକାନ୍ତ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ନିଜର ବୋଲି କହିବାର ଆସକ୍ତିରେ ସେମାନେ ଅନ୍ୟ ଦେଶଗୁଡ଼ିକୁ ସତେଅବା ମ୍ଳେଚ୍ଛମାନଙ୍କର ବାସଭୂମି ବୋଲି ଭାବିବେ ! ଆଧୁନିକ ପୃଥିବୀରେ ଏହି ଅଲକ୍ଷଣା କଥାଗୁଡ଼ାକ ଦେଖି ମୋ'ର ମନେ ହେଉଛି, ଏହି ମଣିଷମାନେ ଆପଣାର ସନ୍ତାନଟିକୁ, ଆପଣାର ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ତଥା ଆପଣାର ଦେଶକୁ ସତକୁ ସତ ଭଲ ପାଉଛନ୍ତି ତ ? ବା, ମୂଳତଃ ଏକ ଆତ୍ମକାମିତାର ଫାନ୍ଦ ଭିତରେ ପଡ଼ି ସେମାନେ ନିଜ ସନ୍ତାନ, ନିଜ ଧର୍ମ ଓ ସଂସ୍କୃତି ଏବଂ ନିଜର ଦେଶକୁ ମଧ୍ୟ ତୁଚ୍ଛା ନିଜର ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ଦେଖୁଛନ୍ତି ଓ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆବୋରି ରହିଛନ୍ତି ? ତେଣୁ, ଅନିଷ୍ଟକାରୀ ଅସଲ ଜୀବାଣୁଟିକୁ ବାହାର କରିବାପାଇଁ ଏକ ଗମ୍ଭୀର ଆତ୍ମସମୀକ୍ଷା ହୋଇ ପାରିବା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ।

୨୧ । ୧୦ । ୯୬

ଧରା ପଡ଼ି ଯାଉଥିବା ସାନ ଚୋରଟିର ଦୁର୍ଗୁଣ ଦେଇ ଧରା ପଡ଼ି ନଥିବା ବଡ଼ ଚୋରମାନେ ଖୁବ୍ ଉଲ୍ଲସିତ ଅନୁଭବ ଯେ କରନ୍ତି, ସେକଥା ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରାୟ ଏକ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ସୀମାକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ପର୍ଶ କରିଥାଏ । ସମ୍ଭବତଃ ଆମ ସମାଜ ପ୍ରାଚୀନ କାଳରୁ ଏପରି ଏକ ଅଡ଼ଙ୍ଗରେ ତିଆରି ହୋଇଛି ଯେ, ଏଥିରେ ସିମ୍ଫୁଡ଼ିମାନେ ଧରା ପଡ଼ି ଯାଉଥିବା ବେଳେ ହାତୀମାନେ ଖସି ଚାଲିଯାଇ ପାରନ୍ତି ।

ଘରର ଚାକରଟାଏ ଘରର ଚାଉଳରୁ କେତେ ମୁଠା ତା' ନିଜ ଅଣ୍ଟିରେ ଲୁଚାଇ ନେଇଗଲା କିମ୍ବା ଆଉ କ'ଣଟାଏ ନିଜ ଲୁଗାତଳେ ଘୋଡ଼ାଇ ତା' ଘରକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ଧରା ପଡ଼ିଲା, ଏଥିପାଇଁ ଆମେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଘରର ବାବୁ ଏବଂ ବିବିମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ସୋଚ୍ଚାର ହୋଇ ଉଠନ୍ତି! ସେମାନଙ୍କ ଘରର ଡାଇନିଂଟେବୁଲ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଘରେ ଲାଗିଥିବା ଇଟା 'ଓ ସିମେଣ୍ଟ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ନା କୌଣସି ଛଟକରେ କେଉଁଠୁ ନା କେଉଁଠୁ ଚୋରି ହୋଇ ଆସିଥାଏ । ଏହିସବୁ ଦ୍ରବ୍ୟକୁ ନିଜ ଘରକୁ ଆଣି ଭୋଗ କରି ପାରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ଭଗବାନ୍ ଓ ନିଜ ଭାଗ୍ୟକୁ କେତେ କୃତଜ୍ଞ ଜଣାଇଥାନ୍ତି । ନିଜ ସମର୍ଥତାଗୁଡ଼ାକ ପାଖରେ ସେମାନେ କେତେ କୃତଜ୍ଞତା ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ପେଟ ପୂରି ଆହୁରି ଚାରିଟା ଛଅଟା ପେଟ ପୂରିଲା ଭଳି ଦ୍ରବ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଗାତଭିତରେ ସାଇତା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆଉଜଣେ, ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅନେକ କମ୍ ପାଇବାବାଲା ଆଉଜଣେ ମଣିଷ ସେହିଭଳି କୌଣସି ବୁଦ୍ଧି ବା ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ପ୍ରୟୋଗ କରି ବିଚରା କ'ଣଟିଏ କରୁ କରୁ ଯେ ଧରା ପଡ଼ିଗଲା, ସେଥିରେ-ତ ସେମାନେ ସହାନୁଭୂତି ପ୍ରକାଶ କରୁଥାନ୍ତେ, ଆପଣାର ଦର୍ପଣ ଉପରେ ସେହି ଅନ୍ୟ ଅଧିକ ବଞ୍ଚିତ ମଣିଷଟିକୁ ଦେଖି ତା'ର ଦଶା ବା ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଟିକୁ ବୁଝି ମଧ୍ୟ ପାରୁଥାନ୍ତେ । ପୃଥିବୀରେ ଯେତେ ମଣିଷ ଚୋରମାନଙ୍କୁ ଧରାଇଦେବେ ବୋଲି ପୋଲିସ ହେବାକୁ ଖୁସୀ ପାଆନ୍ତି, ଆପଣାର ଅସଲ ଧାତୁଗୁଡ଼ାକର ଭୂମିରେ ସେମାନେ କ'ଣ ସତରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟାଏ ଚୋର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ?

୨୨ । ୧୦ । ୯୨

ଭାଇ ରାତିରେ ଝାଇ ଚାଲିଗଲେ ।' ସଂସାରର ସାମାଜିକ ବୋଲି ଅନୁସାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେଦିନ ଅଶୁଦ୍ଧ ସମୟ ବୋଲି ଏକ ସମୟ ପାଳନ କରାଯିବ । ଅଶୁଦ୍ଧିକୁ ପୁନଶ୍ଶୁଦ୍ଧିରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆସିବେ ଓ ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରେତକୃତ୍ୟମ ନ କରିବେ, ପ୍ରେତକୁ ବୁଝାଇ ଶୁଝାଇ ଦୂରକୁ ନେଇଯିବେ, ଇତ୍ୟାଦି, ଇତ୍ୟାଦି । ଏସବୁ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ । ଯେଉଁ ଭାଇ ମୋ' ଜୀବନର ସେଇ ସବାମୂଳ ପାହାଚ ଠାରୁ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ହୃଦୟର କୋଳରେ କେଡ଼େ ଖୁସୀରେ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରିଥିଲେ, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କଦାପି ପ୍ରେତ ବୋଲି କହିବନାହିଁ । ଦେହଟା ଯିବା ସମୟ ଅନୁସାରେ ବିନାଶର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଏ । ଏବଂ ତା'ପରେ ଯାହାକିଛି ବାକୀ ରହିଲା, ଆମ ଭାରତୀୟ ମୃତ୍ୟୁଶାସ୍ତ୍ରରେ ତାହାକୁ କାହିଁକି ପ୍ରେତ ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ସେକଥା ମୁଁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ ।

ମଣିଷ ଭିତରେ ପ୍ରେତଟା କୋଉଠି ଥାଏ ମୁଁ ଜାଣିନାହିଁ, ମାତ୍ର ମୁଁ ମଣିଷ ଭିତରେ ଦେବତାର ସନ୍ଧାନ ପାଇଛି । ମୋ' ସକାଶେ ଭାଇ ସେଇ ପିଲାଦିନରୁ ଏକ ପରମ-ସ୍ନେହମୟ ଦେବତାଂଶ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ସିଏ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ସଂସାରର ବୋଲ ମାନି ବେଳେ ବେଳେ ପୁରା ସଂସାରୀ ପରି ଏଇଟା ବା ସେଇଟା କରିଥିଲେ ସତ, ମାତ୍ର ମୋତେ ଦେଖିଲେ ବା ମୋ' ସହିତ ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆସୁଥିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଦେବତା ହିଁ କେଡ଼େ ଖୁସୀ ହୋଇ ସବାଆଗକୁ ବାହାରି ଆସୁଥିଲା । ଭାଇ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୃତ୍ୟୁ-ନାମକ ଏକ ଘଟଣା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେତରେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲେ ବୋଲି ମୁଁ କଦାପି କହିବିନାହିଁ । ମଣିଷର ମୃତ୍ୟୁପରେ ମଣିଷ ଭିତରର ଦେବତାଟିକୁ ଅଧିକ ସ୍ମରଣ କରି ଯାଉଥାନ୍ତୁ, ଶାନ୍ତ ଓ ପ୍ରସନ୍ନ ଭାବରେ ତାହାକୁ ଆମର ଯାବତୀୟ ଶୋକପ୍ରକାଶ ତଥା ସ୍ମୃତିତର୍ପଣାର ଡୋରରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାର ପ୍ରୟାସ କରି-ଯାଉଥାନ୍ତୁ,—ସମାଜ ପାଇଁ ବିଧି ଗଢ଼ି ଦେଇଥିବା ମହାଜନମାନେ ଏହି ଦିଗରୁ କଥାଟିର ବିଚାର କଲେନାହିଁ କାହିଁକି କେଜାଣି ? ସେମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ମାୟାବାଦୀ ଥିଲେ ବୋଲି ତାହା କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ହେଲେ ।

୩୦ । ୧୦ । ୯୬

ଓଡ଼ିଶାରେ critical thinking ନାହିଁ, ତେଣୁ dialogue ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ସାଧାରଣ ଜୀବନର ସାମନ୍ତମାନେ ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ଏକ dialogueର ଆୟୋଜନ କରି ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସଭାକୁ ଡାକନ୍ତି, ସେତେ-ବେଳେ ସେହିସବୁ ଅବସର ଏପରି ହୋଇଯାଏ, ଯାହା କାଲି ହେଲା । ସମସ୍ତେ ନିଜ କଥାଟି କହିବାପାଇଁ ଖଣ୍ଡା ଧରି ଠିଆ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲେ ଓ କେହି କାହାର କଥା ଶୁଣୁନଥିଲେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆପଣାର ସତ୍ୟକୁ ନେଇ ଏପରି ଭାବରେ ଏକମୁହାଁ ଓ ଏକଆଖିଆ ହୋଇ ରହିଲୁଣି ଯେ, କୌଣସି ଏକ ସମସ୍ୟା ତଥା କୌଣସି ଏକ ସମାଧାନର ଏକାଧିକ ଆଖି ଓ ଏକାଧିକ ଦିଗ ରହିଥିବ ବୋଲି ଆମେ ସତେଅବା ପ୍ରୟୋଜନରେ ପଡ଼ି ମାନିବାର ଧାରଣାଟିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ସାରିଲୁଣି । ଆମ ତରୁଣମାନେ ମଧ୍ୟ ରାଜନୀତି ଭିତରକୁ ନିଜର ଉପନୟନ କରାଇବା ପୂର୍ବରୁ ରାଜନୀତିକ ଛୁରୀ ଓ ରାଜନୀତିକ ଭୁଜାଲି ଧରି କଥାରେ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କର ତଣ୍ଟି କାଟିଦେବା ପାଇଁ ରାବଣ ପରି ବାହାରି ପଡ଼ୁଛନ୍ତି ।

ଗତ ଚାଳିଶି ପଚାଶ ବର୍ଷ କାଳ ଯେଉଁମାନେ କ୍ଷମତାଭୋଗର ଥାନ-ମାନଙ୍କରେ ରହି ରାଜନୀତିକ ଗୁରୁଜନଗିରି କରିଆସିଲେ, ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ପାଇଁ ସେହିମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତରେ ସବୁଯାକ ଶ୍ରେୟଃ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେମାନେ ବି

ରାଜନୀତି ଓ ରାଜନୀତିକ ଭାବନାଠାରୁ କୋଉକାଳୁ ଛଡ଼ାପତ୍ର ନେଇ ସାରିଲେଣି । ଖାଲି ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ କ୍ଷମତାରେ ଲେଟି ରହିବା ହିଁ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଏକମାତ୍ର ରାଜନୀତିରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ଯେଉଁ ଆନ୍ତରିକତା ଓ ଅଙ୍ଗୀକାର-ବଦ୍ଧତାକୁ ରାଜନୀତିର ଭୂମି କରି ଭାରତରେ ସ୍ୱାଧୀନତାପ୍ରାପ୍ତିର ସଂଗ୍ରାମ ଲଢ଼ା ହୋଇଥିଲା, ସେହି ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ଏବେ ରାଜନୀତିରୁ ବହିଷ୍କୃତ ହୋଇ ରହିଛି । ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ ନିର୍ମମ ଗୁଣ୍ଡା ପାଲଟି ଯାଇଥିବା ସ୍ଥୂଳ ଓ ପୃଥୁଳ-ମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ରାଜନୀତି ଉପରେ ମାଲିକ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । Dialogue ସକାଶେ ଆଜି କାହାର ସମୟ ଅଛି ? ତେଣୁ, ସିଏ କୌଣସି ଏକ ବିକଳ୍ପ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରକୃତରେ ଚିନ୍ତା କରୁଛି, ସିଏ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧ ହେଉ, ସିଏ ଏକ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମର ପଥ ଧରୁ ।

୨୪ । ୧୦ । ୯୨

ସବୁ ଶୁଭ, ସବୁ ଶକ୍ତି, ସବୁ ଆଶୀର୍ବାଦ । ଜୀବନଟାକୁ ଶୁଭ ବୋଲି ଦେଖିପାରିଲେ ସେଇଥିରୁ ହିଁ କେତେ କେତେ ଶକ୍ତିର ଆଶୀର୍ବାଦ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଆଉ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ଶୁଭ ହିଁ ଦେଖିପାରିଲେ ତାକୁ ସଖାରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, ଏବଂ ସିଏ ପ୍ରକୃତରେ ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ କି ନୁହେଁ, ସେହି ବିଷୟରେ ଆଗ ଅଙ୍କ କଷି ଆଦୌ ଉତ୍ତର ବାହାର କରିବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ନିଜକୁ ମୁଁ ସବୁଦିନେ ମିତ୍ର ବୋଲି ହିଁ ଦେଖିଆସିଛି । ସେହି ମିତ୍ର ଜୀବନର ଯାତ୍ରାରେ ମୋତେ ସବୁଦିନେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ଆସିଛି । ସିଏ ଯେପରି ମୋତେ ଆହୁରି ଅଧିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବ, ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ତା'ପାଖରେ କିଛିହେଲେ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ମନ କରିନାହିଁ ।

ତେଣୁ, ଜନ୍ମଦିନ ହେଉଛି ଏହି ସଖ୍ୟସମ୍ବନ୍ଧଟିକୁ ବିଶେଷ ଭାବରେ ଅର୍ଥାତ୍ ନୂତନ କରି ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାର ଦିନ । ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇ ମୁଁ ଆଦୌ କେଉଁଠିହେଲେ କିଛି ଅଜଣା ଓ ଅଚିହ୍ନା ବୋଲି ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ । କୌଣସି କ୍ରୂର ଓ କଠୋର ଦଣ୍ଡଦାତାକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଦେଖୁନାହିଁ, ଯିଏକି ହାତରେ ବେତ ଧରି ମୋତେ ଶାସନ କରିବ ବୋଲି ନାଲି ଆଖି କରି ବସିଛି ଓ ଯାହାଠାରୁ ମୁଁ ଲୁଚି ରହିବା ଲାଗି କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଜୀବନରେ ଜୁଗୁପ୍ସାର ସ୍ତରଟିକୁ ଯେ ମୁଁ କୋଉଦିନୁଁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଚାଲି ଆସିଲିଣି, ତାହାହିଁ ମୋ'ର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଅର୍ଜନ, ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପୁଞ୍ଜି । ମୋ' ଲାଗି ତାହାହିଁ ମୋ' ଜୀବନବନ୍ଧୁର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆଶୀର୍ବାଦ । ନିଜ ପ୍ରତି ଜୁଗୁପ୍ସା ନଥିଲେ ସଂସାରରେ ଅନ୍ୟ କାହାରି ପ୍ରତି ଜୁଗୁପ୍ସା ପୋଷଣ କରିବା ଯେ ଅନାବଶ୍ୟକ ହୋଇପଡ଼େ, ନିଜ ଜୀବନରେ ମୁଁ ସେହି କଥାଟିକୁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଛି । ତଦ୍ୱାରା ମୁଁ ହାରିଛି ନା

କରୁଛୁ ? ଯଦି କେଉଁଠି କାହାପାଖରେ ହାରିବାର ନାହିଁ, ତେବେ ହାରିବା ବା ଜିତିବାର ମଧ୍ୟ ଆଉ କେଉଁ ପ୍ରଶ୍ନ କାହିଁକି ରହିବ ? ସଂସାରବୈରାଗୀମାନେ କ'ଣ ଏହାକୁ ଏକ ଉଦାସୀନତା ବୋଲି କହିବାକୁ ମନ କରିବେ କି ? ଶ୍ରଦ୍ଧାରୁ, ଶ୍ରଦ୍ଧା-ଧର୍ମରୁ ସ୍ୱତଃ ଯେଉଁ ମୋହମୁକ୍ତତା ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥାଏ, ସେହି ଅସଲ ଅର୍ଜନଟି ମୋତେ ଅନେକ ମରଣରୁ, ଅନେକ ବିନାଶରୁ ଓ ଅନେକାନେକ ଜୁଗୁପ୍ସାରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଆସିଛି । ମୋତେ ଶକ୍ତିମାନ୍ କରିଛି ।

୨୫ । ୧୦ । ୯୨

ସାନ ବେଲଜିଅମ୍‌ର ରାଜଧାନୀ ବ୍ରସେଲ୍,—ମାତ୍ର, ୟୁରୋପୀୟ କାଉନ୍-ସିଲର ସଦର ଦପ୍ତର ସେହିଠାରେ ରହିଛି । ଇଉରୋପ ମହାଦେଶର ବାରଟି ଦେଶର ପ୍ରାୟ ପଚାଶ ହଜାର ଲୋକ ସେହି ସହରରେ ବର୍ଣ୍ଣବାଦ, ବେକାରିଦଶା ଏବଂ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ କାଲି ଏକ ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ବର୍ତ୍ତମାନ ରେଡିଓରୁ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲି ।

ସେହି ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ଜର୍ମାନୀର ବିଭିନ୍ନ ସହରରୁ ମଧ୍ୟ କେତେ ହଜାର ଲୋକ ଆସି ସାମିଲ୍ ହୋଇଥିଲେ । ଏବେ ପ୍ରାୟ ସମୁଦାୟ ଇଉରୋପରେ ଯେଉଁ ନୂତନ ଏକବର୍ଣ୍ଣବାଦୀ ଘୃଣା କ୍ରମେ ସଙ୍ଗଠିତ ହୋଇ ଏକ ଉତ୍କଟ ଆକାର ଧାରଣ କରି ବାହାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଛି, ଏହି ଶୋଭାଯାତ୍ରା ତାହାର ସମ୍ମୁଖରେ ଏକ ସର୍ବପ୍ରଥମ ସ୍ୱର-ଉତ୍ତୋଳନ ବୋଲି ରେଡିଓ ମନ୍ତବ୍ୟ ଦେଇଥିଲା । ପୃଥିବୀର ସବୁ ଦେଶରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ଏହି ଶୋଭା-ଯାତ୍ରାରେ ଆସି ସାମିଲ୍ ହେବା ଦରକାର । ସମସ୍ତେ ଯେ ଇଉରୋପ ବା ବେଲ୍‌ଜିୟମ୍ ଆସି ଶୋଭାଯାତ୍ରା ବାହାର କରିବେ, ସେକଥାର କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ମାତ୍ର, ଲୋକସ୍ତରର ଏହିଭଳି ପରିଚୟମାନ ପୃଥିବୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେଶରେ ପ୍ରକଟ ହୋଇ ଆସିବା ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରଧାନତଃ ବାମପନ୍ଥୀମାନେ ଏହି ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ଆସି ସାମିଲ୍ ହୋଇଥିଲେ ବୋଲି ରେଡିଓ କହିଲା । ତଥା-କଥିତ ଦକ୍ଷିଣପନ୍ଥୀମାନେ ଏହି ପୃଥିବୀଯାକ ସବୁଠାରେ ଅଧିକ ଭୟଙ୍କର ଓ ତେଣୁ ଅଧିକ ଉଗ୍ରତାର ପରିଚୟ ଦେଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଘୃଣାର ଆଶ୍ରୟ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ସେହି ଘୃଣା ମଣିଷ ଅପେକ୍ଷା ଅର୍ଥବଳ ଏବଂ ଅସ୍ତ୍ରବଳକୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟ ଦେଇଛି ଓ ତାହାରଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀକୁ ନିଜ କବଳରେ ରଖିବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରି ଆସିଛି । ସମାଜବାଦ ମଧ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ପଥକୁ ଛାଡ଼ି କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱଟାକୁ ବଡ଼ କରି ଦେଖିଛି, ସେତେବେଳେ ତାହା ପୃଥିବୀଲାଗି ପ୍ରମାଦର କାରଣ ହୋଇଛି ଓ ସମ୍ପୃକ୍ତ ଦେଶଗୁଡ଼ିକରେ ଲୋକମାନଙ୍କର ଆସ୍ଥା ହରାଇଛି । ତେଣୁ, ଘୃଣା ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦକୁ ଆମେ ଅଧିକ ସମୀଚୀନ ଭାବରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ବୋଲି

କହିପାରିବା । ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଯେଉଁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହଶକ୍ତିର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହେଉ । ସେଥିରେ ଭାରତବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ସାମିଲ୍ ହେଉ ।

୨୭ । ୧୦ । ୯୨

ଦେଶପାଇଁ ଗର୍ଜନ କରିବା ପାଇଁ ପୃଥିବୀରେ କେତେ ନା କେତେ ମଣିଷ ରହିଛନ୍ତି । ଧର୍ମ ପାଇଁ, ରାଜନୀତି ପାଇଁ ଓ କ୍ଷମତା ପାଇଁ ରାସ୍ତାରେ ବାହାରି ଗର୍ଜନ କରିବା ସକାଶେ ଓ ବନ୍ଧୁକ ଧରି ମଣିଷ ମାରିବା ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଲୋକ ରହିଛନ୍ତି । ଏବେ ତ ସେମାନଙ୍କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଙ୍ଗଠିତ ଭାବରେ ତାଲିମ ବି ଦିଆ-ଯାଉଛି । ପୃଥିବୀଜୀବନର ପ୍ରାୟ ସବୁଯାକ ମୂଳ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଦ୍ବେଗଜନକ ଭାବରେ ଛିଣ୍ଡି ଯାଉଥିବା ବେଳେ ଏମାନଙ୍କୁ କେତେ ଲୋକ ମୌଳବାଦୀ ବୋଲି କହିଲେଣି । ଆଦୌ କୌଣସି ମୂଳ ନଥିଲେ ଯେ ଏହି ମୌଳବାଦୀ ହେବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ-ଯାଏ, ଆଧୁନିକ ପୃଥିବୀରେ ସମ୍ଭବତଃ ତାହାକୁ ଏକ ବିଚିତ୍ର ଘଟଣା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।

ଆଗ ମଣିଷ, ମଣିଷ ସହିତ ମଣିଷର ଏକ ଯଥାର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧ, ମଣିଷ ସହିତ ମଣିଷ ଏକାଠି ମିଶି ଏକ ଅନ୍ୟ ଭବିଷ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟରେ କରାଯାଉଥିବା ନାନା ଯଥାର୍ଥ ଉଦ୍ୟମ । ସେଇଥିରୁ ଧନ, ସେଇଥିରୁ ଜାତି ଓ ସେଇଥିରୁ ମଧ୍ୟ ରାଜନୀତି । ଏବେ ଧର୍ମ ପାଇଁ, ଜାତି ପାଇଁ ଓ ରାଜନୀତି ପାଇଁ ଏତେଟିକିଏ ବାହାନା ଆସି ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରକେ ମଣିଷକୁ ମାରି ଦିଆଯାଉଛି । ଏହି ଶତାବ୍ଦୀର ତୃତୀୟ ଓ ଚତୁର୍ଥ ଦଶକରେ ନାତ୍ସୀ ଜର୍ମାନୀକୁ ମଧ୍ୟମଣି କରି ଯାହା ଘଟଣାସବୁ ଘଟିଗଲା, ତା'ପରେ ଏଣିକି ମଣିଷ ହିଁ ସବାମୂଳରେ ରହିବ ବୋଲି ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ସଭ୍ୟତାକାମୀ ମନୁଷ୍ୟମାନେ କେତେ ଆଶା କରିଥିଲେ । ମାତ୍ର, ବର୍ବରତା ତଥାପି ମୁଣ୍ଡ ଟେକିବାଲାଗି ଏବେ ମଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ତେଣୁ, ବେଳଥାଉଁ ପୃଥିବୀର ମଣିଷ-ମାନେ ଏକଜୁଟ ହେବା ଦରକାର, ପୃଥିବୀର ରାଜଧାନୀ ମାନଙ୍କରେ ସେମାନଙ୍କର ଶୋଭାଯାତ୍ରା ବାହାରିବା ଦରକାର । ଏହି ମଣିଷମାନେ ଯାବତୀୟ ଖଣ୍ଡଜାତିତ୍ୱର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ରହିବେ, ଖଣ୍ଡଧର୍ମର ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ରହିବେ । ମଣିଷକୁ ପଛକୁ ଠେଲି-ଦେଇ ଯେଉଁ କ୍ଷମତା ଅସ୍ତ୍ର ଦ୍ୱାରା, ବାଦ ଦ୍ୱାରା ଅଥବା ଅର୍ଥବଳ ଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀଟାକୁ ମାଡ଼ି ବସିବ ବୋଲି ଫିକର କରୁଛି, ତାହାର ପ୍ରତିବାଦ କରି ପୃଥିବୀଯାକ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ବାହାରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ତେଣୁ, ବ୍ରସେଲ୍ ସହରରେ ଯାହା ଘଟିଲା, ତାହାକୁ ବିଶ୍ୱର ଆସ୍ଥାଚେତନ ଭୂମିରେ ଏକ ନୂତନ ଆରମ୍ଭ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ କି ?

୨୩ । ୧୦ । ୯୨

ଯେଉଁସବୁ ଧର୍ମର ବିଶ୍ୱାସଖାତାରେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କଠାରେ ପ୍ରତିଶୋଧପରାୟଣ-ତାର ମଧ୍ୟ ଆରୋପ କରାଯାଇଛି, ସେଠାରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାଟାକୁ ହିଁ

ମଣିଷମାନେ ସମାଧାନ ଅର୍ଥାତ୍ ନ୍ୟାୟସଂସ୍ଥାପନର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଉପାୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବେ ହିଁ କରିବେ । ମଧ୍ୟପ୍ରାଚ୍ୟରେ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ପାଖରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଅସ୍ତ୍ରମାନ ରହିଛି, ଅସ୍ତ୍ରଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ରହିଛି । ତେବେ, ପ୍ରତିଶୋଧ ନେଇ ଅର୍ଥାତ୍ ପାଲଟା ମଣିଷ ମାରି କ'ଣ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ସେହି ଭୂଖଣ୍ଡରେ ମଣିଷମାନେ ଶାନ୍ତିରେ ରହିପାରିବେ ବୋଲି ପ୍ରକୃତରେ ଚିନ୍ତା କରୁଛି ? ସେପାଖରେ ଇସ୍ଲାମ୍ ଓ ଏପାଖରେ ଇହୁଦୀଧର୍ମ,—ଇତିହାସରେ ଦୁହେଁଯାକ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ଉପରେ ପକ୍କା ବିଶ୍ୱାସ ସ୍ଥାପନ କରି ଆସିଛନ୍ତି । ଶତ୍ରୁର ସମୂଳ ନିପାତକୁ ହିଁ ଶାନ୍ତି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ଧର୍ମର ଅବଧାନମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ପିଲାଦିନୁଁ ଶିଖାଇ ଆସିଛନ୍ତି ।

ଆରମ୍ଭରେ ଧର୍ମମାନେ ସ୍ଥାନୀୟ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ବିଜ୍ଞାନର ପ୍ରସାଦରୁ କ୍ରମେ ଧର୍ମମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଚିହ୍ନିଲେ । ତଥାପି ମଣିଷମାନେ, ଜାତିମାନେ ଓ ସଂସ୍କୃତିମାନେ କାହିଁକି ନିଜ ନିଜର ସ୍ଥାନୀୟତା ଭିତରେ କଳିହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ପିଲାଦିନର ପୁରୁଣା ରୋଗଗୁଡ଼ାକୁ ସେମାନେ କାହିଁକି ଏବେ ମଧ୍ୟ ଭୋଗୁଛନ୍ତି ? ଧର୍ମ ଧର୍ମ ଭିତରେ ପାରମ୍ପର୍ଯ୍ୟିକ ଭାବରେ ଏପରି ବାଡ଼ମାନ ବସାଇ ଦିଆଯାଇଛି, ଯାହାକୁ କି ବିଜ୍ଞାନର ବିଶ୍ୱଦୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ ପରାହତ କରି ପାରୁନାହିଁ । ବିଜ୍ଞାନକୁ ମଣିଷମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ କୌଶଳ ଶାସ୍ତ୍ରବୋଲି ବୁଝନ୍ତି ଓ ସେଥିରୁ ଯଥେଚ୍ଛା ଲାଭବାନ୍ ହେଉଛନ୍ତି । ଅପର ପକ୍ଷରେ, ବୈଜ୍ଞାନିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ, ବିଜ୍ଞାନର ଉଦାରତା ଓ ଗ୍ରହଣଶୀଳତା ତଥାପି ଧର୍ମପୁସ୍ତକ ଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ପଶି ପାରୁ-ନାହିଁ । ମଣିଷମାନେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ନର୍କରେ ଯାଇ ପଡ଼ିବାର ଭୟଦ୍ୱାରା ସନ୍ତାପିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି କି କ'ଣ କେଜାଣି, ସେମାନେ ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ ନୂତନ ଅର୍ଥ ଦେଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି ଓ ସେଗୁଡ଼ିକର କବଳରୁ ମୁକୁଳି ଆସି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଅଧିକନ୍ତୁ, ଜାତୀୟତା ନାମକ ଏକ ଅପସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ପ୍ରତିଶୋଧ ପରାୟଣ ହୋଇ ରହିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ପୃଥିବୀର ବିବେକକୁ ଏବେ କେଉଁ ବିଷ ଘାରିଛି କେଜାଣି, ଅନ୍ୟଧର୍ମର ଅନୁଗାମୀମାନେ ବି ପ୍ରତିଶୋଧ-ପରାୟଣତା ଶିକ୍ଷା କଲେଣି, ପୃଥିବୀରେ କେବଳ ସେହିମାନେ ରହିବେ ବୋଲି ମନ କଲେଣି ଓ ସେଥିଲାଗି ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ହିଂସ୍ର ହେବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ଲୁବ୍ଧ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି ।

୨୮ । ୧୦ । ୯୨

ଆମର ଘୃଣା ଘୃଣା ନୁହେଁ ଅଥବା ଆମର ଭଲ ପାଇବା ଭଲ ପାଇବା ନୁହେଁ । ଏହା ହେଉଛି ଏକ ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ଥିତି,—ଅର୍ଥାତ୍ ବେଳେ ବେଳେ ଭଲ

ପାଇବା ଓ ବେଳେ ବେଳେ ଘୃଣା କରିବା ।" ଆମ ମନୋବିଜ୍ଞାନୀମାନେ ବ୍ୟାପାରଟିକୁ ପ୍ରାୟ ଏହିଠାରେ ଆଣି ଛାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଏହି ambivalence ପଛରେ ଏକ କାରଣ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । ଆଉଜଣେ ଯେତେବେଳେ ମୋତେ ଭଲ ଦିଶେ ମୁଁ ସେତିକିବେଳେ ତାକୁ ଭଲ ପାଏ । ସିଏ ମୋ' କଥା ମାନେ. ଅଥବା ମୋ'ର ମନୋମତ ହୋଇଥାଏ କିମ୍ବା ଆଚରଣ କରୁଥାଏ । ଅଥବା, ସିଏ ଯେଉଁଭଳି ହେଉ ବୋଲି ମୁଁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ, ସିଏ ମୋତେ ସେହିଭଳି ହୋଇଥିବା ପରି ପ୍ରତୀତ ହେଉଥାଏ । ତେଣୁ ମୁଁ ତାକୁ ଭଲ ପାଏ ଓ ଭଲ ବୋଲି କହେ । ଅନ୍ୟଥା ହେଲେ ମୁଁ ତାକୁ ଘୃଣା କରେ । ଘୃଣା କରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ସିଏ କାହିଁକି ମୋ'ର ମନୋମତ ହେଉନାହିଁ ବୋଲି ମୋ'ର ବିରକ୍ତିକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରେ, ବିରକ୍ତିର ମାଧ୍ୟମରେ ତା' ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ କରେ । ପୃଥିବୀରେ ଏହି ଖେଳ ନିରନ୍ତର ଚାଲିଛି । ଏହିପରି ଏକ ପ୍ରୟୋଜନବାଦୀ ଭଲ ପାଇବା ବା ପ୍ରୟୋଜନବାଦୀ ଘୃଣା କରିବା—ବିଜ୍ଞାନୀମାନେ ତାହାକୁ ambivalcne ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ତା' ବାଟରେ ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକ ଉନ୍ମୋଚିତ, ବିକଶିତ ହେବାକୁ ତଥା ତା' ନିଜ ଭିତରେ ଅଧିକ ଗଭୀରଯାଏ ସ୍ପର୍ଶ କରିବାକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦେବା ଅର୍ଥାତ୍ ତାକୁ ସେଥିପାଇଁ ଉତ୍ସାହ ଦେବା ଓ ସେଇଥିରେ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରିବା,—ତାହା ହେଉଛି ପ୍ରକୃତରେ ଭଲ ପାଇବା । ଭଗବାନ ମଣିଷକୁ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଭଲ ପାଉଥିବେ । ସିଏ ଆମଭିତରେ ଫୁଟିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା କଢ଼ଟିକୁ ଭଲ ପାଉଥିବେ, ଆମର ଫୁଲଟିଏ ହୋଇ ଫୁଟି ଉଠିବାକୁ ଭଲ ପାଉଥିବେ । ଆମେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇପାରିଲେ ସିଏ ଯେତେଅବା ଆପେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ଉଠିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ । ଭଗବାନ ଖାଉ ବାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆମେ ଖାଉ ବାରୁ । ହାତରେ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିଥାଉ, ସମ୍ପତ୍ତି କରି ରଖିଥାଉ, ଗିଳି ପକାଇବାର ଦମ୍ଭରେ ଫୁଲିକରି ରହିଥାଉ । ନିଜର ଓ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଟିର ଜୀବନରେ ଅନେକ ଅନର୍ଥ ଘଟାଉ ।

୨୯ । ୧୦ । ୯୨

ମଣିଷ ପାଇଁ ମଣିଷ ଠାରୁ ବଳି ଆଉ କେଉଁ ମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରକୃତରେ ଅଧିକ ଜୀବନ୍ତ ଓ ଅଧିକ ପ୍ରତିସ୍ପନ୍ଦନମୟ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତା ? ତଥାପି, ଭଗବାନଙ୍କର ପ୍ରତୀକଟିଏ ଥାପି ପୂଜିବା ପାଇଁ ଅର୍ଥାତ୍ ସବୁଠାରୁ ଆପଣାର ବୋଲି ମନେ କରିବାପାଇଁ ମଣିଷମାନେ କାଠ, ପାଷାଣ ବା ପିତଳ ମୂର୍ତ୍ତିର କଥା ଆଦୌ ଚିନ୍ତା କଲେ କାହିଁକି ? ଯଦି ପ୍ରତୀକଟିଏ ନହାତ ଦରକାର, ଯଦି ହାତରେ

ଛୁଇଁ ପାରିବାର, ଆଖିରେ ଦେଖିବାର ଓ କାନରେ ଶୁଣିବାର ତଥା ଡୋର ଲଗାଇବାର ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି, ତେବେ ଆଉଜଣେ ମଣିଷ-ଠାରୁ ବା ମୋ'ର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ରହିଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଆଉ କିଏ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ସେହି ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ପୂରଣ କରି ପାରିଥାନ୍ତା ?

ଉପାସନା କରିବା ସକାଶେ ମଣିଷ ଯେତେ ଯେତେ ଧର୍ମରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଏକ ଆକାର ଦେଇଛି, ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେଥିଲାଗି ସିଏ ମଣିଷର ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ ହିଁ ଖୋଜିଛି । ତାକୁ କ'ଣ ଜାଣିଥାନ୍ତା ମଣିଷମାନଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ବଣିକ୍ ନାହିଁ ଯେ ସିଏ ଧାତୁ ଦେଇ ମଣିଷ ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ ଗଢିଲା ଓ ତାହାକୁ ହିଁ ଭଗବାନ ବୋଲି କହିଲା ଏବଂ ଆପଣାର ନିକୃଷ୍ଟତମ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନରୀତି ଅନୁସାରେ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟର ଧାତୁରେ ଗଢା ହୋଇଥିବା ମୂର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ମହିମାସମ୍ପନ୍ନ ବୋଲି ବିଚାର କଲା ? ଯଦି ଭଗବାନ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ନାହାନ୍ତି, ତେବେ ଧାତୁରେ କିମ୍ବା ପଥରରେ ଗଢା ହୋଇଥିବା ମୂର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ କାହିଁକି କୁଆଡୁ ଆସିବେ ? ଏହି ମିଛ ଅଧ୍ୟାସଟି ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ପରସ୍ପର ବିଷୟରେ କେତେ ଯେ ଉଦାସୀନ କରି ରଖିଛି, ମନ୍ଦିରମାନଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରୁଥିବା ବେଳେ ମୁଁ ସେହିକଥା ଭାବିଥାଏ । ଡୋର ଲଗାଇବ ତ ପାଖର ମଣିଷଙ୍କ ସହିତ ଆଗ ଡୋର ଲଗିବ, ତେବେ କ୍ରମେ ଦୂରର ମଣିଷଙ୍କ ସହିତ ମଧ୍ୟ ଡୋର ଲାଗିଯିବ ଏବଂ ଆହୁରି ଅଧିକ ପ୍ରସାରଣ ଦ୍ୱାରା ଭଗବାନଙ୍କ ସହିତ ମଧ୍ୟ ତୁମର ଡୋର ଲାଗିଯିବ । ଅବଶ୍ୟ ତୁମେ ଯଦି ନିଜର ଭଗବାନଟିକୁ ଧରି ସ୍ୱାର୍ଥ ଓ ଭୟର ଗାତ ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବ, ତେବେ ତାହା ନିଶ୍ଚୟ ଅନ୍ୟ କଥା ହେବ ।

୩୦ । ୧୦ । ୯୬

ଆମ ଓଡିଶାରେ ଯେମିତି ମାଳିକା ଅଛି, ଦକ୍ଷିଣ କୋରିଆର ଏକ ବିଶେଷ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସେହିପରି ଏକ ମାଳିକାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ । ହୁଏତ ସେହି ବିଶ୍ୱାସକୁ ହିଁ ସେମାନେ ନିଜ ଧର୍ମର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ବିଶେଷତା ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ । ସେହି ମାଳିକା କହୁଥିଲା ଯେ ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଆଉଥରେ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଆସିବେ । ଏହି ପୁରୁଣା ପୃଥିବୀ ଭାଙ୍ଗିରୁଜି ଯିବ । ମଣିଷମାନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହେବ । ପ୍ରଳୟ ଘଟିବ । ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ପରିବାରରେ ପୁରାଣରେ ଉକ୍ତ ସେହି ବିଚାରଟି ମଧ୍ୟ ହେବ । ଯେଉଁମାନେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବାର, ସେମାନେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବେ । ଯେଉଁମାନେ ପାପୀ, ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଜଡା ହୋଇ ରହିଥିବା ନରକକୁ ଯିବେ । ସେହି ସମ୍ପ୍ରଦାୟଟି ସତକୁ ସତ ଏସବୁ ହେବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲା ଏବଂ, ସେହି ଅସଲ ଦିନଟି କାଲି ଆସିଥାନ୍ତା ବୋଲି କୁଆଡେ ଆଗରୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା ।

କାଳପାଇଁ ସମସ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । କେତେପ୍ରକାରର ଶେଷ ବିଧିର ଆର୍ତ୍ତି ଅଭିନୟମାନ ହେଲା । କେତେସବୁ ଭାବପ୍ରବଣତା ଓ ଜୀବନ-କାତରତାର ସାମୂହିକ ନାନା ପ୍ରଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟ ହେଲା । ମାତ୍ର, ଆଦୌ କିଛି ଘଟିଲାନାହିଁ । ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଆସିଲେନାହିଁ କି ଯୁଗର ଶେଷ ହେଲାନାହିଁ । ଯେଉଁ-ମାନେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବେ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲେ, ସେମାନେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଗଲେନାହିଁ । ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ ନର୍କପାଇଁ ସଜ ହେଉଥିଲେ, ସେମାନେ ବି ରକ୍ଷା ପାଇଗଲେ । ଅସଲ ଆଗମନ ମଣିଷର ଭିତରୁ ହେବ । ଏହିସବୁ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଦୂରଦର୍ଶନରେ ଦେଖି ମୋ'ର ଜର୍ମାନ୍ ସନ୍ଥ ମାଇଷ୍ଟର୍ ଏକ୍‌ହାର୍ଟ୍‌ଙ୍କର କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ କେବଳ ଇତିହାସର ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିନଥିଲେ । ସିଏ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି । ଆମଭିତରୁ ସିଏ ଜନନୀଟିଏ ହେବାକୁ ସମ୍ମତ ହୋଇ ପାରୁଛି, ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତାହାର ଭିତରୁ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରୁଛନ୍ତି ! ତେଣୁ, ଏହି ପୃଥିବୀ ଶେଷ ବା କାହିଁକି ହେବ ? ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ପୃଥିବୀଟାକୁ ଉଜାଡ଼ି ଦେବାଲାଗି ନିତିଦିନ ଫିକର କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ, ଆମ ନିଜର ଡର ଭୂତ ହୋଇ ଆମକୁ ହୁଏତ ମାଳିକାର କଥା ହୋଇ ଡରାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ଏଣେ ଈଶ୍ୱର ତାଙ୍କର ପୃଥିବୀଟିକୁ ତିଆରି କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

୩୧ । ୧୦ । ୯୬

ଦରିଦ୍ର ମଣିଷ ଯେ କେତେ ଅସହାୟ, ସାହିତ୍ୟ ତାହାକୁ ଜଳଜଳ କରି ବର୍ଣ୍ଣନା କରି କେତେ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ଅନୁଭବ କରିଛି ଏବଂ ସାହିତ୍ୟର ସମୀକ୍ଷକମାନେ ତାହାକୁ ହିଁ କ'ଣ ପାଇଁ ଆଧୁନିକ ବା ବାସ୍ତବବାଦୀ ସାହିତ୍ୟ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ଆସିଛନ୍ତି । ଏହି ସମ୍ପୃକ୍ତ ବା ଦୃଷ୍ଟିକୋଣଟିକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଦରଦ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଏହି ସଂସାରରେ ଧନରେ ଶାଳୀନ ଏବଂ ସୁନ୍ଦର ହୋଇ ରହିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭଗବାନଙ୍କର ଏକ ଆଶୀର୍ବାଦ ବୋଲି ଭାବିଥାଉ, ସେମାନେ ଏହି ଦରଦକୁ ହିଁ ସତେ-ଯେପରି ମାନବହୃଦୟର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭୂଷଣ ବୋଲି କହି ଆସିଛନ୍ତି । କାଲି ତ ଜଣେ ବକ୍ତା ସ୍ୱାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦଙ୍କର ମନୁଷ୍ୟ ପ୍ରତି କେତେ ଦରଦ ଥିଲା, ବଡ଼ ଭାବବିହ୍ୱଳ ଭାବରେ ସେହିକଥା କହୁଥିଲେ ।

ମଣିଷ ଭିତରେ ଯେ ଶକ୍ତି ରହିଛି, ଏହି ଯାବତୀୟ ଅସହାୟତାକୁ ଲଙ୍ଘିଯିବାର ସମ୍ଭାବନା ଯେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଅଛି, ଆମ ସାହିତ୍ୟ କେବେଯାଇ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ସେହି କଥାଟିକୁ କହି ଶିଖିବ ? ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ବହୁଉପେକ୍ଷାପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାଜରେ ସଂସାରରେ ଉପଲବ୍ଧ ହେଉଥିବା ପ୍ରାପ୍ତ

ସବୁଯାକ ସହାୟକୁ ନିଜଲାଗି ମାଗି ବସିଛୁ, ଆମେ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ କି କେବଳ ଏକ ଦରଦ ଦେଖାଇ କେତେଦିନ ଯାଏ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ଓ ସାହିତ୍ୟର କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ପ୍ରକୃତରେ ସାର ଦେଉଥିବା ? ଆପଣା ଭିତରେ ଅନ୍ୟାୟଦ୍ରୋହୀ 'ମନ୍ୟୁ'ଙ୍କର ଆବିର୍ଭାବ ଅର୍ଥାତ୍ ଉଦ୍‌ଘାଟନ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟର ଅଧିକାଂଶ ଅସହାୟତା ଦୂର ହୋଇଯିବ ଏବଂ ଆମ ସାମୂହିକ ଜୀବନରେ ସତକୁ ସତ ପରମସହାୟଙ୍କର ଦର୍ଶନ ଯେ ମିଳିଯିବ. ସେହି କଥାଟିକୁ ଆମ ଗଳ୍ପ ଓ କାହାଣୀଗୁଡ଼ିକର ଲେଖକମାନେ କ'ଣ ସେମାନଙ୍କର ଯାବତୀୟ ସାହିତ୍ୟିକ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ଭିତରେ ଫୁଟାଇ ପାରନ୍ତେନାହିଁ ? ସାହିତ୍ୟ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ହେଲେ ହୁଏତ ତାହାକୁ ବ୍ରତ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିବା ସାହିତ୍ୟିକ ସେକଥା କହି-ପାରିବ । ମାତ୍ର, ସାହିତ୍ୟ ଆମ ଯୋଗେ ଭଗବାନଙ୍କର ବିନୋଦନ ନିମନ୍ତେ ଏକ ମାଧ୍ୟମ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ସାହିତ୍ୟ ଠାରୁ ସେହି ଆଶା କେବେ-ହେଲେ କରି ପାରିବାନାହିଁ ।

୧ । ୧୧ । ୯୬

ପାରିବାରିକ ସମ୍ବନ୍ଧର ବୃତ୍ତିଟି କାଳକ୍ରମେ ଅନ୍ୟ କେତେ ବନ୍ଧନରେ ଆମର ବିବେକକୁ ଆସି ସ୍ପର୍ଶ କଲାଣି ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ଆମ ବିବେକର hinterlandଟି ମଧ୍ୟ କେତେ ଅନାୟାସରେ ପ୍ରସାରିତ ହେବାରେ ଲାଗିଲାଣି । ଯେଉଁମାନଙ୍କ ସହିତ ଆମର ବଂଶଗତ ରକ୍ତସମ୍ପର୍କ ରହିଛି, ଯୁଗର ଅଭ୍ୟସ୍ତ ସଂସ୍କାରଟି ଅନୁସାରେ ଆମେ ସେହିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଆମର ଜ୍ଞାତି ବୋଲି କହି ଆସିଛୁ । ଏହି ଜ୍ଞାତିତ୍ୱର ପ୍ରତିପାଦନ ନିମନ୍ତେ ଜ୍ଞାତି ଓ କୁଟୁମ୍ବ ଭିତରେ କେତେକ କୁଳଗତ ଆନୁଷ୍ଠାନିକତା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚଳିତ ରହି ଆସିଛି । ମୁଁ ଭାବେ, ପରିବାର, ଜ୍ଞାତି ଓ ପରିଚିତର ଅର୍ଥଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ବଦଳି ଯାଉଥିବାରୁ ଏହି ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଭାରି ବଦଳି ଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ । ତେଣୁ, ପୁରୁଣା ପାରିବାରିକ ଭାବନା ଏବେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଛି ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ବହୁ ଖେଦ କରି କହୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ଏକମତ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ପାରିବାରିକ ଭାବନା ଚାଲି ଯାଉନାହିଁ । ପାରିବାରିକ ଭାବନା ଆପଣାକୁ ଆହୁରି ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଉଛି ଏବଂ ମଣିଷକୁ ଏକ ବୃହତ୍ତର ଆୟତନ ମଧ୍ୟରେ ପାରିବାରିକ ହୋଇ ପାରିବାଲାଗି ଆହ୍ୱାନ ଦେବାରେ ଲାଗିଛି ।

ଯେଉଁମାନେ ସେହି ଆହ୍ୱାନ ଅନୁସାରେ ଆପଣାର ଅନୁରକ୍ତିଗୁଡ଼ିକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଜବାବ ଦେଇ ନପାରୁଛନ୍ତି, ସେହିମାନେ ହିଁ ପୁରୁଣାଗୁଡ଼ିକ ଚାଲିଯାଉଛି ବୋଲି ଖେଦ କରୁଛନ୍ତି । ଯାହା ଥିଲା, ତାହା ଚାଲିନାହିଁ । ତାହା

ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ହିଁ ହେଉଛି । ତେଣୁ, ଅନୁରାଗଗୁଡ଼ିକର ଘରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ଗୁହା-ମୁକ୍ତିର ଆହ୍ୱାନ ଆସିଛି । ଗୁହାଟିକୁ ଆଦର କରିବାକୁ ହିଁ ଧର୍ମ, କୌଳିକତା କିମ୍ବା କୁଳୀନତା ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରି ଆସିଥିବା ମଣିଷମାନେ ସେଥିଲାଗି ଭାରି ବିବ୍ରତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଦିନେ ବୁଝିବେ । ନିଜର ଆଖିଗୁଡ଼ିକରେ ଆବଶ୍ୟକ ପ୍ରସାରଣ ଆଣିବାଲାଗି ମନ କରୁଥିବା ମଣିଷ ଯେ କଦାପି ତା’ ପାଦତଳେ ରହିଥିବା ଭୂଇଁକୁ ଛାଡ଼ିଦେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୁଏନାହିଁ, ଆମେ କ୍ରମଶଃ ସେହି କଥାଟିକୁ ବୁଝିବାକୁ ରାଜି ହେଲେ ଆମର ଅନେକ ମିଛଦୁଃଖରୁ ଅବଶ୍ୟ ରକ୍ଷା ପାଇପାରନ୍ତେ । ଅନେକ ମିଛ nostalgiaରୁ ମଧ୍ୟ ବାହାରି ଆସି ପାରନ୍ତେ । ଆମ ଭିତରର ଅନେକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଗଣ୍ଡି ଖୋଲିଯାଇ ପାରନ୍ତା । ତା’ପରେ ଆମ ଘର ଠୁଙ୍ଗିଟିରେ ବସିଥିବା ଇଷ୍ଟଦେବମାନେ ମଧ୍ୟ ମୁକ୍ତି ପାଆନ୍ତେ । ସେମାନେ ସତକୁ ସତ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ଅର୍ଥାତ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଶ୍ୱର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିପାରନ୍ତେ ।

୬ । ୧୧ । ୯୨

ହିନ୍ଦୁ ସନାତନୀମାନେ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମକୁ ହିଁ ସନାତନ-ଧର୍ମ ବୋଲି ବୁଝୁଛନ୍ତି ଓ ଏହିପରି ବୁଝିବାଟା ହିଁ ଠିକ୍ ବୁଝିବା ବୋଲି ପ୍ରାୟ ଏକ ରାଜନୀତିକ ଜିଦ୍ ସହିତ କହୁଛନ୍ତି । ସନାତନ-ଧର୍ମର ମେଦିନୀଟି ଭିତରେ ମନ୍ଦିରର, ପଥର ମୂର୍ତ୍ତିର ଓ ବାହ୍ୟ ଉପାସନାର କେତେ ଅଥବା କ’ଣ ରହିବ ବା ନରହିବ, ନିଜଭିତରେ ରହିଥିବା ଗଭୀରତମ ବିବେକଙ୍କୁ ପଚାରି ବୁଝିବା ପୂର୍ବରୁ ସେମାନେ ଅବତାରମାନଙ୍କର ଜନ୍ମ ଭୂମି ଗୁଡ଼ିକର ସ୍ଥାନନିରୂପଣ କରି ସେଠାରେ ଏକଦା ରହିଥିବା ମନ୍ଦିରକୁ ପୁଣି ନିର୍ମାଣ କରିବେ ବୋଲି ଜିଦ୍ ଧରି ବସିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଏହି ଜିଦ୍‌କୁ ଏକ ଉପଦ୍ରବାତ୍ମକ ଦରବାର ଯୋଗାଇ ଦେବାଲାଗି ଭାରତବର୍ଷରେ ଏକ ଔପଚାରିକ ରାଜନୀତିକ ଶିବିର ମଧ୍ୟ ଗଢ଼ାହୋଇ ସାରି-ଲାଣି । ଏହି ସନାତନ ଧର୍ମର ନାଆଁରେ ଚାଲିଥିବା ସୁଆଙ୍ଗମାନ ଦେଶରେ ସତେଅବା ଏକ ସର୍ବଜନୀନ ମାନବବିବେକର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଘୋର ଅନାଟନ ଘଟାଇବାକୁ ଧମକ ଦେବାକୁ ବସିଲାଣି ।

ତେଣେ ପାକିସ୍ତାନରେ ଏକ ତଥାକଥିତ ଧର୍ମୀୟ ସରକାର କହିଲେଣି ଯେ ସରକାରଙ୍କର ନିଜ ଧର୍ମ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମସବୁର ଯେତେ ମଣିଷ ସେହି ଦେଶରେ ବାସ କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜ ପାଖରେ ଏକ ଚିହ୍ନଟକାଗଜ ରଖି ବାହାରକୁ ବାହାରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସତେଅବା, ସଂଖ୍ୟାଗୁରୁମାନଙ୍କର ଗୁଡ଼ିଏ କଡ଼କୁ ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ଅନୁଗ୍ରହାଶ୍ରିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଚିହ୍ନଟକାଗଜ ଗୁଡ଼ିକ ଅନ୍ତତଃ ସଂଖ୍ୟାଗୁରୁଙ୍କ ମନରେ ଏହିପରି ଏକ ଦମ୍ଭ ଭରି ଦେଉଥିବ । ଏହା

ମଧ୍ୟ ଅନାଚାରର ଆଉଏକ କାହାଣୀ । ଏଗୁଡ଼ାକ ଗ୍ରାମୀଣ ଭିତରେ ଯଦି ମଣିଷର ବିବେକକୁ ଅଧିକ ବର୍ବର କରି ରଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କଣ କରିପାରିବ ? ସରକାରମାନେ ପ୍ରଜାମାନଙ୍କର ଦାରିଦ୍ର୍ୟମୋଚନ ନିମନ୍ତେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତେ, ଜୀବନର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବୃଦ୍ଧି କରାଇବାରେ ବି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତେ । ସେମାନେ ଧର୍ମର, ଅନ୍ତତଃ ନିଜ ଦର୍ପଧର୍ମର ରକ୍ଷକ ହେବାକୁ ଯାଇ ଯାବତୀୟ ମାନବଧର୍ମ ତଥା ଜୀବନଧର୍ମକୁ ଯେ ଭକ୍ଷଣ କରି ବାହାରିଲେଣି, ଏହା ନିଜ ଭିତରେ ମୂଳତଃ ତଥାପି ମଣିଷଟିଏ ହୋଇ ରହିଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଲାଗି ଏକ ଆହ୍ୱାନ । ଏହାକୁ ଏକ ସଂଗ୍ରାମର ସ୍ଥିତି ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇ ପାରିବ ।

୩ । ୧୧ । ୯୨

ଆମର ସମାଜଟା ଯେଉଁପରି ରହିଛି, ତାହାକୁ ମୋଟାମୋଟି ସେହିପରି ରଖିବା ସକାଶେ ଯେତେ ଉଦ୍ୟମ ହେବା ଉଚିତ, ଏହି ସମାଜକୁ ବଦଳାଇବା ଲାଗି ହିଁ ତାହାଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ଉଦ୍ୟମ ହୋଇପାରିବା ଉଚିତ । କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ, ସମାଜକୁ ବଦଳାଇବା ସକାଶେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେତେ ଯାହା ଉଦ୍ୟମ ହୋଇ ଆସିଛି, ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଅଧିକତର ଉଦ୍ୟମ ଉପରେ ରହିଥିବା ମଣିଷଙ୍କ ତରଫରୁ ହିଁ ହୋଇଛି । ତେଣୁ, ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ଦରଦ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ସେହି ମଣିଷମାନେ ତାହା କରିଛନ୍ତି । ଥୋକେ ମଣିଷ ଉପରେ ଥାଇ ଅନୁଗ୍ରହ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେହିଭଳି କେତେମନ୍ତେ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଦ୍ୱାରା ଦୁର୍ଗତ ମଣିଷର ଦୁର୍ଗତି ଗୁଡ଼ିକର ଖଣ୍ଡନ ହୋଇ ପାରୁଥିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ମଧ୍ୟ କରାଯାଇଛି ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟଠାରେ ଅନନ୍ତ ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି;—ତେଣୁ ସମ୍ଭାବନା ସମ୍ଭାବନାକୁ ସ୍ୱୀକୃତି ଦିଅନ୍ତୁ, ସମ୍ମାନ ଦିଅନ୍ତୁ, ସହଯୋଗ ଦିଅନ୍ତୁ; ଜାତି ବାରନ୍ତୁନାହିଁ, ଧର୍ମ ବାରନ୍ତୁନାହିଁ ଓ ଭାଗ୍ୟ ବାରନ୍ତୁନାହିଁ,—ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ଏହିପରି ଏକ ସଚେତନତା, ଏକ ଜାଗରୂକତା ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତୁ । ଏବଂ, ଯାହା ହୁଅନ୍ତୁ, ଆଗ ସେଇ ତଳଆଡ଼ୁ ହୁଅନ୍ତୁ, ଉପରୁ ଆଦୌ ହୁଅନ୍ତୁ-ନାହିଁ , କ୍ଷମତାର ବଳରେ ମଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତୁନାହିଁ । ଏହାହିଁ ଅସଲ ଶିକ୍ଷାର କାମ, ଏହା ଅସଲ ସାହିତ୍ୟର କାମ । ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ ଉପରେ ଥାଇ ପ୍ରଗୁରୁଧର୍ମୀ ପ୍ରଗମର୍ଶ ଦିଏ, ଉପଦେଶ ଦିଏ, ନୀତି ବଖାଣ କରେ, ଅଥଚ ଦୂରରେ ଛଡ଼ା ହୋଇଥାଏ, ତାହାର ସବୁଯାକ ପୌରୁଷ ପ୍ରଗୁରୁରେ, ଅନୁଗ୍ରହରେ ଏବଂ ସମସ୍ତରେ ଉପେକ୍ଷାରେ ହିଁ ଶେଷ ହୋଇଯାଏ । ଉପରେ ଥାଇ ଯେଉଁ ବୟସ୍କ ସାହିତ୍ୟଛଳରେ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଉପଦେଶ ଦିଏ, ଭଲ ଭଲ କଥା ଶୁଣାଏ ଏବଂ ତାହାର ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରଣା ଦେଇଦେଲି ଭାବି ଆତ୍ମସନ୍ତୋଷ ଲାଭ

କରେ, ସିଏ ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ଉପେକ୍ଷା ଭିତରେ ରହିଯାଏ । ପୃଥିବୀରେ ଏ କାମ ବହୁତ ହୋଇଛି, ହେଉଛି । କିନ୍ତୁ, ଅସଲ ଜାଗରଣ ତଳୁ ହୁଏ ; ବନ୍ଧୁ ହୋଇ, ସମଧର୍ମୀ ହୋଇ ପାଖକୁ ଆସୁଥିବା, ସାଙ୍ଗରେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ହୁଏ । ସାହିତ୍ୟ ମନ କଲେ ସାଙ୍ଗରେ ବାଟ ଚାଲି ପାରିବ । ବୟସ୍କ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଯେମିତି ପିଲାଟିଏ ସହିତ ସଙ୍ଗ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲିପାରେ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ।

୪ । ୧୧ । ୯୬

ଦୁଷ୍ଟକୁ ମୋ'ର ଯେତେ ଡର, କପଟୀକୁ ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ଡର । ଦୁଷ୍ଟ କାହିଁକି ଦୁଷ୍ଟ ହୁଏ, ହୁଏତ ସେହି ବିଷୟରେ ମୋ'ର ନିଜ ଜୀବନକୁ ମଧ୍ୟ ଅଭିଜ୍ଞତା ରହିଛି । ମାତ୍ର, ସଂସାରରେ କପଟ ନାମକ ଯେଉଁ ବିଶେଷ ବା ବିଶିଷ୍ଟ ପଦାର୍ଥଟି ରହିଛି ତାକୁ ମୋ'ର ମୋଟେ ବଳ ପାଏନାହିଁ । 'ଗୋଟିଏ ପିଲା ଦୁଷ୍ଟ ହେଲେ ତା'ର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟକୁ ଯିବାଲାଗି ମୁଁ ସତେଅବା ଏକ ଆକର୍ଷଣ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ମାତ୍ର, ଯଦି ସାନ ପିଲାଟାଏ କପଟୀ ହେବାର ନାଟଟିକୁ ଶିଖି ନେଇଥାଏ, ତେବେ ତା' ଭିତରକୁ ଆଦୌ କୌଣସି ବାଟ ଥିଲାପରି ମୋତେ ଆଦୌ ଲାଗେନାହିଁ ଓ ମୁଁ ସତେଅବା ପ୍ରତିହତ ହେବା ପରି ବାରମ୍ବାର ଫେରି ଆସୁଥାଏ ।

ସଂସାରରେ କପଟୀମାନଙ୍କର ଦୁଷ୍ଟତା ବହୁ ପରିମାଣରେ ବଢି ଯାଇଛି । ଜଣେ ମଣିଷ କାହିଁକି ଯେ କପଟୀ ହେବା ପାଇଁ ମନ କରେ, ସେହି କଥାଟିର ଅନେକାନେକ କାରଣ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ରହିଛି । ଦୁଷ୍ଟତାର କାରଣ ଜାଣିଲେ ଜଣେ ଦୁଷ୍ଟ ମଣିଷ ଭିତରକୁ ବାଟ ପାଇଯାଏ । ମାତ୍ର, ଜଣେ କପଟୀ ମଣିଷର କପଟ ପଛରେ ରହିଥିବା କାରଣଟିର ବା କାରଣଗୁଡ଼ିକର ସୂଚନା ମିଳୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ତା'ଭିତରେ କେଉଁ ଥାନଟିରେ ବାଡି ପକାଇଲେ ଯେ ତା'ର ଭୂତଲଟିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିହେବ, ସେକଥା ମୋଟେ ଠଉରାଇ ହୁଏନାହିଁ । କାରଣ, କପଟୀ ମଣିଷଟି ଆପେ ରାଜି ହୋଇ ସହଯୋଗ କରିବାକୁ ମନ ନକଲେ ତା' ଭିତରକୁ ଆଦୌ ଦଉଡି ପକାଇ ହୁଏନାହିଁ । କେତେ କ'ଣ କାରଣରୁ ଜଣେ କପଟୀ ମଣିଷ ଯେ ଆପଣାର ଅସଲଟିକୁ ବହୁ ଖୋଳପା ଦେଇ ଢାଙ୍କି ରଖିଛି, ସେଗୁଡ଼ିକର ପତ୍ତା ପାଇବାକୁ ହେଲେ ନିଜକୁ ପ୍ରାୟ ଅନମନୀୟ ଭାବରେ ଧୈର୍ଯ୍ୟଶୀଳ କରି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଉପର ଖୋଳପାର ମିଛ ପ୍ରଜାତିଗୁଡ଼ିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ସହିତ କାଟି କାଟି ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ହୁଏ । ତଥାପି, ଅପର ପକ୍ଷରୁ ଅନ୍ତତଃ କିଛିତ୍ର ସହଯୋଗ ନପାଇଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବାକୁ ପଡେ । ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ କଷ୍ଟ ହୁଏ ତଥାକଥିତ ମାତବାଦୀ କପଟୀମାନଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରରେ ।

ସେହିମାନେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଟାଣ ଟାଣ କାନ୍ଥ ତିଆରି କରି ସେତେଅବା ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ଗ ଭିତରେ ବସି ରହିଥାନ୍ତି । ଏକାବେଳେକେ ଅମଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୫ । ୧୧ । ୯୬

ବୈରାଗ୍ୟ ନଥିଲେ ଶ୍ରଦ୍ଧା କଦାପି ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । କେବଳ ନିଜକୁ ଦେଖୁଥିବା, ଜୀବନରେ କେବଳ ନିଜକୁ ହିଁ ବରଣ କରି ରହିଥିବା ଓ ନିଜକୁ କାମନା କରୁଥିବା ମଣିଷମାନେ କଦାପି କୌଣସି ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଭାଜନ ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ । ଯେଉଁଟି ନିଜଭିତରେ ଫୁଟି ଉଠିବାଲାଗି, ପାହାଚ ପରେ ପାହାଚ ଉଠିଯିବା ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ, ସେମାନେ ସେଇଟିର ମଧ୍ୟ ଭାଜନ ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ ।

ଆମେ ଗୋଟାଏ ଅର୍ଥରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବୈରାଗୀ ବୋଲି କହି ପାରିବା । ସେମାନେ ନିଜପ୍ରତି ମମତାଗ୍ରସ୍ତ, ନିଜ ବ୍ୟତୀତ ଏହି ଜଗତରେ ଆଉ କିଛିହେଲେ ଦେଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଜଗତଲାଗି ବୈରାଗୀ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଜଗତକୁ ଆଦୌ ଦେଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଅଧିକାଂଶ ତଥାକଥିତ ଧାର୍ମିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ଶ୍ରେଣୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରି ବିଚାର କରିହେବ । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଜଗତର କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ଦେବତାମାନଙ୍କର ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥେ କେତେ କ'ଣ କରନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ୱୟଂ କେନ୍ଦ୍ରରେ ବସିଥାଆନ୍ତି । ନିଜର ପୁଣ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ହିଁ କଲ୍ୟାଣ ଲାଗି ସେମାନେ ଜଗତର କେତେଟା କଲ୍ୟାଣକାର୍ଯ୍ୟରେ ହାତ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଏବଂ, ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୂଳତଃ ନିଜପାଇଁ ଡାକନ୍ତି । ନିଜ ଘରେ ନିଜ ପାଇଁ ଠାକୁରଟିଏ ବସାଇବା ହୁଏତ ଆବଶ୍ୟକ, ମାତ୍ର ସେହି ଠାକୁର କ୍ରମେ ଜଗତ ମଧ୍ୟକୁ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବା ମଧ୍ୟ ସମାନ ଭାବରେ ଆବଶ୍ୟକ । ମୋ କଲ୍ୟାଣର ବାଞ୍ଛା ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର କଲ୍ୟାଣବାଞ୍ଛା ଆଡକୁ ସ୍ୱତଃ-ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ସଂପ୍ରସାରଣ, ତାହାହିଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା । ଯାହା ଏକଦା ପର ବୋଲି ଦିଶୁଥିଲା, ମାୟା ବୋଲି ଦିଶୁଥିଲା ଓ ଯାହାଲାଗି ମୁଁ ବୈରାଗ୍ୟର ଆଚରଣ କରୁଥିଲି ଅର୍ଥାତ୍ ଯାହାପ୍ରତି ଉଦାସୀନ ହୋଇ ରହିଥିଲି, ମୋର ଶ୍ରଦ୍ଧା କ୍ରମଶଃ ତାହାରି ଭିତରକୁ ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ସଂପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବା, ତାହାହିଁ ଯୁକ୍ତ ହେବା । ଏକାଗ୍ର ହୋଇ ପାରିବାଲାଗି ଜଣେ ଜଣେ ମଣିଷ କେତେ ଅଲଗ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି । ଏପରି ଏକ ଏକାଗ୍ରତା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ, ଯାହାକୁ କି ସକଳ ଅର୍ଥରେ ଏକ ଆତ୍ମୀୟତା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ମାତ୍ର ତାହା ଆପଣାକୁ କଦାପି କାନ୍ଥଗୁଡାକ ଭିତରେ କଳି କରି ରଖିବାକୁ ଆଗ୍ରହ କରୁନଥିବ । ତେଣୁ, ବୈରାଗ୍ୟ ମୂଳତଃ ଏହି କାନ୍ଥଗୁଡାକ ପ୍ରତି । ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେଉଛି ସେହି ବୈରାଗ୍ୟର ପ୍ରକୃତ ଜନନୀ ।

୬ । ୧୧ । ୯୬

ବକ୍ତାମାନେ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ମୁଗ୍ଧ କରିଦେବେ, ଭାବର କୋପନ ସୃଷ୍ଟି କରି ବିହ୍ୱଳ କରିଦେବେ, ଗୁଡ଼ାଏ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ ଆଣିବେ, କୁଆଡ଼େ ମନ କୁଆଡେ ଉଡ଼ାଇ ନେଇଯିବେ,—ଶବ୍ଦରେ କାନ୍ଦୁଥିବେ, ଶବ୍ଦରେ ଉଡାଇ ନେଉଥିବେ । ଏମିତି ବକ୍ତାଙ୍କୁ ଅନେକ ଶ୍ରୋତା ଦରକାର । କବିମାନେ ମୁଶାୟରା କଲାବେଳେ ଆହା ଆହା ଧ୍ୱନି କରି ଉତ୍ସାହ ଦେବାକୁ ଯେପରି ବହୁତ ସଂଖ୍ୟାରେ ରସିକ ଦରକାର, ଇଏ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ କଥା । ସମ୍ଭବତଃ ନାଟକୀୟତା ହେଉଛି ଏହିସବୁ ବକ୍ତାମାନଙ୍କର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଶୈଳୀ ।

ଆଉପ୍ରକାରେ ବି ବକ୍ତା ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ହାତ ଧରି ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯାଆନ୍ତି, ଭିତରେ ଗୋଟାପୁଣି ସ୍ଥିତି କରି ଆଣନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜେ ଯେତେସବୁ ଭୁବନର ସନ୍ଧାନ ପାଇ ଥାଆନ୍ତି, ଆମକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କୁ ସେହିସବୁ ଭୁବନର ବାରତା ମଧ୍ୟ ଆଣି ଦେଉଥାନ୍ତି । ଆପଣାର ଅନୁରାଗଟିକୁ ଢାଳି ଦେଇ ସେମାନେ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ଅନୁରାଗର ହିଁ ଉଦ୍ରେକ କରି ଆଣନ୍ତି । ସେହି ଅନୁରାଗ ବକ୍ତାଙ୍କର କୃତିତ୍ୱ ହେତୁ ନୁହେ, ତାହା ହେଉଛି ନିଜେ ବାଟ ଚାଲିବାର ଅନୁରାଗ, ନିଜେ ସାହସ କରିବାର ଅନୁରାଗ, ନିଜେ ଜନନୀଟିଏ ହୋଇ ନିଜଭିତରେ ଆପଣାର ସମ୍ଭାବ୍ୟ ବହୁତ କିଛିକୁ ଜନ୍ମ ଦେବାର ଅନୁରାଗ । ଏଭଳି ବକ୍ତାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଶୁଣିବା ମଣିଷ ଅଳପ ଦରକାର । ସଭାଗୃହ ପୂର୍ତ୍ତି କରି ନୁହେଁ, ଆପଣାକୁ ବେଶି ସଚେତବା ସହୃଦୟ ସମ୍ପତ୍ତିଯୁକ୍ତ ସାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପରି ପାଖରେ ବସିଥିବା ଦରକାର । ସାଙ୍ଗ କରିବାଲାଗି ତଥା ସାଙ୍ଗଟିଏ ମିଳିଗଲା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାଲାଗି ତଥା ସାଙ୍ଗଟିଏ ମିଳିଗଲା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା ଲାଗି ନାଟକୀୟତାର ପ୍ରାୟ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନ ନଥାଏ । ବକ୍ତା ମନ କଲେ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଏକ sharingର ଅବକାଶ ମଧ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ । ସେହି sharingର ବକ୍ତା ଓ ଶ୍ରୋତା ଉଭୟଙ୍କୁ ସମ୍ପଦଶାଳୀ କରେ, ଉଭୟଙ୍କୁ ବହୁତ ପ୍ରକାରେ ଧନବାନ କରେ । ସଭାମଣ୍ଡପର କୋଳାହଳ ସମ୍ଭବତଃ ଆଉ କେଉଁ ଯୁଗରେ ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା । ଆମ ସଂସ୍କୃତିର କୌଣସି ରଜା ବା ରାଣୀଙ୍କର ଯୁଗରେ ଦରବାରୀ ସ୍ତରରେ ଚମତ୍କୃତ କରାଇବାକୁ ବା ଚମତ୍କୃତ ହେବାକୁ ତାହାର ଅବଶ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଥିଲା । ସମ୍ପୃକ୍ତ ମଣିଷ ପାଇଁ ଏବେ ସାର୍ଥୀଟିଏ ଦରକାର, ସମ୍ପୃକ୍ତ ସାର୍ଥୀଟିଏ ପାଇଁ ଏବେ ସାର୍ଥୀଟିଏ ଦରକାର ।

୭ । ୧୧ । ୯୬

ମୋ'ର ଶ୍ରୋତା ଦରକାର ନାହାନ୍ତି, ମୋ'ର ବନ୍ଧୁ ଦରକାର । ଗୋଟିଏ ସଭାରେ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ସବାଆଗ ଶ୍ରୋତା ଦରକାର ନାହାନ୍ତି, ସବାଆଗ

ବନ୍ଧୁ ଦରକାର । କୌଣସି ସଭାରେ ଯଦି ମୋତେ ଶ୍ରୋତାମାନେ କେବଳ ଶୁଣନ୍ତି, ଅଭିଭୂତ ହୁଅନ୍ତି, ଏବଂ ନୀରବରେ ଚାଲି ଯାଆନ୍ତି, ତେବେ ମୋତେ ମୋଟେ ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ । ଯଦି ସେମାନେ ମୋ' କଥା ଶୁଣି ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଅନ୍ତି, ସହଜରେ ସବୁ ଉତ୍ତର ପାଇ ଯାଆନ୍ତି-ନାହିଁ, ଏବଂ ମୋ' ସହିତ ଏକାଠି ହୋଇ ଏକ ସମାଧାନରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି, ତେବେ ମୋତେ ଅଧିକ ଭଲ ଲାଗେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ହିଁ ପରିଚୟ ବଢେ, ପରିଚୟ ସ୍ଥାୟୀ ହୁଏ, ସଭା ପରେ ମଧ୍ୟ ପରିଚୟ ରହେ । ସଭାରେ ନେତେ ଭିଡ ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ଯଦି ସଭା ଭିତରୁ ଅନ୍ତତଃ କେତେଜଣଙ୍କୁ ମୁଁ ସ୍ଥାୟୀ ଭାବରେ ବନ୍ଧୁ କରିନେଇ ପାରିଲି, ତେବେ ମୋତେ ସତେଅବା କୋହିନୂର ପାଇବା ପରି ଲାଗୁଥାଏ । ମଣିଷଟିଏ ଦେଖିଲେ ମୋତେ ସେହି ଅନୁସାରେ ସେତିକି ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିବା ସକାଶେ ସତେଯେପରି ମୋ' ଭିତରୁ କେହି ସତତ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଥାଏ । ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ମୁଁ ସତେଅବା ମଣିଷଟିଏ ଖୋଜୁଥାଏ, ଯାହା ସହିତ କି ମୁଁ ଏକାଠି ବସି ପାରିବି ବା ଏକାଠି ବାଟ ଚାଲି ପାରିବି ଏବଂ, ଜଣେ ଆଉଜଣକର ଗଣ୍ଠି ଫିଟାଇବାରେ ଆମେ ପରସ୍ପରକୁ ସତକୁ ସତ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବୁ ।

ତେଣୁ, ଶ୍ରୋତାମାନେ ଉପରକୁ ଅନାଇ ମୋତେ ଏକାବେଳକେ କେତେ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଯାଇ ଦେଖନ୍ତୁ ବୋଲି ଅଭିଳାଷ ରଖି ମୁଁ କେବେହେଲେ କିଛି କହେନାହିଁ । ମୁଁ ଯେତେ ଗହନ ଅଥବା ଗମ୍ଭୀର ବିଷୟରେ କହିବାକୁ ଯାଉ-ଥାଏ ପଛକେ, ନିଜର ଉଞ୍ଚ ଡାଳଗୁଡ଼ାକୁ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ଏକାବେଳକେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିବାର ବାସନା ରଖିଥାଏ, ଯେପରିକି ମୁଁ ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଛୁଇଁ ପାରିବି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଯେପରି ହାତ ବଢାଇ ମୋ'ର କାନ୍ଧ ଉପରେ ହାତ ରଖିପାରିବେ,—ଆମେ ଯେପରି ସମସ୍ତେ ମୈତ୍ରୀ ଗୋଟାଏ ଖେଳରେ ଏକାଠି ଧାଁଧପଡ଼ କରିପାରିବୁ ଏବଂ ସତ୍ୟକୁ ଧରି ପାରିବୁ । ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଅପୂର୍ବ ଅଭିଜ୍ଞତା । ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଧନୀ କରିଦିଏ, ବକ୍ତା ଓ ଶ୍ରୋତା ଉଭୟ ପକ୍ଷକୁ ଧନୀ କରେ; ପରସ୍ପରକୁ ପାଖକୁ ଟାଣେ, ସେହି ପାରସ୍ପରିକତା ଦ୍ୱାରା ଯାହା ଉଭୟ ପକ୍ଷକୁ ସତ୍ୟପାଖରେ ନେଇ ହାବୁଡ଼ାଇ ଦିଏ ।

୧୦ । ୧୧ । ୯୬

ଯଦି ତୁମେ ଏକା ସବୁ କରୁଛ ବୋଲି ଭାବୁଥିବ, କେବଳ ତୁମରି ଲାଗି ଯାହାକିଛି ହୋଇ ପାରୁଛି ବୋଲି ଯଦି ଧାରି ହୋଇ ରହିଥିବ, ତେବେ ତୁମର ଚାଲିଯିବା ସମୟରେ ସବୁକିଛି ମଧ୍ୟ ତୁମ ସହିତ ଚାଲିଯିବ । ମାତ୍ର,

ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ, ତୁମେ ଏଠି ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ରହିଛ, ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ସବୁ କରୁଛ, ଓ ଭଗବାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛାକୁ ହିଁ ପୂରଣ କରୁଛ ବୋଲି ଯଦି ଅନୁଭବ କରୁଥିବ, ତେବେ ତୁମର ସବୁକିଛି ରହିବ, ଏବଂ ସେହି ସବୁକିଛି ଭିତରେ ତୁମେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ରହିଥିବ । ତୁମେ ଅମରତ୍ୱ ଲାଭ କରିବ ।

ଅନେକଙ୍କର ଜୀବନରେ ଏତିକମାତ୍ର ମଧ୍ୟ ହଜମ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ସେମାନେ ତଥାପି ଭାବୁଥାନ୍ତି ଯେ ସେମାନେ ସତ୍ୟଘରୁ ସବୁଯାକ ସତ୍ୟ, ଶିବଘରୁ ସବୁଯାକ ଶିବ ଏବଂ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଘରୁ ସବୁଯାକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ସତେଅବା ବୋହି ଆଣି ଏଠାରେ ଗଦା କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ସତ୍ୟନାମକ କେଉଁ କଥାଟିକୁ ସତେଅବା ସବୁଯାକ ଶସ୍ୟକେଣ୍ଡା ଦୁହିଁ ଆଣି ସେମାନେ ନିଜର ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଏତେବଡ଼ ବୋଝ କରି ବୋହୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ଏକଦେ ଉତ୍ତେଜନା ସହିତ ଆମକୁ ସେକଥାଟି ବୁଝାଇ କହିଦେବା ଲାଗି ପ୍ରୟାସ କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜ ହାତରେ ନିଜେ ଶିଶୁପାଳ ହୁଅନ୍ତି । ତୁମେ ସତ୍ୟକୁ କେତେଦୂର ଗ୍ରହଣ କରିଛ କି ନାହିଁ, ତୁମର ନିଜ ଗଭୀରଟିକୁ ଉଦବୋଧିତ କରି ସେହି କଥାଟିକୁ ଜାଣିବା ଏବଂ ସେଇଥି ସକାଶେ ଆନନ୍ଦିତ ହେବା,—ସେମାନଙ୍କର ସେଥିରେ ଆଦୌ ମନ ନଥାଏ । ସବୁଯାକ ବୋଝକୁ ସେମାନେ ନିଜ ମୁଣ୍ଡରେ ବୋହୁଛନ୍ତି, ଦଶଦିଗର ବନ୍ଧୁ ଉପକାର କରୁଛନ୍ତି, ତୁମେ କେବଳ ଏତିକି କହ, ତାଳି ବଜାଇ କହ, ଧ୍ୱନିରେ ପକାଇ କହ,—ସେମାନେ ତୁମ ତୁଣ୍ଡରୁ ସତେଅବା କେବଳ ଏତିକି ଶୁଣିବା ଲାଗି, ଏପରିକି ସମ୍ଭବ ହେଲେ ଏକାବେଳେକେ ଅନେକଙ୍କ ତୁଣ୍ଡରୁ ଶୁଣିବା ନିମନ୍ତେ ଏକ ବିଶେଷ ସରାଗରେ ସଭାକୁ ଆସିଥାଆନ୍ତି । ତୁମେ କେତେ ଶତ ସାହିତ୍ୟକୁ କେତେ ବିରାଟ ହେଲା ଲେଖିଛ, ସେକଥାଟା ସାହିତ୍ୟ ଲାଗି, ପୃଥିବୀ ଲାଗି ଆଦୌ ବଡ଼ କଥା ନୁହେ ! ସାହିତ୍ୟର ବେଢ଼ା ଭିତରେ ପଶି ତୁମେ ନିଜର ଅହଂଗୁଡ଼ାକୁ କେତେ ଦୂର ଭୁଲି ପାରିଛ ଏବଂ କେତେଯାଏ ସାହିତ୍ୟର ହୋଇଯାଇ ପାରିଛ, ଭଗବାନଙ୍କର ହୋଇ ପାରିଛ, ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନତଃ ତାହାରି ବିଚାର ହେବ । ତେଣୁ, ନିଜ ସହିତ କଳି କରନାହିଁ, ଶାନ୍ତ ହୋଇ ବସ ।

୧୧ । ୧୧ । ୬୬

ଜଗତରେ ମତ ଅନେକ ରହିଛି । କାରଣ, ପଥ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ରହିଛି । ସତ୍ୟକୁ ଦେଖିବାର, ଜାଣିବାର ଏବଂ ସ୍ୱୀକାର କରିବାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୃଷ୍ଟି ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରହିଛି । ଏବଂ, ସେହି କାରଣରୁ ପଥ ଅଲଗା ରହିଛି ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ମତ ବି ଅଲଗା ରହିଛି । ଯଦି ସତ୍ୟ ପାଖକୁ, ଅସଲ ପାଖକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାର ପଥ କେବଳ ଗୋଟିଏ ହୋଇଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ସେହି ସତ୍ୟ,

ସେହି ଅସଲ ଏବଂ ସେହି ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ଗରିବ ଦରିଦ୍ର ହୋଇଥାନ୍ତେ । ସୁସ୍ଥ ମଣିଷ ସମସ୍ତେ ହିଁ ଅନେକ ପଥର ସ୍ୱୀକାର କରିବେ ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ଅନେକ ମତକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବେ । ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ପରସ୍ପରକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବେ । ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ୱଭାବ ଯେ ନାନା କାରଣରୁ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଭିନ୍ନ ହେବ, ତାହା ବୁଝିବା ଲାଗି ସେମାନଙ୍କୁ ଆଦୌ କଷ୍ଟକର ଲାଗିବନାହିଁ ।

ମାତ୍ର ରାଜନୀତି, ଆମ ରାଜନୀତି ଅନେକ ସମୟରେ ଏପରି ଏକ ଅନ୍ୟ ମିଜାଜ ଓ ଅନ୍ୟ ମତଲବର ହୋଇଯାଏ ଯେ, ଯେଉଁଥିରେ ଗୋଟିଏ ମତକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ମତ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଏ, ସୁଖର ସ୍ଥାନକୁ ଆସିବା ସକାଶେ ପଥ କେବଳ ଗୋଟିଏ ରହିଛି ବୋଲି ଏଡ଼େ ପାଟି କରି କୁହା ଯାଇଥାଏ । ବିଶେଷତଃ ରାଜନୀତିକୁ କ୍ଷମତା ହାସଲ କରିବାର ଏବଂ କ୍ଷମତାରେ ରହିବାର ଗୋଟିଏ ବାଟ ବୋଲି ମାନିନେବା ପରେ ରାଜନୀତି ଭିତରେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଭାବରେ ସେହିଭଳି ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି । ଅଥବା, ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ବିଶ୍ୱାସ ସତକୁ ସତ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଆଚରଣ କରୁଛନ୍ତି । ଫଳରେ, ରାଜନୀତିର ଯାବତୀୟ ନୈତିକତା ପ୍ରାୟ ଏକ ଜିଗରତାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଉଛି । ବିଭିନ୍ନ ମତ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରାୟ ଆଉ କୌଣସି interaction ହେଉନାହିଁ । ପୃଥିବୀରେ ଜିନିଷ ହାସଲ କରିବାଲାଗି କ୍ଷମତା ଅବଶ୍ୟ ଦରକାର । ମାତ୍ର, ହାସଲ କରିବାକୁ ରହିଥିବା ସେହି ଜିନିଷଟି ଆମର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲାଳସା ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କୋପନଗୁଡ଼ିକ ଅପେକ୍ଷା ବୃହତ୍ତର ଓ ପ୍ରଶସ୍ତତର ହୋଇଥିବା ଉଚିତ । ତେବେଯାଇ କ୍ଷମତାକୁ ମାଡ଼ି ବସିଥିବା ଲୋକମାନେ ଆପଣାକୁ ଅନେକ ବ୍ୟାଧି ଏବଂ ଅନେକ ବିନଷ୍ଟିରୁ ମୁକ୍ତ ରଖି-ପାରିବେ । ଆମେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଅନେକ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଭୋଗ କରିବାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଯିବୁ ।

୧୬ । ୧୧ । ୯୬

ଜୀବନରେ ଅନ୍ଦାଜ କରିବାର ଓ ଜୀବନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାର ବହୁବିଧ ରାସ୍ତା ରହିଛି । ରାଜନୀତି ହେଉଛି ତା' ଭିତରୁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ରାସ୍ତା । ମାତ୍ର ରାଜନୀତିବାଲାମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ସେକଥା ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ରାଜି ହୁଅନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ଧରି ନେଇଥାନ୍ତି ଯେ, ରାଜନୀତି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସବୁକିଛି ମିଳିବ, ଧରା ପୃଷ୍ଠରେ ସ୍ୱର୍ଗର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହେବ ।

ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟ ଅନେକାନ୍ତବାଦୀ ହୁଅନ୍ତୁ । ପୃଥିବୀର ଏହି ଧର୍ମମାନେ ଅନେକାନ୍ତବାଦୀ ହୁଅନ୍ତୁ । ଏପରିକି, ଯେଉଁମାନେ ନିଜକୁ ନାସ୍ତିକ୍ୟବାଦୀ ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଅନେକାନ୍ତବାଦୀ ହୁଅନ୍ତୁ । ତେବେ ତାହାର

ପୃଥିବୀ ବିଦ୍ଧରେ ଉପର୍କୁଡ଼ ହୁଅନ୍ତି । ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜନୀତି କହିଲେ କ୍ଷମତା ଅଧିକାର କରିବାକୁ ଏବଂ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ କ୍ଷମତାରେ ହିଁ ତିଷ୍ଠି ରହିବାକୁ ବୁଝାଉଥିବ, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରାଜନୀତିରେ ରହିଥିବା ଆମର ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କିପରି ଅନେକାନ୍ତ-ବାଦୀ ହୋଇପାରିବେ ? ଏକଦା ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଭାରତବର୍ଷରେ ଯେଉଁ ରାଜନୀତି ପାଇଁ ବାଟ କଢ଼ାଇଥିଲେ, ସେଥିରେ ସବାମଝିରେ କ୍ଷମତା ନଥିଲା । ସବା ମୂଳରେ ମଣିଷ ଥିଲା, ଅର୍ଥାତ୍ ଭଗବାନ, ବିଶ୍ୱବିଧାନ ଏବଂ ସଭିଁଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ ତାହାର କେନ୍ଦ୍ରବିନ୍ଦୁ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷରେ ଯାହାର ଅନୁଶୀଳନ କରି ଯାଇଥାନ୍ତା, ତାହାକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ସଫଳ ରାଜନୀତିକ ନେତାମାନେ ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ କରି ଥାପିଦେଲେ, ସେହି ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ପୂଜା କରିବାଲାଗି ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ପ୍ରରୋଚନା ଦେଲେ ଏବଂ ନିଜ ଦୁଷ୍ଟ ରାଜନୀତିର ସହାୟତାରେ ସେମାନେ ଏ ଦେଶରେ ଏକ ବାବୁସମାଜ ଭିତରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ ବାବୁ ହୋଇ ରହିଲେ । ଶିକ୍ଷା, ସଂସ୍କୃତି, ଉନ୍ନୟନ, ଧର୍ମ ଓ ଆତ୍ମିକତାର ଯାବତୀୟ ଅବସର ସେହି ବଡବାବୁ ମାନଙ୍କର ହିଁ ବିଳାସଦାସିକା ହୋଇ ରହିଲା । ଦେଶ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହେଲା । ମଣିଷମାନେ ଅବହେଳିତ ହୋଇ ରହିଲେ । ଏହି ଦୁଷ୍ଟ systemକୁ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ହେଲେ ଯେଉଁ ବିକଳ୍ପମାନ ଦରକାର, ତାହା ଅନେକାନ୍ତବାଦକୁ ହିଁ ନିଜର ଅସଲ ଦାର୍ଶନିକ ଏବଂ ମୂଲ୍ୟଗତ ମୂଳରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଲେ ଯାଇ ହୁଏତ କିଛି ସମ୍ଭବ ହେବ । ଦମ୍ଭୀମାନଙ୍କର ଦରବାର ଭାଙ୍ଗିଗଲେ ଯାଇ ଅସଲ ରାଜନୀତି ପାଇଁ ବାଟ ଖୋଲିବ ।

୧୩ । ୧୧ । ୯୬

ରାଜନୀତିର ସେପାଖକୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ନୀତି ଅଛି । ସେହି ଉକ୍ତି ସହିତ ଯଦି ରାଜନୀତିର ଖିଅ ଛିଡି ହୋଇଯାଏ, ତେବେ ରାଜନୀତି ବାଟ ହୁଡିଯାଏ ଓ ଅନର୍ଥର କାରଣ ହୁଏ । ସେହି ସ୍ଥିତିରେ ହିଁ କ୍ଷମତା ଅଧିକାରକରିବାଟା ରାଜନୀତି ଭିତରେ ପଶିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ପ୍ରାୟ ଏକ ଧର୍ମରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ସେତେ-ବେଳେ ରାଜନୀତି ପଛରେ ରହିଯାଏ ଓ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ହିଁ ପୁରୋଭାଗରେ ଥାଆନ୍ତି । ଠିକ୍ ସେହିପରି, ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ଜ୍ଞାନର ସେପାଖକୁ ଯେଉଁ ମୂଳଭୂତ ଜ୍ଞାନଭୂମିଟି ରହିଛି, ଉପନିଷଦରେ ତାହାକୁ ବିଜ୍ଞାନ ବୋଲି କୁହା-ଯାଇଛି । ଏବେ ବିଜ୍ଞାନ କହିଲେ ଦକାରରେ ଯାହା ବୁଝାଉଛି, ଉପନିଷଦର ବିଜ୍ଞାନନାମକ ଭୂମିଟିକୁ ଆମେ କଦାପି ସେହି ଅର୍ଥରେ ବୁଝିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରିବା ନାହିଁ ।

ଯାବତୀୟ ଜ୍ଞାନ, ଯାବତୀୟ ଆଚରଣ ଏବଂ ଯାବତୀୟ ଅନୁରାଗକୁ ଏକ ବୃହତ୍ତର ଜ୍ଞାନ, ଏକ ବୃହତ୍ତର ପରିଧିଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରେରିତ ହେଉଥିବା ଆଚରଣ

ତଥା ଅନୁରାଗର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବୋଲି ଜାଣିବା, ଗୋଟିଏ ଅର୍ଥରେ ଆମେ ତାହାକୁ ବିଜ୍ଞାନ ବୋଲି କହିପାରିବା । ସଂସ୍କୃତିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆମର ଯାବତୀୟ ଆଲୋଚନା ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସେହିକଥା । ମୋ' ନିଜ ସଂସ୍କାର ଅନୁସାରେ ମୁଁ ତାହାକୁ ମୋ'ର୍ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କହୁଛି, ତାହା ହେଉଛି ଏକ ବୃହତ୍ତର ସଂସ୍କୃତିର ଅଙ୍ଗ । ବୃହତ୍ତରଟି ହିଁ ଯାବତୀୟ କ୍ଷୁଦ୍ରତରକୁ ଔଚିତ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦେଇ ପାରୁଥିବା ଉଚିତ । ଆମ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ପରିମଳର ମାନ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ-ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ଏହି ରୀତିରେ ହେବା ଉଚିତ । ସମାଜରେ ମଣିଷମାନେ ଯେତୁଁ ଯେତୁଁ ଏହି ରୀତିଟିକୁ ନିଜସ୍ୱ ରୀତିରେ ପରିଣତ କରିବେ, ସେତେବେଯାଇ ସାମୂହିକତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ, ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଘାରି ରହିଥିବା ଅହଂମଗୁଡ଼ାକର ଆକର୍ଷଣ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀରେ ଊଣା ହୋଇଯିବ । ଏହାଫଳରେ ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସମ୍ବନ୍ଧ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହେବ । ପାରସ୍ପରିକତା କହିଲେ ପ୍ରାୟ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ଆବେଦନଟିକୁ ବୁଝାଇବ । ପୃଥିବୀର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ନେତାମାନେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ମନୁଷ୍ୟସମାଜକୁ ସେହି ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀ ପ୍ରତ୍ୟହ ସେହି ଅନ୍ୟ ଆସ୍ଥାମଟି ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛି ।

୧୪ । ୧୧ । ୯୬

ଆମେ ଜଣେ ଜଣେ ଆମର ଅଲଗା ଅଲଗା ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବାଲାଗି ମନ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱର୍ଗ ସୁଦୂରପରାହତ ହୋଇ ରହିଥିବ । ତା' ସହିତ ଆମେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଯାହାସାଙ୍ଗରେ ପ୍ରକୃତରେ ଲଢିବା କଥା, ତା' ସାଙ୍ଗରେ ନ ଲଢି ପରସ୍ପର ସହିତ ଲଢିବାରେ ଲାଗିଥିବା ଓ ଶକ୍ତି କ୍ଷୟ କରୁଥିବା । ଆମ ଆଦର୍ଶବାଦୀ-ମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ସବୁକାଳେ ହିଁ ଏହିଭଳି ଶକ୍ତିର କ୍ଷୟ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଆଦର୍ଶ ସୁଦୂରପରାହତ ହୋଇ ରହିଛି ।

ଆମେ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ନିଜକୁ ଦେଖିବା । ମୁଁ କୌଣସି ଅର୍ଥରେ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣତାର ଉପଲବ୍‌ଧି କରିନାହିଁ, ତଥାପି ମୋ' ଭିତରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭୀପ୍‌ସା ରହିଛି, ପୂର୍ଣ୍ଣରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣତର ହେବାର ଅଦମ୍ୟ ଅନୁରାଗ ରହିଛି, ମୁଁ ନିଜ ଭିତରେ ମୋ'ର ଅସଲ ସାଥୀଟିକୁ ଖୋଜୁଛି । ଅର୍ଥାତ୍‌, ତାହାର ପରିପୂରକ ଭାବରେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଅସଲ ସାଥୀଟିକୁ ଖୋଜୁଛି, ଅସଲ ଅନୁଗତ ଅଥବା ଅନୁଗାମୀଟିକୁ ମୋଟେ ନୁହେଁ, ମୁଁ ଅସଲ ସାଥୀଟିକୁ ହିଁ ଖୋଜୁଛି । ମୁଁ ଆପେ ଯେପରି, ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି । ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭୀପ୍‌ସା ରଖି ବାହାରିଛନ୍ତି, ଶତ ଓ ସକଳ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣତର ହେବାଲାଗି ଅନୁରାଗ ରଖିଥିବେ ଏବଂ ଅଦମ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ କରୁଥିବେ ।

ସେମାନେ ବି ନିଜଭିତରେ ନିଜର ଅସଲ ସାଥୀଟିକୁ ଖୋଜୁଥିବେ । କେତେ-ବେଳେ ହାତ ଲାଗି ଯାଉଥିବ ତ କେତେବେଳେ ଗୁଡି ହୋଇ ଯାଉଥିବ । ଏବଂ, ସେମାନେ ମଧ୍ଯ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସହାନୁଭୂତିଶୀଳ ଏପରି ଜଣେ ସାଥୀକୁ ଖୋଜୁଥିବେ, ଯିଏକି ସେମାନଙ୍କୁ ବଳ ଦେଇପାରିବ, ସାହସ ଦେଇପାରିବ ଓ ସର୍ବୋପରି ଜଣେ ସାର୍ଥି ରୂପେ ସ୍ୱୀକୃତି ମଧ୍ଯ ଦେଇପାରିବ । ଆମ ପରସ୍ପର ଭିତରେ ଭାବନା ଏବଂ ବାସନା ଏହିଭଳି ହେବା ଉଚିତ । ଯେଉଁ ସତ୍ୟକୁ ମୁଁ ଖୋଜୁଛି, ମୋ'ର ସାଥୀମାନେ ମଧ୍ଯ ସେହି ସତ୍ୟକୁ ଖୋଜୁଛନ୍ତି । ତେବେ ଆମ ଭିତରେ ପରସ୍ପରକୁ ଗିଳି ପକାଇବାର ଏହି କ୍ରୂରତା ଆଉ କାହିଁକି ରହିବ ? ଆମେ ଜଣେ ଆରେକକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଇ ସବାଆଗ ସ୍ୱର୍ଗରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ କାହିଁକି ଏତେ ସକସକ ହେବା ?

୧୫ । ୧୧ । ୮୬

ସିଏ ଦୁଃଖ ଦୂର କରନ୍ତିନାହିଁ, ସିଏ ତାଆଁଇ ନଥାନ୍ତି । ଆଗରୁ ସବୁ ଦୁଃଖ, ସବୁ କ୍ଷତ ଓ ସବୁ କ୍ଷତି ମୁଣ୍ଡଉପରେ ପଥର ପରି ଲଦି ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଲାଗୁଥାଏ; ସିଏ ଏହି ଧଡ଼କଣା ଭିତରେ, ହୃଦୟର ଏହି ଧଡ଼କଣା ଭିତରେ ପଶି କ'ଣ କରନ୍ତି କେଜାଣି, ହଠାତ୍ ବଳ ଆସେ, ସେହି ବଳଦ୍ୱାରା ଖିଅ ଲାଗିଯାଏ ଏବଂ ଖିଅ ଲାଗିଗଲେ ଦୁଃଖ ଦୂର ହୁଏ । ସେହି ଖିଅ ଅତିକ୍ରମ କରାଇନିଏ ।

ଖିଅ ଲାଗିଗଲେ ଅନ୍ଧାର ଆଉ ଅନ୍ଧାର ବୋଲି ଲାଗେନାହିଁ । ଅନ୍ଧାର ଏପରି ଏକ ନଈଟିଏ ପରି ମନେହୁଏ, ଯାହାକୁ ପହଁରି ପାରି ହୋଇଯିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ ଆସେ । ନଈ ସେପାରିରେ ସ୍ଥଳଭାଗ ଦେଖାଯାଏ । ଶୂନ୍ୟତା ଆକାଶ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ସେହି ଆକାଶକୁ ଆହୁରି କେତେ କେତେ ପୃଥିବୀର ଦିଗ୍‌ବଳୟ ଲାଗି କରି ରହିଥାଏ । ମୃତ୍ୟୁ ସେପାଖକୁ ଜୀବନ ଲାଗିକରି ରହିଥାଏ । ନଶ୍ୱରତାର ଯାବତୀୟ ଦୁର୍ଭାବନା ସେପାଖକୁ ସତେଅବା ଅବିନଶ୍ୱରତା ଲାଗି କରି ରହିଥାଏ । ସେହି ଅବିନଶ୍ୱରତାକୁ କେବଳ ମହାକାଶ ଭିତରେ ନୁହେଁ, ନିଜର ଏହି ସାନ ଗୁଡିଟା ଭିତରେ ମଧ୍ଯ ଠାବ କରିହୁଏ । ତେଣୁ, ହଜି ଯାଉଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥିବା ଯାବତୀୟ ସମ୍ପଦ ଓ ଯାବତୀୟ ନିର୍ଭର ପୁନର୍ବାର ପାଖରେ ମିଳିଗଲା ପରି ପନେହୁଏ । ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବାର; ତାଙ୍କ ସହିତ ଖିଅ ଲଗାଇ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବାର ସେହି ଅନୁଭବଟିକୁ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ମହାଭାଗ୍ୟ ବୋଲି କହିବି । ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ମହୌଷଧ ବୋଲି କହିବ । ସେହି ମହୌଷଧ ସତତ ଆମ ପାଖରେ ହିଁ ରହିଥାଏ । ଆମେ ତାହାର ଭାଜନ ହୋଇପାରିଲେ ଆମଲାଗି ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଉପଲବ୍‌ଧ ହୁଏ । ଏବଂ, ସେହି ଉପଲବ୍‌ଧିକୁ ନେଇ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିହୁଏ ।

ଦୁଃଖରେ ବଞ୍ଚିହୁଏ, ସୁଖରେ ବି ବଞ୍ଚିହୁଏ । ବଞ୍ଚିଲି ପରି ବଞ୍ଚିହୁଏ । ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ବଞ୍ଚିହୁଏ । ଦୁଃଖକୁ ସାଙ୍ଗ କରି ବଞ୍ଚିହୁଏ । ଏବଂ, ଦୁଃଖକୁ ସାଙ୍ଗ କରି ବଞ୍ଚିବା, ଦୁଃଖକୁ ସାଙ୍ଗ କରି ଦୁଃଖକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବା, ଏହା ଅପେକ୍ଷା ଆଉ ଅଧିକ ବଡ଼ ସୁଖ ସଂସାରରେ ବା ସ୍ୱର୍ଗରେ ପ୍ରକୃତରେ ଆଉ କ'ଣ ରହିଛି ?

୧୬ । ୧୧ । ୯୬

ଗୋଟାଏ ମନ୍ଦ social systemକୁ ବଦଳାଇବା ଲାଗି ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀ ଧର୍ମର ସାହାଯ୍ୟ ମଧ୍ୟ ନେଇଥିଲେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଧାର୍ମିକ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧୀ-ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଅନେକ ଧନାଢ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେଉଁମାନେ କି ସେହି ପୁରୁଣା ବ୍ୟବସ୍ଥାଟି ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ଧନବାନ୍ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନେ ଗାନ୍ଧୀ-କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଏହି ଧର୍ମୀୟ ଉପାଦାନ ଓ ଆଚରଣଗୁଡ଼ିକ ଆଡ଼କୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ । ସେମାନେ ମୂଳ systemଟି ବଦଳୁ ବୋଲି ପ୍ରକୃତରେ କେତେଦୂର ଆଗ୍ରହୀ ଥିଲେ, ସେକଥାଟି ସହଜରେ କହି ହେବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ, ଏକଥା ସତ ଯେ, ସେମାନେ ଦେଶରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ସେବାକାର୍ଯ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଖୋଲା ହାତରେ ଦାନ କରୁଥିଲେ । ପ୍ରଧାନତଃ ସେହି ମୋଟା ଦାନଗୁଡ଼ିକୁ ପାଣ୍ଠି ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଦେଶରେ ଗାନ୍ଧୀଆଶ୍ରମ ଓ ସେବା କାମଗୁଡ଼ିକ ଗଢ଼ାଯାଇଥିଲା । system ବଦଳିଲାନାହିଁ, ମାତ୍ର systemର କେତେକ ଧନ ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟରେ ଖରଚ ହେଲା । ତାହା ସାଙ୍ଗକୁ ବିଡ଼ି ଓ ବେଲାଜ ପ୍ରବୃତ୍ତି କେତେ ଧନାଢ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଗାନ୍ଧୀବାଦୀ ହୋଇ ରହିଗଲେ ।

ତତ୍କାଳୀନ ଗାନ୍ଧୀବାଦୀ ଧନାଢ୍ୟମାନଙ୍କର ପରିବାର ଏବେ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବସାୟ ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି, ପୁରୁଣା systemର ଅବ୍ୟବସ୍ଥାଟା ଭିତରେ ହିଁ ସେମାନେ ଧନୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଗାନ୍ଧୀବାଦୀ ବିଖ୍ୟାତମାନଙ୍କର ଦାୟାଦ ହିସାବରେ ଏମାନେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଦେଶରେ ପରିଚିତ ହେଉଛନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷରେ ଏକ ନୂଆ ସମାଜର ଯେଉଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇଥାନ୍ତା, ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ମୂଳତଃ ଜଣେ ଧର୍ମୀୟ ମହାତ୍ମା ବୋଲି କହୁଥିବା ବିଶିଷ୍ଟମାନେ ସେହି ଅଭିକ୍ରମଟିକୁ ସଡ଼େଅବା କାନ୍ଥ ଦେଇ ଅଟକାଇ ରଖିଛନ୍ତି । ଭାରତବର୍ଷ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆତ୍ମସମ୍ମାନରେ ନୁହେଁ, ଅଭିମାନୀ ବଡ଼ମାନଙ୍କର ଦାନ ଉପରେ ହିଁ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛି । ଦୟା ଦ୍ୱାରା, ଉପରର ଦୟା ଦ୍ୱାରା ତଳ ମଧ୍ୟ ଉପକୃତ ହେଉଥିବାର ସେହି ମରହଟ୍ଟୀ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ତଥାପି ଦେଶର ନେତୃତ୍ୱକୁ ଭାରି ପ୍ରଭାବିତ କରି ରଖିଛି । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ କେଡ଼େ ସନ୍ତର୍ପଣରେ ପୂଜା ପାଉଛନ୍ତି, ପରିବର୍ତ୍ତନବିରୋଧୀଙ୍କ ଦେଉଳରେ ଠାକୁର ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି ।

୧୭ । ୧୧ । ୯୬

ପଗାରେ ବନ୍ଧାହୋଇ ରହିବାକୁ ଅନେକ ମଣିଷ ଜୀବନ ବୋଲି କହନ୍ତି, ସମାଜ ବୋଲି କହନ୍ତି ଓ ସଂଯମ ବୋଲି କହନ୍ତି । ମଣିଷମାନଙ୍କେ ସମସ୍ତେ ପୃଥିବୀରେ ଭୂମିଷ୍ଠ ହେଲାକ୍ଷଣି ହିଁ ଏହିଜାତୀୟ ନାନା ପଗାରେ ବନ୍ଧା ହୋଇ ରହନ୍ତି । ପରିବାରର ପଘା, ଧର୍ମ ଓ ନୀତିର ପଘା, ସଂସ୍କୃତିର ପଘା, ଏପରିକି ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟର ପଘା ମଧ୍ୟ ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ମଣିଷକୁ ବାନ୍ଧି ରଖିବାରେ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ତାହାର ସହିତ ଉଚିତ ଏବଂ ଅନୁଚିତର ପଘା, ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଅବିଶ୍ୱାସର ପଘା ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ଏକାଠି ବଳି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏହି ପଘାଗୁଡ଼ିକୁ ଆଖର ଛିଣ୍ଡାଇବାକୁ ପଡ଼େ ।

ପଘା ଛିଡ଼ାଇଲେ ଯାଇ ମନୁଷ୍ୟ ତା'ର ଅସଲ ବିବେକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୁଏ । ଏହି Real Unconscious ବା Real Superegoର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା ହେଉଛି ଜୀବନରେ ଆମ ଅସଲ ଆହ୍ୱାନଟିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବା । ଏହା ଦ୍ୱାରା ମଣିଷ କ୍ରମେ ଅସଲ ନୀତି ଓ ଶୃଙ୍ଖଳା ଭିତରକୁ ଆସେ । ଅର୍ଥାତ୍, ଆପଣାର ବୃହତ୍ତମ ଓ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ସେ ନିଜପାଇଁ ଶୃଙ୍ଖଳା ବାଛିନିଏ, ନୀତି ବାଛିନିଏ, ପଘା ବାଛିନିଏ । ସିଏ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଆପେ ବାଛିଥାଏ, ଅନ୍ତର୍ଗତ ଆବଶ୍ୟକତା ଦ୍ୱାରା ବାଛିଥାଏ ; ତେଣୁ , ତାହାକୁ ଛିଣ୍ଡାଇ ପଳାଇବାର କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ନଥାଏ । ଏଇଠାରୁ ହିଁ ଅସଲ ସଂସ୍କୃତିର ପରିଧି ଭିତରକୁ ଆସିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । This second coming ହେଉଛି ଅସଲ coming—ଏଇଠାରୁ ହିଁ ସିଏ ନିଜପାଇଁ ନିଜ ଅନୁକୂଳ ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକୁ ବାଛିନିଏ ଓ ସେହିଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବା ଲାଗି ପ୍ରୟାସ କରେ । ଜୀବନରେ ଯାବତୀୟ ମୂଲ୍ୟୋପଲବ୍ଧି ଏବଂ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଯାବତୀୟ ଔଚିତ୍ୟର ଉପଲବ୍ଧି ସେତିକିବେଳେ ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ଶିକ୍ଷା ଏପରି ହୁଅନ୍ତା, ଯାହାକି ମନୁଷ୍ୟକୁ ତା tribal becoming ର ଯାବତୀୟ ପଘାରୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ଶୀଘ୍ର ଛିଟିସିବାର ସାହସ ଯୋଗାଇ ଦିଅନ୍ତା, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ମଣିଷର second coming ମଧ୍ୟ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହୋଇ ପାରନ୍ତା । କାରଣ, ଏହି second coming ପରେ ହିଁ ଜଣେ ମଣିଷ ସାର୍ଥକ ଭାବରେ ଏକ ଭବିଷ୍ୟ ପାଇଁ ବଞ୍ଚିପାରିବ, ସାର୍ଥକ ଭାବରେ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିପାରିବ ।

୧୮ । ୧୧ । ୯୬

ଦେଶର ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଅନାଦର ଓ ହତାଦର ପ୍ରକଟ କରି ପ୍ରତ୍ୟହ କେତେ କ'ଣ ଘଟିଯାଉଛି, ମାତ୍ର ତାହାର ପ୍ରାୟ କୌଣସି ପ୍ରତିବାଦ ନାହିଁ । ପ୍ରତିରୋଧ ତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦୂରର କଥା । ଏହି ପ୍ରତିରୋଧ ହିଁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ।

ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କେବଳ ରାଜନୀତିକ ଦଳମାନେ କରୁଛନ୍ତି । ସତ୍ୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ନିମନ୍ତେ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ତଥାକଥିତ ସତ୍ୟାଗ୍ରହକୁ କରୁନାହାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଯାହା ଏକମାତ୍ର ସତ୍ୟ, ଯେଉଁ ସତ୍ୟର ପ୍ରାପ୍ତି ଲାଗି ସେମାନେ ଧାରଣା ଦେଉଛନ୍ତି, ସଭା ଓ ଶୋଭାଯାତ୍ରା କରୁଛନ୍ତି; ଏବଂ, କ୍ଷମତାକୁ ଆସିବା, ଯେକୌଣସି ମତେ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିବା ହେଉଛି ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଏକମାତ୍ର ସତ୍ୟ । ତେଣୁ, ଭାରତବର୍ଷରେ ଯେଉଁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ସବାଆଗ ହେବା କଥା, ଯେଉଁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଲାଗି ନେତୃତ୍ୱ ଦେବାକୁ କେହି ନାହାନ୍ତି । ଗତ ପଇଁଚାଳିଶି ବର୍ଷର ରାଜନୀତି ଓ ଶାସନ ଦେଶର ସତ୍ୟଶକ୍ତିକୁ ସତେଅବା ଖାଇ କରିଦେଇ ସାରିଲାଣି ।

ଶାସନ, ନ୍ୟାୟ, ଶାନ୍ତିରକ୍ଷା, ଉନ୍ନୟନ—କାର୍ଯ୍ୟ, ଡାକ୍ତରୀସେବା, ଶିକ୍ଷାପ୍ରସାର ଓ ଅପରାଧ-ନିବାରଣ,—ଏହି ଦେଶରେ ସବୁକିଛି ଚାଲିଛି । ମାତ୍ର, ଏହି ସବୁକିଛି ଯେ ମଣିଷପାଇଁ ଚାଲିଛି, ସେକଥା ସତେଅବା ଆଉ କାହାରିହେଲେ ମନେ ନାହିଁ । ଥାନାବାବୁଙ୍କର ମନେ ନାହିଁ, ନ୍ୟାୟାଳୟରେ ବସିଥିବା ଉଚ୍ଚସ୍ଥ କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କର ମନେ ନାହିଁ, ଅଧ୍ୟାପକର ମନେ ନାହିଁ, କିମ୍ବା ଡାକ୍ତରଙ୍କର ବି ମନେ ନାହିଁ । ରାଜନୀତିକ ଦଳଗୁଡ଼ିକର ନେତାମାନେ ତ କୋଉକାଳୁ ପାଷାଣ୍ଡ ହୋଇ ସାରିଲେଣି । ତେଣୁ, ଦପ୍ତରରେ ହିଁ ଯାହାକିଛି ଚାଲିଛି, ହାତଗୁଞ୍ଜା ଦେଲେ ଯାହାକିଛି ସମ୍ଭବ ହେଉଛି । ରଜାମାନେ ଖିଆଲ ଅନୁସାରେ ଶାସନ କରୁଛନ୍ତି, ଆପଣାକୁ କେଶରୀ ବୋଲାଉଛନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ରୀପଦକୁ ଇନ୍ଦ୍ରପଦ ବୋଲି ମଣୁଛନ୍ତି । ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ପାଇଁ କାହାରି ବେଳ ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ହୋଇପାରନ୍ତେ, ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରତିବାଦ କରିପାରନ୍ତେ, ସେମାନଙ୍କର ସତ୍ୟ ଲାଗି ଏହି ଦେଶରେ ଆଉ କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ଅଛି ବୋଲି ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରତ୍ୟୟ ହେଉନାହିଁ । ମୂର୍ତ୍ତିମାନଙ୍କ ହାତରେ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଭାଗ୍ୟ ପଶାପାଲିର ଗୋଟିଗୁଡ଼ାକ ପରି ନାଚିବାରେ ଲାଗିଛି । ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ପ୍ରକୃତରେ ଏହି ଯାବତୀୟ ସାମନ୍ତବାଦଗତ ଅହଙ୍କାରକୁ ଖର୍ବ କରିବା ପାଇଁ ହିଁ ହୁଅନ୍ତା ଅହଙ୍କାରଶୂନ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ତାହା କରିପାରନ୍ତେ ।

୧୯ । ୧୧ । ୯୬

ମୋ'ର ସ୍ୱପ୍ନ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ମୋ' ମିତ୍ରକୁ ଦେଖିପାରୁଛି । ଅର୍ଥାତ୍, ମୋ'ର ମିତ୍ର କେବଳ ମୋ' ଜାଗରଣ ସମୟରେ ମୋ' ଭିତରର ମାରଣା ହାତୀଟାକୁ ଆୟତ୍ତ କରିବ ବୋଲି ମାହୁନ୍ତ ପରି ଅଙ୍କୁଶ ମାରିବା ପାଇଁ ରହିନାହିଁ । ସିଏ ମୋ'ର ଅବଚେତନରେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ତେଣୁ, ମୋ' ସ୍ୱପ୍ନର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଏବଂ, ଯେଉଁଠାରେ ଅବଚେତନରେ ମିତ୍ରର ବର୍ତ୍ତମାନତା ଯେତିକି

ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ, ମୋ ଜାଗରଣର ସମୟରେ ମୋ'ର ଗୋଡ ଖସିଯିବ ବୋଲି ଆଉ କାହିଁକି ଭୟ ରହିବ ? ମୈତ୍ରକୁ ମାହୁନ୍ତ ବୋଲି ମନେ କରିବାର ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କାରଟା ପୁରୁଣା ହୋଇ କେଉଁଠି ପଛରେ ପଡି ରହିଲାଣି । ମୋ' ଭିତରେ ରହି ମୋତେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ଆସିବାର ଖୁସିକୁ ଯିଏ ସତତ ଯୋଗାଇ ଦେଉଛି, ସେଇ ମୋ'ର ମିତ୍ର, ସେଇ ମୋ'ର ଜନନୀ, ସେଇ ମୋ'ର ଜନକ ।

ତଥାକଥିତ ମନ୍ଦ ସ୍ୱପ୍ନ ମୁଁ ପ୍ରାୟ କେବେହେଲେ ଦେଖେନାହିଁ । ତାର କାରଣ, ଚେଇଁବାର ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡିକରେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମୁଁ ଭଲଟା ହିଁ ଦେଖେ; ପୁଲକମୟଟା ଆଗ ଦେଖେ,—ବୀଭତ୍ସଟା ରହିଛି ବୋଲି ସନ୍ଦେହ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ମନ ହୁଏନାହିଁ । ସନ୍ଦେହ ଥିଲେ ସଙ୍କୋଚଟା ମଧ୍ୟ ଅଳ୍ପ ରହିଥାଆନ୍ତା ଓ ମୋତେ ଯାବତୀୟ ଜୁଗୁପ୍ସାର ଶିକାର କରି ରଖିଥାନ୍ତା । ମା' ଭଗବାନ ମୋ' ଚେତନାର ଶିଖରଦେଶରେ ରହିଛନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ମୋ' ଜୀବନର ଶିଖରରୂପେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭାବରେ ସିଏ ବିଦ୍ୟମାନ ଥିବା ବୋଲି ସେ ମୋ' ଭୂମିରେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି । ନିଜର ମାଟିଟିକୁ ପାଗ କରୁଥିବା ବେଳେ ସିଏ ମୋ' ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅଛନ୍ତି । ଅଭୀପ୍ସା କହିଲେ ଖାଲି ଉପରକୁ ବୁଝାଏ ନାହିଁ, ଖାଲି ଉପରକୁ ଉଠିଯିବାକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଏନାହିଁ । ନିଜ ଭୂମିଟି ଉପରେ ତାଙ୍କରି ଚକ୍ଷୁ ସମ୍ମୁଖରେ ଏଠି ଏହି ଘରଟିକୁ ଯୋଗ୍ୟ କରି ଗଢିବ ଓ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସମର୍ପଣ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ଏହି ସକାଳ ଓ ଏହି ସନ୍ଧ୍ୟାଗୁଡିକୁ ବଞ୍ଚିବା,—ତାହା ମଧ୍ୟ ଅଭୀପ୍ସା । ଆରୋହଣ ଏବଂ ଯଥାର୍ଥ ଭୂମିପ୍ରସ୍ତୁତି ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଫରକ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ କାହିଁକି ରହିବ ?

୬୦ । ୧୧ । ୯୬

ବସ୍ତୁବେଷ୍ଟିତ ଏବଂ ବସ୍ତୁଉପଭୋଗଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂସାର ଆଦୌ ମାୟା ନୁହେଁ, ଏହି ବସ୍ତୁକୁ ତଥା ବସ୍ତୁଗୁଡିକର ଉପଭୋଗକୁ ଜୀବନର ultimate concern ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେବା ହେଉଛି ମାୟା । ଯେଉଁମାନେ ସେହିପରି ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ମାୟାରେ ପଡିଛନ୍ତି । ଏବଂ ସେହିମାନେ ହିଁ ପୃଥିବୀରେ ଅନେକ ନୃଶଂସତା ଓ ଅନେକ ଦରିଦ୍ରତାର କାରଣ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ।

ଏହି **ultimate concern** ପୁଣି କ'ଣ ? ଧର୍ମମାନଙ୍କରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଏହିପରି ଏକ **concern** ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ମଣିଷ ଲାଗି କେତେକ ଧର୍ମ ମୋକ୍ଷକୁ ସେହି **concern** ବୋଲି ମାନିଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ସଂସାର ବାହାରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଆଉ କୋଉଠି ବସି ରହି ପାପପୁଣ୍ୟର ବିଚାର

କରି ସ୍ୱର୍ଗ ଓ ନର୍କର ବିଧାନ କରୁଥିବା କେହିଜଣେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ବିଧାତା ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ବିଧାନକୁ ପରମ ବିଧାନ ବୋଲି ମାନିନେଇ ତୁମ ଆମଭଳି ଯେଉଁ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଧର୍ମାର୍ତ୍ତି ଅଥବା ଜୀବନାର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ହୁଏତ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମାୟାରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ପାହାଚ ପରେ ପାହାଚ ଉଠିବା ହେଉଛି ଜଣେ ଜାଗ୍ରତ ମଣିଷର ultimate conc'rn,—ଚେତନାରେ ପାହାଚ ଉଠିବା, ଆପଣାର ସମ୍ପର୍କଗତ ପରିଧିଗୁଡ଼ିକର ସଂପ୍ରସାରଣରେ ପାହାଚ ଉଠିବା ଏବଂ ଏକାତ୍ମତାରେ ପାହାଚ ଉଠିବା,—ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଅନୁଧାବନରେ ଏହିଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ମଣିଷର ସର୍ବୋଚ୍ଚ con.ern ହୋଇ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ମନୁଷ୍ୟ ଆଗ ନିଜକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବ, ଆପଣାର ଶକ୍ତି ଓ ସମ୍ଭାବନା ଗୁଡ଼ିକୁ ଠାବ କରିବ, ସେଗୁଡ଼ିକର ଯଥାସମ୍ଭବ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ବିକାଶ ଘଟାଇବ,—ଯୋଗ୍ୟ ହେବ, ନିଜ ଭିତରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିବା ସତ୍ୟଟି ଲାଗି ସିଏ ଯୋଗ୍ୟ ହେବ, ଆହୁରି ନାନା ଚରିତାର୍ଥତାର ମାଧ୍ୟମରେ ସେହି ସତ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତ ହେବା କିମନ୍ତେ ଯେଉଁ ପୃଥିବୀରେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ସେହି ପୃଥିବୀଲାଗି ମଧ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟ ହେବା ଏବଂ ଯୋଗ୍ୟ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପାହାଚ ଉଠି ଉଠି ଯାଉଥିବା, ଜଣେ, ଜାଗରୂକ ଓ ସ୍ପର୍ଶପ୍ରାପ୍ତ ମନୁଷ୍ୟର ଏହାହିଁ ସର୍ବପ୍ରଧାନ concern ହୋଇ ରହିବ । ସିଏ ନିଜକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦେଇ ଶିଖିବ, 'ପରିପୂର୍ଣ୍ଣକାମୀ' ଏକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍‌ବୋଧିତ ହୋଇ ସେ ନିଜକୁ ଦେବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଏହି ପୃଥିବୀର କାମରେ ଲାଗିବ । ଏହି କାମରେ ଲାଗିବା ହେଉଛି ଅସଲ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା, ultimate concern ଏହାକୁ ହିଁ କୁହାଯିବ ।

୨୧ । ୧୧ । ୯୨

ମଣିଷ ଆଗ ନିଜ ଭିତରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲେ, ତା'ପରେ ସିଏ ଯାହା-କିଛି କରିବ, ତାହା ପୃଥିବୀଲାଗି ଅବଶ୍ୟ କଲ୍ୟାଣକାରୀ ହେବ । ମାତ୍ର, ଆଗ ଭିତରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନହୋଇ ଗୋଟାଏ ତଥାକଥିତ ବଡ଼ ଆଦର୍ଶକୁ ଆଗରେ ରଖି ତା'ପଛରେ ଅନ୍ଧଙ୍କ ପରି ଅଥବା ଗୁଣ୍ଡାଙ୍କ ପରି ଧାଇଁଲେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀର ପ୍ରଧାନତଃ ଅନିଷ୍ଟ ହିଁ ହେବ । ଏବଂ, ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ଅନିଷ୍ଟ ହିଁ ହେଉଛି । ଆଦର୍ଶର ଦୋହାଇ ଦେଇ ହାତରେ ପତାକାଟିଏ ଧରି ମହା ସଗର୍ବରେ ଫମ୍ପା ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିମାନ ଦେଇ ବାହାରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ଦଳମାନେ କ୍ଷମତା ଠାରେ ହିଁ ଅଟକି ରହି ଯାଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ କ୍ଷମତା ଅଧିକାର କରି ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି, ଏହି ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ଶୁଭସମ୍ଭାବନାର ପଥରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ହୋଇ ରହୁଛନ୍ତି ।

ମୁଁ ଭିତରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବି, ଅର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ଆପଣାର ସ୍ୱାର୍ଥସିଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ପୃଥିବୀର ଅଗ୍ରଗତି ଇଚ୍ଛା କରିବି । ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ଆଗ୍ରହ ତଥା ଆଚରଣରେ ମୁଁ ନୁହେଁ, ପୃଥିବୀ ହିଁ ସବାଆଗରେ ରହିଥିବ । ମୋ' ନିଜ ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ମୁଁ କଦାପି ଏକମାତ୍ର ଠାକୁର ବୋଲି କହିବିନାହିଁ । ମୋ'ର ଆଦର୍ଶକୁ ନେଇ ମୁଁ କଦାପି ଉଗ୍ର ହେବିନାହିଁ । ପୃଥିବୀରେ ମଣିଷମାନଙ୍କର ସ୍ୱଭାବ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥିବାରୁ ସେମାନଙ୍କର ଧର୍ମ, ପଥ ଓ ମତ ଅବଶ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହେବ, ଏବଂ ସିଏ ସତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିବ, ଏହି ଧାରାଟିକୁ ହିଁ ମୁଁ ପୃଥିବୀରେ ବାଷ୍ଟ ରହିବାର ଅସଲ ଓ ସର୍ବମୂଳ ଭଦ୍ରତା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବି । ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିବି, ପୃଥିବୀଠାରୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ କିଛି ନେଇ ନିଜେ ସ୍ଥୂଳ ହୋଇ ବସିବାର କୌଣସି ଅପମତଲବ ମୋ' ଭିତରେ ନଥିବ । ଜଣେ ସମ୍ପନ୍ନ ମଣିଷ କହିଲେ ଯାହା ବୁଝାଏ, ମୁଁ ଅହରହ ତାହାହିଁ ହେବାଲାଗି ପ୍ରୟାସ କରୁଥିବି । ଆଦର୍ଶକୁ ଏକ ଆଳୁଆଳ ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ଅନେକ ମଣିଷ ଏବେ ଯେଉଁପରି ଭାବରେ ହିଂସ୍ର ଏବଂ ଉଗ୍ର ହୋଇ ଉଠୁଛନ୍ତି, ତାହାର ଫଳରେ ପୃଥିବୀରେ ଆଦର୍ଶବାଦର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟଗୁଡ଼ାକ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ହେଉଛି ସିନା, ମାତ୍ର ଆଦର୍ଶବାନ ମଣିଷଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା କ୍ରମଶଃ କମି କମି ଯାଉଛି । ଆଦର୍ଶ ନାମରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିବା ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ାକ କୌଣସି ଦୈତ୍ୟ ବାସ କରୁଥିବା ଗୁହା ପରି ଦିଶିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି ।

୨୬।୧୧।୯୬

କେବଳ ନିଜେ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ସତ୍ୟର ଅଧିକାରୀ ବୋଲି ସାନ ସାନ ମଣିଷମାନେ ଏପରି ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ଭାବିବା କ୍ରମନ୍ତେ ସତେଅବା ମାଆପେଟରୁ ଶିଖି କରି ଆସିଛନ୍ତି ଯେ, ସେମାନେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଏକାଠି ବସିବା ଲାଗି ମଧ୍ୟ ରାଜି ହେଉନାହାନ୍ତି । ଯଦି ସମସ୍ତେ ଅନ୍ତତଃ ପରୀକ୍ଷାମୂଳକ ଭାବରେ ଏକାଠି ବସନ୍ତେ, ତେବେ ଅତି କମ୍‌ରେ ଏହି କଥାଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରନ୍ତେ ଯେ, ଏକମାତ୍ର ସତ୍ୟ କଦାପି ସଂଖ୍ୟାରେ ଅନେକଟା ହେବନାହିଁ, ଏକମାତ୍ର ସତ୍ୟ କେବଳ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ହିଁ ହେବ ।

ସେହି ଏକମାତ୍ର ସତ୍ୟଟି ପୁଣି କ'ଣ ? କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଧର୍ମର ବହିରେ ଆମକୁ କଦାପି ସେହି ପ୍ରଶ୍ନଟିର ଉତ୍ତର ମିଳିବ ନାହିଁ । ବହିଗୁଡ଼ାକ ଅନୁସାରେ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଗୁଡ଼ିକ ଅନୁସାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭେକ, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଧି ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅଭ୍ୟାସ । ବସ୍ତୁତଃ ଏକମାତ୍ର ସତ୍ୟ ହେଉଛି ଯେ, ବିଭିନ୍ନ ମଣିଷଙ୍କୁ ସତ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦିଶିବ, ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରତୀତ ହେବ ଓ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ଅନୁଭୂତ ହି

ହେବ । ତେଣୁ, ସର୍ବପ୍ରଥମେ ସେହି ଭିନ୍ନତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହିଁ ହେବ । ଏବଂ ତା'ପରେ, ଆପଣାର ଅନୁରାଗ ଓ ଆପଣାର ପ୍ରକୃତିଟି ଅନୁସାରେ ମାର୍ଗଟିଏ ବାହାର କରି ପାହାଚ ଉଠିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଚେତନାରେ ପାହାଚ ଉଠିବା,—ଅତ୍ୟନ୍ତ ନମନୀୟ ହୋଇପାରିଲେ ଯାଇ ତାହା ସମ୍ଭବ ହେବ । ପାହାଚ ଉଠି-ପାରିଲେ, ଆମର ଯାବତୀୟ ଖଣ୍ଡପ୍ରକୃତି ଓ ଖଣ୍ଡପ୍ରତ୍ୟୟ ଗୁଡ଼ିକ ଯେ ଆଦୌ ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହନ୍ତି, ସେହି ସତ୍ୟଟିର ଦର୍ଶନ ହେବ । ତା'ପରେ କଦାପି କେହି ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରକୃତି ଅଥବା ପ୍ରତ୍ୟୟଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଆଉ ଝଗଡ଼ା କରିବାକୁ ଯିବନାହିଁ । ସଂପ୍ରଦାୟମାନେ ହୁଏତ ତା'ପରେ ବି ରହିବେ, ହୁଏତ ଧର୍ମମାନେ ବି ରହିବେ, ତଥାପି କେହି ସେଗୁଡ଼ିକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରି ଯୋଉଠି ସେଇଠି ଆଦୌ ଅଟକି ରହିବାକୁ ମନ କରିବେନାହିଁ । ଏପରି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜ ଜୀବନରେ ଏକ ଅନ୍ୟ ଆହ୍ୱାନ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇବ । ସେହି ଆହ୍ୱାନ କୌଣସି ଧର୍ମର ନୁହେଁ, କୌଣସି ମତର ନୁହେଁ,—ତାହା ହେଉଛି ଜୀବନର ଆହ୍ୱାନ, ଏକ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ଜୀବନର ଆହ୍ୱାନ ଏକ ମହାଜୀବନର ଆହ୍ୱାନ । ସେହି ଆହ୍ୱାନ ଆମର ଯାବତୀୟ କ୍ଷୁଦ୍ରତା ଭିତରୁ ଆମକୁ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ବାହାର କରି ଆଣିବ, ମୁକ୍ତ କରି ଆଣିବ ।

୨୩ । ୧୧ । ୯୨

ମୁଁ ନିଜେ ଯେତିକି ବଦମାସ୍, ମୋତେ ସଂସାର ଠିକ୍ ସେତିକି ବଦମାସ୍ ପରି ଦେଖାଯିବ । ମୁଁ ଯେତିକି ଅବିଶ୍ୱାସୀ, ସଂସାରଯାକର ମଣିଷମାନେ ମତେ ଠିକ୍ ସେତିକି ଅବିଶ୍ୱାସୀ ପରି ଦେଖାଯିବେ । ଏବଂ, ଯଦି ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ କାହାରି ହୋଇନଥିବି, ତେବେ ସଂସାରରେ ସତକୁ ସତ କେହି ଆଦୌ କାହାରି ନୁହନ୍ତି ବୋଲି କହି ମୁଁ ଦର୍ଶନର ଭଣ କରୁଥିବି । ଅନେକ ମଣିଷ ଏହି କଥାଟିକୁ ଅବଶ୍ୟ ବୁଝୁଥିବେ, ମାତ୍ର ନିଜ ଜୀବନର ଆଚରଣ ବେଳେ ସେହି କଥାଟିକୁ ମନେ ରଖିବା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନେକଙ୍କର କାହିଁକି ଏପରି ଗୋଡ଼ ଖସିଯାଏ କେଜାଣି ? ବର୍ତ୍ତମାନ ପୃଥିବୀଟା ଭାରି ଖରାପ ହୋଇଗଲାଣି ବୋଲି ଆମେ ଯେଉଁମାନେ କହିବାରେ ଲାଗିଛୁ, ଆମେ ଯେ ଆଗରୁହିଁ ପ୍ରାୟ ସେତିକି ଖରାପ ହେବାଲାଗି ଜାଣତ ବା ଅଜାଣତରେ ଗୋଟିଏ ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିନେଇଛୁ ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବା ନାଆଁରେ ଭଲ ଦିଶିବାର ଅଭିନୟଟିଏ କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ, ଆମକୁ କ'ଣ ନିଜର ଏହି ନିର୍ବୋଧତା ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ଅଙ୍କୁଶ ମାରୁନାହିଁ ? ଚରିତ୍ରକୁ କୁଆଡେ ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ନିଜେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇ ବୁଲୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ଲୋକଚରିତ୍ର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ଯେତେବେଳେ ଖେଦ କରି କହନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ମୋତେ ମୋଟେ କୌଣସି ଦୁଃଖ ବା ଭୟ ଲାଗେନାହିଁ, କେଜାଣି କାହିଁକି ଭାରି ହସ ମାଡ଼େ ।

ପୃଥିବୀରେ ଏମିତି ହସି ପାରୁଥିବା ମଣିଷଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୃଥିବୀ ତିଷ୍ଠି ରହିବା ବିଷୟରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଯେଉଁ ମଣିଷମାନେ କେବଳ ପୃଥିବୀକୁ ନୁହେ, ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ହସି ପାରୁଥିବେ, ଆଦୌ କୌଣସି ଅଭିନୟ ନକରି ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାକୁ ପାହାଚକୁ ପାହାଚ ତଥାଁ ଇ ନେଉଥିବେ, ସେଇମାନେ ହିଁ ପୃଥିବୀକୁ ରଖିଛନ୍ତି, ସେଇମାନ ହିଁ ପୃଥିବୀକୁ ରଖିବେ । ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପାହାର ହୁଏତ ସେହିମାନେ ହିଁ ଖାଇବେ, ସେଇମାନେ ସବୁ ସହିବେ, ଏବଂ ଭଗବାନ ସେହିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଯାବତୀୟ ନବସଂସ୍ଥାପନରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଭାର୍ ଦେବେ । ସେମାନେ ତଥାପି ରାଜି ହୋଇଯିବେ ଓ ବୋଝଗୁଡିକୁ ବହନ କରିବେ । ଭଗବାନ୍ ବିଶ୍ୱାସୀମାନଙ୍କ ସହିତ ହିଁ ବାଟ ଚାଲିବେ ।

୨୪ । ୧୧ । ୯୨

ଏହି ଦେଶରେ ସବୁ କିଛି ମାରଣା ହୋଇଯାଉଛି ବୋଲି ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରର ବିଜ୍ଞ ଏବଂ ବିବେକୀମାନେ ବିଗତ ବହୁବର୍ଷ ହେଲା କହି ଆସୁଛନ୍ତି । ଏହି ଦେଶର ଶାସନ ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା କୋଟି କୋଟି ମଣିଷଙ୍କ ପାଇଁ କିଛି କରି ପାରୁନାହିଁ ବୋଲି ବେଳେବେଳେ ସ୍ୱୟଂ ଶାସକମାନେ କହୁଛନ୍ତି । ସ୍ୱୟଂ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ କହୁଛନ୍ତି ଯେ, ଯେମିତି ପାଠ ପଢାଯିବାର କଥା, ସେପରି ପାଠ ଆଦୌ ପଢା ହେଉନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଅସନ୍ତୋଷ ପ୍ରକାଶ କରୁଛନ୍ତି । ତଥାପି ସବୁକିଛି, ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଚାଲିଛି । ରାଜନୀତି ଭିତରେ ଗୁଣ୍ଡାମାନେ ପଶି ରାଜନୀତିକୁ ଏକ ଗୁଣ୍ଡାମିରେ ପରିଣତ କରି ଦେଲେଣି । ଗୁଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ପାଖରେ କ୍ଷମତା ଅଛି, ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଗୁଣ୍ଡା ବୋଲି ଜାଣି ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ କାହାର ପାଟି ଫିଟୁନାହିଁ । ଏହାରି ଭିତରେ ଯିଏ ତଥାପି ପାଟି ଖୋଲି ସତକଥାଟିକୁ କହୁଛି, ଯିଏ ପ୍ରତିବାଦ କରୁଛି, ଏସବୁ ଏଣିକି ଅଲବତ ବନ୍ଦ ହେଉ ବୋଲି ଯିଏ ଦାଣ୍ଡକୁ ଆସି କହୁଛି, ସିଏ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ । ସିଏ ବା ସେମାନେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଭିନନ୍ଦନୀୟ ।

ଏହି ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶାସକମାନଙ୍କର ଦରବାରରେ ଯଦି କମିଆ ସମ୍ଭବ କରି ପାରିଲା, ମଣିଷ ଭିତରର ସତ୍ୟଶକ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଅସତ୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦଶକ୍ତିକୁ ଯଦି ସିଏ ଉଦ୍‌ବୋଧିତ କରି ଆଣିଲା, ତେବେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତକୁ ଶାସନ କରୁଥିବା ଗୁଣ୍ଡାମାନଙ୍କର ପ୍ରତିବାଦରେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇ ପାରିବ । ସେହି ପ୍ରୟୋଗ ଯେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇନଥିଲା, ତାହା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ସକାଶେ ଏକ ଲଜ୍ଜାର କଥା, ଆମ ବିବେକ ସକାଶେ ଲଜ୍ଜାର କଥା ! ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନେ କୌଣସି କାରଣରୁ ସଜ୍ଜନ ହୋଇ ରହିବାକୁ

ଇଚ୍ଛା କଲେ ବୋଲି ଏହି କେତେବର୍ଷ ଭିତରେ ଦେଶରେ ହୁଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ଲାଗି ପାଳକଟାଏ ପଡିଗଲା । ହୁଣ୍ଡାମାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଏହି ଦେଶର ଶାସନକୁ ଆଉ କେହି ନେଇ ଆଣି ଥୋଇ ଜାଣିବନାହିଁ ବୋଲି ଦେଶରେ ଏକ ଭ୍ରମର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଗଲା । ଏବେ ସେହି ଭ୍ରମ ଭାଙ୍ଗି ଯାଉ । ହୁଣ୍ଡା ଶାସନପଦ୍ଧତି ଯେ ପ୍ରାୟ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଅସତ୍ୟଗୁଡ଼ାକୁ ଆଦର ରହିଥାଏ, ଦେଶର ମଣିଷମାନେ କ୍ରମେ ତାହା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରନ୍ତୁ ।

୨୪ । ୧୧ । ୯୬

କର୍ମ ଯେତିକି ଯେତିକି ଯାବତୀୟ କର୍ମର ଅସଲ ମାଲିକଙ୍କର ପସନ୍ଦ ମୁତାବକ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ, ତାହା ନିଜକୁ ସେତିକି ସେତିକି ଯାବତୀୟ କୋଲାହଳରୁ ମୁକ୍ତ କରିଆଣେ । ଭିତରେ କି କ'ଣ କମ କୋଲାହଳ ରହିଥାଏ ? ବେଳେ ବେଳେ ତ ମନେ ହୁଏ, ଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଦମନୀୟ ଭାବରେ ଆମକୁ କେତେ କେତେ କୋଳାହଳ କାବୁ କରି ରଖିଛନ୍ତି ବୋଲି ତ ଆମେ ବାହାରେ ଏତେ ଏତେ କୋଲାହଳ କରିବାପାଇଁ ଏପରି ପ୍ରଲୁବ୍ଧ ହେଉ ।

ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ହେଉଛି ସତ୍ୟଲାଗି ଏକ କର୍ମ । ତେଣୁ, ସତ୍ୟାଗ୍ରହରେ ଯଥାସମ୍ଭବ କମ୍ କୋଲାହଳ କରାଯିବା ଉଚିତ । ଭାରତବର୍ଷ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବା ପରେ ପ୍ରଧାନତଃ ନିଜର ତାତ୍କାଳିକ ଦାବୀମାନ ହାସଲ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଯେଉଁସବୁ ତଥାକଥିତ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଏ ଦେଶରେ କରାଯାଇ ଆସିଛି, ସେଥିରେ ସତେ ଯେପରି କୋଲାହଳଟା ହିଁ ମୁଖ୍ୟ ବିଧି ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଯେଉଁମାନେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ପରମ୍ପରାଟିକୁ ନିଜଜୀବନର ଅବଲମ୍ବନ ଓ ବ୍ରତ ପରି ଗ୍ରହଣ କରି ଥିଲେ, ସେମାନେ କେତେ କାରଣରୁ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହକୁ ଅବାଞ୍ଛିତ ବୋଲି ମନେ କରିବା ପରଠାରୁ ପ୍ରଧାନତଃ କୋଲାହଳୀମାନେ ନିଜର ଆନ୍ଦୋଳନ ମାନଙ୍କରେ ଯାହା କରୁଥିଲେ, ତାହାକୁ ହିଁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ବୋଲି କୁହା ଯାଉଥିଲା । ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ପଛରେ ଏକ ରାଜନୀତି ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । ମାତ୍ର, ତୁଚ୍ଛା ରାଜନୀତି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରରୋଚିତ ହୋଇ ଆମ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହମାନ ଗତ ଚାଳିଶବର୍ଷ ହେଲା କରାଯାଇ ଆସୁଛି, ତାହା ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ଯଥାର୍ଥ ଚରିତ୍ରଟିକୁ ମଧ୍ୟ ବଦଳାଇ ଦେଇଛି । ଏବେ ଅସଲ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନେ ବାହାରିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ସେହି ବିଷୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାବଧାନ ହେବାକୁ ପଡିବ । ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ଅସଲ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହେଉଛି ସତ୍ୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠା । ସ୍ୱାର୍ଥ ଓ ଶୋଷଣ ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଅନେକ ସତ୍ୟକୁ ପ୍ରାୟ ଅବାନ୍ତର କରି ସାବ୍ୟସ୍ତ କରି ରଖିଛି; ଏବଂ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ତାହାର ସହିତ ନିଜର ଅସହଯୋଗ ଘୋଷଣା କରିବ । ଏବଂ, ଅତ୍ୟନ୍ତ କୋଲାହଳହୀନ

ଭାବରେ ତାହାର ଘୋଷଣା କରାଯିବ । ଏତେ ବଡ଼ ପାଟି କରି ଆବଶ୍ୟକରୁ ଦଶଗୁଣ ଅଧିକ କଥା କହିବା ଲାଗି ଉତ୍ସାହୀ ସାଥୀ କେତେ ଆସି ଜୁଟିଯିବେ । ଜଣେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀକୁ ତଥାପି ସେମାନଙ୍କର ମୋହରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ହେବ । ସିଏ ତା' ନିଜର କୌଣସି ସ୍ୱାର୍ଥର ସିଦ୍ଧିପାଇଁ କୌଣସି ଗଡ଼ବଡ଼ ଲ କରିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ, ତେଣୁ ସିଏ ଆବଶ୍ୟକ ସକଳ କୋଳାହଳର ପ୍ରଲୋଭନରୁ ଆପଣାକୁ ବାହାରେ ରଖିପାରିବ ।

୨୭ । ୧୧ । ୯

ଜୀବନର ସର୍ବନିମ୍ନ ଆବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ କରାଇବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଶରେ ପ୍ରାୟ କାଳ କାଳ ହେଲା ସର୍ବନିମ୍ନରେ ରହି ଆସିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଅବସ୍ଥାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ ମୂଳଭୂତ ଭାବରେ କିଛି ହେଉନାହିଁ । ଅଥଚ ସରକାର ଟିକସ ବଢ଼ାଇ ଚାଲିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବଜେଟ ବଢ଼ି ଚାଲିଛନ୍ତି । ଖର୍ଚ୍ଚର ଅଙ୍କଗୁଡ଼ା ବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ଦେଶରୁ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂର କରିବା ସକାଶେ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ଖରଚ ହେଉଛି ବୋଲି ଟିକସ ବଢ଼ୁଛି । ମାତ୍ର, ସେହି ଟଙ୍କା ମଧ୍ୟ ମଝିରେ ରହିଯାଉଛି, ବାବୁ ଓ ଚତୁର କେତେକଙ୍କ ହାତରେ ରହିଯାଉଛି ।

ମଦର ଦୋକାନ ଖୋଲିଇ ଟିକସ ଆଦାୟ ନକଲେ ଖରଚକୁ ଅଣ୍ଟିବନାହିଁ ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି । ମଦ ପିଇବାକୁ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଯେପରି ଉତ୍ସାହିତ ହେବେ, ଅନ୍ତତଃ ଟିକସ ବଢ଼ିବା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସରକାର ହୁଏତ କେବେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଇବା ନିମନ୍ତେ ଏକ ବିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରିବେ । ମଦପିଇବାରୁ ମଦୁଆମାନଙ୍କର ମଦଖିଆ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ସତକୁ ସତ କୌଣସି ମୌଳିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଆମର ଏଠି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇନାହିଁ । ଇଂରେଜ ସରକାର ତ ଅନ୍ତତଃ ଶିକ୍ଷାପାଇଁ ଖରଚ କରିବା ସକାଶେ ଅବକାରୀ ପଇସାର ବିନିଯୋଗ କରୁଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ସରକାର ଦୟା କରିବା ବ୍ୟତୀତ ସର୍ବନିମ୍ନ ସ୍ତରରେ ରହିଥିବା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆଉ ପ୍ରାୟ କିଛି କରିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନାହାନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ତାଙ୍କ ସରକାରୀ ନେତୃତ୍ୱ ଏପରି ଏକ ଅସମର୍ଥ ଓ ଅସହାୟ ସ୍ତରରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି, ଯେଉଁଠାରେ କି ତାହା ଆଉ ମୋଟେ ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ବିଚାର କରି ପାରୁନାହିଁ । ଉପରୁ ଦୟାର ପ୍ରଦର୍ଶନ ହେବାଦ୍ୱାରା ସାମୟିକ ଭାବରେ କେତେ ମଣିଷଙ୍କର କିଛିତ୍ର ପରିମାଣରେ ଅଭାବମୋଚନ ହୁଏତହେବ, ମାତ୍ର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଯିବନାହିଁ । ଆର୍ଥିକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ଦୂର କରିବାର ଦୋହାଇ ଦେଇ ମାନସିକ ଓ ରାଜନୀତିକ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ହିଁ ସାର ହେବ ।

୨୭।୧୧।୯୨

ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ନିଜ ନିଜ ଖିଆଲକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ନିଜ ନିଜ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବେ ବୋଲି ଅମିତ ଉତ୍ତେଜନା ମଧ୍ୟ ଧାଇଁଛନ୍ତି । ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ସେଇଥିଲାଗି ବିବାଦ ଲାଗି ରହିଛି ।

ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକାଂଶ ଧର୍ମଗୁରୁ ଖିଆଲଗୁଡ଼ାକୁ ଛାଡ଼ି- ସତ୍ୟକୁ ହିଁ ଅବ-ଲମ୍ବନ ରୂପେ ମାନବାଲାଗି ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ଆସିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଧର୍ମଟିକୁ ମଣିଷମାନେ ସଂସାରରେ ଯେଉଁ ଗୁଡ଼ିକର ଭିଆଣ କରିଛନ୍ତି, ସେହି ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନେ ସତେଅବା ନିଜ ନିଜର ଖିଆଲ ଅନୁସାରେ କେତେକ ବିଧି ଓ କେତେକ ଭେକକୁ ପ୍ରାୟ ଅମୋଘ ବୋଲି ମାନି ନେଇଛନ୍ତି । ସେହିସବୁ ବିଧିକୁ ମାନିଲେ, ଭେକକୁ ଧରିଲେ ଏବଂ ସେହିସବୁ ପ୍ରତୀକଗୁଡ଼ିକୁ ପୂଜା କଲେ ସ୍ୱର୍ଗ ଅବଶ୍ୟ ମିଳିଯିବ ବୋଲି ପ୍ରାୟ ଏକ ବର୍ବର ଘାକସିକତା ସହିତ ପ୍ରଚାର କରାଯାଇଛି । ମଣିଷ ସ୍ୱୟଂ ବିବେକର ଯୋଗ୍ୟ ହେବ, ବିଚାରର ଯୋଗ୍ୟ ହେବ, ସାହସୀ ହେବ, ନିଜେ ବାଟ ଚାଲି ସତ୍ୟକୁ ଅବିଷ୍କାର କରିବ,—ଏହି ଅନ୍ୟ ମାର୍ଗଟି ଲାଗି ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନେ ପ୍ରାୟ କୌଣସି ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଇ ନାହାନ୍ତି । ଆଦର୍ଶ ପୃଥିବୀର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ବିଷୟରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମରେ ଗଦା ଗଦା ପଦବନ୍ଧ ଲେଖା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀର ଅନୀତି ଭରି ରହିଛି, ଉଗ୍ରତା ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି ଏବଂ ସେହି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅସହିଷ୍ଣୁତା ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଛି । ଭାରତବର୍ଷରେ ଏହି ସଂସାରକୁ ମାୟା ମଣି ଘର ଛାଡ଼ିଥିବା ବାବାଜୀ-ମାନେ ମଧ୍ୟ ଏବେ ସେହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଭିତରେ ପଡ଼ି କମ୍ ଅସହିଷ୍ଣୁ ହେଉନାହାନ୍ତି । ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରୁ ଓ ଏକ ଅଧ୍ୟାତ୍ମପ୍ରେରିତ ଜୀବନଠାରୁ କ୍ରମଶଃ ଦୂରକୁ, ବହୁଦୂରକୁ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ନିଜର ଖିଆଲ ଅନୁସାରେ ଦେଶଟାକୁ ମଧ୍ୟ ମଣ୍ଡ କରିବେ ବୋଲି ଯାଗ ଯଜ୍ଞ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ି ବାହାରିଛନ୍ତି । ତଥାପି, ସତ୍ୟ ହିଁ ରହିବ, ସହିଷ୍ଣୁତା ଆଡ଼କୁ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟଜୀବନର ଦିନେ ସିନ୍ଦୂର ଫାଟିବ, ପୃଥିବୀ ଉଶ୍ୱାସ ହେବ ।

୨୮।୧୧।୯୨

ପାର୍ସୀ ଓ ଆରବୀ ଭାଷାରେ, ଏପରିକି ମଧ୍ୟ ଏସିଆର ଏକାଧିକ ଭାଷାରେ ରାମାୟଣର କେତେ ସଂସ୍କରଣ ରହିଛି, ସେହିସବୁ ଭାଷାରେ ବିଭିନ୍ନ ଅର୍ଥରେ 'ରାମ' ଶବ୍ଦର ମଧ୍ୟ ଅର୍ଥ ରହିଛି । ଗବେଷକ ପଣ୍ଡିତମାନେ କହିଲେ ବି ଘୃଣା କରିବାକୁ ହିଁ ସ୍ୱଅନୁରାଗର ବାମ ବାହୁ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥିବା ଏବଂ ସେହି ଘୃଣାରୁ ହିଁ ନିଜ ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚିବା ଲାଗି ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଉତ୍ପ୍ରେରଣା ଲାଭ କରୁଥିବା ବିଚରା ମଣିଷମାନେ କ'ଣ ମାନିଯିବେ ?

ମଣିଷମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଏକ ଆତ୍ମା ବୋଲି ଆମର ଶାସ୍ତ୍ରମାନେ ତ କୋଉକାଳୁ କହି ଆସିଛନ୍ତି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ସଭାମାନଙ୍କରେ ସେହିସବୁ ଉକ୍ତିଙ୍କ ବିବରଣୀର କେତେ ପ୍ରଶସ୍ତି ଗାନ କରାଯାଉଛି । ମାତ୍ର, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା କ'ଣ ଏଠାରେ ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଏକ ପାରସ୍ପରିକ ସମତାବୋଧ ଓ ସମ୍ମାନବୋଧ ବଳେ ବଳେ ପରିପୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଛି କି ? ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ତ କୋଉ କାଳରୁ ଶତ୍ରୁକୁ ମଧ୍ୟ ଭଲ ପାଇବାର କଥା କହିଛନ୍ତି । ତଥାପି ପୃଥିବୀରେ ଯୁଦ୍ଧ କିପରି ହେଉଛି ? ଯିଏ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଭଲ ପାଉଥିବ, ଭୋଟକୁ ଭଲ ପାଉଥିବ, ଅନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କୁ ଠେଲି ଦେଇ ନିଜେ ଆଗକୁ ମାଡ଼ିଯିବାର ଆଗ୍ରହଟିକୁ ଧର୍ମପ୍ରାୟ ମାନୁଥିବ ସିଏ କିପରି ଭଲ ପାଇବାକୁ ନିଜ ଜୀବନର ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବ ? ତେଣୁ, ମଣିଷର ଶିକ୍ଷା ପରିବେଶ ଏବଂ ଜୀବନର ଧ୍ୟେୟ ବିଷୟରେ ତା'ର ଚେତନା ଅନୁରୂପ ହେଲେ ଯାଇ ହୁଏତ ଘୃଣା ଯିବ, Exclusiveness ଅନାବଶ୍ୟକ ମନେ ହେବ । ପ୍ରଚଳିତ ଧର୍ମମାନଙ୍କର ଫାଶ ଭିତରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାଲାଗି ସତକୁ ସତ ମନ କଲେ ଯାଇ ମଣିଷ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଭିତରକୁ ଆସିବାଲାଗି ମନ କରିବ । ତେଣୁ, ଏହିପରି ମନ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୋଷ୍ଠୀ ସବାଆଗ ସମ୍ଭବ ହେବା ଦରକାର । ସାହସୀ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଗୋଷ୍ଠୀଟିଏ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ହୁଏତ ଖିରୁତା ଅନାବଶ୍ୟକ ବୋଲି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ । କେତେକ ମଣିଷ ସତକୁ ସତ ଭଲର ପକ୍ଷରେ ରହିବା ସକାଶେ ବାହାରିଲେ ଯାଇ ମନ୍ଦଉପରୁ ଆସ୍ଥା ତୁଟିବ । ତେଣୁ, ସବାଆଗ ଅନୁରୂପ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଦରକାର, ଅନୁରୂପ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଏକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଦରକାର, ସତର ପକ୍ଷେ ରହିଥିବା ସାହସୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଗୋଷ୍ଠୀମାନେ ଦରକାର ।

୨୯ । ୧୧ । ୯୬

ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଜ୍ଞାନ ଆହୁରି ବଢ଼ୁ । ଜ୍ଞାନକୁ ଏକଦା ଶକ୍ତିବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ସେହିଦିନ ଠାରୁ ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ଓ ଆଧୁନିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ଆରମ୍ଭ ହେଲା ବୋଲି ଏବେ ଯୁଗସମୀକ୍ଷକମାନେ କହୁଛନ୍ତି । ସେହି ଜ୍ଞାନ କାଳକ୍ରମେ କେତେ କେତେ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଗଲାଣି, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତଥା ସାମୂହିକ ଜୀବନର କେତେ କେତେ ଅନାବିଷ୍କୃତ ପ୍ରସ୍ଥ ଏବେ ଆବିଷ୍କୃତ ହୋଇ ସାରିଲାଣି ତଥାପି ମଣିଷ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଏକ ବିବେକୋଚିତ ମାନବିକ ସ୍ତରକୁ ଆସିବା ଏବେ ବି ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ନାନାବିଧ ହିଂସ୍ରତା ଦ୍ୱାରା ଏହି ପୃଥିବୀଟାକୁ ବଡ଼ ଦୟନୀୟ ଭାବରେ ପୀଡ଼ାଗ୍ରସ୍ତ ଓ ଆତଙ୍କିତ କରି ରଖିଛି ।

ତେଣୁ, ଜ୍ଞାନ ଆହୁରି ବଢ଼ୁ ପଛକେ, ମାତ୍ର ତା' ସହିତ ଏକାତ୍ମତା ମଧ୍ୟ ବଢ଼ୁ । ହୃଦୟର ମଧ୍ୟ ଯେ ଏକ ଶକ୍ତି ଅଛି, ନିଜକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ନଦେଖି ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଦେଖିବାରେ ଯେ ଏକ ଶକ୍ତି ନିହିତ ରହିଛି, କେବଳ ଜ୍ଞାନର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୋଇ ବସିଥିବା ମନୁଷ୍ୟ ଓ ସମୂହମାନେ କ୍ରମେ ସେକଥା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରନ୍ତୁ । ଜ୍ଞାନ ମଣିଷକୁ ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ଦେଇଆସିଛି ଓ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଦେଉଛି, ତାହାକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଅଧିକାର ସର୍ବପ୍ରଥମେ ହୃଦୟର ରହୁ । ଏଠାରେ ହୃଦୟ କହିଲେ ଆଦୌ କୌଣସି ଭାବପ୍ରବଣତାକୁ ବୁଝାଉନାହିଁ । ଅଶେଷ ବିଭେଦ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଯାହା ନିଗୂଢ଼ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ଯାହା ଏକାଠି ବାନ୍ଧି ରଖିଛି. ସଂସ୍କାରଗତ ଯାବତୀୟ ପ୍ରକୋପ ସତ୍ତ୍ୱେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଦିବ୍ୟତ୍ୱ ଲୁଚି ରହିଛି, ତାହାକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଓ ବସିବାକୁ ହେଲେ ଯେଉଁ ହୃଦୟ ସର୍ବସ୍ୱ ହେବା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ, ମୁଁ ଏଠାରେ ସେହି ହୃଦୟର କଥା କହୁଛି । ଆମ ପୃଥିବୀରେ ସେହି ହୃଦୟର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ culture ହେଉ; ଏବଂ, ସେହି cultureକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରିବାରେ ବିଜ୍ଞାନର ସର୍ବାଧିକ ବିନିଯୋଗ ହେଉ । ସେହି ହୃଦୟ ଆମର ଧର୍ମ ଓ ଆମର ଆଦର୍ଶ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଅଧିକାର ଲାଭ କରୁ । ତେବେଯାଇ ଯାବତୀୟ ଜ୍ଞାନ ଓ ଶକ୍ତି ମଣିଷକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଶକ୍ତିମନ୍ତ କରିପାରିବ । ଯେଉଁ ଶକ୍ତିମନ୍ତତା ମନୁଷ୍ୟକୁ ତା' ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଦେବତ୍ୱର ପରିଚୟ ଆଣି ଦେଇଯାଏ, ମନୁଷ୍ୟ ସେହି ଶକ୍ତିମନ୍ତତାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରିବ ।

୩୦ । ୧୧ । ୯୬

ଯଦି ମୋ'ର କାଲିପାଇଁ କାମ ରହିଛି, ମୋ'ର ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଛି, ତେବେ ମୋ'ର ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଛାଡ଼ିଯିବାର କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ଏଠାରେ ମୋ'ର ପ୍ରୟୋଜନ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ'ର ଅବଶ୍ୟ ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ିବ ଏବଂ, ଯାହାର କାମ ଓ ସିଏ ମୋତେ ଏଠାରୁ ନେଇଯିବାର ଆଦୌ କୌଣସି ଅବକାଶ ହିଁ ନାହିଁ । କାଲେ ଏହି ପୃଥିବୀରୁ ଅଗ୍ରିମ ବିଦାୟ ନେଇ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସେହି ଭୟରେ ପ୍ରତିଦିନ ମରୁ ମରୁ ବଞ୍ଚି ରହିଥିବା ସଂସାରୀମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ସେକଥା ବୁଝାଇ କରି କହିପାରିବି ନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ଏହା ମୋ'ର ଜୀବନ-ବିଶ୍ୱାସର ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଂଶ ହୋଇ ସବୁଦିନେ ରହିଥିବ ।

ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଆଦୌ ପ୍ରୟୋଜନରେ ଲାଗନ୍ତି-ନାହିଁ, ମାତ୍ର ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଲେ ସାରା ପୃଥିବୀଟାକୁ, ଏପରିକି ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ

ନିଜ ପ୍ରୟୋଜନରେ ଲଗାଇବା ନିମନ୍ତେ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ି ବସିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ସତକୁ ସତ ଆଦୌ କୌଣସି କାମ ନଥାଏ । ଅର୍ଥାତ୍, ସେମାନେ ଆପଣାର ଲକ୍ଷେ କାମରେ ନିରନ୍ତର ଛନ୍ଦି ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ଜୁଗୁପ୍ସା ବ୍ୟତୀତ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ ପ୍ରାୟ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଧନ୍ଦା ନଥାଏ । ସେମାନେ ଗାତକୁ ଗାତ ହୋଇ ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ହିଁ ଯାହାକିଛି କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ସର୍ବବୃହତ୍ ସୁରକ୍ଷା ବୋଲି ମାନୁଥାନ୍ତି । ମୃତ୍ୟୁର, ବହୁ କିସମର ମୃତ୍ୟୁର ଭୟଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନକୁ ମାଡ଼ି ବସିଥାଏ । ସତର୍କ ହୋଇ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କର ଦିନ ଯାଏ । ଆପଣାକୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ସଦାସନ୍ତାପରେ ଲାଗିଥିବା ମଣିଷଟିଏ କାହାର କାହା କାମରେ ଆଦୌ ଲାଗି ପାରିବ ? ଭଗବାନଙ୍କର କାମରେ ଲାଗିପାରିବା ତ ଆହୁରି ଅନେକ ଅଧିକ ଦୂରର କଥା । ଯେଉଁମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ନିଜ କାମରେ ଲଗାଇବାର ଫନ୍ଦି ଧରିଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ହୁଏତ ମୃତ୍ୟୁକୁ ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ବୋଲି ମଣୁଥାନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କର ଯୋଜନା ଭିତରେ ଯେ ମୃତ୍ୟୁର ମଧ୍ୟ ଏକ ଭୂମିକା ରହିଛି, ସେମାନେ ସେକଥା କଳ୍ପନା କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ମୃତ୍ୟୁଭୀତ ମଣିଷର କଳ୍ପନାସ୍ତରଟି ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଭାବରେ ଭାରି କ୍ଷୁଦ୍ରାୟତନ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏବଂ, ତା'ର ସମର୍ପଣଭୂମିଟି ମଧ୍ୟ ପ୍ରାୟ ସେହି ଅନୁପାତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥାଏ ।

୧ । ୧୨ । ୯୨

ଯଦି ତୁମେ ଖାଇ ଜାଣିଛ, ତେବେ ତୁମର ରାନ୍ଧି ଜାଣିଥିବା ମଧ୍ୟ ଉଚିତ । ଯଦି ପାଠ ପଢ଼ାଇ ଜାଣିଛ, ତେବେ ପାଠ ପଢ଼ି ମଧ୍ୟ ଜାଣିଥିବା ଉଚିତ । ଯଦି ଫୁଲର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ତୁମର ଅଧିକାର ରହିଛି; ତେବେ ଫୁଲଗଛଟିଏ ଲଗାଇ ତାହାର ଆବଶ୍ୟକ ଶୁଶ୍ରୂଷା କରି ଫୁଲଟିଏ ଫୁଟାଇବାର ବିଦ୍ୟା ମଧ୍ୟ ତୁମର ଜାଣିଥିବା ଉଚିତ । ତେବେ ତୁମ ଘର ସୁନ୍ଦର ଦିଶିବ, ତୁମ ଫୁଲବଗିଚା ସୁନ୍ଦର ଦିଶିବ, ତୁମ ଇସ୍କୁଲଘର ସୁନ୍ଦର ଦେଖାଯିବ ଏବଂ, ସବୁଟିକୁ ମିଶାଇ ତୁମର ଏହି ପୃଥିବୀଟି ମଧ୍ୟ କେତେ ସୁନ୍ଦର ହୋଇ ପାରିବ । ମଣିଷ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ କେବଳ ଭୋଗ ଅଥବା ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ଆସିନାହିଁ । ସିଏ ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ଗଢ଼ିବାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଆସିଛି । ଯେଉଁ ଘରକୁ ଗଢ଼ିବାରେ ମୋ'ର ଭାଗ ନାହିଁ, ସେହି ଘରେ ରହିବାରେ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ଭାଗ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଆମ ପୃଥିବୀଟା ମଣିଷର ବହୁତ ଅବିବେକ ଫଳରେ ଏପରି ଭାବରେ ତଆରି ହୋଇ ରହିଛି,

ଯେଉଁଠାରେ କି ଲୋକେ ମଣିଷ ପ୍ରାପ୍ୟ ସବୁକିଛୁ ଭୋଗ କରିବେ ବୋଲି ବାଙ୍ଛା-ମାନେ ଗାଧ ପରି ଖଟିବାକୁ ଓ ଗାଧ ପରି ଜୀବନଧାରଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛନ୍ତି । ସତେ ଯେପରି ଛପରର ବସ୍ତ୍ରାରେ ତଳର ଦୁଃଖ ମେଣ୍ଟିଯିବ, ସେଥିଲାଗି ସାମ୍ପ୍ରତିକ ପୃଥିବୀରେ ଅନୁରୂପ ଅବ୍ୟବସ୍ଥାଟିଏ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ଚିରକାଳ ଲାଗି ଜୀଇ ରଖିବାକୁ କେତେମନ୍ତ୍ରେ ଫିସାଦ ଚାଲିଛି । ଏହି ଫିସାଦିଆ ମଣିଷ-ମାନେ ଫିସାଦ ଗୁଡ଼ିକବେ ଆଉ କେବାକୁ ?

ମୋ'ର ସାହିତ୍ୟ, ମୋ'ର ଧର୍ମ, ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼ିବା ସକାଶେ ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ପ୍ରୀତି ମୋତେ ସେହି ଫିସାଦଗୁଡ଼ିକର ବାହାରେ ରଖିଆଛି,—ପୃଥିବୀର ଚେତନାକ୍ଷେତ୍ରରେ ସହଯୋଗ କରିବା ଲାଗି ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା ମଣିଷର ଏହାହିଁ ନିତ୍ୟ ଅଭିଳାଷ ଏବଂ ନିତ୍ୟପ୍ରାର୍ଥନା ହୋଇ ରହିଥିବା ଉଚିତ । ସାମ୍ପ୍ରତିକ ପୃଥିବୀରେ ତା'ର ଜୀବନ ସତିକୁ ସତ ଏକ alternative ହୋଇ ରହି ପାରୁଥିବା ଉଚିତ । ତେବେ ଯାଇ ଏହି ପୃଥିବୀରୁ ନିଁଛ ଦେବତା ମାନଙ୍କୁ ବିଦା କରି ମଣିଷକୁ ତା'ର ଯଥାର୍ଥ ଦିବ୍ୟତା ତଥା ଯଥାର୍ଥ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟବୈପୁଲ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରିବାର ଅଭିକ୍ରମରେ ସିଏ ଯଥାର୍ଥ ସହଯୋଗ କରିପାରିବ । ତେଣୁ, ସିଏ ଖାଇବାଂଶିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବୃକ୍ଷ ଶିଖୁ, ଫଳର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ଆପଣାର ଅଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ବଗିଚାରେ ମାଳି ହୋଇ ଶିଖୁ ଏବଂ ପାଠ ପଢ଼ାଇବାର ଯାବତୀୟ ଢମ କରି ବାହାରିବା ପୂର୍ବରୁ ସିଏ ସତିକୁ ସତ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀଟିଏ ହୋଇ ରହୁ । ଭକ୍ତ ହୋଇ ରହୁ, ପ୍ରେମିକଟିଏ ହୋଇ ରହୁ ।

୨ । ୧୨ । ୯୬

'ସ୍ୱୋହିତର ଡାଏରୀ' ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ଛପା ହେବାପରେ ଡାଏରୀ ଲେଖିବାର ମୋ'ର ଆଗ୍ରହରେ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରୁଛି କି ବୋଲି ସେଦିନ ଏକ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଅବସରରେ ମୋତେ ପ୍ରଶ୍ନ କରା ହୋଇଥିଲା । ମୁଁ ଲେଖୁଥିବା କଥାଗୁଡ଼ିକ ଏବେ ବହି ହୋଇ ବାହାରିବାର କଳ୍ପନା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଲୁବ୍ଧ ହୋଇ ଅଧିକ ମଣ୍ଡନ ଏବଂ ଅଧିକ ସଚେତନତା ସହିତ ଡାଏରୀ ଲେଖୁନାହିଁ ତ,—ଉକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନଟି ପଛରେ କାଳେ ସେହିପରି ଏକ ଅଭିପ୍ରାୟ ରହିଥିବ ବୋଲି ମୋତେ ସୂଚନା ଦିଆ ଯାଇଥିଲା । ମୋତେ ପ୍ରଶ୍ନଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ମନେହେଲା ।

ଆପଣା'ର ଲେଖାଗୁଡ଼ିକ ଛପା ଅକ୍ଷରରେ ଶୋଭା ପାଇବ, ତାହା ଦେଖିବାର ଲୋଭ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଁ ଲେଖକର ନଥାଏ ? ତଥାପି, ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଡାଏରୀ ଲେଖିବା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି, ସେତେବେଳେ, ଏଗୁଡ଼ିକୁ

ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ପଢ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇବେ ଅର୍ଥାତ୍ ଏସବୁ ବହି ଆକାରରେ ଛପା ହୋଇ ବାହାରିବ ବୋଲି ମୁଁ କଳ୍ପନା ହିଁ କରିନଥିଲି । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଯାହା, ନିଜପାଖରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ସେହିପରି ଭାବରେ ଉକୁଟି ଉଠି ପାରିବାର ଏକ ପ୍ରୟାସ କରିବାର ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ହିଁ ମୁଁ 'ମୋ' ଡାଏରି ଲେଖିବା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି । ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖରେ ଧରି ରଖିବାକୁ, ଆପେ ଆପଣାର ନୈକଟ୍ୟଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ମୁଁ ଡାଏରି ଲେଖିବାରେ ମନ ଦେଲି । ଅନ୍ୟ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ଲେଖା ହୋଇ ଛପା ହୋଇଥିବା ଡାଏରି ମୋତେ ମୋ' ଡାଏରି ଲେଖିବାର ନିଜ ଶୈଳୀଟିଏ ବାହାର କରିବାରେ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସମ୍ଭବତଃ ଏହି କାରଣରୁ ହିଁ ଏହି ଡାଏରିଗୁଡ଼ିକ ମୋ' ଲାଗି ଏକ ବୃହତ୍ତର ସମ୍ପର୍କ ହୋଇ ରହିଲା । ମୁଁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଡାଏରି ଲେଖୁଛି । ଆଉ କାହାପାଇଁ ଲେଖୁନାହିଁ, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ମୋ' ନିଜପାଇଁ ଲେଖୁଛି । ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ଏଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ିବେ, ଏକଥା ମୁଁ ଭଲକରି ଜାଣୁଛି । ତଥାପି, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଅଧିକ ଶୋଭାବନ୍ତ ହୋଇ ଦେଖାଯିବ ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣି ଜାଣି ଆପଣାକୁ କେବେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବରେ ମଣ୍ଡିତ କରି ରଖିବା ବୋଲି ଆଗ୍ରହ କରିନାହିଁ । ଜୀବନରେ କରିନାହିଁ, ତେଣୁ ଡାଏରି ଲେଖାରେ ବା କାହିଁକି କରିବି ? ଆପଣାର ମହତ୍ତମ ପାଖରେ ଆପଣାରୂପୀ ଏହି ନିତ୍ୟପଥିକର ଶ୍ରଦ୍ଧା ନିବେଦନ, ଏହାହିଁ ହେଉଛି ମୋ'ର ଡାଏରି, ରୋହିତର ଡାଏରି ।

୩ । ୧୨ । ୯୨

ଗଦ୍ୟ ଓ ପଦ୍ୟ ଖାଲି ସାହିତ୍ୟରେ ଦୁଇଟି ଶୈଳୀ ନୁହନ୍ତି । ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଶୈଳୀଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଗଦ୍ୟ ଓ ପଦ୍ୟ ଏହିପରି ଦୁଇ-ପ୍ରକାରରେ ଅବଲୋକନ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଅନେକ ଅନେକ ଜୀବନ ଏପରି ବଞ୍ଚାଯାଏ, ଯେଉଁଠାରେ ଭିତର ସହିତ ବାହାରେ ସତେଅବା ଏକ ଅନୁରାଗମୟ ସଂହତି ରହିଥାଏ, ବ୍ୟକ୍ତି ସହିତ ବିଶ୍ୱର ଏକ ଛନ୍ଦୋବଦ୍ଧ ଡୋର ଲାଗି ରହିଥାଏ, ସ୍ୱାର୍ଥ ଓ ପରାର୍ଥ ଭିତରେ ଏକ ସାବଲୀଳ ଆଦାନପ୍ରଦାନର ସମଞ୍ଜସତା ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ସବୁମିଶି ଜୀବନଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଛନ୍ଦୋମୟ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ପରିଧି ଓ କେନ୍ଦ୍ର ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଥାନରେ ଥାଆନ୍ତି ସତ, ମାତ୍ର ପରସ୍ପରର ପରିପୂରକ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଆହୁରି କେତେକ ଜୀବନ ବି ରହିଥାଏ, ଯେଉଁଠି ସବୁକିଛି ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଅବିନ୍ୟସ୍ତ ଓ ଅଶୋଭନ ଜଙ୍ଗଲ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ଭାବପ୍ରବଣତାର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟରେ ଭାବମାନେ କାଟଖାଇ ଯାଇଯାନ୍ତି । ଭାବନା ଅସଂଯତ ଓ ଅବିନ୍ୟସ୍ତ ଥାଏ । ଆବେଗଗୁଡ଼ିକ ପରସ୍ପର ସହିତ ଏପରି ଗୁରାଇ ଗୁରାଇ ହୋଇ ଜଟ ବାନ୍ଧି ରହିଥାନ୍ତି ଯେ, ସେଗୁଡ଼ିକର ଆଦୌ କୌଣସି ବିବେକ

ରହିଛି ବୋଲି ମନେ ହେଉନଥାଏ । ମୁଁ ଅନେକ ଗଦ୍ୟଲେଖକଙ୍କୁ ଦେଖିଛି, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଜୀବନ ପଦ୍ୟଟିଏ ପରି ଛନ୍ଦୋମୟ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଓ ଏପରି ପଦ୍ୟଲେଖକଙ୍କୁ ଦେଖିଛି, ଯେଉଁମାନେ ନିଜ ଭିତରେ ଅଶେଷ ଗଦ୍ୟମୟତାର ପ୍ରତିଭୂ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ପଦକୁ ପଦ ମିଳାଇ ନଲେଖିଲେ ଯେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ପଦ୍ୟରୁ, କବିତାରୁ ଦୂର ହୋଇ ରହିଥିବ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ ।

ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ଚରଣରେ ମୁଁ ପଦ୍ୟ ଲେଖିଥିଲି । ତା'ପରେ ସେହି ପଦ୍ୟ, ସେହି ଛନ୍ଦ ଓ ସେହି ଛନ୍ଦୋବଦ୍ଧତା ମୋ' ଜୀବନରେ ପ୍ରବେଶ କଲା । ଭିତରେ କିଏ ଗୁରୁଟିଏ ହୋଇ ମୋତେ ପ୍ରେରଣା ଦେଲା, ଭରସା ବି ଦେଲା । ନିଜର ଗଦ୍ୟ ଭିତରେ ଯଥାସମ୍ଭବ ଏକ ପଦ୍ୟମୟତା ଫୁଟାଇ ଆଣିବା ମୋ' ଲେଖାଶୈଳୀରେ ସତେଯେପରି ମୋ'ର ତପସ୍ୟା ହୋଇ ରହିଲା । ଛନ୍ଦୋମୟ କରି ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିଲେ, ଗ୍ରହଣଶୀଳ ହୋଇ ବଞ୍ଚିପାରିଲେ ତୁମେ ଯାହା ଲେଖିବ ତାହା ଅବଶ୍ୟ ଛନ୍ଦୋମୟ ହେବ, ଯାବତୀୟ ଶୂନ୍ୟତାକୁ ପୂରଣ କରି ଆଣିବାରେ ତାହା ଅବଶ୍ୟ ସହାୟକ ହେବ,—ସେହିଭଳି ଏକ ଅନୁଭବ ମୋ' ଜୀବନରେ କ୍ରମେ ଏକ ନୂଆ ପ୍ରୟୋଗ ଲାଗି ଉତ୍ସାହ ଆଣି ଦେଲା । ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସେହି ପ୍ରୟୋଗ କରୁଛି, ଲେଖାରେ ଏବଂ ଜୀବନରେ ଉଭୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ କରୁଛି ।

୪ । ୧୨ । ୯୨

ଗଦ୍ୟ ବି ହୃଦୟକୁ ଛୁଇଁ ପାରିବ । ଲେଖିବା ଲୋକର ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ହୃଦୟଟିଏ ଥାଏ ତେବେ ସିଏ ପଦ୍ୟ କି ଗଦ୍ୟ ଯାହା ଲେଖୁ ପଛକେ, ତାହା ପାଠକର ହୃଦୟକୁ ଅବଶ୍ୟ ଛୁଇଁ ପାରିବ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଅଳ୍ପ ବା ବହୁତ ଯାହାକିଛି ଲେଖିଛି, ହୃଦୟକୁ ଛୁଇଁ ପାରିବା ହିଁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ମୋ'ର ସର୍ବପ୍ରଥମ ବ୍ୟାକୁଳତା ହୋଇ ରହିଆସିଛି । ଖାଲି ଲେଖାର ମାଧ୍ୟମରେ ନୁହେଁ, ମୋ' ଜୀବନର ଯାବତୀୟ କ୍ରିୟାଶୀଳତାରେ ହିଁ ଆଉ ଜଣକର ହୃଦୟକୁ ଛୁଇଁ-ପାରିବା ଲାଗି ହିଁ ମୁଁ ସର୍ବାଗ୍ର ମନ ବଳାଇ ଆସିଛି ।

ଅନେକ ପଦ୍ୟ ପଢ଼ିଛି, ଯାହାକି ମୋ'ର ହୃଦୟକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିନାହିଁ । ତାହା ପଦ୍ୟ କି ଗଦ୍ୟ ସେହି କାରଣରୁ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ତାହାକୁ ଲେଖିଥିବା ମଣିଷଟି 'ନିଜ ହୃଦୟକୁ ହିଁ ସବାଆଗରେ ରଖି ଲେଖିବାକୁ ମନ ବଳାଇଛି ଅଥବା ସତତରଗଣ୍ଡ ହୋଇ ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିଛି, ସେହିସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୁଁ ଏହିକଥା ହିଁ ଭାବିଛି । ପଦ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଗଦ୍ୟ ଯେ ଜୀବନର ଅଧିକ ନିକଟ, ଆମେ ସମସ୍ତେ ସେକଥା ସ୍ୱୀକାର କରିବା । ଆମେ କେହି ପଦ୍ୟରେ କଥା କହୁନାହିଁ କି ପଦ୍ୟରେ ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ । ଏହି ସବୁକିଛି କାର୍ଯ୍ୟ

ତଥାକଥିତ ଗଦ୍ୟରେ ହୁଏ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାବଲୀଳ ଭାବରେ ହୁଏ । ସେହି ସାବଲୀଳତାକୁ ସାହିତ୍ୟରେ ଫୁଟାଇ ପାରିବା, ଓ ତାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାବଲୀଳ ଭାବରେ ସର୍ବତ୍ର ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବା, ଯାବତୀୟ ଲେଖିବା ପଛରେ ମୋ'ର ନିରନ୍ତର ସେହି ଅଭିଳାଷ ରହିଆସିଛି । ମୋ'ର ଲେଖାକୁ ପଢି ଜଣେ ସବୁଆଗ ମୋତେ ଚିହ୍ନୁ, ମୋ'ର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିବାକୁ ଆଚମ୍ବି ହେଉ; ମୁଁ ତା' ପାଖରେ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ସ୍ଫୁରଣାରେ ସିଏ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗ କରି ନେଇଥାଉ, ମୁଁ ଏତିକି ହିଁ ଇଚ୍ଛା କରିଛି । ଏବଂ, ମୋ' ଲାଗି ତାହା ଗଦ୍ୟଦ୍ୱାରା ଅଧିକ ସହଜରେ ସମ୍ଭବ ହେବ ବୋଲି ମୁଁ ଉପଲବ୍ଧି କରିଛି । ମୋ' ନିଜର ସ୍ୱଭାବ ହୁଏତ ଏପରି ଏକ ଧାରାରେ ଗଢାହୋଇଛି, ଯାହାସକାଶେ ମୁଁ ଏଭଳି ଉପଲବ୍ଧି କରିଛି । ସମ୍ଭବତଃ ସେହି ସ୍ୱଭାବଟି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ମୋତେ ତଥାକଥିତ ପଦ୍ୟଲେଖକମାନେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ କୁଣ୍ଠିତ, ଅଧିକ ଆତ୍ମସଚେତନ ଓ ତେଣୁ ଅଧିକ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଥିବା ପରି ମନେ ହୋଇଛନ୍ତି ।

୫ । ୧୨ । ୯୭

ପୃଥିବୀରେ ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ବଡ ନା ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ବଡ ? କାଲି ବିଶ୍ୱ ଓଡିଆ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଜଣେ ନେତା ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାର ପକ୍ଷରେ ନିଜର ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ରାୟ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି । ଭାଷା ସହିତ ଭାଷାର ତୁଳନା କରିବା, ଦେଶ ସହିତ ଦେଶର ତୁଳନା କରିବା ଏବଂ ଜାତି ବା ସଂସ୍କୃତି ସହିତ ଜାତି ବା ସଂସ୍କୃତିର ତୁଳନା କରିବା,—ଏଥିରୁ ସଚରାଚର କେବଳ ଗୋଟିଏ ନିଷ୍ପତ୍ତି ହିଁ କରା ଯାଇଥାଏ । ମୋ' ନିଜ ଭାଷା, ମୋ' ନିଜ ଦେଶ ଓ ମୋ'ର ନିଜ ଜାତି ବା ସଂସ୍କୃତି ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ, ବଡ ବା ଉନ୍ନତ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାକୁ ହିଁ ସେହିପରି କରା ଯାଇଥାଏ । ଏସବୁକୁ ଜାତୀୟତାବାଦରୁ ଜନ୍ମଲାଭ କଲା ତଥାପି ଆମର ଏହି ଆଧୁନିକ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ଆମ ପଛରେ ଲାଗି ରହିଥିବା ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଲୋଭ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯୁଗରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୂହମାନଙ୍କୁ ଏକ ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇ ଦେବାଲାଗି ଏହିସବୁ ଅର୍ଦ୍ଧସତ୍ୟର ସମ୍ଭବତଃ କିଛିଟା ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଥିଲା । ମାତ୍ର, ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ସବୁ ଆହ୍ୱାନ ମାନବ ସମାଜକୁ ପ୍ରେରିତ କରିପାରିବ, ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେହି ଅର୍ଦ୍ଧସତ୍ୟ ଗୁଡିକୁ ଆମେ ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ପଛରେ ଛାଡିଦେଇ ଆସିବା, ଆମ ନିଜ-ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ତାହା ସେତିକି ହିତକାରକ ହେବ ।

ଭାଷାର ଚର୍ଚ୍ଚାକୁ ଏବେ ଏକ ବିଜ୍ଞାନ ବୋଲି ଗଣା ହେଲାଣି । ତେଣୁ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭାଷାର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଅଧ୍ୟୟନମାନ କରାଗଲାଣି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମୂହ ଲାଗି

ତା'ର ନିଜ ଭାଷାଟି ନିଶ୍ଚୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାର ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରୀତିକର । ଯାହାକୁ ଯେଉଁ ଭାଷା ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରିୟ । କେଉଁ ଭାଷା ତା'ର ସାହିତ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେତେ ଔଜ୍ଜ୍ୱଲ୍ୟ ଦେଖାଇବ, ତାହା ସଂପୃକ୍ତ ସମୂହର ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ସାଧନା ତଥା ଭାବଗତ ସଂହତି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାର ପୃଥିବୀର ସଂସ୍କୃତି ଲାଗି ଆଦୌ କମ୍ ଅବଦାନ ନାହିଁ । ସେହିପରି ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ତାହାର ଏକ ସ୍ୱକୀୟ ଭୂମିକା ମଧ୍ୟ ଗ୍ରହଣ କରି ଆସିଛି । ଏକ ସ୍ଥାନୀୟ ଆୟତନ ଭିତରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଇତିହାସ ଏବଂ ଭାବାୟତନ ରହିଛି । ତୁଳନା କରିବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ମନୁଷ୍ୟମାନେ କ'ଣ ଏତିକି ବୁଝି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ? ଭାବପ୍ରବଣତାରେ ଭାସି ଯାଇ ସେମାନେ ହୁଏତ ସେହିଭଳି ଉଦ୍‌ଗାରମାନ କରିଥାନ୍ତି । ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କର ଆଦୌ କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ଅଙ୍ଗୀକାରବଦ୍ଧତା ବି ନଥାଏ ।

୬ । ୧୨ । ୯୨

ଭାରତବର୍ଷକୁ ବିବେକ ରକ୍ଷା କରିବ । ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀକୁ ସେହି ବିବେକ ହିଁ ରକ୍ଷା କରି ଆସିଛି । ତା'ର ପ୍ରାୟ ଅନୁମତି ସହିତ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ଯେଉଁ ମାଙ୍କଡ଼ଟା ନାଚିବାକୁ ମନ କରେ, ଯେତେବେଳେ ଗୋଟାଏ ସମୂହର ଅସଲ ବିବେକଟିକୁ ଚୂଲି ଭିତରକୁ ପେଲି ଦେଇ ସତେଅବା ସେହି ମାଙ୍କଡ଼ର ନାଚିବା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ, ସେତେବେଳେ ମନେ ହୁଏ, ଏହି ପୃଥିବୀ ଆଉ ମୋଟେ ରହିବନାହିଁ । ତଥାପି ପୃଥିବୀ ରହେ । ଭଗବାନ୍ ଏକ ଅନ୍ୟ ବିବେକରୂପେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ଆଲୋକ ଦେଖାନ୍ତି ଆଲୋକିତ କରାନ୍ତି । ଭିତରେ ଆଲୋକ ହୁଅନ୍ତି, ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଆଲୋକ ହୁଅନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ଏହି ବିବେକକୁ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଓ ସର୍ବଶୁଭଙ୍କର ସ୍ତରକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ କରି ନିଆଯାଇ ତାହାର କଳ୍ପନା କରାଯାଇ ପାରିବ, ମୁଁ ତାହାକୁ ହିଁ ଭଗବାନ ବୋଲି କହିବି । ସେହି ବିବେକ ବେଳେବେଳେ ଆମ କାରଣରୁ ଲୁଚି ଯାଇଥିଲି ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ଭଗବାନ ସତେଅବା ଲୁଚି ଯାଇଥାନ୍ତି । ମେଘ ତଳେ ଲୁଚିକରି ରହିଥାଆନ୍ତି । ଏହି ପୃଥିବୀଟାକୁ ରାବଣ ଶାସନ କରିବ ବୋଲି ଖାଲି ମନଟା ମାନି ନିବାପାଇଁ ବାହାରିଥାଏ । ତଥାପି ଆଉଗୋଟାଏ ସାହସୀ ମନ ବି ରହିଥାଏ । ସିଏ ମାନେ-ନାହିଁ, ସିଏ ଜିତେ । ତୁମେ ତାକୁ ତୁମର ରାମ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିପାରିବ ।

ଏହି ରାମର ଆଲ୍ଲାଙ୍କ ସହିତ ଆଦୌ କୌଣସି କଳହ ନଥାଏ । ରାମଙ୍କର ରାବଣ ସହିତ ହିଁ ବିବାଦ ରହିଛି । ମଣିଷର ମାଙ୍କଡ ସହିତ ବିବାଦ ରହିଛି । ବିବେକର ଅବିବେକ ସହିତ ବିବାଦ ରହିଛି । ସଂସ୍କୃତିକୁ ସ୍ଥାନୀୟ କରିପକାଇ ତାହାକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭେକମାନଙ୍କ ଭିତରେ କାଳି ଦେଇ, ତାହାକୁ ନିଜର ଦେଶ, ଜାତି ବା ଧର୍ମ ବୋଲି କହି ଓ ତାହାଦ୍ୱାରା ଉଗ୍ର ଏବଂ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସୀ ହୋଇ ଆମେ

ପୃଥିବୀଯାକ ବାଡ଼ ବସାଇ ଯେଉଁ ଅପସଂସ୍କୃତିକୁ ସାଇତି ରଖିଛୁ ଓ ପୋଷି ଆସିଛୁ, ମଣିଷର ଅସଲ ବିବେକ ସେହି ଅପସଂସ୍କୃତିକୁ ହିଁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବାକୁ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ପ୍ରୟାସ କରିଛି ଏବଂ ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ମଣିଷକୁ ସୋପାନ ଉଠାଇ ନେଇଛି । ମୁଁ ମୁଖାଗୁଡ଼ିକୁ କଦାପି ମୁହଁ ବୋଲି କହିବିନାହିଁ । ଏବଂ, ମୁଖା-ଗୁଡ଼ିକର ତଳେ ଅସଲ ମୁହଁଟି ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି ବୋଲି ତଥାପି ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥିବି । ମନ୍ଦିର ଗଡ଼ା ନଗଲେ ମଧ୍ୟ ରାମ ତଥାପି ରହିଛନ୍ତି ଏବଂ ମସ୍‌ଜିଦ୍‌ଟାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦିଆଗଲେ ମଧ୍ୟ ଆଲ୍ଲା ତଥାପି ରହିଛନ୍ତି ।

୭ । ୧୦ । ୬୭

ଯେଉଁଠି ସଂଯମ ନଥାଏ, ସେଠାରେ ଭକ୍ତି ମଧ୍ୟ ରହେନାହିଁ । ମୋ' ନିଜ ଧର୍ମର ବାନାଟା ହିଁ ପୃଥିବୀରେ ସବୁଠାରୁ ଉଚ୍ଚ ହୋଇ ଉଡ଼ିବ, ଏକଥା କହୁଥିବା ବା ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା ମଣିଷର ସଂଯମ ନଥାଏ, ତେଣୁ ଭକ୍ତି ମଧ୍ୟ ନଥାଏ । ମୋ' ଦେଶ ପୃଥିବୀରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେଶ, ମୋ' ଭାଷା ସବୁ ଭାଷାଠାରୁ ଆଗ ଓ ଅଧିକ, ଏକଥା ଦାବୀ କରୁଥିବା ମଣିଷର ସଂଯମ ନଥାଏ, ତେଣୁ, ଭକ୍ତି ମଧ୍ୟ ନଥାଏ । ମୋ'ର ଆଦର୍ଶ ହେଉଛି ଏକମାତ୍ର ଆଦର୍ଶ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେକଥା ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଏପରି ଜିଦ୍ଧ କରୁଥିବା ମଣିଷର ସଂଯମ ନଥାଏ, ତେଣୁ ଭକ୍ତି ମଧ୍ୟ ନଥାଏ । ଜାତିସ୍ୱତାବାଦ ନାମକ ମଦ୍ୟଁର ଉତ୍ତେଜନା ପୃଥିବୀରେ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ମାଡ଼ି ବସିବା ପରେ ପୃଥିବୀର କେତେ ଲାଭ ଓ କେତେ କ୍ଷତି ହୋଇଛି, ସେକଥାକୁ ଏଥର ଅନୁତ୍ତେଜିତ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ବିଚାର କରନ୍ତୁ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନେ ମଧ୍ୟ ତାହାର ବିଚାର କରନ୍ତୁ ।

ଯିଏ ବା ଯେଉଁମାନେ ପୃଥିବୀରେ ଏକୁଟିଆ ରହିବେ ବୋଲି ଇଚ୍ଛା କରୁଥାନ୍ତି, ସେଇମାନେ ସଂଯମ ହରାନ୍ତି, ତେଣୁ ଭକ୍ତି ମଧ୍ୟ ହରାନ୍ତି । ଅନ୍ଧମାନେ ସଂଯମ ହରାନ୍ତି, ତେଣୁ ଭକ୍ତି ମଧ୍ୟ ହରାନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ମନ୍ଦିର ଓ ଦେଉଳ-ଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୋହମତ୍ତ ଭାବରେ ଯେତେ ମଣିଷ ନିଶା ଖାଇବାକୁ ମନ କରି ଆସିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସଂଯମ ହରାଇଛନ୍ତି, ତେଣୁ ଭକ୍ତି ମଧ୍ୟ ହରାଇ ବସିଛନ୍ତି । ସେହି କାରଣରୁ ଜୀବନରେ, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଏବଂ ସାମୂହିକ ଉଭୟ ଜୀବନରେ ଏପରି ଅନେକ ମୂଲ୍ୟର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି, ଯାହାକି ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଥାନ ରଖିଥିବ, ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ପାରୁଥିବ ଓ ଏପରିକି ଆପଣାର ଥାନଟିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଲାଗି ଥାନ କରି ପାରୁଥିବ । ମାତ୍ର, ଯିଏ ଦେଉଳଟିଏ ନରହିଲେ ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି ଆଉ କେଉଁଠିହେଲେ ମୋଟେ ଥାନଟିଏ ରହି ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି ଏକ କୁଯୁକ୍ତି

ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ଆସିଛି, ସିଏ ବା ସେହିଭଳି ମଣିଷମାନେ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପୃଥିବୀରେ ଆମ କାହାରି ଇଜ୍ଜତ କଦାପି ନିରାପଦ ହୋଇ ରହି ପାରିବନାହିଁ । ତେଣୁ, ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା, ଭଗବାନ କହିଲେ ଏକ ସହନଶୀଳ ବିଶ୍ୱବିବେକକୁ ବୁଝୁଥିବା ଏହି ପୃଥିବୀଯାକର ମଣିଷ ଏକାଠି ହୁଅନ୍ତୁ, ପରସ୍ପରଙ୍କୁ ଚିହ୍ନନ୍ତୁ । ହୁଏତ ତେବେ ଯାଇ ଏକ ରକ୍ଷାକାରୀ ବିକଳ୍ପ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ । ଇଜ୍ଜତ ରହିବ, ପୃଥିବୀ ରହିବ ।

୮।୧୨।୯୨

ପୌତ୍ତଳିକମାନେ ଅନ୍ୟର ପିତୁଳାକୁ ଭାଙ୍ଗିବେ ବୋଲି କେତେ ନା କେତେ ଉତ୍ତେଜନା ସଂଗ୍ରହ କରି ଏକାଠି ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଯାହା ମନାସି କରି ଅଯୋଧ୍ୟା ଯାଇଥିଲେ, ସେମାନେ ତାହା କରି ପାରିଲେ । ପିତୁଳାମାନଙ୍କୁ ଭାଙ୍ଗିବା ପିତୁଳା ପୂଜିବାର ପରିଣାମ ନୁହେଁ, ଏହା ପୌତ୍ତଳିକତାର ଦୋଷ । ପିତୁଳାକୁ ପୂଜି ପୂଜି ଅନେକ ମଣିଷ କାହିଁକି ଯେ ପୌତ୍ତଳିକତାର ପାଞ୍ଜିରି ଭିତରେ ପଶି ଯାଆନ୍ତି ଓ ରକ୍ଷକ ହୋଇ ବସନ୍ତି ପୃଥିବୀରେ ସେହି ପ୍ରବୃତ୍ତିଟିର ମଧ୍ୟ ଏକ ମନୋରମ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରା ଯାଇପାରେ । ମାତ୍ର ମନୋରମ ବିଶ୍ଳେଷଣ ଦ୍ୱାରା ପୌତ୍ତଳିକତା ଯାଏନାହିଁ । ବିଶେଷ କରି, କେତେଜଣଙ୍କର ପାଞ୍ଜି ସଂକଳିତ ଯେତେବେଳେ ସେହି ପୌତ୍ତଳିକତାକୁ ପୁଞ୍ଜି କରି ବ୍ୟବହାର କରିବ ବୋଲି ବାହାରିଥାଏ, ସେତେବେଳେ ତାହା ଆହୁରି ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡ଼େ । ମଣିଷମାନେ ପୌତ୍ତଳିକ ନହେବାକୁ ମନ କଲେ ଯାଇ ପୌତ୍ତଳିକତା ଯାଏ ।

ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରିବା ପରେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଏଭଳି ନିନ୍ଦାକର ଓ ଲଜ୍ଜାଜନକ ଘଟଣା ଆଉ କେବେ ଘଟିନଥିଲା ବୋଲି ଭାରତବର୍ଷର ଉପରାଷ୍ଟ୍ରପତି କହିଛନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରକୁ ଅନାଇ ମୁଁ ବି ତାହାହିଁ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ହତ୍ୟା ଭାରତବାସୀଙ୍କର ଚେତନାରେ ଯେଉଁ ସଂକଳ୍ପଶକ୍ତି ଆଣି ଦେଇଥିଲା, ତାହା ପ୍ରକୃତରେ ଏତେ ଦିନ କାମ ଦେଉଥିଲା । ଭାରତବର୍ଷର ବିବେକକୁ ତାହା ବଳ ଦେଇ ରଖିଥିଲା । ତଥାପି, ମିଛ ମତ୍ତତାର residue ଗୁଡ଼ାକ ସଢ଼ୁଥିବା କେଉଁ ଗାତଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ଜମି ଜମି ଆସୁଥିଲା ଏବଂ ଏବେ ପୁନର୍ବାର ଆପଣାର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ରୂପକୁ ପ୍ରକାଶ କଲା । ଭାରତବର୍ଷରେ ଆଉ ଏଭଳି ଉଗ୍ରତା ଘଟିବନାହିଁ ବୋଲି ଆମେ ହୁଏତ କେତେ ହାଲୁକା ଭାବରେ ନିଜକୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ଆସୁଥିଲୁ । ଆମର ନିଜ ଭିତରେ ଯେତିକି ଶକ୍ତି, ସଂଯମ ବା ଶ୍ରଦ୍ଧା ନଥିଲା, ଆମେ ତାହା ଆମ ଭିତରେ ରହିଛି ବୋଲି ଆମେ ନିଜକୁ ମିଛ ଦମ୍ଭ ଦେଇ ଆସୁଥିଲୁ । ଆମ ମିଛଗୁଡ଼ାକ ପଦାରେ

ପଡ଼ିଗଲା । ଭଗବାନ କରନ୍ତୁ, ଏହି ମଉଛା ଅନ୍ତତଃ ଏଠାରେ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଉ । ମଉମାନେ ଘରକୁ ଫେରିଆସନ୍ତୁ,—ନିଜର ପିଢ଼ୁଲାଗୁଡ଼ାକ ପାଖରେ ଗେଲ୍ହା ହୋଇ ଅନ୍ୟର ପିଢ଼ୁଲକୁ ଭାଙ୍ଗିବେ ବୋଲି ବାହାରିଥିବା ଉଦ୍ଦଣ୍ଡମାନେ ଏହି ଘଟଣାଟିରୁ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରନ୍ତୁ; ଅପ୍ରମତ୍ତ ହୋଇ ଶିଖନ୍ତୁ, ଇଜ୍ଜତ୍ ରଖନ୍ତୁ । ନହେଲେ କାଲି ସେମାନଙ୍କର ପିଢ଼ୁଲାଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅଲେଡ଼ା ଘୋଷଣା କରି ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ଆସିବ ।

୯ । ୧୨ । ୯୨

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଯାହାସବୁ ଘଟଣା ଘଟିଲା, ସେଥିରେ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ତାଙ୍କର ଆଉ ଆଦୌ ଶହେବର୍ଷ ବଞ୍ଚିବାର ଅଭିଳାଷ ନାହିଁ ବୋଲି ସର୍ବସାଧାରଣରେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଭାରତବର୍ଷରେ ସେହିଭଳି ଘଟଣାମାନ ଘଟୁଛି । ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଘଟାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସେଥିଲାଗି କଣ୍ଠିତ୍ ଅନୁଶୋଚନା ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ କରୁନାହାନ୍ତି । ଗତ କେତେ ଦଶକ ମଧ୍ୟରେ ଦେଶର ରାଜନୀତି ଭିତରୁ ଯାବତୀୟ ପ୍ରକାରର ଶ୍ଳୀଳତା ଏବଂ ଶାଳୀନତା ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଯାଇଛି ଯେ, ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନିଜର ଯାବତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଠିକ୍ ବୋଲି କହିବା ଓ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ କ୍ଷମତାରେ ରହିବାକୁ ହିଁ ଦେଶର ପ୍ରାୟ ରାଜନୀତିକ ଦଳ ପରମ ପନ୍ଥା ବୋଲି ମାନି ନେଇଛନ୍ତି । ଏଠି ମସ୍‌ଜିଦ୍ କାହିଁକି ଭଙ୍ଗା ହେଲା ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଇ ସେମାନେ ସେଠି ମନ୍ଦିର କାହିଁକି ଭଙ୍ଗାହେଲା ବୋଲି ଓଲଟି ପ୍ରଶ୍ନ କରୁଛନ୍ତି । କର୍ମ ଓ ଅପକର୍ମ ମଧ୍ୟରେ ପାର୍ଥକ୍ୟର ବିଚାର କରିବା ନିମନ୍ତେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ କୌଣସି ବିବେକ ନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍ ସକଳ ରାଜନୀତିକ ବିବେକ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଇଛି ।

ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆମେ ତଥାପି ହାର ମାନିବାନାହିଁ । ସଂସାରରୁ ଯଥାଶୀଘ୍ର ବିଦାୟ ନେଇ ପଳାଇବା ପାଇଁ ଆମେ କୌଣସି ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକାଶ କରିବାନାହିଁ । ଏହି ପୃଥିବୀ ଅଲବତ ରହିବ ଏବଂ ତେଣୁ ତାକୁ ଯଥାର୍ଥ ଜୀବନର ଯୋଗ୍ୟ କରି ଗଢ଼ିବାର ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ରହିବେ । ପାଜିଙ୍କୁ ଅନୁକରଣ କରି ଅଥବା ପାଜିଙ୍କୁ ଦମନ କରିବାଲାଗି ସେମାନେ ନିଜେ ପାଜି ହେବେନାହିଁ ସତ, ମାତ୍ର ସେମାନେ ପାଜିମାନଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ପାଜି ବୋଲି କହିବେ । ଏବଂ, ଏକ ବିକଳ୍ପ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବେ । ସେମାନେ ପୌତ୍ତଳିକ ହେବେନାହିଁ । ଆଉଗୋଟିଏ ପିଢ଼ୁଲା ଭାଙ୍ଗିଲେ ଯାଇ ଆମ ନିଜ ପିଢ଼ୁଲାଟିର ମାନରକ୍ଷା ହେବ ବୋଲି ସେମାନେ କଦାପି ଅଡ଼ି ବସିବେନାହିଁ । ଜଣେ ରାଜନୀତିକ ନେତା ପାଖରେ

ସେତିକି ବାସ୍ତବବୁଦ୍ଧି ରହିଥିବା ଦରକାର, ପିତୁଳା ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ବାହାରିଥିବା ଏହି ସଂସ୍କାର ମାନଙ୍କ ଭିତରେ ହୁଏତ ସେତିକି ବାସ୍ତବବୁଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ନଥିଲା । ସେମାନେ ଯେତିକି ଗିଳି ପାରିବେ, ସେତିକି ମୁହଁରେ ପୂରାଇଥାନ୍ତି । ଯେତିକି ସମ୍ଭାଳି ପାରନ୍ତି, ସେତିକିକୁ ପାଦ ପକାଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ତା' ନକରି ଲୋକଦ୍ୱେଷୀ ହେଲେ । ସାରା ଦେଶଟା ଲାଗି ସେମାନେ କଳଙ୍କ ମୂଲାଇ ଆଣିଲେ ।

୧୦ । ୧୨ । ୯୨

ଯଦି ପୌତ୍ତଳିକମାନେ ଆପଣାର ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଚେତନାଠାରୁ କିଞ୍ଚିତ୍ ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇ ପାରିବେ, ତେବେ ନିଜ ପକ୍ଷ ତଥା ଅପର ପକ୍ଷ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜ ଧର୍ମ ଏବଂ ଅନ୍ୟର ଧର୍ମ ଉଭୟଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ବୃତ୍ତ ଭିତରେ ଏକାଠି କରି ଦେଖିପାରିବେ । ଦୁଇଟିଯାକ ପିତୁଳା ଗୋଟିଏ ସତ୍ୟର ପ୍ରତିନିଧି ବୋଲି ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧି କରିବେ । ଏବଂ ତା'ପରେ, ନିଜ ପିତୁଳାର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରକ୍ଷା କରିବା ସକାଶେ ସେମାନେ ଆଉକାହାର ପିତୁଳାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେବାଲାଗି ଆଉ ମୋଟେ ମନ କରିବେନାହିଁ । ତେବେ, ପିତୁଳାମାନେ ଯେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି ସେଠାରେ ଅବଶ୍ୟ ରହିବେ ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟ, ଅର୍ଥାତ୍ ପିତୁଳାର ପୂଜକ ଆଗକୁ ବାହାରି ଚାଲିଯାଇ ପାରିବ । ପିତୁଳାମାନେ ଧନ୍ୟ ହେବେ, ପୂଜକମାନେ ବି ଧନ୍ୟ ହେବେ ।

ମାତ୍ର, ପୃଥିବୀର ଧର୍ମମାନେ ପୃଥିବୀରେ ଏପରି ଭେଳିକି ଲଗାଇ ଦେଇଛନ୍ତି, ସଂସାରରେ ମାନସିକତାକୁ ଏପରି ଗାଦ ଶୁଙ୍ଘାଇ ଦେଇ ରଖିଛନ୍ତି ଯେ, ମଣିଷମାନେ ସେହି ମାନସିକ ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପବିତ୍ର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇ ସେଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ କଏଦ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଗାର-ଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁଗଲେ ମଣିଷ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ସ୍ତରକୁ ଆସିପାରନ୍ତା । ମାତ୍ର, ବର୍ତ୍ତମାନର ଉତ୍ତେଜନାଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ଗୁଡ଼ି ଆସିବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଉତ୍ତେଜିତ ନହେଲେ ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହିଁ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ଘୃଣା ନକଲେ ଭଲ ପାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ ଏବଂ ଏଇଟାକୁ ଭାଙ୍ଗି ନପାରିଲେ ସେଇଟାକୁ ଗଢ଼ି ପାରିବେ ବୋଲି ଆଦୌ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ମଣିଷ ଯେ ଏହିପରି ଏକ ସଙ୍କଟ ଭିତରେ ରହିଛି, ସେଥିଲାଗି ଆମ ପୃଥିବୀର ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ ହିଁ ସବାଆଗ ଦାୟୀ କରାଯିବ । ସେମାନେ ଧର୍ମ ନାମରେ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଏହିପରି ନାମରେ, ଭେକରେ, ପିତୁଳାରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଳ୍ପପ୍ରୀତି ଭିତରେ କଏଦ ହୋଇ ରହିବାକୁ ପ୍ରରୋଚନା ଦେଇ ଆସିଛନ୍ତି; ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତାରିତ କରିଛନ୍ତି । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଧର୍ମକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ନ୍ୟସ୍ତ-ସ୍ୱାର୍ଥରେ ପରିଣତ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ଗାର ଡେଇଁ ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ ହେବ, ଘୃଣାର ଗାର ଡେଇଁ ଭଲ ପାଇବା ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ହେବ,—ଏଭଳି

ଗୋଟିଏ ଚେତନା ମଧ୍ୟକୁ ଯିବାକୁ ହେବ, ଯେଉଁଠି ସବୁଯାକ ପିଲା ଗୋଟିଏ ବୃନ୍ତ ଭିତରେ ରହିଥିବା ପରି ଅନୁଭୂତ ହେଉଥିବେ । ସେତେବେଳେ ଯାଇ ଭଗବାନ ବଞ୍ଚିବେ । ଭଗବାନ ବିବେକରେ ପରିଣତ ହେବେ ।

୧୧ । ୧୨ । ୯୬

ଏଠାରେ ରାମଙ୍କ ନାମରେ ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଭଙ୍ଗା ହେଲା, ଆଉ କେତେକ ଦେଶରେ ଆଲ୍ଲାଙ୍କ ନାମରେ ମନ୍ଦିର ଭଙ୍ଗା ଯାଉଛି । ଏଠାରେ 'ଜୟ ଶ୍ରୀରାମ' କହି ଦଳେ ମୁସଲମାନ ମାରି ବାହାରିଛନ୍ତି ଏବଂ ତେଣେ ଆଲ୍ଲାଙ୍କର ଜୟଗାନ କରି ଆଉ ଦଳେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କୁ ହତ୍ୟା କରୁଛନ୍ତି । ପୋଡାଜଳା ଓ ଭଙ୍ଗାରୁଜା ମାମୁଲି କଥା ହୋଇ ଗଲାଣି । ଏବଂ, ତଥାକଥିତ ଭକ୍ତମାନେ ହିଁ ଏକଥା କରୁଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ନିଜେ ନିଜର ଭଗବାନଙ୍କୁ ଏତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଭକ୍ତି କରନ୍ତି ସେ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଭକ୍ତ ବି କାହିଁକି କୁହାଯିବ ? ଈଶ୍ୱରାନୁରାଗକୁ ଏକ ରାଜନୀତିକ ପୁଞ୍ଜିରେ ପରିଣତ କରିଥିବା ପାଜିମାନେ ସାଧାରଣ ସରଳ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ ମଣିଷକୁ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ପ୍ରାୟ ଏହିପରି ଭାବରେ ଭୁଲେଇ ଓ ଭଣ୍ଡାଇ ଆସିଛନ୍ତି ।

ଯାହାସବୁ ଘଟୁଛି, ତା'ପଛରେ ପ୍ରକୃତରେ ରାମ ନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ଆଲ୍ଲା ବି ନାହାନ୍ତି । ସେମାନେ ତ ନିଜ ନିଜ ଅପନା ଭକ୍ତମାନଙ୍କର କାରମତି ଦେଖି ଲାଜରେ କେଉଁଠି ଯାଇ ମୁହଁ ଲୁଚାଇ ରହିଥିବେ । ମଣିଷ ଭିତରେ ପୁନର୍ବାର ବିବେକର ଉଦୟ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ବିବେକୀ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ପଦାକୁ ବାହାରି ଅବସ୍ଥାକୁ ସମ୍ଭାଳିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବେ । ଏସବୁ ଯାହା ହେଉଛି, ସେସବୁ ଉଗ୍ର ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠ ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହେଉଛି । ଏହି ଦେଶରେ ଆମର ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ ବା ଗରିଷ୍ଠ, ତେଣୁ ଆମରି କଥାହିଁ ଅଲବତ୍ ଠିକ୍ କଥା, ଏହିପରି ନିଶା ଖାଇଥିବା ନିର୍ବୋଧମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଏସବୁ ବୀଭତ୍ସତା ହୋଇ ପାରୁଛି । ସଂଖ୍ୟାଗୁରୁମାନଙ୍କ ସାମନାରେ ସଂଖ୍ୟାଲଘୁମାନେ ମେଣ୍ଢା ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଏକ ଦେଶରେ ନିଜ ଧର୍ମର ସଂଖ୍ୟାଗୁରୁମାନଙ୍କର ଦୁଷ୍କର୍ମ-ଗୁଡିକୁ ଦେଖି ସେମାନେ ହୁଏତ କିଞ୍ଚିତ୍ ଆତ୍ମପ୍ରସାଦ ଲାଭ କରୁଛନ୍ତି । ଓ ଆପଣାକୁ ତଥାପି ବୀର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ନିର୍ବୋଧ ଛଳପ୍ରଣିତ ଏହି ଟେକ୍‌ନିକ୍ ପୃଥିବୀରେ ହୁଏତ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ପ୍ରୟୋଗ କରାହୋଇ ଆସିଛି ଓ ପ୍ରଧାନତଃ ସ୍ୱାମୀମାନେ ହିଁ ତାହାକୁ ସବାଆଗ ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି । ଏଠି ଆମର ସଂଖ୍ୟା ଅଧିକ, ତେଣୁ ଆମ ଠାକୁର ମଧ୍ୟ ଏଠାରେ ବଳବାନ୍, ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା କମ୍, ତେଣୁ ଏଠି ତାଙ୍କ ଠାକୁର କିଛି କରି ପାରିବେନାହିଁ,

ନିତାନ୍ତ ଈଶ୍ୱରବର୍ଜିତ ନହେଲେ ମଣିଷମାନେ କିଭଳି ଏପରି ହିଂସ୍ର ପାରନ୍ତେ ?

୧୨।୧୨।୯୨

ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନମାନଙ୍କ ସହିତ ଲଢନ୍ତିନାହିଁ । କୌଣସି ଧର୍ମ କୌଣସି ଧର୍ମ ସହିତ ଲଢେନାହିଁ । ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମର ଭଗବାନ୍‌ମାନେ ପରସ୍ପର ସହିତ ଲଢିବା ବା ବାଦ କରିବା ତ ଆହୁରି ଦୂରର କଥା । ଏକ କୁସଂସ୍କାରରେ ପଡି ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ଧର୍ମ, ନିଜର ସନ୍ଥ ଓ ନିଜର ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମ, ସନ୍ଥ ଓ ଠାକୁରମାନଙ୍କ ଠାରୁ ବଡ ବୋଲି କହନ୍ତି, ସେହିମାନେ ହିଁ କାଳକାଳରୁ ପରସ୍ପର ସହିତ ଲଢି ଆସିଛନ୍ତି । ଇଉରୋପୀୟ ମଧ୍ୟଯୁଗରେ ଏହିଭଳି ଲଢାଇ କେତେ ହୋଇଯାଇଛି । କ୍ଷମତାଧୀଶମାନେ ଅନ୍ୟ କ୍ଷମତାଧୀଶମାନଙ୍କୁ ଈର୍ଷା କରିଛନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ବଶ କରିବାପାଇଁ ଧର୍ମ ନାମରେ ସାଧାରଣ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମତାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ଆସିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ସମ୍ଭବତଃ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ହେଉଛି, ଯିଏ ସତକୁ ସତ ନିଜ ଧର୍ମଟି ଅନୁସାରେ ବାଟଟିଏ ନଚାଲି, ବାହାରର ଆଡମ୍ବରଗୁଡାକ ଉପରେ ପ୍ରାୟ ଗୋଟାପୁଡା ଲାଗି ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଛି, ବିଚରା ସେଇ ନିଜକୁ ପ୍ରମତ୍ତ ହେବାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇଛି । ସିଏ ନିଜର ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପାସୋରି ପକାଇଛି ।

ଏହି ସଙ୍କଟ ସମୟରେ, ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଭଗବାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ସତକୁ ସତ ବାଟଟିଏ ଚାଲୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଏବେ ପରସ୍ପରକୁ ଚିହ୍ନନ୍ତୁ । ଉତ୍ତେଜିତ ମଣିଷମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଖାରୁ ମଣିଷ । ଖାରୁ ମଣିଷମାନେ ହିଁ ସବାଆଗ ଦଳଭିତରେ ଯାଇ ପଶନ୍ତି, ଦଳର ନେତାମାନଙ୍କୁ ଏକ-ମିଛ ଶକ୍ତିମତ୍ତାର ପ୍ରତିଭାସ ଯୋଗାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଭାରତ ସମେତ ପ୍ରାୟ ସବୁ ଦେଶରେ ଏହି ଦଳମାନେ ହିଁ ପରସ୍ପର ସହିତ ଲଢ଼ିଛନ୍ତି । ସେହି ସମଧର୍ମୀମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି ଏ ଦେଶରେ ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଭାଙ୍ଗିଲେ ଆଉ-କେହି ସେଦେଶରେ ମନ୍ଦିର ଭାଙ୍ଗୁଛନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅନେକ ଧନ୍ୟବାଦ, ସିଏ ଏହିପରି ଭାବରେ ପ୍ରମତ୍ତମାନଙ୍କୁ, ଖାରୁମାନଙ୍କୁ ପଦାରେ ପକାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ଏସବୁ ତାମସା ସବୁଦିନ ଲାଗି କଦାପି ରହିବନାହିଁ । ଅସଲ ଶିକ୍ଷା, ଅସଲ ସଂସ୍କୃତି ଓ ଅସଲ ପରିମଳ ଗୁଡିକ ଉପରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ଯେତିକି ଆସ୍ଥା ରଖୁଥିବେ, ସମାଜରେ ଦଳପ୍ରଥା ରହିଥିବା ମଣିଷର ସକଳ ସହାନୁଭୂତି ବିଦା ହୋଇ ଚାଲି ଯାଇଥିବ । ସେତେବେଳେ ମଣିଷମାନେ ବାହାରର ସକଳ ସନ୍ତକଭେଦ ସତ୍ତ୍ୱେ ପରସ୍ପରକୁ ଭଗବାନଙ୍କର ପରମଧନ ବୋଲି ଚିହ୍ନି ନେଇ ପାରିବେ ।

୧୩ । ୧୨ । ୯୨

ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି, ଅସାମାଜିକ ଲୋକମାନେ, ଦୁର୍ବୃତ୍ତମାନେ ଏହା କରିଛନ୍ତି । ସେଇମାନେ ମଣିଷ ମାରିଛନ୍ତି, ଘର ପୋଡ଼ିଛନ୍ତି, ଲୁଟତରାଜ କରିଛନ୍ତି । ଅଯୋଧ୍ୟାରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଆମ ସାମାଜିକମାନଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ଥିଲେ, ସାମାଜିକ ମଣିଷମାନଙ୍କ ସହିତ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦେଶର ଗୃହଆଡ଼ୁ ହିକାର ଅଣା ଯାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଆମ କଥା ମାନିଲେନାହିଁ, ଆମ ବାରଣ ଶୁଣିଲେନାହିଁ । ଭାରତବର୍ଷରେ ଯେଉଁ ହଜାରକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ଗତ ସପ୍ତାହିତ ଭିତରେ ମଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେହି ଅସାମାଜିକ ମଣିଷମାନେ ମାରିଛନ୍ତି । ଆମେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଥିଲୁ, ମାଧ ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଆଦୌ ସମର୍ଥନ କରୁନଥିଲୁ ।

ସାମାଜିକ ଲୋକମାନେ ଯେ ପ୍ରକୃତରେ ଅସାମାଜିକ ନୁହନ୍ତି, ସେମାନେ ତାହାର ପ୍ରମାଣ ଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ । କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ନୁହେଁ, ଜଣେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ସେମାନେ ତା'ର ପ୍ରମାଣ ଦେଇ ପାରୁଥାନ୍ତେ । ଯୋଉଠି ହିନ୍ଦୁ କିମ୍ବା ମୁସଲମାନ ମରିଛନ୍ତି ଓ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି, ସାମାଜିକମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଉଥାନ୍ତେ, ଏହି-ସବୁ କ୍ଷତିର ବହୁବାର ନିନ୍ଦା କରୁଥାନ୍ତେ, ଏହି ଦେଶରେ ଆଉ ଧର୍ମ ନାମରେ ମଣିଷର, ସକଳ ଧର୍ମର ଉପରେ ରହିଥିବା ମଣିଷର ଆଦୌ କୌଣସି କ୍ଷତି ହେବନାହିଁ ବୋଲି ସେମାନେ ସାଧାରଣରେ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦେଉଥାନ୍ତେ । ଏବଂ ସର୍ବୋପରି, ଯେଉଁ ଅସାମାଜିକ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏହିସବୁ କାଣ୍ଡ ଘଟାଇଲେ, ଏମାନେ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନଟ କରି ଦେଉଥାନ୍ତେ । ରାଜନୀତି ଭିତରେ ରହି-ଥିବା ଭଦ୍ର ଏବଂ ସାମାଜିକ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଯଦି ତଥାକଥିତ ଅସାମାଜିକମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ନଥାନ୍ତେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବାଧ୍ୟବାଧ୍ୟ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡରେ ଅପପ୍ରେରଣା ଗୁଡ଼ିକୁ ପୂରାଇ ଦେଉନଥାନ୍ତେ, ତେବେ ଏହି ଅସାମାଜିକମାନେ ଆଦୌ ସମ୍ଭବ କିପରି ହୁଅନ୍ତେ ? ସାମାଜିକ ମଣିଷମାନେ ଭାରତବର୍ଷରେ କାଳେ କାଳେ ଏହିପରି ସଜ୍ଜନ ହୋଇ ରହି ଆସିଛନ୍ତି । ଏଣିକି ଏମାନଙ୍କର ସେହି ଭୂମିକାଟି ତିଷ୍ଠି ରହିବାଲାଗି ଆଦୌ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ରୟ ନପାଉ । ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ, ଶିଖ ଓ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଯେତେ ଯେତେ, ମଣିଷ ଆପଣା ଆପଣାର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଧର୍ମ ସତ୍ତ୍ୱେ ଆପଣାକୁ ସବାଆଗ ମଣିଷ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଏଣିକି ଅଧିକ ଜାଗରୂକ ରହନ୍ତୁ, ସକ୍ରିୟ ହୁଅନ୍ତୁ । ସତ୍ୟ ଅଧିକ ସଚେତନ ରହୁ । ସକ୍ରିୟ ହୋଇ ଚାହୁଁ । ସତ୍ୟକୁ ଶାସ୍ତ୍ରଭିତରେ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖି ଆମ ବିବେକଗୁଡ଼ାକ ଶତାବ୍ଦୀ ଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ପିତୁଳା ଗୁଡ଼ାକ ସହିତ ଟାଙ୍ଗିହୋଇ ରହିଯାଇଛି । ସେହି ଅବିବେକତାର ଅବସାନ ଘଟୁ ।

୧୪ । ୧୨ । ୯୨

ଏସବୁ ଭୟଙ୍କର କାଣ୍ଡ ଘଟୁଛି ଏକ ନୂତନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ । ଅର୍ଥାତ୍, ସତକୁ ସତ ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲାଗି ଆମକୁ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଆଣିବା ସକାଶେ । ରାଜନୀତିରେ ରହିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସେମାନଙ୍କର ସେହି ପୁରୁଣା ଢୁଆଗୁଡ଼ାକୁ ଗାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ଓ ନିଜକୁ ଅପରାଧୀ ବୋଲି ଧରା ନପକାଇ ପରିସ୍ଥିତିରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ପରିପୋଷରୁ ନିଜପାଇଁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ସାଉଁଟି ରଖିବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ କେହି ଅସଲ ପରିବର୍ତ୍ତନଟିଏ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମଧ୍ୟ ନୁହନ୍ତି ।

ଅସଲ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଏହି ମନ୍ଦିର ବା ମସ୍‌ଜିଦଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗିବା ବା ସେଗୁଡ଼ିକର ଗଢ଼ାହେବା ଉପରେ ଆଦୌ ନିର୍ଭର କରେନାହିଁ । ମଣିଷ ଭିତରେ ଅସଲ ପରିବର୍ତ୍ତନଟି ଘଟିଲେ ମଣିଷ ନିଜେ ନିଜର ସୋପାନଗୁଡ଼ିକୁ ଉଠିବାକୁ ହିଁ ସର୍ବପ୍ରଥମ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନିଏ । କୌଣସି ସମୂହ ଭିତରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଲେ ସେହି ସମୂହରେ ବାସ କରୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ଉପରର ଛତା ବା ପଇତା ଦ୍ୱାରା ନଦେଖି ମଣିଷ ହିସାବରେ ଦେଖନ୍ତି, ଏକାତ୍ମତା ସହିତ ଦେଖନ୍ତି । ତୁମେମାନେ ହିନ୍ଦୁ କି ମୁସଲମାନ ଯାହା ହୋଇଥାଅ ପଛକେ, ତୁମର ତଥାକଥିତ ହିନ୍ଦୁତ୍ୱ ଓ ମୁସଲମାନତ୍ୱକୁ ତଥାପି ତୁମର ଚରମ ମୂଲ୍ୟ ପରିଚୟ ରୂପେ ଦେଖିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରନାହିଁ । ହିନ୍ଦୁତ୍ୱର ଅଥବା ମୁସଲମାନତ୍ୱର ପାହାଚରୁ ମଣିଷତ୍ୱର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପାହାଚଟିକୁ ଉଠିଯାଅ । ହିନ୍ଦୁତ୍ୱ ତଥା ମୁସଲମାନତ୍ୱ ପାଖରେ ତୁମେମାନେ କୃତଜ୍ଞ ରହ, କାରଣ ତାହା ତୁମମାନଙ୍କୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନଟିକୁ ଉଠାଇବାରେ ଏକ ଆସ୍ଥାନ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲା । ତୁମ ଠାକୁରମାନଙ୍କ ପାଖରେ ତୁମେମାନେ କୃତଜ୍ଞ ରହ, କାରଣ ସେମାନେ ତୁମକୁ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ମଧ୍ୟକୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯିବା ନିମନ୍ତେ ପ୍ରେରଣା ଦେଲେ, ଯେପରିକି ଏହିଭଳି ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଇ ତୁମେମାନେ ପୃଥିବୀର ସବୁ ଠାକୁରଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବ; ଠାକୁରମାନଙ୍କୁ ଅନୁଭବ କରିପାରିବ ଏବଂ ତେଣୁ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିପାରିବ । ଏହି ଅନୁଭୂତିଟିକୁ ଲାଭ କରିସାରି ତା'ପରେ ତୁମେମାନେ ହିନ୍ଦୁ ହୋଇ ରହ କିମ୍ବା ମୁସଲମାନ ହୋଇ ରହ, ସେଥିରେ କାହାର କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ତୁମମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତା'ପରେ ପୃଥିବୀର ମଙ୍ଗଳ ହିଁ ହେବ । ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ହେବ । ତୁମ ନିଜର ଏକ ରୂପାନ୍ତର ହୋଇଯିବ ।

୧୫ । ୧୨ । ୯୨

ଯେଉଁମାନେ ଜଣେ ଜଣେ ହିନ୍ଦୁ ହିସାବରେ ରାମଙ୍କୁ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରି ରାଜନୀତିରେ ବହୁତ ହଟ୍ଟଗୋଳ କରିବେ ବୋଲି ପାଇକ ବେଶରେ ବାହାରି

ପଢ଼ିଲେଣି, ସେମାନେ ଉପନିଷଦ ପଢ଼ନ୍ତୁ ଓ ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର ଅନେକ ପୂର୍ବରୁ ଭାରତବର୍ଷ ଥିଲା ଓ ଭାରତବର୍ଷର ଏକ ସର୍ବକାଳୀନ ତଥା ସର୍ବଦେଶୀୟ ସନ୍ଦେଶ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ ରହିଥିଲା ବୋଲି ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରନ୍ତୁ । ଯଦି ସେହି ସନ୍ଦେଶକୁ ମଧ୍ୟ ହିନ୍ଦୁ ଐତିହ୍ୟର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ, ତେବେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଏହି ଦାଣ୍ଡିଆଁ ଏକଆଖିଆ ମାନଙ୍କୁ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲି କହିବାକୁ ମୋଟେ ମନ ହେବ-ନାହିଁ । ସେହିପରି, ଯଦି ଗଇଁତି, କୋଦାଳ, ହାତୁଡ଼ି ଓ ସାବଳ ନେଇ ରାମନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ନାଚୁଥିବା ଏମାନଙ୍କୁ ଆମେ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲି କହିବା, ତେବେ ଉପନିଷଦକୁ ଏକ ହିନ୍ଦୁଶାସ୍ତ୍ର ବୋଲି ବା ଉପନିଷଦର ସନ୍ଦେଶକୁ ଏକ ହିନ୍ଦୁ ସନ୍ଦେଶ ବୋଲି କହିଲେ ସ୍ୱୟଂ ଉପନିଷଦକୁ ମଧ୍ୟ ଭାରି ଲାଜ ଲାଗିବ । ସବୁ ହିନ୍ଦୁଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରତିନିଧି ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ନିଜକୁ ଧରି ନେଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ ନିଜର ଚେରଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଅଧିକ ଅବହିତ ହୁଅନ୍ତୁ ।

ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ସମେତ ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ଧର୍ମରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ସ୍ତର ରହିଛି, ଯେଉଁଠାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଯାବତୀୟ ନାମ ଓ ରୂପ ବଦା ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି, ଯାବତୀୟ ଭେକକୁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଉପଲବ୍ଧି ଗୁଡ଼ିକ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରଧାନତଃ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ବୋଲି ଜାଣି ଛାଡ଼ିଦେଇ ଚାଲି ଆସିବାକୁ ହୁଏ ଓ ଆପଣାକୁ ଏକ ଅନ୍ୟ ସ୍ୱୀକାରଭାବନା ପାଖରେ ଅର୍ପି ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ ବା ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ଧର୍ମର ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯଦି ସେହି ସ୍ତରଟିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ନପାରିଲା ଏବଂ ଗାରଟିକୁ ଅତିକ୍ରମ ନକରି ଯଦି ସିଏ ସେହିଠାରେ ଅଟକି ରହିଗଲା, ତେବେ ତା'ର ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ ବା ସେହିପରି ଆଉ ଯାହାକିଛି ହେବା ପ୍ରକୃତରେ ନିଷ୍ଫଳ ହେଲା ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ଧର୍ମରେ ଏହିପରି ନିଷ୍ଫଳ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଅବଶ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ସଚରାଚର ସେଇମାନେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପାଟିରେ ଧର୍ମର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରି ଆସିଛନ୍ତି; ଏବଂ ସମ୍ଭବତଃ ନିଷ୍ଫଳ ହୋଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଅଧିକ ପାଟି କରିବା ଲାଗି ନିଜ ଭିତରୁ ଏକ ତାଡ଼ନା ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି ।

୧୭ । ୧୨ । ୯୨

ପୃଥିବୀରେ ଅନ୍ୟ ଦେବତା ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ଏକ ହିନ୍ଦୁ ପରିବାରରୁ ପ୍ରେରଣା ପାଇ ଶିଖିଛି । ତା'ପରେ ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରୁ ତାହାର ସମର୍ଥନ ଅବଶ୍ୟ ମିଳିଛି । ଅନ୍ୟ ଦେବତାମାନେ ଅଛନ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନେ ଅଛନ୍ତି । ଏବଂ, ଏହି ଯାବତୀୟ ଦେବତାକଳ୍ପନାର ସେପାଖରେ ପରମେଶ୍ୱର ସର୍ବ-ଚିରନ୍ତନ ହୋଇ ବିରାଜମାନ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ବି ସେହି ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ମୋତେ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଛି । ଯେଉଁ ଧର୍ମ ପିତୃଲୋକମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଛି ଏବଂ ଯୁଗପତ୍

ଭାବରେ ପିତୃଳାମାନଙ୍କୁ ଡେଇଁଯିବାର ସୁଯୋଗଟିକୁ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ାଇ ଦେଇଛି, ସେହି ଧର୍ମ ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ ମୋ' ନିଜ ଧର୍ମ ହୋଇଥିବାରୁ ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ ବି କରିଛି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମକୁ କଣ୍ଢେଇ ପରି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିବା ଏହି ବିଚିତ୍ର ମାମଲତକାରମାନେ ଆସି କହୁଛନ୍ତି ଯେ, ଏହି ପିତୁଳ ମାନେ ହିଁ ହେଉଛନ୍ତି ଆମ ଧର୍ମର ସର୍ବଶେଷ କଥା । ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ କାଳକାଳରୁ ଯେଉଁ ପ୍ରତିମାତୃଷ୍ଣା ବା ପିତୁଳାତୃଷ୍ଣା ରହି ଆସିଛି, ଏହି ନେତାମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ଭାବରେ ତାହାର ଫାଇଦା ଉଠାଉଛନ୍ତି ଏବଂ ସେଥିରୁ ରାଜନୀତିକ ପୁଞ୍ଜି ସଂଗ୍ରହ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଦଳେ ସାଧୁ ବା ସଂସାରତ୍ୟାଗୀ ବାବାଜୀ ଆସି ଜୁଟିଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ କି ସମ୍ଭବତଃ ପିତୁଳାର ସ୍ତରଟିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆଉ ଅଧିକ ଆଗକୁ ମୋଟେ ଯାଇ ପାରିନାହାନ୍ତି । ଅଭିଜ୍ଞତାରେ ଏବଂ ଉପଲବ୍ଧିରେ ସିଦ୍ଧ ହୋଇ ନପାରି ଯେଉଁମାନେ ମଠ ବା ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସହିତ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଗଲେ, ସେମାନେ କିପରି ବା ଏହି ଆବଶ୍ୟକ ଅତିକ୍ରମଣଟିକୁ ନିଜ ଜୀବନରେ ସମ୍ଭବ କରି ପାରିଥାନ୍ତେ ? ସେମାନେ ଧର୍ମ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସୋପାନଭେଦଟିକୁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରିଲେ-ନାହିଁ । ନିଜଭିତରେ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ବାଟ ଚାଲିବା ଅପେକ୍ଷା ସେମାନେ କୌଣସି ଏକ ଥାନରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭେକଟିଏ ସିଦ୍ଧ ଆସନ ମାଡ଼ି ବସିଯିବାକୁ ହିଁ ସମ୍ଭବତଃ ଅଧିକ ସୁବିଧାଜନକ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ସ୍ୱଭାବରେ ଅନୁକୂଳ ବୋଲି ଅନୁଭବ କଲେ । ଏମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲି କୁହାଯିବ ସତ, ମାତ୍ର ଏହି ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରତିନିଧି ବୋଲି କାହିଁକି କୁହାଯିବ ? ନିଜର ଆଉ କିଛି ଅଭିପ୍ରାୟ ଥିବାରୁ ସେମାନେ ସେହି ଦାବୀଟିକୁ ଅବଶ୍ୟ କରିବେ ଏବଂ ଇପ୍‌ସିତ ସିଂହାସନଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକାର କରିବାପାଇଁ ଥାଟ ନେଇ ବାହାରିବେ । ମାତ୍ର ତା' ବୋଲି ଦେଶଟାଯାକ ସେମାନଙ୍କୁ ସେହି ଅଧିକାର ଦେବାପାଇଁ କାହିଁକି ସମ୍ମତ ହେବ ?

୧୭ । ୧୨ । ୯୦

ସଭା ସମିତିରେ ନିଜେ କିଛି କହିବା ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ କିଛି ଶୁଣିବା ଆଦୌ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଲାଭ ନୁହେ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଅନ୍ୟ-ମାନଙ୍କୁ ଜାଣିବା ଓ ନିଜର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଭଲକରି ଦେଖିବା ମଧ୍ୟ ଏହାଦ୍ୱାରା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ଏବଂ ଏହାହିଁ ପ୍ରକୃତରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଲାଭ ।

ମାତ୍ର, ନିଜେ ଉଚିତ ପ୍ରକାରରେ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ହୋଇ ପାରିନଥିଲେ ଏସବୁ କିଛି ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ କି ପ୍ରାୟ ଝିଙ୍କପକ୍ଷୀ

ଧରି ମୁନିଆଁ ମୁନିଆଁ କାଠିଗୁଡ଼ାକୁ ବାହାର କରି କେତେ ସଚେତନ ଭାବରେ କଥା କହିବାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ ଆଦୌ କିଛି କହୁନଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଆତ୍ମରକ୍ଷା ହିଁ କରୁଥାନ୍ତି । ଏବଂ, ଆତ୍ମରକ୍ଷା କରିବା ବ୍ୟତୀତ ଯେ ଆଉ କୌଣସି କିଛି ନିମନ୍ତେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବିଶେଷ ବୁଦ୍ଧି ନାହିଁ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ଭାବରେ ସେହି କଥାଟିକୁ ଧରା ପକାଇ ଦେଉଥାନ୍ତି । ଏବଂ, ଯେଉଁମାନେ ନିଜେ ନାନା ଅନ୍ତର୍ଗତ କିମ୍ବା ଅଭିଜ୍ଞତାଗତ କାରଣରୁ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଝିଙ୍କପକ୍ଷୀ ପରି ଆଚରଣ କରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର କଥାକୁ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକୃତରେ ବିଶେଷ କିଛି ଶୁଣୁନଥାନ୍ତି । ପ୍ରଧାନତଃ ଆତ୍ମରକ୍ଷା କରୁଥିବା ମଣିଷ ଆଘାତ ଦେଉଥାଏ ଓ ଆଘାତ ସହୁଥାଏ । ହୁଏତ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ଆଘାତ ସହୁଥାଏ ନିଜର କଳ୍ପନା ଭିତରେ ଢମଢମ ହୋଇ ଆଘାତ ଦେଉଥିଲା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ସିଏ କିଛି କମ୍ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ଅବସ୍ଥା ନୁହେଁ । ଗ୍ରହଣକାତର ମନୁଷ୍ୟମାନେ ନିରନ୍ତର ଏହିଭଳି ଗୋଟିଏ ଭାରି ମର୍ମନ୍ତୁଦ ସ୍ଥିତିରେ ରହିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ କୋଉ ଆସନରେ ଅଛନ୍ତି, କେତେ ଟଙ୍କା ବେତନ ପାଉଛନ୍ତି, ଏହି ସଂସାରରେ ମଧ୍ୟ କୋଉ ସମ୍ମାନ ବା ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପାଇ ବସିଛନ୍ତି, ପ୍ରଧାନତଃ ଏହିଗୁଡ଼ିକୁ ଆଳ କରି ସେମାନେ ଆତ୍ମରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜେ ଭାରି ହରକତ ହୁଅନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କମ୍ ହରକତରେ ପକାନ୍ତିନାହିଁ । ଯଦି ଗ୍ରହଣଶୀଳ ହେବ, ତେବେ ସ୍ୱଭାବ-ପ୍ରେରିତ ଭାବରେ ହେବ । ଗୋଟିଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିବେଶ ସମ୍ଭବ ହେଲେ ଯାଇ ମୁଁ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ହେବି, ଏକଥା କେବଳ ଗ୍ରହଣକାତର ମନୁଷ୍ୟମାନେ ହିଁ କହିଥାନ୍ତି ଓ ସର୍ବଦା ଅତ୍ୟନ୍ତ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ପରିସ୍ଥିତିରେ ରହିଥାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ଅନ୍ୟକୁ ପ୍ରକୃତରେ କିଛି ଦେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ କି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ କିଛି ନେଇ ବି ପାରନ୍ତିନାହିଁ ।

୧୮ । ୧୨ । ୯୨

ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ମଣିଷ ପାଇଁ ଏବେ ହୁଏତ ଏମିତି ଗୋଟିଏ ପରୀକ୍ଷା ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି, ଯେତେବେଳେ କି ଭଗବାନଙ୍କୁ ପାରମ୍ପରିକ ଭାବରେ ଆଉ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ଅଥବା ନିଜର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କୌଣସି ଗଣ୍ଡିଲ ଉପରେ ନଦେଖି ପରସ୍ପର ଭିତରେ ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଭଗବାନ ସବୁଠାରେ ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଯେଉଁ ଧର୍ମମାନଙ୍କରେ ସବାବଡ଼ ସତ୍ୟରୂପେ ପ୍ରଚାର କରାଯାଇ ଆସିଛି, ସେହି ଧର୍ମର ଅନୁଗାମୀମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏହି ଆହ୍ୱାନଟି ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରାୟ ସେମାନଙ୍କର ଦ୍ୱାର ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି । ସେମାନଙ୍କର କବାଟରେ ଧକ୍କା ଦେଉଛି, ସେମାନଙ୍କର ବିବେକ ପାଖରେ ଧକ୍କା ଦେଉଛି ।

ଯେଉଁ ଭଗବାନ ସର୍ବତ୍ର ଅଛନ୍ତି, ନାସ୍ତିକ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କୁ କେଉଁ ସୂତ୍ରରେ କାହିଁକି ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ନେଇ କଳା କରି ରଖି ଦିଆଗଲା ଓ କେବଳ ସେହିଠାରେ ହିଁ ତାଙ୍କୁ ଇଷ୍ଟଦେବ ବୋଲି କୁହାଗଲା, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ପ୍ରଶ୍ନଟିକୁ ନିଜକୁ ଅବଶ୍ୟ ପଚାରିବା ଦରକାର । ଭଗବାନ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ଅବଶ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ତାଙ୍କର କୌଣସି ମୂର୍ତ୍ତିର ସ୍ଥାପନା ହୋଇ ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ସେଠାରେ ରହିଛନ୍ତି । ତେଣୁ, ମନ୍ଦିର ବାହାରେ ଯେଉଁଠାରେ ତାଙ୍କର ତଥାକଥିତ ମୂର୍ତ୍ତି-ଗୁଡ଼ାକୁ ମଣିଷ ଦ୍ୱାରା ଥାପନା କରା ଯାଇନାହିଁ, ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଆମେ କାହିଁକି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରୁନାହୁଁ ଏବଂ ପ୍ରାୟ ସେହି ଅପରାଧଟିକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ପାଇ ଚଣ୍ଡାଳ ପରି ଆଚରଣ କରୁଛୁ ? ଭଗବାନଙ୍କୁ କଳା ରଖିବାରେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ଏହି ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱର ଅଧିକାରରୁ ବଞ୍ଚିତ କରାଇବାରେ ବିଭିନ୍ନ ଗୁରୁ, ବିଭିନ୍ନ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଓ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବାସନାର ଭକ୍ତମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ କାଳେ କାଳେ ଏକ ଭୂମିକା ରହିଆସିଛି । ପୁନଶ୍ଚ, ଅଧିକାଂଶ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କର ପ୍ରକୃତି ଭିତରେ ପୌତ୍ତଳିକତାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ରହିଛି ବୋଲି କହି ଏହି କଥାଟିକୁ ଆଦୌ ଉଡ଼ାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଯିଏ ମଣିଷ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି, ଯେଉଁ ଏହି ସଂସାର-ଯାକ ପୂରି ରହିଛନ୍ତି ବୋଲି ଆମ ଗୁରୁମାନେ ଯଦି ଆମକୁ ସବାଆଗ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମହତ୍ତ୍ୱ ଓ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦେଇ କହିଥାନ୍ତେ, ତେବେ ସେମାନେ ଆମର ବହୁତ ଉପକାର କରୁଥାନ୍ତେ । ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଉପକାର କରି ପାରୁଥାନ୍ତେ ।

୧୯ । ୧୨ । ୯୨

କିଛି ଲେଖିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ନିଜର ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଘୋଷଣା କରିବା ବୋଲି ଜାଁ ପଲ୍ ସାର୍ତ୍ରେ କେବେ କହିଥିଲେ ବା ଲେଖିଥିଲେ । ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଭାବୁଥିଲି । ମୁଁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ତାହାକୁ ଠିକ୍ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ତଥାପି, ତା' ସହିତ ଆଉଗୋଟାଏ ବାକ୍ୟ ବି ଯୋଡ଼ି ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି । ଲେଖିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ସାଙ୍ଗଟିଏ ଖୋଜିବା । ପାଠକଟିଏ ଖୋଜିବା । ପାଠକ ହେଉଛି ଜଣେ ଲେଖକର ଅସଲ ସାଙ୍ଗ । ଅର୍ଥାତ୍, ଜଣେ ଲେଖକର ଅସଲ ସାଙ୍ଗ ତା' ପାଠକମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ହିଁ ମିଳନ୍ତି । ଜଣେ ଲେଖକ ଏଇଟା ବା ସେଇଟା ଲେଖୁଛି, ଅଥଚ ସଂସାରରେ ସାଙ୍ଗଟିଏ ପାଇନାହିଁ,—ଏପରି ହେଉ-ଥିଲେ ତାହା ନିଶ୍ଚୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କଥା । ଲେଖକର ଲେଖାଟିଏ ପଢ଼ି ତା'ର ଚିହ୍ନା ଓ ଅଚିହ୍ନା କେତେ ମଣିଷ ଯେ ତା'ର ସାଙ୍ଗ ହୋଇଛନ୍ତି, ମୁଁ ଏହାକୁ ଜଣେ ଲେଖକର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସୌଭାଗ୍ୟ ବୋଲି କହିବି । ଅନେକ

କ୍ଷେତ୍ରରେ, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କୌଣସି ପରିଚୟ ନଥାଏ, ଅଥଚ ମଣିଷମାନେ ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ସ୍ନେହରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥାନ୍ତି, ଶୁଭ ମନାସୁଥାନ୍ତି ଓ ସାଙ୍ଗରେ ବାଟ ବି ଚାଲୁଥାନ୍ତି ।

ଜଣେ ଲେଖକ ସାଙ୍ଗଟିଏ ଖୋଜିବା ଓ ସଂସାରରେ ସାଙ୍ଗଟିଏ ଖୋଜିବା କହିଲେ ସାଧାରଣତଃ ଯାହା ବୁଝାଯାଏ, ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରେ ଅନେକ ଭେଦ ରହିଛି । ଯିଏ ମତେ ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିବ ଅଥବା ମୋ' ମନମୁତାବକ ହୋଇଥିବ, ମୋ'ର ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରୁଥିବ ଓ ମୋ'ର କାନ ଧରି ବାଟ ଚାଲୁଛି ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିବ, ସଂସାରରେ ସାଧାରଣ ଭାବରେ ସେହିଭଳି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରାଯାଏ । ଜଣେ ଲେଖକ ସେବିଷୟରେ ଆଦୌ ଆଗ୍ରହୀ ନଥାଏ । ତା'ନିଜ ଭିତରେ ଯେଉଁସବୁ ମନ୍ଥନ ବା ଉଦ୍‌ବେଳନ ତାକୁ କିଛି ଲେଖିବାପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛି, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ-ଅର୍ଥାତ୍ ତା' ପାଠକମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ; ସେହି ମନ୍ଥନ ଓ ଉଦ୍‌ବେଳନ ସମ୍ଭବ ହେଉ,—ଲେଖକ ସବାଆଗ ସେହି କଥାଟି ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା ରଖିଥାଏ । ସ୍ପନ୍ଦନଗୁଡ଼ିକର ଏକ ଅନୁସ୍ପନ୍ଦନ ସୃଷ୍ଟି ହେଉ । ଜୀବନ ଭିତରକୁ ଓ ପୃଥିବୀ ଭିତରକୁ ଅନାଇ ଯେପରି ମୁଁ ମୋ ଖୁସିରେ ଶବ୍ଦର ମାଧ୍ୟମରେ ଆପଣାକୁ ଅଜାଡ଼ି ଦେଉଛି, ଖୁସି ହୋଇ ଅଜାଡ଼ି ଦେଉଛି ଏବଂ—ସେଇଥିରୁ ହିଁ ସହସ୍ର ସଙ୍ଗୀର ଅନୁଭବ ଲାଭ କରୁଛି, ଆଉଜଣେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ତା' ନିଜ ଧାରାରେ ନିଜକୁ ଅଜାଡ଼ି ଦେଇପାରୁ, ଆଦୌ କୃପଣ ହୋଇ ନରହୁ ଜଣେ ଲେଖକ ସଚରାଚର ତାହାହିଁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥାଏ ।

୨୦ । ୧୨ । ୯୨

ଅସଲ ଗୁରୁ ସାଙ୍ଗରେ ଥାଏ, ମୋଟେ ଗିଳି ପକାଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ, ଅସଲ ବନ୍ଧୁ ଓ ଅସଲ ଗୁରୁ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ପ୍ରଭେଦ ନାହିଁ । ପୃଥିବୀର ତଥାକଥିତ ଗୁରୁମାନେ ଆଗ ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ନହୋଇ ଏକ ଉଚ୍ଚ ଆସନରେ ବସି କାହିଁକି ଯେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଏତେ ସରାଗ ଦେଖାଇ ଆସିଛନ୍ତି, ମୁଁ ସେହି କଥାଟିକୁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ ।

ଯିଏ ଆଗ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଗଲା, ଯିଏ ସତକୁ ସତ ବାଉଳାଟିଏ ପାଇଲା, ସିଏ ଯଦି ଗୁରୁ ହୁଏ, ତେବେ ସିଏ କଦାପି ଦୁଷ୍ଟ ହେବନାହିଁ, ଏକ ସଂପ୍ରଦାୟରୂପୀ ଗାତ ଭିତରେ ସିଏ କଦାପି ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କୁ ନେଇ ପକାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବନାହିଁ । ସିଏ ନିଜକୁ କଦାପି ବ୍ରହ୍ମା, ବିଷ୍ଣୁ, ମହେଶ୍ୱର ବୋଲି କହିବନାହିଁ । ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟମାନେ ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ ଏହିଭଳି ଆଖ୍ୟାମାନ ଦେଇ ତେଣାଲଗା ପ୍ରଶଂସାମାନ କରିଛନ୍ତି, ହୁଏତ କେଜେ ଗୁରୁ ହୋଇ ନିଜ

ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ପୂଜା ପାଇବାର ଲୋଭ ରଖିଥିବାରୁ ହିଁ ସେମାନେ, ଏଭଳି କରିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଗଧ ହୋଇ ରହିବାରେ ଏମାନେ ଖୁବ୍ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ଗୁରୁମାନଙ୍କର ସହାୟତାରେ ମଣିଷମାନେ ଭଗବାନଙ୍କର ସନ୍ଧାନ ପାଇଥାନ୍ତେ, ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ବିରାଟର ପରିଚୟ ପାଇଥାନ୍ତେ । ମାତ୍ର, ଗୁରୁ ହେବାର ପ୍ରମତ୍ତତା ଦେଖାଇ କେତେ ଛଥାକଥିତ ଗୁରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକ ସମ୍ପ୍ରଦାୟର ଗାଡ଼ ଭିତରେ ନେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ପକାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ଓ ପୃଥିବୀର ଉଦୟପଥକୁ ବନ୍ଦ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ମନ୍ଦିରରେ ଭଗବାନଙ୍କର ପୂଜା ନହୋଇ ତୁଚ୍ଛା ପିତୁଳାମାନଙ୍କର ପୂଜା ହେଉଥିଲା ପରି ଅଧିକାଂଶ ଗୁରୁ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସାହସୀ ଏବଂ ଅନ୍ୱେଷୀ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ ନକରି ସେମାନଙ୍କୁ ଖିନ୍ନ କରି ରଖିଛନ୍ତି, ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଅନ୍ୟମାନେ ମାନବ ସମାଜର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କ୍ଷତି କରିଛନ୍ତି । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ପଥକୁ ଉଗାଳି ରଖି ସେମାନେ ସତେଅବା ମଝିରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଓ ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରେ ଅସଲ ଚେତନାର ଉଦୟକୁ ଓଡ଼ୁଆଲ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଏବେ ରାଜନୀତିର ଧୁରନ୍ଧରମାନେ ଯେ ଜଣେ ଜଣେ ଧର୍ମ ଗୁରୁଙ୍କର ଏଡ଼େ ଅନୁଗତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ଉକ୍ତ ରୀତିଟି ସହିତ ତାହାର ପ୍ରକୃତରେ କିଛି ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଛି କି ? ଆଧୁନିକ ରାଜନୀତିକୁ ଏକ ଅତି ଧାର୍ମିକତା ହୁଏତ ଭାରି ସୁହାଉଛି !

୧୯୯୩

୬ । ୧ । ୯୩

ସକଳ ଶକ୍ତି ସେଇ ଭିତରୁ ମିଳେ । ତେଣୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହୁଏ । ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହୋଇଥାଏ । ମୁଁ ଏହି କଥାଟିକୁ ଏହି ଖାତାରେ ଏକାଧିକ ବାର ଲେଖୁଛି । କାରଣ, ଏହି କଥାଟିକୁ ଏକାଧିକ ବାର ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଛି । ଠିକ୍ ଜପ କଲାପରି ଏହି କଥାଟିର ଜପ କରିଛି । ଜପଦ୍ୱାରା ସନ୍ନିକଟକୁ ଆସିଛି । ଜପଦ୍ୱାରା ଦୁଆର ଖୋଲିଛି । ଦୁଆର ଖୋଲିଯିବା ପରେ ଏହି ଦେହ, ପ୍ରାଣ ଓ ମନର ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ସତେଅବା କାହାର ଶକ୍ତିସ୍ପର୍ଶ ଲଭି କରି ନିଜ ନିଜର ସର୍ବୋତ୍ତମ ସମର୍ଥତାର ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଏବଂ, ମୋ'ର ଏହି ଜୀବନରେ ଆହୁରି ଅଧିକ ମହିମାମୟ କଥାଟି

ହେଉଛି ଯେ, ଶକ୍ତିର ଉତ୍ସଟି ଯେ ଅନୁକ୍ଷଣ ମୋ' ଭିତରେ ରହିଥିଲା ଓ ମୋ'ର ସମ୍ମତି ଲାଭ କଲେ ମୋ'ର ସହଯୋଗୀ ହୋଇ ବାହାରି ଆସିବ ବୋଲି ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲା, ମୁଁ ସତେଅବା ପୁନର୍ବାର ନୂଆ କରି ସେହି ସମ୍ଭବସତ୍ୟଟିର ଆବିଷ୍କାର କରିଛି ।

ଲେଖିବାପାଇଁ ବହୁତ କିଛି ରହିଥାଏ । ତଥାପି ବେଳ ଆସି ନଥାଏ ବୋଲି ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ । ମୋଟେ ଛଟପଟ ହୁଏନାହିଁ । ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥାଏ । ତେଣୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଏନାହିଁ । ସତେଅବା କ'ଣ କିଛି ଘଟେ । ମୋ' ହାତଟା ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତ ହୋଇ ଲେଖିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯାଏ । ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ମୋ'ର ହୋଇ, ତାଙ୍କର ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯାଏ । ତା'ପରେ, କ'ଣସବୁ ଲେଖିବି, ସେକଥା ଭାବିବାକୁ ବି ପଡେନାହିଁ । ସତେଅବା ସାଙ୍ଗରେ କେହି ଥାଏ, ସାଙ୍ଗରେ ଥାଇ ସବୁକିଛି ଯୋଗାଇଦିଏ । ଉଚିତ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ଖିଅଟିକୁ ମଧ୍ୟ ମୋ' ହାତରେ ଆଣି ଧରାଇ ଦେଉଥାଏ । ଶବ୍ଦ ସହିତ ଶବ୍ଦକୁ ଯୋଡି ଏକ ନୂତନ ବ୍ୟଞ୍ଜନାବାହକ ଶବ୍ଦର ସୃଷ୍ଟି କରିବା,—ତାରି ସହଯୋଗ ହେତୁ ସେତେବେଳେ କେତେ ସହଜରେ ସେହି କାର୍ଯ୍ୟଟି ହୋଇଯାଏ । ପାଠମାନେ, ତଥ୍ୟମାନେ,—ଏମାନେ ସତେଅବା ଆଗରୁ କେଉଁଠି କେତେ ଦୂରରେ ଯାଇ କୁଣ୍ଠିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ସମସ୍ତୁ ଜାଣି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ପହଞ୍ଚି ଯାଆନ୍ତି । ଲେଖିବାଟା ଗୋଟାଏ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ପରି ଲାଗେ । ସିଏ ମୋ' ଆଗରେ ଯାଉଛନ୍ତି କି ମୁଁ ତାଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ଯାଉଛି, ସେକଥା ବିଚାର କରିବାକୁ ତର ସହେନାହିଁ । ଏକ ସହଜ ସମ୍ମତତାର ଖୁସୀରେ ଆଗକୁ ଆଗକୁ ବାଟ ଫିଟିଯାଏ ।

୭ । ୧ । ୯୩

Agn-stic ଅର୍ଥାତ୍ Uncommitted ଏବଂ Uncommitted ମନୁଷ୍ୟମାନେ ହିଁ ପ୍ରଧାନତଃ indifferent ହୁଅନ୍ତି । ଉପେକ୍ଷାକୁ ନିଜ ଜୀବନର ସବଳତମ ଅବଲମ୍ବନ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ସେହି ଉପେକ୍ଷାରୁ ଏମିତି ଏକ ଅବସରବାଦିତା ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରେ. ଯାହାଦ୍ୱାରା ଉପସ୍ଥିତ ସକଳ ପରିସ୍ଥିତିରୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକ ଲାଭ ଉଠାଇ ପାରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।

ଜଣେ agnostic ର କହିବା ଅନୁସାରେ ସିଏ ବିଶ୍ୱାସ କରେନାହିଁ, କି ଅବିଶ୍ୱାସ କରେନାହିଁ, ଗ୍ରହଣ କରେନାହିଁ କି ବର୍ଜନ କରେନାହିଁ, ଠିକ୍ ବୋଲି କହେନାହିଁ କିମ୍ବା ଭୁଲ୍ ବୋଲି କହେନାହିଁ । ସଂସାରରେ ଏକମାତ୍ର ଭଲ, ଏକମାତ୍ର କାମ୍ୟ ବା ଏକମାତ୍ର ଗ୍ରହଣୀୟ ଯେ ଏଇଟା ବା ସେଇଟା, ସେକଥା ଅଙ୍କ କଷି ଗାର କାଟିଦେଇ କହି ହୁଏନାହିଁ । ଈଶ୍ୱର ପ୍ରକୃତରେ

ଏମିତ ବା ଏମିତ ନୁହନ୍ତି ବୋଲି ମୋଟେ ଜୋର କରି କହି ହୁଏନାହିଁ । ତଥାପି ଜୀବନରେ ଏକ ଈଶ୍ୱର ବାଛିନେବାକୁ ହୁଏ, ଏକ ଗିରିଶିଖରକୁ ବାଛି ନେଇ-ହୁଏ । ନହେଲେ ଜଣେ ମଣିଷ ସଂସାରରେ ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି କାମରେ ଲଗେନାହିଁ । ସିଏ ନିଜର, ନିଜ ଜୀବନ-ଉଦ୍‌ଘାଟନର କୌଣସି ଆହ୍ୱାନକୁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ବାହାରର ବହୁ ସଫଳତା ଓ କରାମତିକୁ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଅର୍ଜନ ବୋଲି କହେ ଏବଂ ସେଇଥିରୁ ଗୁଡ଼ାଏ ହାସଲ କରି ତାହାକୁ ହାତରେ ମୁଣ୍ଡ ଓ ଗୋଡ଼ରେ ଝୁଣ୍ଟିଆ କରି ବୋହୁଥାଏ । ମୁଁ **agnostic** ହୋଇ,ପାରିଲିନାହିଁ । କାରଣ, ମୁଁ ଭଲ ପାଇ ପକାଇଲି । ମୋ'ରି ଭିତରେ ଥିବା ସର୍ବୋତ୍ତମର ଠାବ ପାଇ ତାହାକୁ ଭଲ ପାଇ ବସିଲି, ତାହାରି ଲାଗି ସବାଆଗ **committed** ହେଲି । ସେହି **commitment**ର ଶୃଙ୍ଖଳା ଭିତରେ ରହିବ ବୋଲି ବାହାରର ଆଉ ଯାବତୀୟ ଶୃଙ୍ଖଳା ଏବଂ ନିରାପତ୍ତାକୁ ଗୌଣ ମନେ କଲି । ମୋ' ଭିତରେ ସେଇ ସର୍ବୋତ୍ତମ ହିଁ ମୋତେ ବାହାରେ ଈଶ୍ୱର ବୋଲି ଦିଶିଲେ । ସବୁ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ସେଇ ଦିଶିଲେ, ମୋ' ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶୃଙ୍ଖଳା ଆଣିଦେଲେ । ମୋ' ଆଗରେ ଯାବତୀୟ ଭବିଷ୍ୟନିଯ୍ମତିର ଅଧୀଶ୍ୱରରୂପେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ହେଲେ । ମୋତେ ମୁକ୍ତି ଦେଲେ, ପରିତ୍ରାଣ ଆଣିଦେଲେ ।

୧୧ । ୧ । ୯୩

ଏକ ଉପଲବ୍‌ଧି,—ତାହାକୁ ଏକ ଅବିଷ୍କାର ବୋଲି ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଆପଣାକୁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିରୂପେ ଉପଲବ୍‌ଧି କରିବା ପରେ ମଣିଷ ଯେପରି ସେତିକି ପରିଚୟ ଭିତରେ ମୋଟେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହି ପାରେନାହିଁ । ସେତେ-ବେଳେ ସିଏ ସତେଅବା ବଳେ ବଳେ ଯାଇ ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରକୁ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଏ । ସିଏ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ନିଜକୁ ଦେଖେ, ଅର୍ଥାତ୍ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆବିଷ୍କାର କରେ । ଅର୍ଥାତ୍, ତା' ଆପଣା ଭିତରେ ସତେଅବା ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ଥାନ ହୋଇଯାଏ । ତେଣୁ, ନିଜକୁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିରୂପେ ଉପଲବ୍‌ଧି କରିବାକୁ କଦାପି ଆପଣାକୁ ଗୋଟିଏ ନିବୁଜ ଘରରେ ପରିଣତ କରି ରଖିବାକୁ ବୁଝାଇବ ନାହିଁ । ନିଜ ଭିତରକୁ ଦୁଆରଟିଏ ଖୋଲିଯିବା ମାତ୍ରକେ ପୃଥିବୀ ଆଡ଼କୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରକୁ ମଧ୍ୟ ଦ୍ୱାର ଖୋଲି ଯାଇଥାଏ । ନିଜକୁ ଜାଣିବା, ନିଜକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜାଣିବା ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଦ୍ୱାର ଖୋଲି ରଖିବାରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ ।

ଆପଣାର ଉପଲବ୍‌ଧିକର୍ମରେ ସମ୍ଭବତଃ ଏହାକୁ ହିଁ ଅସଲ ଓ ସୁସ୍ଥ କର୍ମ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଯେଉଁମାନେ ନିଜକୁ ଜଣେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିରୂପେ

ଉପଲବ୍ଧି କରିବେ ବୋଲି ସଂସାରରୁ ଡ଼ୋରି ଛିଣ୍ଡାଇ ଦେଇ ଉଚ୍ଚୁଆଳରେ ଯାଇ ରହିଥାନ୍ତି, ସତେଅବା କେଉଁ ଗାତ ଭିତରକୁ ଗୋଡ଼ ଖସିଯିବ ବୋଲି ପ୍ରମାଦ ଗଣୁଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ନିଜ ହାତରେ ହିଁ ନିଜର ଜୀବନକୁ ଗୋଟାଏ ଗାତରେ ପରିଣତ କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଯଥାର୍ଥରେ ନିଜକୁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ଦେଖିବାରୁ ମଧ୍ୟ ବହୁଦୂରରେ ରହିଥାନ୍ତି । ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ବ୍ୟକ୍ତିଟି ଲାଗି ରହିଥିବା ନିଷ୍ଠା ଭିତରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ dimension ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ, ଯାହାକି ମଣିଷକୁ ଜଗତ ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବା ନିମନ୍ତେ ନିଃଶଙ୍କ କରିଦିଏ । ନିଜକୁ ଆପଣାର କରି ଉପଲବ୍ଧି କରିବା ହେଉଛି ସମଗ୍ର ଜଗତକୁ ଆପଣାର ଘର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବା । ଅର୍ଥାତ୍, ଅସଲ ଆତ୍ମଉପଲବ୍ଧିକୁ ଆମେ ସମ୍ଭବତଃ ପ୍ରାଚୀରଗୁଡ଼ିକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେବାର ଏକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ବୋଲି କହିପାରିବା, ଅସଲ ଗୃହପ୍ରବେଶକୁ ସମଗ୍ର ଜଗତଲାଗି ଏକ ଯଥାର୍ଥ ଦ୍ୱାରଉନ୍ମୋଚନ ବୋଲି କହିପାରିବା । ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଲାଭ କରିଥିବା ସନ୍ତମାନେ ଏହି ଅନୁଭବଟିର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜ ଓ ଅନ୍ୟ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଦୂରତ୍ୱଟିକୁ କାଟିଦେଇ ପାରିଛନ୍ତି ।

୧୬ । ୧ । ୯୩

ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ଅତ୍ୟଧିକ ନିର୍ଭରଶୀଳମାନେ ତାଙ୍କୁ କେଡ଼େ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ସଙ୍କଟତାରଣ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ମଣିଷ ଉପରେ ଅଧିକାଂଶତଃ ଯେଉଁସବୁ ସଙ୍କଟ ଆସି ପଡ଼େ, ତାହା ହୁଏତ ଭଗବାନଙ୍କ କାରଣରୁ ନୁହେଁ, ମଣିଷମାନଙ୍କର କାରଣରୁ ହିଁ ହୋଇଥାଏ; ମାତ୍ର ମଣିଷମାନେ କେଡ଼େ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଏକ ବାଗରେ ତାହାକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଠେଲି ଦିଅନ୍ତି ଏବଂ ହାତ ଗୋଡ଼ ବାନ୍ଧି ବସିଯାଆନ୍ତି ।

ସେମାନେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଭଗବାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ୟାୟ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜ ଯେଉଁ ଦାୟିତ୍ୱଟିକୁ ବହନ କରିଥାନ୍ତେ, ସେଇଟିକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରକୁ ଟେକି ଦେଇ ସେମାନେ କେବଳ ନିଜ ଦାୟିତ୍ୱହୀନତାର ପରିଚୟ ଦେଇଥାନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ସବୁ ଯୁଗରେ ଏହିଭଳି ଦାୟିତ୍ୱହୀନ ଭକ୍ତମାନେ ବହୁ ସଂଖ୍ୟାରେ ରହିଥିଲେ, ଏବେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ବୋଧ ଭାବରେ ଗୋଟିଏ କଥା ଭୁଲି ଯାଆନ୍ତି ଯେ, ଭଗବାନ୍ ଏହି ସଂସାରରେ ଯାହା କିଛି କରିବେ, ଏହି ମଣିଷକୁ ନିମିତ୍ତରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ହିଁ ତାହା କରିପାରିବେ । ମନୁଷ୍ୟ ନିମିତ୍ତ ହେବାକୁ ରାଜି ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସିଏ ହୁଏତ କିଛି କରି ପାରିବେନାହିଁ । ଏବଂ, ଜଣେ ଦାୟିତ୍ୱହୀନ ମନୁଷ୍ୟ ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି କ

ନମିତ୍ତ ବା ହୋଇପାରବ ? ତେଣୁ, ଆମେ ମଧ୍ୟ ଭଗବାନଙ୍କ ସହିତ ସହଯୋଗ କରି ଶିଖିବା । ସେଥିଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ପରିମାଣରେ ସାହସୀ ହେବା, ନିଷ୍କପଟ ଓ ନିଷ୍ଛଳ ହେବା । ଏକ ନିମିତ୍ତ ହେବାରେ ହିଁ ଆମ ଜୀବନର ସର୍ବୋତ୍ତମ ସାର୍ଥକତା ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ସତକୁ ସତ ବିଶ୍ୱାସ କରିବା । ଈଶ୍ୱରବିଶ୍ୱାସୀମାନେ ଏ ଯୁଗରେ ଅଧିକତର ପରିମାଣରେ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ଏଇଟା ବା ସେଇଟା ଲାଗି ଦାବୀ କରୁଛନ୍ତି ଯିନା, ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି ସମ୍ମତ ନିମିତ୍ତଟିଏ ହୋଇ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ପୃଥିବୀ ସେଇଥିଲାଗି ଏତେ ଏତେ ଦୁଃଖ ଭାରେ ପଡ଼ିଛି । ଧର୍ମଗୁରୁ-ମାନେ କର୍ଣ୍ଣେଇମାନଙ୍କୁ ନେଇ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି, ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ପଶି ଆପଣାକୁ ସକଳ ଦାୟିତ୍ୱରୁ ଛୁଟୀ ଦେଇ ରଖିଛନ୍ତି ।

୧୦ । ୧ । ୯୩

ବାହାରେ କେତେ କେତେ କଳ୍ପନା କରି ଡାକଲେ ମଧ୍ୟ ସର୍ବଦା ସେହି ଭିତରୁ ହିଁ ଜବାବ ମିଳେ । ଯିଏ ମୋତେ ବାହାରେ ଭଗବାନ ବୋଲି ସମ୍ପଦଟିଏ ଅନୁଭବ କରାଏ, ଭିତରେ ସେଇ ମୋ'ର ବିବେକରୂପେ, ମୋ'ର ବଳରୂପେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥାଏ । ତେଣୁ, ସେହି ଭିତରେ ହିଁ ଅସଲ ସମ୍ପର୍କଟି ରହିଥିବା ଦରକାର । ମଣିଷ ଯେ କାଳକ୍ରମେ ଏପରି ଦସ୍ତୁରମତ ଭାବରେ ବାହାରଟା ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହୋଇ ରହିଆସିଛି, ତାହା ହେଉଛି ଆମ ସଂସ୍କାରର ଦୋଷ । ମଣିଷମାନେ ଅଧିକାଂଶତଃ ଅନ୍ୟ ମଣିଷଙ୍କ ଉପରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯଥାସମ୍ଭବ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କ ଉପରେ କର୍ତ୍ତା ହୋଇ ବସିବାକୁ ମନ କରି ଆସିଛନ୍ତି, ଓ ତେଣୁ ସେମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ବାହାରେ କେଉଁଠାରେ ବସିଥିବା ଓ ସେଠାରୁ ଶାସନ କରୁଥିବା ଜଣେ ପରମକର୍ତ୍ତା ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ମଣିଷର ଶିକ୍ଷା ମଣିଷକୁ ବହିର୍ମୁଖୀ କରିଛି । ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଗଢ଼ି ଦଳ ମଣ୍ଡାଇ ରହିବେ ବୋଲି ଯୁଗେ ଯୁଗେ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଜ ସଙ୍ଗ ସେମାନଙ୍କର ଅସଲ ବାସନାଟିକୁ ଚାପି ରଖିଛି କେଜାଣି, ସେମାନେ ଟିକିଏ ମଉକା ପାଇବା ମାତ୍ରକେ ସେହି ବାହାରକୁ ହିଁ ଦେଖିଛନ୍ତି ଓ ବାହାରେ ହିଁ ଖୋଜିଛନ୍ତି ।

ମଣିଷର ଅସଲ ବାସନା ହେଉଛି ସୋପାନ ଉଠିବାର ବାସନା, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସାର୍ଥକ ଭାବରେ ଏହି ସବୁକିଛି ସହିତ ଏକାତ୍ମ ହୋଇ ରହିବାର ବାସନା । ଅସଲ ଚେରଗୁଡ଼ିକୁ ଲଗାଇ ନିଜକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାର ବାସନା । ମାତ୍ର, ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ନାନା ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ବାଣ୍ଟି କୁଣ୍ଟି ନେଇ ସଂସାରରେ ନେତା ଓ ନାୟକମାନେ ମଣିଷର ବାଟକୁ ଓଗାଳି ରଖିଛନ୍ତି । ଧର୍ମ, ରାଜନୀତି,—ଏସବୁ ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକୁ ମୂଳତଃ ଉଠାଇ ଦେବାକୁ ହିଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଆନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ସତ୍ୟକୁ

ପ୍ରକୃତରେ ଦେଖିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମଣିଷକୁ ତା'ର ଯଥାର୍ଥ ଉତ୍ସଭୂମି ଗୁଡ଼ିକରେ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ଉଠିବାଲାଗି ତାକୁ ନିରନ୍ତର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ପରେ ଅନ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ଆସି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସତ୍ୟପରିଚୟକୁ ଏକ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ବା ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ରୂପ ଦେବାର ଭେଳିକି ଲଗାଇ ଦେଇଛନ୍ତି, ସେଇମାନେ ହିଁ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଭାଗ ଭାଗ କରି ରଖିବାପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ବାହାରର କେତେଟା ନାମ ଓ ଭେକରେ ମଣ୍ଡାଇ ରଖିଛନ୍ତି । ତା' ଭିତର ଆଡ଼କୁ ତାକୁ ବଧିର କରି ରଖିଛନ୍ତି, ଏକାବେଳେକେ insensible କରି ରଖିଛନ୍ତି ।

୨୪ । ୨ । ୯୩

ବୋଧିଦ୍ରୁମର ତଳେ ବସି ଏକଦା ଗୌତମ ତପସ୍ୟା କରିଥିଲେ । ତପସ୍ୟା କରି ବୁଦ୍ଧତ୍ୱ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପରେ ଆଉ କିଏ କ ତପସ୍ୟା କଲା ଏବଂ ବୁଦ୍ଧତ୍ୱ ଲାଭ କଲା କେଜାଣି, ତାଙ୍କ ନାଆଁରେ ଧର୍ମଟିଏ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଗଲା । ଧର୍ମଟି ଭିତରେ ତାଙ୍କୁ ବୁଡ଼ାଇ ଦିଆଗଲା । ଗୌତମ ଯାହା କହିନଥିଲେ, ଠିକ୍ ସେହିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ତାଙ୍କୁ ପୋତି ଦିଆଗଲା । ଗୌତମ ମୂର୍ତ୍ତିପୂଜା ମାନି ନଥିଲେ, ତାଙ୍କୁ ମୂର୍ତ୍ତି କରି ପୂଜା କରାଗଲା । ବୁଦ୍ଧବାଣୀ ବହି ହୋଇ ରହିଲା, ପବିତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥ ହୋଇ ପୂଜା ପାଇଲା । ବୌଦ୍ଧଧର୍ମର ଅନୁଗାମୀ-ମାନେ ଆଗରୁ ଯେଉଁଭଳି ଥିଲେ, ପ୍ରାୟ ସେଇଭଳି ରହିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ଭେକ ବଦଳିଗଲା ଓ କେତେଟା ବାହ୍ୟାଚାରର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯାହା କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଲା । ବିଶ୍ୱସଂସ୍କୃତିର ପରମ୍ପରାରେ ଗୌତମ ବୁଦ୍ଧ ଏକ ଆଲୋକ ହୋଇ ରହିଲେ, ମାତ୍ର ବୌଦ୍ଧମାନେ ସତେଅବା ଅନ୍ଧାରକୁ ଆଦରିନେଲେ ।

ବୋଧିଦ୍ରୁମର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ବୁଦ୍ଧଗୟାରେ ସୁନାରେ ବାଡ଼ ଦିଆଯାଇଛି; ସେହି ବେଢ଼ାକୁ ଉନ୍ମୋଚନ କରିବାଲାଗି ସିଂହଳଦେଶର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଭାରତବର୍ଷ ଆସିଛନ୍ତି । ସେହି ବେଢ଼ାଟିକୁ ତିଆରି କରିବାରେ ତିନିକୋଟି ଟଙ୍କା ଖର୍ଚ୍ଚ ହୋଇଛି । ତୃଷ୍ଣାର ପରିହାରରେ ଦୁଃଖରୁ ମୁକ୍ତି ମିଳେ ବୋଲି ଏକଦା ଯେଉଁ ତପସ୍ୱୀ କହିଥିଲେ, ତୃଷ୍ଣା ଭିତରେ ନିପଟ ବୁଡ଼ି ରହିଥିବା ସେହି ତପସ୍ୱୀଙ୍କର ଧର୍ମ ଅନୁଗାମୀମାନେ ତାଙ୍କ ତପସ୍ୟାସ୍ଥଳ ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁନାର ବାଡ଼ ତିଆରି କରି ଦେଇଛନ୍ତି । କାଳକ୍ରମେ ଧର୍ମରୁ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବା ଅପସଂସ୍କୃତି ଧୀରେ ଧୀରେ ତପସ୍ୟାର, ସାଧନାର, ଆତ୍ମାନ୍ୱେଷଣର ଏବଂ ଅତିକ୍ରମଣର ସକଳ ଆହ୍ୱାନକୁ ସତେଅବା ଗିଳି ପକାଇଛି । ପୃଥିବୀ-ଇତିହାସର ଯାବତ ଧର୍ମରେ ଏହିକଥା ଘଟିଛି । ଏବଂ, ଧର୍ମର ନାମରେ କେତେଟା ଠାକୁର ବସାଇ ଦେଇ ଭୁଚ୍ଛା ପାଷଣ୍ଡମାନେ ପୃଥିବୀକୁ ଭୋଗ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା

କେତେ ବଳବାନ୍ ହୋଇପାରିଲେ ଯାଇ ଏହାର ଜବାବ ଦେଇପାରିବ, ମୁଁ ସେଇକଥା ଭାବୁଛି । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାକୁ ଧର୍ମର ପରିଚ୍ଛଦ ପିନ୍ଧାଇ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭଣ୍ଡୁର କରିଦେବାକୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ କଳିଯୁଗର ମନୁଷ୍ୟପ୍ରାଣୀମାନେ ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରୟାସ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା କେତେ ବଳଶାଳୀ ହେଲେ ସେହି ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରି ପାରିବ ?

୧୪ । ୧ । ୯୩

ମୁଁ ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ପକ୍ଷରେ, ଗୌତମଙ୍କ ପକ୍ଷରେ । ଯେଉଁ ଉତ୍ସାହୀ ବୁଦ୍ଧଭକ୍ତମାନେ ନିଜ ଜୀବନରେ ଆଦୌ କୌଣସି ତପସ୍ୟାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗୌତମଙ୍କ ତପସ୍ୟାସ୍ଥାନର ଚାରିପାଖରେ ସୁନାବାଡ଼ର ଘେର ଦେବାକୁ ହିଁ ଏକ ଧର୍ମୀୟ ମହାଅର୍ଜନ ବୋଲି ମନେ କରୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ଆଦୌ ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ନୁହେଁ । ମୁଁ କୌଣସି ଧର୍ମର ବିପକ୍ଷରେ ଆଦୌ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ତା'ବୋଲି ମୋତେ ପୃଥିବୀର ମିଛ ଉତ୍ସାହୀମାନଙ୍କର ପଟେ ଯେ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ମୁଁ ସେକଥାରେ ମୋଟେ ରାଜି ହେବିନାହିଁ ।

ଜଗନ୍ନାଥ,-ଜଗତର ନାଥ;—ଅନୁଭବ କଲାବେଳକୁ ଦେହ ଭିତରେ ଅନୁଭବର ରୋମାଞ୍ଚ ଜାତ ହେଉଛି । ଗୋଟିଏ ମୂର୍ତ୍ତି ଭିତରେ, ଗୋଟିଏ ମନ୍ଦିର ଭିତରକୁ ପଶୁ ପଶୁ ମୁଁ ଯଦି ଜଗତନାଥଙ୍କର ସ୍ପର୍ଶନ ଲାଭ କରି ପାରିଲି, ତେବେ ମୁଁ ତାହାକୁ ଅବଶ୍ୟ ମୋ'ର ମହାଭାଗ୍ୟ ବୋଲି କହିବି । କିନ୍ତୁ ସେହି ମହାଭାଗ୍ୟ ମୋ' ଭିତରେ ଏକ ଉନ୍ମୋଚନ ମଧ୍ୟ ଘଟାଇବ, ମୋତେ ଏକ ନୂତନ ଚେତନା ମଧ୍ୟକୁ ଦୀକ୍ଷିତ କରାଇନେବ । ଏବଂ ତା'ପରେ ମୁଁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ମୋ' ଜାତିର ଓ ମୋ' ମାଟିର ବୋଲି କହି କଦାପି ଗୁଡ଼ାଏ ଫୁଲେଇ ହେବାକୁ ଯିବିନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମ ଭିତରେ ନିଜର ସଂସ୍କାରଗତ ଗାରଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁ ଯିବାର ଯେଉଁ ଆବେଦନଟି ରହିଥିଲା, ସଂସାରର ଧର୍ମାସୁରମାନେ ସେହି ଆବେଦନଟିକୁ ସତେଅବା କୁଆଡ଼େ ଭଣ୍ଡୁର କରି ଉଡ଼ାଇ ନେଇଛନ୍ତି । ତପସ୍ୱୀର ତପସ୍ୟା ମଣିଷକୁ ଯେତେ ଆକୃଷ୍ଟ ନକରୁଛି, ତା' ତପସ୍ୟାଅଳର ଚାରିପାଖରେ ସୁନାବେଢ଼ ଦେବାକୁ ସିଏ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଉଚ୍ଚାଟିତ ହୋଇଉଠୁଛି । ପଣ୍ୟଧର୍ମୀ ମଣିଷ ବହୁମୂଲ୍ୟ ପଣ୍ୟର ବିମଣ୍ଡନ ଦେଇ ତା' ପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ପାଇଗଲି ବୋଲି ଭାଣ କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ତଥାପି ତପସ୍ୟାକୁ ହିଁ ଭଗବତ୍ ଅନୁରାଗର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁଞ୍ଜିରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରୁଥିବା କେତେକ ମଣିଷ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ରହିଥିବେ, ସେମାନେ ଆଦୌ ଧର୍ମନାଶକାରୀ କୌଣସି ଚକ୍ରାନ୍ତ ଭିତରେ ପଡ଼ି ଯିବେନାହିଁ । ସେମାନେ ଗିରିଶିଖରକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ବାଟଟିଏ ଚାଲିବେ । ଯେଉଁଠି ମଣିଷମାନେ ମଣିଷକୁ କାଳି ରଖିବା ପାଇଁ ଫନ୍ଦି କରୁଥିବେ, ସେଠାରେ ସେମାନେ ତାହାର

ପ୍ରତିବାଦ ହିଁ କରିବେ । ସେମାନେ ଯେଉଁ ଧର୍ମର ହିଁ ଅନୁ ଯଦି ପଛନ୍ତି, ସେହିମାନେ ହିଁ ପୃଥିବୀର ସବୁ ଧର୍ମର ରକ୍ଷା କରିବେ ।

୧୬ । ୧ । ୯୩

ସେମାନେ ଅହଂ ଛାଡ଼ିବାକୁ କହିଥିଲେ, ସ୍ୱାର୍ଥରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପରସ୍ପରକୁ ଭଲ ପାଇବାପାଇଁ କହିଥିଲେ । ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେମାନେ ଭୟମୁକ୍ତ ହେବାକୁ କହିଥିଲେ । ଆମେ ଏ ଯୁଗରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଠାକୁର କରି ବସାଇ ଦେଇଛୁ ଏବଂ ଆମ ନିଜ ଠାକୁରଟି ଅନ୍ୟ ଠାକୁରମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ବଡ଼ ବୋଲି କହି ଅପର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଘୃଣା କରୁଛୁ । କେବଳ ଅତୀତ ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ ଦ୍ରଷ୍ଟା ଏବଂ ସାଧକମାନଙ୍କର କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଗତ ଦେଡ଼ଶହ ବର୍ଷ ତଳେ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ଆମ ଦେଶରେ ଅଥବା ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଭଲ ପାଇବା, ଭୟ ଛାଡ଼ିବା ତଥା ଅହଂ ଏବଂ ସ୍ୱାର୍ଥରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ବିଷୟରେ କହି ଯାଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଠାକୁର କରି ପୂଜିବାରେ ଲାଗିଛୁ ।

ପ୍ରେରଣାମାନଙ୍କର ଏହି ଅବମାନନା ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବା ଉଚିତ । ଯଦି ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବି, ଯଦି ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଆପଣାର ଆସ୍ପୃହା ଓ ବାସନାରେ ସୋପାନ ପରେ ସୋପାନ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ-ଯିବାକୁ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ରଖିଥିବି, ତେବେ ମୋତେ ସବୁ ଦ୍ରଷ୍ଟା ଏବଂ ସବୁ ସାଧକ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରେରଣା ଦେବେ, ପୃଥିବୀର ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମ ସେମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ମନ୍ଦିର ଓ ଭେକବିଧି ମଧ୍ୟରେ କଳି ରଖିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ମୋତେ ପ୍ରେରଣା ଦେବେ । ମୁଁ ଖୁସୀ ହୋଇ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଗୀତାରୁ କୋରାନକୁ ଯାଇ ପାରୁଥିବି ଅଥବା କୋରାନ୍‌ରୁ ଗୀତାକୁ ଆସି ପାରୁଥିବି । ମୋ' ନିଜ ବିବେକର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରୁଥିବି ଅଥବା ବର୍ଜନ ବି କରି ପାରୁଥିବି । ମୋ' ନିଜର ଅଗ୍ରଗତି ଅର୍ଥାତ୍ ଆତ୍ମପ୍ରବେଶର ଆହ୍ୱାନ ଏବଂ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ଗ୍ରହଣ ଅଥବା ବର୍ଜନ କରି ପାରୁଥିବି । ତଥାପି ଆପଣାକୁ ହିନ୍ଦୁ କହି ପାରୁଥିବି ଅଥବା ମୁସଲମାନ କହି ପାରୁଥିବି । ଯେଉଁମାନେ ସାଧନାଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କୌପୁନୀ ପିନ୍ଧାଇଦେବା ସକାଶେ ଉପାସନାର ମାର୍ଗମାନଙ୍କୁ ଫାନ୍ଦିଲେ ବା ଗଢ଼ିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ ବୁଝିବି, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ଜାଲରେ ପଡ଼ିବାକୁ କଦାପି ମନ କରିବିନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହିପରି ଦଳେ ମଣିଷ ତଥାକଥିତ ସବୁ ଧର୍ମରେ ବାହାରିଲେ ହିଁ ଏତ ସାଧନାର ଇଜ୍ଜତ୍ ରକ୍ଷା ହୋଇ ପାରିବ, ଧର୍ମମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଇଜ୍ଜତ ରହିବ । ସଜନୀତିକ ଶାଗୁଣାମାନେ ଏହି ଧର୍ମଗୁଡ଼ାକୁ ମଡ଼ା ବୋଲି ମନେ କରି କଦାପି ଆସି ଖୁମ୍ପିବାକୁ ଆସିବେନାହିଁ ।

୧୭ । ୧ । ୯୩

ମୁସଲମାନ ନିଜକୁ ସବାଆଗ ମୁସଲମାନ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥିବ ଓ ହିନ୍ଦୁ ନିଜକୁ ସବାଆଗ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲି ବିଚାର କରୁଥିବ, —ତେବେ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କେବେହେଲେ ଯଥାର୍ଥ ସଦ୍‌ଭାବର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ମୁସଲମାନ ହେଉ, ହିନ୍ଦୁ ହେଉ ବା ଆଉ ଯାହାକିଛି ହେଉ, ନିଜକୁ ଆଗ ମନୁଷ୍ୟ ବୋଲି ଭାବିଲେ ଓ ନିଜର ଏହିସବୁ ଯାବତୀୟ ଧର୍ମଗତ ଏବଂ ଆଚାରଗତ ପରିଚୟକୁ ସତେଅବା ବାହାର ସ୍ତରର ଏକ ଖୋଳ ବା ବ୍ୟାବହାରିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବୋଲି ଭାବିଲେ ଯାଇ ଅସଲ ସହୃଦୟତା ସମ୍ଭବ ହେବ । ଏବଂ, ଖାଲି ରାଜନୀତି ଦ୍ୱାରା କ'ଣ ଆମେ ସେଯାଏ ଯାଇପାରିବା ? ଭାରତବର୍ଷରେ ଶତାବ୍ଦୀ ଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମର ଲୋକେ ଏକାଠି ପରସ୍ପରର ପ୍ରତିବେଶୀରୂପେ ବାସ କରି ଆସି-ଛନ୍ତି,—ତୁମେ ଏତିକି କଥାକୁ ଯେତେ ଯେତେ ଅଳଙ୍କାର ବା ଭାବପ୍ରବଣତାର ମଣ୍ଡନ ଦେଇ କହୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା କଦାପି ଯଥେଷ୍ଟ ହେବନାହିଁ । ମଝିରେ ମଝିରେ ଏକ ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ଆନୁଷ୍ଠାନିକତାର ଆଶ୍ରୟ ନେଇ ତଥାକଥିତ ସର୍ବଧର୍ମ ପ୍ରାର୍ଥନାର ଝେଣ୍ଟୁଲି ରାନ୍ଧିଲେ ମଧ୍ୟ କାମସିଦ୍ଧି ହେବନାହିଁ । ଅନ୍ତତଃ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ ।

ତେଣୁ, ଏହି ଖୋଳଗୁଡ଼ିକର ଉପରକୁ ଉଠିଲେ ଅର୍ଥାତ୍ ଗଭୀରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଯାଇ ହୁଏତ କିଛି ହେବ । ଦେହରେ ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ଆଚାର-ଗତ ଜୀବନରେ ତୁମେ ହୁଏତ ଖୋଳଗୁଡ଼ିକୁ ପିନ୍ଧିଥିବ, ତଥାପି ଭଗବାନଙ୍କ ସହିତ, ତୁମ ଜୀବନର ସର୍ବୋତ୍ତମ ନିଧିଟି ସହିତ ତୁମେ ଅନେକ ଅଧିକ ଗଭୀରରେ ବିଚରଣ କରୁଥିବ, ସର୍ବୋତ୍ତମଟିକୁ ହିଁ ସତକୁ ସତ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଥିବ, ତେବେ-ଯାଇ ହେବ । ଏହି ଖୋଳଗୁଡ଼ିକୁ ଭଗବାନ ତିଆରି କରିନାହାନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକୁ ତିଆରି କରିଥିବା ମଣିଷମାନେ ହୁଏତ ଭଗବାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ଖୋଳଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଅଧିକ ଲୋଭାସକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଖୋଳଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଏତେ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଛନ୍ତି । ଯୁଗେ ଯୁଗେ ରାଜାମାନେ ଖୋଳଲୋଭୀ ମାନଙ୍କର ସେହି ନିର୍ବୋଧତାରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଫାଇଦା ଉଠାଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଏବେ ମଧ୍ୟ କମ୍ ଫାଇଦା ଉଠାଉ ନାହାନ୍ତି । ଆଧୁନିକ media ଗୁଡ଼ିକର ଯୁଗରେ ଝଲତାଗୁଡ଼ିକୁ ସୁନ୍ଦର ଏବଂ ଉଚ୍ଚାଟନଯୁକ୍ତ କରି ଦେଖାଇବାକୁ କେତେକଙ୍କ ହାତରେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଆୟୁଧ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଇଛନ୍ତି । ତୁମେ ଗଭୀରକୁ ଯାଇ ପାରିବ ? ଉପରକୁ ଉଠି ପାରିବ ? ତେବେ ଯାଇ ଏହିସବୁ ଚକ୍ରାନ୍ତରୁ ବାହାରି ଆସି ପାରିବାକୁ ତୁମକୁ ସମାଧାନ ଅବଶ୍ୟ ମିଳିଯିବ ।

୧୮ । ୧ । ୭୩

ଏହି ଅଜସ୍ର ଶକ୍ତି ମାଗିଲା ମାତ୍ରକେ ମିଳିଯାଉଛି,—ମୋ' ପାଇଁ ତାହାହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ଏହି ଶକ୍ତି କେଉଁଠାରୁ ଆସୁଛି, ତାହାର ଗବେଷଣା କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ବେଳ ନାହିଁ । ଶକ୍ତି ଯେ ଆସୁଛି, ତାହାହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ଶକ୍ତି ଯେ ଆସୁଛି, ତାହାହିଁ କରୁଣା । ମୁଁ କରୁଣାକୁ ସବୁଦିନେ ଶକ୍ତିରୂପେ ଅନୁଭବ କରି ଆସିଛି । ଝରକାଟିକୁ ଖୋଲିଦେବା ମାତ୍ରକେ ପବନ ହୁ' ହୁ' ହୋଇ ଭିତରକୁ ପଶିଆସୁଛି,—ନିଃଶ୍ୱାସରେ ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ତାହାହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ଏବଂ, ଏହି ଶ୍ୱାସ, ସତତ ନିଶ୍ୱାସ,—ତାହା ହେଉଛି ଏକ ସତତ କୃତଜ୍ଞତା, କୃତଜ୍ଞତା ସହିତ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବା, କୃତଜ୍ଞତା ସହିତ ତାଙ୍କର ଭଜନ ହେବା ।

ମୁଁ କେବେହେଲେ ନିଜକୁ ବାନ୍ଧି ବୁଝି ଜବରଦସ୍ତି ମୋ' ମନ୍ଦିରଟି ଭିତରକୁ ନେଇନାହିଁ । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ସ୍ୱୀକାର କରିନାହିଁ । ସମ୍ଭବତଃ ସେଇଥି-ଲାଗି ଜୀବନରେ ଏତେବେଶୀକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିଛି । ଏବଂ, ଯେତିକି ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇଛି, ମୁଁ ସେହି ଅନୁସାରେ ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ପାଇଛି । ଏହି ଅସଲ ବୁଝାମଣାଟି ନିଜ ସହିତ ସବୁବେଳେ ରହିଥାଉ । ଏହିପରି ଭାବରେ ହିଁ ଆର୍ତ୍ତ ହେବାର ସକଳ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରୁ ମୁଁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏ ଘରେ ଆମେ ଦୁହେଁ ଏକାଠି ରହିଛୁ । ସିଏ ଅଛନ୍ତି, ତେଣୁ ମୁଁ ଅଛି; ମୁଁ ଅଛି, ତେଣୁ ସିଏ ରହିଛନ୍ତି । ଆତ୍ମୀୟତା କହିଲେ ମତେ ଅବା ଏକାବେଳେକେ ଦୁଇ ପକ୍ଷକୁ ହିଁ ବୁଝାଉଛି । ମୁଁ ତାଙ୍କର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିଛି ଓ ତାଙ୍କୁ ଆତ୍ମୀୟରୂପେ ପାଇଛି ନା ସିଏ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି ଓ ମୋତେ ଆତ୍ମୀୟରୂପେ ବାଛି ନେଇଛନ୍ତି, କୌଣସି ଗାର ପକାଇ ମୁଁ ସେକଥା କଦାପି କହି ପାରିବନାହିଁ । ଶକ୍ତିର ଉତ୍ପତ୍ତି ସହିତ ଖିଅ ଲାଗିରହିଛି; ତେଣୁ ସିଏ ଅବଶ୍ୟ ଅଛନ୍ତି, ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲୁଛନ୍ତି । ବହି ଅନେକ ପଢ଼ିଛି, କିନ୍ତୁ ବହି ପଢ଼ି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ପାଇଛି ବୋଲି କଦାପି କହି ହେବନାହିଁ । ବହି ପଢ଼ି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବୁଝିଛି । କିନ୍ତୁ, ସବାଆଗ ଅନୁଭବଟି, ପ୍ରତ୍ୟୟଟି ମିଳିଗଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବୁଝିବାରେ ବହିମାନେ ମୋତେ ଅବଶ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ମୋ' ଭିତରେ ଏକାବେଳେକେ ଭଲ ଭଲ ଝରକା ଖୋଲିଦେବାରେ ମଧ୍ୟ ବହିମାନେ ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ମୋ'ର ଅନୁଭବକୁ ଅଧିକ ପ୍ରଶସ୍ତ କରି ବୁଝିବା ଲାଗି ଅନୁଭବୀ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ବହି ମୋତେ ନିରନ୍ତର ମୋତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଆସିଛି, ଏବେ ମଧ୍ୟ କରୁଛି ।

୧୯ । ୧ । ୭୩

ଲେଖିଲାଭଳି କିଛି ଲେଖିପାରିବା ସକାଶେ ନିଜ ଭିତରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ଏକ ଅନୁଭୂତି ମିଳି ପାରୁଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସେହି ଅନୁଭୂତିଟିକୁ ମୁଁ ନେହି ।

କରି କହି ପାରିବନାହିଁ ସିନା, କିନ୍ତୁ ସେହି କଥାଟିକୁ ଅନୁଭବ କଲାବେଳେ ମୁଁ ତାହା ଅନୁଭବ କରିପାରୁଛି ବୋଲି ଅବଶ୍ୟ କହିପାରିବି ଏବଂ ଅନୁଭବ କରୁ-ନଥିବା ସମୟରେ ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହି ପାରିବି ।

ଏଇଟି ହେଉଛି ଏକ ସମଗ୍ର ଓ ସକଳାଙ୍ଗ ସମ୍ମତିର ଅନୁଭୂତି, ଭିତରୁ ବାହାରକୁ ସଞ୍ଚରି ଆସୁଥିବା ଏକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଖୁସିର ଅନୁଭୂତି । ଆପଣାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମତି ଭାବରେ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିଥିବା ସମୟରେ ଯେଉଁଭଳି ଖୁସି ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥାଏ, ଏଇଟି ହେଉଛି ସେହିଭଳି ଏକ ଅନୁଭୂତି । ସେତେବେଳେ ଯେପରି ମାଣ ସବୁ ଦୂର ରହିଥିଲା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ ଓ ଭିତରୁ କିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ଆପଣାର ସମସ୍ତ ସାବଲୀଳତା ସହିତ ବାହାରିଆସେ । ସେହି ସାବଲୀଳତା ହିଁ ଯାବତୀୟ ଲେଖିବାରେ ପୁରୋଧା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ମୁଁ ସେହି ସାବଲୀଳତାକୁ ନିଜର ଦେହ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିପାରେ । ସେହିପରି ହୋଇ ପାରିଲେ ଶବ୍ଦମାନଙ୍କୁ ବି ଖୋଜିବାକୁ ପଡେନାହିଁ । ସବୁଟିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଥିବା ପରି ଲାଗୁଥାଏ, ତଥାପି ଆପଣାକୁ ଆଦୌ କୌଣସିଠାରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ଅଟକି ଯାଉଥିବା ପରି ଲାଗୁନଥାଏ । ମୋଟେ ଛଟପଟ ହେବାକୁ ପଡେନାହିଁ । ଏବଂ, ଅନାସକ୍ତ ହେବାର ଆଦୌ କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ହିଁ ନଥାଏ । ଭିତରଟାକୁ ସ୍ଥିର କରି ଆଣିବାଲାଗି ଆପଣାକୁ ଅନାସକ୍ତ କରି ଆଣିବା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ବୋଲି କେତେ ବ୍ୟକ୍ତି ପରାମର୍ଶ ଦେଇଛନ୍ତି । ମୋ' ଜୀବନରେ ସତେଅବା ଠିକ୍ ଓଲଟା ହୁଏ । ସବୁଟିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ରହିଛି ବୋଲି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କଲେ ଯାଇ ମୁଁ ସ୍ଥିର ହୁଏ । ଆପଣାକୁ ସୁସ୍ଥ ଅନୁଭବ କରେ । ଉଦାସୀନତାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଏକ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ଅସୁସ୍ଥତା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଥାଏ । ଏପରିକି, ପ୍ରଥମେ ଉଦାସୀନ ହେଲେ ଯାଇ ଜୀବନରେ ଯଥାର୍ଥ ବୋଲି କିଛି ସମ୍ପଦ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇ ପାରିବ ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ପରାମର୍ଶ ଦିଅନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ଅଭିପ୍ରାୟକୁ ମୋଟେ ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ମୁଁ ଦୂରରେ ଦୂରରେ ରହିଥାଏ ।

୬୦ । ୧ । ୯୩

କିଛି ଲେଖିବାକୁ ଥିବାବେଳେ ଆଖିଆଗରେ କେତେ କ'ଣ ଦେଖା ଯାଉଥାଏ; ତଥାପି ଠିକ୍ କେଉଁଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରିବି, ତାହାର କୌଣସି ଠାବ କି ଠିକଣା ମିଳୁନଥାଏ । ନଗି ବଢାଇଲେ ନଗି ପାଉନଥାଏ । ବହୁତ କିଛି ଅପହଞ୍ଚ ପରି ଲାଗୁଥାଏ, ତଥାପି ପହଞ୍ଚିହେବ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥାଏ । ହଠାତ୍ ଭିତରକୁ ଅନାଇ ଦେବା ବେଳକୁ ମୋତେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା

ଭାବନାଗୁଡ଼ିକ ଆଗରେ ଆପଣାକୁ କିଞ୍ଚିତ ଅସମର୍ଥ ପରି ମନେହୁଏ ସତ, ମାତ୍ର ମୋଟେ ଅସହାୟ ଲାଗେନାହିଁ । ଅସ୍ଥିର ଲାଗେ, ପ୍ରକୃତରେ ଅସ୍ଥିର ଲାଗେ, କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଏକାଠବେଳେକେ ଟଳିଗଲା ପରି ଲାଗେ, ତଥାପି ଅସହାୟ ଲାଗେନାହିଁ, ଯେଉଁସବୁ କଥାକୁ ଭାଷାରେ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବ ବୋଲି ମୁଁ ଅସ୍ଥିର ହେଉଛି, ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ମୋ' ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ପରି ପ୍ରତୀତ ହେଉଥାଏ । ସେହି ପ୍ରତୀତ ସାହସ ଦିଏ, ସେହି ପ୍ରତୀତ ଆକର୍ଷିତ କରେ ।

ସେତେବେଳେ ତଥାପି ଧିର ହୋଇଯିବାକୁ ପଡ଼େ । ତରତର ହେଲେ ଆଦୌ କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏନାହିଁ । ତା'ପରେ ସଙ୍କୋଚ ଏବଂ କୁଣ୍ଠାଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମେ ଅନୁରାଗରେ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଅନୁରାଗ ସତେଅବା ଏକ ସ୍ପନ୍ଦରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ସେହି ସ୍ପନ୍ଦନର ଖିଅ ଧରି ପହଞ୍ଚି ହୁଏ । ସେତେବେଳେ ନିଜଭିତରେ ନିଜର ଦୋଷକୁ ସହିତ ଲଢ଼ିବାକୁ ବାହାରିଲେ ସବୁକିଛି ଏପରି ଦୟନୀୟ ଭାବରେ ଚହଲିଯାଏ ଯେ, ଆପଣାର କେନ୍ଦ୍ରଟି ମଧ୍ୟ ହରାଇ ବସିବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣା ସହିତ ଲଢ଼ିବାର, ଆପଣା ଉପରେ ରୁଷି ବସିବାର ନିର୍ବୋଧତାକୁ ମୁଁ କୋଉଦିନୁଁ ଚିହ୍ନି ଆସିଲିଣି । ତେଣୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ଜାଣିଲିଣି, ଧିର ହୋଇ ପାରିଲିଣି, ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ଶିଖିଲିଣି । ସେଥିଲାଗି, ଉଚିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତଟି ହୁଏତ ଆପେ ଆପେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଏ, ମୋ' ସହିତ ଲୁଚକାଳି ଖେଳୁଥିବା ବନ୍ଧୁଟି ମୋ' ପାଖରେ ଆପେ ଆପେ ଆସି ଧରାଦିଏ । ଯଥାର୍ଥ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ମନକୁ ମନ ପଇଟାଇ ହୋଇଯାଏ ସେତେବେଳେ କଲମଟା ବି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀଟା ମୋ' ସହିତ ସହଯୋଗ କରୁଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଭାଷା ନଆସୁଥିଲେ ଭାଷା ଆଣି ଯୋଗାଇଦିଏ, ମୋତେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆଣିଦିଏ । ତା'ପରେ ଯାହାହୁଏ, ସବୁକିଛି ଅତ୍ୟନ୍ତ ସାବଲୀଳ ଭାବରେ ହୁଏ । ଯାବତୀୟ ତପସ୍ୟା ସାବଲୀଳ ଲାଗେ, ଯାବତୀୟ ବାସନାର ପୂରଣ ସାବଲୀଳ ଭାବରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଯାଏ ।

୨୧ । ୧ । ୯୩

ଯେଉଁ ଭଗବାନ ମଣିଷର ସଙ୍ଗୀ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ପଦାର୍ଥର ମଧ୍ୟରେ ଖୋଜି ପାରୁଥିଲେ ଆମେ ତାଙ୍କୁ ଆମ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅବସରରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରି ପାରୁଥାନ୍ତୁ । ମାତ୍ର, ତାଙ୍କୁ ଆମେ ସତେଅବା କେଉଁସବୁ ପ୍ରୟୋଜନ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ଖୋଜୁଛୁ । ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ାକୁ ଭଗବାନ୍ ମୋଟେ ତିଆରି କରିନାହାନ୍ତି । ମଣିଷ ସ୍ୱୟଂ ତାହାର ତିଆରି କରିଛି; 'ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ନିବାସ

ବୋଲି ଦେଖାଇ ଦେବାର ମତଲବରେ ସିଏ ଆଜିସବୁ କାଗାରେ ସତେଅବା ଆଖି ବୁଜି ବସିଛି ।

ଭଗବାନ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ଅବଶ୍ୟ ଅଛନ୍ତି । ସେହି ନ୍ୟାୟରେ ସେ ମଣିଷ-ଦ୍ୱାରା ଗଢ଼ା ହୋଇଥିବା ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ସବାଆଗ ମୋ' ନିଜଭିତରେ ଅଛନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ନ୍ୟାୟରେ ମୋ'ର ପରି ଦିଶୁଥିବା ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ' ସହିତ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସାଦୃଶ୍ୟ ରଖିଥିବା ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି । ମଣିଷମାନେ ସେକଥା ଜାଣି ମଧ୍ୟ ଯେ ସେହି ସତ୍ୟଟିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରୁନାହାନ୍ତି, ଏଇଟା ମଣିଷର ନିଜର ମାୟା । ତାକୁ ସତେଅବା ଆହୁରି ଅନେକ ଅନ୍ୟ ଅର୍ଦ୍ଧସତ୍ୟ କାମୁଡ଼ି ଧରିଛନ୍ତି, ତା' ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ଆଚ୍ଛନ୍ନ କରି ରଖି-ଛନ୍ତି; ତେଣୁ, ଯେଉଁଠି ସବାଆଗ ମଣି ଯିବା କଥା, ସେଠାରେ ସିଏ ମୋଟେ ମଣି ପାରୁନାହିଁ । ଏହି ମଣିଷମାନେ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ସବାଆଗ ଯାହାକୁ ଦେଖିବାର କଥା, ସବାଆଗ ଯାହାସହିତ ସାକ୍ଷାତ୍ କରିବାର କଥା, ସତେଅବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଇଚ୍ଛାକୃତ ଭାବରେ ଛଳ କରି ସେମାନେ ତାକୁ ଦେଖୁନାହାନ୍ତି । ସଂସାରରୁ ଭ୍ରମ ଓ ଅଜ୍ଞାନ ଦୂର କରିବା ନିମନ୍ତେ କେତେ ଗାଡ଼ୀ ଗାଡ଼ୀ ବହି ଲେଖାଯାଉଛି । ସ୍ୱୟଂ ମଣିଷ ସେହି ବହିଗୁଡ଼ିକୁ ଲେଖୁଛି । ବହି ଲେଖି ଓ ବହି ଘୋଷି ସତେଅବା ମୋକ୍ଷ ହୋଇଗଲା ପରି ଭାବୁଛି । ତଥାପି ଜାଲଭିତରେ ପଡ଼ି ଛଟପଟ ହେଉଛି, ନାନାବିଧ ଅନ୍ଧାରକୁ ଡ଼ାକି ଆଣି ତାହାରି ଭିତରେ କଲବଲ ହେଉଛି । ଏପରି ଗୋଟିଏ ନୂଆ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ ହୁଅନ୍ତା, ଯାହାକି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଭେଟିବା ଲାଗି ମନ୍ଦିରକୁ ଯିବାପାଇଁ ମନା କରନ୍ତା ଏବଂ ମଣିଷମାନେ ଆଗେ ପରସ୍ପର ଆଡ଼କୁ ନିରେଖି ଚାହାନ୍ତୁ ବୋଲି ନିବେଦନ କରିପାରନ୍ତା । ହୁଏତ ସେଥିରେ ମଣିଷମାନେ ବୁଝନ୍ତେ । ପୃଥିବୀ ଶାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତା, ଅନ୍ତରୀକ୍ଷ ଶାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତା । ମଣିଷକୁ ବହୁ ପ୍ରଶ୍ନର ସମାଧାନ ମିଳିଯାଆନ୍ତା ।

୨୨ । ୧ । ୯୩

ଖାଉଁମାନେ ଭାରତରେ ରାଜନୀତିରେ ପଶି ଏଠି ରାଜନୀତିକୁ ଭାରି ଖାଉଁ କରି ପକାଇଲେ । ଗାନ୍ଧୀଯୁଗର ରାଜନୀତି ସାହସୀ ମଣିଷମାନଙ୍କର ରାଜନୀତି ଥିଲା । ଗାନ୍ଧୀଯୁଗର ଈଶ୍ୱର ଜଣେ ସାହସୀ ଈଶ୍ୱର ଥିଲେ । ଜଣେ ସାହସୀ ମଣିଷ ସାହସର ସହିତ ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସମର୍ଥତା ଏବଂ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରେ । ସିଏ ଆପଣାକୁ ଗୋଟାଯୁଗା ସୁନା ବୋଲି ଦେଖାଇ ଅପର ପକ୍ଷକୁ କଦାପି ଭେଲ ବୋଲି ଦେଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରେନାହିଁ ।

ମଣିଷ ଆତ୍ମକାମୀ ହେଲେ ଖୁବ୍ ଦୁଃଖ ହୁଏ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଭାରତବର୍ଷରେ ଯେଉଁଭଳି ରାଜନୀତି ହାତରେ ଅଡାଗୁଡ଼ିକ ଯାଇ ରହିଲା, ତାହା ମୂଳତଃ ଆତ୍ମ-କାମୀ ହେଲା । ଏହି ରାଜନୀତି ଭିତରେ ଘୁମୁରୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କିଛି କରିପାରିବେ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରୁନଥିଲେ । ତେଣୁ ସେମାନେ କୃତସଙ୍କଳ୍ପ ହୋଇ ସେହିଦିଗରେ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ କଲେନାହିଁ । ସେମାନେ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ କ୍ଷମତାରେ ହିଁ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲେ । ସେହି ଅନୁସାରେ ରାଜନୀତିକ ପ୍ରକ୍ରିୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଭାରି ବଙ୍କା କରି ପକାଇଲେ । ଅସଲ ରାଜନୀତି, ଯାହାପଛରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆଦର୍ଶ ଥାଏ, ଯାହା ହାତରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଯୋଜନା ରହିଥାଏ, ତାହା ଦେଶରୁ ବିଦା ହୋଇଗଲା । ଗୋଟିଏ ଦଳଭିତରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟୟଗତ କୌଣସି ସଂଗତି ଓ ସମନ୍ତ୍ରତା ରହିଲାନାହିଁ । ସବୁଠାରୁ କୌଶଳୀ ଓ ସବୁଠାରୁ ସଫଳ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଦଳଗୁଡ଼ିକର ନେତା ହେଲେ । ଜଣେ ଜଣେ ଏପରି ଧୁରନ୍ଧର ଭାବରେ ବି ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ ଯେ, ଅନ୍ୟମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମେଣ୍ଢା ହୋଇ ରହିଲେ । ଯାହାର ନିଜର କୌଣସି ବିଚାର ନଥାଏ, ବିଚାର ଅନୁସାରେ ଯାହାର ଆଦୌ କୌଣସି ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟୁନଥାଏ, ସିଏ ବିଚରା ମେଣ୍ଢାଟିଏ ନହୋଇ ଆଉ କ'ଣ ଅଧିକ ହୋଇ ପାରନ୍ତା ? ଭାରତବର୍ଷରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବାମ ଓ ଡାହାଣ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜନୀତିକ ଦଳ ଅଳ୍ପବହୁତ ପରିମାଣରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମେଣ୍ଢାପଲ ପରି ହିଁ ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ରାଜନୀତିକ ବିବେକ ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ, ରାଜନୀତିକ ଶିକ୍ଷା ବୋଲି କେଉଁଠି କିଛି ନାହିଁ । ଆଦୌ କୌଣସି political education ନଥିବା ମଣିଷମାନେ ଆମର ଏହି ଦେଶରେ ରାଜନୀତି ଉପରେ ରଜା ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି ।

୨୩ । ୧ । ୯୩

କାମର ପାହାଚେ ସରିବା ବେଳକୁ ଆର ପାହାଚଟି ଆପେ ଆପେ ଦିଶିଯାଏ । ତେଣୁ , ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଭାବରେ ତା' ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିହୁଏ । ମାତ୍ର ଅନେକ ସମୟରେ କାର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ଅର୍ଥାତ୍ କୌଣସି ଲେଖାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ହିଁ ଆଗ ସବୁଯାକ ପାହାଚ ମୋତେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଦିଶିଯାଇ ପାରନ୍ତୁ ବୋଲି ମୁଁ ସବୁଟେଅବା ଜିଦ୍ ଧରି ବସିଥାଏ ଏବଂ ତେଣୁ କଲବଲ ହେଉଥାଏ । ସେତେବେଳେ ହୁଏତ ସବୁ ଦିଶୁଥାଏ, ମାତ୍ର ତଥାପି ଆଦୌ କିଛିହେଲେ ଦିଶୁନଥାଏ । ସେତେବେଳେ ଆପଣା ପାଖରେ ଭାରି ରାମ୍ପୁଡ଼ି କାମୁଡ଼ି ହେଲାପରି ଲାଗେ । ଏକାବେଳେକେ ସବୁଯାକ ଖେଳନାକୁ ଆଣି ତୁମେ ମୋ' ଆଗରେ ରଖି ବୋଲି କରୁଥିବା ଓ ରଡ଼ି ଛାଡୁଥିବା ପିଲାଟି ଭଳି ଭାରି କଲବଲ ହେବାକୁ

ପଡ଼େ । ସେତିକିବେଳେ ମାଆଟିଏ ପରି ସେଇ ଭିତରେ ଥାଇ କିଏ ପିଠି ଆପୁଡ଼େଇ ପ୍ରଥମ ପାହାଚଟିକୁ ଦେଖାଇଦିଏ । ମନ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବୁଝି-ଯାଏ । ଯେଉଁଟି ଲେଖିବାକୁ ରହିଛି, ତାହା ଯେ କଦାପି ଏକାବେଳେକେ ଲେଖିହୋଇ ଯିବନାହିଁ, ତେଣୁ ପାହାଚ ପାହାଚ କରି ଲେଖିବାକୁ ହେବ, ପାହାଚ ପାହାଚ କରି ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ହେବ, ସେତେବେଳେ କଥାଟିକୁ ବେଶ୍ ବୁଝି ହୁଏ ।

ଏବଂ, ପ୍ରଥମ ପାହାଚଟି ଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ପରି ଲାଗେ । ପରବର୍ତ୍ତୀ ପାହାଚଗୁଡ଼ିକ କିପରି ହୋଇଥିବ, କ'ଣ ହୋଇଥିବ, ସେତେବେଳେ କଥାଟାକୁ ନେଇ କୌଣସି ଅଜଟ କରିବାକୁ ମନ ଯାଏନାହିଁ । ମୋ' ଜୀବନରେ ଏହି ଅନୁଭବଟି ବହୁବାର ହୋଇଛି । ବହୁବାର ଅଜଟ ହୋଇଛି, ବହୁବାର ପିଠି-ଆପୁଡ଼ା ପାଇଛି ଓ ଶାନ୍ତ ହୋଇଛି । ପ୍ରଥମ ପାହାଚଟି ପାଖରେ ନିଜକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସଂହତ ଓ ସମର୍ପିତ କରି ରଖିପାରିଛି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ସେହିଭଳି ହେଉଥିବ । ନିଜଭିତରେ ବାରବାର ସେହି ଜନନୀଙ୍କର ପରିଚୟ ମିଳି ଯାଉଥିବ । ନିଜଭିତରେ ଯେଉଁ ଚପଳ ବାଳକଟି ରହିଛି, ନିଜ ଗର୍ଭରେ ସବୁ ଧରି ବସିଛି ଅଥଚ ବାହାରକୁ କିଛି ବୁଝୁନାହିଁ, ବାରବାର ଅଜଟ ହେଉଛି, ସେଇ ବାଳକଟି ପାଖରେ ମୁଁ ବାରମ୍ବାର ପ୍ରଣାମ ଜଣାଉଛି । ଜୀବନର ବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ସିଏ ଯେ କେତେ ବଚନ କରି ରଖିଛି, ବେଳେବେଳେ ତାକୁ ପାଖରେ ବସାଇ ମୁଁ ସେହିକଥାଟିକୁ ଭାବିଥାଏ ।

୨୪ । ୧ । ୯୩

ଲେଖି ବସିଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ଯେପରି କେଉଁ ସମଗ୍ର ଭିତରେ ହଜି ଯାଇଥାଏ । ଖାଲି ଲେଖାଟିଏ ଲେଖିବା ସମୟରେ ନୁହେଁ, ଚିଠିଟିଏ ଲେଖୁଥିବା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ସେଇକଥା ହୁଏ ।

ଆପେ ସମଗ୍ରଟିଏ ହୋଇ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇନଥିଲେ ସମଗ୍ର ଭିତରେ ହଜି-ଯିବା ମୋତେ ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତାନାହିଁ । ସମଗ୍ର ଆସି ଗ୍ରାସ କରି ପକାନ୍ତା ସିନା, ମାତ୍ର ସମଗ୍ର ସହିତ ଖିଅ ଲଗାଇ ହୁଅନ୍ତାନାହିଁ, ସମଗ୍ର ସହିତ ବନ୍ଧୁ ବସି ହୁଅନ୍ତା-ନାହିଁ । ଲେଖାଟିଏ ଲେଖୁଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ କାହା ସହିତ ବନ୍ଧୁ ବସିଥାଏ କେଜାଣି ? ଠିକ୍ କାହାସହିତ ବନ୍ଧୁ ବସିଥାଏ, ସେକଥା ମୋତେ ଅଲଗା କରି କହି ପାରେନାହିଁ, ତଥାପି କହାର ନା କାହାରି ସହିତ ଯେ ଅବଶ୍ୟ ବନ୍ଧୁ ବସିଛି, ସେକଥାରେ ଆଦୌ କୌଣସି ସନ୍ଦେହ ନଥାଏ । ସେତେବେଳେ ମୋ' ହୃଦୟଟା ନୁହେଁ, ମୋ' ଦେହଟା ମଧ୍ୟ ସେହିକଥା କହି ଦେଉଥାଏ । କେବଳ

ହୃଦୟଟା ଲାଗି ରହିନଥାଏ, ଦେହଟା ମଧ୍ୟ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ମୂର୍ତ୍ତିଟିଏ ପୂଜା କଲାବେଳେ ଯେପରି ମୂର୍ତ୍ତିଟି ଭିତରେ ହଜିଗଲା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ, ମୂର୍ତ୍ତିଟି ସତେଅବା ଯେପରି ଏକ ସମଗ୍ର ମହିମା ପରି ମନେ ହୁଏ, ଇଏ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ କଥା । ସବୁ ହଜାଇ ଦେଇ ଯଦି ତୁମେ ସବୁ ପାଇବ ବୋଲି ନିଜ ଭିତରେ ଅଭିଳାଷ ରଖିଥିବ, ତେବେ ତୁମକୁ ଏହିପରି ଏକ ସମଗ୍ର ହିଁ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତୁମେ ସମଗ୍ର ହୋଇଥିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ତୁମ ଭିତରେ କୌଣସି ଜ୍ୱର ନଥିବ, କୌଣସି ଅଭିଯୋଗ ନଥିବ, ଲେଖାଟିଏ ଲେଖିପକାଇ ସତେଅବା କାହାକୁ ଯାଇ ଗିଳି ପକାଇବ ବୋଲି କୌଣସି ପ୍ରମତ୍ତତା ନଥିବ,—ତେବେଯାଇ ହେବ । ଅନ୍ତତଃ ନିଜ ଭିତରେ କୌଣସିମତେ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ନରହିବାକୁ ହିଁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ସାହିତ୍ୟ ଆଡ଼କୁ, ବସ୍ତୁଜଗତ ଆଡ଼କୁ ମନ କରିବା ଉଚିତ । ଏପରି ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେଙ୍କ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଖଣ୍ଡିଆ-ଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ହିଁ ଗୋଟିଏ ଲେଖା ଲେଖିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି, ଜଗତ ମଧ୍ୟକୁ ପ୍ରବେଶ କରଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜ ଲେଖାଗୁଡ଼ିକର ମାଧ୍ୟମରେ ଆଦୌ କାହାକୁ କିଛି-ହେଲେ ଦେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ, ଜଗତକୁ ମଧ୍ୟ କିଛି ଦେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସେମାନେ ନିଜେ ଧରା ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତି । ସେମାନେ କଦମ୍ବ ଗଛଟା ମୂଳରେ ଖାଲି ନିଜେ ହିଁ ଲଙ୍ଗଳା ହୋଇ ନାଚୁଥିବା ପରି ଦିଶନ୍ତି, ଦୁଃଖ ଦିଅନ୍ତି ।

୨୪ । ୧ । ୯୩

ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ଥାଏ, ତଥାପି ଏହି ଘରଟି ପୂରି ରହିଥାଏ । ସାଙ୍ଗମାନେ ସତେଅବା ମୋ' ଚାରିଆଡ଼େ ମୋତେ ଘେରି କରି ରହିଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ମୋତେ ନିଃସଙ୍ଗ ବୋଧ ହୁଏନାହିଁ । ଲେଖକ ଲେଖିବା ସମୟରେ ଏକୁଟିଆ ବସି ଲେଖୁଥାଏ ; ତଥାପି ସିଏ ଏକୁଟିଆ ବସି ଲେଖୁଛି ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ କି ? ସେତେବେଳେ ତା' ସାଙ୍ଗରେ ପୃଥିବୀଟାଯାକ ରହିଥାଏ । ଖାଲି ବର୍ତ୍ତମାନ ନଥାଏ; ଅତୀତ ରହିଥାଏ, ଭବିଷ୍ୟତ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ଏଭଳି ଏକ ସମ୍ପଦ ରହିଥାଏ, ଯାହାକୁ ପାଇଲେ ମଣିଷକୁ କେବେହେଲେ ଏକୁଟିଆ ଲାଗେନାହିଁ ।

ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅହଂଟା ହେଉଛି ସମ୍ଭବତଃ ତା'ର ଏକୁଟିଆ ଭଳି ଅନୁଭବ କରିବାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କାରଣ । ଅହଂ ଏପରି ଏକ ବିଚିତ୍ର ଉପାଦାନରେ ଗଢ଼ା ହୋଇଛି, ଯାହାକି କାହାକୁ ହେଲେ ଆପଣା ଭିତରେ ସ୍ଥାନ ଦିଏନାହିଁ, ଅଥଚ ସମସ୍ତେ ତା' ସାଙ୍ଗ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ବୋଲି ଅଭିଯୋଗ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ନିଜ ହାତରେ ଡୋର କାଟେ, ନିଜ ହାତରେ କବାଟକୁ କିଳି ରଖିଥାଏ ଏବଂ ତେଣେ ଡୋର ଛିଣ୍ଡିଗଲା ଓ କବାଟଗୁଡ଼ାକ ବନ୍ଦ

ହୋଇଗଲି ବୋଲି ଜଣା ପାଉଥାଏ । ମୁଁ ଏଗୁଡ଼ାକୁ କେତେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ଆସିଛି । ଯେତେବେଳେ ମୁଁ କେତେ ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇ ରହୁଥିଲି, ଦୁଆରଟାକୁ ଖୋଲିଦେଲି ମାତ୍ରକେ ପୃଥିବୀଟା ମତେ କୁଆଡ଼େ ମନ କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼ାଇ ନେଇଯିବ ବୋଲି ମୁଁ କେତେପ୍ରକାରେ ସତର୍କ ରହିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲି । ସବୁ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ନିଃସ୍ୱ ହୋଇଗଲି ବୋଲି କେତେ ରୋଦନ କରୁଥିଲି । ପୃଥିବୀରେ ମୋ'ଠାରୁ ବଳି ଅଭାଗା ଆଉ କଦାପି କେହି ନଥିବେ ବୋଲି ସତେଅବା କେତେ ଉତ୍ସାହର ସହିତ କହୁଥିଲି । ଆଜି ମଧ୍ୟ ସେହିଭଳି ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ପୃଥିବୀରେ ରହିଛନ୍ତି, ମାତ୍ର ସେମାନେ ମୋତେ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବିଚଳିତ କରୁନାହାନ୍ତି । ମୋ'ର ନଜର ଦେଇ ମୁଁ ଭାବୁଛି, ଦିନେ ସେମାନଙ୍କର ବି ଶଙ୍କା ଯିବ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଦିନେ ସେହି ସଙ୍ଗଟିକୁ, ସେହି ନିର୍ଭରଟିକୁ ଲାଭ କରିବେ, ଯାହାକୁ ପାଇଲେ ମଣିଷ ଆଉ କଦାପି ନିଃସଙ୍ଗ ଅନୁଭବ କରେନାହିଁ । ପୃଥିବୀ ନିଜର ଘରପରି ଲାଗେ । କବି ଶ୍ୟାମଘୋଷଙ୍କ ପରି ଏହି ସଂସାରକୁ ସିଏ ନିଜ ପିତାର ସଂସାର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନିଏ । ସଂସାର ପାଇଁ ବଞ୍ଚେ, ସଂସାରର କାମରେ ହିଁ ଲାଗେ ଏବଂ କାମରେ ଲାଗି ଧନ୍ୟ ହୁଏ । ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ସେତେବେଳେ ନିଜ ସାଙ୍ଗରେ ଏକାଠି ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ପରି ମନେ ହୁଅନ୍ତି । ସେତେବେଳେ ମଣିଷ ଭଗବାନଙ୍କୁ ନେଇ ଆଉ କୌଣସି କଳହ କରେନାହିଁ; ସିଏ ଭଗବାନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚେ, ଅର୍ଥାତ୍ ତାଙ୍କର ଯନ୍ତ୍ର ହୋଇ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ, ଖୁସୀ ହୋଇ ରହେ ।

୨୮ । ୧ । ୯୩

ମଣିଷ ଲେଖି ଲେଖି କୁଆଡେ ଏମିତି କୋଉଠି ଦିନେ ଅଟକିଯାଏ ଯେ, ଆଉ ସିଏ କିଛି ଲେଖି ପାରେନାହିଁ । ସତେ ଯେମିତି ତା'ର ଆଉ କିଛି ହେଲେ ଲେଖିବାକୁ ନାହିଁ, ସିଏ ସେହିପରି ଭାବୁଥାଏ । କାହିଁ ମୁଁ ତ କେଉଁଠି ଆସି ଅଟକି ଯିବାପରି ମୋତେ ମନେ ହେଉନାହିଁ ! ଭିତରେ ପରସ୍ତକୁ ପରସ୍ତ ଖୋଲି ଯାଉଛି, ତେଣୁ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ କିଛି କହିବାର ଅଛି ।

ଭିତରେ ପାହାଚଗୁଡ଼ିକ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଆହୁରି ଉପରକୁ, ଆହୁରି ଗଭୀରକୁ ପଡ଼ି ପଡ଼ି ଯାଉଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ କେବଳ ମୋ'ର ପାଇଁ ପଡ଼ୁଛି । ଏହି ଶୃଙ୍ଖଳାଟି ସତେ କେଉଁଠି ଶେଷ ହେବ ବୋଲି ମୋତେ ମନେ ହେଉନାହିଁ । ଜୀବନ ପାଖରେ ହଁ ବୋଲି କହିବାର କେତେ ପାହାଚ ରହିଛି । ଆପଣାର ବନ୍ଧୁ ପାଖରେ ହଁ ବୋଲି କହିବାର ମଧ୍ୟ କେତେ ପାହାଚ ରହିଛି । ସେହି 'ହଁ' ଗୁଡ଼ାକ 'ହିଁ ମୋ'ର ଆଖିଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଲି ଖୋଲି ଦେଇ ଚାଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ମୋ' ଭିତରେ dimension ଗୁଡ଼ିକୁ ଫିଟାଇ ଫିଟାଇ ଦେଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ସେହିସବୁ

ପୀଡ଼ାସହିତ ପରିଚୟ ଘଟିବା ମାତ୍ରକେ ସତେଅବା ପୁଣି ଏକ ନୂଆ ଅଭିବ୍ୟଞ୍ଜନା ଦେଇ ମୁଁ ଜଗତକୁ ଦେଖୁଛି । ସମସ୍ତେ ନୂଆ ହୋଇ ଦିଶୁଛନ୍ତି, ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ନୂଆ ହୋଇ ଦେଖା ଯାଉଛନ୍ତି । ଏହି ଆବିଷ୍କାର ଯାହାର ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ଏବଂ, ଏହିସବୁ ଯେଉଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅନୁଭବ, ଏସବୁ କ'ଣ କେବଳ ନିଜେ ଅନୁଭବ କରି ନିଜେ ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ ରହିବାର ଓ ପାଇଲି ବୋଲି ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ବସିଯିବାର ହିଁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସଙ୍ଗର ପାହାଚ ଉଠିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଦୁଆରଟିଏ ଖୋଲିଯିବା । ଦୁଆରଟିଏ ଖୋଲିଯିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଏହି ପୃଥିବୀକୁ ନୂଆ ଆଖି ଦେଇ ଦେଖିବା । ଏବଂ, ନୂଆ ଆଖି ଦେଇ ଏହି ଲଟି ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ'ର ଅବଶ୍ୟ କିଛି ନା କିଛି କହିବାକୁ ରହିଥିବ । ମୁଁ ଯେପରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଲୋଡ଼ୁଛି, ଠିକ ସେହିପରି ମୋତେ ବି ଅନ୍ୟମାନେ ଲୋଡ଼ୁଥିବେ । ନୂଆ ନୂଆ ଆଖିରେ ଲୋଡ଼ୁଥିବେ । ତେଣୁ, ମୋ' କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଅବଶ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ମଧ୍ୟ କରୁଥିବେ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ନୂଆ କଥା ଶୁଣିବି, ସେମାନଙ୍କୁ ନୂଆ ଆଖିରେ ଦେଖିବି, ସତେଅବା ଏକ ନୂଆ ଉଚ୍ଚାଟନ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିବି, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ନୂଆ ହୋଇ ମିଶି ବସିବି, ଏହି-ଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ତ ସାହିତ୍ୟ ରାଜ୍ୟର କଥା ! ତେଣୁ, ଏ ଲେଖା ସରିବନାହିଁ, ଏହି କଲମ କଦାପି କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ଯିବନାହିଁ ।

୨୯ । ୧ । ୯୩

ଯିଏ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ରାଜି ନଥାଏ, ମୁଖ୍ୟତଃ ସେଇ ବାଟଟିଏ ଚାଲିବା ନିମନ୍ତେ ସଂସାରକୁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେବାକୁ ଆସିଥିବା ଜଗତବନ୍ଧୁ ମାନଙ୍କୁ ଠାକୁରଟିଏ କରି ଥାପିଦିଏ ଏବଂ ପୂଜିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ଭାରତବର୍ଷରେ କେତେ କେତେ ମନୀଷୀ ଆମକୁ ବାଟଟିଏ ଚାଲିବା ନିମନ୍ତେ ଏକାଦେଳେ ... ଆମ ପାଖରେ ବସି କେତେକଥା କହିଛନ୍ତି । ମାତ୍ର, ଆମେ ଅମଙ୍ଗମାନେ କେତେ ଚତୁରତାର ସହିତ ତାଙ୍କୁ ନେଇ ଭଜନ କୀର୍ତ୍ତନ କରିବାରେ ... ହୋଇ ରହିଛୁ । ଏହି ପ୍ରମତ୍ତମାନଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତରେ ଅସମ୍ମତ ବୋଲି ... ହେବ ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଦେଶରେ ଅସଲ ଉନ୍ମୋଚନଗୁଡ଼ିକୁ ... ଏହି ପ୍ରମତ୍ତମାନେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଆସିଛନ୍ତି ... ଚଉଦରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଉପନୟନ ଘଟିବା ପୂର୍ବରୁ ସେମାନେ ମୁଣ୍ଡରେ ... ଲଗାଇଛନ୍ତି, ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟରେ ପରିଣତ କରି ଦେଇ ଉଚ୍ଚ ... ଗଗନ କମ୍ପାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଶୀତଳ କରି ରଖିବା ... ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ଏ ଦେଶରେ ଧର୍ମଗୁରୁମାନେ ନିଜ ନିଜର ଧର୍ମ ... ଦେ

ଗୋଟିଏ ଗାତରେ ପକାଇତ କରି ତାହାରି ଭିତରେ ଶୀତଳ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ଶୀତଳ ହୋଇ ବସିଯିବାକୁ କହା ଯାଉଥିବା ସେମାନଙ୍କର ନାନାବିଧ ଯୋଜନାରେ କେତେ ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଛି, କେତେ ରାଜସିକ ଆଡମ୍ବରମାନ ହେବାରେ ଲାଗିଛି ଓ କେତେ ଶବ୍ଦବିନ୍ୟାସକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଉଛି । ଏହି ସବୁକିଛି ହେଉଛି: ତଥାପି ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ମନ କରୁଥିବା ମଣିଷ ଲାଗି ପଥମାନେ, ଆହ୍ୱାନମାନେ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ମନ କଲେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ମନ୍ତ୍ର ରୂପେ ନିଜ ଜୀବନରେ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇ ପାରିବେ ଓ ବାଟଗୁଡ଼ିକୁ ଚାଲି ପାରିବେ । ଏହିପରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ ପ୍ରକୃତରେ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଆମକୁ ପୃଥିବୀର ଅନେକ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ମିଳିଯିବ, ଅନେକ ମିଛ କନ୍ଦଳ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ଶକ୍ତିର ବଧୂ ଅପଚୟ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ଏହି ଶକ୍ତିତକ ମୂଳତଃ ଯାହାପାଇଁ, ଯେତେବେଳେ ତାହା ତାଙ୍କର ପାଇଁ ନିୟୋଜିତ ହୋଇ ପାରିବ । କେହି କାହାରିକୁ ଗିଳି ପକାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁନଥିବେ, ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏକାଠି ଚାଲୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିବେ । ଏବଂ, ସମସ୍ତେ ମୂଳତଃ ସେହି ଗୋଟିଏ ପ୍ରେରଣା ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିଥିବେ । ସେମାନେ ପରସ୍ପରର ମିତ୍ର ହୋଇ ରହିଥିବେ । ଜଣେ ଅନ୍ୟର ପରମାତ୍ମୀୟ ହୋଇ ରହିଥିବେ ।

୩୦ । ୧ । ୯୩

ସାହିତ୍ୟରେ ବୟସ ନାହିଁ, କେବଳ growth ଅଛି; ageing ନାହିଁ, କେବଳ ଉନ୍ମୋଚନ ହିଁ ରହିଛି । ତେଣୁ, ଜଣେ କେତେ ବର୍ଷ ହେଲା କେତେ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖିଛି, ହେଥିରୁ ଜଣେ ସାହିତ୍ୟିକର କଦାପି ବିଚାର କରାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟକୁ ମାଧ୍ୟମ କରି ଜଣେ ଲେଖକ ଜୀବନରେ କେତେ ଉନ୍ମୋଚନ ଘଟାଇ ପାରିଛି, ତା'ର ବିଚାର ମୂଳତଃ ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାରେ ମଧ୍ୟ ବୟସ ନାହିଁ ବା ageing ନାହିଁ, କେବଳ growth ରହିଛି ଏବଂ ଉନ୍ମୋଚନ ରହିଛି ।

ସାହିତ୍ୟରେ ସୃଜନା ସହିତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ଏହିଭଳି ଏକ ଗୁଣଗତ ଅର୍ଥାତ୍ ଧର୍ମଗତ ସମ୍ବନ୍ଧ ରହିଛି ବୋଲି ସାହିତ୍ୟ ଏତେ ଭଲ ଲାଗେ, ଏପରି ଭାବରେ ଯୁକ୍ତ କରାଏ, ଏପରି ହାଲୁକା କରିଦିଏ, ଭିତର ଓ ବାହାର ଉଭୟସ୍ତରକୁ ଏପରି ଆଲୋକିତ କରି ରଖିଥାଏ । ଆମେ ଅନେକ ସମୟରେ ସାହିତ୍ୟର ଏହି ତତ୍ତ୍ୱଟି ଭିତରେ ପଶି ନଥାଉ ବୋଲି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସାହିତ୍ୟିକ ଏବଂ ରସହୀନ ଭାବରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ପ୍ରାୟ ଏକ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦତା ମଧ୍ୟରେ କଳି କରି ରଖି ଦେଇ ଥାଉ । ଆମେ ବୟସର ହିସାବ କରୁ ଏବଂ ତେଣୁ ତଥାକଥିତ କନିଷ୍ଠମାନଙ୍କ

ଠାରୁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପାଇବାଲାଗି ଲାଳାୟିତ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ଅଥବା, ଆମେ ନିଜ ଜୀବନରେ ଏତେ ବହି ଲେଖି ସାରିଲୁଣି, ତେଣୁ ଆମକୁ ଅନ୍ୟମାନେ ସେହି ମୁତାବକ ସମ୍ମାନ ବା ସ୍ୱୀକୃତି ଦିଅନ୍ତୁ ଅର୍ଥାତ୍ ସେତିକି ଆସନରେ ବସାନ୍ତୁ ବୋଲି ଭିତରେ ଭାରି ସନ୍ତାପିତ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ଜଣେ ମଣିଷ ତା' ଚାକିରିରେ କେତେ ଉଚ୍ଚ ପଦରେ ଯାଇ ବସି ପାରିଛି, ଆମେ ସେହି ଓଜନରେ ମଧ୍ୟ ସାହିତ୍ୟକାର ମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚତାକୁ ମାପିଥାଉ । ଏହି ସବୁକିଛିକୁ ହୁଏତ ଏକ ସାମନ୍ତବାଦୀ କୁସଂସ୍କାରର ଅବଶେଷ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ସାହିତ୍ୟର ଯାବତୀୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଯେଉଁ ଅସଲ ମାନଦଣ୍ଡଟି ରହିବ, ତାହା ହେଉଛି ସମ-ଧର୍ମିତାର ମାନଦଣ୍ଡ, ଏହି ପୃଥିବୀରେ ରହିଥିବା ସକଳ ସନ୍ତାପ ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିବାକୁ ମନ କରୁଥିବାର ମାନଦଣ୍ଡ । ଆପଣାର ଜୀବନରେ ସେହି ସ୍ୱପ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ସତେଅବା ପଦ୍ମ ପରି ଫୁଟାଇ ଆଣିବା ଲାଗି ସତତ ପ୍ରୟାସ କରୁଥିବାର ମାନଦଣ୍ଡ । ସାହିତ୍ୟର ମାନଦଣ୍ଡ ହେଉଛି ପରସ୍ପର ଭିତରେ ଏପରି କିଛି ଆବିଷ୍କାର କରିବାର ମାନଦଣ୍ଡ, ଯାହାକି ଆମକୁ ଆମ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଆବିଷ୍କାରର ସ୍ତର ମଧ୍ୟକୁ ସତତ ଉତ୍ତୋଳିତ କରି ଧରି ରଖିଥିବ ।

୪ । ୬ । ୯୩

ଜଣେ ଧର୍ମିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ଧର୍ମର ଗବେଷଣା କରୁ । ତା' ନହେଲେ ଧର୍ମର ଗବେଷଣାକୁ ବହୁ ପ୍ରମାଦ ଉପୁଜିବାର ଭୟ ସବୁବେଳେ ହିଁ ରହିଥିବ । ଧର୍ମିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଧର୍ମରେ ଅନୁରାଗ ରହିଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି, ଧର୍ମରେ ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ମନ କରି ଧର୍ମ ଲାଗି ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇଥିବା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି । ଧର୍ମିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେଉଁ ତଥାକଥିତ ଧର୍ମରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥାଉ ପଛକେ, ସିଏ ନିଜକୁ ଜୀବନର **ultimate question** ଗୁଡ଼ିକୁ ପଚାରି ପାରୁଥିବ ଏବଂ, ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକୁ ପଚାରି ସିଏ ଯେଉଁ ଉତ୍ତରଗୁଡ଼ିକ ପାଉଥିବ, ସେହି ଅନୁସାରେ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବା ନିମନ୍ତେ ମଧ୍ୟ ସିଏ ଅନୁରାଗ ରଖିଥିବ । କେବଳ ଏକ ବୌଦ୍ଧିକତା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ମନୁଷ୍ୟ-ମାନେ ବାହାରେ ବାହାରେ ଥାଇ କିପରି ଯେ ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ଗବେଷଣା କରନ୍ତି ଓ ତଥ୍ୟାଭିଜ୍ଞ ହୁଅନ୍ତି, ମୁଁ ସେହି କଥାଟିକୁ ଆଦୌ କଳ୍ପନା କରି ପାରେନାହିଁ । ଧର୍ମରେ ବିଚରଣ କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଜୀବନର ସର୍ବୋତ୍ତମ ମୂଲ୍ୟକୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବା । ତେଣୁ, ଧର୍ମମାନଙ୍କର ଇତିହାସକୁ ଉଖାରି ଧର୍ମଗବେଷଣାର ଅଟ୍ଟାଳିକାଟିଏ ଗଢି ଥୋଇଦେବାରେ ଯେଉଁମାନେ ସତେଅବା କେତେ ନା କେତେ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରୁଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଲେ ମତେ ଭାରି କେମିତି କେମିତି ଲାଗେ, ଆଦୌ କିଛି ଠଉରାଇ ନପାରୁଥିଲା ପରି ଲାଗେ ।

ଧର୍ମପ୍ରକରଣର ଯେଉଁ ଭେକରେ ଓ ସଂସ୍କାର ଭିତରେ ଜଣେ ମଣିଷ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥାଇ ପଛକେ, ଯଦି ସେ ସତକୁ ସତ ଧର୍ମରେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବ ଏବଂ ଧର୍ମସ୍ଥ ହେବାକୁ ହିଁ ଧର୍ମର ଅସଲ ଚାରଣା ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବ, ତେବେ ସିଏ ନିଜର ବାହ୍ୟ ଭେକ ଓ ବାହ୍ୟ ଶାରଗୁଡ଼ିକୁ ଅବଶ୍ୟ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବ । କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଧର୍ମର ବେଡ଼ଗୁଡ଼ାକ ତାକୁ ଆଦୌ ଯଥେଷ୍ଟ ବୋଲି ମନେ ହେବନାହିଁ । ତେଣୁ, ତୁମେ ଯେଉଁ ଧର୍ମରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥାଅ ପଛକେ, ଯଦି ଆଗକୁ ଆଗକୁ ବାଟ ଚାଲି ତୁମେ ଶାରି ଡେଇଁ ପାରୁନାହଁ, ତେବେ ତୁମ ନିଜର ସେହି ତଥାକଥିତ ଧର୍ମଦ୍ୱାରା ମଧ୍ୟ ତୁମେ ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ଉପକୃତ ହୋଇନାହିଁ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଏବଂ ତୁମର ଦ୍ୱାରା ହିଁ ପୃଥିବୀରେ ବହୁ ପ୍ରମାଦର ସୂତ୍ରପାତ ହେବ । ଧର୍ମର ଯାବତୀୟ ଗବେଷଣା ଧର୍ମର ଇତିହାସଗୁଡ଼ିକୁ ଉଦାର ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଯେହି ଶାର ଡେଇଁବାର ଅସଲ ବିଦ୍ୟା-ଟିକୁ ଶିଖାଇ ଦେଉ । ତେବେ ଆମକୁ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଅନେକ ଅଡ଼ୁଆ ଲାଗି ସମାଧାନ ମିଳିଯାଇ ପାରିବ ।

୨୧ । ୨ । ୯୩

ତାଙ୍କ ଜନ୍ମଦିନଟି ଠିକ୍ ମୋ' ନିଜର ଜନ୍ମଦିନ ପରି ଲାଗେ । ସତକୁ ସତ ଏହିପରି ଏକ ଅନୁଭବ ହୁଏ ବୋଲି ତାଙ୍କ ଜନ୍ମଦିନଟି ମୋତେ ଏତେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରେ । ଭିତରଟା କେତେ ହାଲୁକା ଲାଗେ, ଖୁସି ଲାଗେ ଏବଂ ବିଶ୍ୱାସରେ ଭରି ରହିଥିବା ପରି ଲାଗେ । ମୁଁ ଯେ କେବେହେଲେ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ରହିନାହିଁ, ଏହି ପୃଥିବୀରେ କେହି ଯେ କେତେବେଳେ ହେଲେ ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ରହିନାହାନ୍ତି, ସେହି ସତ୍ୟ-ଅନୁଭବଟି ମୋତେ ବେଷ୍ଟିତ କରି ଧରିଥାଏ ।

ଅନେକ କହନ୍ତି ଯେ ଭକ୍ତିରୁ ଏକାତ୍ମତା ଆସେ । ମୁଁ ଆଜି ଅନୁଭବ କରୁଛି ଯେ, ଅସଲ ଭକ୍ତି ଏକାତ୍ମକତାରୁ ଆସେ । ମୁଁ ପ୍ରଥମ ବାକ୍ୟଟିର ଆଦୌ କୌଣସି ବିରୋଧ କରୁନାହିଁ । ତଥାପି ଦ୍ୱିତୀୟ ବାକ୍ୟଟିକୁ ମଧ୍ୟ ସତ୍ୟ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଦୁଇଟିଯାକ ବାକ୍ୟ କାହିଁକି ଯେ ଏକାବେଳେକେ ସତ୍ୟ ହୋଇ ନପାରିବେ, ତାହାର ଆଦୌ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଦୁଇଟିଯାକ ବାକ୍ୟ କାହିଁକି ଯେ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ୟ ହୋଇନଥିବେ ତାହାର ମଧ୍ୟ କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ଥାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେତେ-ବେଳେ ମୋ'ର ଯେଉଁ ଦୁଆରଟି ଖୋଲିହୋଇ ରହିଥାଏ, ସେତେବେଳେ ସେହି ଅନୁସାରେ ହିଁ ଏହି ଅନୁଭୂତିଟି ହୁଏ ଅଥବା ସେହି ଅନୁଭୂତିଟି ହୁଏ । ଦୁଇଟିଯାକ ଅନୁଭୂତି ହିଁ ମୋ'ର ଅନୁଭୂତି, ପୁଆଜୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଯୋଡ଼ିଛି

ଛୁଣ୍ଡାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଗୋଟିଏ ଆନନ୍ଦରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ହୁଏ । ଏକାତ୍ମକତାରୁ ଅସଲ ଜ୍ଞାନ ବି ସମ୍ଭବ ହୁଏ, ସେହି ଏକାତ୍ମକତାରୁ ତାଙ୍କର କର୍ମକୁ କରି ଯିବା-ଲାଗି ଭିତରୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତ୍ୟୟ ମଧ୍ୟ ଆସି ସାଙ୍ଗ ଭଳି ହାଜର ହୋଇଯାଏ । ଆଉ ଟାଣି ଓଟାରି ହୋଇ ଆଉ କିଛିହେଲେ କରିବାକୁ ବା ହେବାକୁ ପଡ଼େ-ନାହିଁ । ମୋ' ନିଜ ଜନ୍ମଦିନଟି ପରି ତାଙ୍କର ଜନ୍ମଦିନଟିକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କୌଣସି ବିଶେଷ ଔପଚାରିକତା ଦେଇ ପାଳନ କରିବାକୁ ମନ କରେନାହିଁ । ସେହି ଔପଚାରିକତା ମାନଙ୍କର ମୋହକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଗଲେ ଯାଇ ତାଙ୍କ ଜନ୍ମଦିନ ଠିକ ମୋ' ନିଜର ଜନ୍ମଦିନ ପରି ଲାଗେ । ସତେଅବା ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀ ଜନ୍ମଦିନ ପାଳନ କରୁଥିବା ପରି ଅନୁଭବ ହୁଏ । ତା'ପରେ, ସେହି ଅନୁଭବଟି ଭକ୍ତିରୁ ଆସିଲା, ଜ୍ଞାନରୁ ଆସିଲା ଅଥବା ଆଉ କେଉଁଠାରୁ ଆସିଲା, ଆଉ ସେହି ବିଷୟରେ କୌଣସି ଖିଆଲ ହିଁ ନଥାଏ । ଜ୍ଞାନ କୃତଜ୍ଞ ହୁଏ, ଭକ୍ତି କୃତଜ୍ଞ ହୁଏ, କର୍ମ ମଧ୍ୟ କୃତଜ୍ଞ ହୁଏ । ଅର୍ଥାତ୍, କୃତଜ୍ଞତାରେ ହିଁ ସବୁ ଦେଉଳର ମୂର୍ତ୍ତି ମରେ । ଭିତର ବେଢାଟି ଭିତରେ ପଶିବାଟା ସମ୍ଭବ ହୋଇଗଲେ କୃତଜ୍ଞତା ବ୍ୟତୀତ ସତେଅବା ଆଉ କେଉଁଠି କିଛି ବି ନଥାଏ । ଏବଂ, କୃତଜ୍ଞତା କୌଣସି ଔପଚାରିକତାକୁ ମୋଟେ ଅପେକ୍ଷା କରେନାହିଁ ।

୨୨ । ୨ । ୯୩

ବର୍ଷ ଆରମ୍ଭ ହେଉ ହେଉ ବର୍ଷର ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାମ ଆସି ହାବୁଡ଼ି ଗଲାଣି । ଏହାଠାରୁ ଅଧିକ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ କଥା ଆଉ କ'ଣ ଥାଇପାରେ ? ମୁଁ ଯେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଲୋଡ଼ା ହେଉଛି, ଏହାଠାରୁ ଅଧିକ ନିର୍ଭରଯୋଗ୍ୟ ଅବଲମ୍ବନ ଆଉ କ'ଣ ଥାଇପାରେ ? ମୁଁ କେବେହେଲେ ଖୋଜି ଖୋଜି କାମଗୁଡ଼ିକ ପାଖକୁ ଯାଉନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହାପରେ ମୋତେ କ'ଣ କରିବାକୁ ହେବ, ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ବା ବାର୍ତ୍ତା ବୁଲାଇ ମୁଁ ଏଠି ସେଠି କୌଣସି ଏକ କାମପାଖରେ ଯାଇ ମୋଟେ ହାବୁଡ଼ି ଯାଉନାହିଁ । କାମ ଆସି ମୋ'ପାଖରେ ପହଞ୍ଚୁଛି । ମୋ'ର ମନଲାଖି କାମ ଏବଂ ମୋ' ଆଗ୍ରହଲାଖି କାମ ଆସି ମୋ' ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଉଛି । ଯେତେଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କର କାମ ମୋ' କାମରେ ପରିଣତ ହୋଇ ତାଙ୍କରି ବରାଦରେ ମୋ'ଲାଗି ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯାଉଛି, ସେତେଦିନ ଯାଏ ମୁଁ ଆଗରେ କେବଳ ଜୀବନ ହିଁ ଜୀବନ ଦେଖିବାକୁ ପାଉଛି, ଭିତରେ କେବଳ ଉତ୍ସାହ ହିଁ ଉତ୍ସାହ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ଏବଂ, ଏହି ଉତ୍ସାହ ଅନୁଭୂତ ହେଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭିତରେ ଶକ୍ତିର ଭଣ୍ଡାର କେବେ ମଧ୍ୟ ଖାଲି ହୋଇ ଯିବାପରି ଲାଗୁନାହିଁ । ନିଜକୁ କେବେହେଲେ ଦରିଦ୍ର ଲାଗୁନାହିଁ ।

ଅନ୍ୟ ଅନେକ ମଣିଷ ଯେଉଁସବୁ କଥା ନେଇ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥାନ୍ତି, ମୋ'ର ମହାଭାଗ୍ୟ ଯେ ମୋତେ ସେସବୁ ପ୍ରଶ୍ନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହିଁ ହେବାକୁ ପଡ଼େନାହିଁ । ସାଙ୍ଗରେ ଯେଉଁ ବାଟ ଚାଲୁଥାନ୍ତି, ତେଣୁ କେମିତି ଏକୁଟିଆ ଏ ବାଟତକ ପାରି ହେବି ବୋଲି ମୋତେ ଆଦୌ ଆକୁଳ ହେବାକୁ ପଡେନାହିଁ । ବାଟ ଯେତିକି ଯେତିକି ସରି ଯାଉଥିବା ପରି ଲାଗେ, ତା'ଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ବାଟ ଆଗରେ ଥାଇ ମୋ' ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିବା ପରି ମନେ ହେଉଥାଏ । ତେଣୁ ବୟସ ସରେନାହିଁ । ବୟସ ଆସୁଥାଏ । ମୁଁ ଚିରଦିନ ଏହି କଥାଟିକୁ ହିଁ ମୋ'ର ପରମ ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ମନେ କରିଆସିଛି । ଭାଗ୍ୟ, ଅର୍ଥାତ୍ ପରମ ଆଶୀର୍ବାଦ । ଏହି ଆଶୀର୍ବାଦ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅନ୍ତତଃ ମୋ' ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ମୋ' ପାଇଁ ଯେତେବେଳେ ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଥାଏ, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଭାବେ ଯେ, ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କ ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଥିବ । ସେହି ବିବେକର ଆଖିଟିଏ ଦେଇ ମୁଁ ସଂସାରକୁ ଦେଖେ ଏବଂ ସେଇଥିପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ମୋତେ ନିରନ୍ତର ଅନୁରୂପ ସାଙ୍ଗମାନେ ମିଳି ବି ଯାଆନ୍ତି । ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କର କେବେହେଲେ ଅଭାବ ହୁଏନାହିଁ । ମୁଁ ଅନାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ ମୋ' ସହିତ ଆହୁରି କେତେ କେତେ ସାଙ୍ଗ ବାଟ ଚାଲୁଥିବାର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି । ପୃଥିବୀ ତୀର୍ଥଟିଏ ପରି ଲାଗେ । ଏହି ତୀର୍ଥରେ ମୁଁ ପ୍ରତ୍ୟହ ଜନ୍ମଲାଭ କରେ, ପ୍ରତ୍ୟହ ନୂତନ ଭାବରେ ଓ ନୂତନ ବ୍ୟଞ୍ଜନାରେ ନିବେଦିତ ହେବାରେ ଲାଗିଥାଏ ।

୧୧ । ୩ । ୯୩

ସର୍ଜନାତ୍ମକତା,—ତାହାର ଅନ୍ୟ ନାମ ହେଉଛି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା । ସାରା ପୃଥିବୀକୁ ଯିଏ ମୂଳତଃ ସର୍ଜନାତ୍ମକତାର ହିଁ ଏକ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭୂମି କରି ରଖିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ନିଜ ଭିତରେ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ ମଣିଷ ସର୍ଜନାତ୍ମକ ହେବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କ'ଣ ହୋଇପାରିବ ?

ସର୍ଜନାତ୍ମକତା ନାମକ ଏହି ଶବ୍ଦଟିକୁ ଖାଲି ସାହିତ୍ୟ ଲେଖିବା, ଛବି ଆଙ୍କିବା ବା ସଙ୍ଗୀତ ଗାଇବା ଭିତରେ କଳି ରଖିବାଲାଗି କିଏ କାହିଁକି ମନ ବଳାଇଥିଲା କେଜାଣି ? ଧର୍ମମାନେ ନିଜ ନିଜ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ କଳି ରଖିବାଲାଗି ମନ କରିବା ଦିନଠାରୁ ଭଗବାନ ଯେମିତି ଅରକ୍ଷିତ ହୋଇଗଲେ, ଠିକ୍ ସେହିପରି ସର୍ଜନାତ୍ମକତାକୁ ସାହିତ୍ୟ ବା ଚାରୁକଳା ଭିତରେ କଳି ରଖିବାପାଇଁ ମନ କରିବା ଦିନଠାରୁ ସର୍ଜନାତ୍ମକତା ମଧ୍ୟ ଭାରି ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରହିଗଲା । ଏ ଜୀବନ କଦାପି ସୁନ୍ଦର ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ବୋଲି

"ଗୋଟାଏ ଅବିଶ୍ୱାସ ମଣିଷ ଭିତରେ ଦୃଢ଼ ହୋଇଯିବା ଦିନଠାରୁ ମଣିଷ ସମ୍ଭବତଃ ସାହିତ୍ୟ ଭିତରେ, ଛବି ଭିତରେ ବା ସେହିପରି ଆଉ କେତେଟା ବିଶେଷ କଥାରେ ଅଥବା ଅବସରରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ନେଇ କଳି ରଖିଦେଲା । ମଣିଷର ଭିତର ପ୍ରକୃତିଟା କଦାପି ବଦଳି ପାରିବନାହିଁ ଏବଂ ଚିରଦିନ ଅସନା ଓ ଅଳିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବ ବୋଲି ଏକ ଅବିଶ୍ୱାସ ମନ ଭିତରେ ଚେର ଭିଡ଼ି-ଦେଇ ରହିବା ଦିନଠାରୁ ମଣିଷମାନେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଠାବ କରିବା ନିମନ୍ତେ ହ୍ରଦକୁ ଦଉଡ଼ିଲେ, ସାଗରକୁ ଦଉଡ଼ିଗଲେ, ଅରଣ୍ୟକୁ ଦୌଡ଼ିଲେ । ଭିତରେ ସବୁଜିମା ରହିଥିଲେ ମଣିଷ ଯେ ବାହାରର ସବୁଜିମାକୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଦେଖିପାରେ, ସେହି କଥାଟିକୁ କେବଳ ବାହାରେ ସବୁଜିମା ବା ନୀଳିମା ଦେଖି ମୁଗ୍ଧ ହେଉଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ କିପରି କିଏ ବୁଝାଇ ପାରିବ ? ନିଜର ଆଖି-ଭିତରେ ସର୍ଜନାତ୍ମକ ଭରି ରହିଥିଲେ ତାହା ଯୁଆଡ଼େ ପଡ଼ିବ, ସେଠାରେ କେବଳ ଭଗବାନଙ୍କୁ ହିଁ ଦେଖୁଥିବ । ନିଜର ଭାବନାରେ ସର୍ଜନାତ୍ମକତା ରହିଲେ ମଣିଷ ତେଣିକି ଯେତେବେଳେ ଯାହାକିଛି ଭାବିବ, ସେଥିରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ହିଁ ଅଧିଷ୍ଠାତା ହୋଇ ରହିଥିବ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାକୁ ଯେଉଁମାନେ ଏକ ଅଲଗା ବିଷୟ ବୋଲି ଭାବନ୍ତି, ସେମାନେ ହୁଏତ କୌଣସି କାରଣରୁ ଯଥାର୍ଥରେ ସର୍ଜନାତ୍ମକ ହୋଇ ପାରିନଥାନ୍ତି । ଆମ ପୃଥିବୀରେ ସାହିତ୍ୟ ବଢ଼ୁଛି, ଶିଳ୍ପକଳା ଓ ସଙ୍ଗୀତ ବଢ଼ୁଛି,—ମାତ୍ର ସର୍ଜନାତ୍ମକ ଜୀବନ ସତେଅବା କ୍ରମେ ନିଭି ନିଭି ଯାଉଛି, ଧର୍ମମାନଙ୍କର ଅତିଗ୍ରହରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ଲଜ୍ଜିତ ଓ ଅପମାନିତ ହୋଇ ରହିଛି ।

୧୬ । ୩ । ୯୩

ସାହିତ୍ୟ ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା, ସଙ୍ଗୀତ ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା । ତଥାକଥିତ ମନୋରଞ୍ଜନର ଏକ ସାଧନରୂପେ ଯେଉଁ ସ୍ଥୂଳ ମଣିଷମାନେ ମଝିରେ ମଝିରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ସୂକ୍ଷ୍ମାନୁଭୂତ ଲାଭ କରିବାର ମତଲବରେ କିଛି କରିବା ନିମନ୍ତେ ସଂସ୍କୃତି-ନାମକ ଏକ ଅନ୍ୟ ରଙ୍ଗ ବା ଅନ୍ୟ ମଞ୍ଚକୁ ମନ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ଯେଉଁ ଗାଡ଼ିଆରେ ପଡ଼ି ଯେତେ ଲଟରପଟର ହେଉଥାନ୍ତୁ ପଛକେ, ସଂସ୍କୃତି ମଧ୍ୟ ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା । ଏସବୁ କେହି ଘଡ଼ିକଲାଗି ନୁହନ୍ତି, ଘଡ଼ିକର ପଳାୟନ କିମ୍ବା ଘଡ଼ିକର ବିସ୍ମରଣ ଲାଗି ତ ଆଦୌ ନୁହନ୍ତି । ମଣିଷର ଅନ୍ନ ଯେତିକି ଆବଶ୍ୟକ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଆବଶ୍ୟକ । ମାତ୍ର, ପୃଥିବୀର ପ୍ରାୟ ଅଧେ ମଣିଷଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକ ଅନ୍ନରୁ ଯେଉଁଠି ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖାଯାଇଛି, ସେଠାରେ ସାହିତ୍ୟ, ସଙ୍ଗୀତ ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା ବୋଲି କହିଲେ କିଏ କାହିଁକି ତେଣିକି କାନ ଦେବାକୁ ମନ କରିବ ?

ଦିବ୍ୟତା ମଧ୍ୟ ଏକ ସତ୍ତକ ନୁହେଁ, ଏକ କଥନିକା ନୁହେଁ କିମ୍ବା ଏକ ଭାବପ୍ରବଣତା ନୁହେଁ । ଦିବ୍ୟତା ହେଉଛି ଏକ ଆବଶ୍ୟକତା । ଆପଣା ଭିତରେ ଦିବ୍ୟତାର ଚେରଗୁଡ଼ିକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରି ନପାରିଥିବା ଜଣେ ମଣିଷକୁ ବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଏକଥା କିପରି କଥାଦ୍ୱାରା ବୁଝାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ ? ଧର୍ମକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ବାହ୍ୟ ଧାର୍ମିକତା ଅର୍ଥାତ୍ ବହୁ ଆଡ଼ମ୍ବରମୟ କପଟଚର୍ଯ୍ୟାରେ ପରିଣତ କରି ରଖିବାର ନାନା ଅଭିସନ୍ଧି ଦ୍ୱାରା ଧର୍ମରେ ଗଜପତି ବନିଥିବା ପାଷାଣ୍ଡମାନଙ୍କୁ ତୁମେ କ'ଣ କହି ଏହି କଥାକୁ ବୁଝାଇଦେଇ ପାରିବ ? ପୃଥିବୀରେ. ଅନ୍ନଟାକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଆବଶ୍ୟକତା ବୋଲି କହି ତାହାର ବାଡଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ହିଁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଅଜ୍ଞାନ ଓ ଅଚେତ କରି ରଖିବା ସକାଶେ ଅଭିସନ୍ଧି କରି ଆସିଥିବା ମଣିଷମାନେ ହିଁ ଏବେ ଧର୍ମରାଜ୍ୟରେ ସତେଅବା ଗଜପତି ବା ମହାମାତ୍ୟ ସାଜି ବସିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ମନ୍ଦିରଗୁଡ଼ାକୁ ଭଗବାନଙ୍କର ଘର ବୋଲି ଦେଖାଉଛନ୍ତି, ପ୍ରତୀକମାନଙ୍କୁ ସତ୍ୟ ବୋଲି କହି ମଣିଷ ଭଣ୍ଡାଇ ବାହାରିଛନ୍ତି । ସେହି କାରଣରୁ ଦିବ୍ୟତା ମଧ୍ୟ ପୃଥିବୀର ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷଙ୍କୁ ଠାକୁର ଭଳି ଦେଖାଯାଉଛି । ଦିବ୍ୟତାକୁ ପାଟ ପିନ୍ଧାଇ ଅଦିବ୍ୟ ମଣିଷମାନେ ଭ୍ରମର ହୁଳିଇ ନାଚିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସଂସାର ଧର୍ମ ଧର୍ମ ଭିତରେ ଭାଗ ଭାଗ ହୋଇ ରହିଛି । ମନୁଷ୍ୟର ଅନୁରାଗଜଗତରେ ମଝିରେ ମଝିରେ କେତେ କେତେ ବାଡ ପଡ଼ି ନିତାନ୍ତ ଅନୁରାଗହୀନ ଦେଖାଯାଉଛି । ଆପଣା ନିମନ୍ତେ ଏକ ଅଲଗା ପତାକାର ଭିଆଣ କରି ଶିଷ୍ଟମାନେ କେବେହେଲେ ଦୁଷ୍ଟମାନଙ୍କର ପତାକା-ଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଦୁଷ୍ଟ ବୋଲି ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଅର୍ଥାତ୍ କାହାର ହୃଦ୍‌ବୋଧ କରାଇ ପାରିବେନାହିଁ । ଅସଲ ଶିଷ୍ଟମାନେ ଏକାଠି ହେବେ, ସେମାନେ ଏକ ତଦନୁରୂପ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବେ । ଅସଲ ସାହିତ୍ୟକମାନେ ଏକାଠି ହେବେ, ସେମାନେ ଏକ ତଦନୁରୂପ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବେ । ନିଜଭିତରେ ଦିବ୍ୟତାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ଅସଲ ଆସ୍ଥାନ ବୋଲି ମାନୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ମଧ୍ୟ ଏକାଠି ହେବେ ଏବଂ ସେହି ଦିବ୍ୟତାକୁ ବଞ୍ଚିବେ ଅର୍ଥାତ୍ ପରସ୍ପରକୁ ଅଗ୍ରଗତ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ।

୧୭ । ୩ । ୯୩

ମୁଁ ଶବ୍ଦ ଖୋଜେନାହିଁ, ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଖୋଜୁଥାଏ । ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ପାଇବାମାତ୍ରକେ ଅବଶ୍ୟକ ଅର୍ଥାତ୍ ଉଚିତ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ମୋତେ ଆପେ ଆପେ ମିଳିଯାଏ । ଆକାଶକୁ ଅନାଇଦେଲେ ମୋତେ ଶବ୍ଦମାନେ ସବାଆଗ ମୋଟେ ଦିଶନ୍ତିନାହିଁ, ସବାଆଗ ସାନ୍ନିଧ୍ୟଟି ଦିଶେ । ମଣିଷମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଦେଲେ ମୁଁ ଏକ

ସାନ୍ନିଧ୍ୟକୁ ହିଁ ଏତେ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରେ ଯେ, ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ଯାବତୀୟ ସୀମା କେତେ ଅନାୟାସରେ ଡେଇଁ ହୋଇଯାଏ ।

ଶବ୍ଦର ସୀମାଗୁଡ଼ିକୁ ଡେଇଁଯାଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଅସଲ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ମିଳିଯାଆନ୍ତି । ସୀମା ନଡେଇଁ ପାରୁଥିବା ମଣିଷମାନେ ହିଁ ନିଃସଙ୍ଗ ହୁଅନ୍ତି । ଶବ୍ଦଦ୍ୱାରା ନିଃସଙ୍ଗତାର ଜୟଗାନ କରୁଥାନ୍ତି, ଏକୁଟିଆ ହୋଇ ରହିଥିବାର ବିଳାପଶାସ୍ତ୍ରମାନ ଲେଖୁଥାନ୍ତି । ମୁଁ ବେଳେ ବେଳେ ଭାବେ, ସାନ୍ନିଧ୍ୟଟିଏ ନଖୋଜିଲେ ତୁମପାଖକୁ ଲୋକମାନେ କାହିଁକି; ଜପତ ଅଥବା କେଉଁଠି ଆସିବେ ? ତେଣୁ, ମୁଁ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ କେବେହେଲେ ବାଇ ହେବାକୁ ମନ ବଳାଇନାହିଁ । ମୁଁ ବ୍ରହ୍ମର ମାଧ୍ୟମରେ ଶବ୍ଦର ସ୍ପର୍ଶଲାଭ କରିଛି । କାରଣ, ତା' ବ୍ୟତୀତ ଶବ୍ଦବ୍ରହ୍ମ ପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରିବାର ଆଉ କୌଣସି ଉପାୟ ପ୍ରକୃତରେ ରହିଛି କି ? ଏବଂ, ବ୍ରହ୍ମସାନ୍ନିଧ୍ୟ ବ୍ୟତୀତ ବ୍ରହ୍ମକୁ ଜାଣିବାର ମଧ୍ୟ ଆଉ କିଛି ଉପାୟ ଅଛି କି ? ଶାସ୍ତ୍ରରେ କେତେ ଅନୁଭବପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବ୍ରହ୍ମ-ସ୍ପର୍ଶକୁ ହିଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁଖ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଯେଉଁମାନେ ଶବ୍ଦ ଦେଇ ବ୍ରହ୍ମକୁ ଚିହ୍ନିବାକୁ ମନ କରନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ଭାଷା ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ଯାବତୀୟ ଖୋଜିବା ସତକୁ ସତ କୋଉ ଧାତୁର ପ୍ରେରଣାରେ ଯେ ଗଢ଼ା ହୋଇଥିବ, ମୁଁ ତାହାର କୌଣସି ଅନ୍ତ ପାଏନାହିଁ । ସେହିପରି କୌଣସି ଧାତୁର ଉପଦ୍ରବ ଭିତରେ ପଡ଼ିଥିଲେ ବୋଧହୁଏ କେତେକ ମଣିଷ ଶବ୍ଦର ମାଧ୍ୟମରେ ସାହିତ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଖୋଜନ୍ତି । ଶବ୍ଦକୁ ହିଁ ସାହିତ୍ୟର ଜନକ ବୋଲି ମନେ କରୁଥାନ୍ତି । ନିଜକୁ ଦେଇ ଦେବାଲାଗି ସତକୁ ସତ ମନ କରି ସଂସାରକୁ ବାହାରିଥିଲେ ଯେପରି ସଂସାରରେ ମୋଟେ ସାଙ୍ଗର ଅଭାବ ହୁଏ ନାହିଁ, ସ୍ପର୍ଶକୁ, ସାନ୍ନିଧ୍ୟକୁ ମନ କରି ଆପଣା ତଥା ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ବାଟ ଚାଲୁଥିଲେ ସାହିତ୍ୟକୁ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ହୁଏ, ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ସାଙ୍ଗ ପରି ଲାଗନ୍ତି ।

୧୯ । ୩ । ୯୩

ସିଏ ଦୂରରୁ କେତେବଡ଼ ଦିଶୁଥାନ୍ତି, ଆକାଶ ଓ ଅବନୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ମାତ୍ର ପାଖକୁ ଆସିଯାଇଲେ ସିଏ ମୋ'ର ହୃଦୟ ଭିତରେ ଦିଶନ୍ତି, ସତେଅବା ମୋ'ର ସାନ ଅନୁଭୂତିଟିର ଡୋରରେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତି,—ଇଏ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ କଥା । ଲେଖାଟିଏ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଲେଖାଟି ସତେଅବା ପର୍ବତଟାଏ ପରି ଦିଶୁଥାଏ । ପର୍ବତର ପାଦଦେଶରେ ସେହି ପର୍ବତ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇଥିବା ମୁଁ ସତେ କ'ଣ ଏତେ ବାଟ ଉଠିପାରିବି ବୋଲି ଚିନ୍ତା କରୁଥାଏ, ଶଙ୍କା କରୁଥାଏ, ମାତ୍ର, ଲେଖା ଆରମ୍ଭ

କରଦେବା ପରେ ସେହି ପର୍ବତଟିକୁ ସତେଅବା ମୋ'ର ହୃଦୟ ଭିତରେ ଥାନ ମିଳିଯାଏ । କେତେବଡ଼ ନ'ଣଟିରୁ ସାନ ହୃଦୟଟି ଭିତରେ ଥାନ ମିଳିଯାଏ ; ତା'ପରେ ସବୁ ସହଜ ଲାଗେ, ସହଜ ହୋଇଯାଏ । ଏବଂ, ଅନୁରାଗରେ ପାହାଡ ଚଟି ହୋଇଯାଏ, ପାହାଡ଼ ଲଂଘ ହୋଇଯାଏ ।

ବର୍ଷର ଆରମ୍ଭ ବେଳକୁ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ସେହି ଲେଖାଟିକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିଲି, ସେତେବେଳେ କେତେ କୁଣ୍ଠାଇ ହେଉଥିଲି । ମୋ' ଦ୍ୱାରା ସେହି ଲେଖାଟିର ମୁକ୍ତି ମିଳିପାରିବ ବୋଲି ମୋଟେ ପରତେ ହେଉ-ନଥିଲା । ଠିକ୍ ସମୟରେ ଲେଖାଟି ସରିଗଲା ବେଳକୁ ମୁଁ ଭାରି ହାଲୁକା ହୋଇ ଭାବୁଛି, ଲେଖାଟିକୁ ଲେଖିବାରେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ନା କେତେ ଆନନ୍ଦ ନପାଇଲି ! ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉଗୋଟିଏ ଲେଖା ଆରମ୍ଭ ହେଉଛି । ପ୍ରଥମ ଦିନ ଅତି କୁଣ୍ଠେଇ ହେଉଥିଲା ପରି ଲାଗୁଥିଲା, ଭାରି କସମସ ହେଉଥିଲା ପରି ଲାଗୁଥିଲା । ପ୍ରଥମ ଦିନ ତ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପୃଷ୍ଠା ମଧ୍ୟ ଶେଷ କରି ପାରିଲିନାହିଁ । ସତେଅବା ଅତି ଶ୍ରମରେ ହିଁ ସକାଳ ଯାଇ ଦ୍ୱିପ୍ରହର ହେଲା ଓ ସଞ୍ଜ ଯାଇ ରାତି ହେଲା । କାଲି ଏକାବେଳେକେ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ହେଲା । ମୁଁ ଏକାବେଳେକେ ଛଅ ପାଖ ମାଡିଗଲି । ସତେଅବା ଅନୁରାଗ ଭିତରେ ପଡିଗଲି ପରି ମନେ ହେଉଥିଲା । ଖାଲି ବୁଦ୍ଧିରେ ସତେଅବା ଆଦୌ କିଛି ହୁଏନାହିଁ । ଏପରି ଗୋଟିଏ ବୁଦ୍ଧି ରହିଛି, ଯେଉଁଥିରେ କି ଅନୁରାଗ ମିଶିକରି ରହିଛି । ଏବଂ ସେଇଟି ଆସି ଜୁଟିଗଲେ ଆଉ ମୋଟେ କିଛିହେଲେ ଅସାଧ୍ୟ ରହେନାହିଁ । ସତେଅବା ସବୁକିଛି ସାନ ଓ ସହଜ ହୋଇ ହୃଦୟ ଭିତରେ ଉକୁଟି ଉଠନ୍ତି । ତା'ପରେ କୌଣସି କାମ ବୋଝ ପରି ଲାଗେନାହିଁ, ସତେଅବା କ'ଣ କେଉଁଠି ଫୁଟି ଉଠୁଥିବାର ଅନୁଭବ ହେଉଥାଏ ।

୨୨ । ୩ । ୯୩

ମାର୍କା ଦେଇ ଯେ ମୁଁ କେବେହେଲେ ମଣିଷକୁ ଚହ୍ନିବାପାଇଁ ମନ କରିବିନାହିଁ, ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ମଣିଷଟି-ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯାହାକୁ ଅନୁରାଗୀମାନେ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ବୋଲି କହିଛନ୍ତି,—ମୋତେ କେଉଁଦିନୁଁ ସେହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶଟି ଦେଇ ସାରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ମଣିଷକୁ ଦେଇ ତା'ର ମାର୍କାଗୁଡ଼ାକୁ ଚହ୍ନିବି । ମୂଳତଃ ଜଣେ ଅବିଶ୍ୱାସୀ ମଣିଷ ହିଁ ଆଗ ମାର୍କାଗୁଡାକୁ ଦେଖେ ଓ ତା'ପରେ ଅସଲ ମଣିଷଟିକୁ ଆଦୌ ନଦେଖିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ସବୁ ଦେଖି ସାରିଥିବା ପରି ଭ୍ରମ କରୁଥାଏ । କେବଳ ଜଣେ ଅବିଶ୍ୱାସୀ ହିଁ ଭମ୍ଭୀ ହୁଏ ।

ଜଣେ ମଣିଷ କୋଉ ଘରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଛି, କୋଉ ଜାତିରେ, କୋଉ ଦେଶ ଅଥବା ଧର୍ମରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଛି, ସେଇଟା ଆଦୌ ତା'ର ଅସଲ ସମ୍ପର୍କ ନୁହେଁ । ସଂସାରର ବଣିଜ ଚଳିବା ପାଇଁ ସଂସାରର ମଣିଷ ସେଗୁଡ଼ିକର ତିଆରି କରିଛି । ଏହି ସଂସାର ପ୍ରକୃତରେ ତାଙ୍କର ସଂସାର ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି କଦାପି ସେହି ତିଆରିଗୁଡ଼ିକ ପାଖରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ରହି ଯିବନାହିଁ । ସିଏ ଖୋଳଗୁଡ଼ିକୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଖୋଳଗୁଡ଼ିକର ହିଁ ସମ୍ମାନ ଦେବ । ସିଏ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଚରମ ବୋଲି ଦେଖି ଚରମର କୌଣସି ଅବମାନନା କରିବାଲାଗି ଆଦୌ ମନ କରିବନାହିଁ । ଯାହା ମଣିଷର ଭିତରେ ରହିଛି, ତାହାର ସମ୍ପର୍କ ଟି କୁସୁମନ ନିମନ୍ତେ ହିଁ କାଳାଧୀନ ମଣିଷ ଯାବତୀୟ ବଣିଜର ସନ୍ଧା କରନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ହିଁ ମାର୍କାଗୁଡ଼ିକ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଛନ୍ତି । କୁସୁମିତ ହେବା ନିମନ୍ତେ ହିଁ ଯାବତୀୟ ମାର୍କା ବନ୍ଧୁତ ମାର୍କା ରହିଥିବା ଏହି ଜଗତରେ କ୍ରମେ ପୁରୁଣା ବ ହୋଇଯାଆନ୍ତି ଓ ତେଣୁ ଅଲୋଡ଼ା ହୋଇ ରହିଯାଆନ୍ତି । ଅସଲକୁ ଲୋଡ଼ୁଥିବା ମଣିଷ ତା'ପରେ ସେଗୁଡ଼ାକ ପ୍ରତି ଆଉ କୌଣସି ମୋହ ରଖେ ନାହିଁ ଓ ତାର ଅତିକ୍ରମ କରି ବାହାରିଆସେ । ଆମର ଏହି ବିଜ୍ଞାନପ୍ରସାଦିତ ନିକଟ-ପରିଚୟର ଯୁଗରେ ଆମେ ପୃଥିବୀରେ ଏକାବେଳେକେ କେତେ କେତେ ମାର୍କାର ସନ୍ନିଧାନରେ ଆସୁଛୁ । ତେଣୁ, ସବୁ ମାର୍କା ତଳେ ଯେଉଁ ଅସଲଟି ତିରୋହିତ ହୋଇ ରହିଛି, ବର୍ତ୍ତମାନ ତାହାକୁ ସତକୁ ସତ ଚିହ୍ନି ନେବାଲାଗି ମଣିଷ ପାଖରେ ଏକ ଅଭିନବ ସୁଯୋଗ ଆସି ପହଞ୍ଚିଛି । ଅସଲକୁ ମନ କରୁଥିବା ମଣିଷ ହିଁ ଏହି ଅନ୍ୟ ବଣିଜଟିକୁ ମନ କରିପାରିବ । ସେହି ଅସଲ ବଣିଜଟିର ବେଳ ଆସୁଛି, ଅସଲ ମଣିଷମାନଙ୍କର ବେଳ ଆସୁଛି । ଅସଲ ନିର୍ବାଚନଟିକୁ କରିବାର ବେଳଟି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି ।

୬୮ । ୩ । ୯୩

ପ୍ରତିମାକୁ ଏକାଧିକ ଅର୍ଥପ୍ରୟୋଜନରେ ସମ୍ଭବତଃ ଏକ placebo ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯାବତୀୟ ପ୍ରତୀକକୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ବୋଧହୁଏ placebo ବୋଲି କହିପାରିବା । ଏକ ମିଛ ଔଷଧ ଯେପରି ଅନେକ ସମୟରେ ଆମ ରୋଗକୁ ଭଲ କରିଦିଏ, ଇଏ ପ୍ରାୟ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ କଥା । ରୋଗ ଭଲ ହୋଇଯାଏ ଅର୍ଥାତ୍ ରୋଗର ବାଡ଼ଟିକୁ ଡେଇଁ ସେପାଖକୁ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଚାଲି ଯାଇହୁଏ । ତାହାହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା, ଏକ placeboର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଅବଦାନ । ଠିକ୍ ସେହିପରି, ପ୍ରତିମାଟିଏ ବିଶ୍ୱାସ ଦିଏ, ବିଶ୍ୱାସ ସମ୍ଭବ କରେ ଏବଂ ଆପଣାର ବାଡ଼ଟକୁ ଡିଆଁଇ ଦେଇ ସେପାଖକୁ, ଆହୁରି ସେପାଖକୁ, ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ଏବଂ ବିଶ୍ୱଭୁବନକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇଦିଏ । ଏବଂ, ଯେକୌଣସି

ପ୍ରତୀକ ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ସେହିକଥା ହିଁ ହୁଏ । ପ୍ରତିମା ଓ ପ୍ରତୀକ ଏହିଭଳି ଭାବରେ ଏକ ନୌକା ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି, ବନ୍ଧୁପରି ବି କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ସେମାନେ କଦାପି ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତିନାହିଁ । ତାହା କଦାପି ସେମାନଙ୍କର ଧର୍ମ ବି ନୁହେଁ । ମାତ୍ର, ଯୋଉ ମଣିଷ ଗାର ଭିତରେ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଗାର ଭିତରେ ଓ ଅଳପ ଭିତରେ ରହିବାକୁ ଯାହାକୁ ଭଲ ଲାଗୁଥିବ, ସେଇମାନେ ହିଁ ପ୍ରତିମା ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଯାଆନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରତିମାକୁ ବହୁତ କଷ୍ଟ ଦିଅନ୍ତି, ଏବଂ ପ୍ରତୀକର ଅପଲାସ୍ତ କରନ୍ତି ।

ଅସଲ କଥା ହେଉଛି, ଯିଏ ପ୍ରତିମାକୁ ଡେଇଁ ଯାଇଥିବ, କେବଳ ସେଇ ପ୍ରତିମାର ଏହି placebo ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାର ପ୍ରକୃତ ଭୂମିକାଟିକୁ ବୁଝି ପାରିବ । ପ୍ରତିମା ଭିତରେ ମୁହଁ ମାଡି ପଡିଥିବା ମଣିଷ ତ ଏକଥା ଶୁଣିଲେ କୁପିତ ହୋଇ ଉଠିବ, ଏହାକୁ ତା' ପ୍ରତିମାର ଏକ ଅବମାନନା ବୋଲି ମଣିବ । ପ୍ରତିମା ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିବା, ପ୍ରତିମାଟିକୁ କାମୁଡ଼ି ପଡିରହିବା,—ସମ୍ଭବତଃ ତାହା'ହିଁ ପ୍ରତିମାର ଅବମାନନା । ଧର୍ମମାନଙ୍କରେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ସେହି ଅବମାନନା ହୋଇ ଆସିଛି । ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଅଳପ ଭିତରେ ଅଲସୁଆ କରି ରଖିବାଲାଗି ଏବଂ ସ୍ୱଧର୍ମ ଭୁଲାଇବା ଲାଗି ଧର୍ମନାମକ establishment ଯୁଗେ ଯୁଗେ ତାହାହିଁ କରି ଆସିଛି । ପ୍ରତିମାମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଧର୍ମମାନେ କେତେ ଗୀତ ଓ କେତେ କାହାଣୀ ଫନ୍ଦାଇଛନ୍ତି, ସଂସାରକୁ ଭଣ୍ଡାଇ ଆପଣା ଲାଗି ପ୍ରାୟ ଏକ ବିମୋହନକାରୀ ଫନ୍ଦାର ଆୟୋଜନ କରି ରଖିଛନ୍ତି, ମଣିଷକୁ ବାଟବଣା କରି ରଖିଛନ୍ତି ।

୨୯ । ୩ । ୯୩

ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନେ କାଳଠାରୁ ଶିଖି ପାରୁଥାନ୍ତେ । ଆଦୌ ଏକ ଅଚଳାୟତନ ହୋଇ ରହିନଥାନ୍ତେ । ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଆରାଧନା କରିବାକୁ ଯଦି ବୈଷ୍ଣବମାର୍ଗ ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ତେବେ ବୈଷ୍ଣବ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ମଧ୍ୟ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ନିଜର ସଚେତନତା ବଢି ବଢି ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକ ଗଭୀର ହୋଇ ଯାଉ-ଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆପଣାର ବିଷ୍ଣୁକଳ୍ପନାକୁ ମଧ୍ୟ କେତେପ୍ରକାରରେ ଅଧିକ ସମୃଦ୍ଧ କରି ପାରୁଥାନ୍ତା । ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ କଥା ଯେ, ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ବୈଷ୍ଣବ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଯେଉଁ ପିଣ୍ଡୁଲା ବା ଧର୍ମବାଟୁଲା ଗୁଡ଼ାକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ରହିଥିଲା, ବିଂଶ ବା ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ କଦାପି ସେହିଗୁଡ଼ାକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ରହି ପାରିବନାହିଁ । ସେପରି କଲେ ତାହା ସତେଅବା ନବମ ଶତାବ୍ଦୀର କୌଣସି ଆଦିମ ହାସ୍ୟା-ସ୍ପଦତା ପରି ମନେ ହେବ । ଠିକ୍ ସେହିପରି, ଶାକ୍ତ, ଶୈବ ବା ସେହିପରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସବୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ସେହିକଥା କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଖାଲି

ହିନ୍ଦୁ ଧର୍ମର ସମ୍ପ୍ରଦାୟଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ନୁହେଁ, ଇତିହାସର ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ଧର୍ମର ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବା church ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ସେହିକଥା କୁହାଯିବ ।

ମଣିଷ ବୈଷ୍ଣବ ହୁଏ ବିଷ୍ଣୁଙ୍କର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାପାଇଁ ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ଏକ ବିଷ୍ଣୁ-ସମର୍ପିତ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାପାଇଁ । ମାତ୍ର, ଅଧିକାଂଶ ମଣିଷ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଭିତରେ ପଶି ଏପରି ମାନ୍ଦା ଓ ଅଚଳ କାହିଁକି ହୋଇଯାଆନ୍ତି ? ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବାଟ ନହୋଇ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବାଡରେ କାହିଁକି ପରିଣତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି ? ଏବଂ, ବାଡ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଲୋକମାନେ ପ୍ରାୟ ନିୟମତଃ ଉଗ୍ର ହୁଅନ୍ତି, ଅନ୍ଧ ହୁଅନ୍ତି । ଅସଲ ସମ୍ପଦଟିର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ପ୍ରାୟ ନିଃସ୍ୱ ହୋଇ ବସିଥାନ୍ତି । ଏବଂ, ଖାଲି ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିବା ସମ୍ପ୍ରଦାୟଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଯେ ଏପରି କଥା କୁହାଯାଇ ପାରିବ, ସେକଥା ଆଦୌ ନୁହେଁ, ରାଜନୀତି ଓ ତତ୍ତୁଲ୍ୟ ଆଉ ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରର ସମ୍ପ୍ରଦାୟଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ସେହିକଥା କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ମଣିଷକୁ ଗଧ, ଅନୁକ୍ଷୁଣ୍ଣ ଓ ପଙ୍ଗୁ କରି ରଖିବାରେ, ମଣିଷ ଭିତରର ବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ବ୍ୟକ୍ତିଟିକୁ ମାରିଦେବାରେ ସାମୂହିକତା ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରଦାୟଗୁଡ଼ିକୁ ଯେ କେତେ ଅଭିସନ୍ଧିମୂଳକ ଭାବରେ ନିମିତ୍ତ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି, ତାହା ନିରୀକ୍ଷଣ କରି ଦେଖିଲେ ଅନେକ ସମୟରେ ବିସ୍ମିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ ।

୩୦ । ୩ । ୯୩

ପ୍ରତିଦିନ ଶତଶତ ମଣିଷ ମରୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଭଗବାନ ମାରୁନାହାନ୍ତି । ମଣିଷମାନେ ହିଁ ମଣିଷଙ୍କୁ ମାରୁଛନ୍ତି । ଛୁରୀ, ଭୁଜାଲି, ବୋମା ଓ ବନ୍ଧୁକ ନେଇ ପୃଥିବୀରେ ସବୁକିଛି ହାସଲ କରିଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉଗ୍ର ଭାବରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଛନ୍ତି, ସେଇମାନେ ହିଁ ଆଖିବୁଜି ମଣିଷ ମାରି ବାହାରିଛନ୍ତି । ପ୍ରତିକାର ନିମନ୍ତେ ସଜ୍ଜନମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକୁଛନ୍ତି । ବିଚରା ଭଗବାନ ଏଥିରେ କ'ଣ କରିବେ ? ସ୍ୱୟଂ ମଣିଷ ଯଦି ତାଙ୍କୁ ନଅନାଇବ, ତେବେ ଭଗବାନ କିପରି ସେହି ମଣିଷର କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆସି ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିପାରିବେ ? ଏବଂ, ଯଦି ମଣିଷ ସତକୁ ସତ ତାଙ୍କୁ ଅନାଇବାକୁ ବାହାରିବ, ତେବେ ତ ସିଏ ନିଜ ଭିତରେ ହିଁ ତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ଶୁଣିପାରିବ ଓ ତାଙ୍କର ନିମିତ୍ତ ହୋଇ କାମ କରିବ ।

ଆମ ବର୍ତ୍ତମାନସ୍ଥ ପୃଥିବୀରେ ମଣିଷମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ହିଁ ନିମିତ୍ତରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଆସିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଭଗବାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ମନ୍ଦିର ଗଢ଼ି ଥୋଇ ଦେଇଛନ୍ତି, ଏବଂ ଭଗବାନଙ୍କୁ ନିଜର କାମରେ ଲଗାଉଛନ୍ତି । ମଣିଷ ନିଜେ ଯେଉଁଆଡେ ଯିବ, ତା'ର ଭଗବାନ ସତେ ଯେପରି ସେହି

ସ୍ତରରେ ତା'ର ସାଥୀ ହୋଇ ଯାଇଁ କରିବେ ସେ କ ... ରେ ରହିଥାନ୍ତି । ଫକୀର ଓ ଭକ୍ତମାନେ ଯେଉଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ନିଜ ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ... ନେଇଥାନ୍ତି, ଏବେ ସେହି ଭଗବାନ ହିଁ ସେମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଅ ମ ପରି ହୋଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଆପ୍ୟାୟିତ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଆଉଗୋଟାଏ ଭୂମି ରହିଛି, ଯେଉଁଠାରେ ସ୍ୱୟଂ ମନୁଷ୍ୟ ହିଁ ଆପଣା ଖୁସିରେ ଭଗବାନଙ୍କର ନିମିତ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ସେ ତା'ପରେ ଅଚଳ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟଟିକୁ ନିଜ ଭିତରେ ହିଁ ଅନୁଭବ କରେ । ସିଏ ବି ହୁଏତ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଭିତରେ ଥାଏ, ହିନ୍ଦୁ ବା ମୁସଲମାନ କିମ୍ବା ଆଉ ଯେଉଁ ମାର୍କାର ଭେକଟିଏ ଧାରଣ କରିଥାଏ ସତ, ମାତ୍ର ସେ ଭଗବାନଙ୍କର ନିମିତ୍ତ ହୋଇ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚୁଥାଏ । ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଭଗବାନଙ୍କର ପ୍ରତିଭୂ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଏବଂ, ସେଇ ଏହି ପୃଥିବୀର ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟକୁ ବଢାଏ । ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ନିଜର ସହୋଦରଟିଏ ଦେଖେ, ତେଣୁ ସହୋଦରଟିଏ ହୋଇ ପୃଥିବୀରେ ବଞ୍ଚେ । ଏ ଶାସ୍ତ୍ର, ଏ ମନ୍ଦିର, ମନ୍ଦିର ଓ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଫିସାଦରେ ପରିଣତ କରି ଏହି ରାଜନୀତି,—ଏହି ସବୁକିଛିର ଉପରେ ସେ ଏହି ସହୋଦରତ୍ୱକୁ ହିଁ ସବାଚଡ଼ି ବୋଲି ଆବିଷ୍କାର କରେ । ପୃଥିବୀରେ ସିଏ କୌଣସି ଗଡ ଜୟ କରି ନୁହେଁ, ବନ୍ଧୁ ଖୋଜି ବାହାରିଥାଏ ।

୧ । ୪ । ୯୩

ଓଡ଼ିଶାରେ ନୂତନ ଉତ୍କଳର ସ୍ମୃତିରେ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଏବେ ମାସେ ଯାବତ୍ ଉତ୍ସବ ପାଳିତ ହେବ । ଉତ୍ସବ ଖୋର୍ଦ୍ଧାଗଡ଼କୁ ଯିବ, ହାତୀଗୁମ୍ଫାରେ ପଶିବ ଏବଂ ରାଜଧାନୀରେ ଲଙ୍ଗୁଳା ଅଧିପତିମାନେ ତାହାର ମୁଣ୍ଡି ମାରିବେ । ତା'ପରେ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ନିଜନିଜର ପଙ୍କ ଭିତରକୁ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରିବେ । ଯେମାନେ ଯେଉଁ କ୍ଷମତା ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି, ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ଆବୃତ ସଡ଼ିବେ, ଆପଣାର ଉପେକ୍ଷା ଏବଂ ଉଦାସୀନତା ଗୁଣକରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ରହିବେ । ପ୍ରାୟ ଷାଠିଏ ପୂରି ଯାଉଥିବା ନୂତନ ଓଡ଼ିଶାଟି ଠିକ୍ ସେହି ଆଗପରି ନିଷ୍ପ୍ରଭ ହୋଇ ନିଦଥିବ, ଝିମିରୁ ଏବଂ ଆତ୍ମବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ରହିଥିବ ।

ଯେଉଁମାନେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ଓଡ଼ିଶାରେ ଆଗ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ନଦେଖି ଓଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ, ସେଇମାନେ ହିଁ ଏହି ଉତ୍ସବମାନଙ୍କରେ ପୁରୋଧା ହେବେ, ବକ୍ତୃତା ଦେବେ ଏବଂ ବକ୍ତୃତା ଶୁଣି ତାଳି ମାରିବେ । ସେମାନେ ଭାରି ସାବଧାନ ଏବଂ ଆତ୍ମସଚେତନ ହୋଇ କେବଳ ନିଜକୁ ହିଁ ଦେଖି ଆସିଛନ୍ତି, ନିଜକୁ ହିଁ ଓଡ଼ିଆ ବୋଲି କହି ଆସିଛନ୍ତି । ସବାଆଗ ମଣିଷକୁ ଦେଖିଥିଲେ ସେମାନେ ଓଡ଼ିଆ ନାମକ ଏହି ଘ ନ ଭୂମିଟିରେ ଆତଯାତ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତେ, ସଂଯୋଚିତ ଅର୍ଥରେ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ

ହୋଇଥାନ୍ତେ । ଜଣେ ଯଥାର୍ଥ ମଣିଷ ହୋଇପାରିଲେ ଯେ ଯଥାର୍ଥ ଓଡ଼ିଆ ହେବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହେବ, ସେମାନେ ତାହା ହୃଦୟଙ୍ଗମ ବି କରିଥାଆନ୍ତେ । ଏହି ଉତ୍ସବଟିକୁ ହଜାର ହଜାର ମଣିଷ ଦେଖିବେ । ଯେଉଁମାନେ ମଣିଷ ହେବାର ସର୍ବମୂଳ ଔଚିତ୍ୟଗୁଡ଼ିକରୁ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଏହି ଉତ୍ସବକୁ ସତେଅବା ଚକାଧର ବାହାଘର ପରି ଉପଭୋଗ କରିବେ । ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କର ମଣିଷପଣିଆରୁ ହାତେ ଅନ୍ତର କରି ରଖିବାକୁ ରାଜାମାନେ କାଳେ କାଳେ ଏହିପରି ଚକ୍ରାନ୍ତ କରି ଆସିଛନ୍ତି । ଏହି ଚକ୍ରାନ୍ତକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି ଏବଂ ସେହି ବିଭାଗଟିକୁ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଜଣେ ଖାସ୍ ମନ୍ତ୍ରୀ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ନିଜ ଭିତରର ରହୁକୁ ଚିହ୍ନିବା, ସେହି ରହୁକୁ ଉଚ୍ଛୁଆଳ କରି ରଖିଥିବା ପ୍ରବଳମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ଉପଦ୍ରବକୁ ବନ୍ଦ କରିବା ଲାଗି ସଚେତନ ଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବା ଯେ ଅସଲ ସଂସ୍କୃତି, ଗଜପତିମାନେ ଓଡ଼ିଶାର ମଣିଷମାନଙ୍କୁ କଦାପି ସେକଥା କହିବେ-ନାହିଁ । ଏବଂ ଏଠି ସବୁଦିନ ଅନ୍ଧାର ହୋଇ ରହିଥିବ ।

୨ । ୪ । ୯୩

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ହେଉଛି ଅସଲ **secularism**; ଆମ ଦେଶରେ ଏବେ ରାଜନୀତିର ଲୋକମାନେ ହାଟ ପରି ସଭାମାନ କରି ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷତାର ଏପଟ ଏବଂ ସେପଟ ବିଷୟରେ କେତେସବୁ କ'ଣ କହିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଧର୍ମକୁ ରାଜନୀତି ଭିତରେ ପୂରାଇ ଗଡ଼ କିଡ଼ିବେ ବୋଲି ବାହାରିଛନ୍ତି । କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଧର୍ମର ଗୁମ୍ଫା ଭିତରେ ଲୁଚି ଯିବାକୁ ଯିଏ ଧର୍ମନିଷ୍ଠ ହେବାର ସଂଜ୍ଞା ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାଏ, ସିଏ କଦାପି ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ମଣିଷ ଏ ଧର୍ମ ଓ ସେ ଧର୍ମ, ମୋ' ଧର୍ମ ଓ ତା' ଧର୍ମର ବାଡ଼କୁ ଡେଇଁଲେ ଯାଇ ଯଥାର୍ଥରେ **secular** ହୋଇ ପାରିବ । ଠାକୁରମାନଙ୍କ ଗୁଡ଼ି ଅସଲ ନାଭିଟି ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଯାଇ ଯାବତୀୟ ଧର୍ମକୁ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପ୍ରସନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଦେଖିବା ସମ୍ଭବ ହେବ । ନାଭି ଗୋଟିଏ, ଲୀଳା ଗୋଟିଏ, ପ୍ରେରଣା ଗୋଟିଏ, ଆକର୍ଷଣ ଗୋଟିଏ ଏବଂ ସ୍ପର୍ଶ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ । ଯିଏ ଆପଣାର ତଥାକଥିତ ନିଜ ଧର୍ମଟିରେ ଯଥାର୍ଥ ସ୍ପର୍ଶଟିକୁ ପାଇଥିବ, ସିଏ ସବୁ ଧର୍ମର ସବୁ ଦେଉଳରେ ଯାଇ ଭେକଗୁଡ଼ାକୁ ବାରିବା ପୂର୍ବରୁ ଆଗ ନମାଜ ପଢ଼ି ବସିବ, ସବାଆଗ ନିଜ ଭିତରକୁ ଚାଲିଯିବ ଏବଂ ତା'ପରେ ସବୁ ଦେଉଳ ତାକୁ ଏକାପରି ଦେଖାଯିବେ, ସତେଅବା ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଖୋଳପରି ହିଁ ଦେଖାଯିବେ ।

ତେଣୁ, **secularism** ଧର୍ମନିରପେକ୍ଷତା ନୁହେଁ, ତାହା ହେଉଛି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା । ଧର୍ମଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ରହିଥିବ, ଅଥଚ ସେଗୁଡ଼ିକର ବାହାରେ

ରହିଥିବ, ଭେକଟିଏ ପିନ୍ଧିଥିବ, ତଥାପି ସତେଅବା ଅନ୍ତରୋଟିଏ କ'ଣ ପାଇଥିବ ଯେ; ଭେକକୁ ପ୍ରାୟ ଗୋଟାପୁଣା ଭୁଲି ଯାଇଥିବ । ଏପରି ଏକ ସ୍ପର୍ଶର ଅଧିକାରୀ ହୋଇଥିବ, ଯାହାର ମାଧ୍ୟମରେ ତୁମେ ଏହି ସବୁଟିକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରୁଥିବ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ symbol ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରୁଥିବ । ଧର୍ମରେ ରହି ମଧ୍ୟ ଭାରତବର୍ଷରେ ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଆସି ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଆମକୁ ଯେଉଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ବାର୍ତ୍ତା ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି, ଆମେ ତାହାକୁ ଠିକ୍ ଏହି ଅର୍ଥରେ ବୁଝିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରିବା । ସେହି ଅର୍ଥଟି ଅନୁସାରେ ଆମେ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରିବା । ସେହି ଅର୍ଥ ଅନୁସାରେ ଆମେ ଜୀବନଟିଏ ବଞ୍ଚିବା, ସମ୍ପର୍କଗୁଡ଼ିକୁ ବଞ୍ଚିବା । ଏବଂ, ଯାବତୀୟ ରାଜନୀତିକ ଦୁଷ୍ଟାମିରୁ କ୍ଷାନ୍ତ ହୋଇ ରହିବା ।

୧୧ । ୪ । ୯୩

ମୋତେ ନିଃଶବ୍ଦତା ଭଲ ଲାଗେ । ନୀରବତା ଭଲ ଲାଗେ । ନିଜ ଭିତରେ ନୀରବ ହୋଇ ରହିଥିବା ସମୟରେ ମୋତେ ଏକାବେଳେକେ ଭୁବନ-ଯାକ ଦିଶି ଦିଶି ଯାଉଥାଏ । ସମସ୍ତେ ଦିଶିଯାଆନ୍ତି । ଅସଲ କେନ୍ଦ୍ରଟି ଦିଶିଯାଏ, ଅସଲ ଡୋରଟି ମଧ୍ୟ ଦିଶିଯାଏ । ଏକାବେଳେକେ ସାକାର ହୋଇ ଦିଶିଯାଏ । ଡୋରଟି ଦିଶୁଥିଲେ ସଭି ଭଲ ଲାଗେ ।

ମାତ୍ର, ମୋତେ ନୀରବତା ଭଲ ଲାଗେ ବୋଲି କ'ଣ ଜଗତରେ କୌଣସି ଶବ୍ଦ ହେବନାହିଁ ? ତେବେ ମୁଁ ହୁଏତ ଜଣେ ରାଜଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀଙ୍କୁ ବହୁତ ଦିନ ଖୋଜିଲି, ଯିଏକି ଗୋଟାଏ ଆଦେଶ ଜାରିକରିଦେଇ ମୋ'ର ପ୍ରୀତ୍ୟର୍ଥେ ମୋ' ପାଖରେ ଥିବା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନୀରବ କରି ରଖିଦେଇ ପାରିବ । ରାଜଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀଟିକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ବନ୍ଧୁଟିଏ ପାଇଲି । କଠୋରଟିକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି କୋମଳଟିଏ ପାଇଲି । ତା'ପରେ ଶବ୍ଦ ଭିତରେ ରହି ମଧ୍ୟ ନୀରବ ଲାଗିଲା, ଖୁସି ଲାଗିଲା । ଏହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ରହିଲେ ଏବଂ ମୁଁ ତଥାପି ସତେଅବା ଆଦୌ ଚହଲି ଗଲି-ନାହିଁ । ଚନ୍ଦକାରଟିକୁ ଖୋଜି ବାହାରିଥିବା ମଣିଷଟିଏ ଚନ୍ଦକୁ କାହିଁକି ଭୟ କରିବ, ଚନ୍ଦକୁ ଦେଖି ସିଏ ଚହଲିଯିବ କାହିଁକି ? ଏଣୁ ଝଗଡ଼ା ସରିଗଲା । ଶବ୍ଦସହିତ ବି ଝଗଡ଼ା ସରିଗଲା । ସବୁ ଶବ୍ଦଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ନୀରବତା ରହିଛି, ଏବଂ ସମ୍ଭବତଃ ମୁଁ ତାହାର ସହିତ ପରିଚିତ ହୋଇଗଲି, ଖୋଳଗୁଡ଼ିକ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲଟି ସହିତ ପରିଚିତ ହୋଇଗଲି । ଏହି ଯାବତୀୟ କୋଳାହଳ ମଧ୍ୟରେ ମୋତେ ସତେଅବା ଆମନ୍ତ୍ରଣର ବାଣୀଟିଏ ଶୁଣାଗଲା । ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ସତେ ଯେପରି ସେମାନେ କରୁଥିବା ଯାବତୀୟ କୋଳାହଳର ମାଧ୍ୟମରେ ଏକ ନୀରବତାକୁ ହିଁ ଖୋଜୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ଯାହାସହିତ ଜନମଜନମିଆ ମିତ

ବସିଯାଇଛୁ । ମିତ ବସି ସାରିଲେ ଆଉ କୋଉଠି କାହାର ସାଧ୍ୟ ଅଛି ମୋତେ ଚହଲାଇ ଦେଇ ପାରିବ ? ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ଭଗବାନଙ୍କ ସହିତ ମିତ ବସିଗଲି. ଏବଂ, ଭଗବାନଙ୍କ ସହିତ ମିତ ବସି ଆପଣା ସହିତ ମିତ ବସିବାକୁ ବି ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଲି,—ସତେଅବା ଏହାହିଁ ହେଉଛି ମୋ' ଜୀବନର ଇତିହାସ । ମୁଁ ସବୁ ସନ୍ତାପର ଦରିଆକୁ ପାର ହୋଇଗଲି । ମୋ' ଭିତରେ ସେହି ମିରବତାର ଜୟ ହେଉ, ସଂସାର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ମିରବତାର ଜୟ ହେଉ, ମିତର ଜୟ ହେଉ !

୧୩ । ୪ । ୯୩

ସବାଆଗ ଭୂମିଟିଏ ଦରକାର, ସବାଆଗ ଭାଷାଟିଏ ବି ଦରକାର । ତେଣୁ ଆଗ ଭୂମିଟିଏ ଚାହିଁ, ଆଗ ଭାଷାଟିଏ ଥାଉ; ହୁଏତ ତା'ପରେ ଯାଇ ତ ଆମେ କେଉଁ ଭୂମିଟିକୁ ମାତୃଭୂମି ବୋଲି କହିବା ଅଥବା କେଉଁ ଭାଷାଟିକୁ ନିଜର ମାତୃଭାଷା ବୋଲି କହିବା । ଭୂମିଟିଏ ନଥାଇ ଆଗ ମାତୃଭୂମିଟିଏ ରହିଥିଲେ ମଣିଷକୁ ଯେଉଁ ଦଶା ଭୋଗିବାକୁ ହୁଏ, ତାହାର ଗୋଟିଏ ନାମ ହେଉଛି ନିଃସଙ୍ଗତା । ଆଗର, ପୁରାତନ କାଳର ମଣିଷମାନେ ଅଳପ ମାଗିଥିଲେ ଓ ଅଳପକୁ ଆବୋରି ରହିଥିଲେ ସିନା, ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ନିଃସଙ୍ଗତା ନଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ହୃଦୟ-ଅଭିଧାନରେ ମାତୃଭାଷା ନାମକ ଗୋଟିଏ ଭାଷା ପଦଟି ନଥିଲା ସିନା, ମାତ୍ର ଭାଷାଟିଏ ଅବଶ୍ୟ ଥିଲା । ଯେଉଁ ଭୂମି ଅଭୟ ଦିଏ, ଗୋଡଟିକୁ ଦମ୍ଭ କରି ରଖିଥାଏ, ସେହି ଭୂମି ଥିଲା; ମମତାର ଭାଷାଟିଏ ବି ଥିଲା ।

ଏପରି ଗୋଟିଏ ପାହାଚ ଆସିବ, ଯେତେବେଳେ କି ସକଳ ଭୂମି ମାତୃଭୂମି ପରି ମନେ ହେବ ଓ ସବୁ ଭାଷା ମାତୃଭାଷା ପରି ଲାଗିବ । ଏହା ହେଉଛି ଚେତନାର କଥା, ଏହା ମମତାର କଥା । ଅନେକ ମଣିଷ ଏବେ ମମତାକୁ ସତେଅବା ଦଉଡି ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ଖାଲି ନିଜର ବୋଲି କହି ଗୋଟିଏ ଭୂମିକୁ ବା ଗୋଟିଏ ଭାଷାକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କରି ବାନ୍ଧି ପକାଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ତା' ବାହାରେ ଥିବା ସକଳ ଭୂମିକୁ ଆଦୌ ଭୂମି ବୋଲି ଚେନା କରୁନାହାନ୍ତି; ନିଜ ଭାଷାଟିର ଚଉବେଡା ବାହାରେ ରହିଥିବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଭାଷାକୁ ଭାଷା ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରୁନାହାନ୍ତି । ପୃଥିବୀରେ ଭୂମି ଭୂମି ଭିତରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଚାଲିଛି । ମମତା ମମତା ଭିତରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଚାଲିଛି । ସେହି କାରଣରୁ ହିଁ ନିଃସଙ୍ଗତା ବୃଦ୍ଧି ପାଉଛି, ଏଡ଼େବଡ ପୃଥିବୀ ସାଙ୍ଗ ହେବାଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବା ବେଳେ ମଣିଷମାନେ ତଥାପି ନିଃସଙ୍ଗ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ସବୁ ଭୂମିକୁ ନିଜର ସମ୍ପତ୍ତି କରିବାର ଲୋଭ ସେମାନଙ୍କୁ ନିଃସଙ୍ଗ କରି ରଖିଛି । ବରଂ, ନିଜେ ସବୁ ଭୂମିର ଓ ନିଜେ ସବୁ ଭାଷାର ହୋଇଗଲେ ସେହି ଅବସ୍ଥାଟି କିପରି ହୁଅନ୍ତା,

କେଜାଣି ? ସେତେବେଳେ ଭୂମି ସହିତ ମାତୃଭୂମି ମଧ୍ୟ ରହିନ୍ତା, ଏବଂ ଭାଷା ସହିତ ମାତୃଭାଷା ମଧ୍ୟ ରହିନ୍ତା । ମୁଁ ନମିଶ୍ର ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ।

୧୪ । ୪ । ୭୩

Allergy କ'ଣ ଗୋଟାଏ ରୋଗ ? ନା ଗୋଟାଏ ଅନ୍ୟ ଅସଲ ରୋଗର ଲକ୍ଷଣ ? ଏବେ ଡାକ୍ତରମାନେ କେତେ କ'ଣ ବସ୍ତୁପ୍ରତି ବା ବ୍ୟାପାର ପ୍ରତି ଜଣେ ମଣିଷର ଏହି allergyକୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାଲାଗି କେତେ ପରୀକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ କଲେଣି ଏବଂ କେତେ କେତେ ଫଳ ମଧ୍ୟ ପାଇଲେଣି । ମାତ୍ର, ଯେଉଁ ଅସଲ antipathy ହେତୁ ଏହି ଯାବତୀୟ allergy ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ, ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିବା ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକର ହାତଗୋଡ଼ ସେଯାଏ ମହଜରେ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ମଣିଷର ଅତି ପାଖକୁ ଆସିପାରିଲେ, ତା ହୃଦୟ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିଲେ ଯାଇ ତା' ଦୁଃଖଟିକୁ, ତା' ବୈରାଗୀର କାରଣଟିକୁ ବୁଝି ହୁଏ । ଏଣୁ, ତୁମେ ନିଜେ ବୈରାଗୀଟିଏ ହୋଇଥିଲେ ଆଉଜଣଙ୍କର ବୈରାଗ୍ୟକୁ ମୋଟେ ଧରି ହୁଏନାହିଁ । ଯଥାର୍ଥ ସହାନୁଭୂତି ରହିଥିଲେ ଯାଇ ଧରିହୁଏ ।

ସବୁ allergy ପଛରେ ନିଜପ୍ରତି ଯେଉଁ allergy, ତାହାହିଁ ଅସଲ allergy, ଅସଲ ଦୁଃଖ, ଅସଲ ବୈରାଗ୍ୟ । କୋଉଠି କ'ଣ ମନ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥାଏ, ମୁହଁ ମୋଡ଼ି ହୋଇ ଯାଇଥାଏ,—ଏବଂ ସେଇଥିଲାଗି ମଣିଷ ନିଜର ବାଟକୁ ଚାଲିବା ବିଷୟରେ ବଡ apathetic ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ଯେଉଁ ସମ୍ପଦ ବା ସମ୍ପତ୍ତିଟିକୁ ନେଇ ଆମ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଅସଲ କାରବାର, ଯାହା-ସହିତ ସବୁଠାରୁ ଅସଲ ବୁଝାମଣା, କୌଣସି କାରଣରୁ ତାହାର ପାଖରୁ ମନ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥାଏ । ଏହିପରି ମନୁଷ୍ୟମାନେ ଉପେକ୍ଷାର ରାଜକୀୟ ପୋଷାକଟିଏ ପିନ୍ଧି ସଂସାରକୁ ବାହାରିଥାନ୍ତି, ନିଜକୁ ଉପେକ୍ଷା କରୁଥାନ୍ତି ଅଥବା ନିଜ ପାଖରେ ଉପେକ୍ଷିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନେ ବାହାରେ ଏଇଟାକୁ ବା ସେଇଟାକୁ ଆଦୃତ ନେଇ ନପାରି ସତେଅବା ତାହାର କ୍ଷତିପୂରଣ କରୁଥାନ୍ତି । ତେଣୁ, ଏଇଟା ପ୍ରତି ବା ସେଇଟା ପ୍ରତି ଘୃଣା, ଏଇଟା ମଧ୍ୟ ମୂଳତଃ ନିଜପ୍ରତି କୌଣସି କାରଣରୁ ରହିଥିବା ଏକ ଘୃଣା ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜପାଖରେ ନିଜେ ଲୁଚି ରହିବାର ଏକ ଅଭ୍ୟାସ, ଏକ ଅତ୍ୟାସକ୍ତି, ଏବଂ ତାହାରି ବାହାନାରେ ନିଜ ଭିତରେ କୌଣସି ଦାଗକୁ ଭୁଲି ରହିବା'ର ଏକ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା । ଭିତରେ ସେହି ଅସଲ ହୀନମନ୍ୟତାଟି ଅନବରତ ଲାଗି ରହିଥିବାରୁ ବାହାରେ ପ୍ରାୟ ଏକ aggressive ପ୍ରକାରର allergy,—ଆମେ କେଉଁ ଔଷଧରେ ତାହାକୁ ଭଲ କରି ପାରିବା ? ଯେଉଁ ଔଷଧ ଆମର ଅସଲ ଭିତରଯାଏ ଯାଇ ପାରିବ, ଏ କାମଟି ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହେବ । ତେଣୁ, ନିଜର allergyକୁ ମଣିଷ ନିଜେ ଦୂର

କି ପାରିବ, ନିଜର ବନ୍ଧୁ ହେଲେ ଯାଇ ଦୂର କରିପାରିବ । ଅର୍ଥାତ୍ allergyର ବନ୍ଧୁ ହେଲେ allergy ଦୂର ହେବ ।

୧୯ । ୪ । ୯୩

ସମନ୍ୱୟ ଆରୋହଣ ଦ୍ୱାରା । ଅନେକ ସମୟରେ ଏହି ଆରୋହଣ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେଉଥିବା ପରି ଲାଗୁଥାଏ । ହଠାତ୍ ସତେଅବା କୌଣସି ହଠଦ୍ୱାରା ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇଯିବାର ଅତ୍ୟୁତ୍ସାହରେ ମାତି ଅନେକ ମଣିଷ ତାଙ୍କୁ ଗାତ ଭିତରକୁ ଟାଣି ଆଣନ୍ତି; ଆଉରି ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ କହିଲେ ସେମାନେ ନିଜପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଗାତର ଭିଆଣ ବା ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରି ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ତାହାର ଭିତରେ ଥାପି ରଖନ୍ତି, ଜଗି ରଖନ୍ତି ଏବଂ ସମନ୍ୱୟର ଯାବତୀୟ ସମ୍ଭାବନାକୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅଶିଷ୍ଟ ଭାବରେ ମାରି କରି ରଖିଥାନ୍ତି । ସେହି ବାଡ ଦେଇ କଳି ହୋଇ ଓ ଆପଣା ଭିତରେ ଆଟକ କରି ରଖିବାକୁ ହିଁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବୋଲି କୁହା ଯାଇଛି । ଶାସ୍ତ୍ରରେ କୁହାଯାଇଛି ଏବଂ ଯାବତୀୟ ଅସ୍ୱାଧର ବାନ୍ଧ ଦେଇ କୁହା-ଯାଇଛି । ଅନେକ ଅସଗୁରୁ ବା ଦଳଗୁରୁ ସତେଅବା ଏକ ଷଡଯନ୍ତ୍ର କଲାପରି ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଆରୋହଣସମ୍ଭାବନାକୁ ବହୁବିଧ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକତାର ଅନ୍ଧତା ଭିତରେ କଳି ରଖିଛନ୍ତି ।

ଆରୋହଣ ଅର୍ଥାତ୍ କେବଳ ନିଜ ଭିତରେ ଆରୋହଣ କିମ୍ବା ଅତିକ୍ରମଣ ନୁହେଁ —ଏହି ସମ୍ପ୍ରଦାୟସବୁର ଯାବତୀୟ ବାଡର ଅତିକ୍ରମଣକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝାଇବ । ସେହି ଅତିକ୍ରମଣରୁ ସମନ୍ୱୟ ଆସିବ । Harmony ଭଳି ha - mony ଆସିବ । ମଣିଷ ହୁଏତ କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉପାସନା, ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସାଧନା ବା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିପାଟୀ ଭିତରେ ପଶି ଆପଣାର ଭିତରକୁ ତଥା ବାହାରକୁ ନିଜର ଅସଲ ଅନ୍ୱେଷଣ ଅଥାତ୍ ଚିହ୍ନିବାଗୁଡ଼ିକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଥିବ । ଗୋଟିଏ ଚିହ୍ନା ସରିବା ବେଳକୁ ଚିହ୍ନିବାର ସେହି ଗାରଟି ଡେଇଁ ହୋଇ ଯାଉଥିବ । ତା'ର ଆଖିଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ଦେଖି ପାରିବାର ଆଶୀର୍ବାଦ ଅର୍ଥାତ୍ ଅଧିକାରଟିକୁ ଲାଭ କରୁଥିବ । ତା'ପରେ ସମନ୍ୱୟ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦୃଷ୍ଟି ହିଁ ରହିବନାହିଁ । ଗାରଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମପ୍ରସାରିତ, ସମଗ୍ରତର ଏବଂ ସର୍ବାନ୍ତଗତକାରୀ ହେବାରେ ଲାଗିଥିବେ । ତା'ପରେ ଏଇଟାକୁ ଗଢିବାପାଇଁ ସେଇଟାକୁ ଭାଙ୍ଗିବାର ବାଲୁଙ୍ଗାଗିରି କରିବା ନିମନ୍ତେ ଆଦୌ ମନ ହେବନାହିଁ । ସତେଯେପରି ସେହି ପ୍ରୀତିଟାର ସବୁ ଅନ୍ଧତା ଭାଙ୍ଗି ଭାଙ୍ଗି ଯାଉଥିବ, ତଥା କଥିତ ସବୁ ଅପରମାନେ ଆପଣାର ହୋଇ ଦିଶୁଥିବେ । ଏବଂ, ସଂପୃକ୍ତ ମନୁଷ୍ୟଟି ପଦପ୍ରାନ୍ତକୁ ଆସିବାପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ଆସୁଥିବ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ପରମସୁହୃତ୍ ରୂପେ ଆବିଷ୍କାର କରିବାର ଆନନ୍ଦଯାତ୍ରା ଲାଗି ରହିଥିବ ।

୨୦ । ୪ । ୯୩

ଜ୍ଞାନର ଏକ ହୃଦୟ ରହିଛି, ଜ୍ଞାନ ଭିତରକୁ ଆସି ଯାହାର ଠାବ ପାଇଲେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏଇ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱର ହୃଦୟ ଭିତରକୁ ବାଟ କାଢ଼ି-ହୋଇ ଯାଉଥିବା ପରି ଲାଗୁଥାଏ । ଅନ୍ଧାରର ଏକ ହୃଦୟ ରହିଛି, ଯାହା-ଭିତରେ ପଶି ଯାଇଲେ ଆଲୋକ ସତେଅବା କେତେ ସମ୍ବେଦନା ନେଇ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବାର ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଥାଏ । ଅତୀତ ତଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଏକ ହୃଦୟ ରହିଛି, ଯାହା କେତେ ଅନୁରାଗ ସହିତ ଭବିଷ୍ୟତ ଭିତରକୁ ପ୍ରସାରିତ କରି ନେଇଯାଏ । ନିଜ ଭିତରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ନିଜର ଯାବତୀୟ ଆଶା, ଯାବତୀୟ ଜିଜ୍ଞାସା ଓ ଯାବତୀୟ ଶୁଭବାସନା ଭିତରେ ସେହି ଅମଳ innocenceଟି ରହିଥିଲେ ତାହାଦ୍ୱାରା ଏସବୁ ସମ୍ଭବ ହୁଏ ।

ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ଜ୍ଞାନ ଅଛି, ଯାହା ସେହି innocenceକୁ ମାରି-ଦେବାକୁ ହିଁ ସର୍ବଦା ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିବାକୁ ମନ କରୁଥାଏ । ସେହି ଜ୍ଞାନ ବହୁତ ଉପଦ୍ରବ କରେ, ସତେଅବା ଏକ୍ସଟିଆ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଚଳନ୍ତି କରାଇ ରଖିବ ବୋଲି କେତେ କେତେ କାନ୍ଥ ଆଣି ଠିଆ କରାଇ ଦେଉଥାଏ । ନିକଟଗୁଡ଼ାକୁ ଜାଣି ଜାଣି ଦୂର ଓ ଆହୁରି ଦୂର କରି ପକାଇବାରେ ଖୁସି ପାଏ, ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ପ୍ରକାରର ସାର୍ଥକତା ଓ ସିଦ୍ଧକାମତା ଅନୁଭବ କରେ । ସେହି ଜ୍ଞାନକୁ ମୁଁ ଅଜ୍ଞାନ ବୋଲି କହେ । ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ଜ୍ଞାନ ଆମ ଆଖି ଭିତରର ସେହି innocence ପାଖକୁ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେଇଯାଇ ପାରୁଥିବା ଉଚିତ । ଅନେକ ତଥାକଥିତ ଜ୍ଞାନଗୁରୁମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ ମନେ ହୁଏ, ସେମାନେ ସତେ ଯେପରି ତୁମଭିତରେ ରହିଥିବା ସେହି ଅମଳ innocenceକୁ ମାରିଦେବାକୁ ହିଁ ଜାଲ ଫାନ୍ଦ ବସିଛନ୍ତି । ଆପଣାର ବ୍ୟୂହଟି ଭିତରେ ତୁମକୁ ନେଇ ପକାଇ ଦେବାକୁ ସେମାନେ କେତେ କେତେ କାଉଁରୀ ଅଧଟଣି ରଚାଇ ବସିଛନ୍ତି । ଆମ ପୃଥିବୀରେ ମଣିଷମାନେ ଯେ ନିଜ ହୃଦୟଟିକୁ ଲୁଚାଇ ରଖି ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ଏବେ ଅଧିକ ନିରାପଦ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି, ସେଥିଲାଗି ଆମେ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଏହି ଅଜ୍ଞାନୀ ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦାୟୀ କରିପାରିବା । ଗୁରୁ ତ ନିଜ ଭିତରେ ବସିଛି । ତେଣୁ, ଗୁରୁ ବୋଲି ବାହାରିରେ ଅନ୍ୟ ସିଦ୍ଧାମାନଙ୍କୁ ଖୋଜି ଯିବ ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ କୋଉକାଳୁ ସ୍ଥିର କରି ସାରିଛି । ସେହି ନିଷ୍ଠା ହିଁ ମୋ' ଭିତରେ ସ୍ଥିରତା ଆଣି ଦେଇଛି, କେତେ କେତେ ବଳ ଆଣି ଦେଇଛି ଏବଂ ନିକଟ-ବର୍ତ୍ତୀତା ଆଣିଦେଇଛି ।

୨୩ । ୦ । ୯୩

ବଡ଼ ବଡ଼ ସଭାର ଅବସରମାନଙ୍କରେ ଯାନଯାନର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ଅଲଗରେ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିବା ଆମ୍ବଗୁରୁ ଅନୁଭବମାନେ ଆମକୁ କେତେ

ସାନବୁଝି କରି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ନକାରୁଛନ୍ତି ! କିଏ ଓଡ଼ିଶାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଛି, କିଏ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ନାମରେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଛି, କିଏ ଭାରତବର୍ଷଟାକୁ ହିଁ ପରମବ୍ରହ୍ମଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ସରୋବର ବୋଲି କହି ଆମର ବ୍ରହ୍ମାନୁଭବକୁ କେତେ ଠାଣିରେ ଗୁପି ରଖୁଛି । କିଏ ଜାତି କଥା ଓ ଆଉକିଏ ଭାଷାର କଥା ବି କହୁଛି । ଏମାନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଏକ ଗୁମ୍ଫାରୂପେ ଉପଲବ୍ଧି କରିଛନ୍ତି ; ତେଣୁ ଆପଣାର ବୁର୍ଜିଆ ଅଭିଧାନ ଗୁଡ଼ାକର ନୂଆ ବିଧାନ ଅନୁସାରେ ଆକାଶକୁ ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ପୃଥିବୀର ସର୍ବବୃହତ୍ତ ଗୁମ୍ଫା ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବାରେ କେତେ ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଉଛନ୍ତି ।

ଉଦ୍‌ବୋଧନ, ଅସଲ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଠିକ୍ ଓଲଟା ହେଉଥାନ୍ତା । ଏଠି ଓଡ଼ିଶା ଭିତରେ ପୃଥିବୀ ସହିତ ପରିଚୟ କରାଇଦେଇ ହେଉଥାନ୍ତା, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଭିତରେ ହୃଦବିସ୍ତାର ନାମକ ସେହି ଅସଲ ଭଣ୍ଡାର ପରିଚୟଟିକୁ ଆଣି ଧରାଇ ଦିଆଯାଇ ପାରୁଥାନ୍ତା । ପୁରୀର ନାଥଙ୍କୁ ଦେଖି ଦେଖି ଜଗତର ନାଥଙ୍କର ଅନୁଭବ ଓ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ମିଳି ଯାଉଥାନ୍ତା । ଜଗତକୁ ଆଣି ମୋଡ଼ି ମାଜି ପୁରୀଭିତରେ ଦେଖୁଥିବାର ଧୃଷ୍ଟତା ଯେ କେତେ ଅଭିସନ୍ଧିମୂଳକ, ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତା । ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱ ଲାଗି ଦର୍ପଣଟିଏ ଖୋଜି-ବାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦିଅନ୍ତା । ନିଜର ଅନ୍ତରକୁ ସତକୁ ସତ ଏକ ଆକାଶ, ତାଙ୍କରି ଆକାଶ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାର, ଏବଂ ସେହି ଅନୁଭବରେ ସତକୁ ସତ ବଞ୍ଚିବାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ମଧ୍ୟ ଆମକୁ ସେଥିରୁ ମିଳି ଯାଉଥାନ୍ତା । କାମିନୀ ଗଛରେ କାଲି ଫୁଟିଥିବା ଫୁଲଗୁଡ଼ିକ ଆଜି ବଡ଼ି ସକାଳୁ ପାଖୁଡ଼ା ହୋଇ ଝରି ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଓ ସତେଅବା ସାରା ବିଶ୍ୱ ସହିତ ଚେତନାକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରାଇଦେଇ ପାରିବାଭଳି କଅଁଳ ଗାଲିଚାଟିଏ, କଅଁଳ ମମତାମୟ ଆମନ୍ତ୍ରଣଟିଏ 'ପରି ବିଛାଇ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ମୋ' ଭାଷା କ'ଣ ଖାଲି ମୋ'ରି ଭାଷା, ମୋ' ବଗିଚାଟି କ'ଣ ଖାଲି ମୋ'ରି ବଗିଚା, ମୋ' ଠାକୁର ବା ଭଗବାନ କ'ଣ ଖାଲି ମୋ'ରି ଠାକୁର,— ନିଜଭିତରେ ଥାଇ ମୋତେ ସତେଅବା ସ୍ନେହରେ ଛୁଗୁଲେଇ ଦେଉଥିଲା ପରି କେଉଁ ଜନନୀ ମୋ' ଚେତନାକୁ ଦୋହଲାଇ ଦେବାକୁ ଆସନ୍ତି । ଏକ Rea-ffirmation ରୂପେ ମୋ'ର ନିଦ ଭଙ୍ଗାଇ ଦେବାକୁ ଆସନ୍ତି, ମୋତେ ଅସଲଟି ଆଡ଼କୁ ବାଟ ଗୁହାରିଦିଅନ୍ତି ।

୧୦ । ୫ । ୯୩

ଯେଉଁ ପରମପୁରୁଷମାନେ ଆପଣାର ଜୀବଦ୍ଦଶାରେ ହିଁ ଭକ୍ତଗହଣର ଅତ୍ୟୁତ୍ସାହ ଲାଭ କରି ନିଜକୁ ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ ବୋଲି ଘୋଷିତ କରାଇଲେ,

ସେମାନେ ଜଗତରେ ପୁରୁଷାର୍ଥର, ଯଥାର୍ଥ ଏବଂ ଆଲୋକମୁଖୀ ପୁରୁଷାର୍ଥର ବିକାଶରେ ବୈରୀ ହେଲେ ।

ଭଗବାନ ସବୁରି ଭିତରେ ରହିଛନ୍ତି,—ଏହା ଏକ ଉପାସନାର କଥା ନୁହେଁ କିମ୍ବା ଝାଞ୍ଜମୃଦଙ୍ଗର କଥା ନୁହେଁ । ଏହା ଅଧ୍ୟାତ୍ମର କଥା ଏବଂ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର କଥା । ମହାପୁରୁଷ ମନ୍ଦ ପ୍ରେରଣାରେ ପଡ଼ି ଆପଣାକୁ ଉପାସକମାନଙ୍କର ବୈରାଗ୍ୟବନ୍ୟାରେ ଭସାଇ ଦେବାକୁ ମନ କରିବା ମାତ୍ରକେ ଆମ ପୃଥିବୀ ସତେଅବା ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଭୀରୁମାନଙ୍କର ଓ ତେଣୁ ଉଗ୍ରମାନଙ୍କର ଆଖଡ଼ାରେ ପରିଣତ ହୋଇ ରହିଲା । ମନ୍ଦିରମାନେ, ମାର୍ଗମାନେ, ସମ୍ପ୍ରଦାୟମାନେ ମନୁଷ୍ୟର ହୃଦୟ ଇତିହାସରେ ଯେତେ ସହାୟତା କରିନାହାନ୍ତି, ପୃଥିବୀରେ ଉଗ୍ରତା ଏବଂ ଅହଂକାର ବଢ଼ାଇବାରେ ସମ୍ଭବତଃ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ହୃଦୟରେ ଅର୍ଥାତ୍ ପୃଥିବୀରେ ଦେବତାବତରଣର ମନାସ ରଖିଥିବା କେହି ସେକଥା କଦାପି ସେକଥା କରିବନାହିଁ । ସିଏ ନିଜ ଭିତରେ ବିଭୂତ୍ୱର ପରିଚୟ ପାଇବ, ସତେଅବା ସେହି ନ୍ୟାୟଟି ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ହୋଇ ସିଏ ଅନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବିଭୂତ୍ୱର ପ୍ରତୀକରୂପେ ଅବଶ୍ୟ ଦେଖିବ । ସିଏ କଦାପି ପୀଠ ଅଥବା ମଠ ଜମାଇ ଭଗବାନ ହୋଇ ବସି ଯିବନାହିଁ, ପୃଥିବୀ ପୃଷ୍ଠରେ ଅଧିକ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଦେବତ୍ୱକୁ ସମ୍ଭବ କରାଇ ଆଣିବାରେ ସିଏ ନିମିତ୍ତ ହେବ ଏବଂ ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରିବ । ଆମ ପୃଥିବୀରେ ଏହି କଥାଟି ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ହୋଇ ପାରିଲାନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ଆମେ କାହାକୁ, ଭୀରୁ ମହାପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ଅଥବା ସେମାନଙ୍କର ଉପାସନାଲୋଭୀ ଅନୁଗାମୀମାନଙ୍କୁ, କାହାକୁ ଦୋଷ ଦେବା ? ଅଧ୍ୟାତ୍ମରେ ଚାଲିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା ମଣିଷ ଆଦୌ କାହାକୁ ଦୋଷ ଦେବାରେ ସରାଗ ରଖିବନାହିଁ । ସିଏ ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ବାଟଟିଏ ଚାଲିବ, ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ସମ୍ମୁଖରେ ତାରାଟିଏ ଦେଖିବ: ନିଜ ଜୀବନରେ ସିଏ ସତେଅବା ନିର୍ଝରଟିଏ ହେବ, ଏଠିକା ସହିତ ସେଠିକାକୁ ଯୋଡ଼ି ଦେବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ସ୍ୱାଭାବିକ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେବ । ସିଏ କଦାପି ଲୋଭରେ ପଡ଼ିବନାହିଁ ।

୧୬ । ୬ । ୯୩

ତଳେ ସମାନତା,—ସମାନ ସୁଯୋଗ, ସମାନ ସମ୍ମାନ, ଜଣେ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ହିସାବରେ ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ ତା'ର ନ୍ୟାଯ୍ୟ ସମ୍ମାନ ତଥା ଅବସରର ପ୍ରଦାନ,—ଏବଂ ସବାଉପରେ excellence,—ଏକ ଆଦର୍ଶ ସମାଜ କହିଲେ ମୁଁ ବହୁଦିନରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ମୋ' ହୃଦୟରେ ହେତୁ ହେବା ଦିନଠାରୁ ମୁଖ୍ୟତଃ

ଏଥିପାଇଁ ବୁଝି ଆସିଛୁ । ଯେକୌଣସି ସମାଜର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବାବେଳେ ମୁଁ ତଳକୁ ଅନାଇ ସମାନତାକୁ ଖୋଜିଛୁ; ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟକୁ ତା'ର ପ୍ରାପ୍ୟ ଅବସରଗୁଡ଼ିକୁ ଦିଆଯାଉଛି କି ନାହିଁ, ସେହିକଥା ଦେଖିଛୁ । ଏବଂ, ଉପରକୁ ଅନାଇ ମୁଁ excellenceକୁ ଦେଖିଛୁ । ଏହି ଦୁଇଟିର ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ମୁଁ ସେହି ସମାଜରେ ଲେଖା ହୋଇଥିବା ବହି ଓ କୁହା ଯାଉଥିବା କଥାଗୁଡ଼ିକର ବିଚାର କରିଛି । ଏପରି କରିବା ବ୍ୟତୀତ ହୁଏତ ମୋ'ର ଆଉ କୌଣସି ଗତି ନଥିଲା । ବହୁତ ସମାଜରେ ତଳଟା ବଡ଼ ନରକର ହୋଇ ପଡ଼ିଛି, ଅଥଚ ଉପରେ ତଥାକଥିତ excellence ଗୁଡ଼ାକର ଜୟଗାନ କରାଯାଉଛି । ଆହୁରି ଅନେକ ସମାଜରେ ସର୍ବନିମ୍ନ ପଣ୍ୟ ଓ ଅବସରଗୁଡ଼ିକ କେଡ଼େ ସୁବ୍ୟବସ୍ଥିତ ଭାବରେ ପାୟ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଲାଗି ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇ ପାରୁଛି । ମାତ୍ର ସେଠାରେ ଅଧିକାଂଶ ମନୁଷ୍ୟ ସେଇ ତଳଟାରେ ହିଁ ସତେଅବା ମୁହଁ ମାଡି ସେହି ପଣ୍ୟ ଓ ଭୋଗଗୁଡ଼ାକୁ କାମୁଡ଼ି ପଡି ରହିଛନ୍ତି । କେହି excellenceକୁ ମନ କରୁନାହାନ୍ତି । ମୋତେ ଦୁଇଟ ଯାକ ହିଁ ବିଡମ୍ବନା ପରି ବୋଧ ହୋଉଛି, ନିତାନ୍ତ ମନୁଷ୍ୟକୃତ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବିଡମ୍ବନା ପରି ବୋଧ ହୋଇଛି । ମଣିଷ କାହିଁକି ଯେ ଏହି ବିଡ଼ମ୍ବନାକୁ ଭିଆଇଛି ଏବଂ କାହିଁକି ଯେ ସହୁଛି, ମୁଁ ସେକଥା ବୁଝିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ କରିଛି ।

ଉପର ସହିତ ତଳର ଏକ ନିବିଡ଼ ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି । ଏହି ତଳଟା ହିଁ କ୍ରମେ ଉପରଆଡ଼କୁ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ରହିଛି ଅଥବା ଉପରଟା କେତେ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟର ସହିତ ଏହି ତଳଯାଏ ଲମ୍ବି ଆସିଛି । ଯୋଉଠି ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ ବୈମନସ୍ୟ ରହିଛି, ସେଠାରେ, ଉଭୟ ସମାଜ ତଥା ବ୍ୟକ୍ତିର ଜୀବନରେ ଘଟେଅବା ଏକ ଅସୁସ୍ଥତା ଅର୍ଥାତ୍ ଅନିଚ୍ଛୁକତା ଘର କରି ରହିଥିବା ପରି ମୋ'ର ମନେ ହୋଇଛି । ମୁଁ ହୁଏତ ଆଉକିଛିକୁ ମନ କରିଛି, ଆଉକିଛି ଲାଗି ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରିଛି । ନିଜ ଭିତରେ ନୂଆ ସମରଟିଏ ଲଢିବାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଛି ।

୧୭ । ୫ । ୯୩

ମୋ' ପିଲାଦିନେ ଭାଇ ମୋତେ ନେଇ କେତେ କଳ୍ପନା କରୁଥିଲେ । ମୁଁ କ'ଣ କେତେ ହେବ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ସେ ମୋ' ଆଗରେ ମଧ୍ୟ ସେହିସବୁ କଥା କହିବାକୁ କୌଣସି ସଙ୍କୋଚ କରୁନଥିଲେ । ଏହି ସଂସାରରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ କେଡ଼େ ବଡ ହେବା, ଅର୍ଥାତ୍ କେଡ଼େ ବଡ଼ ହୋଇ ଦିଶିବା, କେତେ ନା କେତେ ଦରମା ପାଇବା ଓ 'ଗୋଟାଏ କେଡ଼େ ଉଚ୍ଚ ପାହ୍ୟାର

କ'ଣଟାଏ ହେବା, —କ୍ରମେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଏକ ସମ୍ମୋହକ ଦ୍ୱାରା ନିଜକୁ ମଣ୍ଡ କରି ନେଉଥିଲି । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବା ଓ ସେହି କାରଣରୁ କେତେ ନା କେତେ ସ୍ୱଜନଙ୍କର ପ୍ରଶଂସାଭାଜନ ହେବା,—ସେତେବେଳେ ସେସବୁ କଳ୍ପନା କରି ପ୍ରଭୂତ ଆନନ୍ଦ ବି ମିଳୁଥିଲା ।

କ୍ରମେ ଗୋଟାଏ ବରଷର ଏହି ଭାରଖରେ ଘଟଣାଟିଏ ଘଟିଲା, ଯାହାକି ମୋ' ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ନୂତନ ଗଣ୍ଠି, ମୋ'ର ଅସଲ ଗଣ୍ଠିଟାକୁ ଫିଟାଇ ଦେବାରେ କମିଁଷ୍ଠ ପରି କାର୍ଯ୍ୟ କଲା । ତେଣିକି, ମୁଁ କେତେ କ'ଣ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲି କେତେ କ'ଣ ହେଲି ; ମାତ୍ର ଅନ୍ୟପ୍ରକାରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲି ଓ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ହେଲି । ସଂସାରଦଉଡ଼ର ସହପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀମାନେ ମୋତେ ଅତିକ୍ରମ କରିଗଲେ, ଅଥଚ ମୁଁ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଦୁଃଖ ପାଇଲି ନାହିଁ । ମୁଁ କିଛି ଜମା କରି ପାରିଲିନାହିଁ, ବଡ ହୋଇ ଦଶିବ ବୋଲି କୌଣସି ନିଶ ବା ଦାଢି ଯୋଗାଡ କରି ଆଣିବାକୁ ମନ କଲିନାହିଁ । ମାତ୍ର ସେଥିରେ ଭିତରେ କୌଣସି ଖେଦ ହେଲାନାହିଁ । ମୁଁ ସେଇଦିନୁଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟ ହେବାରେ ଲାଗିଲି । ଯାହାଙ୍କର ନିକଟ ହେଲେ ଜଗତରେ ସବୁକିଛି ନିକଟରେ ରହିଥିଲା ପରି ଅନୁଭବ କରିହୁଏ, ମୁଁ କ୍ରମେ ତାଙ୍କର ନିକଟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲି । ନିକଟ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୋତେ ବାହାରେ ଅଧିକ ଅଥବା ବିଶେଷ ବୋଲି ଦେଖାଇବାର ମରୁଯାନ ସିଂହାଦ ଆପେ ଆପେ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଗଲା । ମୂଳତଃ ଓ ଧର୍ମତଃ ନିଜକୁ ଦେଇଦେବା ହିଁ ସତେଅବା ମୋ'ର ଯାବତୀୟ ସଂଗ୍ରହ ଏବଂ ଅର୍ଜନ କରିବାର ମୂଳପ୍ରେରଣା ହୋଇ ରହିଲା । ସିଏ ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ଲାଗିଲେ, ତେଣୁ ସମସ୍ତେ ବନ୍ଧୁ ବୋଲି ଲାଗିଲେ । ତଥାକଥିତ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଆଉ ଡର ମାଡିଲାନାହିଁ । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନିଜ ପାଖକୁ ଟାଣି ଆଣି ପାରିବ ବୋଲି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଆସିଲା । ମୁଁ ଏହିପରି ଭାବରେ ଧନ୍ୟ ହୋଇଗଲି ।

୧୮ । ୫ । ୯୩

ଶିକ୍ଷକ ଭିତରେ ସ୍ନେହଶିଟିଏ, ସନ୍ନ୍ୟାସୀଟିଏ । ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ସ୍ନେହଶିଟିଏ ଓ ଆଉଗୋଟିଏ ପାଖିରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଟିଏ,—ଏଭଳି ଆଦୌ ନୁହେଁ । ସ୍ନେହଶି ଆଉ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମଧ୍ୟରେ କୋଉଠି କିପରି ଯେ ଝଗଡା ଲାଗେ, ମୁଁ ସେକଥା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଣି ପାରିଲିନାହିଁ । ଯଥାର୍ଥ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଟିଏ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯଥାର୍ଥ ସ୍ନେହଶିଟିଏ ହେବା ନିମନ୍ତେ ସତେଅବା ଆବଶ୍ୟକ ଅନୁମତିପତ୍ରଟି ମିଳି ଯାଇଥାଏ । ଏବଂ, ଯଥାର୍ଥ ସ୍ନେହଶିଟିଏ ହୋଇପାରିଲେ ଯଥାର୍ଥ ସନ୍ନ୍ୟାସୀଟି ମଧ୍ୟ ସତେଅବା ନିଜ ଭିତରୁ ହିଁ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରେ, ମଣିଷକୁ ସତେଅବା ତା'ଲାଗି ଅଭିପ୍ରେତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଦ୍ୱିଜତ୍ୱକୁ ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ ।

ଅନେକ ସ୍ନେଷ୍ଣ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହେବାକୁ ଡ଼ରନ୍ତି; ପୁଣି, ଅନେକ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ବି ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ସ୍ନେଷ୍ଣ ହେବାକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଣେଭୟ କରୁଥାନ୍ତି । ସ୍ନେଷ୍ଣ ଭିତରେ କୋଉଠି କାମୁକଟିଏ ବସିଥାଏ ଏବଂ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଭିତରେ କୋଉଠି ଆର୍ତ୍ତି ଅରକ୍ଷିତଟିଏ ରହିଥାଏ, ଯାହାଫଳରେ କି ଏହିପରି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । କାମୁକ ଓ ଆର୍ତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ହୁଏତ କୋଉଠି ସେହି ସମାନ ଉପାଦାନଟିଏ ରହିଥାଏ ଯାହାକି ମଣିଷକୁ ଭାରି କଲବଲ କରିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ଯେ ସତ୍ୟ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି, ତା' ଭିତରେ ଯେ ସିଏ ନିଜ ସହିତ ଆଦୌ କଲହରତ ହୋଇ ରହିନାହିଁ, ତାହାହିଁ ହେଉଛି ତା'ର ଅସଲ ସମ୍ପଦ, ଅସଲ ଗୌରବ ଏବଂ ଅସଲ ବଳ । ମୋ' ସହିତ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା ମୋ'ର ପରମବନ୍ଧୁ ମୋତେ ନିତି ସେହି ବଳ ଓ ସେହି ଆତ୍ମପ୍ରତ୍ୟୟ ପ୍ରଦାନ କରି ଆସିଛି । ତେଣେ କାମୁକମାନେ ନିଜକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ବାହାରେ କେତେ ପରି ସଂଯମ ଆଚରଣ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ ଆର୍ତ୍ତି- ମାନେ ନିଜଭିତରେ ମଣିଷଟିକୁ ଚିହ୍ନିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନଚିହ୍ନିଲା ପରି ହୋଇଛନ୍ତି ଏବଂ ସଢ଼ିଥିବା ସେହି ଅପଗ୍ରାସ ଫଳରେ ବାହାରେ ବାବାଜୀ ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି । ସ୍ନେଷ୍ଣ ନହେଲେ ଯେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୋଇ ହୁଏନାହିଁ, ଓ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ନହେଲେ ଯେ ସ୍ନେଷ୍ଣ ହୋଇ ହୁଏନାହିଁ, ମୋ' ଜୀବନର ମାଆ ପାଖରୁ ମୁଁ ସେହି ପାଠଟିକୁ ପଢ଼ିଛି । ଏବେ ମଧ୍ୟ ମୋ'ର ସେହି ପଢ଼ିବା ବନ୍ଦ ହୋଇନାହିଁ ।

୨୯ । ୫ । ୯୩

Familiarityର ମୋହ, ତାହାହିଁ କ'ଣ ସଂସ୍କୃତି ? ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାରେ କେତେଟା ଥାନ, କେତେଟା ଘଟଣା, କେତେଟା ବସ୍ତୁ ଏବଂ କେତେଟା ନାମ ସହିତ ବିଶେଷ ଭାବେ ପରିଚିତ । ସେମାନେ ମୋତେ ଭାରି ନିକଟ ଲାଗନ୍ତି, ଏକାବେଳେକେ ମୋ'ର ଘର ଲାଗନ୍ତି, ଦୂରସ୍ଥ ଅନ୍ୟ ଅନେକ ବସ୍ତୁ, ନାମ, ଘଟଣା ଅଥବା ସ୍ଥାନର ତୁଳନାରେ ଅଧିକ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟ ବୋଧ ହୁଅନ୍ତି । ଏହିଗୁଡ଼ିକୁ ମୋ' ନିଜର ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି କହି ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରିବାଲାଗି ମୋ' ପିଲାଦିନରୁ ମୋତେ କୁହାହୋଇ ଆସିଛି । ତଥାପି କ'ଣ ମୁଁ ସେତିକରେ ରହିଯିବି । ବାଡ଼ ବସାଇ ବୁହଉଛି ଗୁରିପାଖ ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ କୁଣ୍ଠିତ ହେବି, —ମୋ' ନିଜଭିତରେ ପଶି ମୋ'ର ଭିତରେ ମୋ' ସହିତ ମିତ ବସିବାକୁ ଚାହୁଥିବା ସେହି ବିଶ୍ୱଜନନୀକୁ ଘ୍ରାଣ କରିବା ଲାଗି କୌଣସି ପ୍ରୟାସ କରିବିନାହିଁ ଏବଂ ଏହି ଖୋଳଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ରହିଥିବା ମର୍ମଟିକୁ ଅସଲ ବୋଲି କେବେ- ହେଲେ ଅନୁଭବ କରିବି ନାହିଁ ? ଓଡ଼ିଆ ଘରର ପଖାଳ, ଓଡ଼ିଆ ଦେଉଳର ଅବଢ଼ା, ଓଡ଼ିଆ ଠାକୁର ଜଗନ୍ନାଥ ଓ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱବିଖ୍ୟାତ ରଥଯାତ୍ରା, ଓଡ଼ିଶାର ଲୋକୋପାଖ୍ୟାନରୁ ମାଣିକ୍ୟ ଗଉଡୁଣୀ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି କବି

ଜୟଦେବଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯାବତୀୟ ଗୌରବର କାହାଣୀ,—ଏସବୁକୁ ନେଇ ଯେତେ ଫୁଲେଇ ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ତଥାପି ଯେପରି ଏକ ଅପରିସ୍ଫୁଟ ମୋ' ଘରେ ପଶି ତୁଚ୍ଛା ତାତ୍କାଳିକତା ଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସଂସ୍କୃତି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେବାକୁ ସତତ ପ୍ରରୋଚନା ଦେଉଥିବା ପରି ମନେ ହୋଇଥାଏ ।

ଯେତେବେଳେ କବି ଜୟଦେବ ସଚେତନ ଭାବରେ ନିଜକୁ ଓଡ଼ିଆ ବୋଲି ଜାଣି ନଥିଲେ, ଯେତେବେଳେ ପୁରୀ ମନ୍ଦିରର ବେଢ଼ା ଭିତରକୁ ପଶି ଗଲା ମାତ୍ରକେ ଓଡ଼ିଶାବାସୀମାନେ ଓଡ଼ିଶା ବୋଲି ଗୋଟାଏ ଭୂମି ଅଛି ବୋଲି ଆଦୌ ମନେ ପକାଉ ନଥିଲେ, ଯେତେବେଳେ ପ୍ରଧାନତଃ ଭକ୍ତମାନେ ହିଁ ଅବଢ଼ା ବାଣ୍ଟି ଖାଉଥିଲେ ଓ ଜାତି ହରାଉଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ସଂସ୍କୃତିର ଏଭଳି ସଂଜ୍ଞାନିରୂପଣ କରି ଯାଉଥିଲା କେଜାଣି ? ବେଳେ ବେଳେ ସେହି ମାର୍କା-ହୀନ, ଖୋଳହୀନ, ବାଡ଼ହୀନ, ସମୁଦ୍ର ଭିତରେ ଅବଗାହିବାରେ ହିଁ ମୋ ର ଅସଲ ସଂସ୍କୃତି ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି ବୋଲି ମୋତେ ଦିବାଲୋକ ପରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିବିଡ଼ ଭାବରେ ଦିଶି ଦିଶି ଯାଏ । ଯେତେବେଳେ ପରିଚିତ ଏଗୁଡ଼ାକ କିଛିହେଲେ ମୋ'ର ବୋଲି ଦିଶନ୍ତିନାହିଁ । ଏଂ, ମୁଁ ଏକାବେଳେକେ ସମସ୍ତଙ୍କର ବୋଲି ଅନୁଭବ ହୁଏ ଓ ମୋ' ବିମୋଚନର କାରଣ ହୁଏ ।

୨୦ । ୫ । ୯୩

Fanatics galore, fanatics rampant,—ଆମ ପୃଥିବୀରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସତେଅବା ଏହିମାନେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପ୍ରବଳ ଓ ଅଧିକ ଗେହ୍ଲା ହୋଇ ଉଠିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସତ୍ୟକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅଧିକାର କରି ତାହାକୁ ରମଣ କରିବେ ବୋଲି ବାହାରିଛନ୍ତି । ସତ୍ୟ କେବଳ ଗୋଟିଏ ବାଟରେ ହିଁ ମିଳିବ;—ଅର୍ଥାତ୍, କେବଳ ମୋ' ବାଟରେ ଗଲେ ସତ୍ୟ ମିଳିବ,—ଆଗେ ପ୍ରଧାନତଃ ଧର୍ମମାନେ ଓ ଧର୍ମାନ୍ଧମାନେ ସେକଥା କହୁଥିଲେ । ଏବଂ, ସେମାନଙ୍କର କଥାକୁ ବୁଝି ହେଉଥିଲା । ଏବେ ସାମୂହିକ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସତେଅବା ଧର୍ମାନ୍ଧମାନଙ୍କର ହିଁ ପ୍ରବେଶ ଘଟିଲାଣି । ସେମାନେ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଧରି ବାହାରିଲେଣି । ସେମାନଙ୍କର ସତ୍ୟରେ ଯିଏ ମଣି ନହେବ, ସେମାନେ ତାକୁ ଏକାବେଳେକେ ନିର୍ମୂଳ କରିଦେବେ ବୋଲି ପଦାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେଣି ।

ସହରର କାନ୍ଥ ଓ ବାଡ଼ଗୁଡ଼ାକ ସେଇମାନଙ୍କର ଲେଖାରେ ପୂରିଛି । ଗାଢ଼ କଳା କାଳିରେ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅକ୍ଷରରେ ସେମାନେ ଯେପରି ସାରା ପୃଥିବୀକୁ ଧମକ ଦେଇ ବଶ କରି ରଖିବେ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି । ଧମକ ଦେବାଟାକୁ ହିଁ ଅସଲ ବିଶ୍ବାସର ପ୍ରମାଣ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏପରି ହୋଇ ସମ୍ଭବତଃ ଭଲ ହୋଇଛି । ଆପଣାର ବାଟ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ବାଟ ବୋଲି ଯେଉଁ

ମହାତ୍ମମାନେ ହୁଙ୍କାର ଦେଇ କହୁଛନ୍ତି ଓ ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଇ ଚାହାଁଲେଣି, ସେମାନେ ପ୍ରଧାନତଃ ପରସ୍ପରକୁ ମାରିବେ ଏବଂ ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ପରିଶେଷରେ ସମସ୍ତେ ନିର୍ମୂଳ ହୋଇ ଯିବେ । ଏମାନଙ୍କର ହାତରେ ଯେ ପୃଥିବୀର ଭବିଷ୍ୟତ ଆଦୌ ନ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିନାହିଁ, ସେକଥା ମୋତେ କଳ କଳ ଦେଖାଯାଉଛି । ତେଣୁ, ଅସଲ ବିଶ୍ୱାସ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବ, ସକ୍ରିୟ ଭାବରେ ଅପେକ୍ଷା କରିବ । ଅସତ୍ୟମାନେ ପ୍ରବଳରୁ ଅତିପ୍ରବଳ ହୋଇ ପରସ୍ପରକୁ ଯୁଦ୍ଧଂ ଦେହି ବୋଲି ଡାକରା ଦେବେ, ଏବଂ ଏହିପରି ଭାବରେ ନିଜ ହାତରେ ଭଗବାନଙ୍କର କାମକୁ କରାଇନେବେ । ଏହି ମହାତ୍ମମାନଙ୍କର ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ରହି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଫୁଲଟିଏ ପରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବ, ନିଜର ମନ୍ଦିରରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବ, ଆଲୋକରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବ,—ବାସ ଚହଟାଇ ଦେବାରେ ଓ ସେହି ବାସ ଚହଟିବାର ବିଶ୍ୱ-ନିୟମକୁ ଅନୁଭବ କରିବାରେ ହିଁ ମୁଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଚହ୍ନିବ । ଅସତ୍ୟ ଭିତରେ ତଥାପି ସତ୍ୟକୁ ଚହ୍ନିବ ।

୨୧ । ୫ । ୯୩

ଜଣେ ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଏ, ଅନ୍ୟମାନେ ସମବେଦନା ଜଣାଇବାକୁ ଯାଆନ୍ତି, ଶୋକପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି । ଯିଏ ଚାଲି ଯାଇଥାଏ, ସିଏ ସେସବୁ କିଛି ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଅବସ୍ଥା ଭିତରେ ନଥାଏ । ତେଣୁ, ଯେଉଁମାନେ ତଥାପି ଥାଆନ୍ତି, ଯାବତୀୟ ଶୋକପ୍ରକାଶ ସେହିମାନଙ୍କ ଆଗରେ କରାଯାଏ, ଯାବତୀୟ ସମବେଦନା ସେହିମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଜ୍ଞାପନ କରାଯାଏ । ଏସବୁ ମୋ' ମନକୁ ଆଦୌ ମାନେନାହିଁ । ଯିଏ ଗଲା, ଏଇଠି ଥିଲା ଓ ଏଇଲାଗେ ଏଠୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା, ମୁଁ ତାହାର ଚେତନା ସହିତ ମିଶି ସତେଅବା ଖଣ୍ଡେ ବାଟ ତାହାର ସହିତ ଯିବାରେ ଅଧିକ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଏ । ମୁଁ ତାହାର ସହିତ କଥା କହୁଥାଏ । ଏବଂ, ସିଏ ବି ମୋ' ସହିତ କଥା କହୁଥାଏ । ନିର୍ଭାବ ଓ ନିଭାର ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଥିବା ତା'ର ଶରୀରଟି ମଧ୍ୟ କଥା କହୁଥାଏ । ସେକଥା ଗୁଡ଼ିକ ହୁଏ, ତା' ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ପ୍ରେରଣା ବି ମିଳେ ।

ସିଏ କେଡ଼େ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ଚାଲି ଯାଉଥାଏ । ଗଣ୍ଠିଗୁଡ଼ାକ ଆଦୌ କୋଉଠି ହେଲେ ପଡ଼ିନଥାଏ । ପଛରେ କୌଣସି ଗ୍ଲାନି ନଥାଏ । କୋଉଠି କିଛି ବାକୀ ନଥାଏ । ଦେହଟା ମଧ୍ୟ କେଡ଼େ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ସେଥିଲାଗି ଭାରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଓ ଭାରି ସମାହିତ ପରି ଦିଶୁଥାଏ । ମୁଁ ତାହାର ସହିତ କଥା ହୁଏ, ତାହାର ସହିତ ଖଣ୍ଡେବାଟ ଯାଏ । ପାଛୋଟି ଦେଇଆସେ । ତାଙ୍କୁ ସତେଅବା ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଏହି ସଂସାରକୁ ଆସେ । ଜୀବନ ଓ ସତ୍ୟ ଭିତରେ ସାଂସାରିକ ମାନଙ୍କର ଆଖିରେ ଯେଉଁ ବ୍ୟବଧାନଟି ରହିଛି, ମୁଁ ସେହି ବ୍ୟବଧାନଟିକୁ ଡେଇଁ

ଭିତରୁ ମୁଁ ସେହିମାନଙ୍କୁ ହିଁ ଖୋଜୁଥାଏ । 'ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରେମରେ ଆଦୌ ପଡ଼ିନାହିଁ । ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ପଛରେ ଲୁଚି ରହିଥିବା ସତେ-ଅବା ସେହିମାନଙ୍କୁ ଖୋଜୁଥାଏ । ସେଠାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଠିକ୍ ବନ୍ଧୁ ଭଳି ଖୋଜୁଥାଏ । ମୋ'ର ନିଜ ବ୍ୟାକୁଳତାରେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୋଜୁଥାଏ, ସତେଅବା ନିଜର କୌଣସି ଅନ୍ତରଗତ ଆବଶ୍ୟକତା ଦ୍ୱାରା ଟାଣିହୋଇ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୋଜୁଥାଏ । ସାଙ୍ଗଟିକୁ ଖୋଜୁଥାଏ । ତେଣୁ, ମୋତେ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ାକରେ ଭୁଲେଇନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କର ସବୁଯାକ ଶବ୍ଦ ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଖୋଜୁଥାଏ । ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରେ, ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶ କରେ । ଏବଂ ଭାବେ, ଯଦି ଏହି ମୁଖାଗୁଡ଼ାକ ଆପେ ଆପେ ଖସି ପଡ଼ନ୍ତା, ତେବେ ସେମାନେ କେତେ ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇଯାଇ ପାରନ୍ତେ ! ଏବଂ, ସେମାଙ୍କର ସେହି ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇଯିବା ଦ୍ୱାରା ଏହି ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟ କେତେ ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇଯାଆନ୍ତା !

୧୮ । ୭ । ୯୩

କିଏ ଜୀବନ ମଧ୍ୟଦେଇ ଶବ୍ଦ ପାଖକୁ ଆସେ ଓ ଆଉକିଏ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟଦେଇ ବି ଜୀବନ ପାଖକୁ ଆସିଥାଏ । ଆଉପ୍ରକାରେ କହିଲେ, କେହି କେହି ଜୀବନକୁ ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ ଶବ୍ଦପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚନ୍ତି ଏବଂ ଆଉ କେହି କେହି ଶବ୍ଦକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ଜୀବନ ପାଖରେ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଥାଆନ୍ତି ଓ ଅବାକ୍ ହୁଅନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍, ଶବ୍ଦର ଶକ୍ତି ଯେ ସତକୁ ସତ କେତେ ବେଶୀ, ସେମାନେ ତାହାର ପରିଚୟ ପାଆନ୍ତି ଓ ଅବାକ୍ ହୁଅନ୍ତି । ଏହି ଭଳିଆ କଥା ଘଟେ, ଯଦି କେହି ସତକୁ ସତ ଖୋଜୁଥାଏ । ମୋ' ଜୀବନରେ ଏହି ଖୋଜିବାଲାଗି ରହିଥାଉ, ଅର୍ଥାତ୍ ଆଗକୁ ଆଗ ଯିବା ଏବଂ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବା ଲାଗି ରହିଥାଉ । କୌଣସି ଅଲପ କିଛିକୁ ସବୁକିଛି ମଣି ମୁଁ ଯେପରି ଆଦୌ ଅଧାବାଟରେ ଅଟକି ନଯାଏ !

ଉଚ୍ଚା ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ଭାରି ଅଟକି ଯାଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଛନ୍ଦ ପାଖରେ ଅଟକି ଯାଉଛନ୍ତି, ଶୈଳୀ ପାଖରେ ଅଟକି ଯାଉଛନ୍ତି; କିଏ ଜାତିହିତ ପାଖରେ ଅଟକି ଯାଉଛି, ଆଉ କିଏ ନିଜ ନିଜର ସାନ ସାନ ପିଲା ଏବଂ ଠାକୁରମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଅଟକି ଯାଉଛି । ତେଣୁ ନିଃସଙ୍ଗ ହେଉଛି; ପ୍ରାୟ ଏକ ଆତ୍ମମୁଗ୍ଧ ଆତ୍ମବିଚ୍ଛିନ୍ନତାରେ ତା'ର ଜୀବନ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ଭାବରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ରହିଯାଉଛି । ସିଏ ଆପଣା ଅନିଷ୍ଟାର ଶିଖରଟିରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚି ପାରୁନାହିଁ, ନିଜ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମତେ ସେ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଅର୍ଥାତ୍, ସିଏ ଆପଣାକୁ ଅନେକ ଭାଗ୍ୟରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଛି । ମୁଁ ଭାବେ କୌଣସି କାରଣରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହି-ଥିବା, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥିବା ଲୋକମାନେ ହିଁ ଚତୁର ହୁଅନ୍ତି, ଅଧିକ ଲୁହନ୍ତି, ଅଧିକ ଫେଣନ୍ତି । ସେହି ଫେଣେଇବା ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ପଦାରେ

ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଯାଆନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ କହିବାର ରୀତିରେ ମାତ୍ର ସେମାନେ ଯଥାର୍ଥରେ ହୁଏତ ଆଦୌ କିଛି କହିଲେ କହି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ସାହିତ୍ୟରେ ସୌଧମାନ ଗଢ଼ନ୍ତି, ତଥାପି ନିଜଭିତରେ ଚତୁର ଅଳପଟିଏ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି, ସଂସାରର ଖିଆ ବଢ଼ାନ୍ତି ।

୨୧ । ୭ । ୯୩

ଅସହିଷ୍ଣୁ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଅଳ୍ପଅଳପକଳ ସହୁଥିବା ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ପୃଥିବୀରେ ଯେ କେତେ କଷ୍ଟ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼େ, ଯଦି ଅସହିଷ୍ଣୁ ମଣିଷମାନେ ସେକଥାଟିକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରନ୍ତେ, ତେବେ ସେମାନେ ହୁଏତ କଦାପି ଏତେ ଅଧିକ ଅସହିଷ୍ଣୁ ହୁଅନ୍ତେନାହିଁ । ଏବଂ, ପୃଥିବୀ ସହିବା ଭଳି ଅସହିଷ୍ଣୁ ମଣିଷମାନଙ୍କର ଅସହିଷ୍ଣୁତା ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଥିଲେ ସେମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ପୃଥିବୀ ହୁଏତ ଆଦୌ କୌଣସି ଦୃଷ୍ଟି ଦିଅନ୍ତାନାହି ।

ଯେଉଁମାନେ ଧର୍ମଲାଗି ଅସହିଷ୍ଣୁ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଧର୍ମ ଅପେକ୍ଷା ହୁଏତ ଅସହିଷ୍ଣୁତା ହିଁ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ରହିଥାଏ । ଯେଉଁମାନେ କୌଣସି ଆଦର୍ଶକୁ ଆଳ କରି ଅସହିଷ୍ଣୁ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ରଙ୍ଗଭୂମିରେ ଆଦର୍ଶ ପଛରେ ଥାଏ, ଅସହିଷ୍ଣୁତା ଆଗରେ ରହିଥାଏ । ତେଣୁ, ଏହି ଅସହିଷ୍ଣୁତା କ'ଣ ଜୀବନର ନାନା ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ, ଯାହାକି ଏଇଟାକୁ ବା ସେଇଟାକୁ ଅବଲମ୍ବନ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ତା' ଉପରେ ନିର୍ମଳୀ ଲଟା ପରି ମାଡ଼ି ରହିଥାଏ ଓ ଝକ ଝକ ଦିଶୁଥାଏ ? ଅସହିଷ୍ଣୁ ମଣିଷ-ମାନେ ଏକାଧିକ କାରଣରୁ ହୁଏତ କେବଳ ନିଜକୁ ଦେଖୁଥାନ୍ତି,—ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ସତେଅବା ଏତେ ବଡ଼ ଗୋଟାଏ ଗଛ ପରି ଦେଖୁଥାନ୍ତି, ଆଉ ସବୁକିଛି ଯାହାର ଛାଇତଳେ କୁଆଁତେ ପୋତି ହୋଇ ରହି ଯାଇଥାଏ । ଆପଣାର ଛାଇ ଭିତରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପୋତି ପକାଇବା ବ୍ୟତୀତ ହୁଏତ ସେହି ବିରାଟ ଦ୍ରୁମଟିର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଧର୍ମ ହିଁ ନଥାଏ । ଏପରି କାହିଁକି ହୁଏ ଯେ, ମଣିଷ କେବଳ ନିଜକୁ ଦେଖୁଥାଏ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମୋଟେ ଦେଖି ପାରେନାହିଁ ? ସିଏ କ'ଣ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ବନ୍ଧୁଟିକୁ ଚିହ୍ନି ନଥାଏ ? ସେହି ଅସଲ ଜାଗାଟିରେ ସିଏ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧିପାରିଛି, ସିଏ କିପରି ଓ କାହିଁକି ଏଭଳି ଅସହିଷ୍ଣୁ ଯେ ହୋଇ ପାରିବ, ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ସେହିକଥା ଭାବିଥାଏ । ଅସହିଷ୍ଣୁ ମଣିଷଟିର ଚାରିପାଖରେ ଦିଆ ଯାଉଥିବା ବାଡ଼ଟା ବାହାରକୁ ଏତେ ଅଭେଦ୍ୟ ଓ ଅଳଂଘ୍ୟ ବୋଲି ଦେଖା ଯାଉଥାଏ ସିନା, ମାତ୍ର ତା' ଭିତରେ ତଥାପି କେଉଁଠି ଗୋଟିଏ ଖରି ଦୁର୍ବଳ ଅଗ୍ରଟିଏ ଥାଏ, ଯେଉଁଠି ସିଏ ସତେଅବା କେତେ ବିକଳରେ କାହାଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ । କିଏ ଆସି ତାକୁ ସେଇଠି ... ପାରିବ ବୋଲି ସେ ଗୁହାଁ ବସିଥାଏ । ଅସହିଷ୍ଣୁ ମଣିଷମାନଙ୍କର ସେଇ ... ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ମନ କରି ହିଁ ପୃଥିବୀର ସହିଷ୍ଣୁ ମଣିଷମାନେ ଆ...

ସହଜରେ ତାର ପରୀକ୍ଷା ଦେବେ । ତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ହୁଏତ ଆଉ କୌଣସି ଗତି ହିଁ ନାହିଁ ।

୩୦ । ୭ । ୯୩

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଏକ ସାମଗ୍ରିକତା ଆବଶ୍ୟକତା କରୁଥାଏ । ସମାଜକୁ ଲୋଡ଼ିବା ମାନେକେ ମଣିଷ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାକୁ ମଧ୍ୟ ଲୋଡ଼େ । ଧର୍ମ କେବଳ ନିଜପାଇଁ ମାଗୁଥାଏ, ନିଜର ବୋଲି କହି ଫୁଲେଇ ହେଉଥାଏ ଏବଂ ଲଜ୍ଜି ରହୁଥାଏ; ନିଜର ଅଭିଧା ଏବଂ ସିଗୁଳାଗୁଡ଼ାକ ଭିତରେ ସିଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସହଜ ହୋଇ ରହୁଥାଏ । ତା'ର ସବୁଯାକ ଦୁଆର ସତେଅବା ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହି ଯାଇଥାଏ । ସିଏ ଏଇଟିକୁ ଚିହ୍ନିଲେ ଆରଟିକୁ ଚିହ୍ନି ପାରେନାହିଁ; ନିଜକୁ ଧର୍ମିଷ୍ଠ ବୋଲି ଧରି ନେଇଥାଏ ବୋଲି ଅନ୍ୟକୁ ସତେଅବା ମ୍ଲେଚ୍ଛ ବୋଲି କହେ ଏବଂ ନିଜକୁ ମ୍ଲେଚ୍ଛରେ ପରିଣତ କରିଦିଏ । ତା'ପରେ ସିଏ ଭକ୍ତ ହେଉ ବା ଜ୍ଞାନୀ ହେଉ କିମ୍ବା ଭଗବାନଙ୍କ ନାମରେ ନିଷ୍ଠାଶୀଳ ଓ ନିବେଦିତ ହୋଇ ଯୁଆଡ଼େ ଦଉଡ଼ାଧାପଡ଼ କରୁ ପଛକେ, ତଥାପି ନିଜର ମନ ଭିତରେ ସିଏ ମ୍ଲେଚ୍ଛ ହୋଇ ରହୁଥାଏ । ମ୍ଲେଚ୍ଛ ପରି ଦେଖେ, ମ୍ଲେଚ୍ଛ ପରି ଭାବେ, ମ୍ଲେଚ୍ଛ ପରି ଆପଣା ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହୁଥାଏ ।

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ପ୍ରସାରି ଦିଏ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଅସଲ ଉଦ୍ଧାରର କାରଣ ହୁଏ । ଯେତେବେଳେ ମଣିଷ ନିଜ ଭିତରେ ପରିଚୟ ପାଇ ଅନ୍ୟ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ଉଚିତ ଆତ୍ମୀୟତା ସହିତ ଚିହ୍ନି ବାହାରେ । ସିଏ ସତେଅବା ଏକ ନୂତନ ଆବିଷ୍କାରର ଏକ ପ୍ରତୀକରେ, ଏକ ନିର୍ମିତିରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ । ସିଗୁଳାମାନେ ରହିଥାନ୍ତି, ତଥାପି ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ପାରୁଥାଏ । ନିଜ ଭିତରେ ବିଶ୍ୱବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଦିଶେ, ଏବଂ ସେହି ବିଶ୍ୱପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରୁ ହିଁ ଅସଲ ମୁକ୍ତି ମିଳେ । ଆତ୍ମୀୟତା ଓ ପ୍ରସାରଣ ହିଁ ସତେଅବା ଏହି ନୂଆ ଯୋଗବାସନାର ସାଧନ ହୋଇ ରହନ୍ତି । ଦୂର ସ୍ୱର୍ଗଟା ଆଉ ମୋଟେ ଆକର୍ଷଣୀୟ ମନେ ହୁଏନାହିଁ । ଏହିଠାରେ ହିଁ ସ୍ୱର୍ଗ ଦେଖିହୁଏ । ଯେତେବେଳେ ଏଠାରେ ଲାଗିଥିବା ଡୋରଗୁଡ଼ିକୁ ହିଁ ସ୍ୱର୍ଗରୂପେ ଆବିଷ୍କାର କରି ହୁଏ । ଯାବତୀୟ ନାମ, ଯାବତୀୟ ରୂପ ଓ ଯାବତୀୟ ଉପାସନାକୁ ଏହି ଡୋରଟି ସହିତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ମିଶାଇ ଦେଇହୁଏ । ଆପଣାକୁ ଲୋଡ଼ୁ ଲୋଡ଼ୁ ତାହା ଯେତେବେଳେ ବିଶ୍ୱକୁ ଲୋଡ଼ିବାରେ, ବିଶ୍ୱକୁ ଛୁଇଁବାରେ ଏବଂ ବିଶ୍ୱକୁ ନିଜଠାରୁ ଅଭିନ୍ନ କରି ଦେଖିବାରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ, ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ପାହାଚଟିକୁ ନିଜର ପାଦତଳେ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ । ତା'ପରେ ଖାଲି ଭଲ ପାଇବା ଓ ଏକ ନିର୍ମିତିରୂପେ ବଞ୍ଚିବା ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଉପାସନା ହୋଇ ରହେ ।

●

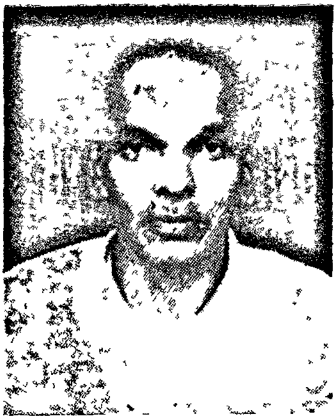

ଜନ୍ମ : ଅକ୍ଟୋବର ୩, ୧୯୨୩
ବାଗଲପୁର, ଜି. କଟକ

ଶିକ୍ଷା : ବିଶ୍ୱଭାରତୀ, ଶାନ୍ତିନିକେତନ
କୋପେନହେଗେନ୍ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ,
ଡେନ୍‌ମାର୍କ

ଅଧ୍ୟାପନା : ଆଗ୍ରା, ପଶ୍ଚିମ ଜର୍ମାନୀ,
ଫିନ୍‌ଲାଣ୍ଡ, ଇସ୍ରାଏଲ୍

ବର୍ତ୍ତମାନ ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ଦର୍ଶନ ଉପରେ ଆଧାରିତ ଓଡ଼ିଶାରେ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରୟୋଗର କ୍ଷେତ୍ରରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ।

ISBN 81 7404 ᴑ46 3